بسم اللہ الرحمن الرحیم

فَاسْئَلُوْا اَهْلَ الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ

فتاوی دیوبند پاکستان

المعروف بہ

فتاوی فریدیہ

جلد اول

افادات: محدث کبیر فقیہ العصر مفتی اعظم عارف باللہ
مولانا مفتی **محمد فرید** رحمۃ اللہ علیہ
جامعہ دار العلوم حقانیہ اکوڑہ خٹک

تخریج وترتیب: مفتی محمد وہاب منگلوری
مدرس دار العلوم صدیقیہ زروبی

ترجمہ وکمپوزنگ: **دار الترجمہ وکمپوزنگ سنٹر**
عبد الغنی پلازہ محلہ جنگی پشاور

زیر سرپرستی: مولانا حافظ **حسین احمد صدیقی** نقشبندی
مہتمم دار العلوم صدیقیہ زروبی ضلع صوابی

ناشر: **مکتبہ رشیدیہ اکوڑہ خٹک**

دکتاب نوم: فتاوی دیوبند پاکستان المعروف بفتاوی فریدیه (اول جلد)

افادات: محدث کبیر فقیه العصر مفتی اعظم عارف بالله مولانا
مفتی محمد فرید مجددی زروبوی رحمۃ اللہ علیہ
شیخ الحدیث وصدر دارالافتاء جامعه دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک

ترتیب و تخریج: مولانا مفتی محمد وهاب منګلوری نقشبندی
دارالافتاء دارالعلوم صدیقیه

معاون: مولانا مفتی عصمت الله حقانی

مترجمین: مولانا محمد منظر مردانی فاضل جامعه امداد العلوم صدر
برهان الدین صدیقی فاضل جامعه دارالعلوم کراچی
ایم اے پشاور یونیورستی (فون: ۰۳۴۴_۹۱۲۹۰۲۳)

مصحح: مولانا لطف الرحمٰن صاحب مدرس ونگران قاسم العلوم شبقدر

کمپوزنګ: دارالترجمه وکمپوزنګ سنټر عبدالغنی پلازه محله جنګی پشاور

ضخامت: ۷۱۲ صفحات

رومبۍ چهاپ: اکتوبر ۲۰۱۱ء .... شوال ۱۴۳۲ھ

زیر سر پرستی: مولانا حافظ حسین احمد صدیقی نقشبندی
مهتمم دارالعلوم صدیقیه زروبی ضلع صوابی (پاکستان)

ناشر: مکتبه رشیدیه سردار پلازه اکوړه خټک نوښهره
رابطه نمبر: ۰۳۴۴-۹۰۸۴۶۹۳

فهرست مضامین د اول جلد

صفحه	مضمون

كتاب الفرق

باب في الفرق الباطله

باب في الفرق الاسلامیه

فصل في مایتعلق بالجماعت التبلیغیة

مضمون	صفحه

مضمون	صفحه
وجود موجودات بروئې محمد (ص) اود نبی (ص) د نورکیدلو مطلب	۲۷۲
حدیث ,,ولد الزنا لایدخل الجنة.. موضوعی دې	۲۷۳
د مقرب فرشتو دزمکې نه خاوره اوړل اودزمکې د فریاد واقعه اسرائیلی ده	۲۷۳
د غوا په پیو کښې شفا اوپه غوښه کښې د بیمارۍ والا حدیث مطلب	۲۷۴
د نبی کریم ﷺ د سوری متعلق حدیث د حکیم ترمذی ثابت نه دې	۲۷۴
د حضرت عمر رضي الله عنه صحبت سره د روژې دافطار د اثر وضاحت	۲۷۴
د پنځمې او شپږمې کلمې دحدیث نبوی (ص) نه ثبوت	۲۷۵
د امامت علی رضي الله عنه تحقیق او حدیث د غدیرخم	۲۷۵
په شب معراج کښې د رؤیت باری تعالی په روایاتوکښې تطبیق	۲۷۶
دموسٰی ؑ دروح قبض کول قرآنی آیت لایستقدمون ساعة.الخ سره متناقض نه دې	۲۷۷
د شداد دجنت په قرآن اوحدیث کښې هیڅ ثبوت نشته	۲۷۸
د شوافعو د مستدل غزوة الرقاع والا حدیث ضعف	۲۷۸
د عهدنامې مضمون اود فضیلت روایات	۲۷۹
د ام ایمن د حضور(ص) متیازې څکل	۲۸۰
د ,,اختلاف امتی رحمة.. روایت	۲۸۰
د فیض الباری په یوعبارت باندې د اشکال ازاله	۲۸۰
كتاب السنة والبدعة	
د اذان په وخت لاس ښکلول اوپه زوره زوره کلمه اوئیل	۲۸۳
داذان نه مخکښې یا روسته صلاة سلام وئیل	۲۸۳
د مړی په کفن باندې رنګدارې سیاهۍ باندې لیکل ناجائزدی	۲۸۴
بدعت څه ځیزدې؟	۲۸۴
د بدعت سیئه اوحسنه تعریف څهٔ دې؟	۲۸۵
بدعت او ددې اقسام	۲۸۶
د کویژدن او ختنې (سنت) په پروګرام کښې	۲۸۷
امام او نائی ته رقم ورکول رسم دې	۲۸۷
قضاء عمری، دجمعې په شپه یا ورځ سلام په حالت دقیام او مزاراتو باندې ډیوې او جهنډې لګول	۲۸۷
د نکاح په وخت د وادهٔ د خلمی په سر سهره تړل	۲۸۸
د اختر په ورځ دوباره د تعزیت دپاره تلل قبیح رسم او بدعت سیئه دې	۲۸۸

كتاب التصوف والسلوک

کتاب الطب والرقیة والتعویذ

کتاب الرؤیا وتعبیرها

صفحه	مضمون

باب ما یتعلق بالروح والبرزخ والموت

باب ما یتعلق بالجنات والشیطین

باب ما يتعلق بالائمة والعلماء

صفحه	مضمون
۵۷۶	د سوشلزم خورولو والا سره د قتال مسئله
۵۷۶	د سوشلزم والو سره د جنګ په مسئله باندې په دویم ځل سوال
۵۷۷	د مرزائی فرقې سره سیاسی اتحاد د سوشلزم او اهل حق علماؤ پیژندګلو
۵۷۷	اسلام ته سوشلزم نبی کریم (ص) ته د سوشلزم علمبردار وئیل
۵۷۸	سوشلستانو ته د ووټ ورکولو او علماؤ ته د کنځلو کولو حکم
۵۷۹	د حکومت سره د تعاون په باره کښې تپوس

مسائل شتی

بسم الله الرحمن الرحيم

حرف آغاز

الحمد لله الذی اعلی معالم العلم واعلامه واظهر شعائر الشرع واحکامه وبعث رسلا وانبیاء صلوات الله علیهم اجمعین الی سبیل الحق هادین واخلفهم علماء الیٰ سنن سننهم داعین یسلکون فیما لم یوثر عنهم مسلك الاجتهاد مسترشدین منه فی ذالك وهو ولی الارشاد.

د دارالعلوم حقانیه انتهائی عام شهرت سره سره د دارلعلوم (دارالافتاء) ته هم په عالم اسلام کښې د اعتماد سند او عام مقبولیت حاصل دې، د دارالعلوم په ۱۳۶۶هـ کښې د بنیاد کیښودونه د افتاء سلسله هم جاري ده.او په انفرادي طورسره هم د دارالعلوم مشائخ او اساتذه کرام دخلقو مختلف مسئلې حل کوي.

په ۱۳۸۶ه کښې چه کله د حضرت سیدی و والدی وسندي شیخ الحدیث حضرت مولانا مفتي محمد فرید صاحب دام الله فیوضهم دارالعلوم ته راتلل اوشو نو دارالافتاء د یو منظمې شعبې شکل اختیار کړو. او په عملي نظم وضبط سره یو اداري کارشروع کړو.دا د دارالعلوم حقانیه د هغه ښائسته زمانې دیوعظیمې هستئ د علمي او عملي ژوند یو باب دې نو ددې وجې نه د فتاؤو سره سره د صاحب فتاوٰی څه نا څه تذکره ضرور پکار ده. چه د صاحب فتاوٰی د عظمت په وجې سره ددې مجموعې عظمت هم په زړونو کښې کوز شي. نو زما والد مکرم شیخ الحدیث حضرت مفتي اعظم دامت برکاته د تقوٰی، للهیت، خاموش طبیعت ، او د کمې وینا او ساده مزاج خاوند شخصیت دې.

د بنده ټوله د طالب علمئ زندګی د والد صاحب سره تیره شوه دده علمي او عملي جلالت او رفعت د نمر د رڼا په شان ښکاره دې دده په سوونو فیض یافته شاګردان په خپل ملک او بهر ملکونو کښې لوئې لوئې مفتیان، شیخ الحدیث اوشیوخ التفسیر،اوچتې درجې والا فقهاء، ممتازمصنفین، خطیبان او مهتممین ددین په خدمت کښې مشغول دې.

د دوي په مشهورو شاګردانو کښې قائدملت اسلامیه حضرت مولانا فضل الرحمٰن صاحب. حضرت مولانا حبیب الله صاحب شیخ الحدیث جامعه اسلامیه

بسم الله الرحمن الرحیم

حرف آغاز

الحمد لله الذی اعلی معالم العلم واعلامه واظهر شعائر الشرع واحکامه وبعث رسلا وانبیاء صلوات الله علیهم اجمعین الی سبیل الحق هادین واخلفهم علماء الیٰ سنن سننهم داعین یسلکون فیما لم یوثر عنهم مسلك الاجتهاد مسترشدین منه فی ذالك وهو ولی الارشاد.

ددارالعلوم حقانیه انتهائی عام شهرت سره ددارلعلوم «دارالافتاء» ته هم په عالم اسلام کښې د اعتماد سند او عام مقبولیت حاصل دې، د دارالعلوم په ۱۳۶۶هـ کښې د بنیاد کیښودونه د افتاء سلسله هم جاري ده.او په انفرادي طورسره هم د دارالعلوم مشائخ او اساتذه کرام دخلقومختلف مسئلې حل کوي.

په ۱۳۸۲ه کښې چه کله د حضرت سیدی و والدی وسندي شیخ الحدیث حضرت مولانا مفتي محمد فرید صاحب دام الله فیوضهم دارالعلوم ته راتلل اوشو نو دارالافتاء د یو منظمې شعبې شکل اختیار کړو. او په عملي نظم وضبط سره یو اداري کارشروع کړو.دا د دارالعلوم حقانیه د هغه ښائسته زمانې د یوعظیمې هستئ د علمي او عملي ژوند یو باب دې نو ددې وجې نه د فتاؤو سره سره د صاحب فتاوی څه نا څه تذکره ضرور پکار ده. چه د صاحبِ فتاوی د عظمت په وجې سره ددې مجموعې عظمت هم په زړونو کښې کوز شي. نو څما والد مکرم شیخ الحدیث حضرت مفتي اعظم دامت برکاته د تقوی، للهیت،خاموش طبیَعت ، او د کمې وینا او ساده مزاج خاوند شخصیت دې.

د بنده ټوله د طالب علمئ زندګی د والد صاحب سره تیره شوه دده علمي او عملي جلالت او رفعت د نمر د رڼرا په شان ښکاره دې دده په سوونو فیض یافته شاګردان په خپل ملک او بهر ملکونو کښې لوئې لوئې مفتیان، شیخ الحدیث اوشیوخ التفسیر،اوچتې درجې والا فقهاء، ممتازمصنفین، خطیبان او مهتممین ددین په خدمت کښې مشغول دي.

د دوي په مشهورو شاګردانو کښې قائدملت اسلامیه حضرت مولانا فضل الرحمٰن صاحب حضرت مولانا حبیب الله صاحب شیخ الحدیث جامعه اسلامیه

غورغشتوي رحمه الله په خپل نوراني فراست او باریک نظر سره په خپلو زرګونو شاګردانو کښې یواځې دحضرت مفتي صاحب مدظله العالي دعلمي قابلیت، ذهانت وفطانت ادب او احترام، زهد او تقوی تعریَف اوکړو ،دپاک وهند عظیم محدث،شیخ اکبر ،شیخ الحدیث مولاناعبدالرحمان کاملپوري (المتوفی ۱۳۸۵هـ) د شفقتونو دا حال وو چه او محدثانه اود کمې وینا باجود به هم د حضرت مفتي صاحب سره آزادانه اندازه کښې خبرې اترې کولې ،عمدة العارفین حضرت مولانا خواجه عبدالمالک صدیقي قدس سره به فرمائیل چه دمفتي صاحب په خبرو کښې ډیر زیات اثردې اوپه پښتنو کښې مضبوط نسبت والا دې.

محدث کبیر حضرت مولاناعبدالحق صاحب رحمه الله به فرمائیل چه حضرت مفتي صاحب د دارالعلوم حقانیه روحِ روان دې. حضرت مفتي صاحب درې ځل باندې حج دپاره حرمین شریفین ته تشریف یوړلو ،آخری ځل د کمزورئ او بیمارئ باوجود دحضرت امیرالمومنین ملامحمد عمرمجاهد اودامارت اسلامیه افغانستان د امیرانو او وزیرانو د خواهش مطابق د (بعثة الحج الا فغانیة) په سرپرستئ کښې تشریف یوړلو.

دسیاست په میدان کارزار کښې هم مفتي صاحب د تیز او رسیدلی فکر و نظر او د پخې نظرئې مالک دې. دجمیعت علمائې اسلام په مرکزی سرپرستانو کښې دې د مولانا مفتي محمود رحمه الله نه هم مخکښې د شیخ الاسلام حضرت مولانا سیدحسین احمد مدني رحمه الله اودجمیعت علماء هند د اکابرینو په نظریاتو باندې روان دې. دپاکستان بلکه په عالم اسلام کښې د ټولونه لوئې سیاسي او مذهبي جماعت جمیعت علمائې اسلام د ضلعي، صوبائي اومرکزي عمائدین او قائدینو ډیر شمیر د حضرت مفتي صاحب شاګردان او مریدان دي. دغه شان د امارت اسلامیه افغانستان اکثر وزیران اومسئولین (مشران) دحضرت صاحب شاګردان، خلفاء یا مریدان دی.

ددوی دوه ځامن او اووهٔ بچیانې دي. په دوې کښې د ټولو نه لوئې صاحبزاده برادر مکرم حضرت مولانا مفتي رشید احمد حقاني دې چه په دارالعلوم کښې ترشلو کالو پورې مدرس او د افتاء منصب باند ې پاتې شو. د علوم نبویه طالبان د زرګونو په شمیر کښې دده نه مستفید شول. دوي د والد محترم په لاس مبارک سره په سلسله نقشبندیه کښې بیعت اوخلیفه مجاز وو. د دارالعلوم حقانیه د دارالا فتاء نه ددهٔ په زرګونو باندې فتاوې شائع شوې دي، او څو تصنیفات ئې هم کړې دي آخر عمر کښې

د بیمارئ په وجه د تدریس نه عاجزشو او د سلسله نقشبندیه او افتاء کار کوی. راقم الحروف دحضرت صاحب دویم فرزند دې چه په کورکښې د والد صاحب په خدمت او ورسره ورسره د دارالعلوم صدیقیه په نګرانئ او اهتمام باندې مامور دې. او د والد محترم په لاس مبارک باندې د سلسله نقشبندیه بیعت او خلیفه مجاز دې، اصل کښې تقریباً د یو نیم سل دود سوو کالونه په زروبئ کښې څمونږ پخوانئ د پلار نیکه یوه درسګاه قائمه ده دې درسګاه ته څمونږ د پلار نیکه سیبویه دزمانې، حکیم صادق حضرت مولانا امان الله صاحب فاضل مدرسه عالیه رامپور په وجې سره ډیرشهرت ملاؤ شوې وو دهغه نه پس ددې ذمه وارئ څمونږ نیکه حضرت العلامه جامع المعقول والمنقول استاد العلماء مولانا حبیب الله صاحب (المتوفي ۱۳٦۸هـ ۱۹٤۸ء) سنبهال کړه چه هغه د زروبئ په صاحب حق صاحب باندې مشهور وو، دهغوي د وفات نه پس دا درسګاه څمونږ تره حضرت مولانا محمد زاهد افغاني رحمه الله قائمه اوداِئمه اوساتله، دا درسګاه په یو جماعت کښې قائمه وه بیا آخره کښې دې درسګاه د حضرت مفتي صاحب په مشرئ کښې د یوې منظمې مدرسې او دارالعلوم شکل اختیار کړو. او راقم الحروف ددې په اهتمام او نګرانئ باندې مامور دې الله تعالی دې تر قیامته پورې ددې فیض جاري اوساتي.

الله تعالی حضرت مفتی صاحب ته د تدریسي فریضو دعالمي شهرت د مقبولیت سره سره دتصنیف او تالیف مضبوطه ملکه هم ورکړې ده، دیوڅو کتابونو ذکر دلته کولې شي چه د هغې څو ایډیشنې چهاپ شوې دې.

(۱) **منهاج السنن شرح جامع السنن للترمذي(عربي)**: دا یوه جامع او مختصره شرحه ده چه په پنځه جلدونو باندې مشتمله ده ټول اهم فقهی اوحدیثی بحثونه پکښې جمع دی. چه په یو وخت کښې ورته د شرح حدیث او د فتاوی حیثیت حاصل دې په علماؤ او طلباؤ کښې یو شان مقبول ده.

(۲) **هدایة القاري علی صحیح البخاري(عربی)**: کومه چه د بخاري شریف د اوردو او غټو شرحو خلاصه ده. او د اکابرو محدثینو د املا ګانو نچوړ دې.

(۳) **فتح المنعم شرح مقدمة المسلم (عربي)**: دا د صحیح مسلم د مقدمې ډیره محققانه شرح ده چه په لسو اهمو بحثونو باندې مشتمله ده دطالبانو دپاره لاربنودونکې ده.

(٤) **البشری لارباب الفتوی (عربي)** دامختصره رساله دافتاء په اصولو او ضوابطو باندې مشتمله ده په لسو فصلونو باندې تقسیم ده په آخرنی فصل کښې دامام ابوحنیفه رحمه الله

مختصر د ژوندکي حالات دي او په هغوي باندې د اعتراضونو جوابونه بيان شوې دى
شيخ الحديث مولانا عبدالحق رحمه الله د دې رسالې په تقريظ کښې ليکلي دي:
وفضيلة الشيخ محمد فريد المفتى بدارالعلوم الحقانية قد افتٰى طيلة قيامه في الجامعة وقدالف كتابه الفريد البشرىٰ لارباب الفتوىٰ وانى طالعته من مواضع متعددة فوجدته نافعاً للعلماء والمفتين، (دا رساله د فتاوې په ابتداء کښې د مقدمې په طور شامل کړې شوې ده) اوس د دې رسالې ترجمه مفتي محمد وهاب منګلوری اردو ترجمه سره شائع شوې ده.

(۵) **العقائد الا سلامية باللغة السليما نية** (پښتو) : دا کتاب په ځلوېښتو عقيدو او ځلوېښت اهمو احکامو باندې مشتمل دې په موجوده زمانه کښې د دې اشاعت او تدريس ډېر زيات ضروری دي.

(۶) **مقالات**: (پښتو) په دې کتاب کښې دبعضې اختلافي مسئلودحل نه علاوه د توحيد مسئله په واضحه اندازه کښې بيان کړې شوې ده او په آخره کښې د حضرت مفتي صاحب د ختم بخاري شريف تقرير ليکلي شوي دي کوم چه ئې د دارالعلوم حقانيه او د مختلفو مدارسو، د ختم بخاري شريف په اجتماعاتو کښې بيان کړې دي.

(۷) **مسائل حج** : (پښتو) دا رساله د حج په اهمو بحثونو او مسائلو او احکاماتو باندې مشتمله ده.

(۸) **رسالة التوسل** (عربي) په دې رساله کښې په معتدل انداز سره دتوسل په مسئلې باندې رڼا اچولې شوې ده. او د توسل په حقيقت او قسمونو باندې ښه تفصيلی تبصره شويده.

(۹) **سلسله مبارکه**: (اردو) په دې کښې د تصوف، تعريف، غرض وغايت او د سلسله نقشبنديه د سبقونو تشريح کړې شوې ده.

(۱۰) **رساله قبريه** (پښتو) په د ې کښې د مړي د مړ کيدلو نه واخله تر کفن دفن پورې ټولې مسئلې جمع کړې شوې دی.

د حضرت شيخ الحديث مفتي اعظم دامت فيوضهم فتوې د کتاب او سنت او فقهې په اعتبار سره په ټوله اسلامي نړۍ کښې معتمد، قابل وثوق، مسلم او مستند ګڼړلې کيږي.د جهاد افغانستان په ابتدائي ورځو کښې د روسي استعمار

دجهاد فتوی د ټولونه مخکښې حضرت مفتی دامت برکاتهم ورکړې وه. چه په هغې پخپل ځائې باندې فخر کولې شی. په هغې باندې حضرت مولانا عبدالحق صاحب رحمه الله او نورو علمائې کرامو د ستخطې کړې وې او دده په پیروئ کښې بیا نورو مفتیانو کرامو هم فتوې ورکړې. اوهم دغه شان روسي استعمار خپل انجام ته اورسیدو. د مفتي صاحب فتوي مختصره، جامعه او مانعه وي د هرې علاقې په رواج او دستور باندې خاص خیال ساتي. دبې ځایه او نا مناسبه اوږد والي نه ځان ساتي د بې انتهاء کمزورئ او بیمارئ او ضعف او بوډاتوب سره سره تراوسه پورې د افتاء او سلسله نقشبندیه مبارکه په خدمت کښې مشغول دې.

د دارالعلوم حقانیه د ۳۱ کالو د فتاوٰو نه بنده فوټوسټیټ اخستې او محفوظ کړې دی. محترم فاضل نوجوان مولانا مفتي محمد وهاب صاحب منګلورې فاضل و متخصص دارالعلوم حقانیه، مفتي و مدرس دارالعلوم صدیقیه زروبئ چه دوالدصاحب شاګرد رشید او په سلسله نقشبندیه کښې خلیفه مجاز هم دې ډیر زیات صفت او تعریف لائق دې چه هغه ددې قیمتي تالیف، فتاوٰی دیوبند پاکستان المعروف بفتاوٰی فریدیه، تبویب و ترتیب او تدوین د ایتونو او حدیثونو په تخریج او خاصکر د فقهي حوالو په مصادرو او مراجعو کښې د کامل احتیاط او توثیق نه کار اخستې دې. چه د ډیر زیات ګران او ډیر اوږد کوشش او د مشقت تقاضا کوي. الله تعالی دې ورته ددې بې مثاله او ددې اخلاص د ډکو ښائسته کوششونو صله او آجر په دواړو جهانونو کښې ورکړي.

په اخره کښې مونږ لاس په دعایو چه الله تعالی دې د حضرت مفتي صاحب سورې په مونږ باندې همیشه ساتي او الله تعالی دې د ده علم د سلفونه خلفوته منتقل کړي، د مولانا حافظ ظهیرالدین صاحب مردان، مولوي عبدالجلیل صاحب قلعه سیف الله او دغه شان د نورو معاونینو دعاګانې غواړو چه الله تعالی جزائې خیر ورکړي، ان شاءالله چه د فتاوٰو مجموعه به نه صرف د عوامو د پاره بلکه د علماؤ او د خواصو اهل علمو طبقې د پاره به هم ډیر زیاته مفیده وي.

حضرت مولانه حافظ (حسین احمد عفي عنه) صدیقي نقشبندی
ابن حضرت شیخ الحدیث مفتي اعظم محمد فرید صاحب دامت برکاتهم
مهتمم دارالعلوم صدیقیه زروبئ صوابي

بسم الله الرحمن الرحیم

صورة ما املاه

فضيلة الشيخ المحدث الكبير العلامة المفتي الاعظم العارف بالله مولانا مفتي محمد فريد دامت بركاتهم

الحمد لله وسلام علي عباده الذين اصطفٰی ؛ اما بعد ! د حمد وصلوٰة د نه پس د الله يو فقير بنده محمد فريد مجددي وائي چه ځه د حضرت مولانا شيخ الحديث نصير الدين غور غشتوي رحمة الله عليه په اشارې سره او د حضرت مولانا عبد المالک صديقي رحمه الله په حکم سره دار العلوم حقانيه ته د تدريس د پاره راغلم او د استخارې نه پس ما د خوب او بيدارئي په مينځ مينځ کښې د دار العلوم په جنوبي طرف کښې دا ايت، (من دخله كان امنا هم اوليدلو. نو ما په دار العلوم حقانيه کښې دوه کالو پورې د مشکوة شريف جلد اول او ترمذي شريف جلد ثاني درس ورکړو په دريم کال د ابوداؤد شريف مکمل او د بخاري شريف جلد اول از کتاب الجهاد نه درس ورکړو. دې زمانه کښې ځه بشارتونو نه هم ځه مستفيد شوم. بيا بل کال کښې بخاري شريف جلد اول د کتاب البيوع نه او بيا د کتاب الايمان نه ځما په حواله کړې شو. او ورسره ورسره ترمذي شريف هم ماته حواله شو. په دغې کال بخاري شريف جلد اول او ترمزي شريف جلد اول م په درس کښې شامل وو، په دغه زمانه (هداية القاري شرح صحيح البخاري) او منهاج السنن شرح جامع السنن (پنځه جلدو نه) اوليکلي شول. او مقبول شول چه د هغې تر اوسه پورې اووه ځلې چهاپ شويدي.

بعضې مشائخو ته د هغوي د فرمائش په وجه باندې شيخ الحديث مولانا عبد الحق رحمه الله (چه دهغه خبرې نرمې او فيصلې او ارادې د غرونو پشان پخې وې) اوفرمائيل ! چه زه بيمار او کمزورې يم نو دې وجه نه ځه دا خدمت مفتي صاحب ته حواله کوم اوچونکه تاسوهم کمزورې او بيمارئ او طالبان ستانه په خپلو کتابونو کښې مطمئن دي نو ددې و جې په دې صبر اوکړئ،

ددې نه پس د بعضې مشائخو د بيمارئ او کمزورئ په وجه باندې مکمل صحيح مسلم هم ماته حواله شو، آخره کښې د ديرش کالو تدريس نه پس ما باندې فالج حمله اوکړه چه د هغې په وجې سره ځه د تدريس نه عاجز شوم. تر اوسه صرف د افتاء او سلسله نقشبنديه خدمت کوم والله المستعان

حضرت مفتي اعظم شيخ الحديث (محمد فريد) عفي عنه د امت برکاته

۱۰/ اپريل ۲۰۰۲م

بسم اللہ الرحمن الرحیم

البشریٰ لارباب الفتویٰ

الحمدللّٰه رب العالمين. والصلوٰة والسلام
علىٰ سيد الأنبياء والمرسلين وعلىٰ آله وأصحابه وأتباعه أجمعين.

أما بعد: فيقول العبد الفقير إلى اللّٰه الغني محمد فريد بن أستاذ العلمآء الشيخ مولانا حبيب اللّٰه الزروبوى. قد سألني الفاضل القارى محمد عبداللّٰه النيروى (ڈی آئی خان) الديوبندى أن أؤلف رسالة وجيزة فى أحكام الفتيا، فأجبته سآئلاً من اللّٰه تعالىٰ أن يتم علىَّ هذه النعمة العظمىٰ. وسميتها بالبشرىٰ لأرباب الفتوىٰ. وأسأل اللّٰه تعالىٰ أن ينفع بها إياى وسآئر المسلمين. ولاحول ولاقوة إلاباللّٰه العلى العظيم.

إعلم! أن هذه الرسالة مشتملة علىٰ عشرة فصول.

الفصل الأول: فى بيان معنى الإفتآء وحقيقته وحكمه وحكمته.

والثانى: فى بيان فضله والترغيب فيه وفى بيان محل التحذير منه.

والثالث: فى بيان ألفاظ الفتوىٰ.

والرابع: فى ضابطة ترجيح بعضها على بعض.

والخامس: فى رسم المفتى.

والسادس: فى مواضع الإفتآء بالقول المرجوح وبمذهب سائر الأئمة.

والسابع: فى بيان طريق الإفتآء فى الحوادث الجديدة.

والثامن: فى أحكام المفتى وآدابه.

والتاسع: فى أحكام المستفتى وآدابه.

والعاشر: فى ترجمة رأس المفتيين، سراج الأمة وإمام أئمة الدين.

الفصل الأول
فی بیان معنی الإفتآء وحقیقته وحکمه وحکمته

معنیٰ الإفتآء:........قال الإمام الراغب: الفتیاو الفتویٰ الجواب عمایشکل من الأحکام وقال الإمام الرازی: فی التفسیر الکبیر فی تفسیر سورة النسآء: معنی الإفتآء إظهار المشکل وأصله من الفتیٰ وهو الشاب. فا لمفتی کأنه یقوی ببیانه ما أشکل، ویصیر قویاً فتیاً، وقال أیضا: فتیاوفتویٰ إسمان موضوعان موضع الإفتآء. وقال العلامة الشامی فی مقدمة ردالمحتار: عن ابن عبدالرزاق عن شرح المجمع للعینی. الفتویٰ مشتقة من الفتی وهو الشاب القوی وسمیت به لأن المفتی یقوی السآئل بجواب حادثته. إنتهیٰ.

وحقیقة الإفتآء:........هو الإخبار عن حکم شرعی لاعلیٰ سبیل الإلزام بخلاف القضآء کمافی تصحیح الشیخ قاسم علی القدوری. و کذاهو التوسط بین الله تعالیٰ وبین عباده کمافی شرح عقود رسم المفتی.

وحکم الإفتآء:........مافی قضآء البحر: أنه إن لم یکن غیره تعین علیه، وإن کان غیره فهو فرض کفایة، ومع هذا لایحل التسارع إلیٰ مالایتحقق. وفی قضآء البحر عن شرح الروض: وینبغی للإمام أن یسئل أهل العلم المشهورین فی عصره عمن یصلح للفتویٰ لیمنع من لایصلح ویتوعده بالعقوبة با لعود. وفی شرح التنویر مع ردالمحتار: بل یمنع مفت ما جن یعلم الحیل الباطلة کتعلیم الردة وکالذی یفتی عن جهل. إنتهیٰ

وحکمة الإفتآء:........رد التحیر و رفع الإشکال و التهارج، ولذا قال فی الفتاویٰ السراجیة: عالم لیس فی البلدة أفقه منه لیس له أن یغزو لما یدخل علیهم الضیاعة. إنتهیٰ

الفصل الثانی فی بیان فضله والترغیب وفی بیان محل التحذیر منه

لا شک فی فضل أمر الإفتآء، کیف وهو شأن من شئون الله تعالیٰ، قال الله تبارک وتعالیٰ: ﴿قل الله یفتیکم فیهن﴾ وقال تعالیٰ: ﴿قل الله یفتیکم فی الکلالة﴾ (سورة النسآء) وکذا هو منصب من مناصب النبوة، قال الله تعالیٰ: ﴿ویستفتونک فی النسآء﴾. وقال تعالیٰ: ﴿یستفتونک﴾ (سورة النسآء) وکذا هو نوع من أنواع التعلیم والتبلیغ وکذا کانت الصحابة رضی الله تعالیٰ عنهم یفتون فی حیات النبی علیه الصلوٰة والسلام وفی خلافة الصدیق الأکبر وعمر الفاروق. کما فی طبقات بن سعد (۲:۱۰۹) أن عمر الفاروق وعثمان ذالنورین وعلی بن أبی طالب من المهاجرین وأبی بن کعب ومعاذ بن جبل وزید بن ثابت من الأنصار کانوا یفتون فی عهد النبی ﷺ وفی عهد الصدیق الأکبر وفی عهد الفاروق الأعظم إنتهیٰ ملخصاً. وتعاملت علیه الأمة سلفاً وخلفاً والضرورة داعیة إلیه، قال الله تبارک وتعالیٰ: ﴿فسئلو ا أهل الذکر إن کنتم لاتعلمون﴾ (النحل: ۴۳)

وکذا فیه منقبة وراثة الأنبیآء علیهم الصلوٰة والسلام. وأما ما رواه الدارمی: عن ابن المنکدر موقوفاً علیه أن العالم یدخل فی ما بین الله وبین عباده. فلیطلب لنفسه المخرج وما رواه عن ابن مسعود رضی الله عنه: موقوفاً علیه، أن الذی یفتی الناس فی کل ما یستفتیٰ لمجنون وما رواه عن عبیدالله بن جعفر: مرفوعاً، أجرء کم علی الفتیا أجرء کم علی النار فمحمول علی التحذیر من الإفتآء من غیر ثبت وتحقیق. کما یدل علیه ما رواه الدارمی: عن أبی هریرة رضی الله تعالیٰ عنه مرفوعاً: من أفتیٰ بفتیا من غیر ثبت فإنما إثمه علی من أفتاه. وقال الإمام مالک رحمة الله علیه: من أجاب فی مسئلةٍ فینبغی قبل الجواب أن یعرض نفسه علی الجنة والنار وکیف خلاصه ثم یجیب کما فی شرح المهذب. وفیه أیضاً عن أبی حنیفة رحمة الله علیه، أنه قال: لولا الفرق أی الخوف من الله تعالیٰ أن یضیع العلم ما أفتیت یکون لهم الهنآء وعلیّ الوزر.

الفصل الثالث

فی بیان ألفاظ الفتوی

إعلم! أن ألفاظ الفتویٰ كثيرة مذكورة فی الفتاویٰ،

منها: ....مايشتمل على اللفظ الذى فيه حروف الفتویٰ،مثل عليه الفتویٰ وبه يفتیٰ والفتویٰ عليه وغيرذٰلک.

ومنها: ......مالا يكون كذٰلک.مثل به نأخذ،وعليه الإعتماد، وعليه عمل اليوم،وعليه عمل الأمة، وهوالصحيح،وهوالمأخوذبه،وهوالإحتياط،وبه جرى العرف،وبه أخذعلمآءنا وهوالمتعارف،وهوالأصح،وهوالأظهر،وهوالأشبه أى الأشبه بالنصوص رواية والراجح دراية،وهوالأوجه أى الأظهروجها،وهوالأحوط، وهوالأوفق،وهوالأولیٰ،وغيرذٰلک. كمافى شرح عقودرسم المفتى وردالمحتار.

الفصل الرابع

فی ضابطة ترجيح بعض هٰذه الألفاظ علیٰ بعض

إعلم! أن اللفظ الذى فيه حروف الفتویٰ الأصلية وكذامايساويه مثل: وبه نأخذوعليه العمل آكد من غيره كمافى شرح التنويرمع ردالمحتار،وفى رد المحتارمن فصل صفة الصلوٰة:لفظة الفتویٰ آكد من لفظة المختار،وفى شرح التنوير:ولفظ "وبه يفتیٰ" آكد من "الفتویٰ عليه" لأن الأول يفيدالحصر. قلت:لم أجدالتصريح على كون وبه يفتیٰ آكدمن "وعليه الفتویٰ" أوبالعكس إلا فى رسالة أحسن الأقاويل فى ردالأباطيل حيث ذكرفيهاأن "وبه يفتیٰ" آكدمن "وعليه الفتویٰ" لأن الأول يفيدالحصروالثانى يفيدالأصحية دون الحصر. إنتهیٰ قلت:وفيه نظرظاهر،لأن الثانى أيضاًفيه تقديم ماحقه التاخيرفيفيد الحصر،فهمامتساويان فى إفادة الحصركمافى شرح عقودرسم المفتى،وفى شرح التنوير:أن لفظ إسم التفضيل آكد من غيره عندالرملى، وقيل:بالعكس وهوالمنقول عن شرح المنية.

إعلم! أن الفقهآء علىٰ سبع طبقات

(١) الأولىٰ: ......طبقة المجتهدين بالإجتهاد المطلق كالأئمة الأربعة وفاقاً وأبي يوسف ومحمد عند أرباب التحقيق.

(٢) والثانية: ......طبقة المجتهدين في المذهب الذين يستخرجون الأحكام عن الأدلة حسب القواعد التي قررها المجتهد المطلق لا يخالفونه في قواعد الأصول وإن خالفوه في بعض الفروع.

(٣) والثالثة: ......طبقة أكابر المتاخرين الذين يقدرون على الإجتهاد في المسآئل التي لارواية فيها عن صاحب المذهب ولايقدرون على المخالفة له.

(٤) والرابعة: ......طبقة المخرجين الذين يقدرون على تفصيل قول مجمل ذي وجهين وحكم مبهم محتمل لأمرين منقول عن المجتهد.

(٥) والخامسة: ......طبقة المرجحين الذين يقدرون علىٰ ترجيح بعض الروايات على بعض آخر.

(٦) والسادسة: ......طبقة المميزين الذين يقدرون على التميز بين الأقوىٰ والقوى والضعيف.

(٧) والسابعة: ...... طبقة المقلدين الذين لايميزون بين الغث والسمين. نعم يميزون بين ماظهر عليه التعامل وهو الأرفق وماهو المعروف وبين مالم يكن كذٰلك فعليهم إتباع مارجحه وصحّحه أهل الطبقات العالية. نعم قد يوجد أقوال بلا ترجيح: فيعمل بماوقع عليه التعامل وماهو الأرفق والمعروف، وقد يختلفون في التصحيح فيعمل بقواعد هذا الفصل من ترجيح بعض الألفاظ علىٰ بعض آخر، وكذا بماوقع عليه التعامل وبماهو الأرفق وبماهو المعروف كما أشير إليه في شرح التنوير.

الفصل الخامس

في رسم المفتي أي بيان العلامة تدل المفتي علىٰ مايفتىٰ به

إعلم! أن المفتي هو المخبر عن حكم شرعي لاعلى سبيل الإلزام بخلاف القاضي كمامر.

قال ابن الهمام فی فتح القدیر:وقداستقررأی الأصولیین علیٰ أن المفتی هوالمجتهد وأماغیرالمجتهد ممن یحفظ أقوال المجتهدفلیس بمفت والواجب علیه إذاسئل أن یذکرقول المجتهد کالإمام علیٰ وجه الحکایة، فعرف أن مایکون فی زماننامن فتوی الموجودین لیس بفتویٰ بل هونقل کلام المفتی فیأخذبه المستفتی.وطریق نقله لذٰلک عن المجتهدأحدالأمرین إماأن یکون له سند فیه أویأخذه من کتاب معروف تداولته الأیدی نحو کتب محمدبن الحسن ونحوهالأنه بمنزلة الخبرالمتواتروالمشهور.إنتهیٰ قلت:وقداصطلح أهل الأعصارالحادثة علی أن المفتی هوالناقل لحکم شرعی ولامشاحة فی الإصطلاح،

فرسم المفتی یؤخذ من الجمل الأتیة:

(ا)...... أن الحکم إن اتفق علیه أصحابنایفتیٰ به قطعاً.

(ب)......وإلافإماأن یصحح المشایخ أحدالقولین فیه أوکلاًمنهماأولا ، ففی الثالث یعبرالترتیب بأن یفتی بقول أبی حنیفة ثم بقول أبی یوسف ثم بقول محمدثم بقول زفرثم بقول الحسن بن زیاد کذافی الفتاویٰ السراجیة وغیرها، وصحح الحاوی القدسی قوة الدلیل . قال العلامة الحلبی:والذی یظهرفی التوفیق أی بین مافی الحاوی ومافی السراجیة،أن من کان له قوة إدراک لقوة المدرک یفتیٰ بالقول القوی المدرک،وإلافبالترتیب.وفی ردالمحتارماملخصة:أن الفتویٰ علی قول الإمام الأعظم أبی حنیفة فی العبادات مطلقاً، سوآء انفرد وحده أم لا.وقیل:إذاکان أبوحنیفة فی جانب وصاحباه فی جانب فالمفتی بالخیار،والأول أصح إذالم یکن المفتی مجتهداً،کذافی الفتاویٰ السراجیة.وفی ردالمحتار:وهو(أی کون الفتویٰ علی قول الإمام الأعظم فی العبادات)الواقع بالاستقرآء مالم یکن عنه روایةکقول المخالف کمافی طهارة المآء المستعمل.وعلی قول أبی یوسف فی مایتعلق بالقضآء والشهادات.وعلی قول محمد فی جمیع مسآئل ذوی الأرحام.وعلی قول زفرفی سبعة عشرمسألة بل عشرین مسئلة مذکورة فی ردالمحتار من باب النفقة.

(ج)......إذاكان في المسئلة قياس وإستحسان،فالعمل على الإستحسان إلا في مسآئل معدودة شهيرة،كذافي ردالمحتار.

(د)......وفي البحرمن باب قضآء الفوائت:المسئلة إذالم تذكرفي ظاهرالرواية وثبتت في رواية أخرىٰ تعين المصيرإليها.

(ه)......وفي الأول:أى إن صحح المشايخ أحدالقولين،إن كان التصحيح بأفعل التفضيل خيرالمفتى وإلا فلا،بل يفتى بالمصحح فقط.

(و)......وفي الثاني:أى إن صحح المشايخ كلاًمنهما إما أن يكون أحد هما بأفعل التفضيل أولا،ففي الأول قيل:يفتىٰ بالأصح وهو المنقول عن الخيرية.وقيل:بالصحيح وهو المنقول عن شرح المنية كمامر،وفي الثاني:يخيرالمفتى وهو المنقول عن وقف البحروالرسالة أفاده الحلبي.

(ز)......وفي البحر:الفتوىٰ إذااختلف كان الترجيح لظاهرالرواية،وفي الأشباه:يتعين الإفتآء في الوقف بالأنفع له كما في شرح المجمع والحاوى القدسي.

إعلم! أن مسآئل مذهبناعلىٰ ثلاث طبقات.

الطبقة الأولىٰ:...... مسآئل الأصول:وهى مسآئل ظاهرالرواية،ويقال لها مسآئل ظاهرالمذهب أيضاً.وهى مسآئل المبسوط لمُحَمَّد ومسآئل الجامع الصغيرومسآئل الجامع الكبيرومسآئل السيرالصغيرومسآئل السيرالكبيرومسآئل الزيادات.

والطبقةالثانية:......من مسآئل المذهب:هى غيرظاهرالرواية،وهى المسآئل التى رويت عن الأئمةلكن في غيرالكتب المذكورة.

والطبقةالثالثة:......الفتاوىٰ وتسمىٰ الواقعات:وهى مسآئل استبطهاالمتاخرون من أصحاب محمدوأصحاب أصحاب محمد،فمن بعدهم في الواقعات التى لم توجد فيهارواية عن الأئمةالثلاثة.ثم ذكرالمتاخرون هذه المسآئل مختلطة غيرمتميزة كمافي فتاوىٰ قاضيخان،وذكرهابعضهم متميزة كمافي كتاب المحيط لرضى الدين السرخسي،إنه ذكرأولاًمسآئل الأصول ثم النوادرثم الفتاوىٰ ونعم مافعل.

(ح)......وفی تنقیح الفتاویٰ الحامدیة: وقالوا أیضاً: أن مافی المتون مقدم علیٰ مافی الشروح. ومافی الشروح مقدم علیٰ مافی الفتاویٰ. إنتهیٰ

قالوا: المراد من المتون لیس جمیع المتون، بل المراد المختصرات التی ألفها حذاق الأئمة کالطحاوی والکرخی والحاکم. وقالوا أیضاً: هذا إذا لم یوجد التصحیح الصریحی فی الطبقة التحتانیة، قال العلامة الشامی فی تنقیح الفتاویٰ فی باب الحجر: أن ماجری علیه أصحاب المتون من أنه لا یحجر علی الحر تصحیح التزامی بمعنی أن أصحاب المتون التزموا ذکر الصحیح وهم فی الغالب یمشون علی قول الإمام. وقد مشوا فی هذه المسئلة علی قوله، فهو تصحیح له التزاماً، ومامر عن الخانیة: من أن الفتویٰ علیٰ قولهما تصحیح صریح فیقدم علی الإلتزامی.

(ط)......وفی شرح التنویر: أما نحن أی طبقة المقلدین الذین لا یقدرون علی التمیز فعلینا اتباع مارجحوه وماصححوه کمالو أفتوا فی حیاتهم.

(ی)......فی تنقیح الفتاویٰ: المراد من قولهم "یدین دیانة لاقضآء" أنه إذا استفتی فقیهاً یجیبه علی وفق مانوی ولکن القاضی یحکم علیه بوفق کلامه لایلتفت إلیٰ نیته إذا کان فی مانویٰ تخفیف علیه.

(ک)......وفی القنیة: لیس للمفتی ولا للقاضی أن یحکما علی ظاهر المذهب ویترکا العرف، ونقله عنه فی خزانة الروایات.

وفی شرح عقود رسم المفتی ماملخصة: أن للمفتی اتباع العرف الحادث فی الألفاظ العرفیة. وکذا فی الأحکام التی بناها المجتهد علیٰ ماکان فی عرف زمانه وتغیر عرفه إلیٰ عرف اخر، لکن بعد أن یکون المفتی ممن له رای ونظر بقواعد الشرع، حتیٰ یمیز بین العرف الذی یجوز بناء الأحکام علیه وبین غیره. وکذا لابد له من معرفة عرف زمانه وأحوال أهله ومن التخرج فی ذلک علیٰ استاذ ماهر. وقد قالوا: من جهل بأهل زمانه فهو جاهل، وقالوا: أن جمود المفتی أو القاضی علی ظاهر المنقول مع ترک العرف والقرآئن الواضحة والجهل بأحوال الناس یلزم منه تضیع حقوق

كثيرة وظلم خلق كثيرين. وبالجملة يلزم اتباع العرف وهذامالم يخالف الشريعة كالمكس والرباونحوذلک. ولايعتبر العرف العام إذالزم منه ترک النص، ويعتبر إذالزم منه تخصيص النص ويعتبر العرف الخاص فى حق أهله فقط إذالم يلزم منه ترک النص ولا تخصيصه. إنتهىٰ

(فائدة)ماقال المتأخرون:أن مفهوم المخالفة حجة فى الروايات وكلام الناس دون كلام الشارع فمبنى على أنه المتعارف بينهم ويؤيده مافى شرح السير الكبير:أن الثابت بالعرف كالثابت بالنص.

الفصل السادس فى مواضع الإفتآء بالقول المرجوح وبمذهب سآئرالأئمة

إعلم! أنه لايجوز الحكم والإفتآء بالقول المرجوح وبمذهب سآئر الأئمة إلافى ثلاثة مواضع.

(الأول)......عندالضرورة دون التشهى والتلهى،فإنه حرام كما حرّم الحكم الملفق الخارق للإجماع فى عمل واحد كالحكم بصحة وضوءمن ترک الترتيب ومسح دون ربع الرأس.قال العلامة الشرنبلالى فى رسالته عقدالفريدفى جوازالتقليد: مذهب الحنفية:المنع عن المرجوح حتىٰ لنفسه لكون المرجوح صارمنسوخاً.إنتهىٰ نعم قيده البيرى بالعامى،وذكرعن خزانةالروايات أن العالم الذى يعرف معنى النصوص والإخباروهومن أهل الدراية يجوزله أن يعمل عليها وإن كان مخالفاًلمذهبه.إنتهىٰ وقال العلامةالشامى فى مقدمةردالمحتار:هذافى غيرموضع الضرورة،وبمعناه فى شرح عقودرسم المفتى.وفى البزازية:أنه روى عن أبى يوسف رحمه الله تعالىٰ:أنه صلى الجمعة مغتسلاًمن الحمام ثم أخبربفارة ميتةفى بئرالحمام،فقال:نأخذبقول إخواننامن أهل المدينة إذابلغ الماء قلتين لم يحمل خبثاً.وفى ردالمحتارعن القهستانى:لوأفتى به(أى بمذهب مالک فى المفقود)لابأس به علىٰ ماأظن.إنتهىٰ. قال العلامةالشامى:ونظيرهذه المسئلة عدةممتدةالطهرالتى بلغت برؤيةالدم ثلاثةأيام ثم امتدطهرهافإنهاتبقى فى العدةإلىٰ أن تحيض ثلاث حيض،وعندمالک تنقضى عدتهابتسعةأشهر.وقال فى البزازية:الفتوىٰ فى زماننا على قول مالک.وقال الزاهدى:كان بعض أصحابنايفتون به للضرورة.إنتهىٰ وفى شرح التنويرفى باب الحظروالإباحة:ليس لذى الحق أن يأخذ غيرجنس حقه وجوزه الشافعى وهوالأوسع. إنتهىٰ وقال

العلامة الشامی: فلعله فی باب الحجر: أن عدم الجواز کان فی زمانهم، أما الیوم فالفتویٰ علی الجواز. وفی شرح التنویر: کره صلوٰة مطلقاً مع شروق الشمس إلا العوام فلایمنعون من فعلها لأنهم یترکونها والأداء الجائز عند البعض أولیٰ من الترک کما فی القنیة وغیرها. وفی مختارات النوازل: ولو خرج منه شیء قلیل ومسحه بخرقة حتیٰ لو ترک یسیل لاینقض. قلت: وأصل هذه المسائل قوله تعالیٰ: ﴿إلا ما اضطررتم﴾ وقوله ﷺ: "یسروا ولا تعسروا وبشروا ولا تنفروا". رواه البخاری ومسلم.

(فائدة)...... لما کان الإفتاء علیه عند الضرورة من أصول الحنفیة کان الحکم المبنی علیه مذهب الحنفیة أیضاً لإبتناء ه علی قواعد هم کما صرح به العلامة الشامی فی عقود رسم المفتی فیما إذا خالف فیه الأصحاب إمامهم الأعظم.

(والثانی)...... أنه جاز الإفتاء بالمرجوح وبمذهب سائر الأئمة عند صحة الحدیث فیه، أی عند کون الحدیث المخالف ثابتاً سنداً ومتناً غیر منسوخ و غیر معلول و غیر معارض بحدیث اخر. قال ابن الشحنة: إذا صح الحدیث وکان علیٰ خلاف المذهب عمل بالحدیث ویکون ذٰلک مذهبه ولایخرج مقلده عن کونه حنفیاً بالعمل به فقد صح عنه أنه قال: "إذا صح الحدیث فهو مذهبی." وقد حکی ذٰلک ابن عبد البر عن أبی حنیفة وغیره من الأئمة. إنتهیٰ وقال الإمام عبد الوهاب الشعرانی الشافعی فی المیزان الکبریٰ: قد روی الإمام أبو جعفر الشیزاماری بالسند المتصل إلیٰ الإمام أبی حنیفة: کذب والله وافتریٰ علینا من یقول عنا أننا نقدم القیاس علی النص، وهل یحتاج بعد النص إلی القیاس. وکان رضی الله عنه، یقول: "نحن لانقیس إلا عند الضرورة الشدیدة وذٰلک أننا ننظر أولاً دلیل تلک المسئلة من الکتاب والسنة وأقضیة الصحابة فإن لم نجد دلیلاً قسنا حینئذٍ". وفی روایة أخریٰ کان یقول: "ماجاء عن رسول الله ﷺ فعلی الرأس والعین بأبی هو وأمی ولیس لنا مخالفة، وماجاء نا عن أصحابه تخیرنا وماجاء نا عن غیرهم فهم رجال ونحن رجال". إنتهیٰ قلت: ولم أجد فی صریح کلام الحنفیة مثالاً لهٰذا النوع. ولایبعد أن یمثل له بما قاله الإمام

أبو حنيفة: أن من حمل خمر الذمي يطيب له الأجر خلافاً لأبي يوسف ومحمد رحمهما الله تعالىٰ لصحة الحديث: "لعن الله الخمر وحاملها والمحمولة إليه." رواه أبو داؤد. و بما قال: لا تعزير بأخذ المال، لصحة حديث أبي داؤد: ومن منعها أي الزكوٰة فإنا آخذوها وشطر ماله غرمة من غرمات ربنا عز وجل. ولصحة مصادرة عمر عماله بأخذ شطر أموالهم، فقسمها بينهم وبين المسلمين، كما أشير إلى المثال الثاني في معين الحكام.

(والثالث)......إنه أجاز الإفتاء بالمرجوح وغيره عند تبدل العرف كما في معين الحكام عن القرافي. أما الصحيح في هذه الأحكام في مذهب أبي حنيفة والشافعي وغيرهما رحمهم الله تعالىٰ، المرتبة على العوائد، فهل إذا تغيرت تلك العوائد وصارت تدل على ضد ما كانت تدل عليه أولاً، فهل تبطل هذه الفتاویٰ في الكتب، ويفتي بما تقتضيه العوائد المتجددة، أو يقال: نحن مقلدون وما لنا إحداث شرع لعدم أهليتنا للإجتهاد فيفتىٰ بما في الكتب المنقولة عن المجتهدين؟ والجواب: أن إجراء هذه الأحكام التي مدركها العوائد متىٰ تغيرت تلك العوائد خلاف الإجماع جهالة في الدين، بل كل ما هو في الشريعة يتبع العوائد يتغير الحكم فيه عند تغير العادة إلىٰ ما تقتضيه العادة الجديدة. إنتهىٰ بحذف يسير ومثله في شرح عقود رسم المفتي كما مر في الفصل الخامس.

الفصل السابع

في طريق الإفتاء في الحوادث الجديدة

قال المحقق الشاطبي: الإجتهاد علىٰ ضربين. أحدهما: لا يمكن أن ينقطع حتى ينقطع أصل التكليف. والثاني: يمكن أن ينقطع قبل فناء الدنيا. فأما الأول: هو الإجتهاد المتعلق بتحقيق المناط. ومعناه أن يثبت الحكم بمدركه الشرعي لكن يبقى النظر في تعين محله. إنتهىٰ بحذف يسير. وملخصه: أنه تعرف العلة المنصوصة أو المجمع عليها في غير الصورة المنصوصة مثل تعرف وصف السرقة في صورة النباش،

فجاز تخريج حكم الحوادث الجديدة بهذه السبيل، كيف، وقدتعاملت الأمة عليها حيث خرجوا مثل هذه الأحكام من القرآن والأحاديث والآثار وعبارات المشايخ والنظائر والشواهد إذالم يجدوها صريحة. وبالجملة: أن الأصل في تشريعها التخريج من النصوص، ويكفي في إباحتها علم تعارضها بالنصوص. وهذا التخريج لايتيسر إلالمن كان حافظاًبصيرًا عارفاً للمسائل بشروطها وقيودها ذا ذوق سليم وذامشورة بأهل العلم غيرجاهل بأهل زمانه ، فافهم

الفصل الثامن

في أحكام المفتي وآدابه

إعلم!أن الفقهآء ذكروالة شرآئط وآداباً كثيرة مسطورة في شرح المهذب للنواوي وقضآء البحر.

(۱)إحداها:...... أنه يشترط فيه أن يكون مسلماًعادلاً عاقلاًبالغاً،فلا يصح فتوى الكافر والفاسق والمجنون والصبي، كمافي البحروشرح المهذب للنواوي. ولايشترط فيه الإجتهادفي زماننالتعذره في المفتي كالقاضي،نبه عليه العلامة الشامي في قضآء ردالمحتار. ولذاشاع إطلاق المفتي على الحاكي لأقوال الفقهآء إذاكان ذا بصيرة في العصر الحادث.

(۲) الثانية:......أنه يشترط فيه،أن يكون متيقظاًيعلم حيل الناس ودسآئسهم لئلايكون معيناً على ضلالة وظلم كما في ردالمحتاروشرح المهذب.

(۳) الثالثة:......أنه يشترط، أن يحفظ مذهب إمامه ويعرف قواعده وأساليبه، ولا يشترط في زماننا أن يعرف أقاويل العلمآء ولاأن يعرف من أين قالوا. كذافي البحر

(۴) الرابعة:......أنه ينبغي،أن يكون ظاهرالورع مشهوراًبالديانة الظاهرة والصيانة الباهرة، كذافي شرح المهذب، وقواعدنا لا تأباه. ولاينبغي،أن يكون جبارًا،فظاً،غليظاً،بل يكون متواضعاًكمافي لسان الحكام

(۵) الخامسة :...... أنه يحرم عليه التساهل في الفتوىٰ بأن لايثبت في الفتوىٰ ويسرع فيها بومن

التساهل: أن تحمله الأغراض الفاسدة علىٰ تتبع الحيل المحرمة أو المكروهة و التمسك بالشبه طلباً للترخيص لمن يروم نفعه، أو التغليظ علىٰ من يريد ضره. كذافى شرح المهذب والبحر.

(٦) السادسة :......أن لا يفتى فى حال تغير خلقه وتشغل قلبه كغضب وجوع وعطش وحزن وفرح وغيرذٰلک ،كمافى شرح المهذب والبحر

(٧) السابعة :......أن يغلظ للزجرمتاولاً. كما إذا سأله من له عبد عن قتله، وخشى أن يقتله، جازله أن يقول له:"إن قتلته قتلناك"متاولاً لقوله ﷺ :من قتل عبده قتلناه،(١) وهذا إذالم يترتب علىٰ إطلاقه مفسدة .كذا فى البحر

(٨) الثامنة :......أن يتبرع بالفتوىٰ و لايأخذبه الأجرة.نعم، جازله قبول الهدية.ذكرالعلامةالشامى فى قضاء ردالمحتارعن بعض الشافعية:ولا يلحق بالقاضى فى ماذكرالمفتى والواعظ ومعلم القرآن والعلم،لأنهم ليس لهم أهلية الإلزام،والأولىٰ فى حقهم إن كانت الهديةلأجل مايحصل منهم من الإفتاء والوعظ والتعليم عدم القبول ليكون علمهم خالصاً لله تعالىٰ،إن اهدىٰ إليهم تحبباًوتودداًلعلمهم وصلاحهم فالأولىٰ القبول.وأما إذا أخذالمفتى الهدية ليرخص فى الفتوىٰ فإن كان بوجه باطل فهورجل فاجر، يبدل أحكام الله تعالىٰ ويشترى به ثمناً قليلاً . وإن كا ن بوجه صحيح فهومكروه كراهة شديدة.إنتهىٰ كلامه وقواعدنالا تأباه. ولاحول ولاقوة إلابالله العلى العظيم وأماإذاأخذ،لاليرخص له،بل لبيان حكم شرعى فهٰذاما ذكره أولاً، وهٰذاإذالم يكن بطريق الأجرة،بل مجردهديةلأن أخذالأجرة علىٰ بيان الحكم الشرعى لايحل عندنا،وإنمايحل على الكتابةلأنهاغيرواجبة عليه، إنتهىٰ مافى ردالمحتار.وفى قضاء البحر:وعلى الإمام أن يفرض لمدرس ومفت كفاية. وفى لسان الحكام فى اداب القضاء:يجوزللقاضى أخذالأجرة علىٰ كتبه السجلات المحاضروغيرها من الوثائق بمقدارأجرةالمثل وذٰلک لأن القاضى إنمايجب عليه القضاء.ولابأس للمفتى أن يأخذ شيئاًعلىٰ كتابةجواب الفتوىٰ،وذٰلک لأن الواجب على المفتى الجواب باللسان دون الكتابة بالبنا ن. وفى

تکملۃ ردالمحتار قبیل کتاب الشہادات: لایجب علیہ دفع الرقعۃ ولأن یفہمہ مایشق علیہ.
وفیہا أیضاً: والحاصل أن علی المفتی الجواب بأی طریق یتوصل بہ إلیہ، وکل مالایتوصل إلی الفرض إلابہ فہوفرض. وحیث کان فی وسع المفتی الجواب بالکتابۃ لاباللسان وجب علیہ الجواب بہا، حیث تیسرت إلیہ بلامشقۃ علیہ بأن أحضرہا لہ السآئل، ولایلزم للمفتی بذلہا من عندہ لہ. وھذا کلہ إذا تعین علیہ الإفتآء ولم یکن فی البلدۃ من یقوم مقامہ فی ذٰلک. انتہیٰ وفی شرح التنویر فی مسآئل شتیٰ من کتاب الإجارۃ: ویستحق القاضی الأجر علیٰ کتب الوثآئق والمحاضر والسجلات قدر مایجوز لغیرہ کالمفتی فإنہ یستحق أجر المثل علی کتابۃ الفتویٰ لأن الواجب علیہ الجواب باللسان دون الکتابۃ بالبنان، إنتہیٰ مافی شرح التنویر. وفی ردالمحتار عن جامع الفصولین: وإنما أجر مثلہ بقدر مشقتہ أوبقدر عملہ فی صنعتہ أیضاً کحکاک (للأثمد وغیرہا) وثقاب یستأجر بأجر کثیر فی مشقۃ قلیلۃ. إنتہیٰ قال بعض الفضلآء: أفہم ذٰلک جواز أخذ الأجرۃ الزآئدۃ وإن کان العمل مشقتہ قلیلۃ ونظرہم لمنفعۃ المکتوب لہ. إنتہیٰ قلت: ولایخرج ذٰلک عن أجرۃ مثلہ فإن من تفرغ لھٰذا العمل کثقاب اللآلی مثلاً لایأخذ الأجر علی قدر مشقتہ فإنہ لایقوم بمؤنتہ ولو ألزمناہ ذٰلک لزم ضیاع ھذہ الصنعۃ فکان ذٰلک أجر مثلہ. إنتہیٰ مافی ردالمحتار ھامش الدر المختار.

(فائدۃ)...... ولاضمان علی المفتی إذا أخطأ. لمارواہ أبوداود عن جابر: خرجنا فی سفرٍ فأصاب رجلاً مناحجر فشجہ فی رأسہ ثم احتلم فسأل أصحابہ، فقال: ھل تجدون لی رخصۃ فی التیمم، قالوا: مانجدلک رخصۃ وأنت تقدر علی المآء فاغتسل، فمات فلما قدمنا علی النبی ﷺ أخبر بذٰلک فقال: قتلوہ قتلہم اللہ تعالیٰ ألاسئلوا إذلم یعلموا، قال العلی بن سلطان محمد القاری فی المرقاۃ: أخذ منہ أنہ لاقود ولادیۃ علی المفتی وإن افتیٰ بغیر الحق. إنتہیٰ

(۹) التاسعۃ:...... أنہ لکل بلد اصطلاح فی اللفظ فلایجوز أن یفتی أھل بلد بمایتعلق باللفظ من لایعرف اصطلاحہم کالأیمان والإقرار ونحوھما، کمافی البحر وشرح المھذب.

(۱۰) العاشرۃ: أنہ ینبغی، أن یجزم بماھو الراجح، فإن لم یعرفہ توقف کمافی شرح المھذب والبحر

(۱۱) الحادیۃ عشرۃ:...... مافی البحر: أفتاہ ثم رجع قبل العمل کف عنہ وکذا إذا نکح إمرءۃ بفتواہ ثم رجع،

لزمه فرقهاوإن رجع بعدالعمل وقدخالف دليلاً قاطعاً نقضه وإلا فلا. وعلى الدفتى إعلامه برجوعه قبل العمل وكذابعده إن وجب النقض وإن أتلف بفتواه لايغرم ولو كان أهلا. إنتهىٰ بحذفٍ يسير. وفى شرح المهذب عن الأستاذأبى إسحاق: أنه يضمن إن كان أهلاً للفتوىٰ ولايضمن إن لم يكن أهلاً لأن المستفتى قصر.

(١٢) الثانية عشرة:...... مافى شرح المهذب يلزم للمفتى أن يبين الجواب بياناًيزيل الإشكال وإذا كانت فى الرقعة مسآئل فالأحسن ترتيب الجواب على ترتيب السؤال، ولوترك الترتيب فلابأس. وإن أرادجواب ماليس فى الرقعة فليقل وإن كان الأمر كذاوكذا فجوابه كذا. واستحب العلمآء: أن يزيدعلىٰ مافى الرقعة ماله تعلق بهامما يحتاج إليه السآئل لحديث: هوالطهورمآء ه الحل ميتته. وبمعناه فى البحر

(١٣) الثالثة عشرة:...... أنه ينبغى أن يأخذالورقة بالحرمة ويقرء المسئلة بالبصيرة مرة بعد مرةٍ حتىٰ يتضح له السؤال ثم يجيب. ويقدم السابق وان تساووا أوجهل السابق قدم بالقرعة، نعم يجب تقديم نسآء ومسافرين تهيئوا أوتضرروابالتخلف إلاأن ظهرتضررغيرهم بكثرتهم. ولايميل إلى الأغنيآء وأعوان السلطان والأمرآء. وينبغى أن يكتب فى أول الجواب ﴿ الحمد لله ﴾ وعقيب جوابه ﴿ والله أعلم ﴾ أونحوه وقيل فى العقآئد: يكتب ﴿ ، الله الموفق ﴾ ونحوه. كما فى البحر ولاينكرأن يذكرالمفتى فى فتواه الحجة إذاكانت نصاًواضحاً مختصراً. قال الصميرى: لايذكر الحجة إن افتى عامياً، ويذكرهاإن افتى فقيهاً كمافى شرح المهذب. وينبغى إذاضاق موضع الجواب أن لايكتبه فى رقعة أخرى خوفاًمن التلبيس. كمافى شرح المهذب وبمعناه فى البحر. وليكتب بعد الفتوىٰ "كتبه: فلان أوفلان بن فلان" كمافى شرح المهذب.

(١٤) الرابعة عشرة:...... وفى البحر: لايجب الإفتآء فيمالايقع. إنتهٰى لمارواه أبوداؤد وغيره فى باب اللعان: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كره المسآئل وعابهاأى كره أن يسئل أمراً فيه فاحشة ولايكون إليها حاجة. كما فى شروح البخارى نعم، يجب الإفتآء فيما سيقع لمارواه الترمذى فى حديث الدجال: قلنا: يارسول الله صلى الله عليه وسلم مالبثه فى الأرض، قال: أربعون يوماً يوم كسنة ويوم كشهرويوم كجمعة وسآئرأيامه كأيامكم، قلنا: يارسول الله صلى الله عليه وسلم فذٰلك اليوم الذى كسنة أيكفينافيه صلوة يوم؟ قال: لا أقدروا له قدره.

(١٥) الخامسة العشرة:...... أنه ينبغى أن يحفظ فى دفتردارالإفتآء مثل ماكتبه المستفتى وما أجابه

باعيانهما مرسوماً بالرقوم المنتظمة المرتبة، أمناً من التغير والتزوير، وذخرًا لأهل العلم، لم يعهد الأصل إلى المستفتى مرسوماً برقم الدفتر ومختوماً بختم دارالإفتاء.

(١٦) السادسة عشر: ......مافي البحر: أنه لايكتب خلف من لايصلح للإفتاء ولايفتى معه، بل له أن يضرب عليه بأمر صاحب الرقعة، ولولم يستأذنه فى هذاالقدر، جاز إن أمن الفتنة، وليس له حبس الرقعة. إنتهىٰ مع بعض التوضيح.

الفصل التاسع

فى أحكام المستفتى وآدابه

(١) إحداها: ......أنه يجب عليه أن يستفتى من عرف عمله وعدالته ولوبإخبارثقة عارف أوباستفاضة وإلابحث عن ذٰلک. فلوخفيت عدالته الباطنة إكتفىٰ بالعدالة الظاهرة.

(٢) والثانية: ......أنه جازله أن يعمل بفتوىٰ عالم مع وجودأعلم جهله. فإن اختلفا ولانص قدم الأعلم، وكذا إذا اعتقدأحدهماأعلم أوأورع، ويقدم الأعلم على الأورع.

(٣) والثالثة: ......أنه لوأجيب فى واقعةٍ لاتتكرر، ثم حدثت لزم إعادة السؤال إن لم يعلم إستنادالجواب إلىٰ نص أوإجماع.

(٤) والرابعة: ......أنه إن لم تطمئن نفسه إلى جواب المفتى استحب سؤال غيره ولايجب.

(٥) والخامسة: ......أنه يكفى المستفتى بعث رقعة أورسول ثقة هذاكله ماخوذمن البحر

(٦) والسادسة: ......أنه يجب عليه الرحيل إلىٰ من يفتيه إن لم يجدببلده من يستفتيه. وقدرحل خلآئق من السلف فى الحديث الواحدوالمسئلة الواحدة كمافى كتاب العلم من صحيح البخارى.

(٧) والسابعة: ......أنه لايسئل المفتى وهوقائم أومشغول بما يمنع تمام الفكر.

(٨) والثامنة: ......أن يتادب مع المفتى و يبجله فى خطابه وجوابه، وأن لايقول إذاأجابهٗ هكذاقلت أنا

(٩) والتاسعة: ......أنه لايطالبه بدليل فإن أراده ففى وقت اخر.

(١٠) والعاشرة:......أنه ينبغي أن يكون كاتب السؤال من أهل العلم ممن يحسن السؤال ويبين موضع السؤال ويتثبت فيه ويصلح لحناًفاحشاً ويشغل بياضاًبخطه.

(١١)والحادية عشر ة:......أن يشاورفيمايحسن إظهاره من حضرمتأهلاً، هذاأيضاًماخوذمن البحر، إلاأني زدت عليه بعض الكلمات إيضاحاً.

الفصل العاشر

في ترجمة رأس المفتيين الإمام أبي حنيفة رحمه الله

إعلم !أن إمام الأئمة وسراج الأمة:إسمه:النعمان بن ثابت بن زوطيٰ بن ماه. وزوطيٰ من أهل كابل،وقيل:من أهل الأنباربلدة بعراق،كان مملوكاً لبني تيم الله فاعتق.وقيل:أنه النعمان بن ثابت بن النعمان بن المرزبان من أبنآء فارس من الأحرار.وولدأبوه ثابت في الإسلام، ووصل هوإليٰ خدمة على المرتضيٰ كرم الله وجهه وهوصغيرفدعاله بالبركة فيه وفي ذريته،كذافي تهذيب الكمال.وذكرفيه:عن إسماعيل بن حماد بن أبي حنيفة رحمه الله تعاليٰ نحن من أبنآء فارس الأحرارماوقع علينارق قط.ونقل في مفتاح السعادة:أن ثابتاً توفي وتزوج أم الإمام أبي حنيفة الإمام جعفرالصادق وكان الإمام أبوحنيفة صغيراً.وتربى في حجرالإمام جعفرالصادق وهٰذه منقبة عظيمة له.إنتهيٰ ولم يكن له ولدإلاحماد،وسمى بأبي حنيفة لأنه أول من وضع أصول الإجتهاد،وربى الملة الحنفية البيضآء.وقيل:سمى به لأن الحنيفة في لغة العراق الدواة،وكان الإمام يلازمهامعه.وقيل:في وجه التسمية غيرذلک،وتمام الكلام في خيرات الحسان للعلامة أحمدبن حجرالمكي.

ولدبالكوفة: سنة ثمانين (٨٠ه‍)، وتوفي ببغدادفي رجب سنة خمسين ومائة (١٥٠ه‍). قيل:مات في السجن.وقيل:لم يمت في السجن.وقيل:أنه دفع إليه قدح فيه سم فامتنع، وقال:لاأعين على قتل نفسي فصب في فيه قهراً .غسله قاضي القضاة الحسن بن عمارة وصلى عليه.صلى عليه خمس مرات من كثرة الإزدحام.وحزرمن صلى عليه مقدارخمسين الفاً .واخرهم صلى عليه حماد إبنه ، وجآء الملک منصورفصلى عليٰ قبره وكان الناس يصلون على قبره إلى عشرين يوماً،كذافي مفتاح السعادة وتاريخ ابن خلكان،وتهذيب الكمال للمزي.

واختلف فی طبقته: ......فقیل: کان فی أیامه أربعة من الصحابة(رضی الله تعالیٰ عنهم)أنس بن مالک رضی الله عنه بالبصرة،وعبدالله بن أبی أوفی رضی الله عنه بالکوفة،وسهل بن سعدالساعدی رضی الله عنه بالمدینة،وأبو الطفیل عامربن واصلة رضی الله عنه بمکة،ولکن لم یلق أحداً منهم ولاأخذ منهم، أی هو من أتباع التابعین،مال إلیه صاحب المشکوٰة فی الإکمال والحافظ ابن حجر فی تقریب التهذیب وابن خلکان فی تاریخه.وقیل: أدرک بالسن الصحابة، ورءیٰ أنس بن مالک غیرمرة لما قدم الکوفة، وهذا هو الصحیح الذی لیس ماسواه إلاغلط.وقدنص علیه الخطیب البغدادی والدارقطنی وابن الجوزی والنووی والذهبی والسیوطی وابن حجرالعسقلانی فی جواب سئل عنه کمافی مقدمة عمدة الرعایة،فهو من التابعین الذین ثبت لهم الرؤیة دون الروایة والسماع.وقیل:أنه من التابعین الذین ثبت لهم الرؤیة والروایة،جمع الحافظ ابو معشرعبدالکریم بن عبدالصمدالطبری رسالة ذکرفیهاالروایات التی سمعهاالإمام أبوحنیفة من الصحابة،منها:مانقل عنه السیوطی فی تبییض الصحیفة:أبوحنیفة عن أنس بن مالک،قال:سمعت النبیﷺیقول:طلب العلم فریضة علی کل مسلم، وصححه،والحافظ المزی حسنه لتعددالطرق.وأثبت العینی سماعه لجماعة من الصحابة ورده علیه صاحبه الشیخ قاسم الحنفی.وبالجملة أنه من التابعین الذین ثبت لهم رؤیة الصحابة دون الروایة والسماع.وروایة الطبری محمولة علی الإرسال والإنقطاع علی أصل البخاری دون أصل مسلم، فافهم

وأمامشایخه فکثیرون: ......عدمنهم فی تهذیب الکمال أزید من خمس وستین.منهم نافع مولیٰ ابن عمروموسیٰ بن أبی عآئشة وحمادبن أبی سلیمان وابن شهاب الزهری وعکرمة مولیٰ ابن عباس،وقال الذهبی:عامربن شراحیل من أکبرشیوخ أبی حنیفة،وذکر العلی بن سلطان محمدالقاری فی شرح مسندأبی حنیفة:أن عددشیوخه أربعة الاف،وفی مفتاح السعادة: قدعد مشایخه فبلغ أربعة الاف شیخ.

وأماتلامذته فخلق کثیر: ......منهم:زفروأبومطیع والحسن بن زیادومحمدبن الحسن وابویوسف ووکیع بن الجراح وعبدالله بن المبارک ومکی بن ابراهیم ویزیدبن هارون وعبدالرزاق بن همام ویحییٰ بن سعیدالقطان.

وأمــا تــاليـفـاتــه فكثيــرة:...... كـمــايشيــرإليـه مــارواه الحــافظ الذهبى عن عبدالعزيز الـدراوردى: كـان مـالـک يـنـظـرفـى كتـب أبى حنيفة وينتفع بهامنها كتاب الآثار .قال السيوطى فى تبييـض الصحيفة: أنه أول كتاب دون على الأبواب الفقهية وهٰكذاذكر الموفق المكى فى مناقب أبى حنـيـفـة. وذكـر أيـضاً: انتخب أبوحنيفة الأثارمن أربعين ألف حديث .إنتهىٰ وله نسخ نسخة الإمام أبى يـوسـف ونـسـخـة الإمـام مـحـمـدونسخة الإمام زفر. وفى مقدمةعمدة الرعاية: وأماتصانيف أبى حنيفة فـذكـروامنهـا :الفقه الأكبرو كتاب الوصية و كتاب العالم والمتعلم وغير ذٰلک. إنتهىٰ وأمامسندأبى حنيفة فليس من تاليفاته،بل هومروياته التى جمعها المحدثون مثل أبى نعيم الأصفهانى والحافظ ابن عساكروالحافظ ابن منده وغيرهم.بلغ عدده إلىٰ عشرين مسنداً، ثـم جـمـع الـعلامة الخوارزمى كلهافى تاليف واحدسماه جامع مسانيدالإمام الأعظم.

وأمامناقبه فأكثرمن أن تحصٰى: ......منها: ماأشيرإليه فيمارواه الشيخان: عن أبى هريرة رضى الـلـه عـنـه: لوكـان الإيـمـان عندالثرياالتناوله رجال من أبنآء فارس. أى من العجم ولعل طريق التناول التـلـقف كـمـاهـومـعروف عندأهل الرياضة. ومنها: أنه أول من دون الفقه ورتبه أبواباًو كتباً. كذا فى الخيـرات الـحسـان لـلـعـلامة ابن حجر. ومنها: اشتهارمذهبه فى عامة بلادالمسلمين. ومنها: شيوع مـذهبه على سبيل شيوع الإسلام رغمالأنوف الحساد. ومنها: مامرأنه تابعى. ومنها: حكم السلاطين السالفة بفقهه غالباًدون فقه غيره.

أمامانقمواعليه

(١) فـمـنـه: ...... ماقال النسآئى فى كتابه المسمىٰ بالضعفآء: نعمان بن ثابت أبوحنيفة ليس بالقوى فى الـحـديـث. قـلـنـا: أولاًأن الأصـل أن مـن كـانـت إمـامـتـه وعـدالـتـه متواترة فلايؤثرفيه جرح الآحاد، كـمـاصـرحـوابـه وإلافـقـدجـرح يحىٰ بن معين الإمام الشافعى، والكرابيسى الإمام أحمد، والذهلى البـخـارى، والإمـام أحـمدالإمام الأوزاعى، وابن حزم الترمذى ، وابن ماجة ، فيـلـزم أن يـكـونوا مجروحين. وثانياً : أن موثقوه أكثرمن جارحيه ، وثقه شعبة ويحىٰ بن سعيد القطان ورمى النسآئى بالتشيع

ویحیٰی بن معین وعلی بن المدینی وعبدالله بن المبارک ومکی بن إبراهیم وسفیان الثوری وسفیان بن عیینه ووکیع بن الجراح والإمام الشافعی وغیرهم ، وضعفه النسآئی والإمام البخاری والدارقطنی والحافظ بن عدی قبل التلمذعلی الطحاوی،فیختار التعدیل علی الجرح کماصرح به الخطیب فی الکفایة.وثالثاً:أن التعدیل مقدم علی الجرح الغیرالمفسر کمافی مقدمةابن الصلاح.فان قیل:ذکرالذهبی فی میزان الإعتدال :أن النعمان بن ثابت إمام أهل الرأی،ضعفه النسآئی وابن عدی والدارقطنی واخرون.قلنا :لیست هٰذه العبارةعبارةالذهبی بل هوالحاق من البعض.یدل علیه أن الحافظ الذهبی صرّح فی مقدمةالمیزان علیٰ أنه لایذکرفی هذا الکتاب الأئمة الأجلآء مثل الإمام أبی حنیفة،وصرح بإسمه رضی الله عنه، وألف لتذکرتهم تذکرة الحفاظ،ومدح فیه أباحنیفة وأثنیٰ علیه.ویدل علیه أن بعض النسخ لم یوجدفیهاهٰذه العبارة،کماصرح به الشیخ عبدالفتاح فی هامش الرفع والتکمیل،ویدل علیه أیضاًأنه ألف کتاباًفی مناقب أبی حنیفة.

(۲)ومنه:.........ماقال الدارقطنی فی سننه فی نقدحدیث:من کان له إمام فقرآءة الإمام له قرآءة. لم یسنده عن موسیٰ بن أبی عآئشة رضی الله عنهاغیرأبی حنیفة والحسین عمارة وهماضعیفان وقدمرجوابه.

(۳)ومنه:.........ماذکره الإمام البخاری فی التاریخ الصغیر:عن نعیم بن حماد:أن سفیا ن الثوری لما بلغه موت أبی حنیفة،قال:الحمدلله کان ینقض الإسلام عروةًعروةً،ماولدفی الإسلام أشئم منه، قلنا: کان نعیم بن حمادمتعصباًفی حق أبی حنیفة،قال الحافظ ابن حجر:یروی حکایات فی ثلب أبی حنیفة کلهاکذب

(٤)ومنه:......ماذکره الساجی من سفیان الثوری:أستتیب أبو حنیفة مرتین،لأنه قال:القرآن مخلوق. قلنااولاً:قال ابن عبدالبر:الساجی ممن کان ینافس أصحاب أبی حنیفة،واماممحمدبن یونس،فان کان الکریمی البصری،فقال الذهبی:أحد المتروکین.وقال ابن عدی :أتهم بالوضع.قلت :وإن کان غیره فالجواب عنه کالجواب عن النسآئی.وثانیاً:أنه روی البیهقی بإسناده:عن أبی یوسف کلمت اباحنفیة سنة جردآء، فی أن القرآن مخلوق أم لا ؟فاتفق رأیه ورأیی علی أن من قال: القرآن مخلوق فهو کافر،قال البیهقی:رواته کلهم ثقات.

(۵) ومنه: ......مانقله ابن خلدون عن بعض الناس: أن أباحنيفة لم يحفظ إلاسبعة عشر حديثاً. قلنا: هذا إفترآء بلا إمترآء، كيف؟ وإنه مجتهد وفاقاً. وتلمذ على أربعة الاف شيوخ، وألف كتاب الأثار وانتخبه من أربعين ألف حديث، وجمعت مروياته فى المسانيد وتمسك بالأحاديث وأجاب عن أحاديث الخصم. فافهم وحقيقة الأمر: أنه كان الغالب عليه الإستباط وفقه القرآن والحديث، ولا يسرد الأحاديث كسرد أهل الحديث، فلم يروعنه من كان طالب الألفاظ دون الفقه

(٦) ومنه: ......أنه رمى بالإرجاء، رماه به الشيخ عبدالقادر الجيلى وغيره قلنا: أصحاب أبى حنيفة كلهم على خلاف رأى الإرجاء، فلو كان أبو حنيفة مرجئًا، لكان أصحابه على رأيه. وحقيقة الأمر: أن الإرجاء إرجاءان. أحدهما: الإرجاء بمعنى تاخير العمل وإخراجه عن الإعتداد، بحيث لايخرج تارك العمل عن الإيمان المنجى ولاعن الإيمان المعلى ولاشك فى كون هذا الإرجاء بدعة سيئة. وثانيهما: الإرجاء بمعنى تاخير العمل وإخراجه عن حقيقة الإيمان وأجزآءه بحيث لايخرج تارك العمل عن الإيمان المنجى وإن كان يخرج عن الإيمان المعلى. ولاشك فى كون هذا الإرجاء حقاً. كمالاشك فى كون علم الفارق بينهمامخطئاأومبغضاً.

(٧) ومنه: ......أنه يقدم القياس على الحديث. قلنا: هذا إفترآء بلا إمترآء، كان يقدم الحديث وإن كان ضعيفاًعلى القياس، كمافى مسئلة نقض وضوء المصلى بالقهقهة، كمامر فى الفصل السادس: عن ابن عبدالبر ... ر ' شيزامارى. وحقيقة الأمر: أنه ماترك حديثاًإلالحديث معارض له. كمافى مسئلة رفع اليدين. وكان يرجح من الحديثين المتعارضين مايؤيده القياس كمافى مسئلةعدم صحة الصلوٰةعندالشروق دون ... ب. وكذا يرجح من معانى الحديث مايؤيده القياس كما فى مسئلة نكاح المحرم بالحج أوالعمرة كما فى مسئلة نضح بول الصبى. من أراد الإطلاع على تفصيل هذه المسائل فليراجع إلىٰ منهاج السنن شرح الجامع السنن للترمذى. ولعمرى! أنه أحدث للدين ماهوخيروأسهل وأفيد للأمة، وا ... يحدث فى الدين ماليس منه. هذاآخرماأردت إيراده، ولله الحمدأولاًوآخراً. وصلى الله تعالىٰ على ... دناخير خلقه محمدواله وأصحابه وأتباعه اجمعين.

بسم الله الرحمن الرحيم

فتاوٰی دیوبند پاکستان المعروف بفتاوی فریدیه (جلد اول)

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علي سید الا نبیاء والمرسلین وعلی آله وا صحابه واتباعه اجمعین.

اسلام د ژوند په هر اړخ باندې احاطه کونکې دې د هر ورځې د حوادثو او واقعاتو متعلق راهنمائي کوي. د قران او احادیثو نصوص محدود دي او مسئلې او حوادثات (نوې نوې مسئلې) لا محدود دي. حضرت زید بن ثابت رضی الله عنه فرمائي چه ما د پیغمبر علیه السلام نه اوریدلي فرمائیل ئې! (رب حامل فقه غیر فقیه، و رب حامل فقه الیٰ هو افقه منه. (ترمذي) څه کسان راشي چه د فقهې او حدیثونو روایت کونکي وي لیکن هغوي فقیه نه وي او څه حاملین فقه داسې وي چه د هغوي طرف ته تلل کیدې شي چه هغې ددوي نه زیات پوهه وي.

نو په داسې صورت کښې د نصوصو عبارت، اشارت، دلالت، او اقتضاء، بنیاد جوړولې شي او د مسائلو استنباط کولې شی چه د هغې دپاره تیزنظر مضبوط بصیرت او ښه ملکه د اجتهاد او فقاهت ډیر زیات ضرورت وی.

الحمد لله جامعه دارالعلوم حقانیه په علوم دینیه کښې د خپل عظمت او شرافت او مضبوط علمی مقام په بنا باندې په ټول عالم کښې شهرت او مقبولیت لری او د الله تعالی په خصوصی مهربانو کښې دا هم دي چه د دارالعلوم دارالافتاء ته هم په په فقه او فتاوٰی کښې د قیادت حیثیت حاصل دې لکه څنګه چه قضاء او افتاء یو نازکه ذمه واري ده د غه شان ددې شرائط او صفات هم نازک او حساس دي، نو دې دپاره د یو داسې شخصیت ضرورت وي چه صرف دا نه چه د فقهې په جزئیاتو باندې ژور نظر لري او د قرآن او سنت نه په استنباط او استخراج باندې پوره ملکه حاصله وي بلکه چه هغه ته تبحر علمي، ژورنظر، د کتاب او سنت په وسیع او قسما قسم زړو او نوو ذخیره باندې ورته کامل عبور حاصل وي. ډیره مطالعه ئې وي د پیغمبر علیه السلام د کلام او احکام مزاج او روح ته د رسیدلو ښه ذوق او صلاحیت واله قوت نه هم مالامال وي. چه د مکتب او مدرسې د رسمي تعلیم وتعلم نه زیات به ئې د اولیاء الله د فیضونو نظر، د قدرت د طرفنه ورته خصوصي ورکړي وي. او د زړه او ذهن استعداد او پرواز ورته حاصل وي. نو د حقانیه پشان د علمي مرکز دارالإفتاء دپاره د یو داسې سړي ضرورت وو چه ددې اوصافو سره

سره په خپل ذات کښې هم دیو مستقل علمي ادارې او مرکزي حیثیت مالک وي چونکه حضرت صاحب دامت برکاتهم په طالب علمي په زمانه کښې هم د امین الله في الارض حضرت مولانا نصیرالدین غورغشتوي رحمه الله نه دکړې شوی استفتاګانو جوابونه ورکول، بیا د ۱۳۷۳ه نه تر ۱۳۸۲ ه پورې داکوړه خټک په مشهوره دیني درسګاه جامعه اسلامیه کښې نهه کاله پورې په حیثیت د مدرس اعلی، شیخ الحدیث اومفتي خدمات پوره کړل. په جامعه کښې ئې هرقسم کتابونه اوښودل چه په هغې کښې ترمذي شریف ټول سره د شمائل ترمذي، ابو داؤد د شریف مسلم شریف، موطاء امام مالک رحمه الله موطاء امام محمد رحمه الله سننین، مشکوٰة شریف جلالین، بیضاوی شریف، هدایه، مطول، قاضي، مسلم الثبوت، حمدالله، صدرٰی اوشرح جامي د یادؤلو قابل دي، بیادرې کالو پورې په دارالعلوم اسلامیه چارسده کښې دصدرالمدرسین، شیخ الحدیث او مفتي په عهدو پاتې شو، بیا د ۱۳۸۵ ه مطابق ۱۹۶۶ ء نه واخلې تر ۱۹۹۲ ء پورې، د حضرت صاحب ذات د برکتونو نه ډک د دارالعلوم حقانیه دجاذبیت او مقبولیت علامت جوړشو. په خپل مُلک اوبهر ملکونو کښې عموماً په اختلافی مسئلو کښې دحضرت صاحب فتویٰ آخري خبره (قول فیصل) ګڼړلې کیږي. په سپریم کورټ اوصوبائي هائي کورټونو چه د افغانیانو په علاقو کښې د ټولو نه مخکښې حضرت صاحب فتویٰ آخرنۍ خبره (قول فیصل) ګڼړلې کیږي. په سپرین کورټ او صوبائی هائي کورټونو کښې د حضرت صاحب فتوو ته قانوني حیثیت حاصل دې یو نبرک عالم دین او فرمائیل چه د افغانیانو په علاقه کښې د ټولو نه مخکښې حضرت صاحب د فتوی بنیاد کیښودو وو. علامه قاضي فضل الله (مقیم امریکه) په خپل یو مکتوب کښې لیکونکې دي. حضرت الاستاذ شیخ الحدیث مولانا محمد فرید صاحب. یقیناً چه په دې زمانه کښې فرید العصر او بُخاري زمانه دې، په نن وخت کښې دوی سلفو او خلفو حجت او یادګار دې مفتی صاحب حقیقتاً وارث الانبیاء دي چه د رسول کریم صلی الله علیه وسلم درې بنیادی ذمه دارئ وې یعنی (یتلو علیهم آیاته ویعلمهم الکتاب (دشریعت تعلیم (والحکمة) سیاست (ویزکیهم) تزکیه نفس یا طریقت او حضرت صاحب دامت برکاتهم دا درې دائره د خپلې سینې سره لګولې دي، او د اسلافو نمونه جوړ شویده، مونږ د حضرت صاحب ذات په نن زمانه کښې د حق یوه خصوصي نښه ګڼړلې د دارالعلوم حقانیه باني شیخ الحدیث مولانا عبدالحق رحمه الله

به فرمائیل چه مفتي صاحب د دارالعلوم حقانیه روح روان دي هم دا وجه ده چه دوي په یو وخت د دارالعلوم حقانیه د شیخ الحدیث او مفتي اعظم په عهدو باند ې پاتې شو او د شیخ الحدیث مولانا عبدالحق رحمه الله د وفات نه پس د دارالعلوم حقانیه د وره حدیث شریف ته دومره مشهورتیا حاصله شوه چه په ټول مُلک کښې د حدیثو طالبانو کښې د ټولونه زیاتو طالبانو راتګ دلته شروع شو. اودغه شان د طالبانو شمیر اووۀ سوو ته اورسیدو، او ورسره ورسره دده دتعلیم او تربیت او د فتاواؤ په رنړا کښې یو لوئې جماعت ته د مفتیانو جوړلو سعادت هم نصیب شو.

په دارالعلوم کښې دده دورکړې شوو فتوو شمیر پنځوس زره ښودلې شي اودغه شان دغیرمندرج شووفتاؤوشمیرشل زره ته رسیږي چه حضرت صاحب به په کورکښې یا نورو ځایونو کښې لیکلي چه د هغې د لیکلو پوره اهتمام نه وو ددینه علاوه د جامعه اسلامیه اکوړه خټک اوچارسده د دولسو کالو فتاوي هم دي دیو محتاط اندازې مطابق د ټولو تعداد څه کم وزیات یو لاکھ ته رسیږي.

په دارالعلوم کښې په د نقل فتوؤ خدمت بعضي اساتذه کرامو او طلبائې کرامو کولو. چه په هغې کښې دهرې فتوې سره دنقل کونکي نوم لیکلې شوې دي، په ناقلینو کښې اکثریت سره مولانا قاضي انورالدین، مولانا مفتي غلام الرحمان، مولانا عبدالحلیم کلاچوي. اودحضرت صاحب فرزندان مولانا مفتي رشیداحمد حقاني اومولاناحسین احمدصدیقي مهتمم دارالعلوم صدیقیه دې، د دارالعلوم حقانیه نه چه کوم رجسټر ملاؤ شو مولانا حسین احمد صدیقي صاحب دهغې فوټو سټیټ او کړو اومحفوظ ئې کړې، په اپریل ۲۰۰۰ء کښې د هغې په تخریج وحاشیې برابرولو او تبویب باندې دې فقیرکار اوکړو. او تقریباً د اپریل ۲۰۰۱ء ئې شروع شوه په ترتیب او تخریج کښې د لاندینی امورو خیال ساتلې شوې دې او د لیکلو مرحله مختلفو مرحلو نه تیرشو

(۱) مکررات پکښې حذف شوې دي.

(۲) د حضرت صاحب جوابونه پوره پوره نقل کړې شوې دي

(۳) په استفتاء کښې څه واقعه یاحادثه خو بخوپه هغه انداز کښې پیش کړې شوې ده.

(۴) د هرې استفتاء سره د مستفتي نوم. تاریخ او د ځائې د لیکلو اهتمام کړې شوې دي، چه د عُرف او زمانې او علاقې په مناسبت سره د فتوې حال معلوم وي او یو تاریخي یادګار هم وي

(۵) په تخریج اوحاشیو کښې د معروف او متداولو کتابونو خصوصیت سره خیال ساتلې شوې دې.
(۶) په بعضې ځایونو دحضرت مفتي صاحب د نقطه نظر د زیات وضاحت کولو دپاره دهغوي د خپلو تصانیفو او تالیفاتونه حوالې نقل کړې شوې دي.
(۷) د امام بخاري رحمه الله په شان مخکښې وحي، کتاب الایمان او کتاب العلم شروع کړې ده بیا د جدید فتاوي په طرز باندې دابواب الفقه نه علاوه چه څومره بابونه دي هغه په اولنې جلد کښې جمع کړې شوې دي.
(۸) دبعضې ناقلینو په کوتاهئ او د فوټو کاپئ په وجه باندې د بعضې فتوو خط ډیر کمزورې وو نو دې وجې نه هر باب او هر کتاب تیاریدلو باندې به د دارالعلوم حقانیه استادالحدیث والتفسیر حضرت مولانا مفتي سیف الله حقانی مدظله العالي په هغې نظر ثاني فرمائیله.
(۹) او کوم ځائې کښې چه به څه شک راتلونو حضرت مفتي اعظم دامت برکاتهم برکاتهم ته به رجوع کولې شوه.
(۱۰) اولنې جلد چه مکمل شو نو مفتي اعظم د امت برکاتهم ته پیش کړې شو هغوي په ټول جلدباندې نظر واچولو اودبعضې ځایونوتصحیح ئې اوکړه.
په آخره کښې عرض دې. اګر چه د محنت د حد پورې خو څه کوتاهي نه ده شوې دفتوي اصل مقصدحکم بیانول دی مضمون نګاري، دتصنع او تکلف سره ګوټ لو پیچیده الفاظوپسې لګیدل او فصاحت اوبلاغت اظهارکول نه وی. بیا هم که چاته په یوځائې کښې غلطي په نظر راغله نو په اولنې فرصت کښې مونږ ته اطلاع راکړئ چه په راتلونکې ځل باندې ددې غلطئ ازاله اوکړیشي. پروردګار عالم ته مونږه لاس په دعایو چه کومو ملګرو بالخصوص محترم جناب سیدالرحمان صاحب چه هغوي په اردو ګرائمر اومحاوراتو کښې د خپل طاقت مطابق کوشش کړې دې. محترم مولانا امدادالله حقاني، مولانا سعدالاحد حقانی، مولانا سیدنواز حقانی، مولوی ولی الزمان صدیقی، او مولوی ولی الرحمن صدیقي صاحب چه هغوي په کتاب پروف او نورو مرحلو کښې خدمات اوکړل، الله تعالی دې ددوې کوششونو ته قبولیت نصیب کړې. او الله تعالی دې ددې ټولو په علم او عمل کښې برکتونه واچوي، آمین.

طالب دعا:
محمد وهاب منګلوري عفي عنه
فاضل و متخصص دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک
خادم افتاء وتدریس دارالعلوم صدیقیه زروبي ضلع صوابئ

کتاب

الایمان والعقائد

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰہِ رَبِّ الۡعٰلَمِیۡنَ ۙ﴿۱﴾

الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ ۙ﴿۲﴾ مٰلِکِ یَوۡمِ الدِّیۡنِ ؕ﴿۳﴾

اِیَّاکَ نَعۡبُدُ وَ اِیَّاکَ نَسۡتَعِیۡنُ ؕ﴿۴﴾

اِہۡدِنَا الصِّرَاطَ الۡمُسۡتَقِیۡمَ ۙ﴿۵﴾

صِرَاطَ الَّذِیۡنَ اَنۡعَمۡتَ عَلَیۡہِمۡ ۬ۙ غَیۡرِ

الۡمَغۡضُوۡبِ عَلَیۡہِمۡ وَ لَا الضَّآلِّیۡنَ ٪﴿۷﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

كتاب الايمان والعقائد

باب بدء الوحي

د اولنئ وحی حالت:

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د وحي اولنې حالت څه وؤ؟ د ليکلو په شکل يا د حضور ﷺ په زړه مبارک باندې د الهام په صورت کښې، او په دريم ځل چه کوم ايتونه لوستلی شوې وؤ هغه پيغمبر عليه السلام څنګه لوستلې وؤ؟

المستفتي: مولانا سعد الرشيد زيارت کاکا صاحب نوشهره.

الجواب: د قرآن مجيد د وحي کيفيت دا وؤ چه حضرت جبرائيل عليه السلام به لوستلو او پيغمبر عليه السلام به اوريدلو او د اولنئ وحي نه مراد هغه وحي ده کومه چه جبرايل عليه السلام په دريم ځل، اِقراء، نه تر ما لم يعلم پورې اولوستلو او حضور ﷺ واوريده. کما صرح به في اول صحيح البخاری،﴿۱﴾

رحماني وحي بند او د شيطان ګمراه کول جاري دي

سوال: علمائې دين او شرع متين ددې مسئلې په باره کښې څه فرمائی چه آيا وحی رحمانی بنده شوې ده او وحی شيطانی به تر قيامت پورې جاري وي نو آيا د اظلم نه دي؟ (نعوذ بالله)

المستفتي: مولانا عبدالستار ټاؤن شپ لاهور... يکم ذيقعده ۱۴۰۲ هـ

﴿۱﴾ عن عائشة ام المؤمنين رضى الله عنها .... وهوفى غار حراء فجاءه الملک فقال اقرأ فقال فقلت ما انا بقارئ قال فاخذنى فغطنى حتى بلغ منى الجهد ثم ارسلنى فقال اقرأ فقلت ما انا بقارئ فاخذنى فغطنى الثانية حتى بلغ منى الجهد ثم ارسلنى فقال اقرأ فقلت ما انا بقارئ قال فاخذنى فغطنى الثالثة ثم ارسلنى فقال اقرأ باسم ربک الذى خلق خلق الانسان من علق اقرأ وربک الاکرم. فرجع بها رسول الله ﷺ يرجف فؤاده فدخل على خديجة بنت خويلد الخ الحديث.

(صحيح البخارى صفحه ۲ جلد ۱ باب کيف کان بدء الوحى الى رسول الله ﷺ)

الجواب: ځکه چه رحماني وحي تر قيامته پورې د هرې زمانې د اصلاح دپاره كافي ده(۱) نو ددې په بنديدلو كښې د ظلم بوئې پورې نه كيدل ثابت شو او شيطان ته خو د هرې زمانې د گمراه كولو دپاره د نوې چلونو ضرورت دې(۲)

باب الايمان

د يو عيساني د ايمان په تعريف باندې اعتراض جواب

سوال:يو عيسائي دا اعتراض كړې كه چرته ځه د مولانا مفتي محمود صاحب په لاس باندې اسلام قبول كړم نود بريلويانو اواهل حديثو په نزد به بياهم كافر يم ځكه چه اسلام يو عالمي مذهب منلو والا خلقو د مسلمان او ايمان يو جامع تعريف اونه كړلو څوك وائي چه چاپه الله، فرشتو، پيغمبرانو، كتابونو اوآخرت باندې ايمان اوساتلو هغه مسلمان دې اوبعضې وائي چه په شهادتينو اوپه ورځ دآخرت باندې ايمان لرى اوقبلې طرف ته مخ كولوسره مونځ كوى لهٰذا عرض دادې چه دايمان متفقه تعريف څه دې؟

المستفتي: مجاهد امر تسري بازار گنج مغل پوره لاهور.

جواب خبر شئ چه د ايمان په تعريف كښې معنوي او حقيقي اختلاف نشته وهو التصديق بجميع ما جاء به النبي ﷺ مما علم مجيئه به بالضرورة.(۳) يعني ددين ضروريات او وضاحتونه منل، په نورو الفاظو كښې داسې اووايه، چه الله تعالى، فرشتې، آسمانى كتابونه خاص طور قرآن كريم، پيغمبران وغيره دمحمدرسول الله ﷺ اود صحابه كرامو ﷺ دتشريح مطابق منل. په دې تعريف كښې دهيڅ اختلاف نشته.اوپه مؤمن مسلمان كيدو كښې صرف دعوىٰ ناكافى ده.ځكه چه ايمان اواسلام يوه عملى معاهده ده.د نصاراؤ دپاره ضروري چه هغوي دعيسائيت داسې تعريف راوړي چه دهغوي ټولو

(۱) قال الله تعالىٰ اليوم اكملت لكم دينكم واتممت عليكم نعمتى ورضيت لكم الاسلام دينا...... الآية
(پ: ٦ سورة المائدة آيت: ۳)
(۲) قال الله تعالىٰ قال رب فانظرنى الىٰ يوم يبعثون قال فانك من المنظرين الىٰ يوم الوقت المعلوم قال فبعزتك لاغوينهم اجمعين الا عبادك منهم المخلصين.(پ:۲۳ سورة ص آيت: ۷۹ تا ۸۳ ع:۱۴)
(۳) قال الحصكفى الايمان وهوتصديق محمد ﷺ فى جميع ماجاء به عن الله تعالىٰ مما علم مجيئه ضرورة وقال ابن عابدين لما علم بالضرورة انه من دين محمد ﷺ بحيث تعلمه العامة من غير افتقار الىٰ نظر واستدلال كالوحدانية والنبوة والبعث والجزاء ووجوب الصلاة والزكاة وحرمة الخمر ونحوها. انتهىٰ
(الدرالمختار مع ردالمحتار صفحه ۳۰۱ جلد۱ باب المرتد.)

فرقوته شامل وي. په هغوي کښې څومره لوئې اختلاف دې په هغوي کښې تراوسه پورې د انجیل په تعین باندې اتفاق نشته، نو دهغې په تشریحاتو باندې به څه اتفاق راشی. فقط

حضور ﷺ حاضر ناظر او عالم الغیب ګڼړل

سوال: د حضور ﷺ حاضر ناظر کیدل د قرآن او حدیث نه ثابت دي که نه؟. او حضور ﷺ عالم الغیب ګڼړل څنګه دي؟

المستفتي: ملک فضل الرحمان جهلم ١١٧٧١١٩٧٢

جواب د حضور ﷺ هر ځائې حاضر کیدل د قرآن او حدیث او فقهې سره متصادم دي او دهغه د ټولو غیبو څیزونو عالم الغیب ګڼړل کفر دې. فقط (١)

د حضور ﷺ پوره اختیارمند اود الله د نور نه راوتلې حصه منل شرک او کفر دې

سوال: یو سړې د اهل سنت والجماعت نه دعالم کیدو دعوی کوی اونبی کریم ﷺ حاضرناظر، عالم الغیب، او مختار کل منی اودا وائی چه الله تعالی د نور نه جوړ دې او حضور ﷺ د الله تعالی د واحد خاص نور نه د نورحصه جدا شوې او جوړشوې دې نو آیا دا عقیده صحیح ده؟

المستفتي: فضل کریم

جواب دا سړې مشرک او کافر دې همدارنګه د عیسایانو پشان د ابن الله (الله لره ځوئې ثابتولو) قائل دې اهل اسلام او اهل سنت والجماعت ددې عقیدې نه بیزاره دی. (٢) وهو الموفق.

د ټولونه مخکښې د محمد ﷺ نور پیدا کیدل اود اولیاؤ د تصرف عقیده

سوال: (١) که یو سړې دا عقیده ساتي چه دټول مخلوق نه مخکښې د حضور ﷺ نور پیدا شوې دې او ددې نور نه عرش کرسی او قلم پیدا شوې دي دا عقیده ساتل شرک دې او که نه؟ (٢) او دا عقیده چه د کامل ولي دتصرف

(١) قال الله تعالیٰ قل لایعلم من فی السموات والارض الغیب الا الله. (پاره: ٢٠ سورة النمل رکوع: ١ آیت: ٦)
وقال الله تعالیٰ ما کان الله لیطلعکم علی الغیب ولکن الله یجتبی من رسله من یشاء. (پاره: ٤ سورة ال عمران رکوع: ٩ آیت: ١٧٩)
وفی فتاویٰ قاضیخان رجل تزوج امرأة بغیر شهود فقال الرجل ....

(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

لاس د خپلو مریدانو نه لنډ نه دې ځکه چه د ولي لاس د الله تعالی لاس دې
دا عقیده شرک دې که صحیح ده؟ بینوا وتوجروا

المستفتي: نامعلوم............١١٣٥١١٩٨٦

جواب د نور محمدي ﷺ دا مسئله د بعضې ضعیفو روایتونو نه ثابت ده ددې په انکار او اقرار یا تاویل باندې څه کفر یا شرک نه لازمیږي. (٢) که د تصرف نه مراد دا اصطلاحي تصرف یعني توجه مرادوي نو صحیح دې (١) دا خو غائبانه دعا ده او که غیبي تسلط مرادوي نو دا شرکِ جلي (ښکاره شرک) دې. وهوالموفق

د مصیبت په وخت کښې د یومړي استاذ یا پیر د حاضریدلواو امداد عقیده

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه څوك دا عقیده ساتي چه دمشکل اومصیبت په وخت کښې استاذیاپیر اګرکه مړوي حاضریږی او مدد

(بقیه حاشیه) والمرء خدائے راوپیغامبر مرا گواه کردیم قالوا یکون کفرا لانه اعتقد ان رسول الله ﷺ یعلم الغیب وهو ماکان یعلم الغیب حین کان فی الاحیاء فکیف بعد الموت (فتاوٰی قاضیخان علی الهندیة ص٥٧٦ ج٣ باب مایکون کفرا من المسلم وما لایکون.

(٢) قال الله تعالیٰ ولو کنت اعلم الغیب لاستکثرت من الخیر ومامسنی السوء (پ: سورة اعراف آیت:)
قال الله تعالیٰ یعلم مابین ایدیهم وما خلفهم ولا یحیطون بشئ من علمه الا بماشاء.
(پ:٣ سورة البقرة رکوع:٢ آیت: ٢٥٥) قال الله تعالیٰ قل انما انا بشرمثلکم (سورة کهف)
قال الله تعالیٰ سبحان ربی هل کنت الا بشرا رسولا (سورة الاسراء)

(١) شیخ الحدیث مفتی اعظم صاحب فرمائي چه توجه تصرف او تاثیر یو څیز دې توجه یو خو یو نفساني کمال دې نه کرامت دې او نه په تصوف کښې دا خل دې، دا کافر او فاسق هم ورکولې شي او توجه د وسلې حکم لرې. د جائز مقصد دپاره جائز د او ناجائز مقصد دپاره ناجائز ده. د توجه حقیقت په قوتِ ارادي سره یو کار کول دي. حضور ﷺ فرمائي ان من عبادالله من لو اقسم علی الله لابره رواه البخاری) یعني د الله تعالی بعضې بند ګان د همت او قوتِ ارادي خاوندان دي. او په حدیث قدسي کښې دي انا عند ظن عبدي بي رواه الشیخان یعني چه د چا الله تعالی با ندې د احسن ظن وي چه څه د کوم کار اراده کوم نو الله به هغه کوي نو الله تعالی هم هغه نامراده کوي نه. (سلسله مبارکه خاندان نقشبندیه مجددیه عثمانیه مالکیه ص: ١٧٤) وهاب

کوي او د خپل عنصري بدن سره حاضريږي چه کله مريد يا شاګرد مطمئن
شي نو پيا ځي. دداسې عقيدې والا کس څه حکم دې؟

المستفتی: عبدالهادی، ظهيرالحق ګړهی کپوره مردان..... ۱۴۰۱ھ/۱۷/۵

الجواب: په جزوي طوړ باندې دا ممکن دي بلکه واقع دي.﴿۱﴾ ليکن کلی طور او دقاعدې مطابق دحاضريدلو عقيده ښکاره شرک دې.﴿۲﴾ او واقعې نه خلاف دي په دې کښې د غير الله دپاره عِلم غيب ثابتيدل دي او د کربلا په مقام کښې د ,,انصر اخاك ظالماً او مظلوماً،، نه اجتناب راځی.﴿۳﴾

د کلمه طيبه مقصد او د جبريه ؤ عقيده

سوال: تبليغي حضرات د کلمه طيبې مقصد د خدائې نه د کيدلو يقين او مخلوق د نه کيدلو يقين ښائي خو څما په خيال کښې دا د جبريه ؤعقيده ده ددې متعلق وضاحت اوکړئ؟

المستفتی: فضل ګل ملوزی صده کوهاټ....... ۱۴ رجب ۱۴۰۴ھ

جواب توکل علي الله او جبر کښې فرق نه کول غلط فهمي او بد فهمي ده دټول

﴿۱﴾ قال ابن عابدين وعبارة النسفى فى عقائده و كرامات الاولياء حق فتظهر الكرامة على طريق نقض العادة للولى من قطع المسافة البعيدة فى المدة القليلة وظهور الطعام والشراب واللباس عندالحاجة والمشى على الماء والهواء وكلام الجماد والعجماء واندفاع المتوجه من البلاء وكفاية المهم من العداء وغير ذالک من الاشياء اه.

(ردالمختار ص ۲۸۴ ج ۲ مطلب فى ثبوت كرامات الاولياء والاستخدامات)

قال الشاه غلام على عبدالله المجددى: میاں زلف شاہ کہ یکے از مخلصان حضرت ایشان (مرزا مظہر جان جانان) است گفت کہ من دراوائل حال کہ بخدمت حضرت ایشان ے آمدم دردشت راہ گم کردم ناگاہ بزرگے نمودہ شد مرا براہ راست آوردند گفتم کہ شما کیستید گفتند تو برائے بیعت پیش کسی کہ میروی من ہمانم دوبار مرا این واقعہ پیش آمد۔

(مقامات مظهريه للشاه غلام على عبدالله المجددى رحمهم الله تعالىٰ حرمة واسعة ص: ۱۲۱)

﴿۲﴾ يعلم مابين ايديهم وماخلفهم ولا يحيطون بشئ من علمه الا بماشاء (پ:۳ سورة البقره ع:۲ آيت: ۲۵۵

﴿۳﴾ عن انس بن مالک قال قال رسول الله ﷺ انصر اخاک ظالما او مظلوما قال يارسول الله هذا ننصره مظلوما فكيف ننصره ظالما قال تاخذ فوق يديه.

(صحيح البخارى كتاب المظالم ص ۳۳۰ ج ۱ باب اعن اخاک ظالماً او مظلوماً)

اهل اسلام دا عقیده ده چه د الله د اجازت او امر نه بغیر هیڅ یو کار نه کیږي (۱) او الله تعالی د هر کار خالق (پیدا کونکي) دې کاسب نه دې (۲) او په خلق او کسب کښې فرق کول پکار دي نو دې جماعت (ډلې) باندې اعتراض کول پخپله غلطي کول اهل حق ته د غلطۍ نسبت کول دی. والی الله المشتکیٰ

د نظم شاعر ته خالق نظم وئيل جائز نه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه داسې وئیل چه، ددې نظم خالق څوک دې. دا جائز دې که نه؟

المستفتي: مولانا روح الامین صوابي مردان............ ۱۲۱۱۳۱۱۹۸۷

جواب د هر څیز خالق یعني د نشت نه شته کول صرف الله تعالی دې شعر جوړولو والا جوړونکې او ویونکې دې (۳) خو خالق نه دې قال الله تعالی قل الله خالق کل شي الاية (٤) وهوالموفق

---

(۱) قال العلامه علی القاری ولایکون فی الدنیا ولا فی الاخرة شئ ای موجود حادث فی الاحوال جمیعاً الا بمشیئته ای مقروناً بارادته وعلمه وقضاءه ای حکمه وامره الخ (شرح فقه الاکبر ص ۴۱ الله تعالیٰ اوجد المخلوقات لامن شئ)

(۲) قال الملا علی قاری وجمیع افعال العباد من الحرکة والسکون ای علم ای وجه یکون من الکفر والایمان والطاعة والعصیان کسبهم علی الحقیقة ای لاعلی طریق المجاز فی النسبة ولا علی سبیل الاکراه والغلبة بل باختیارهم فی فعلهم بحسب اختلاف اهوائهم ومیل انفسهم فلها ماکسبت وعلیها ما اکتسبت لاکما زعمت المعتزلة ان العبد خالق لافعاله الاختیاریة من الضرب والشتم وغیره ذالک ولا کما زعمت الجبریة القائلون بنفی الکسب والاختیار بالکلیة ففی قوله تعالیٰ ایاک نعبد وایاک نستعین رد علی الطائفتین فی هذه القضیة. والحاصل ان الفرق بین الکسب والخلق هوان الکسب امر لا یستقل به الکاسب والخلق امر مستقل به الخالق وقیل ماوقع بآلة فهو کسب وماوقع لا بآلة فهو خلق ثم ما اوجده سبحانه من غیر اقتران قدرة الله تعالیٰ بقدرة العبد وارادته یکون صفة له ولا یکون فعلا له کحرکة المرتعش وما اوجده مقارنا لایجاد قدرته واختیاره فیوصف بکونه صفة وفعلاً وکسبا للعبد کالحرکات الاختیاریة. ثم المتولدات کالالم فی المضروب والانکسار فی الزجاج بخلق الله وعند المعتزلة بخلق العبد (و الله تعالیٰ خالقها) ای موجد افعال العباد وفق ما اراد لقوله تعالیٰ الله خالق کل شئ الخ (شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص: ۴۹، ۵۰ افعال العباد کسبهم وخلق الله تعالیٰ)

(۳) قال الملا علی قاری والله تعالیٰ خالقها ای موجد افعال العباد وفق ما اراد لقوله تعالیٰ الله خالق کل شئ (شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص ۵۰ الفرق بین الکسب والخلق)

(۴) پ: ۱۳ سورة الرعد رکوع: ۸ آیت: ۱۶)

غیر الله ته دآواز کولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یا رسول الله، یا غوث الاعظم، یا پیر بابا وئیل جائز دي که نه؟ ددې عقیده شرک دې یا نه؟ غیرالله ته د آواز کولو حکم واضح کړئ؟

المستفتي: عبدالمتین چمکني پشاور...... ۱۱\۲\۱۹۸۴

الجواب: غیر الله ته د غیبي تسلط په ارادې سره آواز کول ښکاره شرک دې او په نورو ارادو سره کله مو هم د شرک او کله جائز دي. «والتفصیل في الفتاوي الرشیدیه»

په صحیح عقیدې سره یا محمد وئیل جائز دی

سوال: که د یو سړي عقیده صحیح وي پیغمبران او ولیان عالم الغیب او حاضر نه ګنړي نو دهغوی دپاره په یا محمد سره آواز کول جائز دې که نه؟

المستفتي: نور الله هرات افغانستان

جواب: المحظور هو النداء بیا محمد علی عقیدة علم الغیب واعتقاد التسلط الغیبی علما وقدرة لامحض النداء کما فی التشهد ﴿۱﴾ وکما فی حدیث الطبرانی الصغیر صفحه ۱۰۳ فمن قال یامحمد انی اتوجه الیک فلا اثم فیه الا ان الاجتناب عنه احوط فی غیر التشهد والصلاة والسلام لکونه موهما ﴿۲﴾ وهو الموفق

د اولیاء الله نه مدد طلب کول په دې عقیده باندې چه دې ددې د پاره مقرر دې دا ښکاره شرک دې

سوال: علمائې دین د ې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د اولیاؤ نه براه راست څه غوښتل او مدد غوښتل ناجائز دي لیکن زید وائي چه ولي مشکل کشا دې د ولي نه بذاتِ خو د هم غوښتل جائز دي پدیکښې څه بدي نشته وضاحت او کړئ؟

المستفتي: محمد پیر سدو مردان............ ۲۷\ستمبر ۱۹۸۲

﴿۱﴾ السلام علیک ایها النبی ورحمة الله وبرکاته کما فی التشهد الصلاة.

﴿۲﴾ دا آواز «ندا» که د حاضر ناظر په عقیدې سره نه وي نو بیا هم په دې خاص آواز یعني په دې خاص نوم د آواز کولو ګنجائش نشته ځکه چه پیغمبر ﷺ ته د هغه په خپل نوم سره آواز کول منع دي. البته یا رسول الله وغیره پشان آواز کول خیر دې چه عقیده خرابه نه وي.

الجواب: په اولیاؤ وسیله نیول جائز دي ﴿۱﴾ لیکن د غیر الله نه په دې عقیدې سره غوښتل چه الله تعالی دې د حاجتونو ﴿۲﴾ پوره کولو دپاره مقرر کړیدې، دا شرک جلي دي ﴿۳﴾ وهو الموفق

یا مصطفی مشکل کشا وئیل

سوال: یا مصطفي، مشکل کشا وئیل شرک دي یا نه؟ بینوا توجروا۔

المستفتي: لطیف الله مدرسه عربیه شمس العلوم......۱۵ شعبان ۱۴۱۰ھ

الجواب: دا الفاظ دحاظرناظر اوعالم الغیب په عقیدې سره وئیل شرک جلی دي.اود عشق او محبت په انداز کښې وئیل جائز دي ﴿۴﴾ او پیغمبر ﷺ ته مشکل کشا وئیل په دې معنی سره چه د خدائې دطرفنه د مشکلاتو د حل کولو دپاره مقرر دې دروغ دي او کفر دې.او په دې معني سره چه دهغه په توسل (وسیله نیولو) سره به مشکلات حل شي صحیح او جائز دي ﴿۵﴾

د خوب تعبیراو. یا رسو ل الله په ما باندې رحم اوکړه. والا مسئله

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي (۱) چه یو سړې خپل خوب داسې بیان کړي چه ماته په خوب کښې دنبي علیه السلام زیارت نصیب شو نو وې فرمائیل چه کوم سړې په ما باندې درود شریف وائي نوځه دهغه

﴿۱﴾ قال الله تعالیٰ و کانو من قبل یستفتحون علی الذین کفروا(پ:۲ سورة البقرة ع:۱۱ آیت:۸۹)، قال الله تعالیٰ وما کان الله لیعذبهم وانت فیهم وما کان الله معذبهم وهم یستغفرون(پ:۹ سورة الانفال ع:۱۸ آیت:۳۳) وقال الله تعالیٰ وکان ابوهما صالحا (پ:۱۶ سورة الکهف ع:۱ آیت ۸۲) وقال الله تعالیٰ وابتغوا الیه الوسیلة (پ:۶ سورة المائدة رکوع:۱۰ آیت:۳۵)

﴿۲﴾ قال الله تعالیٰ ما نعبدهم الا لیقربونا الی الله زلفیٰ (پ:۲۴ سورة زمر رکوع:۱۵ آیت:۳)

﴿۳﴾ (وتمامه فی رسالة مقالات ص ۵ و ص ۵۵ للشیخ محمدفرید دامت برکاتهم)

﴿۴﴾ قال الحصکفی کره قوله بحق رسلک وانبیائک واولیائک اوبحق البیت لانه لاحق للخلق علی الخالق تعالیٰ وقال ابن عابدین قد یقال انه لاحق له وجوبا علی الله تعالیٰ لکن الله تعالیٰ جعل لهم حقا من فضله او یراد بالحق الحرمة والعظمة فیکون من باب الوسیلة وقد قال الله تعالیٰ وابتغوا الیه الوسیلة وقد عد من اداب الدعاء التوسل علی ما فی الحصن وجاء فی روایة اللهم انی اسالک بحق السائلین علیک وبحق ممشای الیک فانی لم اخرج اشرا ولا بطرا الحدیث (الدر المختار مع ردالمحتار ص ۲۸۱ ج۵ کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع)

﴿۵﴾ قال العلامة ان عابدین قوله لانه لا حق للخلق علی الخالق قد یقال انه لاحق لهم وجوبا علی الله تعالیٰ لکن الله سبحانه وتعالیٰ جعل لهم حقا من فضله او یراد بالحق الحرمة والعظمة فیکون من باب الوسیلة وقد قال الله تعالیٰ وابتغوا الیه الوسیلة وقد عد من آداب الدعاء التوسل علیٰ ما فی الحصن الخ (ردالمحتار ص ۲۸۱ ج۵ کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع)

فریادته رسیږم نو آیا د قران او حدیث په رڼا کښې غیرالله دستګیري او فریاد رسي کولې شی؟(۲) او که څوک داسې اووائي چه اې د الله نبي په ما باندې رحم اوکړې نو آیا غیر الله رحم کولې شي.

المستفتي :شیر زمان هولز مین کمپني تبوک سعودي عرب. ۲۲\صفر ۱۴۰۱ھ

جواب د قرآن او سنت په رو سره غائبانه فریاد پوره کونکې او مشکلاتو حل کونکې صرف الله تعالی دې په خوب کښې د پیغمبر علیه السلام نه اوریدلې شوې کلام حجت او دلیل نه دې. د خوب وخت د غفلت وخت دې پس چه کوم خوب والا کلام او خبرې د قرآن او سنت سره متعارض وي د هغې به یا تاویل کیږي او یا به غلط وي والتاویل المناسب في المنام المسطور ان الله تعالي یغیث بجاهی وبکثـرة صلاته علي هذا الرجل. (۲) حضور صلی الله علیه وسلم رؤف او رحیم دې خو چه کوم رحم د علم غیب تقاضا کوي نو د هغې ثبوت به صرف د الله تعالی دپاره کولې شی. (۱)

بنده په کولو کښې با اختیاره دې

سوال:یو سړې کاڼړې یا بل څه څیز او غورځوي او وائي چه دا ما اوغورځولو که الله تعالی؟ په دلیل کښې وائي. فمن شاء فلیؤمن ومن شآء فلیکفـر، چه مونږ ته اختیار شته او که اختیار نه وي نو پدې آیت عمل نشي راتلې، ددې مسئلې حقیقت واضحه کړئ؟ بینوا توجروا

المستفتي:مولوي محمد دین مسعود وزیرستان........ ۲\۴\۱۹۸۲

الجواب: دا سړې جاهل دې دې په توکل او تعطل (بې کاره کیدلو) کښې فرق نشي کولې او نه په خلق (پیدا کولو) او کسب (کول) فرق کولې شي. دمخلوق نه دنه کیدو یقین په اسبابو باندې عدم اعتماد ته وائی، فافهم (۲) وهوالموفق

---

(۱) قال الله تعالیٰ (وعنده مفاتح الغیب لایعلمها الا هو) (پ:۷ سورة الانعام رکوع:۱۳ آیت:۵۹) وقال الله تعالیٰ ولو کنت اعلم الغیب لاستکثرت من الخیر..الآیة (پ: ۹ سورة الاعراف ع:۱۳ آیت:۱۸۸)

(۲) قال الملاعلی القاری وجمیع افعال العباد من الحرکة والسکون ای علم ای وجه یکون من الکفر والایمان والطاعة والعصیان کسبهم علی الحقیقة ای لاعلی طریق المجاز فی النسبة ولا علی سبیل الاکراه والغلبة بل باختیارهم فی فعلهم بحسب اختلاف اهوائهم ومیل انفسهم فلها ماکسبت وعلیها ما اکتسبت لاکما زعمت المعتزلة ان العبد خالق لافعاله الاختیاریة من الضرب والشتم وغیره ذالک ولا کما زعمت الجبریة القائلون بنفی الکسب والاختیار بالکلیة ...الخ (شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص: ۴۹، ۵۰ افعال العباد کسبهم وخلق الله تعالیٰ)

(**نوټ**): دآیت مطلب دادې چه بنده ته په کسب کښې اختیاردې مجبورنه دې.

تقدیر اسباب پریخودل نه لازموي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د تقدیر فیصله په ازل کښې شوې ده چه الله تعالی دلوح محفوظ نه دانسان د ژوند فیصله د غریبئ او مالداري په صورت کښې کوي نو بیا مونږ په دنیا کښې دا تکلیفونه ولې اوچتوؤ بلکه چه څه ځمونږ په تقدیر کښې وي هغه به پخپله رسیږي، وضاحت اوکړئ او مطمئن کړئ؟

المستفتي: حکم خان رسالپور نوشهره......۲۸ ذوالحجه ۱۴۰۴ھ

جواب الله تعالیٰ چه حکیم مطلق دې او په بندګانو د مور پلار نه هم زیات مهربان دې دا فقیری اومالداری دازل نه شوی دی لیکن دا ئې زمونږ نه پټ ساتلی دی. اومونږ ته ئې داحکم کړې دې چه تاسو د ذرائع او اسباب استعمال کړئ تاسو ته به خپل قسمت رسیږي. او مونږ ته ئې دا اجازت نه دې راکړې چه ذریعې او اسباب پریږدو اود قسمت په انتظار کښې کینو.

(**نوټ**): په داسې باریکو (نازکو) اود ذهنونو نه اوچتو مسئلوکښې سمعنا واطعنا والاعمل اختیارول دصحابه کراموشان دې تحقیق پسې تلل نه.(۱)

تقدیر څه شې دې؟

سوال: د تقدیر حقیقت حقیقت څه دې، او په څه طریقې سره تقدیر بدلیږي او د مقدر په وجې مونږ مکلف ولې یو وضاحت اوکړئ؟

المستفتي: میاں محمد ملاکنډ ایجنسي......۱۹۷۸ء۱۷۱ ۳

الجواب: تقدیر د الله دارادې نه عبارت دې او د الله تعالی د ذات او صفاتو علم په حقیقت کښې ځمونږ د طاقت نه بهر دې لهذا د تقدیر حقیقت معلومولو پسې لګیدل وخت ضائع کول دي. په داسې نازکو او عام ذهنونو نه اوچتو مسئلو کښې سمعنا واطعنا وئیل د صحابه کرامو شان دې (۲) او تقدیرمبرم نه بدلیږی او تقدیرمعلق بدلیدې شي. وهو الموفق

﴿۱﴾﴿۲﴾ عن عائشة رضی الله عنها قالت سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول من تکلم فی شئ من القدر سئل عنه یوم القیٰمة ومن لم یتکلم فیه لم یسئل عنه رواه ابن ماجة.

(مشکوٰة المصابیح ص۲۳ ج ۱ باب الایمان بالقدر الفصل الثالث)

په تقدیر او اسبابو او محنت کښې منافات نشته

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه يو طالب علم په امتحان کښې فيل شي يا تاجر ته په تجارت کښې نقصان اوشي يا يو زميندار په پټي کښې خاوره (مصنوعي خاوره) نه غو رځوي او د حفاظت خيال نه کوي او د پټي نه کم پيداوار اوشي نو دا خلق وائی چه ځمونږ په قسمت کښې ئي داسې ليکلې وو که مونږ زر وارې کوشش کړې وې خوختم کيدلې نه شوه. الله تعالى نه دغه شان منظوره وه اوس سوال دادې چه آيا خدائې ددوی په تقدير کښې ناکامی ليکلې وه؟ آيا ددې ناکاميابو اصل وجه محنت نه کول دې او که تقدير هم داسې وو بعضې خلق وائي چه مونږ مجبوره يو که محنت کوؤ او که نه چه خدائې څه کوي هغه به کيږي. (٢) الله احسن الرازقين (ښائسته رزق ورکونکې) دې پدې کښې څه شبه نشته خو انسان له د رزق د حاصل کولو ذريعې تلاش کول پکار دي يا لاسونه په يو بل واړوي او کيني او وائي چه څه څه نه کوم هغه رازق دې بغير څه تلاش او مخنت نه به خامخا ماته روزي راکوي. (٣) د خوراک څيزونو نرخونه او په هغې کښې بره خکته تلل راتلل د معاشرې په افرادو باندې منحصر ده او که دا نرخونه روزانه الله تعالى د فرشتو په ذريعې سره زمکې والؤ ته رسوي، او د ګرانئ ارزانئ هغه پخپله اعلان کوي:؟

المستفتي: غلام نبي هوتي مردان.... ١٢١ محرم الحرام ١٣٩٢هـ

جواب (١) الله تعالى ته په ازل کښې معلومه وه چه دا سړې به محنت نه کوي نو دهغه دپاره ئي ناکامي او نقصان مقدر کړو او ډير کرته بغير محنت نه هم دده دپاره کاميابي وی، ځکه چه الله تعالى ته په ازل کښې معلومه وه چه دا سړې به نقل يا سفارش وغيره سبب په کار راولي ګني نو په عقلي او نقلی دليلونو سره دا خبره ثابته ده چه انسان خالص مجبوره نه دې (٢) د رازق دا مقصد نه دې چه انسان به هيڅ کار نه کوي. لکه چه د خالق دا مطلب نه دې چه انسان دې واده نه کوي او بچي دې ورته ملاؤ شي. (٣) ګراني او ارزاني د الله تعالى د طرف نه ده. ډير کرته د معاشرې د افرادو د خواهش خلاف بره والې خکته والې کيږي (قال رسول الله ﷺ ان الله هو المسعر(١)) ددې دامقصد نه دې چه دمعاشرې دافرادو دبې اعتدالو

---

(١) عن انس رضی الله عنه قال قال الناس يارسول الله غلا السعر فسعر لنا فقال ان الله هو المسعر القابض الباسط الرزاق وانى لأرجوا ان القى الله وليس احد منكم يطالبنى بمظلمة فى دم ولامال واسناده على شرط مسلم وصححه ابن حبان والترمذى (ردالمحتار ص ٢٨٣ ج٥ كتاب الحظر والاباحة فصل فى البيع)

پدې کښې څه دخل نشته، بلکه ددې دخل (اثر) خو موجود دې لکه چه په صحت او مرض کښې د بې اعتدالو اثر موجود دې. وهو الموفق

قاتل ته په مقدر قتل باندې سزا ولې؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه مرګ د الله تعالی د طرفنه مقرر شوې وي نو که څوک بل کس قتل کړي نو قاتل ته د هغې سزا ولې ور کولې کیږي؟

المستفتي: محمد قاسم متعلم دارالعلوم حقانیه.....۱۹ رجب۱۴۰۴ھ

جواب چونکه الله تعالی دا مقرر کړې چه دا قاتل به دا سرې په قصد او ارادې سره قتلوي نو ده ته به ددې اختیار او ارادې په دې فعل باندې سزا ورکولې کیږي لکه چه الله تعالی د یو طالب علم متعلق مقرر کړې وي چه دې به ارادةً کوشش نه کوي نو ممتحن به ئې فیل کوي یا لکه د مستفتي دناپوهئ او بې علمئ د وجې نه الله تعالی دده دپاره تپوس کول مقرر کړې او مفتي هم جواب ورکوی. وهو الموفق

د معدن السرور رسالې (تالیف مولانا شمس الحق افغانی) بهاولپور تصدیق او تصویب

عرض! دا رساله معدن السرور فتوي بهاولپور چه د علامه شمس الحق افغاني ده مجلس اهل السنت والجماعت شائع کړې نو بنده په مقدس جناب کښې عرض کونکې دې چه تصدیق او تصویب سره د مهر لګولو نه اوکړې. ډیر مهرباني به وي. المستفتي :اهل سنت والجماعت پاکستان

جواب دې ټولو جوابو سره څمونږ پوره اتفاق دې د حضرت مولانا شمس الحق افغاني صاحب رائې څمونږ رائې ده. نجدیه او سلفیه فرقې د دلیلونو په رنړا کښې په بدفهمئ او غلط فهمئ کښې مبتلا دي. فقط از (حضرت مولانا مفتي محمد فرید عفي عنه (شیخ الحدیث دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک

په کلمه طیبه کښې زیاتوالې او د شیعه ګانو عقیده

سوال: حضرات علمائې کرامو او د ملت مشرانو ته عرض دې چه د نهم او لسم جمات د دینیات په نصاب کښې دوه کلمې راغلې دي (۱) لا اله الا الله محمد رسول الله.. راهنمائې اساتذه ص ۲۷ جمات نهم و دهم وزارت تعلیم حکومت پاکستان (۲) لا اله الا الله محمد رسول الله علی ولی الله وصی

رسول الله وخليفة بلا فصل. همدارنګې په صفحه ۳۶ ئې هره يوه د اسلام
کلمه ګرځولې ده ددې حکم څه دې وضاحت ئې اوکړئ؟
المستفتي: محمد توصيف الرحمان عزيز الله جامع مسجد ګنبد والي جهلم شهر. ۱۵|۱۲|۱۹۷۲

الجواب: ښکاره خبره ده چه حضرت علي رضي الله عنه وصي کيدل يا خليفه بلا فصل کيدل دروغ دي او د شيعه ګانو بې ثبوته دعوى ده البته کفر نه دې فسق او بدعت دې ﴿۱﴾ نو چه څنګه په زنا او سود سره په اولنئ کلمه کښې څه خرابي نه راځي البته په تابعدارئ او وفا دارئ کښې نقصان راځي نو دغه شان پدې دويمه کلمه کښې په مخصوص الفاظو او وفادارئ کښې نقصان راځي خو په وفادارئ او تابعدارئ يعني د ايمان په کمال کښې نقصان راځي او دا سړې فاسق او بدعتي دې ده پاک او ناپاک په ملاوټ او يو ځائې والي سره پاک هم ناپاکه کيږي. وهو الموفق

د الله نه د علم، حکمت او قدرت نفي کول کفر دي

سوال: (۱) لوقال احد لاحد من الذكر اوالمرء ة الله جل جلاله خلقك ذكرا بغير علم يعنى ولم يعلم والمناسب ان يخلقك امراء ة اوقال خلقك امراء ة بغيرعلم والمناسب ان يخلقك ذكرا هذا مفهوم الكلام. ماالحكم لقائل هذا الكلام؟

(۲) ولوقال احدا لدعاء الابلق شرّ من الله يعنى السحر والجادو اقوىٰ من الله ماالحكم لقائل هذا الكلام؟ المستفتى: محمدصادق صابر هزاره.... ۲۴-جمادى الثانى ۱۴۰۲ھ

جواب: هٰذا الشخص يصير بهٰذه الالفاظ كافرا بالله لانه نفى عن الله تعالىٰ العلم ﴿۲﴾ وقال الله تعالىٰ ان الله بكل شئ عليم الآية ﴿۳﴾ ولانه نفى عن الله تعالىٰ حكمة وهوعليم حكيم كما قال الله تعالىٰ انك انت العليم الحكيم. الاية ﴿۴﴾

﴿۱﴾ قال ابن عابدين اقول نعم نقل فى البزازية عن الخلاصة ان الرافضى اذا كان يسب الشيخين ويلعنهما فهو كفر وان كان يفضل علياً عليهما فهو مبتدع (ردالمحتار ص ۳۲۱ ج۳ مطلب مهم فى حكم سب الشيخين) وفى الهندية وان كان يفضل عليا كرم الله وجهه على ابى بكر رضى الله عنه لايكون كافراً الا انه مبتدع والمعتزلى مبتدع الا اذاقال باستحالة الرؤية فحينئذ هو كافر. خلاصه (هنديه ص ۲۶۴ ج ۲ منها ما يتعلق بالانبياء عليهم الصلاة والسلام)

﴿۲﴾ وفى الهندية يكفر اذا وصف الله تعالىٰ بما لايليق به...... اونسبه الى الجهل او العجز او النقص ويجوز ان يفعل الله تعالىٰ فعلا لاحكمة فيه الخ. (عالمگيرى ص۲۵۸ ج۲ فصل فى موجبات الكفر)

﴿۳﴾ (پ: ۱۰ سورة الانفال ركوع: ۶ آيت: ۷۵)

﴿۴﴾ (پ: ۱ سورة البقرة ركوع: ۵ آيت: ۳۲)

(۲) ان اللـه خالق كل شئ من الخير والشر ومريد كل شئ من الخير والشر وودع فی كل شئ خواص متفاوتة بعضها اقوٰی من بعض آخرفان كان قصد هذا القائل تفاوت التاثير فلا حرج عليه وان كان قصله تنقيص كلام الله تعالیٰ فهو كافر ﴿۱﴾ فقط

ددې اسلام نه خو کفر ښه دې ددې کلماتو حکم

سوال: یو سړي د ښځې خاوند په مینځ کښې د اختلاف اچولو کوشش اوکړو نو ښځې ورته خیرې شروع کړې خاوند ورته اووئیلې چه خیرې مه کوه اسلام ددېنه منع کړې ده بلکه د هدایت دعاګانې کوه نو ښځې ئې د خولې نه دا الفاظ ویستل چه د دداسې اسلام نه کفر ښه دې کفر ښه دې کفر ښه دې. نو په دې الفاظو سره ښځه کافره شوه او که نه؟ او نکاح باقي پاتې شوه او که نه؟

المستفتي: محبوب الرحمان...... ۱۲/۱۱/۱۹۷۴

جواب په ظاهره د ښځې مراد دادې چه دداسې اسلام نه چه په هغې کښې دظالم دپاره بددعا (خیرې) منع وی کفربنه دې لهذا دا خبره اګرچه غلطه ده لیکن کفریه نه ده، پس په دې صورت کښې تجدید د نکاح کول احوط دی ضروری اوفرض نه دی. ﴿۲﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال ابن عابدين وكذا لو اسنده الى امارة عادية يجعل الله تعالیٰ........... والشمس والقمر بحسبان اى سيرهما بحسبان واستدلالی بسير النجوم وحركة الافلاک على الحوادث بقضاء الله تعالیٰ وقدره وهو جائز كاستدلال الطبيب بالنبض على الصحة والمرض ولو لم يعتقد بقضاء الله تعالیٰ او ادعى علم الغيب بنفسه يكفر. (ردالمحتار ص۳۲۵ ج۳ مطلب فی دعوی علم الغيب)

﴿۲﴾ قال ابن عابدين انه لايكفر بشتم دين مسلم اى لايحكم بكفره لامكان التاويل .... اقول وعلى هذا ينبغى ان يكفر من شتم دين مسلم ولكن يمكن التاويل بان مراده اخلاق الرديئة ومعاملة القبيحة لا حقيقية دين الاسلام فينبغى ان لايكفر حينئذ واقره فی نور العين........ واما امره بتجديد النكاح فهو لا شک فيه احتياطاً خصوصا فی حق الهمج الارذال الذين يشتمون بهذا الكلمة فانهم لا يخطر على بالهم هذا المعنى الخ (ردالمحتار ص۳۱۶ ج۳ مطلب فی حكم من شتم دين مسلم)

قبر ته سجده د عبادت کول مکروه دي

سوال: عالمان ددین په دې مسئله کښې څه فرمائي چه قبرته یا قبرته نزدې سجده کول څنګه دی شرك دې یا کبیره ګناه ده؟ د قرآن او سنت په رنړا کښې جواب راکړئ.

المستفتي: مولوی نورالحق باړه بازار خیبرایجنسی ۱۶ ربیع الثانی ۱۴۱۱ھ

جواب قبرته نزدې سجده کول مکروه تحریمي دی.(۱) اوقبرته سجده د عبادت کول شرك دی. اوقبرته سجده دتعظیم کول حرام دی.

والفرق بينهما في كون الساجد معتقدا لكون المسجود له مسلطا علي الساجد علما وقدرة او غير معتقد لهذا. كما في الهندية ص ٣٦٨ ج٥ من سجد للسلطان علي وجه التحية اوقبل الارض بين يديه لا يكفر ولاكن يأثم وارتكابه الكبيرة وهوالمختار وقال الفقيه ابوجعفر رحمه الله وان سجد للسلطان بنية العبادة اولم تحضره النية فقد كفر كذا في جواهر الاخلاطي(۲)

شریعت پریده.. دا الفاظ دَ کفر دی

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د یو سړي نه دهغه خور د جینئ رشته او غوښتله نو هغه سړي (زید) په دې شرائطو منظوره کړه چه واده وغیره به شرعي طریقه باندې وي ګانې بجانې او ډولونه به پکښې نه وي نو د زید او رونړو او خور اووې چه د شریعت خبرې پریږده په ودونو کښې خو دا رسمونه او رواجونه وي.چه شرائط ئې اونه منل،نو زید بل ځائې کښې رشته اوکړه او هغوي ئې شرطونه اومنل نو اوس چه د زید رونړو او خور دا الفاظ استعمال کړي دي چه شریعت پریږده.ددې حکم څه دې؟ او ددوې دنکاح به څه کیږي؟

المستفتي: محمد اقبال مدرسه کنز العلوم ګجرات مظفر ګړھ ۱۷ مئ ۱۹۸۳ء

---

(۱) قال العلامه ابن عابدين وتكره في اماكن .... ومقبرة...... لان اصل عبادة الاصنام اتخاذ قبور الصالحين مساجد وقيل لانه تشبه باليهود وعليه مشى في الخانية ولا باس بالصلاة فيها اذا كان فيها موضع اعد للصلاة وليس فيه قبر ولانجاسة كما في الخانية ولا قبلته الى قبر حلية.
(ردالمحتار ص ۲۷۹ ج ۱ مطلب تكره الصلاة في الكنيسة)

(۲) (هنديه ص ۳٦۸ ج۵ الباب الثامن والعشرون في ملاقات الملوك والتواضع لهم الخ)

الجواب: په دې شرط که ليکلي شوي خبرې رشتيا او ثابتې وي نو په دغه کسانو چه د شريعت ردئي کړې ايمان او نکاح تازه کول ضروري دي د کفر د کلمو په وئيلو سره نه نکاح باقي پاتې کيږي او نه حقوق. يدل عليه ما في الهندية و اذا قال الرجل لغيره حکم الشرع فى هذه الحادثة كذا فقال ذالک الغير(من برسم کارمی کنم نه بشرع) يكفر عند بعض المشائخ (هندية ص ۲۹۹ جلد۲) والله اعلم(۱)

د نور اوبشر مسئله. دَ علم کلی. اختيار کلي او حاضرناظر عقيدو وضاحت

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمايئ چه حضور عليه السلام بشر هم دي اونورهم مګر لِباساً (ظاهراً) بَشر اوحقيقتاً نوردې(۲) دده دپاره دکائنات د ابتداء نه نه جهنم او جنت ته داخيدلو پورې علم کلي حاصل دې اوهغه مختار کل او حاضرناظردي که دا عقيدې غلطې وي نو ددې سړي څه حکم دې؟

المستفتي:حافظ افسر ګنډي خانخيل لکي مروت...... ۱۰ ستمبر ۱۹۹۰

جواب کوم سړې چه پيغمبر صلى الله عليه وسلم بشر او سيد البشر منی او پيغمبر صلى الله عليه وسلم د پاره ټول هغه څيزونه مني چه د نبي عليه السلام د شان سره مناسب وي وهوالاستغراق العرفی کما فی اتينٰه کل شئ سبباً (۲) او اوتيت من کل شيئ الاية (۳) او د مختارکل دا معني کوي چه کومه د عربئ معني ده، په ټولو مخلوقاتو کښې بزرګ ترين او د ټولو امورو د مشاهدې نه دا مراد وي چه پيغمبر عليه السلام د الله تعالى په ذات او صفاتو کښې مستغرق اوفنا دې او د الله تعالى په حکم بعضې مناسب کائنات طرف ته هم نظر کوی.(۴) نو دا سړې مشرک نه دې ګينی مشرک به وي (۵) (**نوټ**): دا خلق (بريليان) په عشقِ رسول صلى الله عليه وسلم کښې بې اعتدالئ په شرک مُبتلاء (اخته) کړي دي. وهوالموفق

---

(۱) عالمگیری ص ۲۷۲ جلد ۲ موجبات الکفر انواع)

(۲) (پ: ۱۶ سورة الکهف رکوع: ۱۱ آیت: ۸۴)

(۳) (پ: ۱۹ سورة النمل رکوع: ۱۷ آیت:۲۳)

(۴) قال الله تعالیٰ ولا يحيطون بشئ من علمه الا بما شاء...... اه (پ: ۳ سورة البقره رکوع: ۲ آيت: ۲۵۵)

(۵) وعنده مفاتح الغيب لايعلمها الا هو ويعلم ما فی البر والبحر وماتسقط من ورقة الا يعلمها. الآية (پ: ۷ سورة الانعام رکوع: ۱۳ آيت: ۵۹)

ستا په سبق دې اسمانی تندر اوغورځیږی. دا الفاظ د کفرنه دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د زید لس کلنې بچې قران مجید په ناظره وائی د زید ښځه هنده، په غصه کښې راغله په کنځلو کښې ئې ورته د الفاظ هم استعمال کړل چه ستا په سبق دې تندر پریوځی،، یعنی ستاپه سبق دې آسمانی بجلی راوغورزیږی. نو ددې الفاظو استعمالولو سره څه فرق پریوځی. او کفاره ئې څه ده؟ اوپه نکاح څه فرق پریو ځې که نه؟

المستفتي: متعلم جامعه حقانیه...۴ ستمبر ۱۹۸۲

جواب دا جاهلانه غصه ده په دیکښې کفریه یا شرکیه یا قسمیه الفاظ نشته نو کفار ه هم نه لازمیږي. (۱)

قران سره به مې جماع کړې وی وئیلو سره د کفر لازمیدل

سوال: یو سړې دا الفاظ وئیلې دی که ما دا بد کار اوکړو نونعوذ بالله د قران سره چه مې جماع کړې دي بیاهغه کارهم اوشو اوس هغه سړې غواړي چه ما دا کفریه الفاظ وئیلې دي اوس به ماته کوم عذاب راکولې شي. او توبه ئې کړې ده خو دا سړې به اوس کافر وی یانه، اوکفاره به ورکوی یا نه؟

المستفتی: عبدالمالک نرياب کوهاټ.....۲۷ شوال ۱۴۰۱

جواب داد قسم معامله ده لکه. ان فعلت کذا فانا یهودي لکون جماع المصحف توهینا و کفرا، بس کله چه هغه سړې بد کار اوکړو نو خا نث شو او که ددې سړي عقیده داوه چه په دې صورت کښې بدکارکولو والا کافر کیږي نو دا سړې کافر هم شو کما في الهندیه وغیره (۲) کني نه کافر کیږي بهرحال دا سړې دې توبه او استغفار اوکړي اوایمان دې تازه کړي او احتیاطاً د کفاره هم ورکړي، وهوالموفق •

﴿۱﴾ وفی الهندیة وماکان خطا من الالفاظ ولا یوجب الکفر فقائله مؤمن علی حاله ولا یؤمر بتجدید النکاح والرجوع عن ذالک کذا فی المحیط (فتاویٰ هندیه ص ۲۸۳ ج ۲ قبیل الباب العاشر فی البغاة)

﴿۲﴾ ولوقال ان فعل کذا فهو یهودی اونصرانی او مجوسی او بریٔ من الاسلام او کافر او یعبد من دون الله او یعبد الصلیب اونحو ذالک مما یکون اعتقاده کفرا فهو یمین استحسانا کذا فی البدائع حتی لوفعل ذالک الفعل یلزمه الکفارة وهل یصیر کافرا اختلف المشائخ فیه قال شمس الائمة السرخسی رحمة الله علیه والمختار للفتویٰ انه ان کان عنده انه یکفر متی اتی بهٰذا الشرط ومع هٰذا اتی یصیر کافرا لرضاه بالکفر...... وان کان عنده انه اذا اتی بهٰذا الشرط لا یصیر کافرا لایکفر الخ (عالمگیری ص ۵۴ جلد ۲ الباب الثانی فیما یکون یمینا وما لایکون یمینا)

د کافر د جهنم په همیشګئ باندې د اعتراض جواب

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د دوزخ دپاره فنا شته که نشته ؟ که دیو سړي دا عقیده وي چه یو سړي ټول عمر مثلاً ۷۰ کاله کفر اوکړو هغه ته الله تعالی څنګه همیشه عذاب ورکوي دا خو ظلم دې سزا د جرم مطابق پکار وي. یو عالم وئیلي دي چه آخره کښې به کافر هم جنت ته لاړشي آیا داعقیدې داهل سنت والجماعت دي که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: مو لانا قاري عبدالله بنوں..... ۲۲صفر ۱۴۰۳ھ

جواب د اهل سنت والجماعت دا عقیده ده چه دوزخ به همیشه دپاره وي او کفار به هم همیشه دپاره په هغې کښې وي الله تعالی د کافرانو متعلق د خالدین فیها ابداً ﴿۱﴾ الفاظ استعمال کړي دي. چه د کافرانو متعلق په دوزخ کښې همیشه پاتې کیدو باندې دلالت کوي. دارنګې الله تعالی فرمائي في العذاب هم خالدون﴿۲﴾ چه په همیشوالی باندې دلالت کوي. او دا قول هم کلما نضجت جلودهم الایة ﴿۳﴾ په دې مقصد باندې دلالت کوي چه دا کافران بهٔ د اور سره عادت کیږي نه بلکه بې شمیره کلونه په عذاب تیریدو باندې به هم د اوّل داخلیدو پشان وي.

ویدل علیه ما اخرجه الطبرانی وجعل لهم الابد وما اخرجه ایضا خلود بلاموت وما اخرج الشیخان یا اهل النار لاموت و کذا حدیث ذبح الموت. واما ما روی عن ابی هریرة رضی الله عنه وابن مسعود رضی الله عنه وغیرما" لیاتین علی جهنم زمان لیس فیها احد فقال البغوی ان ثبت فمعناه ان لا یبقی فیها احد من اهل الایمان کذا فی التفسیر المظهری ص۵۵ سورة هود.

پس دې عقیدې ساتلو والا عالم ددین د ضروریاتو نه منکر دي او داسې عالم د کافرانو او اهل زیغ خلقو امام ګڼړل پکار دي. اودویمه مسئله داده چه د قران مجید دایت، لو ردوا لعادوا الی ما نهوا،الایه﴿۴﴾ نه هم دا معلومیږي چه په کفرباندې خاتمه دهغه سړي کیږي چه دهغه متعلق الله تعالی ته معلومه ده که دې همیشه ژوندې وي نو کافر به وي نوبس کفرهم

﴿۱﴾ قال العلامه محمد عبدالعزیز الفرهاری باقیتان لا تفنیان و لا یفنیٰ اهلها ای دائمتان لا یطرء ای لا یعرض علیهما عدم مستمر لا دائما ولا زمانا یعتد به لقوله تعالیٰ فی حق الفریقین ای اهل الجنة والنار خالدین فیها ابداً ای فی الجنة او فی النار الخ (النبراس شرح شرح العقائد ص ۲۲۲ الجنة حق والنار حق)

(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

همیشه شوا و سزائې هم همیشه شوه دارنګې حکومت چه یو جرم باندې سزا مقرر کړي نو په دغه جرم باندې اقدام د دغې سزا التزام دې. فافهم وهو الموفق

یا رسول الله او یا محمد وئیل شرک دې که نه؟

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یا رسول الله یا محمد وئیل شرک دې که نه؟

المستفتي: سید هارون علي شاه تاروجبه پشاور ۲ رمضان المبارک ۱۴۰۱هـ

جواب کوم سړې چه پیغمبر علیه السلام حاضر ناظر او عالم الغیب ګڼړي هغه د قرآن او حدیث او آثارو (د تابیعینو او صحابو اقوال) او د فقهاؤ د عبارتونو په بناء باندې کافر او مشرک دې البته د خوند یا محبت د پاره ندا کولو ته شرک وئیل جاهل یا متجاهل دې. دارنګې په صلاة او سلام کښې آواز کول جائز دی کله چه د ملائکو د رسولو په عقیدې باندې وی (۲) وهو الموفق

غیر ارادی طور باندې ذهن کښې د الله تعالی د وجود باره کښې خیالات راتلل کفر نه دې

سوال: ماته په مونځ کښې د الله تعالی د وجود متعلق مختلف خیالات راځي په وړوکوالي مې د چانه اوریدلې وؤ چه الله تعالی نور دې نو اکثر د خدائې تعالی د وجود متعلق یوه د نور د کرښې پشان تصویر ذهن ته راځي یو څو میاشتې مخکښې مې په اسمان کښې شنې، سرې اوزیړې وریځې پشان کرښې لیدلې وې اوس راته هغه په مونځ کښې مخې ته راځي او کله کله څه تصویر هم په خیال کښې راځي براه کرم دې باره کښې تسلی راکړئ چه په کفر کښې مبتلا نه شم

المستفتي: کفایت احمد سي تي ټیچر نوشهره زیارت کاکا صاحب ۱۹۸۹ء/۱/۱۰/۷۱

(بقیه حاشیه) ﴿۲﴾ (پ:۲ سورة المائده آیت:۸۰) ﴿۳﴾ پ:۴ سورة النساء رکوع:۵ آیت:۵۶)
﴿۴﴾ (پ:۷ سورة الانعام رکوع:۸ آیت:۲۸)

﴿۱﴾ علامه مفتی اعظم محمد فرید صاحب دامت برکاتهم فرمائی چه غیرالله ته نداء په پنځه قسمه ده (۱) دپیغمبرو غیره کشف اوشی او نداء اوکړی نو دا جائزده (۲) اودې عقیدې سره چه فرشتې ئې ورته رسوی صرف صلاة اوسلام کښې جائزده (۳) اودې خیال سره چه الله تعالی به ئې ورته اورسوی دا موهم د شرک دی (۴) اود عشق او محبت په وجه د ممکن ده چه الله په شان نداء کول نه شرک دې او نه موهم د شرک دې بلکه معمول او معروف ده (۵) اود حاضر او مخاطب او علم کلی اعتقاد سره شرک جلی دې او د اهل شرک او اهل بدع د شعار نه اجتناب ضروری دي (مقالات ص۲۰ لفقیه العصر مولانا مفتی محمد فرید مجددی)

الجواب: داخيالات راتلل نه شرک دي نه گناه ده﴿۱﴾ بلکه څنګه چه پيدائشي ړوند ديوسړي په باره کښې په خيالاتو کښې مبتلا وي تـه هم داسې ئې بيا هم چه ستا په دماغو کښې کوم خيالات تصويرونه انوارات وغيره راځي د هغې متعلق په زړه کښې دا عقيده اوساته چه دا خدائې نه دي. وهوالموفق

د امام اعظم ابو حنيفه او علم غيب

سوال: دامام اعظم په نزد يو نبي يا ولى له علم غيب کُلي ثابت دي يا نه ؟

المستفتي:محمد اکرم هوتي مردان......۲۵جولائي ۱۹۷۹

جوابپه تفسير مدارک کښې ﴿۲﴾ د سورة لقمان پـه آخره کښې د امام ابو حنيفه رحمه الله نه نقل دي چه د مفا تيح الغيب علم نه نبي او رسول تـه ورکړې شوې او نه مقربې فرشتې ته نو اوليائې کرامو ته د علمِ غيبِ کلى حاصليدل به دکوم ځائې نه ثابت شي.

د وحي او کشف په ذريعې سره معلومات علم غيب نه دي

سوال: کتاب الايمان الفصل الاول عن عمر بن الخطاب قال بينما نحن عند رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات يوم اذ طلع ...... الخ ثم قرء ان الله عنده علم الساعة الخ فكيف يخفى عليه ذالک والاقطاب السبعة من امة الشريفة يعلمونها وهم دون الغوث فكيف بالغوث فكيف لسيد الاولين والآخرين كلمة العلياء (ابريز ص۱۰۵ علوم خمسه) ىل ځائې کښې دى: كيف يخفي امرالخمس عليه والواحد من اهل التصرف من امة الشريفة لا يمكنه التصرف الا بمعرفة هذه الخمس،(ابريز ص۱۴۱ مطبوعه مصر) مشکواة کښې دي چه په بدر کښې پيغمبر عليه السلام فرمائيلي وو چه

﴿۱﴾ وفى الهندية من خطر بقلبه ما يوجب الكفر ان تكلم به وهو كاره لذالک فذالک محض الايمان (عالمگيرى ص۲۸۳ ج۲ قبيل الباب العاشر فى البغاة)

وقال الحصكفى فلا تصح ردة مجنون ومعتوه وموسوس قال ابن عابدين ولكن موسوس له او اليه اى تلقى اليه الوسوسة وقال الليث الوسوسة حديث النفس (الدر المختار مع رد المحتار ص۳۱۲ ج۳ مطلب ما يشک فى انه ردة لا يحكم بها)

﴿۲﴾ قال صاحب المدارک .... عن ابى حنيفة لا يعلم هذه العلوم الخمس الا الله.

(تفسير مدارک پ: ۲۱ سورة لقمان آيت: ۳۴)

صباله به دلته فلانکې سړې مري او دلته فلانکې نو دډې نه دا معلومیږي چه پیغمبر علیه السلام ته معلومه وه چه صباله به څه کیږي، یعني بای ارض تموت والا علم ورته الله تعالی ورکړې وو. دارنګې په مناقب اهل بیت کښې تلد فاطمة ان شاء الله غلاماً او په عرائس البیان او تاریخ الخلفاء کښې دصدیق اکبر حضرت عائشې رضی الله عنها ته دهغې د خورخبر ورکول کومه چه دخپلې مورپه خیټه کښې وه وغیره، نو آیا دې واقعاتوسره هغه دپاره علم غیب نه ثابتیږی؟ پس عرض دادې چه دډې دلائلو به مونږ څه جواب ورکوو؟ وضاحت سره دا مسئله بیان کړئ.

المستفتي:مو لانا غلام یحي پنډي ګهیپ....۲ ستمبر ۱۹۷۵

جواب چه کله د قران ﴿۱﴾ او حدیثونو ﴿۲﴾ او آثارو او د متکلمینو او فقهاؤ عبارتو نو ﴿۳﴾ نه دا خبره ثابت ده چه الله تعالی د ټولو څیزونو علم چاته هم نه دې ورکړې نو د صوفیاؤ وغیره د کتابونو (چه هغه محفوظ هم نه دی او نه ئې الله تعالی د حفاظت وعده کړې) عبارتونه یا خو پکښې د ځان نه څه وردننه شوي او یا پکښې غلطي ده البته د جزئیاتو خبر ورکول په وحي او کشف سره دا د روایاتو او واقعاتو نه ثابته ده کما اقره الخصم ایضاً فقط

﴿۱﴾ قال الله تعالیٰ لو کنت اعلم الغیب لا ستکثرت من الخیر الآیة.
(پ:۹ سورة الاعراف آیت:۱۸۸)

﴿۲﴾ وعن ابن عمر رضی الله عنهما ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال مفاتیح الغیب خمس لا یعلمها الا الله ولا یعلم ما تغیض الارحام الا الله ما یعلم ما فی غدٍ الا الله ولا یعلم متی یأتی المطر الا الله ولا تدری نفس بای ارض تموت الا الله ولا یعلم متی تقوم الساعة الا الله (صحیح البخاری ص۱۰۹۷ جلد۲ کتاب الرد علی الجهمیه باب قول الله عالم الغیب)

﴿۳﴾ قال ابن عابدین واما ما وقع لبعض الخواص کالانبیاء والاولیاء بالوحی او الالهام فهو باعلام من الله تعالیٰ فلیس مما نحن فیه.......... وحاصله ان دعویٰ علم الغیب معارضة لنص القرآن فیکفربها الا اذا اسند ذالک صریحا او د... ...ب من الله تعالیٰ کوحی او الهام وکذا لو اسنده الی امارة عادیة بجعل الله تعالیٰ الخ.
(رد المحتار علی الدر المختار ص۳۲۵ جلد۳ مطلب فی دعویٰ علم الغیب)

﴿۴﴾ وفی الخانیة رجل تزوج امرءة بغیر شهود فقال الرجل والمرأة خدائے را وپیغامبر مرا گواه کردیم قالوا یکون کفرا لانه اعتقد ان رسول الله ﷺ یعلم الغیب وهو ما کان یعلم الغیب حین کان فی الاحیاء فکیف بعد الموت (الفتاوٰی قاضیخان علی الهندیة ص۵۷۶ ج۳ باب مایکون کفرا من المسلم وما لایکون.

علم غیب لغوي انبیاؤ ته د ضرورت په اندازه ورکړې شوې وو

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه پیغمبر علیہ السلام ته علم غیب حاصل وو که نه؟

المستفتي: سراج احمد پیر پیائي نوشهره.

جواب د علم غیب دوه معنې دي یو علم ما فوق الاسباب ٬یعني بغیر د اسبابو نه علم لرل) او د اشرعي او اصطلاحي معنٰی ده، دویم دا چه علم په هغه څیزونو چه د حواسو او عقل نه او چت وي او دیته غیب لغوي وائی علم غیب په اولنۍ معنې سره د الله تعالی سره مختص دې ځکه چه د ممکن د ټولو کارونو ذات او صفات دالله تعالی ورکړه ده. وما لکم من نعمة فمن الله ﴿۱﴾ او دویم قسم انبیاء علیهم السلام ته ورکړې شوې خو په قدر د ضرورت نه دا چه ټول په ټوله یدل علیه القرآن والاحادیث:

قال الله تعالیٰ و لو کنت اعلم الغیب لا ستکثرت من الخیر ﴿۲﴾ وقال الخضر علیه السلام فی السفینة انی اعلم جمیع الخلق فی علم الخالق کالنقرة بالنسبة الی البحر و لفظ الحدیث مسطور فی البخاری فی قصة موسیٰ علیه السلام ﴿۳﴾ فقط

په ځنګل کښې د پیدا شوی انسان د ایمان مسئله

سوال: یو سړې په ځنګل کښې پیدا شوې او هلته لوئې شو او مړ شو، د هدایت او راهنمایۍ څه ذریعه هغه ته نه وه رسیدلې لکه چه د افریقې او چین د بعضې علاقو حالت دې نو آیا دا سړې به شرعي طورسره د ایمان او اسلام مکلف دې؟

المستفتي: پروین شاهABERTECO HONG KONG F ۱۹۸۶/۱۰/۱۲

﴿۱﴾ (پ: ۱۴ سورة النحل رکوع: ۱۲ آیت: ۵۲)

﴿۲﴾ (پ: ۹ سورة الاعراف ایت: ۱۸۸) وایضاً قال الله تعالیٰ وعنده مفاتیح الغیب لایعلمها الاهو. (پ: ۷ سورة الانعام رکوع: ۱۳ آیت: ۵۹)

﴿۳﴾ حدثنا ابی بن کعب عن النبی ﷺ...... فلما رکبا فی السفینة جاء عصفور فوقع علی حرف السفینة فنقر فی البحر نقرة او نقرتین قال له الخضر یا موسیٰ مانقص علمی وعلمک من علم وعلمک من علم الله الا مثل ما نقص هذا العصفور بمنقارة من البحر الخ (صحیح البخاری ص ۳۸۲ ج ۱ باب حدیث الخضر مع موسیٰ علیه السلام)

الجواب: حضور ﷺ تر قيامته پورې ټولو انسانانو طرفته رالېږلې شوې دې نود وما كنا معذبين حتى نبعث رسولا الآيــة(۱) سره دا څرګنګې خلق دليل او حجت نشي نيولې باقي پاتې شو ددې رسول ﷺ تعليمات رسيدل نو دغې خلقو ته دعلماؤ پـه ذريعې سره د تعليماتو علم شوې دې او كه دا اومنلې شي چه بعضې تـه خو دا تعليم نه دې رسيدلې نو هغوي بـه صرف د هغې احكاماتو مكلف ګڼړلې شي چه دهغه درسول ﷺ د قائم مقام (عقـل) نـه هـم معلوم كيدلې شي (۲) لكه د الله تعالىٰ وجود وغيره،هوالموفق

د زنكدن ايمان

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائي چه د زنكدن پـه وخت مسلمان كافر كيديشي اويا كافرمسلمان كيديشي؟ تفصيل تشريح سره اوكړئ.

المستفتي :سيف الرحمان ايم، اې بي ايډ بونير..... ۹/۱۰/۱۹۷۷

جواب د زنكدن پـه وخت كښې ايمان راوړل نا منظور دي(ردالمحتار ص ۲۸۹ ج۳) (۳) وقال رسول الله ﷺ ان الله يقبل توبة العبد مالم يغرغر(۴) او پـه دغـه وخت كښې كفر او انكـار متصور نـه دې لانـه يـشاهد مـا كـان يـو مـن بـه بـا لغيب،او ظاهراً كه ترينه څه كلمات اووتـل نو هغـه بـه د سـختئ د وجهـې نـه معاف وي، فقط

---

(۱) (پ: ۱۵ سورة بنى اسرائيل ركوع:۲ آيت:۱۵)

(۲) قال العلامه ملا على قارى والصحيح ما عليه عامة اهل العلم فان الايمان هو التصديق مطلقا فمن اخبر بخبر فصدقه صح ان يقال آمن به وآمن له ولان الصحابة كانوا يقبلون ايمان عوام الامصار التى فتحوها من العجم تحت السيف او الموافقة بعضهم بعضا وتجويز حملهم اياهم على الاستدلال لا سيما فى بعض الاحوال وهذا الخلاف فيمن نشأ شاهق الجبل ولم يتفكر فى العالم ولا فى الصانع عزوجل اصلاً فاما من نشاء فى بلاد المسلمين وسبح الله تعالىٰ عند روية صنائعه فهو خارج عن حد التقليد فقد قيل لاعرابى بم عرفت الله؟ فقال البعرة تدل على البعير واثار الاقدام تدل المسير فهذا الايوان العلوى والمركزى السفلى الا يدلان على الصانع الخبير الخ (شرح فقه الاكبر لملا على قارى ص ۱۴۵ ايمان المقلد جائز)

(۳) قال ابن عابدين واما ايمان الياس فلمذهب اهل الحق انه لا ينفع عند الغرغرة ولا عند معاينة عذاب الاستئصال لقوله تعالىٰ فلم يك ينفعهم ايمانهم لما رأو باسنا ولذا اجمعوا على كفر فرعون الخ. (ردالمحتار هامش الدر المختار ص۳۱۷ ج۳ مطلب توبة الياس وايمان الياس)

(۴) وعن ابن عمر قال قال رسول الله ﷺ ان الله يقبل توبة العبد مالم يغرغر رواه الترمذى وابن ماجه. (مشكوٰة المصابيح ص۲۰۳ ج ۱ باب الاستغفار والتوبة الفصل الثانى)

د المهند على المفند مسائل

سوال: الحمد لوليه والصلاة على نبيه اما بعد فانا اصدق واشهد ان المسائل التى اشتمل عليها المهند على المفند هى المسائل الصحيحة والعقائد الحقة التى اجمعت عليها الامة المسلمة فى القرون السابقة واتفقت عليها العلماء الديوبندية وجميع اهل السنة والجماعة والذى ينكر هذه المسائل ويخالفها لا سيما مسئلة حيوة النبى ﷺ فهو مبتدع وخارج عن مسلک الديوبندية وعن مذهب اهل السنة والجماعة والاقتداء به ليس بصحيح اعاذنا الله منه وسائر المسلمين كافة وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين (محمد رمضان عفى عنه)

يا معشر العلماء والفضلاء للعلوم الدينية ما قولكم فى ما قال الشيخ محمد رمضان نعمانى فى حق المهند على المفند هل هو صحيح وموافق للكتاب والسنة النبوية و اسلاف العلماء الديوبندية والذى قال الفاضل المحقق النعمانى فى مسئلة حياة النبى ﷺ هل هو ايضا صحيح ام لا ؟

المستفتي: قاري غلام قادراحمد پور شرقيه
ضلع بهاولپور ۲۹ جمادي الثاني ۱۴۰۴

جواب: المسائل التى اشتمل على المهند هى المسائل الصحيحة لكن من اعتقد ان النبى ﷺ حى فى قبره بالحياة الجسمانية والروحانية فلا نخرجه من زمرة اهل السنة والجماعة باختلافه فيما هو من النظريات وان كان الحق هو مالم يقل به من الحياة الدنيوية بعد الموت الموعود. وهو الموفق

د شرک نه بچکیدو د پاره په عوامو باندې د عقیدو پیژندل فرض عین دي

سوال: شرک هغه گناه ده چه رب کریم هغه نه بخښي اوس که ځمونږ بې تعلیمه خلقو نه هم شرک اوشی نو د هغې به څه حکم وي حال دا چه مونږ د زړه نه مسلمانان یو؟ بینوا توجروا

المستفتي: بابر حسین العین ابو ظهبي یو، اې، اي...... ۱۴۰۱ھ۱۷\۲

جواب په عوامو باندې دعقیدو پیژندل فرض عین دي(۱) چه د کفر او شرک نه بچ شي په عقیدو کښې دجاهل اوغیرجاهل حکم یوشان دي (۲) وهوالموفق

[حاشیه په راروانه صفحه......

د شاه اسماعیل شهید د کتاب (صراط مستقیم) د عبارت تاویل

سوال: محترم حضرت مفتی صاحب! د شاه اسماعیل شهید رحمه الله کتاب (صراط مستقیم) په صفحه نمبر ۳۲ باندې دا الفاظ درج دي《۱》 د حضرت عمر رضی الله عنه نه نقل دي چه په مانځه کښې به ئې د لښکر د سامان سوچ کولو نو په دې قصه باندې مغروررہ کیدل (د هوکه کښې پریوتل) نه دي پکار چه خپل مونځونو نه تباه کړي. (۲) د زنا د وسوسې نه په مونځ کښې د خپلې ښځې کوروالي طرفته خیال بوتلل غوره دي. او شیخ یا نورو داسې بزرګانو طرفته یا جناب رسالت مآب صلی الله علیه وسلم وي خپل همت لګول د خپل غوائي او خر په صورت کښې دمشغولیدلو نه لوئې دي. وضاحت اوکړئ؟

المستفتي: نذير میډیکل هال بغداده مردان......... ۳۰ شعبان ۱۳۹۹هـ

الجواب: محترم په داسې ژورو او باریکو مسئلو باندې د اهل الله نه علاوه د نورو خلقو پوهیدل ډیر ګران دي اوداسې مسئلې د درمیانه خلقو دپاره د متشابهاتو نه کمې نه دي او خواص خلق چه په هغوي باندې د توحید او غیرت غلبه وي هغوي ددې د مُراد نه بې خبره نه دي. 《۲》 وهوالموفق

(حاشیه د تیرمخ) 《۱》 قال الملا علی قاری (ومایصح الاعتقاد علیه یجب) ای یفرض فرضا عینیا بعدما یحصل علما یقینیا (شرح فقه الاکبر ص ۱۱ لملا علی قاری)

وقال ابن عابدین قوله (واعلم ان تعلم العلم الخ) ای العلم الموصل الی الآخرة والاعم منه قال العلامی فی فصوله من فرائض الاسلام تعلم ما یحتاج الیه العبد فی اقامة دینه واخلاص عمله لله تعالیٰ (فرض عین) رد المحتار فی صدر درالمختار ص ۳۱ ج ۱ مقدمه)

《۲》 قال الملا علی قاری اما اذا تکلم بکلمة ولم یدر انها کلمة کفر ففی فتاویٰ قاضیخان حکایة خلاف من غیر ترجیح حیث قال قیل لا یکفر لعذره بالجهل وقیل یکفر و لا یعذر بالجهل. اقول و الاظهر الاول الا اذا کان من قبیل ما یعلم من الدین بالضرورة فانه حینئذ یکفر و لا یعذر بالجهل (شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ۱۶۵ مطلب یجب معرفة المکفرات لاجتنابها)

(حاشیه ددې مخ) 《۱》 قال ابن عابدین وللمحقق ابن کمال باشا فتویٰ قال فیها بعد ما ابدع فی مدحه وله مصنفات کثیرة منها فصوص حکمیة وفتوحات مکیه (للعربی) بعض مسائلها مفهوم النص والمعنی و موافق للامر الالٰهی والشرع النبوی وبعضها خفی عن ادراک اهل الظاهر دون اهل الکشف والباطن ومن لم یطلع علی المعنی المرام یجب علیه السکوت فی هذا المقام لقوله تعالیٰ ولا تقف مالیس لک به علم ان السمع والبصر والفواد کل اولئک کان عنه مسئولا (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۲۲ ج ۳ مطلب فی حال الشیخ اکبر ابن عربی)

په مونځ کښې د پیغمبر خیال کول او د صراط مستقیم عبارت

سوال: آیا په صراط مستقیم کښې دا عبارت موجود دې چه کوم سړې ته د مونځ وخت کښې د پیغمبر ﷺ په خیال کښې راځي داسې دې لکه چه یو ځناور ئې په خیال کښې راوستې وي.

المستفتي: حافظ عبد الرشید بغداده مردان.....۱۸ رجب ۱۳۹۹ھ

جواب دا عبارت په صراط مستقیم کښې پیدا نه شو البته په مونځ کښې به د الله تعالی د حضورئ تصور او خیال کوي د نور چانه، ځکه چه ددې سرایت په وجه باندې د پیغمبر ﷺ متعلق د الوهیت د عقیدې ګمان پیدا کیږي او د نورو په باره کښې موهوم کیږي. وهو الموفق

هیڅ یو نبی، ولی شهید او پیر حاضر ناظر اوعالم الغیب نه دي

سوال: کوم سړې چه د یو نبي، ولي شهید یا پیر په باره کښې دا عقیده او ساتي چه هغه د هر ځائي کښې وینی او اوری حاضر او ناظر دي. چه کله ورته آواز اوکړو نو ځمونږ آواز اوري عالم الغیب او مشکل کشا دي نو داسې عقیدې والا سړې بد عتي او مشرک دې او که صحیح عاشق رسول او د اهل سنت والجماعت نه دې. بیان ئې کړئ؟

المستفتي: قائم دین ډهوک زمان میاں والي.....۲۳\۷\۷۸

جواب غیر الله (یعني د الله نه سوا بل څوک) حاضرناظر منل او په ټولو غیبو څیزونو باندې خبر منل کفر او شرک دې،(۱) وهو الموفق

د اکابرین دیوبند مسلک د افراط او تفریط نه پاک دي

سوال: بې علمه ملیان صاحبان چه د خپلو خواهشاتو مطابق د ناجائزه رسومونو او بد عاتو تعلیم ورکوي د فاسقانو فاجرانو امامت کوي. خلقو ته د بد و کارونو نه د منع کیدو تبلیغ نه کوي دا ملیا ن د رسول الله سنتو ته نوې دین وائي، کچرته مونږ صحیح مسلک او ښایو نو په مونږ باندې دبې مونږ صرف د دیوبند د اکابرین د مسلک پابند یو چرته د افراط تفریط خلاف راوچتوي اګرچه

(۱) قال الله تعالیٰ قل لا یعلم من فی السمٰوٰت والارض الغیب الا الله... الآیة.
(پ:۲۰ سورة النحل رکوع:۱ آیت:۲)

قائل نه یو دا څونږایمان دې دې باره کښې مونږ ته جواب راکړئ او تسلی مو او فرمایئ؟

المستفتي: الحاج محمد رسول، محمد رحیم
بازار دره آدم خیل ضلع کوهاټ۱۹۶۹|۱|۸

الجواب: څمونږ مسلک نه د نجدیانو پشان د افراط دې او نه د بدعتیانو پشان د تفریط دې بلکه مونږ په اعتدال باندې روان یو چه کله عوام د قران او حدیث په تعلیم او د اهل حق په رسالو کتلو کښې مشغول وي نو ددغې خلقونه به پخپله واورې او چه کله عوام ګډو ډوي نو د جماتونو امامان به هم ګډوډ وي ځکه چه ددوي مسلک هغه دې چه خلق پرې خوشحاله وي.فقط

د قیامت علم صرف الله تعالی ته حاصل دې

سوال: آیا د قیامت د ثبوت دپاره د یوې خاص صدئ تعین شوې دې او که نه؟ بعضې جاهلان وائی چه په څوارلسمه صدئ کښې به قیامت راځی؟ بینوا توجروا

المستفتي: مثل خان خلیل ټهکال پشاور......۱۳۹۰.۱۷۱۷ھ

جواب د قیامت علم صرف الله تعالی ته حاصل دې دالله نه سیوا دا علم چرته یو نبي، رسول او فرشتې ته نه دې ورکړې شوې. ﴿۱﴾

د تقدیر په مسئله کښې چپ کیدل بهتر دي

سوال: چه کله الله تعالی د یو انسان په تقدیر کښې دا لیکلي، چه هغه به فلانکي وژني، نو بیا هغه انسان په دې ولې ګناه ګار کیږي او هغه ته سزا ولې ورکولې کیږي؟

المستفتي: عزیز الرحمان صوابي......۲۵فروري ۱۹۷۵ھ

الجواب: محترم جناب د سلام نه پس! خبر شه چه د بي علمه او کم علمه خلقو

﴿۱﴾ قال الله تعالیٰ یسئلونک عن الساعة ایان مرسٰها. فیم انت من ذکراها. الٰی ربک منتهٰها. (پ: ۳۰ سورة النّزعات رکوع:۴ آیت: ۴۲،۴۳،۴۴)

دپاره په داسې نازکو مسئلو کښې پریوتل ډیر خطر ناک دي. ستا د اطمینان دپاره دومره کافي ده چه الله تعالی د کوم کس دپاره دا لیکلي دي چه هغه به په خپل اختیار او ارادې سره دا ګناه وغیره کوي، نوهغه ته به عذاب ورکوی. اودچا دپاره چه ئې دا لیکلی دی چه هغه به غیرارادی اومجبورئ سره ګناه کوی نو هغه ته به عذاب نه ورکوی. د زیات اطمینان حاصلولو دپاره پخپله مونږ سره خبرې کولې شئ. وهوالموفق

پیغمبر ﷺ مختار کل، حاضر ناظر او عالم غیب منل

سوال: بعضې خلق وائي چه محمد ﷺ ته د هر څیز اختیار ورکړې شوي دې او په هر ځائې کښې حاضرناظردې اوعالم الغیب دې. نوچه کوم سړې داسې عقیده ساتي دهغه څه حکم دې؟

المستفتي :مصباح الله مردان..... ۲۱ جنوري ۱۹۷۵ء

الجواب: دا سړې مشرک او کافر دې.

قال الله تعالیٰ ليس لك من الامر شئ. ﴿۱﴾ وفی البزازیه من قال ان ارواح المشائخ حاضرة تعلم یکفر (مجموعة الفتاوی ص۳۵ جلد۱) وفی فتاویٰ قاضی خان وهو ما کان یعلم الغیب حین کان فی الاحیاء فکیف بعد الموت (علی هامش الهندیة ص ۲۲۸ جلد۳) والمسئلة من الواضحات فلا حاجة الی توضیح الواضحات. وهوالموفق

الله تعالی خالق دې او مخلوق کاسب دې

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو سړې وائي چه والقدر خیره وشره من الله تعالی او الله پخپله محيي او ممیت دې. نو قاتل دې د مقتول په بدله کښې قصاص نه کړې شي. ځکه چه دا قتل او د مقتول مرګ خو الله تعالی واقع کوي دارنګې دقاتل دپاره په قیامت کښې سزا هم نه مني. ددې مسئلې وضاحت اوکړئ؟

المستفتي: زاهد حسین نور کلا تهـ هاوس بټ خیله ملاکنډ ایجنسي

﴿۱﴾ (پ:۴ سورة آل عمران رکوع:۳ آیت ۱۲۸)

الجواب: په خلق اوکسب کښې د زمکې او آسمان فرق دې چه د علم کلام په کتابونو کښې ليکلي شوې دي. ﴿۱﴾ بهرحال د مرګ پیدا کول او ایجاد الله تعالی کوي او کسب او د اسبابو استعمال قاتل کوي. دقانون خلاف چه څوک زنځير راکاږي حکومت هغه ته سزا ورکوي اګر چه ریل ودرولو والا حکومت پخپله دې. وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال الملاعلى قارى (وجميع افعال العباد من الحركة والسكون) اى على اى وجه يكون من الكفر والايمان والطاعة والعصيان (كسبهم على الحقيقة) اى لا على طريق المجاز فى النسبة........ (والله تعالىٰ خالقها) والحاصل ان الفرق بين الكسب والخلق هو ان الكسب امر لايستقل به الكاسب والخلق امر مستقل به الخالق .... والله خلقكم وما تعملون اى وعملكم او معمولكم الخ.
(شرح الاكبر للقارى ص۴۹، ۵۰ افعال العباد كسبهم وخلق الله تعالىٰ.

وَقُلْ جَآءَ الْحَقُّ

وَزَهَقَ الْبَاطِلُ ط

اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوْقًا ﴿٨١﴾

فصل
فی کلمات الکفر

...

فصل فی کلمات الکفر

تول پیران کافران او مُشرکان دي ددې الفاظو حکم

سوال: یو سړې د ډیر خلقو په مخکښې دا الفاظ اووئیل چه ټول پیران کافران او مشرکان دي حال دادې چه مجدد الف ثاني ﷫ په خپله رساله (مبدا و معاد کښې لیکي چه د الله ﷻ شانه د انعاماتو او د رسول الله ﷺ د احساناتو نه وروستو د پیراو مرشد حق دې نو د داسې سړې په باره کښې څه حکم دې؟ چه هغه پخپله کافر شو که نه؟ بینوا توجروا

المستفتي: حاجي فقیر ګل چارسده....۱۵ اکتوبر ۱۹۸۲

الجواب: کیدیشي ددې سړئ دې ټولو، نه مراد استغراق عرفی وی یا رسمي پیران ئې مراد وي نو داسې بې باکه سړې کافر نه شي ګرځولې. ﴿۱﴾

د پیغمبر په توهین او تکلیف خوشحالیدل کفر دې

سوال: یو سړې خپل خر پسې په غصه کښې چو که په لاس بهر رااوتلو او خر مخکښې زغلیدلو نو چا او درولو چه ګوره بې زبانه ځناور مه وهه هغه اووئیل که دا پیغمبر وي نو هم ئې نه پریږدم او اوئې وهلو. بیا هغه سړې پوهه کړو چه ستا د ژبې نه خطرناک الفاظ وتلي دي توبه اوکړه او چرته د عالم نه تپوس اوکړه، لیکن تراوسه ئې د چا نه تپوس نه دې کړې نو دداسې سړي په شریعت کښې څه حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: مطیع الحق لوند خوړ مردان........۱۳ \ صفر ۱۴۰۱ھ

الجواب: د پیغمبر په توهین او تکلیف باندې راضي کیدل کفر دې لکه ځنګه چه توهین کول او تکلیف رسول کفر دې نو په دې سړي باندې ایمان تازه کول لازم دي او دې سړي له توبه کول پکار دي. ﴿۲﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ قال الحصکفی وفی الدرر وغیرها اذا کان فی المسئلة وجوه توجب الکفر وواحد یمنعه فعلی المفتی المیل لما یمنعه. (الدرالمختار ص ۳۱۶ جلد ۳ قبیل توبة الیاس)

﴿۲﴾ قال الحصکفی والکافر بسب نبی من الانبیاء .....لکن صرح فی آخر الشفاء بان حکمه کالمرتد و مفاده قبول التوبة .....و لفظ الشفاء من سب الرسول ﷺ فانه مرتد و حکمه حکم المرتد و یفعل به ما یفعل با لمرتد انتهی. (الدرالمختار ص ۳۱۷،۳۱۹ جلد ۳ مطلب مهم فی حکم سباب الانبیاء)

کلمه به اووایم خو ډیر کارونه به نه کوم دا د کفر کلمه نه ده

سوال: که یو سړي اووائی چه څه کلمه د توحید او رسالت یعني لا الـه الا الله محمد رسول الله وائم لیکن بغیر د مجبورئ نه به هم په ډیرو اعمالو باندې عمل نه کوم نو داسې سړې مسلمان کیدیشي که نه؟

المستفتي: محمد نذیر پنډي گهیپ اټک. یکم ربیع الثاني ۱۴۰۲ھ

الجواب: دا یو جاهلانه او فاسقانه خبره ده په دې سره دا سړې کافر کیږي نه، لعدم انکارعن ضروریات الدين ولعدم الاستحلال والاستخفاف (۱) وهو الموفق

په محتمل خبرو د کفر فتوی نشی لگیدلې

سوال: د زید د کور والاؤ خا ندان خلق د زید کره راغلل چه بې ډیرې خریونکې وؤ نو د زید پلار هغوي سره ډیر د گستاخئ خبرې اوکړې چه دا خلق ډیرې خریونکي اود شریعت مطابق نه دي. په دې باندې د زید ښځې اووئیل چه اوس زمانه بدله شوې کوم کارونه چه شل کاله مخکښې وو اوس نشته ددې نه دا پته لږي چه د زید د ښځې په نزد شرعي احکامات اوس معطل شوې دي. ډیره خرئیل بې پردې گرزیدل وغیره کارونه ناجائز پاتې نه شو نو اوس د احکام الهی پورې خندا کول، بې ادبي، مذاق او بې قدري څنگه ده. د مجدد الف ثاني رحمه الله په مکتوب ۲۶۶ جلد اول کښې دي چه څوک حرام کار ښه اوگڼري هغه د اسلام د ډلې نه اووتلو او مرتد شو؟ بینوا توجروا

المستفتي: ایم صدیق ایف، پي، تي کالوني لاهور

الجواب: د زید د ښځې د دواړو الفاظو دوه مطلبه کیدیشي اول دا چه شرعي احکامات ناقابل عمل ناحق او د مصلحت نه خلاف دي دویم دا چه شرعي احکام سره ددینه چه حق دي خو عمل پرې پریخودې شوې دي، (۲) نو دي

(۱) قال في الهندية و قول الرجل لا اصلی يحتمل اربعة اوجه احدها لا اصلی لانی صليت والثانی لا اصلی بامرک فقد امرنی بها من هو خير منک و الثالث لا اصلی فسقا مجانة فهذه الثلاثة ليست بكفر والرابع لا اصلی اذ ليس يجب على الصلاة و لم اومر بها يكفر و لو اطلق وقال لا اصلی لا يكفر لاحتمال هذه الوجوه. (الفتاوی هندیه ص۲۶۸ جلد ۲ مطلب موجبات الكفر منها ما يتعلق بالصلوة والصوم)

(۲) وفی الهندية سئل الحاكم عبدالرحمن عمن قال برسم كزكم بحكم نی هل هو كفر قال لن كن (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

احتمال سره د کفرفتوی ورکول دهیڅچا مذهب هم نه دې. قال العلامه ابن عابدين وفي التتارخانيه لا يكفر بالمحتمل لان الكفر نهاية في العقوبة فيستدعي نهاية في الجناية ومع الاحتمال لا نهاية انتهى(۱) (ردالمحتار صفحه ۲۸۵ جلد۳)

د الله تعالى توحيد مذاق دي، شريعت، مونځ روژه هيڅ څيزنه دې. دا كفريه كلمات دی

سوال: که یو سړې دا عقیده وي چه توحید باري تعالى (معاذالله) یو مذاق دې او شریعت د سرمایه دارانه او جاګیردارانه نظام ملګرې دې مونځ او روژه هیڅ څیژونه نهٔ دې ځما یو مستقل دین دې د هغې په قبلولو کښې د خلقو فائده ده، نو آیا دا سړې کافر دې اوکه نه؟

المستفتي: مولوي رحمان الدين مسجد شا بنګل.....۱۹۷۸/۱/۱۰/۹

الجواب: بشرط صدق وثبوت دا سړې مرتد او کافر دې. (۲) اود اثر رسوخ مسلمانانو ته پکار دي که دې توبه اونه باسي نو چه ده له د مرتد والا سزا ورکړي یا دې ورله په حکومت هغه سزا ورکړي او ټول مسلمانان دې ده سره قطع تعلق اوکړي.

(بقيه حاشيه)مراده فساد الخلق و ترک الشرع واتباع الرسم لا ردالحكم لا يكفر كذا فى المحيط .(هنديه ص ۲۵۸ جلد ۲ الباب التاسع فى احكام المرتدين)

(۱) (ردالمحتار على الدر المختار ص ۳۱۲ جلد۳مطلب ما يشک فى انه ردة لا يحكم بها)

(۲) و فى الهندية المرتد عرفا هو الراجع عن دين الاسلام كذا فى النهر الفائق وركن الردة اجراء كلمة الكفر على اللسان بعد وجود الايمان .

(هنديه ص ۲۵۳ جلد ۲ الباب التاسع فى احكام المرتدين)

قال ابن عابدين و ركنها اجراء كلمة الكفر على اللسان هذا با لنسبة الى الظاهر الذى يحكم به الحاكم و الا فقد تكون بدونه كما لو عرض له اعتقاد با طل او نوى ان يكفر بعد حين افادة. (ردالمحتار ص ۳۱۰ جلد ۳ باب المرتد)

و فى الهندية سئل عن امرأة قيل لها توحيد ميدانى فقالت لا ان ارادت انها لا تحفظ التوحيد الذى يقوله الصبيان فى المكتب لا يضرها و ان أرادت انها لا تعرف وحدانية الله تعالى فليست بمؤمنة ولا يصح نكاحها .(هنديه ص ۲۵۷ جلد ۲ منها ما يتعلق با لايمان و الاسلام)

د مسلمان دین او مذهب ته کنځل کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څۀ فرمائي چه يو سړې بل مسلمان ته د دين کنځل اوکړي مثلاً ستادين اوغيم، ستامذهب اوغيم) اودائې عادت جوړ شوې وی نو په اسلام اوکفر د دغه سړی کښې څه حکم دې؟

المستفتي:امين جان کوچی بخشی پل پشاور...۱۵۱۱۱۱۹۲۹

الجواب: کافر نه دې او خطره ئې موجوده ده لهذا توبه او استغفار دې اوکړی قال العلامه الشامي ج ۳ص۳۹۹ ثم ان مقتضي کلامهم ايضا انه لا يکفر بشتم دين مسلم اي لا يحکم بکفره.(۱) فقط

صحابه کرامو رضی اللہ عنہم ته کنځل کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائې چه څوك حضرت علي رضی اللہ عنہ ته سخت کنځل کوي. هغه مسلمان پاتې کيديشي که نه؟ او که توبه اونه باسي نو د مسلمانانو ورسره څه رويه پکار ده؟

المستفتي: صلاح الدين ناظم شبان اسلام ټيکسلا اټک..۱۲۱۱۰۱۱۹۷۵

الجواب: صحابه کرامو ته کنځل کول حرام دي ددې وجې نه دا سړې باغي او فاسق دې او ګواهي ئې نه قبليږي. (کما في ردالمحتار ص۲۹۳ ج۳ دې به لکه د باغي پشان په توبه باندې مجبور ولې شي او که توبه نه اوباسی نو کم از کم ده سره دې تعلقات ختم کړې شی. (۲) وهوالموفق

---

(۱) (ردالمحتار ص ۳۱۲ جلد ۳ مطلب فی حکم من شتم دين مسلم) و قال ابن عابدين اقول و على هذا ينبغى ان يكفر من شتم دين مسلم و لكن يمكن التاويل بان مراده اخلاق الرديئة ومعاملة القبيحة لا حقيقه دين الاسلام فينبغى ان لا يكفر حينئذ.(ايضاً)

(۲) قال ابن عابدين ذكر فى شرحه على الملتقى ايضاًانه لو على وجه المزاح يعزر فلو بطريق الحقارة كفر لان اهانة اهل العلم كفر على المختار فتاوى بديعية لكنه يشكل بما فى الخلاصة ان سب الختنين ليس بكفر اه والمراد با لختين عثمان و على رضى الله تعالى عنهما.(ردالمحتار ص ۲۰۳ جلد ۳ قبيل مطلب فيما لو شتم رجلاً با لفاظ متعددة)وايضاً فى ردالمحتار وسب احد من الصحابة و بغضه لا يكون كفراً لكن يضلل...... وقال ابن ملك فى شرح المجمع و ترد شهادة من يظهر سب السلف لانه يكون ظاهر الفسق .....وقال الزيلعى لو يظهر سب السلف يعنى الصالحين منهم و هم الصحابة و التابعون الخ (ردالمحتار ص ۳۲۱ جلد ۳ مطلب مهم فى سب الشيخين)

احادیثو ته د دروغو قصي وئیلو والا زندیق او ملحد دی

سوال: علمائي دین دي مسئلي باره کښي څه فرمائي چه په احادیثو باندي اعتراض کوي او صحاح سته (د حدیثو شپږ غټ کتابونو) ته دروغ قصي وائي ته ترمذی ته ګند بلا وائی، دمشکوة په باره کښي وائی چه دا د حدیثونو کتاب نه دی او وائي چه اسلام په خپل اصلي شکل کښي د بنوامیه دوخت پوري پاتي شوي وو اوس پکښي تبدیلي راغلي د قرآن نه علاوه هیڅ هم په اصل شکل کښي نشته د حسنینو (حضرت حسن رضی اللہ عنہ او حضرت حسین رضی اللہ عنہ) د صحابیت هم قائل نه دي وائي چه په اسلام کښي حضرت علي رضی اللہ عنہ دا اختلافات اچولي دي. ددي سړی څه حکم دي سزا ئي څه ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالله نعمانی مدرسه مدنیه کریم پارک
راوی روډ لاهور ۱۵ رمضان ۱۴۱۰ھ

الجواب: بشرط صدق وثبوت دا سړي زندیق او ملحد دي دا منکر حدیث دي دده هر قسم عزت کول ددین بي عزتي او د کفر ساتنه کول او ددي زندیقانو په دور کښي به سزا څوک ورکړي خو صرف بائیکاټ (تعلقات پریخودل) ورسره هم کافي دي. ﴿۱﴾

یوکس په قرآن قسم اخستلو نودویم اووئیل زه قرآن نه منم. دریم اووئیل چه زه داسي اسلام په لته وهم چه په هغي کښي حق پوښی ضروری وی نو آیا داکلمات دکفردی؟

سوال: علمائي دین څه فرمائي چه زید د جمات امام دي حافظ قرآن هم دي د خپلي مورسره ئي څه اختلاف شو نومور ئي قرآن اوچت کړو قسم ئي اوخوړلو چه څه رشتني یم مګر زید اووئیل چه څه قرآن نه منم مخکښني امام عمرو او د مور سره اختلاف اوکړو او دا الفاظ چه څه قرآن نه منم په خلقو کښي مشهور کړل. خلقو عمرو ته اووئیل چه دا خپلو کښي دهغوي جهګړه ده پریږده ئي لیکن عمرو اووئیل چه په کوم اسلام کښي حق پټول ضروری وی هغه په

﴿۱﴾ قال ابن عابدین المراد با لتکذیب علم التصدیق اللذی مرای علم الا ذعان والقبوا، لما علم مجیئه به صلی اللہ علیہ وسلم ضرورة ای علما ضروریا لایتوقف علی نظر و استدلال ولیس المراد التصریح با نه کاذب فی کذا لان مجرد نسبة الکذب الیه صلی اللہ علیہ وسلم کفر و ظاهر کلا مه تخصیص الکفر بجحد الضروری فقط مع ان الشرط عندنا ثبوته علی وجه القطع وان لم یکن ضروریا بل قلیکون بما یکون استخفا فامن قول او فعل کما مر.
(ردالمحتار ص ۳۱۱ جلد ۳ مطلب فی منکر الاجماع)
وفی الهندیة قال رضی الله عنه سالت صدر الاسلام جمال الدین عمن قرء حدیثا من احادیث النبی صلی اللہ علیہ وسلم فقال رجل همه روز خلشها خواند قال ان اضاف ذلک الی القاری لا الی النبی صلی اللہ علیہ وسلم ینظر ان کان حدیثا یتعلق با لدین واحکام الشرع یکفر وان کان حدیثا لا یتعلق به لا یکفر.
(هندیه ص ۲۶۶ جلد ۲ احکام المرتدین منها ما یتعلق با لانبیاء)

لته وهم، اوس دزيد اوعمرو ددې الفاظوڅه حکم دې آيا په دې سره کافرشول يا نه؟ المستفتي: اهاليان ډوک فيض بخش.... ۱۹۱۷۱۱۹۷۳

الجواب: خبره دا ده چه زيد د مور په قسم باندې د اعتماد کولو نه انکار اوکړو نه داچه د قران د کلام الله کيدلو نه ئې انکار کړې دې لهذا زيد حافظ صاحب کافرنه دې. البته دموراو پلارنافرماني ګناه کبيره ده. که والدين په ناجائزه ټينګ نه وي د (لحديث لاطاعة لمخلوق في معصية الخالق) (۱) د وجې نه اوعمرو د حق پټولو او خرڅولو نه بيزاري اختيارکړي داسلام نه نۀ، نودې هم کافرنه دې، دواړوطرفته دکفرفتوې ورکول غلط څيزدې (۲) وهوالموفق

ددينې مسئلې توهين کولو والا باندې د کفر سخته خطره ده

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د سود متعلق يو مسئله باندې د علمائې کرامو مهرونه او د ستخطونه هم شته چه ددې ايتونو او حديثونو په حوالو سره ئې سود اخستل، ورکول او د هغې ليکل يو شان جرم ګرځولې، د څه خلقو په موجود ګئ کښې زيد ته دا فتوې د لوستلو دپاره ورکړې شوه، نو زيد فتوي او لوستله او وروستو ئې اوويل چه څه په دې فتوې باندې متيازې کوم او فتوي پيش کولو باندې ئې په لږګی سره ګزارونه اوکړل، او کنځل وينا او سپورې ستغې ئې اووئيلې، د قرآن او حديث په نزد ددې داسې سړي متعلق اخري فيصله اوکړئ؟

المستفتي: محمد اکرم قريشي واه کينټ....شوال ۱۳۸۹

الجواب: په دې سړې باندې ددين د توهين د وجې نه د کفرسخته خطره ده (۳) که توبه ئې اونه ويستله نو سلام کلام ورسره پريخودل ضروري دي. فقط

﴿۱﴾ عن النواس بن سمعان قال قال رسول الله ﷺ لا طاعة لمخلوق فى معصية الخالق رواه فى شرح السنة .(مشكوٰة المصابيح ص ۳۲۱ جلد ۲ كتاب الامارة الفصل الثانى)

﴿۲﴾ قال ابن عابدين و على هذا ينبغى ان يكفر من شتم دين مسلم و لكن يمكن التاويل بان مراده اخلاق الردينة و معاملة القبيحة لا حقيقة دين الاسلام فينبغى ان لا يكفر حينئذ.(ردالمحتار ص ۳۱۶ جلد ۳ مطلب فى حكم من شتم دين مسلم)

﴿۳﴾ قال العلامه حصكفى و فى الفتح من هزل بلفظ كفر ارتد و ان لم يعتقده للاستخفاف فهو ككفر العناد . قال ابن عابدين ثم قال و الاعتبار التعظيم المنافى للاستخفاف كفر الحنفية بالفاظ كثيرة و افعال تصدر من المتهتكين لدلالتها على الاستخفاف بالدين الخ .(الدرالمختارمع ردالمحتار ص ۳۱۰ جلد ۳ باب المرتد) و فى الهندية رجل عرض عليه خصمه فتوى الائمة فردها وقال چه بار نامه فتوى آورده قيل يكفر لانه رد حكم الشرع و كذا لو لم يقل شيئاً لكن القى الفتوى على الارض و قال اين چه شرع است كفر .اذا جاء احد الخصمين الى صاحبه بفتوى الائمة فقال صاحبه ليس كما افتوا او قال لا نعمل بهذا كان عليه التعزير .(هنديه ص ۲۷۴ جلد ۲ منها ما يتعلق بالعلم و العلماء)

داسلام اومسلمانانو خلاف نازیبا الفاظ استعمالول

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه هغه داسې الفاظ اووائي! چه ټول مسلمانان او علمائې کرام بناؤ ټي اومصنوعي مسلمانان دي په دوی کښې څوک هم صحيح اوعملي مسلمان نشته مجلس والاؤ ورته جواب ورکړو چه مونږ مسلمانان يو کم از کم په ظاهري طور سره خو مو ږيرې او سرونه د شريعت مطابق دي او په اودس کښې يو اوس د ماسخوتن د مانځه نه او زګار شو نو هغه جواب ورکړو او د مسخرې په طور ئې اوخندل چه اسلام او مسلماني په سر او ږيره کښې نه ده د سيکانو ږيرې د ټولو نه لوئې وي بيا په يو واده کښې امام صاحب د ډول خلاف خبرې اوکړې نو هغه اووئيل چه ملا ددوی خلاف کمکور اوچلولو، دايو ګستاخانه او سپک لفظ دې مطلب ئې هسې سمسې وهل او چيخچي وهل دي، نو په شريعت کښې دداسې سړي څه حکم دې مسلمان پاتې کيدې شي او که نه؟

المستفتي: محمد ګل تاج عباسي مري راولپنډي...... ۲۵۱۲۱۱۹۲۹

الجواب: ددې سړي په خبرو کښې دتاويل احتمال شته چه يعني د استغراق نه مراد استغراق عرفي دې حقيقي نه دې، او ږيره نه ساتلو سره مسلمان داسلام نه خارجيږي، اودچا دا وئيل چه ږيرې خو د سيکانو هم وي په هغه مونږ د کفر فتوی نه شو لګولې ليکن د کفر ويره پرې موجود ده، او په داسې شک والا خبرو باندې ده لره توبه پکار ده او دهغه سره تعلقات پريخودل پکار دي تر څو چه ئې توبه نه وي ويستلې (في االدرالمختار لا يفتي بكفر مسلم امكن حمل كلامه علي محمل حسن وفي الدرر وغيره اذاكان في المسئلة وجوه توجب الكفر وواحد يمنعه فعلى المفتي الميل لما يمنعه فقط.(۱)

اګرچه د پيغمبر علیه السلام حکم وي خو د ۲۹ شعبان روژه نه ماتوم ددې الفاظو حکم

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه يو سړې وائي، اګر که د پيغمبر علیه السلام فرمان وي چه په ۲۹ شعبان روژه مه نيسئ نو که کافرهم شم خو روژه نه ماتوم، دده څه حکم دې ؟

المستفتي: محمد زاهد مهتمم تعليم القرآن بکوټ شريف هزاره

الجواب: که داسړې مغلوب الحال نه وي نو ده لره پکار دي چه نکاح او ايمان

---

(۱) (الدرالمختار ص ۳۱۲ جلد ۳ قبيل مطلب توبة الياس مقبولة دون ايمان الياس)

• تازه کړي ځکه چه په کفر باندې راضي کېدل کفر دي. ﴿۱﴾ وهو الموفق

,,دې مُلک کښې د دهرې په لاسونو اسلامي قانون مونږ نه منو،، ددې الفاظو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دوه سړی بکر او عمرو عالمان دی او دریم سړې زید دې هغه وائي چه دا دواړه کافران دي او وائي چه ددوي په لاسونو باندې چه کوم اسلامي قانون په مُلک کښې راشي هغه مونږ نه منو، او دا هم وائي چه دا دواړه به د دجال تابعدارانو کښې وي نو اوس زید کافر دې که مسلمان؟ دده دپاره څه حکم دې؟

المستفتي: محمد نور ولد محمد امین....مورخه ۲۱/۱۱/۱۹۷۲/۱۴/۶

الجواب: که دا توهین (بې عزتی) د ذاتیاتو په بنیاد نه وي ﴿۲﴾ نو دا زید کافر دې. ﴿۳﴾ فقط

که پیغمبر علیه السلام هم د شرکت دعوت راکړي نو بیا به هم شریک نه شم. دا جاهلانه کلام دي

سوال: که یو سړي ته په یو اجلاس کښې د شرکت دعوت ورکړې شوې وي او هغه سړې صرف د عناد د وجې نه تر دې پورې وئیلې وي. چه د پیغمبرانو راتلل بند شوې دی خو که پیغمبر هم راشي چه فلانکي مجلس کښې شریک شه نو هم به شریک نه شم عند الشرع ددې سړي څه حکم دې؟

المستفتي: نامعلوم...

﴿۱﴾ وفی الهندیه و من یرضی بکفر نفسه فقد کفر ومن یرضی بکفر غیره فقد اختلف فیه المشائخ رحمهم الله تعالی فی کتاب التخیر فی کلمات الکفر ...... و ان رضی بکفره لیقول فی الله ما لا یلیق بصفاته یکفر و علیه الفتوی کذا فی التتار خانیه .(هندیه ص ۲۵۷ جلد ۲ الباب التاسع فی احکام المرتدین) و فی الهندیة رجل اراد ان یضرب عبده فقال له رجل لا تضربه فقال اگر محمد مصطفی گوید مزن نهلم او قال اگرلز اسمان بانگ آید که مزن هم بزنم یلزمه الکفر .(هندیه ص ۲۶۶ جلد ۲ احکام المرتدین منها ما یتعلق با لانبیاء)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین ینبغی ان یکفر من شتم دین مسلم ولکن یکمن التاویل بان مراده اخلاقه الردیئة ومعاملة القبیحة لا حقیقة دین الاسلام فینبغی ان لا یکفر حینئذٍ .(ردالمحتار ص۳۱۶ جلد۳ قبیل طلب توبة الیاس)

﴿۳﴾ و فی الهندیه و یخاف علیه الکفر اذا شتم عالماً او فقیهاً من غیر سبب و یکفر بقوله لعالم ذکر الحمار فی است علمک یرید علم الدین کذا فی البحر .(هندیه ص ۲۷۰ جلد ۲ منها ما یتعلق با لعلم و العلماء)

الجواب: چونکه دعوت صرف حکم ته نشي وئیلې بلکه مشورې او خوراک څښاک دپاره راغوښتلو ته هم وائي نو په داسې جاهلانه کلام باندې د کفر یا فسق فتوې ورکول د قاعدې نه خلاف دي. ﴿۱﴾ فافهم في حدیث بریرة﴿۲﴾ وهوالموفق

بتان خرڅول په رضا بالکفر کښې داخل نه دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه آیا بتان تلاش کول او بیا هغه خرڅول په دې وعید کښې داخل دي که نه؟ من رضي بکفر الغیر یصیر کافرا قاضیخان) یا دا د تکذیب علامت دې که نه؟ او که څوک په دې صورت کښې د کفر فتوې ورکړي نو دا جائز ده؟

المستفتي: عطاء الله متعلم دارالعلوم حقانیه...مورخه ۱۴۰۰۱۱۲۱۱

الجواب: بتان خرڅول نه بت پرستي ده او نه التزام د بت پرستئ دې او نه په دې سره بت پرستي لازم ده، (لزوم بین هم نه دې) خو دا رضا د کفر ګرځول غلط فهمي یا بد فهمي ده. ومثله اذا آجر بیتاً للمعاصي وغیرها﴿۳﴾ فقط

د بینډ باجې د وجې نه تلاوت بندول

سوال: څمونږ په جمات (مسجد) کښې د جمع نه مخکښې د تلاوت کیسټ لګیدلې وو په هغه کوټه کښې واده وو کله چه د هغوي بینډ باجو واله راغلل نو د هغوي یو سړې په زوره جمات ته ورننه شو او تلاوت ئې بند کړو او ددې نه ئې په شیطانیت سره تعبیر اوکړو، نو ددې سړي متعلق شرعي حکم څه دې دا کافر شوې دې که نه؟

المستفتي: مولوي محمد سلیم جامع مسجد بلال نیشنل ټاؤن راولپنډي ۱۴۱۹۱۱۹۸۲

﴿۱﴾ قال الحصکفی و فی الدرر وغیرها اذا کان فی المسئلة وجوه توجب الکفر و واحد یمنعه فعلی المفتی المیل لما یمنعه. (الدرالمختار ص ۳۱۲ جلد۳ قبیل توبة الیاس)

﴿۲﴾ عن ابن عباس ان زوج بریرة کان عبداً یقال له مغیث کانی انظر الیه یطوف خلفها یبکی و دموعه تسیل علی لحیته فقال النبی ﷺ لعباس یا عباس الا تعجب من حب مغیث بریرة و من بغض بریرة مغیثا فقال النبی ﷺ لو راجعتیه قالت یا رسول الله ﷺ تامرنی قال انما اشفع قالت فلا حاجة لی فیه. (صحیح البخاری ص ۷۹۵ جلد۲ باب شفاعة النبی ﷺ فی زوج بریرة)

﴿۳﴾ قال العلامه حصکفی و جاز اجارة بیت بسواد الکوفة ای قراها لا بغیرها علی الاصح ......لیتخذ بیت نار او کنیسة او بیعة او یباع فیه الخمر و قال لا ینبغی ذلک لانه اعانة علی المعصیة و به قالت الثلاثة زیلعی و قال ابن عابدین هذا عنده ایضاً لان الاجارة علی منفعة......(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

الجواب: کیدیشي دې سړي دګناه دکم والي په ارادې سره داکار کړې وي خو بیاهم دده په دې جاهلانه خبرو اوکاروباندې دې کافر ګڼړلې نشی.(۱) والله اعلم

فرشتې ته کنځل کول کفر دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه که یو سړې بل ته د غُصې په حالت کښې داسې اووائي چه،عزرائیل علیه السلام د فلانکي د مور سره شپه تیره کړیده او دې د هغې نه پیدا شوې دې، اوس هغه سړې ددې خبرې اقرار هم کوي شرعاً دده څه حکم دې؟

المستفتي:سائیس محمد عباس راولپنډي..........۲۲رمضان۱۴۰۵ھ

الجواب: دا جاهلانه او کافرانه کلام دې فرشتې ته د زنا او اولاد نسبت کول کنځل دي. (۲) دې سړي له ضروري ده چه دالله تعالی نه معافي اوغواړي او خپله نکاح تازه کړي.فقط

د حافظانو د توهین والا حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یو سړې دا الفاظ استعمال کړي چه حفاظ کرام ټول په ټوله کونیان دي ددې وجې نه څه په خپلو بچو باندې حفظ قرآن نه کوم چه کونیان نشي ددې سړي شرعاً څه حکم دې؟ او آیا د حفاظِ کرام په دې توهین سره دا سړې کافِر کیږي که نه ؟

المستفتي:مولوي فتح محمد خان......۲۱۷۱۱۹۸۲

(بقیه حاشیه)البیت ولهذا یجب الاجر بمجرد التسلیم ولا معصیة فیه وانما المعصیة بفعل المستاجر وهو مختار فینقطع نسبته عنه فصار کبیع الجاریة ممن لا یستبرئها او یاتیها من دبر و بیع الغلام من لوطی و الدلیل علیه انه لو آجره للسکنی جاز و هو لا بد له من عبادته فیه .اه

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۲۷۷ جلد۵ کتاب الحظر والاباحة فصل فی البیع)

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی لا یفتی بکفر مسلم امکن حمل کلامه علی محمل حسن ...... وفی الدرر وغیره اذا کان فی المسئلة وجوه توجب الکفر وواحد یمنعه فعلی المفتی المیل لما یمنعه . (الدرالمختار ص ۳۱۶ جلد ۳ قبیل مطلب توبة الیاس)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین هو مصرح به عندنا فقالوا اذا شتم احدا من الانبیاء اوالملائکة کفر وقد علمت ان الکفر بشتم الانبیاء کفر ردة فکذا لملائکة فان تاب فیها و الا قتل.

(ردالمحتار ص ۳۲۰ جلد۳ قبیل مطلب مهم فی حکم سب الشیخین)

الجواب: که ددې سرې مرادتول حافظان وي نودا کفریه کلام دې(۱) اوکه د خپل علم مطابق ئې مرادوي نوداحفظ قرآن توهین نه دې اوجاهلانه کلام دې.فقط

ګډیدل او سندرې وئیل حلال ګڼړل کفر دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه ګډیدل او سندرې وئیل حلال ګڼړل دده څه حکم دې؟

المستفتي:غلام حیدر کیمل پور.

الجواب: ګډیدل او سندرې وئیل حلال ګڼړونکې کافر دې. کما في شرح التنویر ومن یستحل الرقص قالوا یکفره هامش ردالمحتار ص٤٢٥ جلد٣(۲) وهوالموفق

د ذاتي دشمنئ په وجه باندې د امام او قران د توهین کولو حکم

سوال:د یو جمات امام صاحب تلاوت کولو چه یو سړې د خپلې ذاتي دشمنې په وجه باندې مولوي صاحب د ږیرې نه اونیولو او راښکلوئې او قرآن شریف ئې اوشلولو او پاڼړې پاڼړې ئې کړو، او د وهلو درز درز کښې آواز او چتیدلو سره دوه کسان راغلل او خلاصې ئې اوکړو، دداسې سړي دپاره په شریعت محمدی ﷺ کښې څه حکم دې؟

المستفتي:مولوي محمد سلیمان کوهاله کوه مري....۲رجب۱۳۸۹ھ

الجواب: که په دې کار باندې خفه هم نه وي نو داسړې خو یقیني طور فاسق دې او دقرآن د توهین په وجه باندې په ده د کفر خطره موجوده ده. (۳)قال رسول الله ﷺ کل المسلم علي المسلم حرام دمه وماله وعرضه وقال علیه الصلوة والسلام المسلم اخوالمسلم لایظلمه ولایخذله ولایحقره انتهي(۴) رواه مسلم.وهوالموفق

---

(۱) قال ابن عابدین ثم قال و لاعتبار العظیم المنافی للاستخفاف کفر الحنفیه با لفاظ کثیره و افعال تصدر من المتهتکین لد لا لتها علی الاستخفاف با لدین ...... او استقبا حها کمن استقبح من آخر جعل بعض العمامة تحت حلقه او احفاء شاربه قلت و یظهر من هذا ان ما کان دلیل الاستخفاف یکفر به وان لم یقصد الاستخفاف لانه لو توقف علی قصده لما احتاج الی زیادة عدم الاخلال بما مر لان قصد الاستخفاف منافٍ للتصدیق. (ردالمحتار ص ۳۱۱ جلد ۳ مطلب فی منکر الاجماع) قال العلامه ابن البزاز الکردری لان حفظ القرآن فرض کفایة وتعلم ما لا بد من الفقه فرض عین. (فتاوی بزازیه موضوع علی الهندیه ص۳۷۷ جلد ۶ کتاب الاستحسان)

(۲) (الدرالمختار ص ۳۳۷ جلد ۳مطلب فی مستحل الرقص قبیل باب البغاة)

(۳) قال ابن عابدین فی تحقیق الایمان امور الاخلال بها اخلال باالایمان اتفاقاً کترک السجود لصنم وقتل نبی والاستخفاف به وبالمصحف والکعبه الخ(رد المحتار ص ۳۱۰جلد ۳ قبیل مطلب فی منکر الاجماع)

(۴) (مشکواةالمصابیح ص ۴۲۲ جلد ۲ باب الشفقةوالرحمة علی الخلق)

علماء راته د سيكانو پشان ښكاري او دداسې نورو الفاظو حكم

سوال: اهل سنت والجماعت دداسې سړي په باره كښې څه فرمائي چه دعلمائې دين په باره كښې د ګستاخانه خبرو نه علاوه دا هم وائي چه دادوي ماته د سيكانو پشان ښكاري ددې سړي په شريعت كښې څه حكم دې؟

المستفتي:........نامعلوم

الجواب: كه دا ګستاخي د بعضې علماؤ سره وي او د ذاتياتو په بناء باندې وي نو دا فسق دې او كه دعام علماؤ په حق كښې وي نو په دې باندې د كفر ويره ده (۱) في شرح فقه الاكبر عن الخلاصة من ابغض عالماً بغير سبب ظاهر خيف عليه الكفر (۲) انتهي.

په امربالمعروف كښې دطاقت استعمالول اودعالم بې حرمتي كول

سوال: علمائې دين څه فرمائي چه عالم من حيث انه عالم ته كنځل كول څنګه دي او عالم په امر بالمعروف كښې طاقت استعمالولې شي او كه نه؟ او عالم ته كنځل كولو سره كفر لازم كيږي او كه نه؟

المستفتي:عبدالرحمان مال روډ پشاور...۳۰۰۱۱۰۱۱۹۷۷

الجواب: كه عالم ته كنځل كول د امربالمعروف او نهي المنكر د وجې نه وي او د دنيوي سبب د وجې نه وي نو د شرعي قواعدو په نظر سره دا سړې كافر شوې دې. (۳) عالم ته امر بالمعروف په ژبې باندې پكار دې (۴) ماخوذ از فتاوٰی هنديه و هدايه. فقط

---

(۱) قال ابن نجيم و يخاف عليه الكفر اذا شتم عالماً او فقيهاً من غير سبب.(بحر الرائق ص ۱۲۳ جلد ۵ باب احكام المرتدين)

(۲) (شرح فقه الاكبر لملا علی قاری ص ۱۷۳ الفصل فی العلم والعلماء)

(۳) و فی الهندية و يخاف عليه الكفر اذا شتم عالما او فقيهاً من غير سبب و يكفر بقوله لعالم ذكر الحمار فی است علمک يريد علم الدين . كذا فی البحر الرائق .(هنديه ص ۲۷۰ جلد ۲ منها ما يتعلق بالعلم و العلماء)و فی الخانيه رجلان بينهما خصومة فقال احدهما للاخر بيا تا بعلم رويم فقال الاخر من علم چه دانم قال ابو بكر القاضی يكفر المجيب لانه استخف بالعلم .(فتاوی خانيه موضوع علی هامش الهندية ص ۵۷۵ جلد ۳ باب ما يكون كفرا من المسلم وما لا يكون)

(۴) فی الهنديه ولو علم باكبر رأيه انه لو امرهم بذلك قذفوه و شتموه فتركه افضل و كذلك لو علم انهم يضربونه ولا يصبر علی ذلك ويقع بينهم عداوة ويهيج منه القتال فتركه افضل ...... ويقال الامر بالمعروف باليد علی الامراء وباللسان علی العلماء وبالقلب لعوام الناس وهو اختيار الزندويستی كذافی الظهيرية .(هنديه ص ۳۵۳ جلد ۵ الباب السابع عشر فی الغناء ...... والامر بالمعروف كتاب الكراهية)

ټول علماؤ فتنه باز ګرځول کفر دي

سوال: که چرته يو سړي دا وائي چه څومره علماء دي ټول فتنې او فسادونه جوړوي. دداسې الفاظو استعالونکی په باره کښې داسلام څه حکم دې؟

المستفتي:نامعلوم....۱۸۱۹۱۱۹۷۷

الجواب: ټول علمائې کرام فتنې والا ګرځول کفر دي(۱)

لانه يستلزم بغض العلم واستخفاف العلم لزوماً بيناً وهو كفر كما فى شرح الفقه الاكبر لملا على القارى ص ۱۴۰ وفى الخلاصة من ابغض عالماً من غير سبب ظاهر خيف عليه الكفر قلت الظاهر انه يكفر لا نه اذاابغض العالم من غيرسبب دنيوى او اخروى فيكون بغضه لعلم الشريعة ولا شك فى كفر من انكره فضلا عمن ابغضه انتهىٰ قلت وهذا اظهر جداً عند بغض الجميع فافهم وفيه ايضاً ص ۱۴۱ من قال لعالم عويلم اولعلوى عليوى اى بصيغة التصغير فيهما للتحقير كما قيده بقوله قاصداً به الا ستخفاف كفر انتهىٰ.﴿۲﴾

د ږيرې والا ته (سيكهـ) سړه آواز کول

سوال: علمائې دين دې باره کښې څه فرمائي چه يو سړې بل متشرع ږيرې والا مسلمان ته کله آواز کوي نو په سيكهـ سره ورته آواز کوي او دا ږيرې والا د هغه دوست دې نو په شريت محمدي ﷺ کښې ددې څه فيصله ده؟

المستفتي:فيض محمد راولپنډی

الجواب: که دا سيكهـ وغيره القابو سره راغوښتل د ږيرې د توهين په وجې باندې وي نو دا سړې کافر شو او که د خوش طبعيتئ او مشابهت په وجې وی نو فاسق دې. يدل عليه مافى ردالمحتار(۳)ص۳۹۲جلد۳ ان ما كان دليل الاستخفاف يكفر به وان لم يقصد الاستخفاف فافهم، فقط

﴿۱﴾ وفى الهنديه يخاف عليه الكفر اذا شتم عالماً او فقيهاً من غير سبب ويكفر بقوله لعالم ذكر الحمار فى است علمک يريد علم الدين كذا فى البحر الرائق.

(هنديه ص ۲۷۰ جلد ۲ منها ما يتعلق با لعلم و العلماء)

﴿۲﴾ (شرح فقه الاكبر لملا على القارى ص ۱۷۳، ۱۷۴ فصل فى العلم و العلماء)

﴿۳﴾(ردالمحتار ص ۳۱۱ جلد ۳ قبيل مطلب فى منكرالاجماع)

(په ږیرې والؤ کښې ډیر شیطانیت دې) ددې الفاظو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائې چه د نکاح په تقریب کښې نکاح خوان مولوي صاحب د ناوې خواته د ګواهان لیږل او غوښتل یو سړې اووئیل هغه ګواهان اولیږه چه د ستخط کولې شي اوس د ګوتې لګولو وخت نه دې نو مولوي صاحب ورته اووئیل چه اسلامي نقطه نظر مطابق به شرعي ګواهان لیږم هغه سړي اووئیل چه ږیرو والؤ کښې ډیر شیطانیت دې د ږیرو والؤ نه دا بې ږیرې ډیر تعلیم یافته هم وي او ښه هم وي نو اوس په شریعت محمدي کښې دداسې سړي څه حکم دې؟

المستفتي: عبدالقدوس کوه مري راولپنډی

الجواب: دې سړې براه راست د ږیرې توهین نه دې کړې بلکه د بعضې ږیرې والاؤ ئې (شیطانیت په وجه باندې) توهین کړې نوددې وجې نه دا سړې کافر نه شو ﴿١﴾ لیکن دومره معلومیږي چه دده په زړه کښې د ږیرې عزت نشته نو په دې وجه دده ایمان ته خامخا خطره شته ﴿٢﴾ فقط.

د شرعي فیصلې نه انکار کول کفر دې

سوال: که په فیصله (جرګه) کښې یو سړې د شرعي فیصلې نه انکار اوکړې نو آیا دا کفر نه دې وضاحت اوکړئ؟

المستفتي: سعید الله مولوي صوابی.... ١۴ ذي قعده ١٣٩٦ھ

الجواب: د شرعي فیصلې نه انکار کول کفر دې البته د قاضي او فیصله کونکي د جهالت (ناپوهئ) او ظلم په وجې انکار کول کفر نه دې ﴿٣﴾ کما في شرح الفقه الاکبر من قال لاخر اذهب معی الی الشرع فقال الاخر لا اذهب حتی تاتی بالبیدق ای المحضر کفر لانه عاند الشرع. ﴿۴﴾ فقط.

﴿١﴾ قال ابن عابدین ینبغي ان یکفر من شتم دین مسلم و لکن یمکن التأویل بان مراده اخلاقه الردیئة ومعامله القبیحة لاحقیقه دین الاسلام فینبغي ان لایکفر حینئذٍ. (ردالمحتار ص ٣١٢ جلد ٣ قبیل مطلب توبة الیأس)

﴿٢﴾ قال ابن عابدین ان ما کان دلیل الاستخفاف یکفر به وان لم یقصد الاستخفاف. (ردالمحتار ص ٣١١ جلد ٣ مطلب فی منکر الاجماع)

﴿٣﴾ فی الهندیه ولو قال آن وقت که سیم ستدی شریعت وقاضی کجا بود یکفر ایضا ومن المتاخرین من قال ان عنی به قاضی البلدة لا یکفر. (هندیه ص ٢٧٢ جلد ٢ منها ما یتعلق با لعلم والعلماء)

﴿۴﴾ (شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص ١٧٥ فصل فی العلم والعلماء)

چه څوک د شريعت فيصلې ته تيار نه وي دهغه حکم

سوال: ددوو کسانو خپل مينځ کښې اختلاف پيدا شو يو کس په تحريري طريقې سره هم اوپه جُمات کښې د ټولو خلقو مخې ته دا ووئيل چه په دې اختلافی مسئله کښې په شريعت فيصله اوکړه مگر هغه مخالف ئې په شريعت باندې فيصلې ته نه دې تيار نو اوس دهغه سړې د شريعت نه د تښتيدلو په نتيجه کښې څه پوزيشن پاتې شو آيا چرته د جمات امام او خطيب جوړيدلې شي يا نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: اهاليان مسجد اشرفيه اسلام آباد....۱۳ ربيع الثاني۱۴۰۲ھ

الجواب: کوم سړې چه د شريعت فيصلې ته تيارنه وي نو هغه ددې جاهلانه او منافقانه رويې په وجه باندې دشرعی منصب (امامت او خطابت) اهل نه دې، قال الله تبارک وتعالیٰ واذا قيل لهم تعالوا الی ما انزل الله والی الرسول قالوا حسبنا ما وجدنا عليه آباء نا (الآية سورة مائده)﴿۱﴾وقال فلا وربک لا يؤمنون حتی يحکموک فيما شجر بينهم ثم لا يجدوا فی انفسهم حرجا مما قضيت ويسلموا تسليماً. النساء ﴿۲﴾.وفی الهنديه ص۲۹۸،۲۹۹ جلد ۲ رجل قال لخصمه اذهب معی الی الشرع او قال بالفارسيه با من بشرع برو وقال خصمه بياده بيارتا بروم بے جبر نروم يکفر لا نه عاند الشرع وقال بعد اسطرمن بر سم کار کنم نه بشرع يکفر ﴿۳﴾.وفی ردالمحتار ص ۳۹۲جلد۳وبالجمله فقد ضم الی التصديق بالقلب اوبالقلب واللسان فی تحقيق ايمان امور الا خلال بها اخلال بالايمان اتفاقاً کترک السجود للصنم ....وکذا مخالفة... او... انکار ما اجمع عليه الخ﴿۴﴾

ددې اياتونو او عبارتونو نه معلومه شوه چه شرعي فيصلې ته نه تياريدو والا او ددې نه علاوه رسمونو او قانون طرفته مائل کيدو والا سړې کافر دې کله چه شريعت نا مکمله يا بې فائدې گڼړې. وهوالموفق

﴿۱﴾(پ : ۷ سورة مائده رکوع : ۴ آيت : ۱۰۴)
﴿۲﴾(پ : ۵ سورة النساء رکوع : ۲ آيت : ۶۴)
﴿۳﴾(هنديه ص ۲۷۱،۲۷۲ منها ما يتعلق با لعلم والعلماء)
﴿۴﴾(ردالمحتار ص ۳۱۰ جلد ۳ قبيل مطلب فی منکر الاجماع)

خدائې تعالی ته د کنځلو والا ملګرتیا کونکې هم کافران دی

سوال: زید خدائې ته کنځل اوکړل نو دهغه اوښې (د خور خاوند) هغه لره او وهلو ددینه وروستو یو بل اوښې ئې راغې هغه وهلو والا ئې اووهلو وئیل ئې چه تا زید ولې وهلې دې داسې کنځل خو خدائې ته هر څوک کوی هغه داسې الفاظ استعمال کړې وو چه الله تعالی ما ورېږ ساتې دهغه داسې داسې اوکړم، اوس په شریعت دهغه څه حکم دې.

المستفتي: شمس الدین ملتان شهر... ۲۰ جولائي ۱۹۷۹

الجواب: زید او دهغه ملګرتیا کولو والا ټول کافران دي ددوي نکاحونه ختم شویدي په دوي باندې د تجدید اسلام (اسلام تازه کولو) نه پس تجدید نکاح ضروري ده. لانهم صرحوا بکفر من سب الله تعالی ﴿۱﴾ کما في شرح الفقه الاکبر ولانه اعترض علی الله تعالی لفوات الماکل کما ان الشیطان اعترض علی الله تعالی لفوات الجاه والخلافة،﴿۲﴾ فقط

خدائې او رسول ته د کنځلو کولو والا توبه اودَ ایمان تجدید

سوال: زید په کورنئ کښې په جذ باتو کښې نا څا په د خدائې او رسول په باره کښې داسې نازیبا الفاظ استعمال کړل چه د هغې لیکل هم څه مناسب نه ګڼړم لیکن زید سمدستي جمات ته لاړلو دوه رکعته نفل ئې اوکړل تجدید ایمان ئې اوکړو او ډیر په ژړائې معافي اوغوښتله نو مقامي کسانو ئې د خدائې متعلق وئیلې شوو الفاظونه د توبې قبلیدو اعتماد اوکړو لیکن د رسول متعلق د توبې نه قبلیدو نه ئې انکار اوکړو او ښځه ئې ورله مطلقه اوګرځوله نو تاسو شرعي حیثیت واضح کړئ. مهرباني به وي؟

المستفتي: مولوي عبدالمتین ډاګئ مردان.......... ۱۹ شوال ۱۴۰۵ھ

﴿۱﴾ قال الملا علی قاری ان الرضا بکفر غیره انما یکون کفراً اذا کان یستجیزه ویستحسنه .... وقد عثرنا علی روایة ابی حنیفه رحمه الله ان الرضاء بکفر الغیر کفر من غیر تفصیل.
(شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص ۱۸۰ فصل فی الکفر صریحاً و کنایةً)

﴿۲﴾ وفی الهندیه: قال ابو حفص رحمه الله تعالی من نسب الله تعالی الی الجور فقد کفر و بعد اسطر رجل قال یا خدای روزی بر من فراخ کن یا با زر کانی من رونده کن یا بر من جور مکن قال ابو نصر الدبوسی رحمه الله تعالی یصیر کافراً بالله کذا فی فتاوی قاضیخان.
(هندیه ص ۲۵۹، ۲۶۰ جلد ۲ منها ما یتعلق بذات الله تعالی و صفاته)

الجواب: الله تعالی یا رسول الله ﷺ ته کنځل کول کفر او ارتداد دي خود اهل تحقیق علماؤ په نزد توبه ئې قبوله ده کما في الدرالمختار(۱) نو بس په دې کنځلو واله باندې ضروري دي چه توبه اوباسی او تجدید ایمان او تجدید نکاح اوکړي په دې کښې حلاله وغیره نه وي. والله اعلم

په مرتد او کافر کښې فرق اود دواړو توبه او استغفار

سوال: په مرتد او کافر کښې څه فرق د ي اوکه دا دواړه رشتني زړه سره توبه او استغفار اوکړي نو آیا دا سړې په دائره اسلام (اسلامي حلقه کښې) شامل دې او مسلمان کیدیشي؟

المستفتي: روشن ګل صوابي مردان.....۱۱۱۱۱۱۹۲۹

الجواب: مرتد هغه سړي ته وئیلې شي چه د اسلام مذهب پریږدي اوکافر هغه سړي دې چه د دین د ضروري خبرو نه منکر وي(۲) نو هر مرتد کافر وي او هر کافر مرتد نه وي او دواړو د پاره توبه او استغفار کافي دي. (۳) فقط

د کافر په مرګ باندې اِنَّالِله وئیل

سوال: آیا د کافر د مرګ په وخت کښې انا لله وانا الیه راجعون وئیل صحیح دي که نه؟

المستفتي: یو د خدائې بنده...۱۲ربع الثاني ۱۴۰۳ھ

الجواب: د کافر رشته دار مرګ هم مصیبت دې نو په هغې هم استرجاع (یعني انالله...) وئیل جائز دي. (۴)

---

(۱) قال الحصکفی والکافر بسبّ نبی من الانبیاء فانه یقتل حدا ولا تقبل توبته مطلقا ولو سب الله تعالی قبلت ...... لکن صرح فی آخر الشفاء بان حکمه کالمرتد و مفاده قبول التوبة.
(الدرالمختار ص ۳۱۷، ۳۱۹ جلد ۳ مطلب مهم فی حکم ساب الانبیاء)

(۲) قال الحصکفی باب المرتد هوالراجع عن دین الاسلام ورکنها اجراء الکفر علی اللسان .... والکفر شرعاً تکذیبه ﷺ فی شئ مما جاء به من الدین ضرورة. (الدرالمختار ص ۳۰۹، ۳۱۱ جلد۳ باب المرتد)

(۳) قال الحصکفی وکل مسلم ارتد فتوبته مقبولة و بعد اسطر ومفاده قبول التوبة کما لا یخفی.
(الدرالمختار ص ۳۱۷، ۳۱۹ جلد ۳ مطلب مهم فی حکم سباب الانبیاء)

(۴) عن ام سلمة قالت قال رسول الله ﷺ اذا اصابت احدکم مصیبة فلیقل انا لله و انا الیه راجعون اللهم عندک احتسب مصیبتی فاجرنی فیها و ابدل بها خیراً منها. (ابو داؤد ص ۸۹ جلد ۲ باب فی الاسترجاع)

کوم سړي چه د معراج نه انکار اوکړي نود هغه څه حکم دې؟

سوال: څه فرمائی علمائې دین دهغه سړی باره کښې چه هغه زیږي والوته منافق وائی اودهغه عقیده داده چه دحضور ﷺ معراج په خوب کښې شوې دې، حضرت عیسٰی علیه السلام وفات شوې دې، سیرت النبی ﷺ جلسه کول د ابوجهل سنت دی حضرت اویس قرنی جاهل وو، حضور ﷺ آسمان ته د بللو څه ضرورت وو، خدائې هرځائې موجود دې، مونځ ورکونکی په غوږونو کانړۀ دی وغیره وغیره. دداسې سړی څه حکم دې؟

المستفتی: عبدالله صدرکیمل پور

الجواب: که مستفتی رښتیا وی نودا سړې کافردې:

فی الهندیه ومن انکر المعراج ینظر ان انکر الاسراء من مکة الیٰ بیت المقدس فهو کافر وان انکر المعراج من بیت المقدس لایکفر﴿۱﴾ص۸۸جلد۱ والبحر ص ۳۴۹ جلد ۱ ﴿۲﴾فقط

(یعني هندیه کښی دی چه د معراج نه منکرباره کښې په کتلې شی که هغه د اسراء من مکة الی بیت المقدس نه انکارکوی نوکافر به وی اوکه د بیت المقدس نه آسمانونو ته د تلو نه انکار کوی نوکافر به نه وی.)

د دهری په عذاب قبرباندې اعتراض

سوال: دلته زمونږ په علاقه کښې یو دهری کمیونسټ لاندې قسم خرافات خوروی: (۱) چه مسلمان مرګ یوځل منی اوکه دوه ځل؟ که یوځل ئې منی نویو مرګ خوپه عالم دنیاکښې دې او ستاسو د نظرئې مطابق خوپه قبرکښې سوال اوجواب دې نودغه حیات څنګه دې، روح عود کوی که نه. حیات مکمل دې یا مکمل دې نوبیا مرګ دوه ځل شو که بیا مرګ نشته نوژوندې به په قبرکښې ناست وی وغیره وغیره، اودا وائی چه که مجرم مړی ته عذاب ورکړې کیږي نوپه دوه دوه نیم ګزه قبرکښې دا لوئې لوئې ګرزونه وغیره څنګه ځائې کیدې شی؟

المستفتی: حاجی غلام محمد تور ورسك بونیرسوات۲۹ اشوال ۱۴۰۴ھ

﴿۱﴾هندیه ص ۸۴ جلد ۱ (الفصل الثالث فی بیان من یصلح اماماً لغیره)

﴿۲﴾(بحر الرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة)

الجواب: واضحه دي وی چه د دنیوی مرګ نه پس دعام مړو روحونه ژوندی وی او په اجسادو کښې یو قسم حیات ایخودې شیٔ (۱) په روح یا جسم ته د ثواب یا عذاب مسئله اودغسې نورې مسئلې حل شوې او چونکه د قبرنه مراد عالم برزخ دې، اود قبر د کیفیاتو د ادراک نه بنده عاجزدې، اودا وهل او کینول وغیره تعبیرات د افهام او تفهیم دپاره دی، لهٰذا دا اجمالا منل اود تفصیل علم الله تعالی ته سپارل ضروری دی. فقط

د حجیت حدیث منکر کافر دې

سوال: د منکرحدیث څه حکم دې؟ وضاحت اوکړئ

المستفتی: عبدالرحیم طوروی مردان

الجواب: د حجیت حدیث منکرکافردې. (۲) البته یوحدیث د مسلمه اصولو لاندې پریخودل معروف اومتعامل دی اود صحابه کرامو ﷺ ثابت سنت ختمونکې او بدعت سیئه جاری کونکې مبتدع او ملحد دې.

کفریه عقائد لرونکی، دده معاون اود کتابونو ضبط کولو حکم

سوال: یو سړې اعلانیه او تحریری طورباندې لاندې عقائد لری. (۱) چه د حضور ﷺ جسمانی معراج یوه تاریخی قصئ ده، چه دا دعیسٰی علیه السلام د ژوندی پورته کولو په نمونه کښې دځانه جوړه کړې شوې ده، دحضرت جبرئیل علیه السلام هیڅ وجود نشته قرآن مجید دالله تعالی اود نبی کریم ﷺ په شریکه ژبه کښې دې چه ددې اصول او قواعد دائمی او ابدی نه دی د وحی انداز شاعرانه تخیل دې، حضور ﷺ که هرچرته ګرځیدو نه، نو تاریخی واقعات به نه معلومیدل

﴿۱﴾ قال العلامه قاری و اعلم ان اهل الحق اتفقوا علی ان الله تعالی یخلق فی المیت نوع حیاة فی القبر قدر ما یتألم او یتلذذ، و لکن اختلفوا فی انه اهل یعاد الروح الیه؟ والمنقول عن ابی حنیفه رحمه الله التوقف الا ان کلامه هنا یدل علی اعادة الروح اذ جواب الملکین فعل اختیاری فلا یتصور بدون الروح وقیل قد یتصور الا تری ان النائم یخرج روحه ویکون روحه متصلاً بجسده حتی یتألم فی المنام ویتنعم؟ وقد روی عنه علیه الصلواة و السلام انه سئل کیف یوجع اللحم فی القبور ولم یکن فیه الروح فقال ﷺ کما یوجع سنک و لیس فیه الروح الخ شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص ۱۰۱ ضغطة القبر و عذابه حق)

﴿۲﴾ قال الله تعالی و ما ینطق عن الهوی. ان هو الا وحی یوحی. الایة. وفی الهندیه من قرأ حدیثا من احادیث النبی ﷺ فقال رجل همه روز خلشها خواند قال ان اضاف ذلک الی القاری لا الی النبی ﷺ ینظر ان کان حدیثا یتعلق بالدین واحکام الشرع یکفر. (هندیه ص ۲۶٦ جلد۲ منها ما یتعلق بالانبیاء علیهم الصلاة و السلام)

نو قرآني واقعات به قطعاً پوهه کښې نه راتلل، دحضور ﷺ د نوم مبارك ليکلو په وخت احترام ضروري نه دي، په انګريزئ په سوونو ځل اسم مبارك ذکر کړه خويو ځل هم (the holy) يا روستو د نوم مبارك نه (peace be upon him) ليکلو تکليف مه کوه، د منکرين ختم نبوت دمسلمان کيدو دې سرکاري طورباندې اعلان اوکړې شي.(۲) دداسې سړي باره کښې څه حکم دې چه هغه داسې کسانوته د قومي خزانې نه ډير مالي امداد ورکړي اود ناپاکو عقيدو د خورولو او اشاعت دپاره باقاعده يو منظم اداره جوړه کړي چه هغې سره عملي معاونت ثابت شي، او دهغه د خرافاتو يعنې مطبوعاتو ضبط کولونه مخ اړوي، دمنکرين ختم نبوت طرفداري کوي او د مرزائيت عقيدو مشهورولو دپاره د قومي بجټ نه په لکهونو روپئ ورکوي د عائلي قوانينو او خانداني منصوبه بندئ په ذريعه فحاشي او بدو اخلاقو خورولو دپاره سامان اسباب تياروي.(۳) د مذکوره عقائدو مشهورولو او خورولو دپاره که يو کتاب په کومه ژبه کښې شائع شوې وي نو دهغې باره کښې د کلام پاك فيصله څۀ ده؟ په دې باره کښې فتوٰی راکړئ؟

المستفتي: رانا ظفرالله ډاکخانه الجامه ضلع ساهيوال ...۹|۱|۱۹۶۹ء

الجواب: (۱) چونکه دا سړې د ضرورياتو ددين نه منکردې.﴿۱﴾ لهٰذا دا سړې بې شکه او بې شبهې کافردې.(۲) داسې فرد او افراد مداهن يا منافق يا زنديقان دی.(۳) داسې کتاب نه ضبط کول د کفر تابعداري ده.فقط

د ږيرې توهين کونکې کافردې

سوال: د ږيرې د توهين او بې عزتی کونکی څه حکم دې؟ اود کنځل کونکی څه حکم دې؟

المستفتي: سيدمحمد پنډ بيګوال اسلام آباد...۲۳ اشوال ۱۴۰۱هـ

الجواب: د ږيرې توهين او بې عزتی کونکې کافردې.د انبياؤ سنتو پورې استهزاء او سنتو لره سپك کنړلوسره سړې کافر کيږي.

لما فی ردالمحتار ص ۳۹۲ جلد۳ اوا ستقباحها کمن اسقبح من آخر ......الی ان قال ان ما کان دليل الاستخفاف يکفر به وان لم يقصد الاستخفاف﴿۲﴾

﴿۱﴾ قال الحصکفی والکفر شرعاً تکذيبه ﷺ فی شئی مما جاء به من الدين ضرورة . (الدرالمختار ص ۳۱۱ جلد ۳ باب المرتد)

﴿۲﴾ (ردالمحتار ص ۳۱۱ جلد ۳ مطلب فی منکر الاجماع)

﴿۳﴾ عن عبدالله بن مسعود قال قال رسول الله ﷺ سباب المسلم فسوق وقتاله کفر متفق عليه . (مشکواة المصابيح ص ۴۱۱ جلد۲ باب حفظ اللسان والغيبة والشتم الفصل الاول)

د آذان او مؤذن د توهین حکم

سوال: یو سړی په جمات کښې آذان کولو نو یوې ښځې اووئیل چیلې چغې وهی، لهٰذا ددې دپاره شرعی حکم راکړئ؟

المستفتی: خلیل الرحمٰن هزاره

الجواب: اذان ددین د شعائرونه دې، دې پورې استهزاء کول کفردې. (۱) او غیر شعائرو پورې استهزاء کول کفرنه دې، اوکه د آواز قباحت ئې مقصود وی نو فسق دې. (۲)

یدل علی الاول مافی ردالمحتار ص ۲۸۴ جلد۳ اواستقباحها کمن استقبح من آخر جعل بعض العمامة تحت حلقه اواحفاء شاربه﴿۳﴾اه وما الثانی فلقوله تعالیٰ لایسخر قوم من قوم الآیه.﴿۴﴾

د فقهې او اجتهاد نه د منکرحکم

سوال: د فقهې نه د منکرڅه حکم دې؟ بعضې حضرات ورته کافر او مرتد او بعضې ورته مسلمان وائی لهٰذا دده باره کښې وضاحت سره شرعی حکم واضحه کړئ چه خلق ئې په حقیقت باندې خبرشی؟

المستفتی: مرادالحق ناصر پوره پشاور.... ۱۳رجب ۱۴۰۱ھ

الجواب: د فقهې د منکرنه مراد که غیرمقلد وی نودا انکار کفرنه دې البته د اهل تقلید د امامت اهل نه دې، اوکه ددې نه مراد منکراجتهاد اود ائمه کرامو توهین کونکې وی نوپه ظاهر ده ته مسلمان وئیل صحیح او مناسب نه دی. (۵)

د آذان په دعا کښې ،،وارزقنا شفاعته،، نه ویونکې کافرنه دې

سوال: بعضې خلق د آذان نه روسته دعا کښې وارزقنا شفاعته،، وئیلو ته بدعت

﴿۱﴾ و فی الهندیه فی التخیر موذن اذن فقال رجل این بانگ غوغا است یکفر ان قال علی وجه الانکار. (هندیه ص ۲٦۹ جلد۲ منها ما یتعلق با لصلواة والصوم)

﴿۲﴾ قال ابن نجیم و یکفر بالاستهزاء با لاذان لابالموذن. (بحرالرائق ص ۱۲۲ جلد۵ احکام المرتدین)

﴿۳﴾ ردالمحتار ص ۳۱۱ جلد۳ باب المرتد قبیل مطلب فی منکر الاجماع)

﴿۴﴾ قال الله تعالی لا یسخر قوم من قوم.(پ: ۲٦ سورة الحجرات رکوع :۱۳ آیت : ۱۱)

﴿۵﴾ وفی الهندیه رجل قال قیاس ابی حنیفة رحمه الله تعالی حق نیسبت یکفر کذافی التارخانیه. (عالمگیری ص ۲۷۱ جلد ۲موجبات الکفر منها ما یتعلق بالعلم والعلماء)

حسنه وائی، اودا وائی چه دې الفاظو لره ددعا نه کټ کونکي دحضور ﷺ د درجاتو اود شفاعت منکر کیږی لهٰذا دې سره سړې کافر کیږی آیا دا صحیح دی؟

المستفتی: فضل واحد سالارزی باجوړ.....۲۳ ا رمضان ۱۴۱۰ھ

الجواب: دا جاهلانه خبره ده.(۱) فقط

ختم قرآن باندې ملیانو ته څه ورکول او دوی ته کافر ویونکی باندی په خپله د کفر خطره ده

سوال: (۱) زمونږ په کلی کښې یو سړی قبر پوخ کړو او ختم قرآن دپاره ئې مولایان صاحبان راوستل اود ختم نه روسته ئې هغوی ته څه رقم ورکړو آیا دا اجرت اخستل جائزدی؟ (۲) ما دغه ملیانو ته اووئیل چه تاسو حرام اوخوړل دا ناجائزدی په جواب کښې راته یو مولوی صاحب اووئیل چه دا حلال دی مونږ به ئې خورو ته څه ملا خونه ئې، ماپه جواب کښې اووئیل چه حرامو ته حلال وئیل کفردې په تاسو باندې ښځې طلاق شوې آیا دا مولیان صاحبان په دې حکم کښې راغلل یا نه؟ (۳) ما دغه مولیانو صاحبانو ته اووئیل چه په تاسو پسې مونځ نه کیږی؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمدیونس خټك ضلع وتحصیل مردان ساولډهیر ۲۲ اشوال ۱۴۰۵ھ

الجواب: (۱) په داسې قسم ختم باندې اجرت اخستل او ورکول مختلف فیه دی اوپه فتاوی هندیه کښې ئې جواز ته اصح وئیلی دی.

حیث ذکر فیها واختلفوا فی الاستیجار علی قراءة القرآن علی القبرمدة معلومة قال بعضهم لا یجوزوقال بعضهم یجوز وهوالمختار و کذا فی السراج الوهاج(۲)الهندیه ص ۲۶۱ ۴جلد۴)

البته زمونږ اکابرو محرم ته ترجیح ورکړې ده.(۲) دا طعام او روپۍ اولاً هدیه دی اوحلال دی او که ددوی اجرت اخستل ناجائز اومنلې شی نودا حرام قطعی نه دی چه ددې مستحل کافرشی.(۳) په داسې بې علمه سړی باندې په داسې فتوٰی ورکولو کښې په خپله د کافرکیدو خطره ده.(۳) په دې امام پسې مونځ صحیح دې دا سړې بدعتی نه دې البته سلفیه خلق مبتدعین دی. وهوالموفق

(۱) ددې الفاظو دعانه کټ کولوسره هیڅ نه کیږی اونه دا الفاظ دعاکښې شاملولو سره څه قباحت لازمیږی.دا شریعت سره متصادم نه دی.اونه ددې الفاظوپه کټ کولوسره د شفاعت دمنکرفتوٰی ورکولې شی البته که څوك هسې د شفاعت نه انکار اوکړی نوهغه کافردې. لما قال العلامه ابن نجیم ولا تجوز الصلاة خلف من ینکر شفاعة النبی ﷺ او ینکر الکرام الکاتبین او ینکر الرؤیة لانه کافر .(بحرالرائق ص ۳۴۹ جلد ۱ باب الامامة.)(ازمرتب)

(۲) فتاوی هندیه ص ۴۴۹ جلدمطلب الاستئجار علی الطاعات)

(۳) قال ابن عابدین "تنبیه" فی البحر والاصل من اعتقد الحرام حلالا فان کان حراما لغیره کمال الغیر لا یکفر وان کان لعینه فان کان دلیله قطعیا کفرو الا فلا.(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۱۱ جلد ۳ مطلب فی منکر الاجماع باب المرتد)

د بزرګانو په خبروکښې غلو کول

سوال: محترم مفتی صاحب! بعضې خلقو د بزرګانو په خبرو کښې غلو کوی او ائی چه هر که الله الله گوید الله شود تعالی الله، ددې څه حکم دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: رحمن الدین عفی عنه هائی سکول شیرینګل دیربالا ۲۳/ ذیقعده ۱۳۹۶ھ

الجواب: ددې سړی دا کلام جاهلانه او مشرکانه کلام دې دده دپاره ضروری ده چه ددې کلام نه واپس شی او اصرار اونه کړی اومقابل له پکاردی چه افهام او تفهیم اوکړی. وهو الموفق

یامحمد لیکل نه شرعی مطلوب دی نه ممنوع شرعی دی

سوال: یا الله سره د یا محمد لیکلو متعلق څهٔ حکم دې آیا ،،یا،، حرف ندا حاضر ناظر د پاره ده چه محمد ﷺ سره لیکل ممنوع دی ددې د لیکلو وضاحت اوکړئ؟

المستفتی: هدایت خان بټ خیله ملاکنډ ایجنسی... ۱۱ نومبر ۱۹۷۴ء

الجواب: یا الله سره یا محمد لیکل نه شرعی مطلوب دی اونه ممنوع شرعی دی البته غیر الله حاضرناظر منل یا عالم الغیب منل کفرجلی دې اوپه دې لحاظ سره موهم الفاظونه اجتناب مطلوب شرعی دی.(۱) وهو الموفق

نداء لغیرالله ،، یاحق چاریار،،

سوال: ماقولکم اهل العلم رحمکم الله تبارک وتعالیٰ فی رجل اصابته مصیبة فاستغاث من الخلفاء الراشدین وناداهم حیث قال "یا حق چاریار" فهل تجوز هذه الاستغاثة والنداء علی عقیدة انهم من عبادالله الافضلین ویعلمهم الله تعالیٰ رجلا مصابانادیالم ینصرونه بامداد الله تبارک وتعالیٰ ایاهم فی ازالة النوائب ودفع المصائب لان التاثیر لله العزیز الغالب وما هؤلاء اولو االکراماة الا کامل الا وسائل المواهب حل المتاعب وسائر

---

(۱) شیخ محمد فرید مفتی اعظم پاکستان فرمائی: غیر الله ته غائبانه نداکول په پنځه قسمه دی: (۱) چه نبی وغیره ته کشف اوشی اونداء اوکړی دا جائزدی. (۲) دې عقیدې سره چه فرشتې ئې هغوی ته رسوی صرف په صلاة سلام کښې جائزدې. (۳) اوپه دې خیال چه ممکن ده چه الله تعالی ئې هغوی ته اورسوی دا موهم د شرک دې. (۴) دعشق اومحبت په وجه دحاضر اومخاطب په شان دا نه شرک دې اونه موهم د شرک، بلکه معمول اومعروف دې. (۵) دعلم غیب اوعلم کلی اعتقاد سره داشرک جلی دې اود اهل شرک اواهل بدع د شعار نه اجتناب ضروری دې. (مقالات ص ۲۰ غیر الله ته غائبانه نداء کول) (ازمرتب)

المشاکل کما ورد الشرع بالنداء لاولی الکرامات فی الفلاۃ حین اصابته نائبة من النائباۃ عباد الله اعینونی ام لا بل انما هذا اشراک بالله وما ورد من النداء فی الصلاۃ امر منصوصی فی مورد خاص للرجال الاقارب بالغیب اوالملئکة فلا سبیل للقیاس فلا یتعدی غیره من حادثات الناس فلیفد ناسائر الکرام نظرهم الله العلام کما نصروا الله تعالیٰ بالرد علی الواقعین فی ورطاۃ البدعاۃ والضلالاۃ والاثام مستدلین بما رأو فی الاجواف للوصول الی الاهداف مؤولین لصحاح الاحادیث ونصوص مجید الکتاب بالجواب الصریح الصواب وحرررد الجواب تحت الإسطار لیکون داعیا لدعاء برکاتهم فی حیاتهم ومما تهم مرور الدهور والاعصار والسلام علیکم وعلی من لدیکم یا هؤلاء الاحرار.

المستفتی: مولوی خلیل الله باغ کیمپ نمبر ۴

تحصیل مسلم باغ ضلع ژوب ۱۹۸۶ء|۹|۷

جواب: النداء الی غیرالله اذاکان علی وجه اعتقاد انه یعلم الغیب ویقدر علی النفع و الاضرار فشرک جلی .بخلاف نداء التشهد علی اعتقاد ان الملائکة یبلغون الصلاۃ والسلام وبخلاف عبادالله اعینونی فانه لم یثبت عند اهل الفن وعلی تقدیر الثبوت ارید منهم الکاتبون دون الارواح ودون الجن ودون رجال الغیب فان الاخیر من الاوهام .والاولین من المحتملات لکن الاحتمال لا یدفع الشرک کما عند النکاح باشهاد الله ورسوله﴿۱﴾ فافهم. وللبسط موضع آخر .وهوالموفق

د پنج تن پاک د پنځو بتانوسره تشبیه ورکول

سوال: یو خطیب دخپل تقریر په دوران کښې د پنج تن پاك چه ددې نه مراد حضور ﷺ، حضرت علی رضی الله عنه. حضرت فاطمه رضی الله عنها، حضرت حسین رضی الله عنه او حضرت حسن رضی الله عنه دی،ددوی تشبیه ئې پنځو بتانوسره ورکړه چه دهغې نومونه ئې کتوسره اوشمارل،چه وداً، سواعاً، یغوث، یعوق، نسراً۔ آیا دې کلماتوسره دا خطیب مرتد شوې خونه دې؟ آیا داسې سړې د امامت اهل دې؟ جواب راکړئ.

المستفتی: محمد اصغرخان صاحب ..... ۱۹۷۲ء|۹|۲

﴿۱﴾رجلٌ تزوج امرأة بشهادة الله ورسوله کان باطلاً لقوله ﷺ لا نکاح الا بشهود وکل نکاح یکون بشهادة الله وبعضهم جعلوا ذلک کفراً لانه یعتقد ان الرسول ﷺ یعلم الغیب وهو کفر. (الفتاویٰ خانیه موضوع علی هامش الهندیه ص ۳۳۴ جلد ۱ فصل فی شرائط النکاح)

الجواب: که دې خطیب صاحب دا وئیلې وی چه شیعه ګانو دا پنج تن پاك معبودان جوړ کړی دی لکه څنګه چه د نوح علیه السلام قوم ود، سواع، یغوث، یعوق، او نسر چه صالحان وو.(رواه البخاری) اویا انبیاء وو.(رواه ابن کثیرفی تفسیره) دوی لره ئې معبودان جوړ کړی وونوپه دې کښې هیڅ نفاق یا ارتداد یا بطلان دعمل نشته.﴿۱﴾ وهوالموفق

د زلیخا باره کښې د توهین الفاظ استعمالولوحکم

سوال: که څوك د زلیخا باره کښې دا الفاظ استعمال کړی چه دا زناکاره او بدکاره ښځه وه نوددغه سړی څه حکم دې آیا دې الفاظوسره دا سړې کافر کیږی نه؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: قاری بشیراحمد واپډا اکیډمی تربیله
پروجیکټ هزاره ۱۹\۱ رمضان ۱۴۰۲ھ

الجواب: چونکه قرآن اوحدیث کښې د امرءة العزیز باره کښې نه دا بیان شته چه دهغې نوم زلیخا وو اونه دا ذکرشته چه دا دحضرت یوسف علیه السلام په نکاح کښې راغلې وه، لهٰذا صرف د اسرائیلیاتو په وجه داسې بې دینه او فاحش سړی ته مونږ داسلام نه خارج نه شو وئیلې.﴿۲﴾ خصوصاً کله چه د غلبهٔ حال په وجه د حلت اوحرمت نه ذهن خالی شوې وی.وهوالموفق

په یوغیرنبی باندې د نبی یا رسول وغیره اطلاق کول

سوال: لفظ نبی غیرنبی دپاره استعمالول شرعاً څنګه دی او ظل نبوت، بروزی نبوت، غیر تشریعی نبوت، مجازی نبوت وغیره اصطلاحات دغیر دپاره استعمالول څنګه دی؟

المستفتی: صوفی انورخالد جهنګ.....رمضان المبارك ۱۴۰۵ھ

الجواب: دا اطلاقات ناجائزدی البته د رسالت او رسول باره کښې توسع راغلې ده لیکن د فتنې بندولودپاره سختی ضروری ده.﴿۳﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال العلامه حصکفی واعلم انه لا یفتی بکفر مسلم امکن حمل کلامه علی محمل حسن. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۳۱۶ جلد ۳ قبیل مطلب توبة الیاس باب المرتد)

﴿۲﴾ قال العلامه حصکفی واعلم انه لا یفتی بکفر مسلم امکن حمل کلامه علی محمل حسن او کان فی کفره خلاف و لو کان ذلک روایة ضعیفة. (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۳۱۶ جلد ۳ قبیل مطلب توبة الیاس باب المرتد)

﴿۳﴾ قال العلامه سید احمد الطحطاوی فی هذا لمقام ان تقول امنت بالله و بجمیع ما جاء من عند الله علی ما اراد الله تعالی به و بجمیع الانبیاء والرسل حتی لا یعتقد نبیه من لیس نبیا او عکسه. (الطحطاوی، علی المراقی ص۶ خطبه)

د یوعالم باره کښې دا وئیل چه " شیطان هم عالم وو"

سوال: علمائې دین څه فرمائی دهغه سړی باره کښې چه هغه د یوعالم باره کښې دا اووائی چه شیطان هم عالم وو هغه هم علم کړې وو، آیا دا وئیل درست دی؟ دویمه داچه آیا شیطان د فرشتو استاذ وو؟ وضاحت اوکړئ.

المستفتی: قاضی حبیب السلام پیرسباق نوشهره...۴ذیقعده ۱۴۰۵ھ

الجواب: شیطان عارف وو، عابد وو، طاؤس الملائکه وو لیکن د فرشتو استاذ نه وو ﴿۱﴾ په معتبرو کتابونو کښې دا نشته، پس کوم عالم یا عارف چه بې عمله وی، متکبره وی، دهغه باره کښې دا نسبت کول د اعتراض قابل نه دی ګینی قابل د اعتراض به وی. وهو الموفق

د مهدیت دعوٰی کونکی سړی حکم

سوال: د آرائین قوم یوسړی نن صبا د امام مهدی کیدو دعوٰی کړې ده. ښه په ښکاره اعلان کوی او زما مخامخ ئې هم دا دعوٰی کړې ده دداسې سړی په شریعت محمدی ﷺ کښې څه حکم دې؟

المستفتی: مولوی تاج محمود ضلع مظفرګړه لیه کروړ... ۳۰|۷|۱۹۷۲ء

الجواب: د صحیح احادیثونه ثابته ده چه د امام مهدی نوم به محمد وی او د پلار نوم به ئې عبدالله وی او سیدآل رسول به وی او بادشاه به وی. (هــذه الروایات فی الترمــذی وابی داؤد) ﴿۱﴾ اوشاید چه په دې سړی کښې ددې علاماتو نه یوهم موجود نه وی، لهٰذا دداسې پاګل سړی نه ځان ساتل پکاردی کله چه فتنې پورې خبره نه وی رسیدلې. وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه عماد الدین ابن کثیر کان من اشدهم ای اشد الملائکة اجتهادًا و اکثرهم علماً، کان من اشراف الملائکة من ذوالاجنحة الاربعة کان من اشرف الملائکة و اکرمهم قبیلةً و کان خازنا علی الجنان کان له سلطان السماء الدنیا و کان له سلطان الارض و کان یسوس ما بین السماء والارض فعصی فمسخه الله شیطاناً رجیما کان ابلیس رئیس ملائکة سماء الدنیا. (تفسیر ابن کثیر ص ۷۵ جلد ۱ سجود الملائکة لادم)

﴿۲﴾ عن عبدالله قال قال رسول الله ﷺ لا تذهب الدنیا حتی یملک العرب رجل من اهل بیتی یواطئی اسمه اسمی. (جامع الترمذی ص ۴۶ جلد ۲ باب ما جاء فی المهدی ابواب الفتن) عن عبدالله عن النبی ﷺ قال لولم یبق من الدنیا الا یوم قال زائدة لطوّل الله ذالک الیوم حتی یبعث رجلا منی او من اهل بیتی یواطئی اسمه اسمی و اسم ابیه اسم ابی زاد فی حدیث فطر یملأ الارض قسطا و عدلاً کما ملئت ظلماً وجورًا وقال فی حدیث سفیان لا تذهب اولا تنقضی الدنیا حتی یملک العرب رجل من اهل بیتی یواطئی اسمه اسمی قال ابوداؤد لفظ عمر و ابی بکر بمعنی سفیان. (سنن ابی داؤد ص ۲۳۹ جلد ۲ باب فی ذکر المهدی کتاب الفتن)

پیغمبران بیایند هم (شفاعت) تسلیم نه کنم.. ددې کلماتو حکم

سوال: چه فرمائند علماء دین درین مسئله که سه چار نفر سفید ریش ویک عالم بطور جرگه پیش شخصے از جانب آخر که درمیان هر دو قدرے رنجش بود آمده بودند.برائے علرومعذرت که اورامعاف کن مابطور جرگه نزد تو آمدیم .او در جواب گفت که شما تو شما هستید اگر پیغمبران علیهم السلام بیائند هم تسلم نه کنم (العیاذ بالله)پس ازروئے شرع شریف آں شخصے بایں لفظ بے ادبی گفتن مسلمان مانده یانه؟وا زاسلام بیرون شده است یا نه .ویا کدام تعزیر برائے او لازم است؟بینواوتوجروا

المستفتی:عبدالله نادان شهید نوشهره پشاور ۸/۹/۱۹۶۹ء

جواب:عدم تسلیم مشورت وشفاعت پیغبر علیه الصلاۃ والسلام نه کفرست ونه گناه ست بلکه جائز است بدلیل حدیث صحیح رواه البخاری قال النبی ﷺ (بریره رضی الله عنها)لوراجعتیه فقالت یا رسول الله تامرنی قال انما اشفع قالت لا حاجة لی فیه﴿۱﴾.(بحواله مشکواۃ باب خیا رالامة)فقط

نوٹ: ایں حکم دروقت اراده عدم اهانت ست ورنه تجدید ایمان ونکاح بعد از توبه لازم است .

د عیسٰی علیه السلام کلمه وئیل ارتداد اود سنت رسول توهین کفردې

سوال: یوسړی د ګواهانو په مخکښې اووئیل (۱) چه زه د حضرت عیسٰی علیه السلام کلمه وائم.(۲) انبیاء علیهم السلام ټول د ګنده نطفې نه پیدا دی.(نعوذبالله) (۳) مسلمانان چه کومه ختنه (سنت) کوی دا د امریکې او برطانیې د ډاکټرانو په خیال کښې صحیح نه دی په دې وجه دا کول نه دی پکار،ځکه چه دې سره د متیازو جراثیم ځی،بیماری خوریږی،

﴿۱﴾ عن ابن عباس ان زوجَ بریرۃ کان عبداً یقال له مغیث کانی انظر الیه یطوف خلفها یبکی ودموعه تسیل علی لحیته فقال النبی ﷺ لعباس یا عباس الا تعجب من حب مغیثٍ بریرۃ و من بغض بریرۃ مغیثافقال النبی ﷺ لو راجعتیه قالت یا رسول الله ﷺ تامرنی قال انما اشفع قالت فلا حاجةلی فیه. (صحیح البخاری ص ۷۹۵ جلد۲ باب خیار الامة تحت العبد کتاب الطلاق)

اوهم په دې وجه مسلمانان بیماریږی آیا دا د سنت رسول ﷺ توهین نه دې؟

المستفتی: مولوی عزیزالرحمٰن صاحب خطیب پنډی ۲۹|ذیقعده ۱۴۰۴ھ

الجواب: دا سړې مرتد او سابی دې د اصرار په صورت کښې به حکومت دهٔ ته سزائې موت ورکوی ځکه چه د عُرف عام په وجه د بل پیغمبر کلمه وئیل دهغه ددین خپلولو اعلان دې او مذهب اسلام پریخودل اود نصاراؤ مذهب اختیارول ارتداد دې، دغسې بعضې حقائق بې شکه اوبې شبهې استخفاف وی اود انبیاء علیهم السلام استخفاف کفردې، مثلاً که جج یا لوئې افسر وغیره ته څوك اووائی چه ستا پلار خپل آله تناسل ستا د مور په فلانی ځائې..... ﴿۱﴾ دغسې چه کله دغیرمشهورسنت تخفیف کفردې نود ختنه په شان سنت چه شعائرو ددین ځنې دې دابه څنګه کفرنه وی.

کما فی العالمگیری ص۲۶۵ جلد۲ (منهاما یعلق بالانبیاء علیهم الصلاة والسلام) ولو قال این چه رسم است سبلت بست کردن ودستار بزیر کلو اور دن (ترجمه بالعربیه: ما هذه العادة تقصیر الشارب وارخاء الطیلسان تحت الرقبة) فان قال ذلک علی سبیل الطعن فی سنة رسول الله ﷺ فقد کفر کذا فی المحیط.

سوشلسټ سړی ته ترک موالات ضروری دی

سوال: څوك چه د سوشلزم حمایت کوی نوهغه سره ترك موالات جائزدې یانه؟

المستفتی: نامعلوم

الجواب: واضحه دې وی چه سوشلزم اسلامی معیشت سره متصادم دې په دې کښې عملی طورسره توافق ناممکن دې پس څوك چه په سوشلزم باندې یقین ساتی نوهغه په حقیقت کښې د اسلامی نظام موجب ترقئ باندې یقین نه ساتی داسې سړی سره ترك مولات کول جائز بلکه عندالقدرت ضروری دې. ﴿۲﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ فی الهندیه من لم یقر ببعض الانبیاء علیهم الصلاة والسلام او لم یرض بسنةمن سنن المرسلین فقد کفر ....سئل عمن ینسب الی الانبیاء الفواحش کعز مهم علی الزنی و نحوه الذی یقوله الحشویة فی یوسف علیه السلام قال یکفر لانه شتم لهم واستخفاف بهم.
(هندیه ص۲۶۳ جلد ۲ منها ما یتعلق با لانبیاء علیهم الصلاة والسلام)

﴿۲﴾ عن ابی امامه قال قال رسول الله ﷺ من احب لله و ابغض لله و اعطے لله و منع لله فقد استکمل الایمان رواه ابوداؤد و الترمذی. (مشکواة المصابیح ص۱۴ جلد ۱ کتاب الایمان)

اسلامی نظام ته د فرسوده ونیلو حکم او بې دینه سړی سره سیاسی جوړتوړ

سوال: كه څوك مسلمان اود عقل وهوش والا سړې اعلان اوكړی چه اسلامی نظام فرسوده دې نود اسلامی شریعت په رڼا كښې هغه باندې كوم حد لګیدلې شی؟ دغسې بې دینه سیاسی پارټی یا داسې سړی سره سیاسی تعاون او سیاسی جوړ توړ جائزدې یا نه؟

المستفتی: ډاكټرعبدالمنان ایم بی بی ایس جنرل هسپتال سمندری ١٩٧٢ء|١١|١۶

الجواب: الله تعالی اسلامی نظام لره رحمت، نعمت اوموجب دفلاح او ترقئ ګرځولې دې،لهذا دې ته فرسوده نظام اوموجب د تنزل وئیل كذب او استخفاف دې اودا ویونكې مرتد او واجب القتل دې اوسیاسی جوړ توړ چه هركله حقیقی حربیانوسره جائزدې نوحكمی حربیانو سره به په طریقه اولی جائزوی.﴿١﴾

يدل على كونه مرتداً ما فى ردالمحتار ماكان دليل الاستخفاف يكفر به وان لم يقصد الاستخفاف ﴿٢﴾.وهوالموفق

د روسی ایجنټ او دهری قسم خلقو حکم

سوال: زمونږپه علاقه كښې بعضې دهری قسم خلق د روس ایجنټان او تنخواه داردی،اود خلقو دګمراه كولو كوشش كوی، دوی سره بائیكاټ جائزدې یا نه؟ حالانكه مونږ ددوی د پوهه كولو كوشش هم كړې دې.

المستفتی: صوفی اسماعیل وزیرستان .....٣|۵| ١۴٠۴ء

الجواب: كه دا خبره رښتیاوی نودې خلقوسره د روسیانو په شان سلوك، مقاتله او ترك موالات ضروری دې.

قال الله تعالىٰ ومن يتولهم منكم فانه منهم (سورة مائده)﴿٣﴾.وهوالموفق

﴿١﴾قال ابن عابدين(قوله و مفاده جواز الاستعانة با لكافر عند الحاجة)ذكر فى الفتح ان فى سنده ضعفا وان جماعةقالوا لا يجوز لحديث مسلم انه عليه السلام خرج الى بدر فلحقه رجل مشرك فقال ارجع فلن استعين بمشرك الحديث وروى رجلان ثم قال وقال الشافعى رده عليه الصلاة والسلام المشرك والمشركين كان فى غزوة بدر ثم انه عليه الصلاة والسلام استعان فى غزوة خيبر بيهود من بنى قينقاع و فى غزوة حنين بصفوان بن اميه و هو مشرك فا لردان كان لاجل مخيرًا بين الاستعانة وعدمها الخ (ردالمحتار على الدرالمختار ص ٢٥٧ جلد ٣ مطلب فى الاستعانة بمشرك)

﴿٢﴾ ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ٣١١ جلد ٣ قبيل مطلب فى منكر الاجماع)

﴿٣﴾(پ: ٦ سورة مائده ع: ١٢ آيت: ٥٠)

د سوشلزم د معتقد حکم

سوال: د سوشلزم د معتقد څه حکم دې؟
المستفتی: احسان الدین مظهرشمسی خان ضلع دیرملاکنډ ډویژن

الجواب: دکوم کس په نزد چه سوشلزم موجب د ترقئ او اسلامی نظام موجب د تنزل وی فرسوده نظام وی، نودغه سړی پخپله خپل ځان داسلام نه خارج کړې دې علماء به دهٔ ته څنګه مسلمان وائی.﴿۱﴾ البته کوم سړی چه د قومیت د ویرې په وجه دهغه مدد کړې دې نوهغه منافق دې کافرنه دې.وهوالموفق

د سوشلزم باره کښې د ۱۱۵ علماؤ فتوٰی

سوال: په خدمت کښې دجناب شیخ الحدیث مولانا صاحب اود جناب مفتی صاحب دارالعلوم حقانیه اکوړه خټك عرض دادې چه مونږ د کراچئ په جنګ اخبارکښې د سوشلزم خلاف د یوسلُ پنځلس ﴿۱۱۵﴾ علمائې کرامو فتوٰی اوکتله،چه په هغې کښې سوشلزم اودهغوی سره مددکونکی کافرګرځولی شوی دی، دهغوی سره تعاون کول اوچنده ورکول ئې داسلام نړولو مترادف ګرځولی دی لهٰذا عرض دادې چه ددې فتوې باره کښې ستاسو صاحبانو څه رائې ده؟ بینوا وتوجروا
المستفتی: محمدنذیرخان کهنه ډیر دیرملاکنډ ډویژن ۱۳۸۹ء

الجواب: سوشلزم کفردې اود کافرانو ایجادکړې دې البته که څوك سړې ددې داسې تشریح اوکړی چه اسلامی اصولوسره متصادم نه وی نوهغې ته به کفر نه شی وئیلې.﴿۲﴾ فقط

﴿۱﴾ قال العلامه علی قاری و کذا لو قال هذا زمان الکفر لا زمان کسب الاسلام ای کفر ان اراد انه ینبغی فی هذا ازمان کسب الکفر لا کسب الاسلام . بخلاف ما اذا اراد ان هذا زمان غلبة اهل الکفر و الجهل و ضعف کسب الاسلام والعلم .(شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص ۱۸۱ فصل فی الکفر صریحا و کنایة)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین الکفر شئی عظیم فلا اجعل المومن کافرا متی وجدت روایة انه لا یکفر و فی الخلاصة وغیرها اذا کان فی المسٔلة وجوه تو جب التکفیر ووجه واحد یمنعه فعلی المفتی ان یمیل الی الوجه الذی یمنع التکفیر تحسینا للظن با لمسلم زاد فی البزازیة الا اذا صرح بارادة موجب الکفر فلا ینفعه التاویل وفی التارخانیه لا یکفر بالمحتمل لان الکفر نهایة فی العقوبة فیستدعی نهایة فی الجنایة و مع الاحتمال لا نهایتو الذی تحرر انه لا یفتی بکفر مسلم امکن حمل کلامه علی محمل حسن او کان فی کفره اختلاف ولو روایة ضعیفة فعلی هذا فاکثر الفاظ التکفیر المذ کورة لایفتی با لتکفیر فیها ولقد الزمت نفسی ان لا افتی بشئی منها . کلام البحر با ختصار.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۱۲ جلد ۳ مطلب ما یشک فی انه ردة لا یحکم بها)

اسلامی اصولوسره غیرمتصادم مشرح سوشلزم ته به کفرنه شی وئیلې

سوال: د سوشلزم باره کښې چه ۱۱۳ علماء کرامو کومه د کفر فتوی ورکړې ده جناب مولانا مفتی محمود صاحب اکثرپه خپلو تقریرونو کښې فرمائی چه فتوی ورکونکو عالمانو کښې ۱۱۰ خومونږ عالمان هم نه منو، خو معلومیږی چه درې منی، نوبیا مونږپه کوم قول باندې عمل اوکړو اوپه کوم نه؟

المستفتی: طارق محمود مشن هسپتال ټیکسلا ...۱۷ جون ۱۹۷۰ء

الجواب: سوشلزم د کافرانو ایجادکړې نظام دې لهٰذا دا اسلام خلاف کیدل او کفر کیدل یو واضحه حقیقت دې لیکن که څوک د سوشلزم داسې تشریح اوکړی چه هغه اسلامی اصولوسره متصادم نه وی نو هغې ته به کفرنه وئیلې کیږی.(۱) فقط

اسلام او سوشلزم متضاد نظامونه دی

سوال: څه فرمائی علمائې دین ددې مسئلې باره کښې چه د اسلام او سوشلزم په منځ کښې تضاد شته یا نه؟ که شته نود توافق څه صورت راوتلې شی او که نه؟

المستفتی: سیف الرحمٰن پشاور یونیورسټی.... ۱۹۶۹ء/۲/۹

الجواب: کوم عالمان چه بصیرت والادی دهغوی په نزد اسلام او سوشلزم کښې داسې تضاد دې(۲) چه دهغې لرې کول عملی طورسره ناممکن دی اګرچه زبانی طورسره آسان دی. وهو الموفق

(۱) قال العلامه حصكفي واعلم انه لا يفتى بكفر مسلم امكن حمل كلامه على محمل حسن او كان في كفره خلاف ولو كان ذلك رواية ضعيفة كما حرره في البحر وعزاه في الاشباه الى الصغرى وفي الدرر وغيرها اذا كان في المسئلة وجوه توجب الكفر وواحد يمنعه فعلى المفتي الميل لما يمنعه ثم لونيته ذلك فمسلم و الا لم ينفعه حمل المفتي على خلافه .(الدر المختار على هامش ردالمحتار ص۳۱۶ جلد ۳ باب المرتد، قبيل مطلب توبة اليأس مقبوله)

(۲) (۱) داسلام او سوشلزم د تضاد مختصرخاکه

د اشتراکیت اوسوشلزم تصور بنیادی طورباندې ماده پرستانه تصوردې ددې په مقابله کښې داسلام تصور د ماده پرستئ نه بغاوت او الهامی طریقه خپلول دی.(۲) اشتراکیت د ماده قدامت اود الله تعالی نه انکار باندې مبنی دې اواسلام د وجود باری تعالی قدامت باری تعالی او توحید باری تعالی باندې مبنی دی.(۳) اشتراکیت څه مستقل اصول یا اقدار اواخلاق نه لری بلکه داهم طبقاتی پیداواردې ددې په مقابله کښې اسلام اخلاقی نقطه نظر باندې نظرکول دی.(۴) اشتراکیت دښه اوبد پیژندلو دپاره عقل معیار جوړکړې دې اواسلام دښه او بد معلومولو دپاره شریعت معیارجوړکړې دې، ځکه چه عقل د ماحول او احوالو نه متاثرکیږی.(۵) اشتراکیت د فرد اجتماع او معاشرې داسې جزو جوړ کړو.چه ددې انفرادی حیثیت ختم شو.او اسلام انفرادی او اجتماعی دواړو فکری تبدیلئ نه اجتماعی تبدیلی جوړوی

[بقیه حاشیه په راروانه صفحه]

سوشلزم زنده باد او شريعت مرده باد.. ددې نعرو حکم

سوال: د سوشلزم زنده باد نعرې لګونکو او علماؤ ته کنځل او بد رد وئيلو والؤ دغسې د شريعت مرده باد نعرې لګونکو څه حکم دې؟

المستفتي: ثناء الله جان کتوزئ پشاور

الجواب: چاچه شريعت مرده باد نعره وهلې وی دغسې دچا په نزدچه شريعت فرسوده او ناقابل ترقی نظام وی نوهغه بې شکه او بې شبهې داسلام نه خارج دی د شريعت توهين کفردې. (۱) وهو الموفق

[بقيه حاشيه]....(۶) اشتراکيت په جبر اوقوت اوپه خون ريزانقلاب باندې يقين ساتی او وائی چه داجتماع تبديلئ سره افراد پخپله بدليږی اواسلام دانسان داصلاح دپاره ابتداء د عمل اوعقيدې صحيح کول ضروری ګنړی. اود افرادو فکری تبديلئ سره اجتماعی تبديلی راولی.(۷) اشتراکيت رياست اوقانون ته دظلم اواستحصال آله وائی حالانکه اسلام اجتماعی ژوند دپاره رياست اوقانون ضروری ګنړی. او دواړه د اسلام تابع کوی.(۸) په اشتراکيت کښې نه معاشرتی مساوات شته اونه معاشرتی جمهوريت. ددې په مقابله کښې اسلام دحقيقی اومعاشرتی مساوات اوحقوقو حفاظت اود فرائضو اداکولو درس ورکوی.(۹) په اشتراکيت کښې طبقاتی تصادم يواهم حقيقت دې حالانکه اسلام د مؤدت. محبت. اخوت. مساوات. عفت اوعصمت. خپل منځ کښې تعاون. اجتماعی تحفظ اود اجتماعی تکافل او تضامن درس ورکوی چه ددې بنياد په امربالمعروف اونهی عن المنکرباندې دې. (۱۰) اشتراکيت د پيداوار وسائل د رياست په تحويل کښې راولی په دې کښې د جبر تصور دې. د يوې طبقې مکمل استحصال دې. اوحکمران طبقه ددې د آمريت او استحصال بدترينه نمونه وی. حالانکه اسلام د انفرادی ملکيت حق ورکوی. د آزادئ د جدوجهد اود صرف اوخرچ اجازت ورکوی. خود شريعت په حدودو کښې. چه په دې سره حقوق الله او حقوق العباد پائمال نه شی.(۱۱) اشتراکيت د اختلافی درجاتو نه انکارکوی. اوپه دې بنياد باندې انسان د جدوجهد اوعمل هغه محرك دې چه د معاشرې د ارتقاء ذريعه وی. په دې باندې جمود او تعطل راولی. حالانکه اسلام دمعيشت حق علی السويه ټولوته ورکوی. ليکن د مدارجو د اختلاف باوجود د احتکار اواکتنازنه انکارکوی. دا يوڅو ظاهری تضادات کوم چه د احقر مطالعې نه حاصل شو. په دې باندې اکابرينو تحقيقی کتابونه ليکلی دی هغه دې مطالعه کړې شی. [illegible]صه داچه

آن خدا نانے دهد جانے دهد..........اين خدا نانے دهد جانے برد (ازمرتب محمد وهاب منګوری)

(۱) قال ابن عابدين ان ما كان دليل الاستخفاف يكفر به وان لم يقصد الاستخفاف لانه لو توقف على قصده لما احتاج الى زيادة عدم الاخلال بما مر لان قصد الاستخفاف مناف للتصديق .(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۱۱ جلد ۳ قبيل مطلب فی منکر الاجماع)

د سوشلزم مددګارانو سره معاشرتی مقاطعه ضروری ده

سوال: که یو سړې په پیپل پارټئ کښې وی اودهغه عقیده داوی چه اسلام حق دین دې اود اسلامی قانون نه هم منکرنه وی لیکن د پارټئ په وجه بهتوسره وی، او سوشلزم هم ښه نه منی، نوآیا دا سړې کافردې یا مسلمان، او داسې سړی سره تعلقات ساتل څنګه دی؟ جواب راکړئ.

المستفتی: محمد رکازالدین دیر .... ۱۹۷۷ء | ۹ | ۵

الجواب: واضحه دې وی چه سوشلزم کافرانه اود اسلام معاشی نظام سره متصادم نظام د ې، پس دا د ترقئ موجب منل او اسلام لره د زمانې دپاره ناسازګار منلو والا کافردې.﴿ ۱﴾ اود کوم سړی چه دا عقیده وی اوپه دې پارټئ کښې داخل وی نودا سړې د اهل باطل مددګار اود اهل حق دمخالفت په وجه منافق دې کافرنه دې، اوپه اهل اسلام باندې ضروری ده چه دواړه قسم خلقو سره معاشرتی بائیکاټ اوکړی. وهوالموفق

د خط اوکتابت په ذریعه د مرزائیت ثبوت

سوال: زید ډیره موده په ربوه کښې اوسیدلې دې او مرزائیانوسره ئې تعلقات جوړکړی دی ملازمت ئې هم کړې دې او مرزایانوسره ئې په خط اوکتابت کښې دا ظاهره کړې ده چه زه مرزائی یم، مثلاً ده په خپل لاس لیکلی شوی خط کښې دا وئیلی دی چه که زه مړشم نو زما قبر به په ربوه کښې وی، اود مرزایانو دطرفه ئې تصدیق هم شوې دې چه ستا د رور رکنیت فارم وصول شوې دې اود خوشحالئ اظهارئې کړې دې، او دعا ئې هم کړې ده چه الله تعالی دې دا علاقه احمدیت سره روښانه ساتی، اوهغه دا تاویل کوی چه په دې خطونو کښې د احمدیت نه مراد محمدیت دې نو ددې حالاتو او تاویل په لحاظ سره ددې سړی په احمدیت کښې د کیدلو څه شك باقی پاتې کیدې شی؟

المستفتی: ډاکټر عبدالجلیل کرم ایجنسی ...... ۲۰ جنوری ۱۹۷۵ء

﴿۱﴾ قال العلامه علی قاری و کذا لو قال هذا زمان الکفر لا زمان کسب الاسلام ای کفر ان اراد انه ینبغی فی هذا ازمان کسب الکفر لا کسب الاسلام . بخلاف ما اذا اراد ان هذا زمان غلبة اهل الکفر و الجهل و ضعف کسب الاسلام والعلم .

(شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص ۱۸۱ فصل فی الکفر صریحا و کنایة)

الجواب: که دغه سړي توبه نه وی کړې نودۀ ته به احمدی او مرزائی وئیلې شی البته د توبې او براءت نه پس هغه ته مرزائی وئیل به ناجائز او حرام وی. فقط

د رفع عیسٰی الی السمآء منکر کافردې

سوال: څوك چه دا وائی چه عیسٰی علیه السلام وفات شوې دې اوس به دوباره دنیا ته نه راځی او د بل رفعه الله دا معنٰی کوی چه الله تعالٰی دهغه درجې اوچتې کړې دی نو دداسې سړی امامت جائزدې؟

المستفتی: عبدالحکیم راهی راولپنډی .... ۱۵ رمضان ۱۴۰۴ھ

الجواب: دا سړې مرتد اوکافردې، دۀ پسې اقتداء کول باطل دی. (۱)

وهوالموفق

---

(۱) قال العلامه ملاعلی قاری و خروج الدجال و یاجوج و ما جوج و طلوع الشمس من مغربها و نزول عیسیٰ علیه السلام من السماء کما قا ل الله تعالیٰ و انه ای عیسیٰ لعلم للساعة ای علامة القیامة و قال الله تعالیٰ و ان من اهل الکتب الا لیؤمنن به قبل موته ای قبل موت عیسیٰ علیه السلام بعد نزوله عند قیام الساعة .... حق کائن ای ثابت و امر قویم .

(شرح فقه الاکبر ص ۱۱۳ خروج الدجال و سائر اشراط الساعة حق)

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

اَلَاۤ اِنَّ حِزۡبَ اللّٰہِ هُمُ الۡمُفۡلِحُوۡنَ ﴿۲۲﴾ ع

کتاب الفرق

باب

فی الفرق الباطلہ

...

کتاب الفرق

باب فی الفرق الباطله

د موجوده دور عیسانیان اهل کتاب نه دی

سوال: څه فرمائی علمائې دین دې مسئلې باره کښې چه په جولائی ۱۹۷۹ء یوه عیسائی رساله ،،**کلام حق**،، د ګجرانوالې نه شائع شوې وه، چه په خداوند مسیح باندې د کلام د نزول مسئله د مسیحیانو په ایمان کښې شامل نه ده، مسیحی بالکل نه منی چه په هغه باندې څه انجیل یا کلام نازل شوې وو، دغسې د مسیحیانو دعوٰی بالکل دا نه ده، چه په خداوند مسیح باندې انجیل په ارامی، یونانی یا په بله ژبه کښې نازل شوې دې، داسوال غلط دې. وکلف اې سنګهه بحواله کلام حق جولائی ۱۹۷۹ء ص۱۲، سوال دادې چه آیا موجوده دور عیسائیان به اهل کتاب وی یا نه؟

المستفتی: اسلامی مشن سنت نګر لاهور..... یکم جمادی الثانی ۱۴۰۲هـ

الجواب: دا عیسائیان اهل کتاب نه دی بلکه د موجوده زمانې اکثر عیسائیان اهل کتاب نه دی ځکه چه د پیغمبر علیه السلام په زمانه کښې چه دهغوی کومې غلطې عقیدې وې دا موجوده عیسائیان دهغې نه هم منحرف دی او دخپل طرف چه دوی هرکله د کتاب منکردی نواهل کتاب څنګه کیدې شی.فقط

د ذکری فرقې خود ساخته خانه کعبه ورانول ضروری دی

سوال: غیرمسلم ذکری فرقې توهین او انکار رسالت ختم الانبیاء علیهم السلام، اود انکار صلاة خمسه نه علاوه کوه مراد باندې یوه مصنوعی کعبه او حوض کوثر جوړکړې دې ددې مصنوعی کعبې ورانول په حکومت پاکستان یا مسلمانانو باندې فرض عین دی یا فرض کفایه؟ اګرچه حکومت دا کارنه کوی وضاحت اوکړئ؟

المستفتی: عبدالرحمٰن دارالعلوم ټنډواله یار حیدآباد سندهـ ۲ارمضان المبارک ۱۴۰۵هـ

الجواب: دمسلمانانو دا پاکستانی حکومت دَمستحسن اقدام نه کوی اوکه اهل

اسلام ددې د ورانولو اراده اوکړی نود مسلمانانو حکومت مرتدینو او کافرانو سره کیږی، الله تعالی دې اسلامی حکومت قائم کړی، چه د کعبه یمانیه په شان دا کعبه هم ورانه کړی اویا د ورانونکو مدداوکړی.

د موجوده دور شیعه ګان کافران دی

سوال: څه فرمائی مفتیان د شرعې په دې باره کښې چه هغه کوم عقائد دی چه دهغې په وجه شیعه ګانو ته کافران وئیلې شی اوآیا ټول شیعه ګان کافران دی یادچا عقائدچه دکفروی اوکوم شیعه ګان چه دتقیه په وجه باندې دکفریه عقائدونه منکردی هغوی سره د مجالست اومناکحت وغیره څه حکم دې؟

المستفتی: مزمل حسین تحصیل وضلع خوشاب ..... ۲|۱۲|۱۹۹۰ء

الجواب: چونکه د موجوده دورشیعه ګان دصدیق اکبر رضی الله عنه صحبت اود عائشې رضی الله عنها د براءة نه منکردی اود الله تعالی د بداء اوپه قرآن پاك کښې دکمی بیشئ او امامت په نبوت باندې کلاً یا بعضاً قائل دی لهٰذا ددوی په کافرکیدو کښې شك نشته.(۱) اوکوم خلق چه دضروریات دین نه منکرنه دی نوهغه کافرنه دی داسې شیعه ګانو سره نکاح حرام ده.والله اعلم

اهل تشیع کافران دی که مسلمانان؟ او شیعه ښځې سره نکاح

سوال: څه فرمائی علمائې دین په دې مسئله کښې چه شیعه ګان کافران دی یا مسلمانان؟ اوآیا د سنی مسلمان شیعه ښځې سره یا د شیعه سړی سنی ښځې سره نکاح جائزده؟

المستفتی: جهان دوران کرك کوهاټ....... ۲۱ شوال ۱۴۰۲ھ

الجواب: پاکستانی شیعه ګان اکثر طورسره کافران دی ځکه چه دوی د ضروریات دین مثلاً د محمد ﷺ د نبوت، دصدیق اکبر رضی الله عنه دصحبت، د عائشه صدیقه رضی الله عنها د براءة نه انکاری دی اوچونکه داخلق د اسلام ددعوي باوجود ددې ضروریاتونه منکردی لهٰذا ددې کفرپه وجه دوی سره د مسلمانې ښځې نکاح ناجائزده. البته چونکه داخلق د اهل کتاب نه اهون دی لهٰذا

(۱) قال ابن عابدين نعم لا شك فى تكفير من قذف السيدة عائشه رضى الله عنها او انكر صحبة الصديق او اعتقد الالوهية فى على او ان جبريل غلط فى الوحى او نحو ذلك من الكفر الصريح المخالف للقرآن. (ردالمحتار ص ۳۲۱ جلد ۳ مطلب فى حكم سب الشيخين)

شیعه ښځې سره دمسلمان نکاح ظاهراً جائزده. (۱) فلیراجع الی ردالمحتار ص۳۹۸ جلد ۳ فقط

د شیعه ګانوحکم او (۷۲) فرقې

سوال: (۱) د شیعه ګانو متعلق څۀ حکم دې؟ (۲) د ۷۲ فرقونه څه مراد دې؟ بینوا توجروا المستفتی: عبدالخالق امان کوټ منګوره سوات

الجواب: (۱) د کفر دارومدار د ضروریات دین نه په انکارباندې دې پس کوم شیعه ګان چه حضرت علی رضی الله عنه اله یا پیغمبر منی، یا د عائشې رضی الله عنها قاذف وی یایو امام دپاره علم کلی ثابتوی نو هغه کافران دی ګینی مبتدع او فاسق دی.
(۲) (۲) د ۷۲ فرقو باره کښې دې واضحه وی چه دا فرقې به داسلام په مدعی خلقو کښې جوړیږی. (۳) او جوړې شوی دی او په ظاهره دا عدد په مستقبل قریب کښې مراد دې، اګرچه مطلق هم درست دې ځکه چه دا فرقې د عقائدو په اعتبارسره دی بعضې نورې په بعضې عقائدو کښې جدانه دی. فافهم وهوالموفق

فرقه اثنا عشریه او انکار د ختم نبوت

سوال: د شیعه ګانو مشهوره فرقه چه هغوی ائمه اثنا عشریه د نبی کریم صلی الله علیه وسلم په شان مامورمن الله، مفترض الطاعة او معصوم ګڼړی او دا خپله بنیادی عقیده ګڼړی او دې ته اصول ددین وائی، نوآیا ددې عقیدې په وجه جعفری اثناعشریه د ختم نبوت نه منکردی یا نه، په دې سلسله کښې د شاه ولی الله رحمه الله

---

(۱) قال ابن عابدین علی انهم لیسوا بادنی حالاً من اهل الکتب بل هم مقرون با شرف الکتب الخ (ردالمحتار ص ۳۱۴ جلد ۲ فصل فی المحرکات مطلب مهم فی وطء السراری اللاتی ......)

(۲) قال ابن عابدین و بهذا ظهر ان الرافضی ان کان ممن یعتقد الالوهیة فی علی او ان جبریل غلط فی الوحی او کان ینکر صحبة الصدیق او یقذف السیدة الصدیقه فهو کافر لمخالفة القواطع المعلومة من الدین با لضرورة بخلاف ما اذا کان یفضل علیا او یسب الصحابه فانه مبتدع لاکافر الخ (ردالمحتار ص ۳۱۴ جلد ۲ فصل فی المحرمات مطلب مهم فی وطء السراری اللاتی ......)

(۳) عن عبدالله بن عمرو قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لیاتین علی امتی کما اتی علی بنی اسرائیل حذو النعل بالنعل حتی ان کان منهم من اتی امه علانیه لکان فی امتی من یصنع ذلک و ان بنی اسرائیل تفرقت علی ثنتین و سبعین ملة و تفترق امتی علی ثلث و سبعین ملة کلهم فی النار الا ملة واحدة قالوا من هی یا رسول الله صلی الله علیه وسلم قال ماانا علیه و اصحابی رواه الترمذی و فی روایة احمد و ابی داؤد عن معاویة ثنتان و سبعون فی النار وواحدة فی الجنة وهی الجماعة وانه سیخرج فی امتی اقوام تتجاریٰ بهم تلک الا هواء کما یتجاریٰ الکلب لصاحبه لا یبقیٰ منه عرق و لا مفصل الا دخله. (مشکواة المصابیح ص ۳۰ جلد ۱ باب الاعتصام بالکتب والسنة)

المسوٰی شرح موطاء، مطبوعه دهلی جلد دوم ص ۱۱۰ باندې هم نظراوساتلې شی.
"من قال ان النبی ﷺ خاتم النبوة ولکن معنی هذا الکلام انه لا یجوز ان یسمی بعده احد بالنبی واما معنی النبوة وهو کون الانسان مبعوثا من الله تعالیٰ الی الخلق مفترض الطاعة معصوماً من الذنوب فیما یری فهو موجود فی الا ئمه بعده فذالک هو الزندیق وقد اتفق جماهیر المتأ خرین من الحنفیة والشافعیه علی قتل من یجری هذه االمجری.
المستفتی: امیرزاده خان سواتی جامعه انوارالقرآن آدم ټاون نارتھ کراچی ۱۸ مئ ۱۹۸۳ء
الجواب: دافرقه خپل کفر او انکاردختم نبوت په بعید تاویلاتو پټوی دا زنادقه دی. والزندیق هوهذا عنداهل التحقیق کما فی ردالمحتار ص ۴۱۰ جلد۳.(۱)

د کتاب ,,استخلاف یزید,, مصنف د شیعه طرفدار دې

سوال: څه فرمائی علمائې دین دهغه سړی باره کښې چه هغه په خپل کتاب کښې دا خبرې لیکلی دی: (۱) د خدائې رحمت ئې دستګیری اوکړله، امت د صدیق اکبر په بیعت باندې متفق شو، که بالفرض دوی باندې امت متفق شوې نه وې، اوبیعت دخلافت دپاره دوی توره اوچته کړې وې نودا به هم یقیناً ملوکیت وو. (استخلاف یزید ص ۵۳۴)
(۲) دحضرت علی رضی الله عنه باره کښې لیکی: که بالفرض داسې شوې وې یعنی شیعان د علی ددوی نافرمانی کولې، نود حضرت علی رضی الله عنه په شان کښې به هیڅ کمی نه راتله، اود قوم بدبختی او بدنصیبی به وه چه هغوی د امام برحق خلیفه راشد د اطاعت نه مخ واړولو، حضرت موسیٰ کلیم الله که د قوم د نافرمانئ نه تنګ راتلوسره دعا غواړی چه ربی انی لا املك الا نفسی واخی" نو تاسو اووایئ چه دهغوی په نبوت کښې څه فرق راغې. (استخلاف یزید)
(۳) دحضرت معاویه رضی الله عنه باره کښې لیکی: دویم خیز چه دحضرت معاویه رضی الله عنه عهد خلافت ئې د خلافت د لارې نه اړولې دې هغه بیت المال دې،

---

(۱) قال ابن عابدین الذندیق فی لسان العرب یطلق علی من ینفی الباری ...... واما فی اصطلاح الشرع فالفرق اظهر لاعتبار هم فیه ابطان الکفر والا عتراف بنبوة نبینا ﷺ علی مافی شرح المقاصد لکن القیدالثانی فی الزندیق الاسلامی بخلاف غیره الخ
(ردالمحتار ص ۳۲۴ جلد ۳ کتاب المرتد مطلب الفرق بین الزندیق والمنافق والدهری)

دحضرت معاویه رضی الله عنه په زمانه کښې یعنی په عهد حکومت کښې بیت المال د خلفائې راشدینو په طریقه باندې نه وو. (حواله بالا ص ۲۳۴) (۴) دحضرت معاویه رضی الله عنه په حکامو کښې د اکل اموال او قتل نفس داسې ناخوښه صورتونه هم دی چه هغه عبدالرحمٰن بن عبدرب الکعبه باطل او ناحقه گرځوی،، ص ۲۳۷. (۵) د محدثینو په دې باندې اتفاق دې چه دحضرت معاویه رضی الله عنه په فضیلت کښې د حدیثو په ټوله ذخیره کښې یو روایت هم صحیح نه دې. ص ۱۱۸. آیا داسې سړې اهل سنت کیدې شی او د اهل سنت د امامت حقدار دې؟

الجواب: دا مؤلف د شیعه گانو طرفدار معلومیږی دهٔ د غیرمستند تاریخی روایاتو په وجه مسلمه اصول عدالت د صحابه کرامو رضی الله عنهم (۱) نظر انداز کړې دې، او مستند حدیثی روایات ئې د اتباع هوٰی په وجه خودساخته گرځولی دی، پس داسې نیم شیعه یا شیعه پرور سړې د اهل سنت والجماعت د امامت او خطابت اهل نه دې. وهو الموفق

د شیعه گانو مالونه پټول

سوال: دلته بعضې خلقو وئیلی دی چه د شیعه گانو مالونه په غلا اخستل جائز دی او وائی چه مونږ دا فتوٰی د دارالعلوم حقانیه نه راخستې ده لیکن هغوی سره څه تحریری ثبوت نشته او شیعه گان وائی چه دا ناجائزدی زمونږ او ستاسو په مینځ کښې معاهده ده مهربانی اوکړئ او د مسئلې وضاحت اوکړئ؟

المستفتی: نامعلوم

الجواب: چونکه شیعه گان په بعضې اسلام کښې داخل دی او د بعضې اسلام نه خارج دی لیکن حربی نه دی لهٰذا ددوی مال اخستل ناجائزدی:

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم **لا یحل مال امرءٍ مسلم الاعن طیب قلبه** (۲) انتهٰی۔

او د ذمی او مصالح او مستامن مال په غصب سره اخستل غدر او حرام دی. بې شکه که حربی محض وی نو په دې کښې هیڅ باك نشته. (۳) فقط

(۱) قال ابن عابدین و سب احد من الصحابة وبغضه لا یکون کفراً لکن یضلل ...... و قال ابن ملك فی شرح المجمع و ترد شهادة من یظهر سب السلف لانه یکون ظاهر الفسق ...... وقال الزیلعی او یظهر سب السلف یعنی الصالحین منهم و هم الصحابة والتابعون الخ (ردالمحتار ص ۳۲۱ جلد ۳ مطلب مهم فی حکم سب الشیخین)

(۲) (مشکوٰة المصابیح ص ۲۵۵ جلد ۱ باب الغصب والعاریة)

(۳) قال ابن عابدین والغصب فی دارالحرب سبب یفید الملك لانه استیلاء علی مال مباح غیر معصوم فصار کالا ذانة. (ردالمحتار ص ۲۷۱ جلد ۳ باب المستأمن)

د یو شیعه د یو څو سوالونو جوابونه

سوال: زما یو شیعه دوست زما نه یو څو سوالونه اوکړل که دهغې جوابونه راکړې شی نو مطمئن کیدوسره به شکرگذارهم یم. سوالات دادی:
(۱) دحضرت علی رضی الله عنه په موجودگئ کښې نورو صحابؤ خپل ځان څنگه خلیفه اوگڼړلو؟
(۲) په مشاورت کښې دعلی رضی الله عنه په مقابل نورو صحابؤ څنگه خپل ځآن د علی رضی الله عنه په موجودگئ کښې دخلافت اهل گڼړلو؟ (۳) د غدیرخم په خطبه کښې نبی کریم ﷺ د حضرت علی رضی الله عنه په شان کښې دا اوفرمائیل چه دعلی رضی الله عنه ماسره داسې محبت دې څنگه چه د موسٰی علیه السلام هارون علیه السلام سره وو، فرق صرف دادې چه زما نه پس څوك نبی نشته،، ددې باوجود علی رضی الله عنه د نورو برابر گڼړلې کیږی. (۴) د علی رضی الله عنه په موجودگئ کښې ادنٰی روایات ولې اخستلې شی، چه ددې په وجه دعبادت طریقه په دوأړو فرقو کښې مختلف ده دلته چه کله ما د ادنٰی او اعلی تشریح اوغوښته نوزمونږ دوست اووئیل چه دحدیث په معامله کښې غلام باندې ولې اعتماد کولې شی حالانکه دحضرت علی رضی الله عنه اولاد وغیره نه ولې تپوس اونه کړې شی؟
المستفتی: نصیراحمد صدیقی جده سعودی عرب ۱۹۸۵ء|۶|۳۰

الجواب: (۱) (۲) په صحابه کرامو رضی الله عنهم باندې چه دچا اعتماد وی، هغوی دا دپاره جنگیدلې وو، اونه چا اکثریت نامزدکړې وو، (۳) د غدیرخم په موقع باندې حضور ﷺ اوفرمائیل: اللهم من کنت مولاه فعلی مولاه رواه احمد.
(۱) اولفظ د ,,مولی،، ډیرې معانې دی:
ومنها المحبوب و هوالمراد ههنا دون الامامة والا لاشار الانصارالى امامته دون كون الامام منهم ولصار على اميرا فى حياته لعدم التقييد بما بعد الموت ولما امر رسول الله ﷺ لكتاب حيث قال رسول الله ﷺ فانى اخاف ان يتمنى متمن ويقول قائل انا ولا ويابى الله والمومنون الا ابا بكر (رواه مسلم) (۲) وحديث الاترضى ان تكون منى بمنزلة هارون من موسى (۳) معناه التسليه عند التخلف من تبوك.

(۱) (مشكواة المصابيح ص ۵۶۴ جلد ۲ باب مناقب على ابن ابى طالب رضى الله عنه)
(۲) (مشكواة المصابيح ص ۵۵۵ جلد ۲ باب مناقب ابى بكر رضى الله عنه)
(۳) مشكواة المصابيح ص ۵۶۳ جلد ۲ باب مناقب على ابن ابى طالب رضى الله عنه)

(۴) د نوروصحابه کرامو رضی الله عنهم دلیل ادئی گرځول (۱) جهالت او الحاد دي.
نوټ: ددې سوالاتو متعلق اردو اوعربۍ کښې ډیر تالیفات موجود دی هغه د شیعه ګانو سره مناظره کونکو نه طلب کړئ

فرقه آغاخانیه بې شکه او بې شبهې کافر اود اسلام نه خارج دی

سوال: څه فرمائی مفتیان د شرع متین په دې مسئله کښې چه آغاخانی فرقه د آغاخان فاؤنډیشن تنظیم په نوم سره د تعمیر په نوم باندې مختلف مقاماتو کښې ډیر رقمونه خرچ کوی، چه ددې په وجه د ضعیف مسلمانانو عقائد خرابیږی اود آغاخانیت نه متاثره کیږی نو آیا مسلمانانو دپاره په دې کښې شمولیت، ملازمت او ددې نه مالی فوائد حاصلول جائزدی ددې تنظیم مقصد دمسلمانانو خلاف سیاسی اومذهبی برتری حاصلول اود آغاخانیت تبلیغ کول دی تفصیلی جواب راکړئ؟

المستفتی: قاری سعید الرحمٰن ګلګت ....۱۹ اکتوبر ۱۹۸۳ء

الجواب: فرقه آغاخانیه د ضروریات دین نه د انکار په وجه بې شکه او بې شبهې کافر اود اسلام نه خارج دی. (۲) دوی سره موالات (دوستانه تعلقات) حرام منصوصی دی. لقوله تعالی:

لا یتخذ المؤمنون الکافرین اولیاء من دون المؤمنین ومن یفعل ذلک فلیس من الله فی شئ الا ان تتقوا منهم تقاة. الآیه (۳)

دې فرقو د اقلیت کیدو په وجه اود مذهبی دلائلو نه د محروم کیدو په وجه نه د سیاسی تحریک همت لرلو، اونه ئې د کفریاتو د دعوت ورکولو اراده لرله. موجوده دور کښې دا فرقې دخپل زیات مال دولت په وجه د تنظیمونو په دامونو کښې بې علمه اوکم علمه خلق راګیرول غواړی اوپه دې مکروفریب سره سیاسی عروج او دعوت کښې د کامیابۍ اراده لری پس په دې بنیاد باندې ددوی په تنظیمونو کښې څه حصه اخستل اسلام دشمنی او مداهنت دي. (۴) وهو الموفق

(۱) (عن عمر بن الخطاب قال سمعت رسول الله ﷺ یقول سالت ربی عن اختلاف اصحابی من بعدی فاوحی الی یامحمد ان اصحابک عندی بمنزلة النجوم فی السماء بعضها اقوی من بعض ولکل نور فمن اخذ بشئ مما هم علیه من اختلافهم فهو عندی علی هدی قال وقال رسول الله ﷺ اصحابی کالنجوم فبایهم اقتدیتم اهتدیتم. رواه رزین. (مشکواة المصابیح ص ۵۵۴ جلد ۲ باب مناقب الصحابة)

(۲) قال العلامه ابن نجیم والکفر شرعا تکذیب محمد صلی الله علیه وسلم فی شئ مما ثبت عنه ادعاؤه ضرورة. (البحر الرائق ص ۱۱۹، ج۵، باب احکام المرتدین)

(۳) (پ:۳ سوره آل عمران ع:۱۱ آیت:۲۸)

(۴) قال الله تعالی یا ایها الذین آمنو لا تتخذوا عدوی وعدوکم اولیاء تلقون الیهم بالمودة وقد کفروا بما جاء کم من الحق. الایه (پ:۲۸ سورة الممتحنة ع:۱ آیت:۱)

د اسماعیلیه آغاخانیه فرقې کفریات

سوال: څه فرمائی علمائې دین په دې مسئله کښې چه زمونږ په علاقه کښې یوه فرقه ده چه هغې ته اسماعیلیه وائی چه د پرنس کریم آغاخان متبعین دی داخلق د مسلمان کیدو دعویدار دی سره ددې چه ددوی عقائد دادی:

(۱) داهل سنت مخالفت کوی دمسجد په ځائې ئې د (جماعت خانه) په نوم سره عبادت خانې جوړې کړی دی چه هلته خپل وضع کړی مخصوص عبادات کوی.

(۲) دعامو مسلمانانو په شان مونځونه نه کوی او څه چه هم کوی هغه سحر، مازیګر او ماښام پورې محدود وی.

(۳) تراوسه پورې په دوی کښې د یو کس نه هم دبیت الله حج کول ثابت نه دی.

(۴) زکوٰة داسلامی اصولو مطابق نه اداکوی بلکه هره میاشت د امیر اوغریب نه د زکاتی په نوم چنده جمع کوی یو خاص وخت کښې ئې بمبئ ته لیږی چه دا دآغاخان د پلار نیکه ښاردې.

(۵) د روزې پابند نه دی یعنی نه ئې ساتی، مهربانی اوکړئ ددې سوالونو جوابونه اولیکئ؟

المستفتی: (مولانا) عبید الله چترالی (شهید)
متعلم دارالعلوم حقانیه اکوړه ختټک .....۸|۶|۱۹۷۲ء

الجواب: په فرقه آغاخانیه کښې ډیر کفریات موجود دی مثلاً د آغاخان د تصویر عبادت کول او په آغاخان کښې خدائی حلول منل وغیره چه دا مستفتی نه دی ذکرکړې لهٰذا ددوی سره به د مسلمانانو په شان سلوك نه شی کولې. (۱) د زیات وضاحت دپاره بوادرالنوادر ص۷۳۷ تا ۷۴۱ جلد ۲ مطالعه اوکړئ. فقط

﴿۱﴾ قال الحصکفی و ینبغی ان یلازم الصغار فیما یکون بینه و بین المسلم فی کل شئی و علیه فیمنع من القعود حال قیام المسلم عنده بحر ویحرم تعظیمه و تکره مصافحته ولا یبدأ بسلام الا لحاجة ولا یزاد فی الجواب علی و علیک و یضیق علیه فی المرو ر ویجعل علی داره علامة وقال ابن عابدین وان تعظیماً له فان کان یمیل قلبه الی الاسلام فلا باس به.
(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۳۰۰ جلد ۳ مطلب فی تمیز اهل الذمة فی الملبس)

د آغاخان فاونډیشن نه مالی امداد اخستل حرام دی

سوال: څه فرمائی علمائې دین چه زمونږ په چترال علاقه کښې اسماعیلیه خلق اوسیږی چه دوی د مونځ، روژې، زکوٰة او حج منکردی آغا خان مقتدا ګڼړی نن صبا دوی یو فاونډیشن قائم کړې دې چه دوی د پلونو، سړکونو، لارو او د اوبو د ټیوب ویلونو وغیره تعمیر کوی آیا دوی نه دا رقم اخستل جائزدی؟

المستفتی: قاضی عبدالرؤف، مولاناعبدالحلیم وغیره باشندګان چترال ۱۸/۲/۱۹۸۶ء

الجواب: واضحه دې وی چه د آغاخانیانو وغیره نه دا امداد حاصلول حرام دی دا دعوامو د تاثر، مداهنت او طرفدارئ کامیابه حربه ده.(۱)

لاهوری جماعت د کفر اواسلام په مینځ کښې معلق نه دې کافردی

سوال: څۀ فرمائی علمائې دین په دې مسئله کښې چۀ دکوم کس دا عقیده وی چه مرزائیانو لاهوری جماعت دکفر او اسلام په منځ کښې معلق دې دوی نه د نبوت د مدعی نه بالکل براءت ښکاره کوی چه ددوی افرادوته مسلمان اووئیلې شی نه دده د نبوت صفا اقرارکوی چه تکفیر ئې اوکړی شی دداسې سړی متعلق د شریعت په روسره څه فیصله ده؟

المستفتی: عبدالکریم پنافی ډیره اسماعیل خان ۲/رمضان المبارک ۱۳۸۹ء

الجواب: چونکه دټول لاهوری جماعت عقیده ده چه عیسیٰ علیه السلام د یوسف نجار ځوې دې اود پلار نه بغیرنه دې پیداشوې.(صرح به محمد علی لاهوری فی تفسیر بیان القرآن ص۳۱۳ جلد۱) دا د یومتواتر، قطعی الثبوت او قطعی الدلالت حقیقت (۲) نه انکاردې چه دا بې شکه اوبې شبهې کفردې.(۳)

فی الدر المختار ص ۲۸۴ جلد۳ المراد بالتکذیب عدم التصدیق الذی مر انتهی

---

(۱) قال الله تعالیٰ لا یتخذ المؤمنون الکافرین اولیاء من دون المؤمنین ومن یفعل ذلک فلیس من الله فی شئی الا ان تتقوا منهم تقاه . الایة

(۲) قال الله تعالیٰ قالت ربی انی یکون لی ولد و لم یمسسنی بشر • قال کذلک الله یخلق ما یشاء .الایه (پ : ۳ سورة ال عمران : ع : ۱۳ آیت : ۴۷)

(۳) قال الحصکفی (الکفر) شرعاً تکذیبه ﷺ فی شئی مما جاء به من الدین ضرورة قال ابن عابدین قوله تکذیبه ﷺ الخ المراد بالتکذیب عدم التصدیق الذی مر ای عدم الاذعان والقبول لما علم مجیئه به ﷺ ضرورة ای علما ضروریا لا یتوقف علی نظر و استدلال . (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۳۱۱ جلد ۳ باب المرتد [illegible] فی منکر الاجماع)

پس دا د کفر او اسلام په مینځ کښې معلق ګڼړل بې شك او بې شبهې اعتزال دې بلکه دې سړی باندې د کفر ویره موجود ده، ځکه چه د ضروریاتو ددین نه د منکر کفر اجماعی امر دې او دا سړې او دده جماعت ددې نه منکر کافر نه ګڼړی او د اجماع نه مخالفت کوی.

ولنعم ماقال العلامة الخيالي ان التأويل في ماثبت بالضرورة لا يدفع الكفرا و كما قال فليراجع

او کومو اکابر علماؤ چه لاهوری جماعت ته کافر نه دی وئیلې، او دوی ته کافر وئیلو والو ته ئې مسلمان وئیلی دی نو شاید چه هغه وخت هغوی ته د لاهوری جماعت متعلق دا تحقیق نه وو رسیدلې، چه دا جماعت د عیسی علیه السلام په پلار قائل دی ګڼنی دې اکابرو به ضرور ددې حکم نه رجوع کړې وې. فقط

فقیه النفس مفتی اعظم (محمد فرید عفی عنه)
شیخ الحدیث دار العلوم حقانیه اکوړه خټك نوشهره

مرزا قادیانی لره د کافرانه عقیدو باوجود کافر نه ګڼړلو والا حکم

سوال: څه فرمائی علمائې دین او مفتیان د شرع متین په دې باره کښې چه مرزا غلام احمد قادیانی چه دې د نبوت حقیقی ددعوې وغیره په وجه د پوره اسلامی ملت په نزد کافر او مرتد دې که څوك سړې یا جماعت غلام احمد قادیانی کافر نه ګڼړی بلکه مسیح موعود، مهدی معهود، مامور من الله، ملهم، مجدد، محدث، امام زمان، ظل بروزی طور باندې جزوی نبی منی، دغسې د حضرت عیسی علیه السلام د رفع الی السماء قائل نه وی بلکه د وفات مسیح قائل وی لکه څنګه چه د لاهوری پارټۍ عقیده ده نو دغه سړی یا جماعت څه حکم دې، که د پورتنو عقائدو په وجه دغه سړې یا جماعت کافر او د اسلام نه خارج دې نو که څوك سړې یا جماعت پورتنی عقائد لرلو والا سړې یا جماعت کافر نه ګڼړی، نو په دې وجه کافر ته د کافر نه ویونکی څه حکم دې؟

المستفتی: پیرمبارك شاه ناظم جمعیة العلماء اسلام مردان ... ۷/۹/۱۹۶۹

الجواب: کافر لره مجدد منل او دهغه کفریاتو لره ددین تجدید منل بې شکه او بې شبهې کفر دې، لهٰذا د لاهوری پارټۍ په کافر کیدو کښې هیڅ مسلمان له تردد نه دې پکار، لاهوری پارټۍ د حیات عیسی علیه السلام نه منکر دی، او په ټولو معجزو کښې تحریفات کوي او عیسی علیه السلام د یوسف نجار ځوي ګڼړي. اوګورئ بیان القرآن مصنفه محمد علی لاهوری (۱) نو باوجود ددې چه څوك سړي

(۱) (تفسیر بیان القرآن [illegible]محمد علی لاهوری ص ۳۱۳ جلد ۱)

یا جماعت دوی لره کافرنه ګڼي نو هغه دَ اسلام نه خارج دی ﴿۱﴾ هغه پسې اقتداء کول، هغه سره نکاح کول، په هغه باندې جنازه کول غیرمشروع دی.
والدلیل علی ما مر انهم انکروا مما ثبت بالضرورة وبالاجماع و هو کفر و عدم تکفیر الکافر یستلزم استحسان کفره لزوماً بیناً وهوا یضاً کفر . فقط

مرزا قادیانی سره .. علیه اللعنت.. وئیل

سوال: څۀ فرمائی علمائې دین دې مسئلې باره کښې چه په بهشتی زیور کښې ئې لیکلی دی چه دچا نوم اخستلو سره کافروئیل یا لعنت لیږل لویه ګناه ده البته دچا نوم اخستلوسره چه الله تعالی او رسول کریم ﷺ لعنت کړې دې یا ئې دهغه د کافرکیدو خبر ورکړې دې هغه ته کافر ملعون وئیل ګناه نه ده، ددې عبارت نه معلومه شوه چه مرزا قادیانی ته کافر اوملعون وئیل او وعلیه اللعنت وئیل جائزدی؟

المستفتی: شاه ګئ نهاك دره ضلع دیر....۲۳اجولائی ۱۹۷۳ء

الجواب: محترم المقام السلام علیکم نه پس عرض دې چه دلعنت نه مراد دَ الله تعالی د رحمت نه همیشه دپاره لرې کیدل وی چه ددې لازمه معنی خلود فی النارده اوددې سزا مستحق هغه سړې وی چه دهغه خاتمه په کفرباندې وی او مونږ ماسوا دهغه کسانو نه چه دهغوی متعلق الله تعالی اودهغه رسول ﷺ دکافرکیدو خبر ورکړې وی لکه ابلیس، فرعون، ابولهب وغیره،دبل چا باره کښې دا فیصله نه شو کولې،﴿۲﴾ چه ددوی خاتمه په کفرباندې شوې ده اوکه نه، مختصردا چه مونږ د منصوص کافرانو متعلق دا فیصله کولې شو چه هغوی عندالله کافردی اود اصولی کافرمتعلق دا فیصله نه شوکولې چه هغوی عندالشرع کافردی، ډیروخته یوسړې عندالشرع کافر وی لیکن عندالله هغه توبه ویستونکې مرشوې وی،اود مرزا غلام احمدقادیانی متعلق به مونږ د ملعون عندالشرع اوکافر عندالشرع اعتقاد ساتو لیکن د کافر اوملعون عندالله فیصله نه شو کولې.

﴿۱﴾ قال العلامه ابن البزاز الکردری ان شاتمه کافر و حکمه القتل و من شک فی عذابه و کفره کفر قال الله تعالیٰ فیه ملعو نین اینما ثقفوا اخذوا و قتلوا تقتیلا سنة الله . الایه.
(الفتاویٰ البزازیه ص ۳۲۲ جلد ٦ موضوع علی هامش الهندیه الثانی فیما یکون کفراً من المسلم)

﴿۲﴾ قال ابن البزاز الکردری اللعن علی الشخص وان کان فاسقا لا یجوز بخلاف اللعن علی الجنس کقوله تعالیٰ ان لعنة الله علی الظالمین و قوله علیه السلام لعن الله فی الخمر عشرة الخ
(فتاویٰ بزازیه علی هامش الهندیه ص ۳٤٤جلد ٦ الحادی عشر فیما یکون خطاء)

مرزائی خلق اهل کتاب نه دی مرتد دی

سوال: څه فرمائی علمائې دین چه مرزائیانو ته اهل کتاب وئیلې شو، او مرزائی ښځه د یوې عیسائنړې ښځې حیثیت لری؟ بیاکله چه یوه مرزائی ښځه ګونګئ ده او په دې صورت کښې هغه مذهبی عقائدو باندې پوهیږی هم نه، په دې صورت کښې نکاح کیدې شی؟

المستفتی: نامعلوم .... ١٩٩٨ء| ٨| ٢٢

الجواب: مرزائی خلق مرتد دی، نه اهل کتاب دی اونه اهل اسلام دی، مرتد سره نکاح درست نه ده که هغه ښځه وی که سړې.﴿ ٢﴾ اوګونګئ نه د اشاراتو په ذریعه معلومات کیدې شی او که اشارو سره معلومات نه شی کیدې، نوهغې ته مرزائی وئیل غلط دی صرف د نسب په وجه مذهب متعین کیدې نه شی.
والمسئلة من الواضحات فلاحاجة الی نقل العبارات . وهو الموفق

د غلط فهمئ په وجه قادیانی ته دمسلمان وئیلو حکم

سوال: که یوکس د غلط فهمئ په وجه مرزا غلام احمد قادیانی ته اعلی مسلمان وائی او اووائی چه په ده باندې دکفر فتوٰی غلطه ده ځکه چه په حدیث کښې راغلی دی ,,من صلی صلواتنا واستقبل قبلتنا ..الخ،، بیا هغه سره سوشل او سماجی بائیکاټ اوکړې شو اود پورتنئ عقیدې نه ئې رجوع اوکړه نوآیا دا به تجدید د نکاح کوی یا نه؟ اودا اعلان به کوی یا نه؟

المستفتی: قاری یوسف ڈهانال سنگهہ شیخوپوره

الجواب: چونکه دا سړې د غلط فهمئ په وجه مرزا لره مسلمان ګڼړونکې وو لهذا په ده باندې تجدید دنکاح ضروری نه ده اګرچه بهتر او احوط دی.﴿ ٢﴾ البته که هغه ددې عقیدې اظهار علی الاعلان کړې وی نو براءت به هم علی الاعلان کوی. ان سر فسراً وان جهر فجهراً. وهو الموفق

﴿١﴾ قال العلامه ابن نجیم ولا ینکح مرتد او مرتدة احداً ...... ولامرتده لا یتزوج المرتدة مسلم ولا کافر ولا مرتد . (بحر الرائق ص ٢٠٩ جلد ٣باب نکاح الکافر)

﴿٢﴾ قال العلامه ابن البزاز الکردری وما کان فی کونه کفراً اختلاف یؤمر قائله بتجدید النکاح والتوبة احتیاطا وما کان خطاء لایؤ مر الا بالا ستغفار والرجوع عنه . (فتاویٰ بزازیه ص ٣٢٢ جلد ٦ موضوع علی هامش الهندیه مقدمه فیما یکون کفراً من المسلم ومالا)

مرزائیانو سره تعلقات ساتل ممنوع دی

سوال: څه فرمائی علمائې دین په دې مسئله کښې چه د مرزائیت فرقې کفر او ارتداد عقلاً اونقلاً د نمر په شان ښکاره او واضحه شوې دې نو په دې صورت کښې اهل اسلام فرقې لره د مرزائیت سره په شرعی حدودو کښې اوسیدو سره څومره حده پورې معاملات او برتاؤ کولې شی د مرزائیانو دعوتونه هغوی سره خوراك څكاك، كاروبار، لین دین، تردې چه دوی سره ناسته پاسته وغیره مسائلو باندې رڼا واچوئ چه زمونږ تسلی اوشی؟

المستفتی: محمد عبدالعزیز علوی ملتان...... ۲۲/۷/۱۹۷۸ء

الجواب: چونکه مرزائی خلق صاحب د منعه دی دپاکستان فوج او پولیس ددوی مدافعت دپاره هروخت تیاروی لهٰذا په دې خلقو به د مستامن یا ذمی احکام جاری کیږی یعنی دوی سره دنکاح او لین دین متعلق او دوی سره تعلقات قائم ساتل اگرچه څه ممنوع نه دی لیکن دخارجی عوارضو په وجه ممنوع دی.《۱》داخلق د اهل اسلام دختمولو موقعې تلاش کوی.وهوالموفق

د مرزائیانو قادیانی او لاهوری دواړه فرقې کافر دی

سوال: (۱) یو سړې مرزائیانو ته کافرنه وائی ددوی یا ددوی د ملګرو حمایت یا ددوی اقتداء کښې د مونځ څه حکم دې؟ یو سړې د مرزائیانو قادیانی ډلې ته کافر وائی خو لاهوری ډلې ته کافرنه وائی.دده په اقتداء کښې د مونځ څه حکم دې؟ او ددوی سره د سیاسی اتحاد کونکو باره کښې څه حکم دې؟

المستفتی: محمد حمزه پرنس ګارډن کراچی نمبر ۱

الجواب: (۱) په دې سړی باندې دکفر سخته خطره ده.《۲》دوی پسې اقتداء نه کول ضروری دی.(۲) په ده باندې هم د کفر سخته خطره ده داسې سیاسی اتحاد کول چه په هغې کښې مرزایان اکثریت کښې دداخلولو حیله موجود وی دا الحاد او زندقه دې.《۳》فقط

《۱》قال الحصکفی و ینبغی ان یلازم الصغار فیما یکون بینه وبین المسلم فی کل شئی و علیه فیمنع من القعود حال قیام المسلم عنده بحر و یحرم تعظیمه و تکره مصافحته ولا یبدأ بسلام الا لحاجة ولا یزاد فی الجواب علی و علیک و یضیق علیه فی المرور و یجعل علی داره علامة وقال ابن عابدین وان تعظیما له فان کان لیمیل قلبه الی الاسلام فلاباس به . (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۳۰۰ جلد ۳ مطلب فی تمیز اهل الذمة فی الملبس)

《۲》قال العلامه ابن البزاز الکردری الجاهل اذا تکلم بکلمة ولم یدرک انها کفر قال بعضهم یکفر و قیل لا الیٰ ان قال الارتداد لانه معنی یتفرد المرتد ...... ان شاتمه کافر و حکمه القتل ومن شک فی عذابه و کفره کفر قال الله تعالیٰ فیه ملعونین اینما ثقفوا اخذوا و قتلوا تقتیلا سنة الله . الایة (فتاویٰ بزازیه علی هامش الهندیه ص ۳۲۱، ۳۲۲ جلد ٦ فیما یکون کفراً من المسلم وما لایکون)

《۳》(یدل علیه ما فی رد المختار ص ۳۲۴ مطلب فی الفرق بین الزندیق والمنافق والدهری والملحد)

مرزا غلام احمد قادیانی کافردی

سوال: مستر غلام احمد قادیانی کافردې یا نه؟ که کافردې نوپه څۀ وجه؟ که خوك په دې زمانه کښې مرزا غلام احمد قادیانی لره مجدد یا مسلمان منی نوهغه دې کافردې یا نه؟ مرزا لره د کافرنه منونکی جنازه کول جائزدی یا نه؟ د عامو مسلمانانو په مقبره کښې دداسې سړی دفن کول جائزدی یا نه؟ او د تعزیت څه حکم دې؟

المستفتی: ملك نعمت الله خان سکنه کمرکله بنوں ۱۸ ربیع الثانی ۱۳۹۰ھ

الجواب: مرزا غلام احمد دځانه د نبوت د دعوې وغیره په وجه کافردې د مرزا غلام احمد په مکتوباتو باندې نظر اچولونه پس داحقیقت واضح کیږی چه هغه د ضروریات دین د ډیرونه انکار اوپه دین کښې تحریف کړې دې لهٰذا ده لره مسلمان یا مجدد منل (باوجود دهغه په کفریاتو باندې دعمل نه) کافر دې. ﴿۱﴾ اوپه ده باندې جنازه نه کول ضروری دی. ﴿۲﴾ او دهغه مسلمان رشته دار ته دتعزیت دپاره ورتلل جائزدی. ﴿۳﴾ اوهغه دمسلمانانو په مقبره کښې نه دفن کول ضروری دی. ﴿۴﴾

یدل علیه ما فی الهندیة ص ١٧٧ جلد ١ و فی تعزیة الکافر با لمسلم احسن الله عزاک و غفر لمیتک و فی تعزیة الکافر بالکافر اخلف الله علیک و فی شرح الکبیر ص ٥٠٦ مات للمسم قریب کافر لیس له ولی من الکفار یغسله غسل الثوب النجس و یلفه فی خرقة ویحفر له حفرة و یلقیه فیها من غیر مراعاة السنة ....هذا کله اذا لم یکن کفره بالا ارتداد اما لو کان مرتداًیلقیه فی حفرة کا لکلب دفعاً لا ذی جیفته عن الناس من غیر غسلٍ و لا تکفین ولا یدفعه الی اهل الدین الذی انتقل الیه .﴿۵﴾ فقط

﴿۱﴾ قال ابن عابدین قوله و تمامه فی الدرر حیث قال نقلاًعن البزازیه وقال ابن سحنون المالکی اجمع المسلمون ان شاتمه کافر و حکمه القتل ومن شک فی عذابه و کفره کفر ...... المراد بها ما قبل التوبة . (ردالمحتار ص ٣١٧ جلد٣ مطلب فی حکم ساب الانبیاء)

﴿۲﴾ فی الهندیه الصلوة علی الجنازة ...... و شرطها اسلام المیت و طهارته. (هندیه ص ١٦٢ جلد ١ الفصل الخامس فی الصلوة علی المیت)

﴿۳﴾ (هندیه ص ١٦٧ جلد ١ قبیل الفصل السابع فی الشهید)

﴿۴﴾ ویکره ان یدخل الکافر فی قبر قرابته المسلم لید فنه (بحرالرائق ص ١٩١ جلد٢ فصل السلطان احق بصلاته)

﴿۵﴾ (غنیة المستملی ص ٥٥٥ مسائل متفرقه)

په قادیانی باندې لعنت لیږل

سوال: په یو مجلس کښې مرزا غلام احمد قادیانی باندې لعنت لیږل څنګه دی؟ المستفتی: فقیر محمد خان.........یو، کې لندن

الجواب: چونکه مرزا غلام احمد قادیانی د اهل شرع په نزد یعنی قانونی او اصولی کافر دې منصوصی کافرنه دې لهٰذا منصوصی کافرانو په شان لعنت به په ده باندې نه شی وئیلې، البته د تنفیر او تذلیل په طور لعنت لیږل په منع نه وی.﴿۱﴾ فقط

د قادیانیت خلاف د قومی اسمبلئ متفقه فیصلې باره کښې د ماهنامه الحق سوالنامه

سوال نامه: ﴿۱﴾ د آئینی فیصلې باره کښې ستاسو تاثرات څۀ دی؟

﴿۲﴾ آیا ددې فیصلې نه پس زمونږ ذمه داری ختمه شوې ده؟

﴿۳﴾ ملك او بیرون ملك د قادیانی فتنې سیاسی او دینی تاثرات څه دی؟

﴿۴﴾ دداسې مهلك اثراتو د تعاقب طریقۀ کار او لائحه عمل څه کیدې شی؟

المستفتی: ....ایډیټر ماهنامه الحق اکوړه خټك

الجواب: ﴿۱﴾ د قومی اسمبلئ قادیانی فیصلې سره ددوی د اسلام نه خارج کیدل تولو عوامو او تعلیم یافته طبقې باندې د رڼړا ورځ په شان واضحه شوه، دې سره ددوی حوصلې کمزورې شوې او مجبورا به دوی اوس په خپلو ارادو کښې

﴿۱﴾ قال العلامه محمد عبدالعزیز الفرهاری ان اللعن ثلثة اقسام احدها اللعن با لوصف العام الوارد فی الشرع نحو لعن الله الکفار و الیهود و هذا جائز حتی انه قد صح فی بعض الصغائر کقوله علیه الصلوٰة والسلام لعن الله الواشمات والمستوشمات .... ثانیها اللعن علی الشخص المعین الذی صح موته علی الکفر باخبار الشارع کفرعون و ابی جهل و ابلیس و هو جائز ثالثها علی شخص لم یعلم موته علی الکفر و هو لا یجوز سواء کان حیا او میتا و کان بحسب الظاهر مؤمنا او کافر الجواز ان یوفق الله سبحانه الکافر للاسلام الخ

(النبراس شرح شرح العقائد ص ۳۳۲ اللعن علی یزید خلاف التحقیق)

ترمیم کوی، دې فیصلې سره ددوی د تبلیغ او اشاعت او د عوامو دهوکه کولو دامونه کافی حده پورې بیکاره او ختمیږی.

(۲) دا مسئله اګرچه کاغذی طورباندې خوحل شوې ده لیکن عملی طور باندې تراوسه پورې حل طلب ده، ځکه چه قادیانانو تراوسه پورې نه ده منلې، په ټولو مسلمانانو باندې فرض دی چه دوی په حکومت دا فیصله عملاً نافذ کړی ګینی په دنیا اوآخرت کښې د انتقام خطرات رامخې ته دی.

(۳) (۴) د قادیانانو اثراتو ختمولو دپاره مناسب دی چه ددې فیصلې په هره ژبه او هرحکومت کښې اشاعت اوکړې شی، اوهرمسلمان حکومت دوی لره قانونی طورباندې غیرمسلم اوګرځوی اود اسلامی ملکونو مشترکه وفود غیرمسلم حکومتونه خبردارکړی اوهغوی ته دمسلمانانو نه د جدا حقوق ورکولو مطالبه اوکړی.وهو الموفق

....

قال رسول الله ﷺ

اوصیکم بتقوی الله والسمع والطاعة
وان كان عبداً حبشياً فانه من يعش منكم
بعدی فسیرٰی اختلافاً کثیراً فعلیکم
بسنتی وسنة الخلفاء الراشدين المهديين
تمسكوا بها وعضو عليها بالنواجذ واياكم
ومحدثات الامور فان كل محدثة بدعة
وكل بدعة ضلالة...

(الحديث)

باب
فی الفرق الاسلامیه

...

باب فی الفِرق الاسلامیه

د حزب الله پارټئ دواړه رونړه ملحدان دي

سوال: یو سړي دي ډاکټر مسعود الدین عثماني په خپل کتاب، توحید خالص، اولني قسط کښې لیکي بیادا دحلول عقیده د ابن سبامنلو والا نصریه. کیسانیه قرامطه او باطنیه نه راغله راغله او په صوفیاؤ کښې ور دننه شوه او چه دلته رااورسیده نو خپل اصل شکل ئې اختیار کړو، الخ صفحه۳۴ او ددې کتاب په صفحه ۸۵ باندې ئې لیکلې دي چه ددویمې صدئ (پیړئ) نه واخلې تر څوارلسمې صدئ پورې صوفیاؤ لیکلې دي او وئیلې ئې دي دا ټول حضرات د چا چه ذکر اوکړې شو د دې الحاد علمبردار وو، او نن چه کوم دین د اسلام په نوم باندې په دنیا کښې موندلې کیږي داددې حضراتو ایجاد کړې شوې دین دې. بیا په صفحه ۱۱۲ باندې لیکي ترننه پورې څوک صوفي داسې نه دي تیر شوې چه ملحد نه وي. نودداسې خبرو لیکلو او وئیلو والا څه حکم دې؟ اود دوي په پارټئ حزب الله کښې شریک کیدل څنګه دي ؟

المستفتی: مولوي عبدالمقدس جلبئ صوابي.....۵محرم الحرام۱۴۰۳

الجواب: دحزب الله پارټې دواړه مشران ډاکټر عثمان او پروفیسر کمال ملحدان دي. (۱) ددې خلقو بنیادی کار عوام او کم علمه خلق د علمائې حق نه بد ګمانه کول دی دارنګې د یني مرکزونو باندې حملې هم کوي. ددوي ددې رویې نه معلومیږي چه دا خلق د کمونستانو او دهریانو ایجنټان دي په ټول اهلِ اسلام باندې ضروري ده چه څلور واړو امامانو، امام ابو حنیفه، امام مالکؒ، امام شافعی، اوامام احمدبن حنبل رحمهم الله چه د قران اوحدیث کوم تشریحات کړی هغه ددې ملحدینو دتشریح په وجه باندې پرې نږدي (۲) ولاحول ولاقوة الابالله،

(۱) قال ابن عابدين والملحد وهو من مال عن الشرع القويم الى جهة من جهات الكفر من الحد فى الدين حاد و عدل الخ (رد المحتار ص ۳۲۴ جلد ۳ مطلب الفرق بين الزنديق و المنافق والدهرى و الملحد)

(۲) عن عمران بن حصين قال قال رسول الله ﷺ خير امتى قرنى ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم ثم ان بعدهم قوماً يشهدون ولا يستشهدون ويخونون ولا يؤتمنون وينذرون ولا يفون ويظهر فيهم السمن وفى رواية ويحلفون ولا يستحلفون متفق عليه وفى رواية لمسلم عن ابى هريرة ثم يخلف قوم يحبون السمانة. (مشكواة المصابيح ص ۵۵۴ جلد ۲ باب مناقب الصحابة الفصل الاول)

حزب الله يوه ګمراه پارټي ده

سوال: علمائې دين او مفتيان کرام څه فرمائي چه نن صبا يو خاص ډله د حزب الله په نوم چه علمائې ديوبند او لويو لويو علماؤ ته کافر او مشرک وئيلو کښې څه څر په نه کوئ، ددې خلقو متعلق ستاسو حضراتو څه خيال دې؟

المستفتي: دين محمد نيو سلطان روډ آدم جی نګر کراچی ۲۸ محرم الحرام ۱۴۰۵ھ

الجواب: حزب الله پارټي يو ګمراه پارټي ده﴿۱﴾ دا خلق غواړي چه په خيرالقرون﴿۲﴾ کښې څلور واړو امامانو چه د وحی کومه تشريح کړې ده هغه پريخودې شي او په شرالقرون کښې د يو ډاکټر او پروفيسر تشريح خپله کړيشي او حال دادې چه دا بې ديني او بد ديني ده، فقط

ددې زمانې اهل حديث اهل بخاری دی اهل حديث نه دی

سوال: ځمونږ د بالاکوټ په علاقه کښې اهل حديث والو يو جماعت جوړ کړې دې نو اوس څه اختلافي خبرې مخې ته راغلې لکه رفع اليدين، امين بالجهر، او فاتحه خلف الامام وغيره. اهل حديث خلق د بخاري شريف او مسلم شريف حديثو نه او حوالې پيش کوي او ځمونږ مقامي علماء د حديث پيش کولو په پوزيشن کښې نه دي. لهذا تاسو حضرات د حديثو حوالې او د کتابونو حوالې اوليکئ او راوليږئ. چه ددوي جواب اوکړو؟

المستفتی: عبدالغفور کاغان روډ بالاکوټ...۹۱۸۱۱۹۷۸

الجواب: محترم المقام. السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته! تاسو ته دې واضحه وي چه رفع اليدين، وغيره مسائل فيصله شوې مسئلې دي، تاسو علم دين حاصل کړئ او مخالفين قابو کړئ يا چرته يو مناظر د پنډئ او ګوجرانواله نه را اوغوړئ

﴿۱﴾ قال ابن عابدين و قال ابن ملک في شرح المجمع و ترد شهادة من يظهر سب السلف لانه يکون ظاهر الفسق ...... وقال الزيلعي او يظهر سب السلف يعني الصالحين منهم و هم الصحابة والتابعون لان هذه الاشياء تدل على قصور عقله و قلة مروئته ومن لم يمتنع عن مثلها الخ (رد المحتار ص ۳۲۱ جلد ۲ مطلب مهم في حکم سب الشيخين)

﴿۲﴾ عن عمر قال قال رسول الله ﷺ اکرموا اصحابي فانهم خيارکم ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم ثم يظهر الکذب حتیٰ ان الرجل الخ الحديث (مشکوٰة المصابيح ص ۵۵۴ جلد ۲ باب مناقب الصحابة الفصل الثاني)

اودوي چُپ کړئ صرف په فتاوؤ او رسالو سره د دوي مقابله کول ډیر گران کار دي د موجوده زماني اهل حدیث، اهل حدیث نه دي دا اهل بخاري دي ددوي په قابو کښې راوستل آسان کار دي. وهوالموفق(۱)

د اهل حدیثو مسلک اختیارول څه حکم لري اود اهل حدیثو اقتداء

سوال: د یو حنفي دپاره بغیر دلیل نه حنفیت پریخودل او داهل حدیثو مسلک اختیارول څنگه دي چه دې پخپله نه په قران پوهیږي او نه په حدیث (۲) او داسې اهل حدیث چه په حنفیانو باندې جرح او اعتراضونه کوی آیا د حنفي اقتداء صحیح ده؟

المستفتي: محمد اقبال ډینټل ټیکنیشن تربت.... ۲۷ رمضان ۱۴۰۵ھ

الجواب: ائمه اربعو چه د خیر القرون خلق دي. (۲) د قران او حدیث وضاحت کونکې او تشریح کونکي دي. نو ددوې وضاحت او تشریح پریخو دو والا او د شوکاني وغیره تشریح قبلولو والا خلق یا خواهش پرست دي اویا ډیر لوئې ججان دي (۲) او کوم اهل حدیث (چه په حقیقت کښې اهل هوي یا اهل بخاري دي) چه ائمه اربعه پسې کنځل کوي هغوي پسې اقداء نه دې کول پکار. (۳)

---

(۱) مفتي صاحب فرمائي! بې خبره خلق دا خیال کوي چه اهل حدیث په قال الله او قال الرسول باندې عمل کوي او مقلدین په قال ابو حنیفه او قال الشافعي باندې عمل کوي لیکن دا خیال غلط دې هر یو امام دا تصریح کړې چه حجت او دلیل صرف قران اوحدیث دې. او د قرآن اوحدیث په مقابله کښې ئې د رائې قبلولو سخت رد کړې دې دا امامان په اعتبار د عبارت، اشارت دلالت او اقتضاءسره د وحې شرحه کونکي دي شا رعین نه دي دا څمونږ استاذان دی خدایان نه دي دمشترک او مجمل مراد ظاهر او ښکاره کوي او تعارض لري کوې او چه کوم حکم ظاهراً په وحي کښې موجود نه وي د هغې استنباط کوي او دې خبرو ته اهل حدیث هم محتاج دي. مناسب داده چه دا خلق یو مثال پیش کړي چه امام ابو حنیفه رحمه الله د رائې په وجه باندې حدیث پریخودې وي او د بعضې خلقو په د ماغو کښې دا خیال پیدا کیږي چه دامام ابو حنیفه أحادیث په بخاري اومسلم کښې نشته دې اود اهل حدیثو احادیث په بخاري او مسلم کښې شته. چه دا دواړه صحیح ترین کتابونه دي، لیکن دا خیال د اصولو نه خلاف دي ځکه چه دلیل صرف حدیث ثابته دي نه یواځې بخاري شریف، مونږ اهل حدیث یو، اهل بخاري نه یو بې شکه امام بخاري لوئې امام دې، امیر المومنین في الحدیث دې. او صحیح بخاري د کتاب الله نه پس په ټولو کتابونو کښې صحیح ترین کتاب دې لیکن داخبره نه په قرآن کښې شته اونه په حدیث کښې او نه په خیر القرون کښې چا وئیلې ده بلکه په شرالقرون کښې بعضې امامانو وئیلې دي نو په اهل حدیثو باندې هم تعجب دې چه په دې مقوله باندې اعتماد کوي دا د اهل حدیثو سره مناسب نه دي څمونږ د مقلدینو سره مناسب ده. (وتمامه فی المقالات ص ۱۳۳ تتمه لمفتی اعظم شیخ الحدیث مفتی محمد فرید دامت بر کاتهم) (از مرتب)

(۲) عن عبد الله ابن مسعود رضی الله تعالیٰ عنه عن النبی صلی الله علیه وسلم قال: خیر الناس قرنی (بقیه حاشیه پراروانه مخ)

بریلیان کافران دي که نه؟

سوال: د بریلوي فرقې څه حکم دې کافره ده که نه؟

المستفتي: جاوید احمد چوک یادګار پیښور

الجواب: دا بریلوي فرقه کافران نه دي او چه کوم سړې د پیغمبرانو بشریت نه منکر وي(۱) یا د غیر الله دپاره تسلط غیبی او علمِ کلی منی نو هغه کافردې (۲) وهوالموفق

په مودودی او پنجپیری کښې فرق او د هغوي امامت

سوال: دمودو دیانو او پنجپیریانو په عقیدو او اعمالو کښې څه فرق دې؟ دوي پسې اقتداء کول او ددوي عقیدې خورول جائز دي که نه؟

المستفتي: عبدالله متعلم دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک..... ۱۹۸۵ء۱۳۱۴

الجواب: مودودیان د عصمة الانبیاء، عدالت صحابه، تقلید شخصی اود مشهور تصوف منکرین دي.(۳) په خلاف د سلفیانو چه هغوي د توسل بالصالحین وغیره نه انکار کوي، نو که چا صحیح عقیدې والا سړې اوموندلو په هغه پسې

(بقیه حاشیه) ثم الذین یلونهم ثم الذین یلونهم ثم اقوام تسبق شها دة احد هم یمینه و یمینه شهادته.
(مختصر صحیح البخاری ص ۲۵۹ جلد ۲ کتاب الشهادات باب لا یشهد علی شهادة جور اذا اشهد)
﴿۳﴾ قال العلامه ابن عابدین و مما یزید ذلک وضوحاما صرحوا به فی کتبهم متونا و شروحاً من قولهم ولا تقبل شهادة من یظهر سب السلف...... وقال ابن ملک فی شرح المجمع وترد شهادة من یظهر سب السلف لانه یکون ظاهرالفسق...... وقال الزیلعی او یظهرسب السلف یعنی الصالحین منهم و هم الصحابة والتابعون لان هذه الاشیاء تدل علی قصور عقله و قلة مروأته الخ (ردالمحتار ص ۳۲۱ جلد ۳ مطلب مهم فی حکم سب الشیخین)
﴿۱﴾ قال العلامه الوسی فلو قال شخص أومن برسالة محمد ﷺ الیٰ جمیع الخلق لکن لا ادری هل هو من البشر اومن الملائکة او من الجن اولا ادری هل هو من العرب او العجم فلا شک فی کفره لتکلیبه القران و جحده ما تلقته قرون الاسلام خلفا عن سلف و صار معلوما با لضرورة عند الخاص والعام ولا اعلم فی ذلک خلافا ...... فان جحده بعد ذلک حکمنا ه بکفره انتهیٰ. (روح المعانی ص ۱۷۸ جلد ۳ سورة آل عمران آیت: ۱۶۴)
﴿۲﴾ قال ابن عابدین والذی یدعی ان له صاحبا من الجن یخبره عما سیکون والکل مذموم شرعاً محکوم علیهم و علی مصدقهم با لکفر و فی البزازیه یکفر با دعاء علم الغیب...... و فی التتار خانیه یکفر لقوله اناعلم المسروقات او انا اخبر عن اخبارالجن ایای...... واما ما وقع لبعض الخواص کا لانبیاء والاو لیاء با لوحی او الالهام فهو باعلام من الله تعالیٰ فلیس مما نحن فیه ...... وحا صله ان دعوی علم الغیب معارضة لنص القران فیکفر بها الا اذا اسند ذلک صریحا او دلالة الیٰ سبب من الله تعالیٰ کوحی او الهام (ردالمحتار ص ۳۲۵ جلد ۳ مطب فی دعویٰ علم الغیب)

(بقیه حاشیه په راتلونکي صفحه)

دې اقتداء او کړي ګني بدعتيانو پسې هم مونځ کيږي چه کافران نه وي خو بيا هم داسې خلق امامان جوړول نه دي پکار. وهوالموفق.

د پنجپيريانو عقيدې د فرقه سلفيه نجديه عقيدې دی

سوال: جناب مفتي صاحب بعضې علماء خپل نسبت حقانيه او ديوبند ته کوي ځان سره حقاني او ديوبندي ليکي او د وهابيانو او پنجپيريانو دعقيدو سخت پابندوی، په سوات دير او کوهستان کښې داسې خلق ډير دي، ددې خلقو متعلق مونږ ته فتوي راکړئ چه پنجپيريان څنګه خلق دي؟

المستفتي:عبدالرحيم طوروی يارحسين مردان يکم رمضان المبارک ۱۳۸۹

الجواب: د پنجپيريانو عقيدې د فرقه سلفيه نجديه عقائد دې او دوي د خپلو مزعوماتو د اثبات دپاره په قرآن اوحديث کښې لرې لرې تاويلات کوي چه هغې ته من وجه تحريف وئيل هم څه غلطه خبره نه ده. فقط

پنجپيريان سلفيان او متشدده دی

سوال: نن صبا يوه فرقه ده چه پنجپيريان ورته وائي د شريعت په رڼړا کښې دا خلق څنګه دي؟

المستفتي:ارشد علي پړانګ چارسده...... ۱۵\۳\۱۹۹۰

(بقيه حاشيه) ﴿۳﴾ په دے باندے د امت اکابر علماء کرامو مختلف کتابونه ليکلی دی. فليراجع اليها
(۱) فتنۂ مودودیت للشیخ محمد زکریا مہاجر مدنی (۲) صراط مستقیم للشیخ لدھیانوی
(۳) مودودی خمینی بھائی بھائی۔ (۴) علماء حق کی مودودی سے ناراضگی کے اسباب۔ للشیخ احمد علی لاہوری رحمۃ اللہ علیہ۔
(۵) صراط مستقیم، سبیل المؤمنین للشیخ عبدالسلام نوشہروی۔ (۶) مودودی مذہب للقاضی مظہر حسین چکوال
(۷) مودودی عقائد اور دستور للشیخ حسین احمد مدنی شیخ الحدیث بدارالعلوم دیوبند
(۸) حضرت امیر معاویہ اور تاریخی حقائق بجواب خلافت ملوکیت (محمد تقی عثمانی)

﴿۱﴾ قال الحصكفى و يكفره تنزيها امامة عبد ...... و مبتدع اى صاحب بدعة و هى اعتقاد خلاف المعروف عن الرسول لا بمعاندة بل بنوع شبهة.
(رد المحتار ص ۴۱۴ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

الجواب: دا سلفیان خلق د فروعي مسئلو(۱) په وجه باندې اهلِ اسلام ته کافران وائی ددوي د سختې روئې نه ځان ساتل پکار دي.

د پنجپیریانو سره ترجمه کول څنګه دی؟

سوال: څمونږ په کلي کښې یو حاجي صاحب دخپل کلي د یو عالم نه لفظي ترجمه تولـه د قـران مجیـد وئیلې ده بیـا ئې روستو دحضرت مولانـا شیخ التفسیر والحدیث مولانا عبدالهادی صاحب شاه منصوري سره ترجمه قران مجید اوکړه او دارالعلوم کښې ئې څه کتابونه هم اووئیـل بیـا ئې روستو پـه پنجپیر کښې ترجمـه اوکړه.اوس صرف دپنجپیر معتقد دي او د خپـل کلي د قراني استاذ او دخپل کلی د قرآنی استاذ اودحضرت مولانا شیخ التفسیر والحدیث جنـاب عبـد الهادي صـاحب لږ دارنګـې د دارالعلـوم حقانیـه د اسـتاذانو او مدرسینو ډیر بې ادبه او بد ګویه دي.نو دعلمائې حق د داسې سړي په باره کښې څه حکم دې؟او په جمات کښې خپل قرانی استاذ پسې مونځ نه کوي او بد عتي ورته وائي او ځان له مونځ کوي.(۲) د پنجپیر د معتقدینو او متعلقینو نه ترجمه کول، زده کول او اوریدل څنګه دي؟

المستفتي: جمله ساکنان اضاخیل بالا نوشهره..۲۱۲۱۱۹۷۹

الجواب: دا سړې د فقه سلفیه نجدیه عقیده لری او د خپـل مخصوص شیخ پشان د نافرمانئ په جرم کښې مبتلاء دې،او جماعت پریخودل فسق او نفاق دې(۲) (۲) چونکه دا خلق د خپـل نجدیت داثبات دپاره د کلام الهي لرې لرې معنې کوي چه یو قسم تحریف دې نو په دې وجه د دوي نه قران وئیـل نـه دي پکار،

درهما از جهان شود معدوم ..... کس نه آید بزیر سایه بوم، فقط.

(۱) کالدعاء بعد السنة والدعاء بعد الجنازة وحیلة الاسقاط، والتوسل با الذوات الفاضله والاعمال الصالحه و زیارة القبور، والاجرة علی ختم القران وطعام اهل المیت وغیرها کما یفهم من کتبهم.

(۲) قال ابن عابدین قوله نظام الالفة بتحصیل التعاهد با للقاء فی اوقات الصلوات بین الجیران الی ان قال قوله قال الزاهدی ارادوا با لتاکید (الجماعة) الوجوب اخذاً من استدلالهم با لاخبار الواردة بالوعید الشدید بترک الجماعة و فی النهر عن المفید الجماعة واجبة وسنة لوجوبها با لسنة. (ردالمحتار ص ۴۰۸ جلد ۱ مطلب فی تکرار الجماعة فی المسجد باب الامامة)

د یو وهابي مولانا د تقریر وضاحت

سوال: تاسو حضراتو ته به معلومه وي چه نن صبا د وهابیانو نازیبا الفاظ په لاوډ سپیکرو باندې خورېږي چه دهغې په وجه باندې ځمونږ علاقه ډېره پریشانه ده ځمونږ د یومولانا د تقریر الفاظ داسې دي. (۱) حضور ﷺ به خلقوته کنځل هم کول، العیاذ بالله. حضور ﷺ ته ئې د کنځلو نسبت کړې، (۲) و ظللنا علیکم الغمام وانزلنا علیکم المن والسلوی په تشریح کښې وائي. ځومره تفسیرونو چه د تیارو مړاڅانو یعني وریت شو ترجمه کړې هغه ټول غلط او دروغ دي الله پاک دومره وزګار نه دې چه خلقو ته تیار خوراکونه ورکوي او نه هغه اوزګار وو (۳) د جمعې په شپه سورة ملک (تبارک الذي) وئیل عمل صالح نه دي، او هغه اسماعیل به یقیني طور دوزخ ته ځي. (۴) خپل ځان ته دوهابیانو او اصحابو نسبت کوي او غیر وهابیانو ته مشرک وائي. (۵) هرهغه عمل چه رسول الله ﷺ پاس کړې نه وي دهغې بدله به نه ملاویږي، نو آیا داسې سړې به اسلام نه خارج نه متصور کیږي؟ که جواب په نفي کښې وي نو مونځ ورپسې څنګه دی؟

المستفتي: اهلیان تهکال پشاور

الجواب: (۱) پیغمبر ﷺ مسلمانانو ته د کنځلو کولو نه منع کړیده حیث قال سباب المسلم فسوق. ﴿۱﴾ کافر ته کنځل په صحیح عرض سره جائز دي. قال الله تعالی لاتطع کل حلاف مهین هماز مشاء بنمیم مناع للخیر معتد اثیم ﴿۲﴾ (۲) د وریت کړې شو مړزانو ناز لیدل غیر تحقیقي خبره ده نو ددې انکار کولو والا سړې مسلمان دې (۳) دده دا خبره چه فلانکې به یقیني طور دوزخ ته ځي دا یقیناً غلطه ده که د خاص کس متعلق وي او که دعام او د سورة الملک تخصیص کول د جمعې د شپې پورې د فقهاؤ د اصولو نه خلاف دي ﴿۳﴾ (۴) دا قسم غلو کول حرام او بدعت دي ﴿۴﴾ (۵) صحیح خبره ده. ﴿۵﴾ او پاتې شوه دا خبره چه د

﴿۱﴾ (مشکواة المصابیح ص ۴۱۱ جلد ۲ باب حفظ اللسان والغیبة والشتم)

﴿۲﴾ (پ:۲۹ سورة قلم رکوع:۱ آیت:۱۰،۱۱،۱۲)

﴿۳﴾ قال ابن نجیم ولان ذکرالله تعالیٰ اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشی دون شی لم یکن مشروعاً حیث لم یرد الشرع به (البحرالرائق ص ۱۵۹ جلد ۲ باب العلین)

﴿۴﴾ عن ابی ذر انه سمع النبی ﷺ یقول لایرمی رجل رجلاً با لفسوق ولا یرمیه بالکفر الاارتدت علیه ان لم یکن صاحبه کذالک. (صحیح البخاری ص ۸۹۳ جلد ۲ باب ماینهیٰ من السباب واللعن)

﴿۵﴾ عن عائشة رضی الله عنها قالت قال رسول الله ﷺ من احدث فی امرنا هذا مالیس منه فهورد. متفق علیه (مشکواة المصابیح ص ۲۷ جلد ۱ باب الاعتصام بالکتاب والسنة)

کوم عمل وهابیانو او نجدیانو نه وي پاس کړي ثواب به نه ملاویږي غلطه ده،فقط کوم اهل حدیث چه ددې سرې پشان د غُلو نه ډک وي دهغوي پسې اقتداء کول مکروه ده.

ایراني شیعه ګان او نجدی خلق

سوال: مونږه سره یو پاکستاني دې چه دهغه تعلق د پنجپیریانو د ډلې سره دې، هغه وائي چه ټول ایرانیان مشرکان او کافران دي نو آیا مونږ دوی ته مشرکان او کافران وئیلي شو؟

المستفتي: ضیاء الرحمان اصفهان جمهوري اسلامي ایران۲۲\۲جون۱۹۸۴

الجواب: ټول ایرانیان نه شیعه ګان دي او نه مشرکان، اونه ټول شیعه ګان کافران او مشرکان دي. ﴿۱﴾ البته ټول نجدیان ټول په ټوله متشدد دي.
وهوالموفق

د محمد بن عبدالوهاب نجدی متعلق وضاحت

سوال: علمائې دین ددې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه زید وائي،محمد بن عبدالوهاب، نجدي حنبلي مذهب والا وو او پوخ مسلمان وو خو په مزاج کښې ئې جلال ضرور وو. او بکر وائي چه هغه ګمراه وو، نو ددې متعلق وضاحت اوکړئ چه محمد بن عبدالوهاب نجدي څنګه سړې وو؟

المستفتي:شاه محمد مدرسه فیض العلوم پشین بلوچستان۲۲\۲جولائي۱۹۸۴ھ

الجواب: محمد بن عبدالوهاب او دهغه متبعین مسلمانان دي د دین د ضروریاتو نه منکر نه دي البته د اشداء علی الابرار والرحماء بالکفار د رویې په وجه باندې د خوار جونه شمارکړې شوې دي او دا خلق په بعضې اصولو او فروعو کښې ځانله دي د حنابله ؤ نه هم مخالف دي.﴿۲﴾ کما یدل علیه کلام الذهبي في حق امامهم ابن تیمیه.﴿۳﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾ قال ابن عابدین ان الرافضي ان کان ممن یعتقد الالوهیة فی علی او ان جبریل غلط فی الوحی او کان ینکر صحبة الصدیق او یقذف السیدة الصدیقة فهو کافر لمخالفة القواطع المعلومة من الدین بالضرورة بخلاف ما اذا کان یفضل علیا او یسب الصحابة فانه مبتدع لا کافر . الخ (رد المحتار ص ۳۱۳ جلد ۲ فصل فی المحرمات مطلب مهم فی وطء السراری اللاتی ....)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین الظاهر من کلام الاختیار وغیره ان البغاة اعم فالمراد بالبغاة ما یشمل الفریقین و لذا فسر فی البدائع البغاة بالخوارج لبیان انهم منهم وان کان البغاة اعم وهذا الیٰ ان قال ابن عابدین فی زماننا فی اتباع عبد الوهاب الذین خرجوا من نجد وتغلبوا علی الحرمین و کانوا ینتحلون مذهب الحنابله لکنهم اعتقدوا انهم هم المسلمون وان من خالف اعتقادهم مشرکون و استباحوا بذلک قتل اهل السنة و قتل علمائهم حتیٰ کسر الله تعالیٰ شوکتهم وخرب بلادهم و ظفر بهم عساکر المسلمین عام ثلاث وثلاثین و مائتین و الف . (ردالمحتار ص ۳۳۹ جلد ۳ مطلب فی اتباع عبدالوهاب الخوارج فی زماننا باب البغاة)

﴿۳﴾ (والتفصیل فی التذکرة للذهبی)

د وهابیانو مذهب او دَ حق مذهبونو تعداد

سوال: (۱) په وهابیانو باندې د کفر اطلاق کیږي که نه؟ (۲) وهابیان چه د خلقو د ستونونه د تقلید لرې کولو دپاره کوم مالونه ورکوي آیا دا مال خوړل حلال دي که نه؟ (۳) محمد بن عبدالوهاب نجدي د کوم مذهب مقلد وو (۴) حق مذهبونه څومره دی؟ آیا د څلور مذهبونو نه علاوه چه یو بل مذهب وي د هغې تقلید به واجب وي که نه؟

المستفتي: مجاهد عبدالرحمان حنفي افغانستان...۵ربیع الثاني۱۴۰۵ھ

الجواب: (۱) وهابي بې ادبه او ایماندار سړي دي کافر نه دې (۲) ددوی مال اخستل د غیرت نه خلاف دي حرام نه دي (۳) محمد بن عبدالوهاب نجدي د امام احمد بن حنبل د مذهب دعوي کونکې وو، لیکن په بعضې اصولو او فروعو کښې ځانله وو(۱) (۴) اهل سنت والجماعت پنځه واړه فرقوته وائي یعني څلور واړه امامان او غیرغالی اهل حدیث. وهوالموفق

وهابیان بې ادبه او ایماندار دي

سوال: د وهابیانو څه عقیده ده او د چا مقلدین دي دوي پسې مونځ کول جائز دي یا نه؟

المستفتی: فصیح الرحمان پبي پیښور.....۱۹اکتوبر۱۹۸۷ء

الجواب: وهابیان دمحمدبن عبدالوهاب نجدی، ابن قیم او ابن تیمیه وغیره متبعینو ته وائي دا خلق د شرعي توسل، د قبرونو د زیارت دپاره سفر کولو او د مرګ نه پس د کرامت پشان حقیقتونو نه منکر دي دا خلق بې ادبه خو ایماندار دی دوی پسې بغیر ضرورته مونځ کول مکروه تحریمي دي(۲) والله اعلم بالصواب

(۱) قال ابن عابدين فی زماننا فی اتباع عبدالوهاب اللذين خرجوا من نجد و تغلبوا علی الحرمين و کانوا ينتحلون مذهب الحنابلة لکنهم اعتقدوا انهم هم المسلمون وان من خالف اعتقادهم مشرکون و استباحوا بذلک قتل اهل السنة و قتل علمائهم الخ

(ردالمحتار ص ۳۳۹جلد ۳ باب البغاة مطلب اتباع عبد الوهاب الخوارج)

(۲) قال الحصکفی و يکره امامة عبد .... واعرابی ...... و فاسق و اعمیٰ ...... و مبتدع ...... و کل من کان من قبلتنا لا يکفر بها حتی الخوارج قال ابن عابدين اراد بهم من خرج عن معتقد اهل الحق.

(الدرالمختار وردالمحتار ص ۴۱۴، ۴۱۵ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

نجديان او بريليان په افراط او تفريط کښې مبتلا دی

نوټ: يو مفصل استفتاء چه په هغې کښې د نجديانو او بريليانو د افراط او تفريط ذکر وو چرته ورکه شوه په تلاش کولو سره هم ملاؤ نه شوه دهغې په جواب کښې حضرت مفتي اعظم مرشد عالم دا څو کرښې جواب ليکلې ؤو.

الجــواب: مونږ نـه د بريلويـت حمايـت کـونکی يـو او نـه د نجـديت دعـوت ورکونکي د افراط اوتفريط دواړو نه ويزاره يو (١) تاسو هغه قصې معجزې او کرامتونه را اوليږئ چه مونږ صحيح فتوی ورکړی شو. فقط

د وهابيانو او سلفيانو د مخ نيوی فيصله صحيح ده

سوال: څمونږ د شمالي وزيرستان علاقې خلق ټول حنفي او ديوبندي مسلک لري اوس د بعضې عربي مملکتونو نه بعضې مهاجر د کنړ افغانستان په ذريعې سره ډيرې پيسې اخلي او په دې سره د وهابيت او سلفيت خوروول کوي في الحال خو په خيمو کښې مدرسې جوړوي خو روستو ئې د ترقئ اراده شته دې نو مقامي علماؤ فيصله کړې ده چه ددې فتنې په وخت باندې مخ نيوې پکار دې چه عوام د فساد او خانه جنګئ نه محفوظ شي نو آيا دا فيصله او اقدام صحيح او جائز دي يا نه؟

المستفتي: مولانا حاجی محمد صاحب وعلماء شمالی وزيرستان ١٩٨٦ء١١١١٢١

الجواب: الحمد لله و سلام علي عباده الذين اصطفي امابعد! ستاسو دا مخ نيوې او حفظ ما تقدم صحيح او د شاباس لائق دي ځکه چه دا فرقه سلفيه وهابيه د خيرالقرون په يو امام باندې هم اعتماد نه کوي او د دغې امامانو چه د قران او حديث کومه تشريح کړې دوي ساده عوام د هغې نه بد ګمانه کوي او خپلې تشريح طرفته دعوت ورکوي. دا فرقه شخصي تقليد ته شرک وائي او امامانو ته ارباب من دون الله وائي، او دبې خبره خلقو ذهن جوړوي چه امام اعظم صاحب به رائې په حديث باندې وړاندې ګڼړله او حال دادې چه د شخصی تقليد مشروعيت (جائز والې) د قران او حديث او خير القرون نه ثابت دي او

(١) عن ابن عباس قال قال رسول الله ﷺ الامر ثلثة امر بين رشده فاتبعه و امر بين غيه فاجتنبه وامر اختلف فيه فكله الى الله عزوجل رواه احمد. (مشكواة المصابيح ص ٣١ جلد ١ باب الاعتصام بالكتاب و السنة الفصل الثانی)

دهرې زمانې لوئې خلق مفسرين، محدثين، شارحين حديث، فقهاء او تصوف والا د تقليد شخصی پابند پاتې شوې دي. او په دوی کښې بالخصوص احناف ټول مجتهدين په حقه باندې منی.او د نورو امامانو مقلدين دخپل ځان پشان مسلمانان ګڼړي او د يو امام توهين او ورته کنځل کول جائز نه ګڼړي او په کومو مسئلو کښې چه صحابه کرامو کښې اختلافات پاتې شوې مثلاً قرآة خلف الامام، رفع اليدين، آمين بالجهر وغيره نو په هغې کښې د دواړو طرفو نو دليلونه ذکر کوي او راجح او غوره په دليلونو سره متعين کوي او د مرجوح قول په قائلينو باندې طنز نه کوي او نه هغوي له خپلي رائې طرفته دعوت ورکوي د سلفيه ډلې د رويې پشان نه دي.نود کومو ښارونو اکثر خلق ياټول اوسيدونکي چه احناف وي د غيرت او مذهبي حميت نه ډک وي نو په داسې ښارونو کښې د سلفيانو وهابيانو پشت پناهي کول او هغوي له د مدرسو دپاره ځائې ورکول دائمه دين په توهين کښې ناجائزه تعاؤن دې او د عوامو تباهي او بد خواهي ده ځکه د تجربې نه ثابته ده چه سلفيان او وهابيان د کنځلو وينا ګانو او تشدد نه نۀ منع کيږي نه نو خامخابه جنګ جګړې ته خبره رسيږي او د کميونزم سره د جنګ په ځائې به په مسلمانانو کښې جنګونه جوړشي او بله دا چه دا سلفيان او وهابيان د يو څو مسئلو نه علاوه د نور علم نه بالکل خالي دي نو لازماً به عام خلق د اسلام نه بد ګمانه شي او وائي به چه اسلام څنګه مکمل ضابطه حيات دې په دې کښې څمونږ د ټولو مسئلو حل نشته

نو ددې مفاسدو په بنا باندې دې سلفيانو وهابيانو ته ځائې ورکول حرام دي ځکه چه د مفاسدو ذريعه هم خرابه وي په ټولو بااثره مسلمانانو باندې لازم دي چه ددې فتنې په وخت باندې مخ نيوې اوکړې او د ډير افسوس خبره دا ده چه بعضې عربي ملکونو ددې مصلحت په وجه باندې تبليغي جماعت خلاف قانو ن ګرځولي ځکه چه په تبليغ کښې وخت لګولو سره په خلقو کښې دينَي شعور پيدا کيږي او د بې ديني او فسق او فجور مقابله شروع کيږی نوهسې نه چه حکومت والا د هغې نه متاثره شي او د احنافو په نزد حنفي مذهب ډير اهم دې او حفاظت ئې واجب دې نو هغوي به څنګه ددې ډلې مفاسد نظر انداز کړي. وهو الموفق

فصل
في مايتعلق
بالجماعت التبليغية

بسم الله الرحمن الرحيم

وَلۡتَكُنۡ مِّنۡكُمۡ اُمَّةٌ
يَّدۡعُوۡنَ اِلَى الۡخَيۡرِ
وَيَاۡمُرُوۡنَ بِالۡمَعۡرُوۡفِ
وَيَنۡهَوۡنَ عَنِ الۡمُنۡكَرِ ط
وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الۡمُفۡلِحُوۡنَ ١٠٤

فصل في مایتعلق بالجماعت التبلیغیة

تبلیغي جماعت او د عام سړي د تبلیغ حکم او د تبلیغي جماعت مخالفت

سوال: (۱) د تبلیغي جماعت څه حکم دي؟ (۲) عام بې علمه سړې تبلیغ کولې شي او که نه؟ (۳) د تبلیغي جماعت مخالفت څنګه دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: مولوی خیرګل ارباب ګړهی چارسده ۲ ربیع الا ول ۱۴۰۲ هجري

الجواب: (۱) تبلیغي جماعت یو نیک او باأثره جماعت دې او د اسلام په خدمت کښې دټولو خلقو نه مخکښې مخکښې دي او دارنګې صحابه کرامو رضي الله عنهم اجمعین د تبلیغی محنت نقشه په دې خلقو کښې ښکاره ده. (۲) عام بې علمه سړې د تبلیغ اهل نه دې(۱) لیکن په اصلاحي پروګرام کښې د حصې اخستلو ډیر زیات محتاج دې. (۳) دا مخالفت د دین د شمني ده البته څوک چه د حد نه تجاوز کوي د هغوي اصلاح ضروري ده.(۲)

تبلیغي جماعت د دیو بند مسلک لري

سوال: (۱) بعضې خلق وائي چه په تبلیغي جماعت کښې وهابیان او پنجپیریان خلق ډیر دي دوي سره مه اوځې، داسې کس خو به ګناه ګاریږي نه؟ (۲) بعضې خلق وائي چه د بې علمه سړي د بیان سره هغه پخپله او اوریدلو والا ټول کافران کیږي آیا دا خبره صحیح ده؟ (۳) بعضې خلق وائي چه په تبلیغ کښې د یوې روپې ثواب اووه لاکهه او دیو مونځ ثواب یو کم پنځوس کروړه دا بالکل بې سنده خبره ده. ددې څه حکم دې؟

المستفتي: فضل واحد سالارزئ باجوړ.... ۲۳ رمضان ۱۴۱۰ھ

---

(۱) وفی الهندیه الامر بالمعروف یحتاج الی خمسة اشیاء اولها العلم لان الجاهل لا یحسن الامر بالمعروف الخ (فتاویٰ الهندیه ص ۳۵۳ جلد ۵ کتاب الکراهیه الباب السابع عشر)

(۲) عن جریر بن عبدالله البجلی رضی الله عنه قال بایعت رسول الله ﷺ علی اقام الصلاة وایتاء الزکاة والنصح لکل مسلم .(صحیح البخاری ص ۱۳ جلد ۱ کتاب الایمان باب قول النبی ﷺ الدین النصیحة)

الجواب: (۱) په رائې ونډ کښې د سنتو نه وروستو دعاکول اودحیله اسقاط معمول نشته نو په دې وجه باندې عوام بدګما نئ کوي ګڼي نو دا جماعت دیوبند مسلک ساتي. (۲) دا دروغ او جاهلانه کلام دې (۳) دا ثواب د دوو حدیثو نو د ملاوهلو په وجه سره د مجاهدینو، حاجیانواو طالبانو او تبلیغیانو دپاره ثابت دې. (۱) ثواب دیوې ډلې پورې خاص کول تحریف معنوي دې، وهوالموفق

په رائې ونډ او تبلیغی جماعت مشرانو باندې اعتراض کول

سوال: آیا رائې ونډ ته تلل جائز دي او د تبلیغي جماعت په علمائې کرامو باندې د اعتراض کولو څه حکم دې؟

المستفتي: هدایت خان ملاکنډ ایجنسي..... ۱۴ صفر ۱۴۰۵ھ

الجواب: رائې ونډ ته تلل جائز دي او د تبلیغي جماعت مشران اولیاءالله دي په هغوي باندې بې ځایه اعتراضونه کول د اعتراض والؤ دپاره ښه نه ښکاري.

ددین تبلیغ فرض دې یا مستحب او د ثواب تخصیص کول

سوال: ددې مشهورې طریقې چه د مولانا محمد الیاس صاحب تبلیغي سلسله ده ددې څه حکم دې چه تبلیغ فرض دې یا واجب دې یا سنت دې او یا مستحب، که مستحب وي نو چه کوم حضرات د فرض واجب سنت عقیده لري نو دهغوي شرعي حکم څه دې؟. (۲) که مستحب وي نو دومره اهتمام کول چه د غریبو مسلمانانو د رائې ونډ اجتماع ته د کعبې شریفې د حاضرئ نه هم زیاته درجه ورکول په شریعت کښې څه حکم لري؟ (۳) په تبلیغ کښې یو مونځ کول د کروړونو مونځونو کولو نه بهتر دي او یو درهم خرچ کول دلکهونو روپو دخرچ او خیرات کولو نه بهتر ګڼړل څه حکم لري؟

المستفتي: مولوي امیر حکم شاه بنون....... ۲۳ جمادي الاولي ۱۳۹۳ھ

الجواب: (۱) تبلیغ دین فرضِ کفایه دې او اصلاحِ نفس (یعني ځان په فضائلو سره

(۱) (اماالاول رواه ابن ماجه ص ۱۹۸ باب من جهز غازیا والثانی رواه ابوداؤد ص ۳۳۸ جلد ۲ فی باب تضعیف الذکر فی سبیل الله)

ښائسته کول او د رذیل صفاتونه ځان خالي کول) فرض دی (کما اشیر الیه في ردالمحتارص ٤٠ ج ١)(١) او ظاهراً ددې جماعت اصل مقصد دویم کار معلومیږی نو ددې مقصود دپاره سفر اختیارول مستحب دي. ځکه :لان قطع العلائق و ترک المالوفات یمدان في حصول تلک المقصود. (٢) د مرتبو فرق ضروری دې. قاضي پانی پتی فرمائي. گرفرق مراتب نه کني زندیقي.(٣) د في سبیل الله لفظ دوې ته هم شامل دې نو ددې فضائلو کیدل څه لرې خبره نه ده خو تخصیص ئې دې جماعت سره کول لکه چه بعضې عوام ئې کوي غلط فهمي او بد فهمي ده. فقط

د شب جمعې تخصیص او رائې ونډ له په حج باندې فوقیت ورکول

سوال:(١) د تبلیغي جمات څه حکم دې ؟ او آیا یو کم پنځوس کروړه والا حدیث شته که نه؟ (٢) شبه جمعه مقررکول ددې څه حکم دې په حدیث کښې خو راغلي دی چه لا تختصوا لیلة الجمعة لصیام الخ (٣) بعضې تبلیغیان رائې ونډ ته تللو ته د حج نه هم زیاته درجه ورکوي آیا دا صحیح ده؟

المستفتي:مولوی غلام محمد کوهستاني ضلع دیریکم ربیع االثانی ١۴٠٢

الجواب: (١) تبلیغي جمات یو نیک او با آثره او کارکونکې جماعت دې او د في سبیل الله والؤ په حق کښې دا ثواب د مختلفو حدیثو نه ثابت دې خو دا فضیلتونه صرف ددې جماعت سره خاص کول صحیح نه دي. (٢) که دا د وخت او ځائې تعین د ځان وزګارولو په نسبت سره وي نو جائز دي. ګني نو بیا به بدعت وي او په دې کښې دلیل روایت دامام بخاري دې د ابن مسعود رضی الله عنه (٢)

(١) قال ابن عابدین قوله وعلم القلب اى علم الاخلاق وهو علم یعرف به انواع الفضائل و کیفیة اکسابها وانواع الرزائل و کیفیة اجتنابها اه ح وهو معطوف على الفقه لاعلى التبحر لما علمت من ان علم الاخلاص والعجب والحسد والریاء فرض عین ومثلها غیرها من افات النفوس کاالکبر والشح والحقد والغش والغضب والعداوة والبغضاء الخ.(ردالمحتار ص٣٢ جلد ١ مطلب فرض العین افضل من فرض الکفایة مقدمه)

(٢) عن ابن مسعود قال کان النبی ﷺ یتخولنا بالموعظة فی الایام کراهة السامة علینا.
(صحیح البخاری ص ١٦ جلد ١ ما کان النبی ﷺ یتخولهم بالموعظة والعلم. کتاب العلم)
وفی تحقیق تجرید البخاری یتخولنا ای یتعهدنا والمعنی انه کان یراعی الاوقات فی تذکیرنا ولایفعل ذلک کل یوم لئلانمل(التجرید الصریح لاحادیث الجامع الصحیح ص ٣٩ جلد ١ رقم حدیث: ٦٢)(بقیه حاشیه په راتلونکی صفحه)

(۳) رائې ونډ له په حج باندې فوقیت ورکول غلطي ده دا د تبلیغي جماعت خبرې نه دي بلکه د بعضې بې علمه خلقو د حد نه تجاوزونه دي ځکه چه حاجي، عمرې والا، مجاهد، استاد، طالب علم وغیره هم د الله په لاره کښې وتلي دي. خلاصه دا چه دا جماعت د صحابه کرامو ﷺ دیني دعوت چلونکې دې او په دې کښې وخت لګول ډیر بهتر کار دې ځکه چه د بعضې خلقو د بې اعتدالئ په وجه باندې ټول جماعت غلط ګڼړل دا هم غلطي ده. وهوالموفق

د تبلیغي جماعت تنظیمي هیئت اوفضائل وغیره په دې جماعت کښې منحصر کول

سوال: (۱) د بعضې تبلیغیانو نه اوریدلې شویدې چه بسترې اخستل او چلې له تلل دا د حضور ﷺ ترتیب دې اوددې ترتیب نه علاوه خلق دین ته راوستل ډیر مشکل دي، نو آیا دا خبره صحیح ده چرته بدعت خو به نه وي.(۲) د جهاد آیتونه او فضیلتونه د تبلیغ دپاره استعمالول څنګه دي؟(۳) د یو کم پنځوس کروړه ثواب دالله په لاره کښې وتونکې دپاره څه حکم دې؟
المستفتی: مولوی عبدالرشید اورکزئ ایجنسی کوهاټ۷ذي قعده۱۴۰۴

الجواب: که دا طریقه په خیرالقرون کښې وې نو بیا به حضرت مولانا محمد الیاس رحمة الله علیه ته د جماعت مشر وئیل غلط وي خو حقیقت دادې چه دا تنظیمي طریقه بذاته د خیرالقرون نه ثابت نه ده لیکن اصل دلیل ئې ثابت دې بدعت سیئه نه ده(۲) دا آیتونه په تبلیغي جماعت کښې منحصر کول معنوي تحریف دې خو په دیکښې دا جماعت ور دننه کول صحیح دي. (۳) دا ثواب دهر هغه سړي دپاره دې چه د الله تعالی په لاره کښې اوځي برابره خبره ده چه هغه مجاهد وي یا حاجي وي، طالب علم یا تبلیغ والا وي وغیره وغیره،وهوالموفق

(بقیه حاشیه گزشته صفحه)وعن عكرمة ان ابن عباس قال حدث الناس كل جمعة مرة فان ابيت فمرتين فان اكثرت فثلث مرات ولا تمل الناس هذالقرآن الخ الحديث(مشكواة المصابيح ص ٣٦جلد ١ كتاب العلم)وعن شقيق كا ن عبدالله ابن مسعود يذكر الناس فى كل خميس فقال له رجل يا اباعبد الرحمن لوددت انك ذكرتنا فى كل يوم قال اما انه يمنعنى من ذلك انى اكره ان املكم وانى اتخولكم بالموعظة كما كان رسول الله ﷺ يتخولنا بها مخافة السامة علينا متفق عليه .(مشكواة المصابيح ص ٣٣جلد ١ كتاب العلم)

(١)قال ابن عابدين بدعة محرمة والاّ فقد تكون واجبة كنصب الادلة للرد على اهل الفرق الضالة وتعلم النحو المفهم للكتاب والسنة ومندوبة كا حداث نحو رباط ومدرسة و كل احسان لم يكن فى الصدر الاول .الخ (ردالمحتار ص ٤١٣جلد ١ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

د تبليغي جماعت د عقائدو متعلق د يو پمفلټ جواب

سوال: د موجوده تبليغي جمات د غلطو عقيدو بيان، په عنوان سره يو دوؤ پاڼو والا مضمون دپمفلټ په شکل کښې جاري شوې دي چه په هغې کښې ئې تبليغي جماعت جبريه وغيره ثابت کړې. چه هغه يو پير شائع کړې او تبليغي جماعت ته يې بې دينه او ګمراه وئيلې دي. دا مضمون هم درليږم ددې متعلق وضاحت او کړئ؟

المستفتی: نامعلوم............يکم ذي الحجه١۴٠٢

الجواب: تبليغي جمات صالح او ناجيه دې او جبريه نه دې خودې اعتراض کونکي په (الله خالق کل شئ) وما تشاء ون الا ان يشآءالله ﴿١﴾ ايتونو باندې غورنه دې کړې، د غلط فهمئ يا بدفهمئ په وجه باندې ،،مخلوق پريږدئ او خالق سره جوړ او ساتئ، ،جملوته جبر اووئيل، د موجوده زماني رسمي پيرانو د خانقاهونو په نسبت په دې جماعت کښې وخت لګولو سره زر اصلاح کيږي پدې جماعت کښې وخت لګولو سره د مونځ د صحيح کولو نعمت حاصليږی او په خندا او قهقهې سره د مونځ د فاسديدلو د لعنت نه حفاظت حاصليږی. وهوالموفق

په تبليغي جماعت کښې د وخت لګولو والا د پاره شرطونه او آداب

په تبليغي جماعت کښې د وخت لګولو والا دپاره ددې کارونه خيال ساتل ضروري دي. چه دا اعتراضونه ختم شي. (١) مدرس عالم دې د تعليم په وخت کښې ډير وخت نه ورکوي. (٢) طالب علم دې د تعليم په وخت کښې تبليغ کښې نه ځي. (٣) غريب بال بچه دار چه د خرچې پوره انتظام ئې نه وي هغه دې وخت نه ورکوي. (۴) واده کړې شوې سړې دې د کور والا (ښځې) د اجازت نه بغير څلور مياشتې يا زيات وخت نه ورکوي.

﴿١﴾ (پاره: ٢۴ سورة الزمر آيت: ٦٢)
﴿٢﴾ (پاره: ٢٩ سورة الدهر آيت: ٣٠)

(۵) د چا مور او پلار چه محتاج وي هغه دې نه ځي دومره ده چه دې سره له په شب جمعه او مختصر پروګرامونو باندې اکتفا کول پکار دي. (٦) دا چلې وغیره به سنت نه ګڼړي او دا خاص طریقه د صحابه کرامو عمل ګڼړئ. (٧) د في سبیل الله احکامات او فضیلتونه دې په تبلیغ کښې منحصر نه ګڼړی بلکه جهاد، سیاست، حج او تعلیم دې هم په دې کښ داخل ګڼړی. (٨) تبلیغ، سیاست، تدریس، خطابت او ناظره وغیره دا ټول خدمتونه تقسیم کار ګڼړل د یو نه دې هم بې توجهی نه کوی. (٩) د جماعت مالدار حضرات دې صرف په وخت ورکولو باندې اکتفا مه کوئ بلکه هر مناسب ځائې کښې د مقامي مسلمانانو دپاره په منظم طریقې سره د درس او تدریس انتظام او کړئ. (١٠) د ترغیب او ترهیب نه علاوه چه د کومو کارونو علم زده کول فرض عین وي د هغې زیات اهتمام کوئ. مثلاً (١) هغه ټولې عقیدې چه د ایمان دارو مدار دي. (٢) هغه عبادتونه چه فرضِ عین وي مثلاً مونځ، روژه او د غني دپاره زکوة او حج. (٣) هغه معامله چه د معاش ذریعه ئې جوړه کړې وي. (۴) او ټول نیک او بداخلاق او د هغې علامتونه او د حاصلولو او لرې کولو بند وبست کول. ولا حول ولا قوة الا بالله.

مرشد عالم فقیه العصر حضرت مفتی اعظم مولانا (مفتی محمد فرید عفی عنه
(دامت برکاتهم شیخ الحدیث دار العلوم حقانیه اکوړه خټك

د حضرت مفتی اعظم صاحب په هدایاتو باندې

د علامه شمس الحق افغاني صاحب تقریظ

الجواب: د مسنون سلام نه پس عرض دادې چه ځه مریض یم په بستره پروت یم. تبلیغي جماعت د خپل نیک او دیني علاماتو په اعتبار سره بهترین جماعت دې او د اصلاح دپاره یوه موثر ترینه ذریعه ده. او اصل کښې تبلیغ دعوامو دپاره یوه داسې فریضه ده چه د پخوانه د صحابه کرامو د وخت نه راروانه ده باقي انتظامي امور داسې دي چه دا د اصل تبلیغ په حق کښې موجب دقدح نه دی. د سلفو په زمانه کښې دینی تعلیم په جماتونو کښې جاري وو، نه مدرسې کهلاؤ شوې، نه د حاضرئ رجسټر وو، نه د داخلې

امتحان وو نه سه ماهی، نه شش ماهی، او نه سالانه امتحانونه وو، لیکن د هغې نه پس مدرسې جوړې شوې نصاب مرتب شو د طالبانو د حاضرئ رجسټر او د امتحانونو سلسله شروع شوه. چرته یو ربانی عالم په دې باندې اعتراض نه دې کړې او د الحاد او بې دینئ په دې دور (زمانه) کښې د تبلیغي جماعت کوششونه د هدایت ډیوه ده. تاسو (مفتي اعظم صاحب) چه کوم لس تجویزونه پیش کړي دي د تبلیغ مشرانو له پکاردي چه ددې خیال او ساتي چه اسلامي تولې شعبې د تعلیم اسلامي دحقوقو دپاره کوم چه د تبلیغ بنیاد دې، وخت ملاؤشي، او د تبلیغ مشران د انحصار د فتنې نه بچ شي. بلکه د عقائدو، اخلاقو، فقهي احکام، معاملات او د معاشرې د احکامو علم دې هم حاصل کړې او تبلیغ دې او کړي لیکن ددې کمزورو په وجه باندې جاري شوې د تبلیغ سلسله بندول او په هغوي باندې د اعتراضونو نتیجه ددین دا آخرئ ډیوه هم مړه کول دي. او د جهالت تیارو ته قوت ورکول دي، په تبلیغ کښې شامل شئ. او د دوي د کمزورو اصلاح او کړئ.

فقط والسلام: حضرت العلامه مولانا (شمس الحق افغانی) صاحب رحمة الله علیه

۸ محرم الحرام ۱۳۹۶ هـ

د یو کم پنځوس کروړ ضرب او د مروجه تبلیغ او جهاد او تعلیم حکم

سوال: علمائې کرام او مفتیان عظام ددین د لاندینو مسائلو په باره کښې څه فرمائی! (۱) تبلیغی جماعت والا د الله په لار (تبلیغ) کښې وتلو سره د یو مونځ د اداکولو اجر او ثواب یو کم پنځوس کروړه ښائی. آیا د قرآن او حدیث نه دا خبره ثابته ده براه کرم د حدیث تعین او کړئ، او د امو اوریدلي دي چه د بعضې حدیثونو د ضرب نه دا تعداد حاصلیږي نو آیا دا ضرب ورکول صحیح دې؟ (۲) او که ضرب ورکول صحیح شي نو بیا خو که یو سړې مسواک استعمال کړې او مسجد کښې باجماعت مونځ او کړي نو په مسواک باندې اویا درجې ثواب زیات شو او په مسجد کښې د جمعې مونځ کولو سره ۲۵ درجې زیات شو نو ۲۵۰۷۰ شو چه دهغې نه تقریباً ۱۷ لاکهه پنځوس زره جوړیږي. او که په رمضان کښې ئې ادا کړي نو د یو فرض ادا

کول د اویا فرضونو د ادا کولو برابر دي.نودضرب حاصل به یو کروړ ۲۲ لاکهه اوپنځوس زره مونځونه جوړ شی نو که اوس دا سړي دا سې تعبیر اوکړي چه د رمضان په میاشت کښې دمسواک استعمال او یو مونځ د جمعې سره کولو باندې یو کروړ دوه ویشت لاکهه پنځوس زره مونځونو ثواب ملاویږي، او چه دغه شان ورله په بیت الله کښې د مونځ کولو ضرب ورکړي نو ربه هم زیات شي نو آیا دغه شان د ضرب دا سلسله صحیح ده؟ (۳) مروجه یو خاص طریقې سره، خروج في سبیل الله د کومې پورې صحیح دې؟ او آیا د مدرسو طالبان د في سبیل الله په ډلو کښې راتللې شي؟ (۴) دافغانستان د جهاد څه حکم دې؟ د افغانستان او کشمیر په عملی جهاد کښې شرکت او په مروجه خروج في سبیل الله کښی کوم یو بهتر دې؟ (۵) دارنګې دا خلق د چلې متعلق دا وائي چه د قرآني چله.وواعدنا موسیٰ ثلاثین لیلة واتممناها بعشرة فتم میقات ربه اربعین لیلـــة. نه مراد اعتکاف او بستره اخستل او وتلو ته چله وائي، دوې څه حکم دې؟

المستفتي:حافظ عني الرحمان جامعة العلوم الاسلامیه

بنوری ټاؤن کراچی نمبر۵..۲۲\۱۱\۱۹۹۰

الجواب: نحمده ونصلي علي رسوله الکریم،اما بعد! د الله تعالی په لاره کښې د مونځ ګزار متعلق دمونځ ثواب یو کم پنځوس کروړه کیدل د حدیث نه ثابت دي.

قال رسـول الـلـه ﷺ و من غزا بنفسه فی سبیل الله و انفق فی وجهه ذالک فله بکل درهم سبعـمائة دراهـم رواه ابـن مـاجـه ﴿۱﴾و قـال رسول الله ﷺ ان الصلاة و الصیام والذکر یضاعف علی النفقة فی سبیل الله عزو جل بسبعمائة ضعف رواه ابوداؤد فی باب تضعیف الذکر فی سبیل الله.﴿۲﴾ (۷۰۰×۷۰۰۰۰۰=۴۹۰۰۰۰۰۰۰).

ددې حدیث په عبارت کښې اګر چه د مونځ ګزار ذکر شوي دې لیکن د حدیث د دلالت نه دا ثواب هر هغه چا دپاره ثابت دې چه د اعلاء کلمة الله او ددین اشاعت کوي مثلاً معلم متعلم،مجاهد او مبلغ وغیره، (۲)او چه کله په مسجد حرام کښې دیو مونځ ثواب یو لاکهه درجې زیات دې او چه دا مونځ سره د جمعې وي او دهغې په اودس کښې مسواک هم

﴿۱﴾(سنن ابن ماجه ص ۱۹۸ باب من جهز غازیاً)

﴿۲﴾(سنن ابی داؤد ص ۳۴۳ جلد ۱ کتاب الجهاد باب تضعیف الذکر فی سبیل الله)

استعمال شوې وي نو ددې مونځ ثواب اوولس کروړه او پنځوس زره کیدل څه لرې خبره خونده، یعني داسې شو (۱۰۰۰۰۰ + ۲۵ - ۲۵۰۰۰۰۰ + ۷۰ - ۱۷،۵۰،۰۰،۰۰۰)

(۳) تعلیم او تبلیغ بذاتِ خود فرائض دي او ددې د مدرسو او مرکزونو او جماعتونو په شکل کښې کیدل بدعاتِ مستحدثه مستحسنه دي. (۱) او د وخت مصلحتونه دي، او خروج في سبیل الله دوا ړوته شامل دي او خروج في سبیل الله د یو څیز سره مخصوص کول تحریف او جهالت دې. (۴) د افغانستان جهاد شرعي جهاد دې لیکن د جهاد په نسبت سره علم ډیر اهم دې ددې وجې نه فقهاءکرام فرمائي چه فقیهٔ مفتي وغیره به د جهاد دپاره نه ځي (۲) او عمل او اصلاحي پروګرامونه د علم نه کمه درجه لري.،،ولهٰذا قالوا العلم قبل العمل،،اوهم په دِې وجې باندې د مصلحینو استثناء نه ده شوې. (۵) دا چلې وغیره اصلاحي پروګرامونه دي په دیکښې ضروري ده چه دنصوص سره ئې ټکراؤ نه وي لکه چه دمسلم شریف په حدیث کښې ورته اشاره شویده اعرضو اعلي رقاکم، الحدیث (۳) وهوالموفق

په تبلغي جماعت کښې جان او مال لګول او دیته د بد ویونکي حکم

سوال: موجوده زمانه کښې چه د تبلیغ په نوم باندې د اصلاحِ نفس اواُمت کوم کارچه کیږی چه دهغې مرکز په مدرسه عربیه رائې ونډ پاکستان لاهور کښې دې او دهلته نه خپل ملک او بهر ملکونو ته جماعتونه ځی په دې کار کښې جان اومال لګول څنګه دی دارنګې دیته د بدویونکې څه حکم دې؟
المستفتي: ډاکټر مهربان شاه پبی نوشهره پشاور... ۲۰ شوال ۱۴۰۳ھ

(۱) قال ابن عابدین بدعة محرمة والا فقد تکون واجبة کنصب الادلة للرد علی اهل الفرق الضالة وتعلم النحو المفهم للکتاب والسنة ومندوبة کا حداث نحورباط ومدرسة وکل احسان لم یکن فی الصدر الاول .الخ(ردالمحتار ص ۴۱۴ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)
(۲) قال الحصکفی وعالم لیس فی البلدة افقه منه فلیس له الغزو خوف ضیاعهم سراجیه .(الدرالمختار ص ۲۴۲ جلد ۳ کتاب الجهاد)
(۳) (مشکواة المصابیح ص ۳۸۸ جلد ۲ کتاب الطب والرقیٰ)

الجواب: په موجود زمانه کښې تبليغي جمات موثر کار کوي يو نيک او با آثره جمات دې په دې کښې مال او جان لګول عبادت دې دېته بد ويونکې بې خبره معلوميږي خو د بعضې خلقو په کمزورو باندې انکار کول د مسلمان شان دې(۱) وهوالموفق

د تبليغي جماعت مخالفت کول د دين دشمني ده

سوال: دتبليغي جماعت اود تبليغ والاؤ مخالفت څنګه دې؟ حالانکه تبليغ يو ښه کاردې چه په هغې کښې امربالمعروف اونهې عن المنکر کيږي؟ بينوا توجروا
المستفتي:محمد مسکين کيملپور اټک

الجواب: تبليغي جماعت يو نيک او با آثره او فعال جماعت دې او ددې زندقه په زمانه کښې ددې جماعت مخالفت کول ددين د شمني ده او ټولو مسلمانانو له په دې کښې تعاؤن کول پکار دي خو د بعضې کسانو په کمزورو باندې انکار کول د مسلمان شان دې. (۲)

د تبليغي نصاب ديوبندي او بريلوي اختلافي مسئلو سره کار نشته

سوال: په مسجد بلال کښې دتبليغي نصاب روزانه درس کيږي د جمات امام اوڅه کسانو هغه بند کړو، دامام بيان دې چه ددې کتاب ليکونکې او لوستونکې دواړه څما د عقيدې مطابق ګستاخانِ رسول ﷺ دي. په دې وجه باندې ددې کتاب په جمات کښې کيښودل ناجائز دي او په دې جمات کښې د بريلوي فکر کسانو تعداد ډير دې او دا هم وائي چه د چا څه شک وي نو چرته مفتي ته لاړ شي؟
المستفتي:علم دين،محمدصديق وغيره بلال مسجد کمال آبادراولپنډی ۱۴۱۱٫۱۱۹۷۵

---

(۱) عن جرير بن عبد الله البجلى رضى الله عنه قال انى اتيت رسول الله ﷺ قلت ابايعک على الاسلام فشرط علىّ والنصح لكل مسلم فبايعته على هذا .(صحيح البخاری کتاب الايمان ص ۱۳ جلد ۱ باب قول النبى ﷺ الدين النصيحه)

(۲) عن انس بن مالک رضى الله عنه قال قال رسول الله ﷺ انصر اخاک ظالماً اومظلوماً قال يارسول الله ﷺ هذا ننصره مظلوماً فكيف ننصره ظالماً؟ قال تاخذ فوق يديه.

(صحيح البخارى (التجريد) کتاب المظالم ص ۲۴۴ جلد ۱ باب اعن اخاک ظالماًاومظلوماً)

الجواب: ددې کتاب (تبليغي نصاب) مصنف عالم با عمل اهل سنت والجماعت والا دي ددې کتاب د بريلوي او ديوبندي افکارو اختلافی مسئلو سره څه تعلق نشته په دې کښې متفقه مسئلې دي لهذا ددې کتاب د درس ورکولو نه منع کونکې مناع للخير دې، خطيب صاحب دپاره ضروري دي چه ددې متعصبانه فيصلې نه واپس شي. وهو الموفق

د تبليغي جماعت د بعضې کسانو د سياست نه ډډې

نه ګيدل د خپل جماعت د هداياتو نه مخالفت دی

سوال: د تبليغي جماعت څه حکم دې؟ بعضې څيزونه ئې د شريعت نه خلاف معلوميږي لکه نفل او مستحبو ته د فرضو درجه ورکول او څوك چه ورسره کار نه کوي دهغوي نه نفرت او د سياست نه بالکل لاتعلقي وغيره وغيره.

المستفتي:عبدالله دکی لورالائي بلوچستان......۱۲ رمضان ۱۳۹۵.هـ

الجواب: تبليغي جماعت پخپله باندې نيک او با آثره جماعت دې د هغوي نصب العين اصلاحي او تعميري دې خو په دې جماعت کښې داسې کسان هم شته چه د ناپوهي په وجه باندې په سوال کښې درج شوې کارونه کوي چه دا د جماعت د هداياتو نه بالکل مخالف دې نو که تاسو ددوې اصلاح غواړئ نو ددوي مشران او سربراهان خبر کړئ په جماعت باندې اعتراض مه کوئ ځکه چه ددې زندقه او بې دينئ په دور کښې داسې خلق غنيمت دې. وهو الموفق

د تقسيم کار په طريقې سره ددين خدمت کول غنيمت دې

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د جماعت امام صاحب د ماسخو تن مونځ نه وروستو) سيرت رسول، اوفضائل بيانوي ليکن دامام صاحب د تبليغي جماعت نه نفرت دې چه د هغې څه مجبوريانې او وجوهات دي، او د تبليغي جماعت يو سړې د امام صاحب مخالف دې او دومره ضد ورسره کوي چه د مولوي صاحب د ژبې نه دالله او رسول تعريف اوريدل هم نه غواړي او د سامعينو توجه خپل طرفته کوي او د ګاندهي او

نهرو تذکره کوي د عام رواج مطابق داسرې نیک او پوخ مسلمان دې خو دشریعت په رڼا کښې په دې سړي باندې څه جرم راځی؟

المستفتي: عبدالرحمان راولپنډي

الجواب: د پیغمبر علیه السلام دوفات نه پس چه ددین د خدمت دپاره د کارونو تقسیم اوشي نو دا غنیمت دې. نو تبلیغیانو له پکار دي چه په مدرسینو، واعظینو او مناظرو والا باندې اعتراض نه کوی. او مدرسینو دپاره ضروری ده چه په تبلیغی جماعت باندې اعتراض نه کوی. په دې شرط چه په اعتدال کښې دننه دننه وی. ګینی که څوک هم ددې رویې نه واپس نه شو نو هغه سړې به مناع للخیر وي. وهو الموفق

د نیکانو خلقو سره د بیعت په ذریعې سره د ظاهر او باطن اصلاح

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه نن صبا د تبلیغي جماعت په نوم سره مسلمانان د بعضې اصولو په بناء باندې یو یو کور له ځي مسلمانانو سره ملاویږي صرف په دې نیت باندې چه د الله تعالی احکامات او د پیغمبر علیه السلام طریقې په مونږ کښې او د ټولې دنیا مسلمانانو کښې راشی. نو آیا ددې څه اهمیت شته؟

المستفتي: محمد اسماعیل کمال خیل کوهاټ.....۱۵ جمادي الثاني ۱۴۰۲

الجواب: باقاعده طریقې سره ددین علم حاصلول دا ډیره اوچته درجه ده (۱) خو ددې نه پس د ظاهر او باطن داصلاح دپاره د نیکانو سره بیعت کول او په تبلیغي جماعت کښې د شریکیدلو درجه ده او دا ډیر زیات کار کونکې او با اثره جماعت دې. وهو الموفق

(۱) قال الحصکفی واعلم ان تعلم العلم یکون فرض عین وهو بقدر ما یحتاج لدینه. قال ابن عابدین وفی تبیین المحارم لاشک فی فرضیة علم الفرائض الخمس وعلم الاخلاص لان صحة العمل موقوفة علیه الخ

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص۳۲ جلد ۱ مطلب فی فرض الکفایة وفرض عین مقدمه) قال ابن عابدین وفی البزازیه طلب العلم والفقه اذا صحت النیة افضل من جمیع اعمال البر و کذا الاشتغال بزیادة العلم اذا صحت النیة لانه اعم نفعاً الخ

(ردالمحتار ص۲۸۹ جلد ۵ فصل فی البیع کتاب الحظر والاباحة)

د موجوده تبلیغ درجه اود والدینو د اجازت نه بغیر او د قرض په صورت کښې تلل

سوال: (۱) نن صبا تبلیغ فرضِ عین دې که فرض کفایه؟
(۲) آیا مروجه تبلیغ کښې د والدینو د اجازت نه بغیر تلل صحیح دي که نه؟
(۳) قرضداري له اول قرض ورکول پکاردي که تبلیغ کښې تلل؟
المستفتي:مولانا محمد زرین تل ضلع کوهاټ....۲۱۹۱۱۹۸۲

الجواب: (۱) ښه خبره داده چه حقیقي تبلیغ کول فرضِ کفایه دي او کله کله فرضِ عین هم شي او دا عوامي تبلیغ چه په حقیقت کښې یو اصلاحي پروګرام دې دا بدعت حسنه دې. (۱) او مستحب دي لکه چه اسلامي مدرسو کښې تعلیم اود صوفیائې کرامو په خانقاګانو کښې تزکیه کول. (۲) که مور پلار ددې بچي د ګټې محتاج نه وي نو بغیر د اجازت نه هم د ې جماعت کښې وخت ورکولې شي.الا اذا کان امرد صبیح الوجه ونظیره الخروج لحصول العلم صرح به محمد في سیر الکبیر ﴿۱﴾ (۳) د قرضداري نه د اجازت اخستلو نه پس تللې شي، ﴿۳﴾

د نو جوانانو هلکانو بغیر د والدینو نه په تبلیغ تلل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د نوجوانانو بې ږیرې

﴿۱﴾ قال ابن عابدین صاحب بدعة ای محرمة والافقد تکون واجبة کنصب الادلة للرد علی اهل الفرق الضالة
وتعلم النحو المفهم للکتاب والسنة ومندوبة کاحداث نحو رباط ومدرسة وکل احسان لم یکن فی الصدرالاول
ومکروهة کزخرفة المساجد الخ(ردالمحتار ص ۴۱۲جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)
﴿۲﴾ فی الهندیه رجل خرج فی طلب العلم بغیر اذن والدیه فلا بأس به ولم یکن هذا عقوقاً قیل هذا اذا
کان ملتحیا فان کان امرد صبیح الوجه فلابیه ان یمنعه من ذلک الخروج .وایضاً فی الهندیه قال محمد
رحمة الله علیه فی السیر الکبیر اذا ارادالرجل ان یسافر الی غیر الجهاد لتجارة او حج او عمرة و کره
ذلک ابواه فان کان یخاف الضیعة علیهما بان کانا معسرین ونفقتهما علیه وما له لا یفی بالزاد والراحلة
ونفقتهما فانه لایخرج بغیر اذنهما الخ(هندیه ص۳۶۵جلد ۵ کتاب الکراهیه الباب السادس والعشرون)
﴿۳﴾وفی البزازیة وان علیه دین لایخرج الی الغزو بلااذانه وان لم یکن له مال لایخرج الاباذن الدائن .
(فتاویٰ بزازیه موضوع علی الهندیه ص ۳۱۰جلد ۶ الحظر والاباحة)

هلکانو په تبلیغی جماعت کښې د مور پلار نه بغیر تلل څنګه دی؟

المستفتي:شاه جهان کالو خان صوابي.....۱۹۸۸/۲/۲۸

الجواب: چه هلک بې ږیرې او دلکش وي نو تبلیغي جماعت کښې ئې بغیر د والدینو نه تلل جائز نه دي او که دلکش نه وي او والدین دده خرچې او خدمت ته محتاج نه وي نو بیا جائز دي ونظیره في الهندیه عن السیرالکبیر ﴿۱﴾ فقط

بال بچ بغیر خرچې نه پریخودل او تبلیغ کښې تلل

سوال: بنده بال بچه دار دې څو بچې ئې سبق وائي څه خپل وطن بلوچستان ته څو ورځو دپاره لاړ م نو تبلیغ والا وائي چه څمونږ سره چلې له لاړشه نو آیا د تبلیغ والا دا وئیل صحیح دي که نه؟ یو مولوي صاحب اووئیل چه د تبلیغیانو په چکر کښې رانشئ اوبل مولوي صاحب وائي چه دوئ سره وخت اولګوه. تاسو دا مسئله حل کړئ؟

المستفتي:وزیر محمد شیر شاه کراچی......۲۳ ربیع الاول ۱۴۰۸ھ

الجواب: تبلیغي جماعت نیک او کار کونکي جماعت دې د عوامو داصلاح دپاره ډیر فائده مند دې لیکن ستا د بچو وغیره خرچه په تا باندې لازم ده نو ته په مقامي وړو وړو اجتماعاتو او شبِ جمعه کښې حصه اخله څکه چه ستا دپاره د ماشومانو وغیره بغیر خرچې نه پریخودل او وخت لګول ناجائز او حرام دي﴿ ۲﴾ دا توکل نه دې بلکه ددین نه ناخبری (نا واقفیت) ده.فقط

﴿۱﴾قال فی الهندیه وقال محمد رحمه الله تعالیٰ فی السیر الکبیر اذاارادالرجل ان یسافر الی غیر الجهاد لتجارة او حج اوعمرة وکره ذلک ابواه فان کان یخاف الضیعة علیهما بان کانا معسرین ونفقتهما علیه وماله لایفی بالزادوالراحلة ونفقتهما فانه لایخرج بغیراذنهما الخ......رجل خرج فی طلب العلم بغیر اذن والدیه فلاباس به ولم یکن هذا عقوقا قیل هذا اذا کان ملتحیا فان کان امردصبیح الوجه فلا بیه ان یمنعه من ذلک الخروج .
(هندیه ص۳۶۶،۳۶۵جلد۵ کتاب الکراهیه الباب السادس والعشرون)

﴿۲﴾لما فی الهندیه قال محمدؒ فی السیر الکبیر اذاارادالرجل ان یسافر الی غیر الجها دلتجارة او حج اوعمرة وکره ذلک ابواه فان کان یخاف الضیعه علیهما بان کانا معسرین نفقتهما علیه وما له لایفی الخ
(هندیه ص۳۶۵جلد ۵ کتاب الکراهیة الباب السادس والعشرون)

علماء او صوفيا د خپل کار نه فارغ کول او تبليغ کښې بوتلل د اعتدال نه خروج دې

سوال: نن صبا يو جماعت راوتې دې چه هغې ته تبليغي جماعت وائي داخلق صوفياء او علمائې کراموته هم دعوت ورکوي حال دادې چه علماء او صوفياء د زرګونو خلقو د علم او رشد باعث جوړيږي. نو علماء او صوفياء ددې خپل عظيم خدماتو نه فارغ کول او په تبليغ کښې بوتلل څنګه دي؟ بينوا توجروا

المستفتي: نامعلوم افغاني افغانستان....۱۸شوال ۱۴۱۰ھ

الجواب: د نفس اصلاح بغير د علم او د صالحينو د صحبت نه نه حاصليږي.(۱) ليکن بيا هم په تبليغي جماعت کښې د عملي قوت د حصول دپاره وخت ورکول يوه موثره نسخه ده. ليکن د کم علمئ او صالحينو د صحبت نه د محرومتيا په وجه باندې په تحريف او اعتدال نه وتلو ته نزدې خبره ده. وهو الموفق

تبليغي جماعت او جهاد اکبر

سوال: (۱) تبليغ والا وائي چه په تبليغ کښې تللو سره ديوې روپې اجر په اووه لاکهه ده او ديو مونځ اجر يو کم پنځوس کروړه باندې ملاويږي. او د ابن ماجه او ابو داؤد دحديث حواله ورکوي. (۲) او بعض علماء وائی چه د اوو سوو اجر د مجاهد بالمال دپاره دې او د اووه لکهو او يو کم پنځوس کروړو اجر مجاهد بالنفس سره خاص دې دا خبرې څنګه دی؟

المستفتي: مولوي عبدالقادر خال ضلع دير..۱۵رمضان المبارک ۱۴۰۸ھ

الجواب: د في سبيل الله، الفاظ، حج، تعليم، تبليغ ټولو ته شامل دی، چونکه په توره باندې جهاد دجهاد مع النفس فرع ده، لهٰذا دې ته جهاد اکبر وئيلې شی چه دا ناقابل انقطاع دې، نو تبليغی او صوفي حضراتو لـه پکاردي چه اول جهاد اصغر يعنی د کافرانو سره جنګ او جهاد اوکړی دهغې نه دفراغت نه روستو دې په جهاد اکبر (تبليغ او

(۱) قال ابن عابدين الطريقة هی السيرة المختصة بالسالکين الی الله تعالیٰ من قطع المنازل والترقی فی المقامات ...... والعلم هو الاعتقاد الجازم المطابق للواقع ومنه فعلی وهو مالا يؤخذ من الغير وانفعالی ما اخذ من الغير. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۳۲۲ جلد۳ مطلب فی حال الشيخ الاکبر)

ذكر، كنبې مشغول شي، عملاً بهٰذه المقالة.

(**نوټ**) هٰذه المقاله قال العسقلانی انها من كلام ابراهيم بن عبله و قال العراقی رواه البيهقی عن جابر مرفوعا باسناد ضعيف كما فی موضوعات كبير. ﴿۱﴾ و هو الموفق

د تبليغي جماعت د نوم ليكلو نوې طريقه د وخت مصلحت دی

سوال: تبليغي جماعت يوه نوې طريقه اختيار كړې ده او هغه دا چه د وعظ نه وروستو خلق په نوم ليكلو باندې مجبور كوي لهذا ددې شرعي حكم څه دې او ددوي ددې دعوت د طريقې څه حكم دې؟.

المستفتي: عبدالستار عيدک وزيرستان..... ۱۷رجب ۱۴۰۲هجري

الجواب: په دې خاص طريقې سره دعوت نه د شريعت مطلوب دې او نه په شريعت كنبې ممنوع دې البته د وخت مصلحت دې او يو اصلاحي پروګرام دې. ﴿۲﴾ چه د خواصو او عوامو دپاره فائده مند دې. وهو الموفق

په مسجدحرام كنبې دمونځ ثواب د تبليغ د ثواب نه لاكهـ درجې زيات دی

سوال: (۱) بعضې تبليغيان وائي چه په تبليغ كنبې د مونځ كولو ثواب په بيت الله كنبې مونځ كولو نه زيات دې. (۲) او دا هم وائي چه د يو تبليغي درجه د پنځوسو ۵۰ صحابه كرامونه بهتره ده.

المستفتي: نامعلوم

الجواب: (۱) په تبليغ كنبې چه كوم د مونځ ثواب دې په مسجد حرام كنبې ددې لاكهـ چنده زيات ثواب دې ځكه چه حاجي او عمرې والا د الله تعالى په لاره كنبې هم دي ددې نه علاوه دبيت الله ثواب هم دي. (۲) دداسې خلقو د وجې نه جماعت بدنام دې ددې متعلق د تبليغ مشران خبر كړي. وهو الموفق

﴿۱﴾ حديث: رجعنا من الجهاد الاصغر الى الجهاد الاكبر قالوا وما الجهاد الاكبر؟ قال جهاد القلب. قال العسقلانی فی تسديد القوس هو مشهور على الالسنة وهو من كلام ابراهيم بن عبله فی ,,الكنى،، للنسائی قلت ذكر الحديث فی الاحياء ونسبه العراقی الى البيهقی من جابر وقال هذا اسناد فيه ضعف. وروى الخطيب.........قالوا وما الجهاد الاكبر؟ قال مجاهدة العبد هواه.

(الموضوعات الكبير للسيوطی ص۱۲۷ حرف الراء رقم حديث: ۴۸۰)

﴿۲﴾ قال ابن عابدين ومنلوبة كاحداث نحو رباط ومدرسة وكل احسان لم يكن فی الصدر الاول.

(ردالمحتار ص۳۱۴ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام باب الامامة)

د ښځو د تبلیغ د پاره وتل د خپلو محارمو سره جائز دي

سوال: مفتیان شرع او علمائي کرام څه فرمائي په دې مسئله کښې چه شریعت کښې د ښځو دپاره د کورونو نه په تبلیغ کښې وتل جائز دي که نا جائز ؟بینوا توجروا

المستفتي: محمد انور شاه ګداخیل کوهاټ. ۲۷\۱۱\۱۹۸۹

الجواب: په موجوده زمانه د عوامو بلکه د خواصو په کورونو کښې هم اصلاحي نظام دنیشت برابر دي لهذا په دې زمانه کښې اصلاح او علم دین دحصول دپاره د زنانو د کورونو نه وتل چه د شرائطو اوقواعده سره وی قابل د تحسین کار دې.

یدل علیه ما رواه الامام البخاری فی صحیحه ص ۲۰ ج ۱ عن ابی سعید الخدری رضی الله عنه قال قال النساء للنبی ﷺ غلبنا علیک الرجال فاجعل لنا یوما من نفسک فوعد هن یوما لقیهن فیه فوعظهن و امرهن الحدیث ﴿۱﴾

او بیا چه کله ورته بیان کونکې هم زنانه وي نو بیا خو د شاباسي لائق دي البته چه کله د فتنې ویره وي نو د خاوند یا محرم موجود ګي ورسره بیا ضروري ده. کما عند السفر الشرعي لحدیث ورد بذالک رواه البخاري وغیره﴿۲﴾

(**نوټ**) د زنانو حاضریدل د سړو په مجلسونو کښې د فقهائي کرامو د تصریح مطابق ممنوع دي﴿۳﴾والله اعلم بالصواب

د زنانو په تبلیغ کښې تللو په ځائې په کورونو کښې د اصلاح کار ډیر احتیاط والا دي

سوال: په دې زمانه کښې د تبلیغ دپاره د زنانو خپل کور نه وتل او نورو کورونو ته تللو اجازت شته که نشته؟ د صحابه کرامو په زمانه کښې داسې کار شوي

﴿۱﴾(صحیح البخاری ص ۲۰ جلد۱ کتاب العلم باب هل یجعل للنساء یوم علی حدة فی العلم)

﴿۲﴾عن ابی سعید رضی الله عنه وقد غزا مع النبی ﷺ ثنتی عشرة غزوة قال اربع سمعتهن من رسول الله ﷺ فاعجبنی وانقتنی ان لاتسافر امرأة مسیرة یومین لیس معها زوجها او ذو محرم الخ. الحدیث (صحیح البخاری ص ۲۵۰ جلد ۱ ابواب العمرة باب حج النساء)

﴿۳﴾قال الحصکفی ویکره حضور هن الجماعة ولو لجمعة وعید ووعظ مطلقا ولو عجوزاً لیلاً علی المذهب المفتیٰ به لفساد الزمان. (الدر المختار ص ۴۱۸ جلد ۱ قبیل مطلب هل الاساءة دون الکراهة او افحش منها باب الامامة)

که نه؟ اوداسې کار چه ښځې د خپلو خاوندانو سره نورو ښارونو ته د تبليغ اجتماع دپاره درې ورځو دپاره ځي او هلته درې ورځې اجتماع کښې تيروي او هغوي ديته د کاميابۍ ذريعه وائي نو د شريعت په دې کښې څه حکم دې؟

المستفتی: حافظ شير دارعلی شاه چوک بازار بنون.....۱۴۰۱\۲\۲۲هـ

الجواب: د ښځو خپلو خاوندانو سره په تبليغ کښې وتل نه مطلوب دي او نه ممنوع دي. البته زيات احتياط ديکښې دې چه خاوندان او محارم ددې زنانو د اصلاح انتظام په کورونو کښې اوکړي چه د حقوق الازواج د پامال کيدلو مسئله رانشي څنګه چه د حقوق الزوجات د پامال کولو جرم ددين په صورت کښې رواج دې او شائع دي. وهوالموفق

د بې دينه ماحول والا زنانو د پاره د محرم په ملګرتيا کښې په تبليغ کښې تلل ضروري دي

سوال: آيا په شريعت کښې د تبليغ دپاره د مستوراتو جماعت ويستل جائز دي که نه؟ المستفتي:ما ستر رضاء الله ضلع مردان.۱۷شعبان۱۴۱۰هـ

الجواب: په کومو کورونو کښې چه د بې دينئ ماحول وي د هغې کورونو د مستوراتو دپاره ضروري دي چه د خاوند يا محرم په ملګرتيا کښې سره د شرائطو نه (۱) داسې اصلاحي مجلسونو کښې حاضرې شي.

دمونځ نه فوراً پس تبليغي نصاب لوستلوسره خلقوکښې پابندي لازميږي يانه؟

سوال: څمونږ د جمات امام د تبليغي جماعت سره تعلق لري هغه د مازيګر مونځ نه پس سمدستي تبليغي نصاب بيانوي. او خلق ددعا غوښتلو په انتظار کښې د مجبورۍ نه پابندوي او ضروري کارونه ئې پريخي وي څوک دکاندار وي څوک ناجوړه وي آيا د امام دا کار ممنوع نه دې.؟

المستفتي:حاجي سيد اسماعيل اټک...۱۷\۸\۱۹۸۳

(۱) قال الشيخ الفهامه فريد العلماء محمد فريد دامت فيوضهم هل يجوز خروجهن فى الجماعة التبليغية اختلف فيه العلماء قال بعضهم لا يجوز لهن الخروج كما لم يجز لهن الخروج الى المساجد سواء اذن لهن الا زواج اولم يأذنوا .لعدم رعايتهن الشرائط من الاجتناب عن التعطر ولباس الزينة.والا جتناب عن اختلاط الرجال عند الدخول والخروج وهو واضح وعليه الفتوىٰ .والامر ان صلاة الجماعة اهم من التبليغ المروج المستحدثة فى عهدنا وقال بعضهم يجوزلهن الخروج اذاكان باذن الزوج تفلات مجتنبات عن لباس الزينة والتعطر واختلاط الرجال فما دامت النساء راعت هذه الشرائط فلاضير فيه لانه خروج للعلم باذن الزوج وهو جائز كما فى الخانية وقال عليه الصلاة والسلام طلب العلم فريضة على كل مسلم و مسلمةرواه ابو حنيفة رحمة الله عليهقلت وفى عهدنا كثر الفساد والجهل عن الدين(بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

الجواب: دعاکول او تبلیغي نصاب اوریدل بهتر کارونه دي لیکن واجب کارونه نه دي نو چه چاته ضرروت وي هغه دې ددعا کولونه پس ځې بغیر د دعا نه هم تللې شئ دوه درې کسانو په وجه باندې ټول خلق د خیر د کارنه محرومه کول ښه کار نه دي. فقط

د حضور ﷺ د وفات نه پس د تبلیغ فریضه په امت باندې لازم شوه.

سوال: ځمونږ په علاقه کښې تبلیغي جماعت والا راځي نو دهغوي مخالف یو سړې اووئیل چه کله رسول الله ﷺ د دنیا نه رخصت شو نود تبلیغ کار هم ختم شو ځکه چه الیوم اکملت لکم دینکم.. الایة، د الله تعالی فرمان دې البته صرف تذکیر باقي دې چه د علماؤ کار دې ددې مسئلې وضاحت اوکړئ؟

المستفتي:عبدالاحد افغانستان...۱۵شعبان ۱۴۰۵ھ

الجواب: د حضور ﷺ د وفات نه پس د تبلیغ فریضه په امت باندې لازم شوه.﴿۱﴾ په الیوم اکملت لکم دینکم ایة ﴿۲﴾ کښې د اتمام دین تذکره ده خو دا پکښې نشته چه ټول امت ته مکمل دین علم حاصل شو او هیڅ یو کس هم جاهل پاتې نه شو. فا فهم.

(بقیه حاشیه گزشته صفحه) فی العوام وفی نساء الخواص فاذا انسد ابواب الفساد برعایة الشرائط المارة فای شئی یمنع من الخروج فیها .والحال ان هذاالخروج خروج للعلم والزوج جاهل او لایهتم لتعلم نساءه.قال قاضی خان فی فصل حقوق الزوجية واذا ارادت المرْة ان تخرج الی مجلس العلم بغیراذن الزوج لم یکن لها ذلک فان وقعت لها نازلة فسالت زوجها وهو عالم فاخبرها بذلک لیس لها ان تخرج بغیر اذنه وان کان الزوج جاهلاوسأل عالما عن ذلک فکذلک وان امتنع الزوج عن السوال کان لها ان تخرج بغیر اذنه لان طلب العلم فی مایحتاج الیه فرض علی مسلم ومسلمة فیقدم علی حق الزوج وان لم یقع لهانازلة وارادت ان تخرج الی مجلس العلم لتتعلم مسائل الصلواة والوضوء فان کان الزوج یحفظ تلک المسائل ویذکرلها ذلک لیس لها ان تخرج بغیر اذنه فان کان الزوج لایحفظ المسائل فالاولیٰ له ان یأذن لها بالخروج فان لم یأذن فلاشئ علیه ولا یسع لها ان تخرج بغیر اذنه مالم یقع لها نازلة انتهیٰ ما فی قاضی خان وبا لجملة ان الخروج لطلب العلم جائز باذن الزوج لاسیما اذاکان بمرافقته والخروج عند النازلة جائز بلا اذن الزوج. (منهاج السنن شرح جامع السنن للترمذی ص ۱۷۰ جلد۵ باب ما جاء فی خروج النساء فی الحرب)

﴿۱﴾قال الله تعالیٰ و لتکن منکم امة یدعون الی الخیر .(پاره:۴ سورة ال عمران رکوع:۲ آیت:۱۰۴) وقال الله تعالی کنتم خیر امة اخرجت للناس(پاره :۴ سورة ال عمران رکوع :۳ آیت:۱۱۰)

﴿۲﴾(پاره:۶ سورة المائدة رکوع :۵ آیت:۳)

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ان الشيطان ذئب الانسان
كذئب الغنم يأخذ الشاذة
والقاصية والناحية
واياكم والشعاب
وعليكم بالجماعة والعامة.

[الحديث]

فصل
فی ما یتعلق
بالفرقة المودودية

فصل فی ما یتعلق بالفرقة المودودیة

د مودودي د کتابونو مطالعه زړه د تیارونه ډکوي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه (۱) جماعت اسلامي کوم چه د مودودي صاحب جماعت دې دده کتابونو کتل پکاردي که نه؟ او په هغې باندې عمل کول پکاردي که نه؟ ډیرخلق دا وائي چه دا جماعت د دیوبندیانو خلاف دې نو هغه کومې خبرې دي چه هغې کښې ئې مخالفت دې؟ (۲) د مو دودي صاحب مسلک څه دې هغه عالم دې یا مقلد او که غیرمقلد دې؟ دهغه کتابونو مطالعه څنګه ده جائزده که ناجائز؟ د مودودي مسلک او عقیدې والاؤ پسې مونځ کیږي یا نه؟

المستفتي:حافظ سید احمد شاه پار هوتي مردان.... ۱۲جون ۱۹۷۰ھ

الجواب: مودودي صاحب د یوبندیانو خو څه کوې د ټولو اهل سنت والجماعت د مسلک نه ئې مخالفت کړې مثلاً تارک الحج ته لکه دخوارجو پشان کافر وئیل،د ایمان او کفر په مینځ کښې لکه د معتزلؤ دواسطې قائله کیدل، ضروریات دین نه منکرینو باندې د کفر فتوې لګولو ته ډډه کول،د خوارجو پشان، د صَحابه کرامو پشان کښې باریک ګستاخیانې کول،د انبیاء علهیم السلام متعلق زبان درازي کول، په ګنده معاشره کښې شرعي سزا ګانو(حدودو) ته ظلم وئیل،تقلید شخصی ګناه ګنړل،چه دخیرالقرون دائمه دپاره وی ګینی دځان دپاره مقتداء کیدل حال او زبان قال سره صحیح ګنړی،تمام یا اکثر علمائې دین باندې اعتراضونه کول، وغیره وغیره (۲) مو دودي صاحب پخپله د شر القرون غیر مقلد دې دده د کتابونو مطالعه زړه د تیارو نه ډکوي مو دودي صاحب کافر نه دې لیکن د کفر خطرې پرې شته،او خواهش پرست او بدعتي خو خامخا دې نو په دې وجه دده او دده هم خیال خلقو پسې اقتداء نه کول ضروري ده،دده په ځائې یو صحیح العقیده کس پسې اقتداء کول پکار دي. (۱) فقط

(۱) نوټ: د امت لوئې لوئې عالمانو د مودودي صاحب په لغزشاتو باندې نیول کړی او د مستقل رسالو او کتابونو په ذریعې سره ئې ددې فتنې مخ نیوې کړې، یو څو کتابونه دا هم دی(۱) مودودي عقائداوردستور، دمولانا حسین احمد مدني صاحب(۲) فتنه مودودیت، د مولانا الحاج محمد زکریا مهاجر مدني کاندهلوی (۳) حق پرست علماء کی مودودی سے ناراضگی کے اسباب،دعلامه شیخ التفسیر احمدعلي لاهوري(۴) حضرت امیر معاویه اوتاریخي حقائق بجواب خلافت وملوکیت دمولانا تقي عثماني صاحب (۵) مودودیت، رافضیت وغیرهم

خلافت وملوکیت او د اسلام نه د اوړیدلو جذبه

سوال: السلام علیکم: مودودي صاحب په خپل کتاب خلافت و ملوکیت کښې لیکلي دي چه حضرت عثمان رضي الله عنه د افریقې د غنیمت نه پنځه لاکهه روپې مروان له ورکړې (ص ۱۰۶) د حضرت عائشه رضي الله عنها وتل د یو خلیفه په مقابله کښې دا اجتهادي غلطي نه وه. بلکه دائې په قصد باندې کړې وه. دې ته اجتهادي غلطي نشي وئیلې کیدې (ص ۳۴۳) سستا ایډیشن صفحه ۴ د ملوکیت په زمانه کښې (امیر معاویه رض نه وروستو) ټولو مسلمانانو بادشاهانو د حلال او حرامو هیڅ امتیاز نه کولو (ص ۱۷۳) دې عبارتونو په مونږ کښې د اسلام نه د اوړیدلو جذبه پیدا کړې، نعوذبالله آیا داسې په رشتیا شوې دي. براه کرم! ددې شکونو او وسوسو تسلي بخش جواب راکړې چه مونږ نورو خلقو ته هم تسلي ورکړو؟

المستفتي: محمد عظیم چلاس ګلګت ایجنسی... ۲۲ ربیع الاول ۱۳۹۰ھ

الجواب: د خلافت وملوکیت لوستلو سره په صحابه کرامو رضي الله عنهم بد ګمانه کیدل لازم او نه جدا کیدونکې نتیجه ده یعني دبې علمه اود بې خبره) خلقو دپاره په دې وجه ددې د مطالعې نه ځان ساتل ضروري دي. او په دیکښې چه مودودي صاحب کوم خرافات لیکلي ددغې تفصیلي جواب په ,,البلاغ'' رساله کښې اوګورئ. (۱) فقط

د مودودی صاحب منشور او د حدودو په باره کښې زړه ورتیا

سوال: علمائې کرام ددې مسئلې په باره کښې څه فرمائي چه ځمونږ په ملک پاکستان کښې جماعت اسلامي د اسلامي قانون د جاري کولو دعویدار دي لیکن ددې جماعت د سربراه ابوالاعلی مودودي نظریات د تفهیمات ص ۲۸۱، ۲۸۰، جلد ۲ نه واضحه کیږي چه په کومه علاقه کښې فحاشي عُریاني او معاشي خرابي عام وی هلته کښې حد زنا، حد سرقه، او حد قذف وغیره جاري کول ظلم دې، ددوي په منشور کښې هم چرته د قرآني سزا ګانو د جاري کولو ذکر نشته البته د منشور ص ۱۵ د قانوني اصلاحات عنوان

(۱) د خلافت د ملوکیت په جواب کښې اوس دددې مضمونو نو یوه مستقل رساله شائع شویده هغه مطالع کړئ پخپله به د مودودیت فتنه راښکاره شي. حضرت امیر معاویه او تاریخي خلافت وملو کیت تالیف د جتهس شریعت کورټ مفتي محمد تقي عثماني کراچی. (وهاب)

لاندې د فع نمبر ۶ کښې داسې لیکلی دي چه زنا، شراب، عریاني، فحاشي وغیره د بندولو دپاره به بلا تاخیر قوانین جوړولې شی، ګویا چه دا جماعت قراني حدود دتعزیراتو په صف کښې راولی او په هغې کښې د ترمیم اراده لري، نو په دې جماعت کښې شرکت او ورسره د مدد کولو څه حکم دې؟

المستفتي:سید حامدعلی لیاقت پور رحیم یارخان....... ۷۱۴۱۱۹۷۰

الجواب: په دې کښې شک نشته چه دحکومت دطرفنه په بې حیایئ باندې پابندی نشته بلکه ددې قیادت کوي لیکن حکومت څوک په بې حیایئ باندې مجبور کوي نه.هر سړې په خپل اختیار او خوښې سره بې حیائی کوي، لکه چه الله تعالی شیطان پیدا کړو او د ګمراه کولو قدرت ئې ورته ورکړې دې لیکن هغه څوک مجبور کولې نشی.هرسړې په خپل اختیار اومرضئ سره دهغې په دام کښې راځی.نولکه څنګه چه دالله تعالی ګمراهانو ته په دنیا یا آخرت کښې عذاب ورکول عدل دې ظلم نه دې سره ددینه چه د ګمراهئ د اسبابو پیدا کونکې والا هم الله تعالی دې نو بعینه دغه شان د حکومت دا حد جاري کول به عدل او انصاف وي. ځکه چه حکومت څوک مجبور کوی نۀ، چه ته بې حیائی اوکړه، حقیقت دادې چه مودودي صاحب دیهود دعلماؤ پشان حدود دمنسوخ کول غواړي دبعضې وختی مصلحتونو په بنیادباندې او دې داسې کول په خپل فاسد زعم کښې د اسلام سره شفقت او همدردی کوي، لیکن ددې مثال دهغه بوډئ دې چه هغې یو شاهي باز د خپل غلط شفقت په وجه باندې بیکاره کړې وو ،لهذا په مودودي صاحب او دهغه په هم خیالوباندې د کفر سخته خطره ده. د هغوي سره د شرکت او تعاؤن نه خلق منع کول د هر مسلمان د پاره ډیره ضروري خبره ده.(۱)

د مودودي صاحب آئین اود قادیانیانو د پاره د ختم نبوت په عقیده کښې سوري کول

سوال: محترم شیخ الحدیث حضرت مولانا عبدالحق رحمه الله د مسنون سلام نه پس عرض دادې چه اوس اوس د جماعت اسلامی شائع شوې ترمیمي آئین د نظر نه تیر شو دهغې د شق نمبر ۱۱ عبارت داسې دې.کوم خلق چه د محمد رسول الله ﷺ نه پس یو بل نبي مني او دهغه په نبوت باندې ایمان نه راوړونکو ته کافران وائي هغوي دې غیر مسلم اقلیت اوګرځولې شي

(۱) قال الله تعالیٰ ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان(پ: ۲ سورة المائده رکوع: ۱ آیت : ۲)

ځکه چه دهغوي مسلمانان تسليمولو معني دا ده چه پاکستان غير مسلم په اکثريت کښې دي. ددې نه ظاهره ده چه د کلام رُخ مرزائي فرقې طرفته دې او ددې عبارت ښکاره مطلب دادې چه مرزائي ددې وجې نه کافر دي. چه هغه په غلام احمد قادياني باندې ايمان نه راوړو نکو ته کافران وائي او که قادياني ته نبي نه وئيلو والا خلقو ته کافر وئيل پريږدي نو بيا دويته نه کافران او مرتد وئيلې شي او نه ددوي د اقليت گرځولو ضرورت شته.داد يوې فتنې اونوې عقيدې ايجاد په نظر راځي چه په اول ځل دعامو مسلمانانو په ذهنونو کښې د اخباراتو په ذريعه اچولې شوې چه دعامو مسلمانانو نه د ختم نبوت د عقيدې هغه همت ختم شي نو ددې وجې نه يو څو خبرې د غور او فکر طلب دي. (۱) آيا د اسلام په دائره کښې د اوسيدو دپاره دهر مسلمان دپاره دا ضروري نه دي چه دهغه ايمان او عقيده وي چه دحضور ﷺ نه پس د نبوت دعوی کولو والا اوهغه نبي منلو والا بغير د څهٔ شرط نه کافران دی؟ (۲) که يو سړې داسې عقيده ساتي چه د نبي ﷺ نه پس بل څوک نبي منلو والا کافران نه دي.نو ترڅو پورې چه هغه په خپل نبي باندې ايمان نه راوړلو والا کافران او نه گنړي نو داسې سړې پخپله د حضور ﷺ په نبوت باندې ايمان لري يا نه؟

المستفتي:عبدالحئ ليفټ بينک بيراج کالوني حيدرآباد سنده۲۲\ذيقعده ۱۳۸۹

الجواب: مودودي صاحب د لاهوريانو متعلق صراحتاً ليکلې وو چه دا فرقه کافره نه ده او اوس د قاديانيانو متعلق اشاره واضحه کوي چه دا فرقه هم کافره نه ده. نو په مودودي صاحب باندې تعجب دې چه د ضرورياتو او قطعياتو نه انکار کونکي هم دده په نزد کافران نه دي. حقيقيت دادې چه مودودي صاحب د کفر مفهوم او مطلب نه پيژني گني نو دا غلط او غير احتياطي اقدامات به ئي نه کول، بغير شک شبهې نه دخاتم النبين نه پس د نبي منلو والا غير مشروط طور کافر دي.(۲) داسې کس زر تر زره کافر کيدو والا دي. د کفر سخته خطره ده ورته. (۳) دضرورياتو ددين نه انکار کولو والا ته به کافر وئيلې شی(۱) برابره خبره که ده چا ته کافر وئيلې وي او که نه. فقط

شيخ الحديث مفتى اعظم فقيه العصر(محمدفريد عفى عنه) دارالعلوم حقانيه اكوړه ختك

(۱) قال العلامه ابن نجيم و الكفر شرعاً تكذيب محمد ﷺ فى شئى مما يثبت عنه ادعاءه ضرورةً. (البحرالرائق ص ۱۱۹ جلد ۵ باب احكام المرتدين)

مودودي صاحب داجماع اُمت نه اعراض کونکې دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه دهغه متعلق د ۱۱۳ علماؤ فتوي د پکهلي نومې ځائې خطيب لوستلې ده. ددينه علاوه د مولانا نصيرالدين غورغشتوي صاحب فتوٰی د محرف قران د ارشادات نصيري په نوم باندې او س هم په بازار کښې موجود دی نو د دومره لويو علماؤ دفتوؤ په رنړا کښې ستاسو څه رائې ده؟ بينوا توجروا

المستفتی: عبدالرحيم طوروی صوابی مردان...رمضان المبارك ۱۳۸۹ھ

الجواب: په مودودي صاحب باندې د كفر ډيره سخته خطره ده ځكه چه دحضرت عيسی عليه السلام بغير پلار نه د پيدا كيدو دليل قطعي الثبوت او قطعي الدلالت دې. قال الله تعالی لم يمسسنی بشر ولم اک بغيا، الاية (۱) او دټولو لاهوريانو دا عقيده ده چه حضرت عيسٰی عليه السلام ديوسف نجار ځوئي دې. (صرح به محمدعلی لاهوری في تفسير بيان القران ص ۳۱۳ جلد ۱) او لاهوري ډله د مودودي صاحب په نزد باندې كافره نه ده نو چه ديو قطعي امر نه منكر د مودودي صاحب په نزد كافرنه دې نومودودی صاحب د اجماع امت نه اعراض كولو والا دې اود ضرورياتو ددين نه اعراض كولو والا دې ځكه خنګه چه توحيد او رسالت ددين د ضرورياتو نه دی دغه رنګې د ضرورياتو نه دمنكر سړې كفر اوكافر كيدل هم ددين د ضرورياتو نه دي. (وما نقل عن بعض الاكابر فمحمول علی انه لم يبلغه تفصيل عقائدهم) فقط

فقيه النفس مفتی اعظم (محمدفريد عفی عنه) شيخ الحديث وشيخ طريقت دارالعلوم حقانيه

د مودودي صاحب متعلق فتوي باندې په دويم ځل سوال

سوال: محترمې ومكرمې حضرت شيخ الحديث صاحب دامت بركاتكم. السلام عليكم ورحمة الله وبركاته! څه ستاسو ډيرد پخوانه عقيد تمنديم د كلمة الحق داوچتوالې او ددين دخورولو دپاره ستاسو كوششونه د ډيرتعريف قابل دي. په دې پر فتن زمانه كښې ستاسو خاموشي او د احتياط نه ډكه پاليسي ستاسو په عظمت باندې دليل دې ليكن يوه خبره چه ددې ليكلو باعث جوړه شوه. هغه د دارالعلوم حقانيه د صدر مركزي دارالافتاء يو بې احتياطه فتوٰی ده چه بيګاه شپه مې د نظرنه تيره شوه. مفتي صاحب فرمائيلي دي چه په مودودي صاحب باندې د كفرسخته خطره ده او وجه ئې داخودلې ده چه هغه لاهوري فرقه

(۱) (پ: ۱۶ سورة المريم ركوع: ۴ آيت: ۱۹)

کافران نه ګڼړي.نو په دې طريقه سره هغه ددين د ضرورياتو او اجماع امت نه اعراض کوي. او ګورئ فتوې نمبر ۴۸۸۳،مفتي صاحب ته چه د مودودي صاحب دکوم عبارت نه دا معلومه شويده چه هغه لاهوريانو ته کافران نه وائي نو هلته خو هغه په صراحت سره دا هم ليکلي دي چه هغوي مسلمانان هم نه ګڼړي بلکه هغه د کفر او اسلام په مينځ کښې زوړند دي. نو معلومه نه ده چه د مفتي صاحب نظرد خط په دې حصه باندې ولې نه دې پريوتې چه لاهوري فرقه د مودودي صاحب په نزد مسلمانان هم نه دي نو کيديشي داوجه وي چه بيا به مفتي صاحب ته دقلم چلولو موقع په لاس نه ورتلله اونه ئې عوام دهغه خلاف رااوچتولې شول. خو زيات نه زيات چه دهغه په عبارت باندې کوم علمي اعتراض کيدلو.دا اووئيل چه مودودي صاحب لاهوريان کافران نه ګڼړي په دې سره ئې ددې تاثر کوشش کړې چه مودودي صاحب لاهوري فرقه مسلمانان ګڼړي. حال دادې چه دا خود توجيه القائل بمالا يرضي قائله. نه علاوه ددروغو او بهتان په ضمن کښې هم راغې دې سلسله کښې ما مودودي ته يو خط هم اوليکلو چه دهغې جواب هغه راکړو چه څه ئې درليږم.دهغې نه هم د مفتی صاحب په بې احتياطه چلن باندې رڼړا پريوځي.بهرحال بيا دپاره دداسې بې احتياطه فتوې نه ځان ساتل پکار دي. دجواب په انتظار کښې به يم؟

نياز مند: عبدالعزيز مظاهری محله پير مبارک شاه کوهاټ شهر

د مودودي صاحب د خط متن

محترمي ومکرمي السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته؛ ستاسو خط ملاؤ شو. د لاهورياتو مرزايانو د کافر کولو په معامله کښې مونږ دهغې اصولو قائل يو کوم چه علمائې کرام په ژبه باندې خو ډير وائي ليکن عمل پرې نه کوي يعني که په سلو کښې يو کم سل دليلونه د چا د کفر وي او يو دليل داسې وي چه دهغې په وجه باندې دکفر نه بچ کيديشي نو بچ کيدل پکار دي. لاهوري فرقه چه پخپله باندې خپله عقيده بيانوي هغه دا ده؛ چه مرزا غلام محمد بالکل د نبوت دعوی نه وه کړې نو څه شک نشته مونږ ته خو د مرزا د نبوت دعوی ثابته شويده ليکن مونږ ته يا بل چاته هم ددې وينا حق حاصل دې چه د لاهوريانو عقيده هغه نه ده کومه چه وائي بلکه هغه ده کومه چه مونږه دهغوي عقيده اوګرځوو.چه کله هغوی د نبوت

مدعي نه گرځوي نو هغه ته دمجدد یا مهدي وئیلو په بناء باندې مونږد هغوی تکفیر نه شو کولې. البته مونږ هغوی ته منافق وایو ځکه چه دکوم کس دنبوت دعوی صریح په خط کښې لیکلې موجود ده، او د هغې منلو والا ۹۸ فیصد (په سلو کښې اته نوي) سری هم دهغه دتقریرونو نه دا معلوموي چه هغه د نبوت مدعي وو او عام لوستونکې هم دهغه د خطونو نه دا معنی اخلی. دهغه متعلق دا وئیل چه هغه د نبوت مدعي وؤ او بیا هغه مجدد او مهدي گڼري او دهغوي تصدیق کول اودهغوي دقول صداقت تردې حده پورې مشتبه جوړوی چه مونږ دهغه متعلق ددې رائې په قائمولو کښې حق بجانب یو چه هغوي دده د نبوت په دعوي کښې د منافقت نه کار اخلي. بیا هم چه د منافق او کافر په مینځ کښې کوم اصولی فرق دې هغه مونږ نظر انداز کولې نشو، کوم کس چه د کفر د قول نه براءت ظاهر کړي دهغوي تکفیر هم نشي کیدلې او که دقرائنو نه دا سې معلومیږي چه د هغوي دا براءت په اصل کښې چل ول دې نو مومن هم ورته نشي وئیلې کیدلې اوهم داد منافق مقام دې په قران کښې دا سې خلقو ته منافقان وئیلې شوې دي. چه په هغوي کښې دننه ایمان نه وي لیکن په اظهار سره هغوي خپل کفر پټوي.

(دا جواب ځما د هدایت مطابق دې) دستخط: غلام علی

دستخط ابو الاعلی فقط معاون خصوصي مولانا سید ابو الاعلی مودودي!

د حضرت مفتی صاحب د طرف نه تفصیلی جواب

الجواب: محترم المقام. السلام علیکم. حضرت شیخ الحدیث صاحب (مولانا عبدالحق صاحب رحمة الله رحمةً واسعةً ستاشکایت نامه دجواب درکولو دپاره راکړه، تا د مودودي صاحب په باره کښې ځما فتوي بې احتیاطه گرځولې ده نوستا او ستا پشان نورو حضراتو د پاره چه د مودودي صاحب نه متاثره وي او هغه په زبان حال سره د غلطئ نه معصوم گڼري. دا یو څو کرښې لیکم چه تاته په دې باندې د انصاف په نظرسره غور اوکړې. په دې کښې شک نشته چه مودودي صاحب یو صاحب قلم سړې دې په ظاهره دهغه په سینه کښې د اسلام درد محسوسیږی خوصرف دومره خبره د اقتداء او حقانیت معیار گڼړل سرسری کاردې. او نبي ﷺ ارشاد دې ان الله لیؤید هذا الدین بالرجل الفاجر (۱) نظر انداز کول دې یو داسې کس چه په احکاماتو اومسائلو کښې ئې دجمهورو سلفو رائې پریخودې وي او شاذ او مرجوح قولو نه ئې خپل مذهب جوړ کړې وي او په دې تحریرونو سره په سلف صالحینو باندې بدگماني او په علمائې حق باندې بې اعتمادي پیدا

(۱) (صحیح البخاری ص ۲۰۴ جلد ۲ کتاب المغازی باب غزوة خیبر)

کیږي په دیني مسائلو او عقیدو کښې د مقتدا جوړولو مستحق نه دې او دهغه د دیني جهت او اسلامي درد مثال د هغې بوډۍ پشان دې چه یو شاهي باز ئې د محبت په وجه نه بې لاسو او خپو جوړ کړې وؤ.

د مرزایانو متعلق د علماؤ فتوی: تا ته به دا حقیقت معلوم وي چه د ټولو محققینو او محتاطو علماؤ داحتمي فیصله ده چه مرزائی فرقه برابره خبره ده چه مرزا نبي مني او که مجدد د ټول په ټوله کافران او د اسلام نه خارج دی ځکه چه دا خلق د قطعیاتو نه بلکه د دین د ضروریاتو نه انکارکوي او ددین د ضروریاتو نه انکار کولو والا کافر کیږي اګر که دهغه سره څه تاویل وي.

یدل علیه کلام الخیالي في مسئلة استحلال المعصية(١)

د فقهاؤ او متکلمینو عبارتونه: د مزید اطمینان دپاره د فقهاؤ او متکلمینو بعضې عبارتونه لیکم:

(١) اعلم ان اصل الكفر هو التكذيب المعتمد لشئی من كتب الله المعلومة ولا حد من رسله عليهم الصلوٰة والسلام او لشئی مما جاء به اذا كان ذلك الامر المكذب به معلو ما بالضرورة من الدين ولا خلاف ان هذا القدر كفر و من صدر عنه فهو كافر.
(اكفار الملحدين للعلامة انور شاه الكشميرى ص ٦٥)

ترجمه: د کفر حقیقت دادې چه په قصد سره د الله د کتابونو یا دهغه د یو رسول یا دهغه د راوړلې شوې دین یوه حصه دروغ او ګڼړی هرکله چه ددغه څیز په باره کښې دا معلومه وي چه دا ددین د ضروریاتو نه ده او په دې کښې اختلاف نشته چه دومره خبره کفر دې او دچا نه چه داسې اوشي هغه کافر دې.

(٢) والكفر في الشرع انكار ماعلم بالضرورة مجئ الرسل به. (تفسير بيضاوي للقاضي)

ترجمه: کفر د شریعت په اصطلاح کښې دیته وائي چه د یو داسې څیز نه انکار کول چه د هغې بیانول په یقین طریقې سره د پیغمبر علیه السلام نه ثابت شوې وي.

(٣) المراد بالتكذيب عدم التصدق الذى مر. (ردالمحتارص ٢٩٢ جلد٣)

ترجمه: د تکذیب مطلب د یو څیز تصدیق نه کول دی.

﴿١﴾ قال العلامه خیلی قوله لما اجمع علیه السلف لا یقال لا اجماع مع مخالفة الحسن لانا نقول النفاق کفر مضمر قال العلامه عبد الحکیم السیالکوتی فی حاشیة فان النفاق کفر مضمر داخل فی مطلق الکفر فیکون نفی المنزلة بین الکفر مطلق والایمان مجمعاً علیه. (الخیالی علی شرح العقائد النسفیه مطبع مجتبائی دهلی ص ١٢٣)

(۴) الکفرلغة الستر وشرعاً تکذیب محمد علیه السلام في شئ ما یثبت عنه ادعاءه ضرورة (بحرالرائق ص۱۱۹ جلد۵) **ترجمه:** د کفرلغوي معنٰی پټول ده او شرعي معني ئي داده چه: د حضور ﷺ په یو څیز کښې تکذیب کول چه د هغې بیان لازمي طور سره د پیغمبر علیه السلام نه ثابت شوې وي.

(۵) قال العلامه الوسی و اما ساداتنا الحنفیة رضی الله عنهم فلم یشترطوا فی الاکفار سوی القطع بثبوت ذلک الامر الذی تعلق به الانکار لابلوغ العلم حد الضرورة.

(تفسیر روح المعانی ص ۱۲۷ جلد ۱)

(۶) و فی المسامرة و اما ما ثبت قطعاً ولم یبلغ حد الضرورة فظاهر کلام الحنفیة الاکفار بجحده لانهم لم یشترطوا فی الاکفار سوی القطع لابلوغ العلم به حدالضرورة انتهیٰ مختصراً. (مسامره ص ۳۶۰)

ددې عبارتونو نه معلومه شوه چه د قطعیاتونه او خاص طور سره ددین د ضروریاتو نه انکار کولو والا کافر اود اسلام نه خارج دي.

د لاهوریانو مرزایانو ددین د ضروریاتو نه انکار: لاهوري فرقه اګر چه مرزا قادیاني پیغمبر نه مني لیکن څنګه چه ختم نبوت ددین د ضروریاتو نه دې او د امت مسلمه اجماعی عقیده ده دغه شان د حضرت عیسیٰ علیه السلام بغیر پلار نه پیدا کیدل او د پیغمبرانو علیهم السلام نه د خلاف عادت کارونو صادرکیدل قطعیات او ضروریات دي. او دامت مسلمه اجماعي عقیده ده او سلفاً او خلفاً په نقل سره را روانه ده. او دا خلق د حضرت عیسیٰ علیه السلام بغیر پلار نه د پیدا کیدلو منکرین دي او وائي چه حضرت عیسیٰ علیه السلام د یوسف نجارځوئ وؤ چه د حضرت مریم رضی الله عنها خاوند وو (د هغوي په فاسد زعم کښې) محمد علي لاهوري چه ددې فرقې مقتدا دي هغه په خپل تفسیر بیان القرآن صفحه۳۱۴، ۳۱۳، ۳۱۵ جلداول کښې ددې تصریح کړې او ددې ټولې فرقې هم دا عقیده ده او الله تعالی فرمائي. انى یکون لي غلام ولم یمسسني بشر ولم اک بغیا الایة(۱) او دې کلام الهي کښې چه متواتر دې او قطعي الثبوت دې په قطعي طور سره بغیر د جماع په پیدا کیدلو باندې دلالت کوي نو د داسې حکم نه انکار کونکي به څنګه کافر نه وي. دارنګې کوم ځایې کښې چه د خلاف عادت کارونو ذکر راغلې دي، دې مرزائی هلته تحریفونه او تاویلونه کړي او هغه ئي به عادیاتو کښې د داخلولو ملحدانه کوششونه کړی دی او د قران او عربی لغاتو سره

(۱)(پ:۱۶ سورةالمریم رکوع:۴ آیت:۱۹)

ئې لوبې کړي دي. مثلاً داضرب بعصاک الحجر(۱) مطلب دا آخلي چه الله تعالی حضرت موسیٰ علیه السلام ته حکم کوي چه ته خپل جماعت ددې ځائې نه يو خاص غر ته منتقل کړه نو هلته موسیٰ علیه السلام دولس چینې اوموندلې او ټولې قبیلې هلته خیمه زن شوې. (تفسیر بیان القران ص ۲۰ جلد ۱)
دارنګې د حضرت عیسیٰ علیه السلام په ماشو موالي کښې د خبرو کولو د تجربې او عادت په بناء باندې تردید کړې دي. (ایضاً ص ۱۲۱۳ جلد ۲)او صفحه ۳۱۳ جلداول: ما دلهم علي مو ته الا دابة الارض کښې دابــة الارض نه د سلیمان علیه السلام ځوئې مراداخستلې دې.اودجناتونـه ئې بعـضې اجنبـي قبیلـې اخـستلې دي. ص۱۵۳۲ جلد ۳او د منطق الطیر نه ئې مراد د مرغو په ذریعې سره خبر رسول دي ص ۱۴۰۹جلـد ۳. او داسې نـور بې شـمیره تحریفونـه ئـې کـړي دي نـو د ضروریاتو او قطعیاتو نه د انکار کولو باوجود ددې خلقو په کافر کیدلو کښې توقف کول به څنګه صحیح وي. او د ټولو نه لويـه خبره دا چه د حضور ﷺ نه پس د هر مدعي نبوت تکفیر کول هم ددې امت اجماعی عقیده ده.

د مودودي صاحب په نزد د کفر او اسلام مدار: مـودودي صاحب مرزائی فرقـه مجدد مني دا ئې هم اعتراف کړې دې چه د متواتراتو او اجماعیاتو نه انکار کـول والا کافراو داسلام نه خارج دې مودودي صاحب پـه ترجمـان القرآن جلد ۵۶ عـدد: ۲ منـصب رسالت ص۱۲۲ ، ۱۲۳ کـښې,,د ایمـان اوکفر مـدار،، عنـوان لانـدې لیکلی دی: داحادیثو دموجوده مجموعونه چه دکومـو سنتو شـواهد ملاویـږي دهغې دوه لوئې قسمونه دي. يو قسم سنتو نه هغه دي چه د هغې په سنت کیدلو امت دا ولې ورځې نه متفق دې په نورو الفاظو سره هغـه متواتر سنتونه دي او دامت په دې باندې اجماع ده. په دې کښې څوک د يـو د منلو نـه هم انکار کوي نو هغه به دغه شان د اسلام د دائرې نه خارج کیږي څنګه چه د قرآن د يـو آیت نـه انکـار کوي،هغـه بـه کـافر وي او داسـلام نـه بـه خـارج وي. ددې عبـارت نـه معلومیږي چه د مودودي صاحب پـه نزد باندې د کفـر او اسلام دار و مـدار د اجماعیاتو او متواتراتو نه په انکار او عدم انکار باندې دې. نو چه کوم سړې داجماعیاتو او متواتراتونه انکارکوي هغه کافر او د اسلام نه خارج دې. څکه چه د مودودي صاحب په نزد باندې دا د اسلام او کفر مدار دې نه دا

(۱) (پ: ۱ سورة البقره رکوع: ۷ آیت: ۶۰)

چه د اسلام او خروج د اسلام نه.لهذا کفر او د اسلام نه وتل د مودودي صاحب په نزد باندې متلازم دي.دا رنګې مودودي صاحب تصریح کړې ده چه د اجماعیاتو او متواتراتو نه انکار کولو واله او د قران نه انکار کولو والاحکم یو شان دې.نو څنګه چه د قران نه منکر کافر دي او د اسلام نه خارج دې. نو دغه شان د متواتراتو او اجماعیاتو نه انکار کولو والا به هم د اسلام نه خارج وی.

د مودودي صاحب عجیبه مذهب: لیکن په مودودي صاحب تعجب دي چه هغه دا فرقه د کفر او اسلام په مینځ کښې زوړنده ګڼړي او د کفر او اسلام په مینځ کښې دو اسطې قائل دې چه دا د معتزلو د مذهب دي او کله دډې نرمئ په مقابله کښې دومره سخت شي چه مرتکب دلوئې ګناه والا او حج پرېخودونکې ته هم کافر وائي. چه د خوارجو مذهب دې. حیرانتیا ده چه د مودودي صاحب دا اخوا دیخوا اوړیدل،د مذهبونو نه د بې خبر تیا په وجې سره دې یا د یو سیاسي مصلحت په وجې سره او یا مودودي صاحب هم ددغې متبد عینو د هم خیال سړي دې. نو ددې وجې نه د اهل سنت والجماعت د مذهب څه پرواه نه کوي او یا ترینه د بې علمئ په وجې سره غلطي کیږی.

د مودودي صاحب عذرګناه:مودودی صاحب وائي چه دلاهوري مرزایانو د تکفیر په مقابله کښې مونږه دهغې اصولو قائل یو چه هغه علماء په ژبو سره وائي خو کوي ئې نه یعني که په سلو کښې یو کم سل دلیلونو د چا د تکفیر وي او یو دلیل داسې وي چه دهغې په بنا باندې د تکفیرنه ځان ساتل پکاروي نو دهغې نه اجتناب کول پکاردي نو ددې اعتذار متعلق عرض دادې چه د مودودي صاحب په نزد باندې دعلماؤ دپاره دفقهاؤ تقلید یعنی په هغوي باندې اعتماد بدترینه ګناه ده نو پخپله ولې تحقیق پریږدی او د تقلید په ګناه کښې مبتلا کیږی.

لطیفه:د اهل زیغ خلقو اولنې د دروغو دام داوي چه خلق په اعتماد یافته علمائې اربعه ؤ باندې بې اعتماده کوي او د دوي کوشش وي چه خلق ددوي د تقلید نه متنفر کړي ځکه چه ترڅو پورې ددې امامانو سره د اعتماد او تقلید تعلق وي نو اهل زیغ ددوي د ګمراه کولو نه مایوس وي او ددې اهل زیغو دا انتهائي او آخري کوشش وي چه ټول خلق په دوي اعتماد او کړي او ددوي مقلدین جوړشي نو بیا تقلید او اعتماد نه شرک وي او نه بدعت او نه ګناه. فاعتبروا یا اهل الابصار.

د کفر او ایمان په احتمالاتو کښې د فقهاؤ د کلام مطلب

همدارنګې عرض دې چه مودودي صاحب د احتمالاتو په باره کښې څه لیکلي دي نو هغه په دې مسئله نه دې پوهه شوې فقهائې کرامو دا مسئله لیکلې ده. اذا کان فی المسئلة وجوه توجب الکفر وواحد یمنعه فعلی المفتی المیل لمایمنعه. قال العلامه ابن عابدین الشامی قوله ای احتمالات لما مر فی عبارة البحر عن التتارخانیه انه لایکفر بالمحتمل ﴿۱﴾(ردالمحتار ص ۳۹۹ جلد ۳) قال ایضاً زاد فی البزازیة الا اذا صرح بارادة موجب الکفر ﴿۲﴾(ص ۳۹۳ جلد ۳) وهکذا فی الهندیه ص ۳۰۹ جلد ۲ ﴿۳﴾ ددې مطلب دادې چه په محتمل کلام کښې یو کم سل (۹۹) احتمالات د کفر وي او یو احتمال پکښې د اسلام وي نو ددې احتمال دوجې نه په سړي د کفر فتوی نشی ورکولې، ځکه چه ددې سړي احتمال (ممکن ده) هم دا مراد وي. لیکن چه دا سړې په موجب کفر کیدلو مراد باندې تصریح اوکړي نو بیا بې شکه په هغه وخت کښې د کفرفتوې ورکولې کیدیشي. او په دې کښې شک نشته چه لاهوری مرزائي خلق د کفریاتو د مراد کیدلو باندې اصرار او همیشوالې کوي او ددې اشاعت هم کوي نو د مودودي صاحب اعتذار یو سوړ اعتدال دې چه د ثقه عالم په نزد باندې د اوریدلو قابل نه دې.

د مودودي صاحب د حیلې حقیقت: مودودي صاحب لاهوري مرزائیانو ته منافق وائي نو مونږ د مودودي صاحب نه تپوس کوو چه ستا د منافق نه منافق عملي مراد دې که منافق اعتقادي. که ستا مراد منافق عملي وي نو ستا دا فتوي چه لاهوري ډله د اسلام نه خارج ده غلطه شوه ځکه چه د منافقانو پشان اعمال او اخلاق موندلې کیږي، او که ستا مراد منافق اعتقادي وي نو دا د دوه وجوهاتو په بناء باندې غلطه ده اول دا چه منافق اعتقادي خو بلاشک شبهې کافر او سخت کافر دې نو بیا ته په لاهوریانو باندې د کفر د فتوې لګولو نه ولې تیښته کوې. دویم دا چه منافق اعتقادي هغه سړی ته وئیلې شي چه د ننه کښې کافر وي لیکن په ظاهر کښې د اسلام د معتقداتو او نظریاتو اقرار کوي او تسلیموی ئې او د لاهوریانو دا رویه نه ده بلکه هغوي خپل کفري عقائد لکه حضرت عیسی علیه السلام د یوسف نجار د ځوئ کیدلو ښکاره په ښکاره اشاعت کوي او دا خلق خپل کفریات پټ نه ساتي او که ستا د کفر د فتوې نه ځان ساتل په

﴿۱﴾(الدرالمختار مع رد المحتار ص ۳۱۶ جلد ۳ قبیل مطلب توبة الیأس باب المرتد)
﴿۲﴾ (ردالمحتار ص ۳۱۲ جلد ۳ قبیل مطلب فی ان الکفار خمسةاصناف وما یشترط فی اسلامهم باب المرتد)
﴿۳﴾ (فی الهندیه اذا کان فی المسئلة وجوه توجب الکفر ووجه واحد یمنع فعلی المفتی ان یمیل الی ذلک الوجه کذا فی الخلاصه فی البزازیه الا اذا صرح بارادة توجب الکفر فلا ینفعه التاویل حینئذ. (فتاوی عالمگیریه ص ۲۸۳ جلد ۲ قبیل الباب العاشر فی البغاة)

دې وجه باندې وي چه دا خلق د اسلام دعوي کوي نو آیا ستا د مرزا نبي منلو او حضرت علي ﷺ ته نبي یا اله منلو والاؤ په کفر کښې به هم څه توقف وی؟ خلاصه دا چه ستا دا حیله دا اهل تحقیق په نزد باندې د التفات قابله نه ده.

د مودودي صاحب بې احتیاطي او خمونږ احتیاط : دینه معلومه شوه چه مودودي صاحب په فتوي ورکولو کښې ډیره بې احتیاطي کړې په دې سره په ټولو علماؤ باندې د بې اعتمادئې او بې احتیاطئ وهم پیدا ګیږي کوم د اوسپنې دیوال سره چه هغوی دغه یاجوج ماجوج بند کړی وو، دهغې د نړولو او په هغې کښې د سوری کولو دپاره هغه کوشش کوی. په خلاف ددې چه زمونږ په فتوی کښې ډیر احتیاط موجود دې، ځکه چه ما دا لیکلی دی چه د ضروریاتو نه انکار کول کفر دې او څنګه چه توحید، رسالت او حشروغیره د دین د ضروریاتو نه دي نو دغه شان د دین د ضروریاتو نه انکار کولو والا کافر کیږي. او دده کافر ګنړل هم ددین د ضروریاتو نه دي. او په دې باندې د ټول مسلمان امت اجماع. او تعامل پاتې شوې لیکن مودودي صاحب ددې اجماعي او متواتر او واضح حقیقت نه ښکاره په ښکاره مخالفت کړې دې او ددې قبیح مخالفت دوه وجې کیدیشي، یو دا چه مودودي صاحب ته دا معلومه نه وي چه لاهوري ډله د دین د ضروریاتو نه انکار کوي. دویم دا چه د مودودي صاحب په نزد باندې به ددین د ضروریاتو نه انکار کولو والا نه کافر کیږي. نو داولنئ وجې دا احتمال دوجې نه مونږ په ده باندې د کفر فتوي ورنکړه او ددویمې وجې د مراد کیدلو خطره دمودودي صاحب د عادت نه څه لرې خبره نه ده نو مونږ د ډیر احتیاط په وجه باندې د خوف کفر فتوي اولګوله اود کفر د فتوي نه موځان اوساتلو. اود خپلو مشرانو مثلاً مفتي عزیز الرحمان صاحب نه مو مخالفت او نکړو چه دهغوی په نزد باندې لاهوري ډلې والا کافران او د اسلام نه خارج دي لیکن هغوی ته کافرنه ویونکې ته د شبهې د وجې نه کافر نه وایو.

د مودودي صاحب نه د متاثره خلقو مداهنت: ستاسو خلقو خو عجیبه رویه ده چه د مودودي صاحب په تفردات او لغزشونو باندې هیڅ نیول او انکار نه کوی بلکه په تعصب کښې راشئ او د مودودي صاحب متعلق سستي کوئ. او که ثوک اهل حق د مودودي صاحب په څه خبره نیول اوکړي نو د خاموشئ په ځائې تاسو مقابل جانب اختیاروئ اود وهم لهم جند محضرون،، مصداق جوړیږي. او په ژبې سره دا وایئ چه مونږ د مودودي صاحب سره صرف په

سیاسي مسئلو کښې شریک یو .ستاسو دپاره ضروري ده چه د مودودي صاحب هره خبره ښائسته مه ګنړئ او مودودي صاحب ته پکار دي چه ددې غلطې فتوې نه رجوع اوکړي ګني نو د کفر خطره پرې موجوده ده.

مودودی او د هغه پیروکار کافران نه دي خو په الحاد کښې مبتلا دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه (۱) بعضې خلق مودودي ته کافر، مرتد، او زندیق وائي نو براه کرم یو سرې باندې د کفر فتوي لګول ترکومه حده صحیح دي.مفسرینو او محدثینو خو دکفر په کیدلو کښې ډیر احتیاط کړې دې؟ (۲) بعضې خلق وائي چه د جماعت اسلامي والؤ پسې مونځ کول ناجائز دي. ددوي سره په غم ښادئ کښې شریکیدل او قرباني ورسره کول حرام او مکروه دي. دا څومره پورې صحیح ده وضاحت اوکړئ؟

المستفتي:محبوب علي صوابي..... ۱۲ربیع الثاني ۱۳۹۰ه

الجواب: (۱) دکفر دارومدار ددین د ضروریاتو نه په انکار باندې دې او چونکه مودودي صاحب د دین د ضروریاتو نه منکر نه دې نو هغه کافر نه دې البته د بعضې بې احتیاطئ او ګستاخیانو په وجه باندې پرې د کفر خطره موجوده ده.

(۲) مودودي صاحب او دهغه هم خیال خلقو پسې اقتداء نه دی کول پکار، چرته دصحیح العقیده امام پسې اقتدا کول پکار دي ځکه چه دا خلق اګرچه په کفر کښې داخل شوې نه دي خو په الحا د کښې خامخا مبتلا دي.

د مودودي صاحب لغزشونه او د هغه اقتداء

سوال: علمائې دین د ې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه مودودي په خلافت و ملوکیت کښې څه لیکلي دي آیا داصحیح دي که صرف الزامات دي؟ او دارنګې د صحابه کرامو، انبیاؤ تابعینو، نیکانو خلقو تر دې چه د اکابرین دیوبند پورې ئې دخلقو متعلق څه لیکلي دي نوآیا دا هم صحیح دي یا الزامات؟ اوکه دا خبرې په رشتیا سره مودودي صاحب لیکلې وي نو بیا ددوي سره تعلقات ساتل، نکاح وغیره اوهغوي پسې د مونځ کولو څه حکم دې؟

المستفتي:عتیق الرحمان پیښور.... ۱۹۷۰/۱۴/۱۱

الجواب: د مودودي صاحب د خپل گمان مطابق تحقیقات ټول په ټوله لغزشونه دی چه اکابرو علماؤ د تقریر او تحریر په ذریعي سره واضح کړې دي. د مودودي صاحب دا عادت دې چه عام شاهراه (لویه لاره) پریږدي او ځانله لار خپل مذهب جوړوي مودودي صاحب دخپل ځان دپاره په زبان حال سره عصمت ثابتوي لیکن پخپله په معصومینو باندې اعتراض کول جائز گڼري. د مودودي صاحب د مصنفاتو اثر په سلفو بې اعتمادی او صرف په ده ځ اعتماد دې، د خلافت و ملوکیت اثر په بعضې صحابه کرامو باندې بدگمانه کیدل دی. چه هغې سره پخپله هم تباه شو او نور خلق پرې هم تباه کوي. خلاصه دا چه په مودودي صاحب باندې د کفر خطره ده او بغیرشک نه ضال اومضل دې ده پسې او دده هم خیالو خلقو پسې اقتدا کول نه دې پکار. فقط.

د مودودي لغزشونه دروغ نه دي په کتابونو کښې شته

سوال: د جماعت اسلامي په باني مودودي صاحب باندې چه کوم الزامات لگولې شي آیا دا باحواله او صحیح دي؟ ددې جماعت رکنیت څنگه دې؟

المستفتي: مولانا نورالرحمان لانډي کراچي نمبر ۲۲

الجواب: د مودودي صاحب د کتابونو نه معلومیږي چه دا الزامات صحیح دي په دې کښې بالکل دروغ نشته او بغیر حوالې نه الزامات د منلو قابل نه دي. اودمودودي صاحب عقیده چونکه د اهل سنت والجماعت د عقیدې نه بدله ده. لهذا د مودودي صاحب اتباع کول اومداهنت وغیره خراب کارونه د رکن کیدلو سره لازم او ملزوم دی نو ددې نه بچ کیدل ضروري دي.

نوټ: ته چه د کوم الزام وغیره متعلق وضاحت غواړې نود تعین نه پس به تعمیل د حکم او کړیشي (۱)

مودودیت او د هغوي د کتابونو مطالعه

سوال: آیا مودودي کافر دې او د مودودي بعضې متبعین چه دهغه اشاعت کوي او کوشش کوي لیکن عقیده ئې د مودودیت نه وي نو د داسې سړو څه حکم دې؟ او څمونږ دپاره دمودودي د کتابونو مطالعه څنگه ده؟

المستفتي: محمد اسلم چمن بلوچستان

(۱) نوټ: اوس چه مودودی جماعت کوم کتابونه شائع کوی نو یا خو دبعضې کتابونو نه هغوی داعتراض قابلې خبرې اوباسی او یا په جدید ایډیشنو کښې په صفحاتو کښې ردوبدل کوی لهذا کومو عالمانو چه د مودودی په لغزشاتو باندې دهغه نیول کړی دی او صفحات وغیره ئې ذکر کړی دی نو د جدید ایډیشنو په وجه عام لوستونکو ته دهغې ملاویدل مشکل دی لهذا یا خو پخوانی ایډیشنې او گورئ او یا یو صحیح اپریشن کونکی عالم ته رجوع او کړئ چه په حوالې موندلو کښې درته آسانی وی. (از مرتب)

الجواب: مودودي اهل هوی دي خو کافر نه دي ځکه چه د دين دضروریاتو نه منکر نه دي ليکن د جماعت زیاتوالي او نوي تعليم يافته طبقې باندې د قبضې کولو دپاره په دين کښې د تجديد او تحريف ښکار شوی دی او د هغه متبعين چه د غه عقيدې ئې نه وي نو اهل هوي نه دي خو مداهن خامخا دي ځکه چه دا خلق د مودودي صاحب په لغزشونو او تفرداتو باندې نه پخپله نيول کولې شي اونه د نورو خلقو نيول برداشت کوی بلکه التهه مخالف جوړيږي او د دين نه بې خبره او کمزوری مسلمانانو دپاره د مودودي د کتابونو مطالعه ضرر ناکه ده.فقط

د مودودی خلاف فتوې اصولی دی جذباتی نه دی

سوال: بعضې خلق دا افواه خوروی چه د مولانا احمدعلی لاهوری د مودودی صاحب خلاف فتویٰ په تحقيق باندې مبنی نه وه اومولانا شيخ الحديث عبدالحق صاحب دخپلې فتوې نه روسته شوې وو ،نوعلماء ديوبند چه د مودودی خلاف کومې فتوې ورکړې وې آيا هغه فتوې وختی وې ياد شريعت په رڼاکښې اصولی وې؟

المستفتی: مولانا عزيزالرحمٰن فاضل ديوبند ډهکی چارسده ۲۸شعبان ۱۴۰۲ھ

الجواب: دا افواه غلطه ده دهغه اکابرو فتوې اصولی وې وختی اوجذباتی نه وې مونږ د مودودی صاحب اودهغه د تفرداتونه بيزاره يو.(۱)

د مودودی صاحب تقليد اود اجتهاد وضاحت

سوال: محترم فخر الاماثل والاقران قدوة السالکين والعارفين شيخ الحديث صاحب مدظله در عهد حاضره بعض مودودی را مجتهد گويند! سوال آنکه مودودی واقعةً مجتهد است و در عهد حاضره قابل صحيح اجتهاد سلف موزون فرمايد يا نه ؟مودودی مقلد است يا غير مقلد ؟

المستفتی: رحمٰن الدين تالاش ضلع دير

الجواب: مولانا مودودی نه د ائمه اربعه ؤمقلد دې اونه د اهل حديثو مسلك سره موافق دې بلکه هغه د يو شپږم مذهب مالك دې،اومودودی صاحب د مميزينو مرتبې ته نه دې رسيدلې نومجتهد به څنګه شی.فقط

(۱) دمودودی صاحب تفردات دهغه په کتابونو کښې موجوددی اوکومو اکابروچه دهغه لغزشونو باندې هغه نيولې دې ترآخره پورې په هغې باندې قائم پاتې وواومودودی صاحب هم ترآخره پورې په هغې باندې قائم وو ،اود مودودی جماعت هم تراوسه پورې په هغې باندې قائم دې لهذا ددوی په ضال اومضل کيدو کښې هيڅ شك نشته.(ازمرتب)

قال اللہ تعالیٰ:

يَرْفَعِ اللّٰهُ
الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ ۙ
وَالَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ دَرَجٰتٍ ؕ

کتاب العلم

...

کتاب العلم

ښځو ته لیکل ښودل اوحدیث نهی بالکتابت تشریح

سوال: زمونږ په کلی کښې د جینکو پرائمری سکول قائم شوې دې، چه دهغې په مخالفت کښې یومولوی صاحب د یومړی ددفن کولونه پس دمعمول مطابق قبرستان کښې تقریر کولوکښې یوحدیث (دکتاب اود راوی دحوالې نه بغیر) واؤرولو، چه دهغې مطلب دادې چه نبی کریم ﷺ حضرت علی رضی الله عنه ته نصیحت اوفرمائیلو چه ښځوته فلانې فلانې هنر اوښایئ خولکیل ورته مه ښایئ، ولا تعلموهن الکتابة آیا داحدیث موجود دې؟ ددې علاوه ښځوته لیکل ښودل څنګه دی؟

المستفتی: فضل اکبر جلسئ صوابی مردان..... ۱۳|۲|۱۹۶۹ء

الجواب: حدیث ,,لاتعلموهن الکتابة،، ابن مردویه اوبیهقي د عائشه صدیقه رضی الله عنها نه مرفوعاً روایت کړې دې، اوپه کوم حدیث کښې چه اجازت ذکردې یعنی ,,علمی حفصة رقیة النملة کما علمتها الکتابة اخرجه ابوداؤد والحاکم،، داپه ابوداؤد وغیره کښې منقول دی چونکه دا حدیثونه په ظاهره متعارض دی په دې وجه بعضې علماء کراهیت ته ترجیح ورکوی، لانه محرم،_اوحدیث داجازت نساء د سلفو یا امهات المؤمنین سره مخصوص کیدوباندې محمول کوی، لکه څنګه چه ملا علی قاری رحمه الله په مرقات کښې دا توجیهات نقل کړی دی ﴿۱﴾ لیکن مولانا عبدالحئ صاحب جواز طرف ته میلان کړې دې، وجه داده چه دنهی حدیث ضعیف دې او نورومحدثینو ددې په راویانو کښې ضعفاء او وضاعین راویان ظاهرکړی دی.﴿۲﴾ لهٰذا د اجازت حدیث به معمول وی.

﴿۱﴾ قال العلامه علی بن سلطان محمد القاری (الا تعلمین هذه رقیة النملة لما علمیتها الکتابه)
فیه دلیل علی انه تعلم النساء الکتابة غیر مکروه قلت یحتمل ان یکون جائزًا للسلف دون الخلف لفسا د
النسوان فی هذا الزمان. (مرقاة المفاتیح شرح مشکواة ص ۳۶۴ جلد ۸ باب الطب و الرقیٰ)
﴿۲﴾ لا تعلموهن الکتابة قال ابن الجوزی هذا الحدیث لا یصح عن رسول الله ﷺ و قد ذکره ابو عبدالله
النیشا بوری فی صحیحه و العجب کیف خفی علیه امره. قال ابو حاکم ابن حبان کان محمد ابراهیم الشامی
(راوی الحدیث) یضع الحدیث علی الشامیین لا یحل الروایة عنه الا عند الاعتبار احادیث لا اصول لها من
کلام رسول الله ﷺ لا یحل الا حتجاج به (الموضوعات لابن الجوزی ص ۲۶۹ جلد ۲ باب تعلیم النساء)

اود نهی حدیث به معمول نه وی، ددې نه علاوه ډیرې ښځې چه د اکابر فقهاؤ ښځې وې دهغوی نه لیکل ثابت دی د زیات تفصیل دپاره مجموعة الفتاوی صفحه (۱۰۷ تا ۱۱۴) اوګورئ. لهذا لیکل ورته زده کول جائزدی په دې شرط چه په مفاسدو باندې مشتمل نه وی مثلاً بې پردګی، بې حیائی، ګینی احتراز ترې ضروری دې.

په فقهی مسائلوکښې د شامی (ردالمحتار) مقام

سوال: د شامی رد المحتار څه مرتبه ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: جاوید احمد چوك یادګار پشاور

الجواب: شامی (ردالمحتار) په فقهی مسائلو کښې ډیرمعتمد کتاب دې، ددې نه منونکې جاهل یا متجاهل دې اومطلق فقه نه منلو والا کافردې. (۱) وهو الموفق

د فرض عین علم حاصلولونه پس دمورپلار خدمت کوئ

سوال: چاچه فرض علم نه دې حاصل کړې خوعلم حاصلول ئې شروع کړی دی او مورپلار ئې ضعیفان وی اودهغوی دخدمت دپاره بل څوك نه وی اودا سړې په نفس او خواهش باندې هم کنټرول نه شی کولې نودا سړې به څه کوی؟

المستفتی: عبدالرحمن جامع مسجد مکیه فقیرآباد پشاور ۱۹ ربیع الثانی ۱۴۰۲ء

الجواب: داسې طالب علم دې د فرض عین مقدارعلم حاصل کړی (۲) او ددې نه پس دې د مورپلار خدمت اود واده انتظام اوکړی. (ماخوذ ازهندیه ص ۴۰۱ جلد۵) وهو الموفق

په موجوده دورکښې دښځو تعلیم

سوال: په موجوده زمانه کښې دښځو دتعلیم متعلق د شریعت څه حکم دې؟ د قرآن اوحدیث په رڼا کښې جواب راکړئ؟

المستفتی: مولوی سیال محمد صاحب تهانه ملاکنډ ایجنسی ۱۹۷۸ء|۷|۳۰

---

(۱) فی الهندیه رجل قال قیاس ابی حنیفة رحمه الله تعالیٰ حق نیست یکفر کذافی التار خانیه. (عالمگیری صفحه ۲۷۱ جلد۲ موجبات الکفر منها ما یتعلق بالعلم والعلماء)

(۲) وفی الهندیه ولوخرج الی التعلم ان کان قدرعلی التعلم وحفظ العیال فالجمع بینهما افضل ولوحصل مقدارمالا بدلمنه مال الی القیام بامر العیال ولا یخرج الی التعلم ان خاف علی ولده کذافی التار خانیه نقلاًعن الینابیع. (فتاویٰ عالمگیری صفحه۳٦۲ جلد ۵ الباب السادس والعشرون کتاب الکراهیة)

الجواب: دښځو تعلیم پخپله جائزدې البته که د مفاسدو تحقق متعین یا مظنون وی نوناجائز به وی. کما هو الاصل فی کل مباح.﴿۱﴾ وهوالموفق

د جینکو دپاره په سکول اوکالج کښې تعلیم د ممنوعاتو اومفاسدو د لزوم په وجه ممنوع دې

سوال: څه فرمائی علماء دین چه په موجوده وخت کښې دجینکو تعلیم حاصلول شرعی لحاظ سره جائزدې یا ناجائز؟ یوسړې وائی چه جینکو دپاره تعلیم حاصلول حرام دی، په دې باره کښې جواب راکړئ؟

المستفتی: نورمحمد مدینه کلاتهـ هاؤس لنډی کوتل ۱۳ ذی قعده ۱۴۰۴هـ

الجواب: دجینکو دپاره په سکول اوکالج کښې تعلیم حاصلول بذات خود ممنوع نه دی بذات خودممنوع بې پردګی، اختلاط او آزادئ په شان اموردی، اود شرعی اصولو په بناء باندې هغه امرهم ممنوع شمارلې کیږی کوم چه د نورو ممنوعاتو ذریعه وی.﴿۲﴾ وهوالموفق

ښځو د پاره د خارجی مفاسدو په وجه خط او لیکل زده کول ناجائزدی

سوال: جناب مفتی صاحب آیا ښځوته خط اوکتابت زده کول اوددوی لیکل جائزدی یا ناجائز؟ جواب راکړئ.

المستفتی: ګل محمدخان کوټ ادومظفر ګړهـ ۱۵ اګست ۱۹۸۴ء

الجواب: ښځو دپاره خط اوکتابت زده کول جائزدی. لان حدیث الاباحة صحیح وحدیث النهی لایقاومه، البته ډیرځل یومباح څیز دخارجی مفاسدو په وجه حرامیږی.﴿۳﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾وفی الخانیه والاصل فی الاشیاء الاباحة وان علم انه مغصو ب بعینه لا یحل ان یا کل لانه علم بالحرمة.
(فتاویٰ خانیه موضوع علی ها مش الهندیه صفحه ۴۰۰ جلد۳ کتاب الحظر والا باحة)

﴿۲﴾وفی الهندیه ان کان الاصل الا با حة ینظر الی العارض فان غلب علی الظن وجود المحرم فا لکراهة للتحریم والاّ فالکراهة للتنزیه و نظیره سورالبقرة الجلاله و سبا ع الطیر هکذا فی خزانة الفتاوی.
(عالمگیری صفحه ۳۰۸ جلد۵ کتا ب الکرا هیة)

﴿۳﴾وفی الهندیه وان کان الاصل الاباحة ینظر الی العارض فان غلب علی الظن وجود المحرم فالکراهة للتحریم والا فالکراهة للتنزیه.
(عالمگیری صفحه۳۰۸ جلد ۵ کتاب الکراهیة)

ددینی تعلیم دَ پاره دمحرم نه بغیر سفر کول جائزدی

سوال: څه فرمائی علمائې دین چه ددینی تعلم دپاره یوه ښځه دمحرم اوخاوند نه بغیر لرې ځائې کښې اقامت کولې شی چه یومحفوظ مقام وی، خوددې په وجه هغه لرې ځائې ته په سفرکښې دمحرم نه بغیر ځی راځی،آیا هغه ددې صورت په وجه دینی تعلیم پرېږدی اوکه دینی تعلیم حاصل کړی؟

المستفتی: احسان الهی ریټائرډ ایډیټر دهلی ګیټ ملتان شهر ۱۹۷۶ء|۳|۲۲

الجواب: مسئوله صورت کښې انسب او احوط دادی چه ته ښځه اوبچی ځان سره ساته اوبهشتی زیور اوتعلیم الاسلام ورته ښایه، چه بغیردمحرم او خاوند نه د ممنوع سفرنه خلاصه شی.باقی داهم جائزدی چه دا دواړه مور اولور په یو محفوظ کورکښې وی اوته کله کله هغوی ته ورځې اودوی یواځې سفرنه کوی.﴿۱﴾ فقط

په دینی او دنیوی تعلیم کښې د بې علمه مورپلار د حکم نه منلوحکم

سوال: محترم مفتی صاحب! زهٔ د دویمې درجې ددرس نظامی طالب علم یم، پلارمې وائی چه زه د ډسپنسر کورس (طب) پیشه اختیارکړم.اوخارجی طور سره ددینی کتابونومطالعه جاری اوساتم.اوحال دادې چه دطب دې ټریننګ په دوران کښې ماسره جینکۍ (نرسې) هم ناستې وی،آیا زه دپلار حکم اومنم یا خپل علم دین جاری اوساتم؟

المستفتی: ضیاء الاسلام متعلم دارالعلوم حقانیه اکوړه خټك ۱۶اکتوبر ۱۹۸۳ء

﴿۱﴾وفی المنهاج السنن والروایات الحدیثیة تدل ان جواز خروجهن مشروط بشرائط منها کونها تفلات کما فی روایة ابی داؤد ومنها عدم الاختلاط بالرجال عند الدخول والخروج لحدیث لو ترکنا هذا الباب للنساء .رواه ابوداؤد ولحدیث کان رسول الله ﷺ اذا سلم مکث قلیلا وکانوا یرون ان ذلک کما ینفذ النساء قبل الرجال .... واشارت عائشة الی المنع عند عدم مراعاتهن الشرائط .فی حدیث ابی داؤد عنها لو ادرک رسول الله ﷺ مااحدث النساء لمنعهن المسجد ولذا کلما زادت تها ونهن فی مراعاة هذه الشرائط شددالعلماء فی امر حضورهذا المساجد حتی افتوا بعدم خروجهن باللیل ولا بالنهار سواء کن شواب او عجائز لان لکل ساقطة لاقطة.

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۱۰۲، ۱۰۳ جلد۳ باب فی خروج النساء الیٰ المساجد)

الجواب: دغیر دیندارہ بې علمه پلار خبره منل دغور قابل وی، بهر حال په لیکلی شوی صورت کښې د پلار حکم نه منل په مستقبل قریب او بعید کښې دوارو دپاره ډیر زیات مفید دی. (۱) فقط

د لازمی دینی علومو دپاره سوال نامه

سوال: (۱) د انفرادی ژوند متعلق دعلم دین فرض حصه څه ده؟ (الف) عقائد (ب) عبادات (ج) حقوق العباد (د) شعائر آداب اسلامی (ه) تربیت اخلاق او تزکیه نفس.
(۲) داجتماعی ژوند متعلق دعلم دین فرض حصه څۀ ده؟
(الف) تنظیم معاشره (ب) تنظیم معیشت (ج) تنظیم او ریاست.
(۳) بین الاقوامی ژوند سره متعلق دعلم دین فرض حصه څۀ ده؟
(الف) داعیانه تقاضې (ولتکن منکم امة یدعون الی الخیر) (ب) غلبه دین (لیظهره علی الدین کله) (۴) آیا دمختلف اسلامی فرقو په مینځ کښې په پورته ذکرشوو امورو کښې اتفاق دې؟ (۵) (الف) آیا دکتابونو د تدریس طریقه ضروری ده یا وعظ او تلقین هم کافی کیدې شی؟
(ب) آیا دعربئ ژبې زده کول ضروری دی؟ (ج) د تربیت اخلاق او تزکیه نفس دپاره په موجوده دور کښې تاسو څه طریقه تجویز کوئ؟ دمطلوبه امورو وضاحت کولو سره زمونږ راهنمائی او کړئ؟

المستفتی: پروفیسر سید محمد سلیم مهتمم شاه ولی الله کالج منصوره لاهور ۱۹۷۲ء|۳|۱۸

الجواب: (۱) (الف) داهل سنت والجماعت دټولو اعتقاداتو علم فرض عین دې.
(ب) د طهارت، مونځ او روژې علم فرض عین دې. او د زکوٰة او حج علم په صاحب استطاعت باندې فرض عین دې.
(ج) په کومه معامله (مثلاً تزوج، تجارت، زراعت، ملازمت وغیره) کښې چه د داخلیدو اراده وی، نو دهغې علم فرض عین دې. (د) د ضرورت په اندازه د دې علم فرض عین دې. (ه) اخلاص، ریا، حسد، عجب وغیره د نفسانی آفاتو

---

(۱) فی الهندیه رجل خرج فی طلب العلم بغیر اذن والدیه فلا بأس به ولم یکن هذا عقوقاً.
(الفتاوی عالمگیری ص ۳۶۶ جلد ۵ کتاب الکراهیة الباب السادس والعشرون)

پیژندل او ددې د اسبابو او معالجاتو علم فرض عین دې، او دغسې د اخلاقو حکم دې، بې شکه په دې کښې تبحر مندوب دې.﴿١﴾

(٢)،(٣) د اجتماعی ژوند متعلق د سوالاتو جواب دادې چه ددې علم فرض کفایه دې او هم دا جواب د بین الاقوامی ژوند متعلق د سوالاتو هم دې.﴿٢﴾

(۴) آؤ لیکن د بعضو فرقو اختلاف هم دې.

(۵) علم ضروری دې که هغه د تدریس په طریقې سره وی او که د وعظ او تلقین په شکل کښې وی.

(ب) فرض کفایه دې.﴿٣﴾ (ج) د قرآن او حدیث علم دې حاصل کړې شی او په دې باندې دې یقین حاصل کړی.اعتماد سره یا استدلال سره، او ددې یقین په ذریعه دې د الله تعالی نه خوف حاصل کړی.نو ددې نه پس به هر قسمه تخلیه او تحلیه آسانه وی،خصوصاً کله چه تعلیم ورکونکی حامل د شریعت او عامل د شریعت وی.﴿۴﴾ فقط

﴿١﴾ قال ابن عابدين واعلم ان تعلم العلم الخ ای العلم الموصل الى الاخرة او الاعم منه قال العلامی فی فصوله من فرائض الاسلام تعلمه ما يحتاج اليه العبد فی اقامه دينه و اخلاص عمله لله تعالىٰ ومعاشرة عباده وفرض على كل مكلف ومكلفة بعد تعلمه علم الدين والهداية تعلم علم الوضؤ والغسل والصلاة والصوم وعلم الذكوا ة لمن له نصاب والحج لمن وجب عليه والبيوع على التجار ليحترزوا عن الشبهات والمكروهات فی سائر المعاملات و كذا اهل الحرف و كل من اشتغل بشئ يفرض عليه علمه وحكمه ليمتنع عن الحرام فيه اه. وفی تبيين المحارم لاشک فی فرضية علم الفرائض الخمس وعلم الاخلاص لان صحة العمل موقوفة عليه وعلم الحلال والحرام وعلم الريا لان العابد محروم من ثواب عمله بالرياء وعلم الحسد والعجب اذهما ياكلان العمل كما تأكل النار الحطب وعلم ....قوله وهو التبحر فی الفقه (مندوب) ای التوسع فيه والا طلاع على غوامضه و كذا غيره من العلوم الشرعية والاتها.

(رد المحتار على الدر المختار ص ٣١،٣٢ جلد ١ مقدمه)

﴿٢﴾ قال ابن عابدين قوله وفرض كفاية ......والعلم باعمارهم واصول الصناعات والفلاحة كالحياكة والسياسة والحجامة. (رد المحتار على الدر المختار ص ٣٢ جلد ١ مقدمه)

﴿٣﴾ قال ابن عابدين قال فی تبيين المحارم واما فرض الكفاية من العلم فهو كل علم لا يستغنى عنه قوام امور الدنيا كالطب والحساب والنحو واللغة والكلام ....والمعانی والبديع والبيان ....و كل هذه الة لعلم التفسير والحديث.

(ردالمحتار على الدر المختار ص ٣٢ جلد ١ مقدمه)

﴿۴﴾ قال ابن عابدين وعلم القلب ای علم الاخلاق وهو علم يعرف به انواع الفضائل وكيفية اكتسابها وانواع الرذائل و كيفية اجتنابها وهو معطوف على الفقه لا على التبحر لما علمت من ان علم الاخلاص والعجب والحسد والرياء فرض عين ومثلها غيرها من افات النفوس كالكبر والشح والحقد الخ.

(رد المحتار على الدر المختار ص ٣٢ جلد ١ مقدمه)

دینی تعلیم، تبلیغ، جهاد اود مورپلار اجازت

سوال: ما دا کال داتم جماعت امتحان ورکړې دې،زه جهادهم کوم لیکن مورپلار مې منع کوی، اوس د سکول داخلې شروع دی،مورپلارمې وائی چه سکول وایه،او افسرجوړشه،زه وائم چه زه دینی تعلیم حاصلوم چه عالم جوړشم، دغسې زه په تبلیغ کښې هم وخت لګول غواړم لیکن مورپلار مې اجازت نه راکوی، اوس زه حیران یم چه دمورپلار خبره اومنم یا اونه منم؟ مهربانی اوکړئ په ړومبی فرصت کښې جواب راکړئ.

المستفتی: احمدزمان دته خیل ضلع بنوں.... ۱۹۹۰ء|۹|۳

الجواب: ته په سکول کښې داخله واخله اودمناسب تعلیم نه پس دجائز ملازمت کوشش اوکړه،اوپه فارغ وخت کښې عالمانو نه فقه، قرآن اوحدیث اووایه،او د چهټئ په ورځو کښې جهاد اوتبلیغ دپاره ځه،(۱) وهو الموفق

جینکوته اعلی تعلیم ورکول د خارجی عوارضوپه وجه حرام دی

سوال: څه فرمائی علمائې دین چه جینکوته اعلی تعلیم ورکول څنګه دی آیا په شریعت کښې جینکوته اعلی تعلیم ورکول جائز دی یا ناجائز؟

المستفتی: حکیم عبدالرزاق نعمانی دواخانه اټك شهر ۱۹۸۹ء|۶|۵

الجواب: جینکوته اعلی دنیوی تعلیم ورکول بذات خود نه مطلوب دې اونه ممنوع دې البته د خارجی عوارضو یعنی داختلاط او بې پردګئ وغیره په وجه حرام دی.(۲) وهو الموفق

(۱) وفی الهندیه ولوخرج الی التعلم ان کان قدرعلی التعلیم وحفظ العیال فالجمع بینهما افضل ولوحصل مقدار مالا بدمنه مال الی القیام بامرالعیال ولا یخرج الی التعلم ان خاف علی ولده کذا فی التتار خانیه ناقلاً عن الینابیع. (هندیه ص ۳۶۶ جلد۵ الباب السادس والعشرون کتاب الکراهیة)

(۲) وفی الهندیه ان کان الاصل الاباحة ینظر الی العارض فان غلب علی الظن وجود المحرم فالکراهة للتحریم والا فالکراهة للتنزیه. (عالمگیری ص۳۰۸ جلد۵ کتاب الکراهیة)

جینکوته د انګریزئ یا اردوتعلیم دغیراسلامی تهذیب راتلوپه وجه ممنوع دې

سوال: آیا جینکوته د انګریزئ یا اردوتعلیم ورکول جائزدی یا نه؟

المستفتی: مولوی عمرحیات دارالعلوم تعلیم القرآن

راجه بازار راولپنډی ۲۵ رمضان ۱۴۰۵ھ

الجواب: د یوې ژبې تعلیم بذات خود ممنوع نه دې (۱) البته د خارجی عوارضو یعنی بې پردګئ اوغیراسلامی تهذیب نه د مهذب کیدوپه وجه ممنوع دې.(۲) وهوالموفق

علم نجوم حرام اود جواز دلائل بې اصل دی

سوال: څۀ فرمائی علمائې دین دې مسئلې باره کښې چه داسې سړې چه هغه کتاب کتلوسره دخلقو احوال د ماضی یا مستقبل ښائی، اود علم غیب خبرې ښائی، اود جواز دپاره دا دلیل بیانوی چه دا علم نجوم دحضرت علی رضی الله عنه ایجاد دې.نوآیا دا علم جائزدې او ددې سړی امامت جائز دې؟

المستفتی: ثمرخان کوهاټ..... ۱۹۷۲ء|۶|۲۷

الجواب: که دا سړې د غیب دان کیدو مدعی وی نو کافردې.(۳) ګینی فاسق دې اود علم نجوم وغیره تعلیم اوتعلم حرام دې.

فی الدرالمختار ص ۴۱، ۴۰ جلد ۱ وحراماً وهو علم الفلسفة والشعبذة والتنجیم والرمل الخ .﴿۴﴾وهوالموفق

﴿۱﴾وفی الهندیه ان کان الاصل الاباحة ینظر الی العارض فان غلب علی الظن وجود المحرم فالکراهة للتحریم والا فالکراهة للتنزیه .

(هندیه ص۳۰۸ جلد۵ کتاب الکراهیه)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین وفی فتاویٰ ابن حجر ما کان منه علی طریق الفلاسفة حرام لانه یؤدی الی مفاسد کاعتقاد قدم العالم ونحوه وحرمته مشابهة لحرمة التنجیم من حیث الفضاء کل الی المفسدة .

(رد المحتار علی الدر المختار ص۳۳جلد ۱ مقدمه)

﴿۳﴾قال الامام فخر الدین حسن ابن منصور المشهور بقاضی خان ومن ادعی علم الغیب کان کافراً .

(فتاویٰ قاضی خان موضوع علی هامش الهندیه ص۵۷۶ جلد۳ باب ما یکون کفراً من المسلم ومالایکون)

﴿۴﴾ (الدر المختار علی هامش رد المحتار ص۳۲ جلد ۱ مقدمه)

د لفظ ,, ملا ,, تحقیق اوحکم

سوال: عام خلق علمائې کراموته د ادب نه بغیر ,, ملا ,, لفظ سره آوازکوی، د لفظ ,,ملا ,, تشریح اومعنی څه ده؟ دبې ادبئ اوتحقیر په طورسره دا لفظ استعمالولې شی ددې څه حکم دې؟

المستفتی: نامعلوم.............

الجواب: ,,ملا ,, لفظ دعزت اواحترام لفظ دې،ددې معنی ډیرښه، هوښیار او ښه لیکونکې دې.﴿ ۱ ﴾ دا لفظ چه د تحقیر په طورسره نه وی نوجائزدې.﴿۲﴾ کینی ناجائزدې.فقط

علم نجوم حرام اود وحی نه بغیر په دې باندې عمل کول توهم پرستی ده

سوال: څه فرمائی علمائې دین دې مسئلې باره کښې چه دعلم نجوم شرعی حیثیت څه دې ددې حاصلول اوپه دې کښې مشغولیدل جائزدی یا ناجائز؟ که جائزوی نوکومو شرائطو سره جائزدی؟

المستفتی: نامعلوم......... ۲۷|۷|۱۹۷۸ء

الجواب: علم نجوم حرام دې.کما فی شرح التنویر وحراماً وهـوعلم الفلـسفة والشعبذة والتنجیم، (هامش ردالمحتار ص۴۰ جلد۱) ﴿ ۳ ﴾ د وحی نه بغیر په دې باندې عمل کول توهم پرستی ده.﴿ ۴ ﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾لفظ ملا من الملأ ای اشراف القوم ومنه الملأ الاعلیٰ ای العالم الارواح ومن الاملأ ای الکتابة النفیسة .ومن الملأ ای مملوء من العلم .ومن ملاء ه علی الامرای نصره علی الامر ،هکذا فی کتب اللغات (والمنجدعربی اردو) .

﴿۲﴾وفی الهندیه اذا قال لفقیه ای دانشمندک او قال ای علویک لا یکفر ان لم یکن قصده الاستخفاف بالدین . (هندیه ص ۲۷۱ جلد۲ ما یتعلق بالعلم والعلماء الباب التاسع فی احکام المرتدین)

﴿۳﴾ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۳۲ جلد ۱ مطلب فی التنجیم والرمل مقدمه)

﴿۴﴾ قال ابن عابدین ان علم النجوم فی نفسه حسن غیر مذموم اذ هو قسمان حسابی و انه حق و قد نطق به الکتاب قال الله تعالیٰ الشمس و القمر بحسبان ای سیرها بحساب و استدلالی بسیر النجوم و حرکة الافلاک علی الحوادث بقضاء الله تعالیٰ و قدره و هو جائز کا ستدلال الطبیب با لنبض من الصحة و المرض و لو لم یعتقد بقضاء الله او ادعی الغیب بنفسه یکفر ثم تعلم مقدار ما یعرف به مواقیت الصلاة والقبلة لا بأس به ،تعلموا من النجوم ما تهتدوا به فی البر والبحر ثم امسکوا وانما زجر عنه من ثلاثة اوجه احدها انه مضر باکثر الخلق فانه اذا القی الیهم ان هذه الآثار تحدث عقیب سیر الکواکب وقع فی نفوسهم انها المؤثرة الخ.(ردالمحتار ص ۳۳ جلد ۱ مطلب فی التنجیم والرمل مقدمه ردالمحتار)

د بې پردګئ، سړوسره د اختلاط اوپه پارټو کښې د شرکت په وجه دښځو تعلیم جائزنه دې

سوال: زمونږ په علاقه کښې حکومت د ښځو دیو پرائمری سکول منظوری کړې ده، یو څو علماؤ اختلاف کړې دې چه د ښځو سکول د فحاشئ اوبې دینئ ذریعه ده، بل طرف ته یوڅو علمائې کرام ددې خلاف وائی چه د زنانو تعلیم ضروری دې،د ملك په اکثرو ځایونو کښې مدارس البنات قائم دی، مهربانی اوکړئ شرعی حکم اوښایئ؟ ځکه چه ستاسو عزتمندو فیصله دلته معتبر منلې کیږی.

المستفتی: عزیزالرحمن پی، پی، ایم،پی،او۔ ناورخیل لکی مروت بنوں ۲۹|شوال ۱۴۰۶هـ

الجواب: چه بې پردګی او د سړو اختلاط اوپه پارټو کښې دشرکت وغیره مفاسد ختم کړې شی نود اعتراض قابل نه دې.﴿ ۱ ﴾ (ګینی ناجائزدې) ﴿۲﴾ وهو الموفق

لفظ خدا وئیلو باندې لس نیکئ نه ملاویږی ځکه چه قرآن کښې نشته

سوال: لفظ خدا چه په قرآن مجید کښې نه دې ذکرشوې،نوآیا په ددې په وئیلو باندې لس نیکئ ملاویږی یا نه، یا صرف په الله وئیلو باندې نیکئ ملاویږی؟

المستفتی: مهران سائیکل ستورمحراب پور.... ۱۳| رمضان ۱۴۰۲هـ

الجواب: د تلاوت کولوپه وخت د قرآن په حرف باندې د حدیث په بناء سره لس نیکئ ملاویږی.﴿ ۲ ﴾ اګرچه د فرعون او ابلیس حروف وی، اوکوم لفظ چه په قرآن کښې نه وی،نوپه هغې به نیکئ خنګه ملاویږی.وهو الموفق

﴿۱﴾ وفی منهاج السنن والروایات الحدیثیة تدل ان جواز خروجهن مشروط بشرائط منها کونها تفلات کما فی روایة ابی داؤد ومنها عدم الاختلاط بالرجال عند الدخول و الخروج لحدیث لوترکنا هذا الباب للنساء رواه ابو داؤد ولحدیث کان رسول الله ﷺ اذا سلم مکث قلیلا و کانوا یرون ان ذلک کیما ینفذ النساء قبل الرجال ......واشارات عائشة الی المنع عند عدم مراعاتهن الشرائط الخ.(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۰۲ جلد۳ باب فی خروج النساء الی المساجد)

﴿۲﴾ وفی الهندیه وان کان الاصل الاباحة ینظر الی العارض فان غلب علی الظن وجود المحرم فالکراهة للتحریم والا فالکراهة للتنزیه. (عالمگیری ص۳۰۸ جلد۵ کتاب الکراهیة)

﴿۳﴾ عن ابن مسعود قال قال رسول الله ﷺ من قرأ حرفاً من کتاب الله فله به حسنة والحسنة بعشر امثالها لا اقول الٓمٓ حرف الف حرف ولام حرف ومیم حرف .رواه الترمذی والدارمی وقال الترمذی هذا حدیث حسن صحیح غریب اسنادا . (مشکوٰة المصابیح ص۱۸۶ جلد ۱ کتاب فضائل القرآن)

لفظ ،،خدا. دالله تعالی د پاره استعمالول: لفظ خدا دفارسئ ژبې لفظ دې ددې اصل ماده ،،خود آی'' ده. یعنی موجود بذاته غیر المحتاج فی الوجود الیٰ غیره. دعلم النحو مشهور رساله بالشمه کې دی: و خدا علم للذات تعالیٰ بالفارسیة جائز الاطلاق علیه تعالیٰ باجماع العلماء رحمهم الله تعالیٰ بحیث لا یجوز اطلاقه علی غیره تعالیٰ بای وجه کان ای لا بالاضافة و لا بدونها. اوپه نبراس شرح عقائد کې دی: و اذا ورد الشرع با طلاق اسم بلغة اخریٰ کاسم خدا بالفارسیة (النبراس ص ۱۱۲ صفات الله تعالیٰ)(مرتب)

د جادو په ذریعه تخریب کار دتعزیر لائق دې

سوال: دجادو په ذریعه پاګل جوړول، دښځې خاوند په مینځ کښې اختلاف راوستل طلاق ورکول، رشتې ختمونکې، کاروبار د جادوپه ذریعې سره دختمونکی څۀ حکم دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: نورزمان شاه تله ګنګ پنجاب....۱۳|۵|۱۴۰۱ھ

الجواب: که د یو سړی متعلق ددې تخریبی کارونو ارتکاب شرعی ثبوت سره ثابت وی نو داسې سړې د تعزیرلائق دې حکومت دۀ ته د وهلونه واخله تر قتلولو پورې تعزیر ورکولې شی.(ماخوذ ازشامی) ﴿۱﴾ وهوالموفق

دجمع عظیم نه د صاحب هدایه مراد

سوال: دصاحب دهدایه دجمع عظیم متعلق ماته اطمینان نه کیږی ددې وضاحت اوکړئ؟

المستفتی: مولوی عبدالمجید جنګل خیل کوهاټ

جواب: مراد صاحب الهدایه جمع عظیم یقع العلم الشرعی بخبرهم وهو مفوض الی رأی الامام من غیر تقدیر﴿۲﴾ کما صرح به فی سائر المعتبرات فلا حاجة الی تضعیف کلام الهدایة .وهوالموفق

د جادو کونکی دپاره شرعی حکم

سوال: زمونږ په علاقه کښې یو سړی دجادو په ذریعه ټول کلی والا پریشانه کړی دی او هر سړې د جادو نه ویریږی، هغه خلقوته دهمکیانې هم ورکوی، او شهادت هم موجود دې، په شریعت کښې دداسې سړی څه حکم دې؟

المستفتی: محمد اشرف ګلند کوټ راولپنډی ... ۲۶| رجب ۱۳۹۰ھ

﴿۱﴾ قال ابن عابدین ان الذی یقطع ید الرجل اویدخل السکین فی جوفه ان کان سحرا قتل والا عوقب......وحرام لیفرق به بین المرأة وزوجها ....فاذا ثبت اضراره بسحره ولو بغیر مکفر یقتل دفعاً لشره کالخناق وقطاع الطریق.

(ردالمحتار هامش اللدرالمختار ص ۳۳،۳۴ جلد ۱ مقدمه)

﴿۲﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۰۰ جلد ۲ کتاب الصوم)

الجواب: که دا سړي د جادو په ذریعه خلقو ته ضرر رسوی، او اقرار یا شهادت سره دا حقیقت واضح شوې وی، نو (حکومت وقت د پاره) دده قتلول جائزدی. فی الدرالمختار والکافر بسبب اعتقاد السحر لا توبة له ولو امرأة فی الاصح لسعیها فی الارض بالفساد ذکره الزیلعی. ﴿۱﴾ (باب المرتد) فقط

د فالنامه. علم نجوم. علم جفر حکم

سوال: (۱) فالنامه کتل، ښودل، او راروان حالات معلومول په دې باندې عمل کول څنګه دی؟ (۲) دعلم نجوم په ذریعه په هندسو کښې چه د ابجد وغیره حساب سره د مریض نوم حاصلولو سره ضرب، منفی وغیره سره دمرض وغیره معلومول څنګه دی؟

المستفتی: مولوی ګل نورشاه کلکوټ دیرکوهستان....۲۵|شعبان ۱۳۹۵هـ

الجواب: (۱) دا مروجه فال خپله ویستل یا بل چاله ویستل حرام دی: کما فسربه ان تستقسموا بالازلام. ﴿۲﴾ (۲) علم نجوم اوعلم جفر دواړه حرام دی: کمافی الدرالمختاروالتنجیم والرمل وفی هذا القسم علم الحرف (مقدمه شامی). ﴿۳﴾ فقط

د توسل په مسئله باندې مباهله

سوال: د مباهلې شرطونه څه دی؟ اوپه کومو صورتونو کښې مباهله جائزده؟ آیا دتوسل په مسئله باندې مباهله جائزده؟

المستفتی: نامعلوم.......... ۱۹۷۵ء|۱۰|۱۱

﴿۱﴾ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۳۲۳ جلد۳ مطلب فی الساحر والزندیق باب المرتد)

﴿۲﴾ قال العلامه آلوسی ان الاستقسام الذی کان یفعله اهل الجاهلیه حرام بلا شبهة کما هو نص الکتاب وان حرمته ناشئة من سوء الاعتقاد وانه لا یخلو عن تشاؤم ولیس بتفاول محض .وان مثل ذلک لیس من الدخول فی علم الغیب اصلا بل هو من باب الدخول فی الظن الخ.
(تفسیر روح المعانی ص۸۸ جلد۳ سورة المائدة آیت: ۳)

﴿۳﴾ قال الحصکفی وحراماً ....والتنجیم والرمل قال ابن عابدین هو علم بضروب اشکال من الخطوط النقط بقواعد معلومة تخرج حروفا تجمع ویستخرج حمله داله علی عواقب الامور وقد علمت انه حرام قطعاً .
(الدرالمختار مع رد المحتار ص ۳۳ جلد۱ مقدمه)

الجواب: کوم مسائل چه د مجتهدینو په مینځ کښې مختلف فیه دی، په هغې کښې مباهله کول نه دی پکار، په هغې کښې حق عندالله مونږ ته نامعلومه دی، هریو دحق عندالله کید و احتمال موجود دې، اوچونکه په توسل بالصالحین کښې د اهل سنت والجماعت څه اختلاف نه وو، ددې اختلاف بنیاد فرقه سلفیه (ابن تیمیه وغیره) ایخې دې، لهٰذا په دې کښې مباهله کول به خلاف قاعده نه وی. ﴿۱﴾ البته اهل باطل سره دمباهله کولو په وخت دحق اوباطل د معرفت دارومدار به په دلائلو باندې وی په هلاکت اوعدم هلاکت باندې به نه وی. وهو الموفق

د ,,مسئلة البير جحط،، وضاحت او دکنزالدقائق مسئله

سوال: د کنزالدقائق نه مسئله اولیکئ اود ,,مسئلة البـــــیر جحط،، مطلب او وضاحت اوکړئ. المستفتی: نامعلوم............ ۱۹۷۸ء/۹/۱

الجواب: په کنزالدقائق کښې لیکلی دی چه کوم هلك مادرزاد (پیدائشی) مختون (سنت شوې) وی. نو هغه به نه شی سنتولې، اود مسئلة البیر جحط مطلب دادې چه کوم جنب د بوقې راویستلو دپاره په کوهی کښې غوپه اووهی، نود امام اعظم رحمه الله په نزد سړې او کوهی دواړه ناپاك دی، اود امام ابویوسف رحمه الله په نزد دواړه په خپل حال دی، اود امام محمد رحمه الله په نزد دواړه پاك دی. ﴿۲﴾ فقط

﴿۱﴾ قال العلامه آلوسی وذهب النواصب الی ان المباهلة جائزة لاظهار الحق الی الیوم الاانه یمنع فیها ان یحضر الاولاد والنساء ،وزعموا رفعهم الله تعالیٰ لاقدراً ،وحطهم ولاحط عنهم وزراً ان ماوقع منه ﷺ کان لمجرد الزام الخصم وتبکیته ،وانه لایدل علی فضل اولٰئک الکرام علی نبینا وعلیهم افضل الصلاة واکمل السلام. وانت تعلم ان هذا الزعم ضرب من الهزیان والرمن مس الشیطان .
ولیس یصح فی الاذهان شیٔ اذا احتاج النهار الی دلیل
(تفسیر روح المعانی ص۳۰۳ جلد ۳ سورة ال عمران آیت: ۶۱)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن نجیم ومسئلة البئر جحط ای ضابط حکم مسئلة البئر جحط وصورتها جنب انغمس فی البئر للدلو او للتبرد ولانجاسة علی بدنه فعند ابی حنیفة الرجل والماء نجسان وعند ابی یوسف الرجل جنب علی حاله والماء مطهر علی حاله وعند محمد الرجل طاهر والماء طاهر طهور .فالجیم من النجس ....والحاء من الحال ....والطاء من الطاهر.
(البحر الرائق ص ۹۷ جلد ۱ کتاب الطهارة)

د سحر یا د جناتو اثرمعلومولو دپاره عامل ته ورتلل دکفر موجب نه دی

سوال: زید د عمر متعلق داوائی چه شپږ میاشتې مخکښې ستا دا عقیده وه چه عامل یعنی کاهن غیب دان دې،اوس په عامو مجلسونو اوجلسو کښې دا وائې چه د عمر دغیب دان کیدوعقیده وه،دداسې سړی په شریعت کښې څهٔ حکم دې؟ چه مسلمان پاتې شو یا نه،او نکاح ئې باقی ده یا نه؟ یوسړې په دهوکه او فریب سره فتوٰی حاصلوی چه د فلانی سړی دا عقیده ده چه کاهن یعنی عامل غیب دان وی، او دهغه نه ئې تعویذونه وغیره اخستې دی نو دداسې فتوې په شریعت کښې څه حیثیت دې؟ اوکه دا (عمر) واقعی عامل ته ورغلې وی،اود مریض د مرض وجه ئې معلومه کړې وی نوبیا به څهٔ کیږی؟

المستفتی: نامعلوم........ ۱۹۷۱ء|۱۲|۲۰

الجواب: چونکه علیم بذات الصدورصرف الله تعالی دې،لهٰذا دچا متعلق دا جزم کول چه دده هم دا عقیده ده دا دغیب دانئ عقیده ده، البته اقوال وغیره ذریعې سره دچا عقیده متعین کول صحیح دی، اوچونکه په متنازع فیها صورت کښې یوسړې عامل ته حاضرشوې دې،چه د اماراتوپه ذریعې سره معلومه کړی چه په دې بیمار باندې سحرشوې دې،یا دجن اثردې، یابل څه مرض دې،لهٰذا په دې سړی باندې د کفر فتوٰی ورکول بې اصل اوغلط دی، حالانکه دا سړې د غیب دان کیدوعقیدې نه بې زاری ښکاره کوی، اود غیب دانئ عقیده که ثابته شی نودده نکاح به ابتداء د امر نه غیرصحیح وی نونکاح ختمیدل به بې معنی وی، پس خلاصه داده چه داسې محتمل (۱) اومبهم امرپه وجه دکفر فتوّی صحیح نه ده.فقط

د ښځو په مدرسو کښې درس ورکول

سوال: دښځو په مدرسو کښې درس ورکول څنګه دی؟ وضاحت اوکړئ.

المستفتی: حافظ نوراحمد الدین مردان...... ۱۹۸۶ء|۱|۲۸

الجواب: په دې نازك دوركښې داسې ښځو له درس کول به د فتنې نه خالی نه وی الا ما شذ وندر.وهو الموفق

(۱) قال الحصکفی اذا کان فی المسئلة وجوه توجب الکفر وواحد یمنعه فعلی المفتی المیل لما یمنعه. (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۳۱۶ جلد ۳ باب المرتد)

د کشف القبور علم غیراختیاری دې

سوال: کشف القبور کوم علم دې او آیا دا زده کولې او ښودلې شی، که جواب آوکښې وی نوچرته او دچا نه زده کولې شی، که ددې زده کول اوښودل جائزدی نوآیا دا دعلم غیب مترادف نه دی؟ حالانکه علم غیب دالله تعالی خاصه ده، پس د قرآن اوحدیث په رنړاکښې تسلی بخش جواب راکړئ چه ذهن مود پریشانئ نه خلاص شی او ثواب دارین حاصل کړئ؟

المستفتی: نامعلوم.........

الجواب: کشف القبورحق دې.﴿۱﴾ په احادیثو اوآثار اوعلم الکلام کښې ددې ذکر شوې دې.البته دایوغیراختیاری امردې، په دې وجه په دې کښې تعلیم نه جاری کیږی، اودا ظنی امردې ته علم الغیب وئیل غلط فهمی او ناخبری ده.وهوالموفق

د تبلیغ دین په نیت سره انګریزی په سکولونو کښې ماشومانوته لوستل خپل ځان ته دهوکه ورکول دی

سوال: انګلش میډیم سکول (چه دا اکثر د انګریزانو مشنری ادارې دی) چه په دې کښې د انګریزئ خودلو بهترانتظام سره سره په ګرمئ کښې نیکر چه د کنډونه څلور ګوتې (یو سپَق) پورته، په یخنئ کښې کوټ پتلون، ټائی اوسر تورسر تلل په ماشومانو باندې لازم دی.د ماسپښین روټئ په ماشومانوباندې په سکول کښې مخصوص طریقې سره خوړل وغیره وی، په داسې سکول کښې خپل بچی په نیك نیت سره داخلول چه ماشوم انګریزی ښه زده کړی او انګریزانوته په انګریزئ کښې ددین تبلیغ اوکړی، اوس دا بله خبره ده چه ماشوم لوئې شی اود قابونه اوځی اوپه انګریزی طبعیت باندې ژوند تیرول شروع کړی، نوپه دې نیك نیت سره داکار کول څنګه دی؟ بینوا توجروا

المستفتی: ګل احمد، سیداحمد بټ خیله ملاکنډ ایجنسی... ۱۹٦۹ء

الجواب: داسلام تبلیغ هغه کس کولې شی چه هغه ته داسلام متعلق کافی

﴿۱﴾ قال الملاعلی قاری و هذا الحدیث مثل قوله علیه الصلوٰة والسلام لو علمتم ما اعلم بضحکتم و لبکیتم کثیرا .و فیه ان الکشف بحسب الطاقة ومن کوشف بمالا یسعه یطیح و یهلك (مرقاة المفاتیح شرح مشکواة ص ۳۳٦ جلد ۱ کتاب الایمان)

معلومات وی، اوپه هغې باندې دهغه مضبوط یقین وی، اودهغې مخالف دپاره ئې په زړه کښې کافی نفرت موجود وی، اود تجربې نه داثابته ده چه کله یوماشوم په داسې ماحول کښې تربیت حاصل کړی، نوهغه سره نه اسلامی معلومات وی، اونه هغه د یقین مالك وی، اونه دهغه په زړه کښې دانګریزانو نه نفرت وی، بلکه دهغوی نه متاثره وی، نوپه هغه باندې پخپله دانګریز او کافر جوړیدو خطره وی، نوځه به داسلام مبلغ جوړشی، دې ارادې سره بچی داخلونکې په خپل فسق او فجور باندې پرده اچوی، ګینی هغه داخله په دې ارادې سره کوی چه ښه ملازمت ملاؤشی. (اللهم اعذنا من تسویدات الشیاطین) وهوالموفق

د سکول په ریاضئ کښې د سود سوالونه لوستل

سوال: دسکول د ریاضئ په نصاب کښې د سود سوالونه هم شامل دی چه دا طالبانو ته ښودل وی، نوآیا ددې ښودل جائز دی یا نه؟

المستفتی: عبدالحمیدایس، وی چودهوان، ډیره اسماعیل خان دسمبر ۱۹۶۹ء

الجواب: که د نوکرئ بقا په دې باندې موقوف نه وی، نونه دې ښائی، ګینی ښایه او روزانه ورسره داهم وایه چه په دې حساب سره په سود کښې کار اخستل جائزنه دی، البته که څوك د قرض اداکولو په وخت کوم ځائې چه ددې شرط یا عُرف نه وی، په خوشحالئ سره اووائې چه زه ستا داحسان په عوض کښې ددې نه کار اخستل جائزدی. (امدادالفتاویٰ ص۱۶۶ جلد۴) وهوالموفق

د عالم د پاره ضروری کتب خانه

سوال: دیوعالم دین دپاره کم ازکم په حدیث، فقه اوفتوی کښې کوم کتابونه ضروری دی، چه دهغه سره وی؟

المستفتی: مثل زاده ترلاندی ضلع مردان......۲۴|صفر ۱۳۸۹ء

الجواب: کم ازکم مشکوٰۃ شریف، جلالین شریف (۱) هدایه او سراجی.

---

(۱) قال الامام ولی الله الدهلوی بل یکفی من علم الکتاب ان یکون قد ضبط تفسیر المدارک او الجلالین اوغیرهما .... ومن السنة ان یکون قدضبط وحقق مثل کتاب المصابیح وعرف معانیه وشرح غریبه واعراب مشکله وتاویل معضله علی رای الفقهاء. (القول الجمیل للامام ولی الله الدهلوی ص۲۰)

د جينکو په تعليم باندې دحديث نه استدلال اوموجوده تعليمی ادارې

سوال: په موجوده زمانه کښې د جينکو په سکولونو اوکالجونو کښې چه غيرمخلوط کوم تعليم ورکولې شی،آيا دا جائزدې؟ بعضې خواص ددې تعليم قائل اوعامل هم دی،اود ابوداؤد شريف د يوحديث نه استدلال کوی،غالباً دهغې الفاظ څه داسې دی: الفلانية علمت عائشة ﷺ.ستاسو په نظرکښې به دا روايت پټ نه وی فی الحال ماته ياد نه دې،نوآيا ددې روايت نه دښځو په موجوده تعليم باندې استدلال درست دې؟ اميد دې چه دښځو دتعليم په موجوده طريقه کار اوددې په مالها وماعليها به د آثار او سنن په رنړا کښې دجواب نه مطمئن کړئ؟

المستفتی: مياں خليل گل فاضل خيرالمدارس زيارت کاکاصاحب ۲۴|جولائی ۱۹۷۳ء

جواب: واضحه دے وی چه: حديث علمی حفصة رقية النملة كما علمتها الكتاب (رواه ابوداؤد والحاكم صححه) بظاهر حديث لا تعلموهن الكتابة (رواه البيهقی فی شعب الايمان) سره معارض دے۔ فقال بعض الناس ان الحكم هی الحرمة والجواز مخصوص بالازواج المطهرات وقيل ان المحرم ضعيف ضعفه السيوطی والجواز غير مخصوص بالازواج المطهرات لان الخصائص لايثبت بالاحتمال وهو المختار عند العلامة اللكهنوی ويؤيده علی ورودالا نكار علی من كن تعلمنها كما لا يخفیٰ علی من راجع الی مجموعة الفتاویٰ ص ۱۱۰،۱۱۱ جلد ۱ فالراجح هو جواز تعلم الكتابة والاصل ان كل مباح يتذرع به الی الحرام جزما او حزمًا فيكون حراماً .والتجربة شاهدة علی فساد دينهن فی تلك المجامع الا ما شذ وندر وبالجملة ان تعلم الكتابة وغيرها للنساء جائز لكن لا فی تلك المجامع الجامعة للفسادات المشاهدة. ﴿۱﴾ فقط

﴿۱﴾ ترجمه: نوبعضې علماء فرمائی چه ددې حکم دحرمت دې،اوجواز ازواج مطهرات سره مخصوص دې،اوبعضو وئيلی دی چه د منع والا حديث ضعيف دې چه علامه سيوطی دا ضعيف گرځولې دې،اود جوازحکم ازواج مطهرات سره مخصوص نه دې،ځکه چه خصوصيات احتمال سره نه ثابتيږی.اود علامه عبدالحئ په نزدهم دامختاردې،پس دليکلو تعليم ورکولوجواز راجح دې اوپه دې کښې اصل دادې چه هرمباح چه هغه حرام جزماً يا حزماً کوی نوهغه حرام وی، اوپه موجوده سکولونو اوکالجونو کښې ددې ددين په فساد باندې تجربه شاهدده، الاماشذوندر، پس خلاصه داچه د کتابت وغيره تعليم ښځو دپاره جائزدې ليکن په موجوده تعليمی اداروکښې د فساداتو د مشاهدې په وجه جائزنه دې.(وهاب)

شاګرد ته قرآن اورولو سره شاګرد استاذ نه شي جوړيدې

سوال: يو استاذ حافظ قرآن خپل شاګرد ته دخپل شك ويستلو په وجه قرآن پاك اوروی، آيا دې سره استاذ باندې ددې شاګرد حقوق وغيره داستاذ په شان لازميږی يا نه؟ اوکه استاذ ددې شاګرد دادب لحاظ کوی نو دهغه تعليمی حالت خرابيږی نو ددې صورت څه حل دې؟

المستفتی: قاری محمد خان اچهړيان.... ۱۰| دسمبر ۱۹۷۴ء

الجواب: دې طريقې سره اورولو سره استاذی شاګردی نه ثابتيږی: كما في مراجعة جبرئيل عليه السلام مع النبي صلى الله عليه وسلم في رمضان.

د جينکو د تعليم مسئله

سوال: (۱) که جينکئ په سکولونو کښې دې دپاره تعليم حاصلوی چه ډاکټره يا نرسه جوړه شی ځکه چه دښځو په علاج کولو کښې ددوی دخدمت نه انکار نه شی کيدې، نوآيا داجائزدې؟ (۲) که ښځه دې دپاره تعليم حاصلوی چه دکور ماحول صحيح اوساتی، او زيات نه زيات مډل يا ميټرك تعليم اوکړی خو تعليم دمعاش ذريعه جوړه نه کړی نوداسې کول څنګه دی؟

(۳) سکول ته چه کومې جينکئ ځی راځی، او اسلام د پردې حکم ورکوی نو په دې صورت کښې شرعی حيثيت څۀ دې؟ (۴) که يو سړې په خپل کور کښې خويندو اولونړو ته تعليم ورکوی، چه په هغې کښې دينيات، جغرافيه، حساب، انګريزی، تاريخ وغيره وی، نوآيا په اسلام کښې به ددې ممانعت وی؟

(۵) زمونږ يوې جينئ په سکول کښې مډل پاس کړې دې، اوس په کور کښې دبخاری، مسلم اوقرآن مجيد مترجم شوق سره مطالعه کوی، اونورو خلقو ته هم تعليم ورکوی اودکور کارهم کوی، نوداسې تعليم چه په هغې کښې انګريزئ ته هم دخل وی څنګه دې؟ (۶) که يوه جينئ دينی تعليم سره انګريزی تعليم هم جاری اوساتی نوآيا داجائزدې؟ (۷) هونږ اصل کښې د انګريزانو نه نفرت کوو .يا دانګريزئ نه؟ بينوا وتوجروا

المستفتی: توکل خان پاره چنار.... ۱۹۷۵ء|۱|۳۰

الجواب: محترم السلام علیکم نه پس دې واضحه وی چه ښځو دپاره تعلیم حاصلول یا ډاکټره جوړیدل وغیره بذات خود ناجائزنه دی، البته په دې کښې بې پردګی، بې باکی، بې دینی وغیره دمفاسدوپه وجه دې لره ممنوع ګرځوی، پس که کور وغیره کښې د انګریزئ وغیره لوستلو انتظام کیدې شی نوپه دې کښې به څه حرج نه وی، اوکومه جینئ چه سکول کښې د انګریزئ وغیره تعلیم حاصل کړی اوددې پورتنو مفاسدونه بچ شی نو جزوی طور سره به دې ته جائزوئیلې شی.په حقیقت کښې اسلام د کافرانو دتهذیب خپلولو مخالف دې،دتعلیم اوتعلیم نه مخالف نه دې.

تبلیغ به د قیامت ورځې پورې کولې شی

سوال: زید وائی چه تبلیغ په هرمسلمان باندې اوبالخصوص په اوامر او نواهی کښې ضروری دی،اوبکر وائی چه اوس دتبلیغ فریضه ساقط شوې ده،ځکه چه دا دپیغمبر علیه السلام خصوصیت وو،په امت باندې دا ذمه داری نشته،نوپه دې کښې دچا قول صحیح دې؟

. المستفتی: محمدعبدالله مهمند ایجنسی......۳ارمضان ۱۴۰۵ھ

الجواب: بلغوا عنی ولو آیــة (۱) وغیره نصوصو په وجه باندې به تبلیغ دقیامت ورځې پورې باقی وی،فقط

وهابیت. پنج پیریت او مودودیت حامل سړې استاذ جوړول

سوال: څه فرمائی علمائې دین دشرع متین ددې مسئلې باره کښې چه وهابی، پنج پیری او مودودی عقائد لرونکې سړې استاذ جوړول څنګه دی؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: عبدالله مدرسه منبع العلوم میرانشاه ۱۶اصفر ۱۴۰۹ھ

الجواب: دوی سره دنیاوی تعلق ساتل ممنوع نه دی،البته دوی لره استاذ جوړول د فتنې نه خالی نه دی.(۲) وهوالموفق

---

(۱) (رواه البخاری(مشکواة المصابیح ص ۳۲ جلد ۱ کتاب العلم)

(۲) قال الامام شاه ولی الله الدهلوی :. ان لا یصحب جهال الصوفیة ولا جهال (بقیہ حاشیہ پہ دارونہ صفحہ)

....

(بقیہ حاشیہ د تیر مخ) المتعبدین و لا المتقشفة من الفقهاء ولا الظاهریة من المحدثین ولا الغلاة من اصحاب المعقول والکلام بل یکون عالماً صوفیا زاهداً فی الدنیا دائم التوجه الی الله منصبغاً بالاحوال العلیة راغبافی السنة متبعاً لحدیث رسول الله ﷺ واثار الصحابة طالباً لشر حها و بیانها من کلام الفقهاء المحققین المائلین الی الحدیث عن النظر و اصحاب العقائد الماخوذة من السنة الناظرین فی الدلیل العقلی تبرعاً .الخ

(القول الجمیل ص ۱۵۸ اداب العالم الربانی)

قال اللہ تعالیٰ:

وَلَوْ رَدُّوْهُ اِلَى الرَّسُوْلِ
وَاِلٰۤى اُولِى الْاَمْرِ مِنْهُمْ
لَعَلِمَهُ الَّذِيْنَ يَسْتَنْۢبِطُوْنَهٗ مِنْهُمْ ط

باب التقلید

باب التقلید

د اهل سنت والجماعت عقیده ساتل ضروری دی

سوال: څه فرمائی علمائې دین دشرع متین دې مسئلې باره کښې چه عقیده داهل سنت والجماعت موافق ساتل ضروری دی یانه؟ یاکه هرڅه عقیده وی جواب راکړئ؟

المستفتی: قائم دین ډهوك زمان میان والی.....۱۹۷۸ء|۷|۲۳

الجواب: داهل سنت والجماعت عقیده ساتل ضروری دی.﴿۱﴾ البته د سلفیه فرقې تشددات نه بچ کیدل هم ضروری دی.ابن تیمیه، ابن قیم، محمد بن عبدالوهاب چه د سلفیه فرقې سربراهان دی ددې د تفرداتو نه اهل سنت والجماعت نفرت کوی.

صرف د اهل سنت والجماعت مذهب حق دې

سوال: آیا په دنیاکښې صرف داهل سنت والجماعت مذهب دالله اود الله د رسول ﷺ په نزد قابل قبول دې یابل څه مذهب هم شته؟ د وهابی مذهب او حنفی مذهب پوره وضاحت کولو سره د شکریه موقع راکړئ.

المستفتی: نامعلوم........

الجواب: حق صرف دا یومذهب دې یعنی د اهل سنت والجماعت والا مذهب. وهم متبعوا الائمة الاربعة واهل الحدیث الغیر الغلاة، او وهابیان کوم چه دمحمد بن عبدالوهاب پیروی کوی،په خوارجوکښې داخل دی او مبتدع دی﴿۲﴾ (شامی ص۳۳۹ جلد۳ باب البغاة) اوکوم اهل حدیث چه غلاة دی تقلید ته شرك او حرام وائی، ائمه ته اصنام او ارباب وائی نوهغه هم مبتدع دی.وهو الموفق

﴿۱﴾عن العرباض بن ساریه قال صلے بنا رسول الله ﷺ......فقال......فعلیکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشدین المهدیین تمسکوا بها وعضوا علیها بالنواجذوایاکم ومحدثات الامور......الخ الحدیث .وعن عبدالله بن عمر قال قال رسول الله ﷺ......وتفترق امتی علی ثلث وسبعین ملة کلهم فی النار الاملة واحدة قالوا من هی یارسول الله قال ما انا علیه واصحابی .وفی روایة احمد وابی داؤد عن معاویة ثنتان وسبعون فی النار وواحدة فی الجنة وهی الجماعة وانه سیخرج فی امتی اقوامٌتتجاریٰ بهم تلک الاهواء کما یتجاری الکلب بصاحبه لایبقی منه عرق ولا مفصل الادخله (مشکواة المصابیح ص۳۰جلد ۱ باب الاعتصام بالکتاب والسنة)

﴿۲﴾قال ابن عابدین اتباع عبدالوهاب الذین خرجوامن نجد وتغلبواعلی الحرمین و(بقیه حاشیه بهر اروانه صفحه)

د مقلد د بل امام په رائې باندې چلیدل

سوال: که یو سړې د یو امام تقلید کوی نو هغه د پاره د بل امام په رائې باندې د چلیدلو جواز شته یا نشته؟

المستفتی: سیف الرحمٰن پشاور یونیورسټی... ۱۹۶۹ء/۲/۹

الجواب: فقهائې کرامو لیکلی دی چه کوم سړې مقلد شخصی نه وی او مقلدینو او ائمه ته بدنه وائی، نو دا غیرمقلد غیرغالی اهل سنت والجماعت کښې داخل دې او دائې هم لیکلی دی چه د اتباع هوی په وجه د بل امام متبع کیدل ناجائز دی. او د آسان حکم د اتباع په بنیاد باندې مختلف فیه دې، او د اهل (اهل اجتهاد) د پاره قوت دلیل او د ضرورت په وخت بلا تقلید جائز دی.(۱) وهو الموفق

تقلید واجب لغیره دې

سوال: (ا) فخر الاماثل والاقران قدوة السالکین والعارفین جناب شیخ الحدیث صاحب مد ظله چه میفرمایند آن حضرات در باره شخصے که از مذاهب اربعه هر یکے که بطبعیت او موافق باشد معمول گرداند

(بقیه حاشیه) کانوا ینتحلون مذهب الحنابله لکنهم اعتقدوا انهم هم المسلمون وان من خالف اعتقادهم مشرکون واستبا حوابذلک قتل اهل السنة وقتل علمائهم حتی کسر الله تعالیٰ شوکتهم وخرب بلادهم وظفر بهم عساکر المسلمین ....وحکم الخوارج عند جمهور الفقهاء والمحدثین حکم البغاة وذهب بعض المحدثین الیٰ کفرهم قال ابن المنذر ولااعلم احداً وافق اهل الحدیث علی تکفیرهم ....ذکر فی المحیط ان بعض الفقهاء لا یکفر احداً من اهل البدع الخ

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۳۳۹ جلد۳ مطلب فی اتباع عبدالوهاب الخوارج فی زماننا باب المرتد)

﴿۱﴾ قال ابن عابدین ولوان رجلاً بریٔ من مذهبه باجتهاد وضح له کان محموداً ما جوراً اما انتقال غیره من غیر دلیل بل لما یرغب من غرض الدنیا وشهوتها فهو المذموم والا ثم المستوجب للتادیب والتعزیر لارتکابه المنکر فی الدین واستخفافه بدینه ومذهبه ....وفی اخر التحریر للمحقق ابن الهمام مسئلة لا یرجع فیما قلد فیه ای عمل به اتفاقا وهل یقلد غیره فی غیرالمختار نعم للقطع بانهم کانوا یستفتون مرة واحدة و مرةً غیره غیر ملتزمین مفتیا واحداً فلو التزم مذهبا معینا کابی حنیفة والشافعی فقیل یلزم لاوقیل مثل من لم یلتزم وهو الغالب علی الظن لعدم مایوجبه شرعاً ....لیس للعامی ان یتحول من مذهب الی مذهب ویستوی فیه الحنفی والشافعی.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۰۹ جلد۳ مطلب فی ما اذاارتحل الی غیر مذهبه)

وازعلوم وفنون کلیة ماہرنبود یابود؟ (۲) آنحضرت دربارہ تقلید دلائل از کتاب اللہ وسنت رسول اللہ ﷺ محکم تحریر فرمائے کہ تقلید رادرجہ وجوب است یا سنت یا استحباب یانہ برائے شخص خواہ عالم باشد یا جاہل؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: مولوی رحمان الدین شمسی خان تالاش دیر پائین

جواب: (۱) برائے اہل (اہل اجتہاد) جائزاست ورنہ دراتباع ہوی داخل است۔ ﴿۱﴾

(۲) قال اللہ تعالیٰ فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون . ﴿۲﴾ واطلاق الکتاب یشمل السوال عن الواحد فی الکل کما لا یابی عن شمول السوال عن الغیر المعین و یدل علی الجواز وقوع ذلک فی خیر القرون من غیر نکیر ثم هو واجب لغیره وان کان مستحباً فی نفسه . ﴿۳﴾

د ضرورت پہ وخت پہ غیرمذهب اومسلک باندې فتوی ورکول

سوال: الٰی حضرت العالیة المحترم شیخ الحدیث مفتی صاحب دامت برکاتهم .

اما بعد هل یجوز لنا ان نفتیٰ علی مذهب غیر امامنا ابا حنیفة ام لا ؟ وان جاز ففی ای موضع یجوز و فی ای موضع لا یجوز ؟ فقط والسلام

المستفتی: سیدصفوة اللہ بلوچستانی متعلم حقانیه اکوړه خټک

﴿۱﴾ قال ابن عابدین ولو کان رجلاً برئ من مذهبه باجتهاد وضح له کان محموداً ماجوراً اما انتقال غیره من غیر دلیل بل لما یرغب من عرض الدنیا و شهوتها فهوا لمذموم الاثم المستوجب للتادیب والتعزیر لارتکابه المنکر فی الدین و استخفافه بدینه و مذهبه الخ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۰۹ جلد ۳ قبیل مطلب العامی لامذهب له)

﴿۲﴾ (پ: ۱۴ سورة النحل رکوع: ۱۲ آیت: ۴۳)

﴿۳﴾ قال ابن عابدین عن الفتاویٰ النسفیة الثبات علی مذهب ابی حنیفه خیرو اولیٰ قال وهذه الکلمة اقرب الی الالفة ......قال شارحه المحقق ابن امیرحاج بل الدلیل الشرعی اقتضی العمل بقول المجتهد وتقلیده فیه فیما احتاج الیه وهو فاسئلوا اهل الذکر والسوال انما یتحقق عند طلب حکم الحادثة المعنیة فاذاثبت عنده قول المجتهد وجب عمله به واما التزامه فلم یثبت من السمع اعتباره ملزماالخ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۰۹ جلد ۳ مطلب فیما اذا ارتحل الی غیرمذهبه باب التعزیر)

جواب: قلت بتوفيقه نعم جاز الافتاء والقضاء بمذهب الغير عند الضرورة﴿۱﴾ قال العلامة الشامی فی ردالمحتار ص ۲۳۹ جلد ۴ و فی جامع الفصولين قد اضطرب آراءهم و بيانهم فی مسائل الحكم للغائب و عليه و لم يصف و لم ينقل عنهم اصل قوى ظاهر يبنى عليه الفروع بلا اضطراب ولا اشكال فالظاهر عندى ان يتأمل فی الوقائع و يحتاط و يلاحظ الحرج والضرورات فيفتى بحسبها جوازاً او فسادا (الى ان قال) دفعا للحرج والضرورات و صيانة للحقوق عن الضياع مع انه مجتهد فيه ذهب اليه الائمة الثلثة الخ و فی المجلد الثالث ص ۴۵۶﴿۲﴾ عن القهستانی لو افتىٰ به (مذهب احمد) و فی موضع الضرورة لا بأس به على ما اظن . فقط

د مذاهب اربعه حصر امرتكوينى دي تشريعى نه دي

سوال: نرجوا منكم ان ترسلوا الينا دليل حصر المذاهب الاربعة و اثبات الطرق الاربعة و تقليدها وغيرها رداعلى غير المقلدين و سائر فرق الضالين و المضلين؟

المستفتی: مولوی عمادالدین حرکت انقلاب اسلامی افغانستان ......۷ ربیع الاول ۱۴۰۲ھ

جواب: الحصر فی المذاهب الاربعة امر تكوينى .ليس امراً شرعياً حتىٰ تقيم عليه الدلائل . نعم تعامل خواص الامة وقع على التقليد الشخصی لا سيما على تقليد الائمة

﴿۱﴾ قال فی البشرىٰ لارباب الفتوىٰ اعلم انه لايجوز الحكم والافتاء بالقول المرجوح و بمذهب سائر الائمة الا فی ثلاثة مواضع الاول عند الضرورة دون التشهی والتلهی فانه حرام كما حرم الحكم الملفق الخارق للاجماع فی عمل واحد كالحكم بصحة وضوء من ترک الترتيب ...... والثانی انه جاز الافتاء بالمرجوح و بمذهب سائر الائمة عند صحة الحديث فيه اى عند كون الحديث المخالف ثابتاً سنداً و متناً غير منسوخ و غير معلول و غير معارض بحديث آخر ...... والثالث انه جاز الافتاء بالمرجوح و غيره عند تبدل العرف كما فی معين الحكام عن القرافی الخ (البشرىٰ لارباب الفتوىٰ ص ۱۵، ۱۶، ۱۷، الفصل السادس) (و هكذا فی شرح عقود رسم المفتی لابن عابدين الشامی)

﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۷۷ جلد ۴ مطلب المسائل التی يكون القضاء فيها على الحاضر الخ)

الاربعة واما للطرق فلا ينحصر في الاربعة لا شرعاً ولا تكويناً ولا تعاملاً. وهو الموفق ﴿۱﴾

په دې دورکښې چاته د مذهب نه رجوع جائزنه ده

سوال: رجوع از مذهب احناف چه حکم دارد؟

المستفتی: قاری حافظ شریف احمد حنفی مهاجر پشاور......۱۹۸۹ء/۲۳/۹

جواب: شخصے که مقلد یکے از ائمه اربعه باشد ورجوع بعدم تقلید کند لائق تعزیر است۔

البته شخص محقق که اهل فهم و نقد (صاحب اجتهاد) باشد رجوع به مذهب امام کرده شود ﴿۲﴾ لیکن این نوع مثل عنقا مفقود است۔

د غیرمجتهدینو د تقلید نه انکار جهل مرکب دې

سوال: څه فرمائی علمائې دین د شرع متین دهغه سړی باره کښې چه هغه مسالكِ اربعه حق ګڼړی، او ورسره داهم وائی چه په دوی کښې دیو تقلید هم ضروری نه دې بلکه څه چه په قرآن کښې مخې ته راشی په هغې باندې عمل کول پکاردی دداسې سړی څه حکم دې؟

المستفتی: زاهد قادر متعلم دارالعلوم حقانیه اکوړه خټك....۱۹۹۰ء/۵/۱۵

﴿۱﴾ حضرت مولانا مفتی اعظم محمد فرید دامت برکاتهم فرمائی: تقلید شخصی په خیر القرون کښې بلانکیر موجود وو، دائمه اربعه په ژوند کښې به ددوی تقلید کیدلو. نودا به منکرنه وی. او په تقلید شخصی باندې سلفاً خلفاً تعامل شوې دې، نودا به حسن وی. لحدیث ماراه المومنون حسنا فهو عندالله حسن رواه المحدثون موقوفا علي ابن مسعود وجعله الامام محمد مرفوعاً في بلاغاته. او پیغمبر علیه السلام فرمائی اتبعوا السواد الاعظم (رواه ابن ماجة) او سواد اعظم خواص دامت مثلاً محدثین، مفسرین، فقهاء، شارحین داحادیثو او مصلحین، مقلدین وو تقلید شخصی سره. (مقالات ص ۳۰ تتمه مسئله تقلید)

﴿۲﴾ قال ابن عابدين ولو ان رجلاً برئ من مذهبه باجتهاد وضح له كان محموداً ماجوراً اما انتقال غيره من غير دليل بل لما يرغب من غرض الدنيا و شهوتها فهو الملموم الآثم المستوجب للتاديب و التعزير لارتكابه في الدين و استخفافه بدينه و ملهبه.

(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۲۰۹ جلد ۳ مطلب فيما اذا ارتحل الىٰ غير مذهبه)

الجواب: داسړي که داجتهاد درجې ته نه وی رسیدلي نو جاهل مرکب دې. ﴿۱﴾ وهوالموفق

د موجوده دور غیرمقلدینو ته جمات او مدرسې د پاره ځائې ورکول ائمه دین ته د کنځلو او بد رد وئیلو اډه جوړول دی

سوال: زمونږ په علاقه کښې دځو کالو راسې دوه سړی غیرمقلد شوی دی دوی د عام خلقو په زړونو کښې شکوك اوشبهات اچوی، دتقلید مذمت اوشر او فساد خوروی، اوس هم داخلق داحنافو په دې کلی کښې د یو جدا جمات بنیاد ایخودل غواړی، نوحنفیت پریخودل غیرمقلد جوړیدل د شریعت په روسره څنګه دی؟ اود مقلدینو په کلی کښې دغیرمقلدینو جمات اومدرسه جوړول څه حکم لری؟

المستفتی: عبدالوهاب ګندف صوابی مردان ډویژن ..۲۲| ذی قعده ۱۴۰۸ھ

الجواب: داخلق اهل حدیث نه دی دا د شرالقرون د بې واګو (آزاد) خلقو مقلدین دی او بدتر مقلدین دی، داخلق د سواد اعظم نه دخارج کیدو باوجود سواد اعظم ملامت کوی، بهرحال دوی ته جمات یا مدرسې دپاره ځائې ورکول سواد اعظم او ائمه دین ته د کنځلو اوبد رد وئیلو اډه جوړول دی. ﴿۲﴾ وهوالموفق

بغیر دځه وجې نه د احنافو مذهب پریخودل د تعزیر لائق دې

سوال: یک مسلمان وحنفی مذهب که بتوسط دینارودراهم مذهب خودرا ترک میکند از خطر خودراو هابی جورمیکند۔ آں شخص چه حکم دارند؟ آن واقعه درکیمپ هائے مهاجرین افغانستان اکنون واقع است۔ چه حکم دارند؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: بازمحمد مهاجر افغانستان.... ۲۴|۱۲|۱۹۸۶ء

﴿۱﴾ قال ابن عابدین قلت و ایضاً قالوا العامی لا مذهب له بل مذهبه مذهب مفتیه وعلله فی شرح التحریر بان المذهب انما یکون لمن له نوع و نظر و استدلال و بصر بالمذاهب علی حسبه اولمن قرأ کتابا فی فروع ذلک المذهب و عرف فتاویٰ امامه واقواله واما غیره ممن قال انا حنفی لم یصر کذلک بمجرد القول کقوله انا فقیه او نحوی ...... یدل لذلک ما فی القنیه رامز البعض کتب المذهب لیس للعامی ان یتحول من مذهب الیٰ مذهب و یستوی فیه الحنفی والشافعی . (ردالمحتار ص ۲۰۹ باب التعزیر مطلب العامی لامذهب له)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین قوله ارتحل الی مذهب الشافعی یعزر ای اذا کان ارتحاله لا لغرض محمود شرعاً لما فی التاتارخانیه حکی ان رجلا من اصحاب ابی حنیفة خطب الی رجل من اصحاب الحدیث ابنته فی عهد ابی بکر الجوزجانی فابی الا ان یترک مذهبه فیقرأ خلف الامام ویرفع یدیه عند الانحطاط ونحو ذلک فاجابه فزوجه فقال الشیخ بعد ما سئل من هذه واطرق رأسه النکاح جائز ولکن اخاف علیه ان یذهب ایمانه وقت النزع لانه استخف بمذهبه الذی هو حق عنده وترکه لاجل جیفة منتنة ولو ان رجلاً برئ من مذهبه باجتهاد وضح له کان محموداً ماجوراً اما انتقال غیره من غیر دلیل بل لما یرغب من عرض الدنیا وشهوتها فهو المذموم الاٰثم المستوجب للتادیب والتعزیر لارتکابه المنکر فی الدین واستخفافه بدینه ومذهبه...... قلت وایضا قالوا العامی لامذهب له بل مذهبه مذهب مفتیه وعلله فی شرح التحریر بان المذهب انما یکون لمن له نوع نظر واستدلال وبصر بالمذهب علی حسبه الخ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۰۹ جلد ۳ باب التعزیر)

جواب: شخصے کہ مذہب امام ابوحنیفہ رحمۃ اللہ علیہ ترک کند لائق تعزیراست۔ خصوصاً کہ برائے حصول مال باشد۔ کما فی شرح تنویر مع ردالمحتار ص ۲۶۳ جلد ۳ ارتحل الیٰ مذهب الشافعی یعزر ای اذا کان ارتحاله لالغرض محمود شرعاً لما فی التاتر خانیه حکی ان رجلاً من اصحاب ابی حنیفة خطب الیٰ رجل من اصحاب الحدیث ابنته فی عهد ابی بکر الجوز جانی فابی الاان یترک مذهبه فیقرأ خلف الامام ویرفع یدیه عند الانحطاط و نحو ذلک فاجابه فزوجه فقال الشیخ بعد ماسئل عن هذه واطرق رأسه النکاح جائز ولکن اخاف علیه ان یذهب ایمانه وقت النزع لانه استخف بمذهبه الذی هو حق عنده وترکه لاجل جیفة منتنة. ﴿۱﴾ و هو الموفق

تقلید واجب لغیره دي امام ابوحنیفه محدث کبیر وو

سوال: (۱) مسئلہ تقلید ثابت است یانہ؟ (۲) اقرار شدند امام اعظم ستره (۱۷) احادیث یاد داشته است این موضوع حقیقت دارد یانہ؟

المستفتی: محمد ولی ترکستانی افغانستان......۱۹۸۵ء/۱۰/۱۳

جواب: تقلید شخصی خصوصاً برائے عوام لازم وواجب لغیره است ﴿۲﴾ وامام ابوحنیفه محدث کبیر بود استدلال از حدیث وجواب احادیث خصم بغیر از محدث کبیر کرده نمے شود ﴿۳﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ (ردالمحتار ص ۲۰۸ جلد ۳ مطلب فی ما ذا ارتحل الی غیر مذهبه باب التعزیر)

﴿۲﴾ قال الله تعالیٰ ولو ردوه الی الرسول والی اولی الامر منهم لعلمه الذین یستبطونه منهم. (النساء)

تقلید په خیرالقرون کښې بلانکیر موجود وو، په دې باندې سلفاً خلفاً تعامل شوی دې، نو دابه حسن وی. لحدیث ماراه المومنون حسنا فهو عندالله حسن رواه المحدثون موقوفا علی ابن مسعود وجعله الامام محمد مرفوعاً في بلاغاته. حجت قرآن او حدیث دې او ائمه د وحی عبارت، اشارت، دلالت، اقتضاء او اعتبار شارحین دی شارعین نه دی، استاذان دی ارباب نه دی. والتفصیل ف المقالات للشیخ محمد فرید دامت برکاتهم.

﴿۳﴾ امام ابوحنیفه حدیث د حدیث په وجه پریږدی د رائې په وجه نه، داسې یو مثال هم څوك نه شی پیش کولې چه په هغې کښې امام صاحب د رائې په وجه حدیث پریښې وی. والدلیل علی کونه محدثا کبیراً المسند للامام اعظم، واما یقولون المخالفین ان الاحادیث الامام الاعظم لیس بموجود فی البخاری والمسلم. فنقول ان الحجة حدیث ثابت لاالبخاری والمسلم فهم لیس باهل الحدیث بل هم اهل البخاری. واما المقولة بان الصحیح البخاری اصح الکتب بعد کتاب الله. فهذه المقولة لا فی القرآن ولا فی الحدیث ولا فی خیر القرون لکن قالها احد فی شر القرون.

(والتفصیل فی المقالات للشیخ محمد فرید دامت برکاتهم) (ازمرتب)

په څلورو مذاهبو کښې حصر تکوینی دې

سوال: څه فرمائی علمائې دین دې مسئلې باره کښې چه زمونږ په علاقه کښې داسې خلق موجود دی چه هغوی بالکل د څلور مذهبونو نه منکردی او وائی چه دا مذهبونه د کوم ځائې نه راغلی دی، اوس ستاسو په خدمت کښې عرض دې چه ددې څلور مذهبونو ثبوت بیان کړئ او د شکریه موقعه راکړئ؟

المستفتی: مولانا سراج الدین مدین سوات....۸| فروری ۱۹۷۵ء

الجواب: په قرآن اوحدیث کښې ټول احکام عبارةً او صراحةً مذکوردی بعضې حکیم مطلق اشارةً وغیره ذکرکړی دی، چه د اعتبار او رائې گنجائش پاتې شی، او ورثة الانبیاء ته دجهد اواجتهاد موقع ملاؤشی، اوامت د مشقت نه خلاص شی. بهرحال صحابه رضی اللہ عنہم په مقام د رائې کښې خپلې رائې ښکاره کړې، اوپه دغه رائې کښې ائمه مجتهدینو انتخاب اوکړو، تکوینی طورسره دهغې نه څلور آراء مشهورشوې، اوباقی یا ختم شوې یا دهغې پیروی کونکی ډیرکم پاتې شو، خلاصه داچه په دې څلور مذهبونو کښې انحصار یو تکوینی امردې. اوممکن ده چه دامت تعامل اود خواصو داستحسان په وجه تشریعی امروی، وهوالموفق

د دیوبند د اکابرینو په مینځ کښې اختلاف په ترجیح یا توجیه کښې وی اصول کښې نه وی

سوال: علمائې دیوبند چه ورته علماء حق وئیلې شی سره ددې چه په یو مسلك باندې متفق دی بیاهم بعضې دبعض سره اختلاف ساتی، مثلاً په حیات وغیره کښې، نودا اختلاف ولې دې، اوپه دې کښې مونږ دچا اومنو؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: صوفی لعل خان...... ۱۹۷۰ء|۵|۲

الجواب: واضحه دې وی چه د دیوبند دټولو اکابرینو مسلك یو دې. وهومسلك اهل السنة والجماعة، البته بعض داسې مسائل چه دقدیم نه مختلف فیه دی مثلاً سماع موتی اویا بالکل جدید مسائل دی مثلاً مسئله د صلاة بآله مکبرالصوت (لاوډسپیکر) و ردالسلام عند الاستبراء، نوپه داسې مسئلو کښې اختلاف په حقیقت کښې ترجیح او توجیه کښې اختلاف دې، چه دا

بهرحال د اهل سنت والجماعت سره متصادم نه دي.
او چونکه مسلك دحيات جسماني مسئله د دواړو په نزد ثابته ده.
(۱) وهی من الضروريات. لهٰذا ددې په کيفيت کښې اختلاف نشته.
لانها من النظريات و اكثر الاكابر قائلون بالاولى و هو المؤيد بروايات اوردها البيهقى فى رسالته فليراجع . وهو الموفق

(۱) علامه محمد قاسم نانوتوی رحمة الله عليه فرمائی: بالفعل گوش نهادن داخبره ده چه دانبياء کرام عليهم السلام خصوصاً د سرورانبياء عليه السلام په خصائصو کښې غور اوسوچ اوکړئ نود متوسط ذهن خاوندانو ته هم د بقاء حيات په نسبت د خصائصو او مذکوره خواصو باعث انشراح خاطر کيږی، ددې خبرې تشريح داده چه لکه څنګه اختلاف اوضاع...... دغسې سلامت اجساد انبياء عليهم السلام على الدوام او حرمت ابدی نکاح ازواج مطهرات رضوان الله عليهم اجمعين او عدم توريث انبياء عليهم السلام نه ذهن د ارباب حدس اول خودې طرف ته منتقل کيږی چه دا مذکوره احکام او ثمرات دحيات دی، اوددې خبرې د بيان نه پس چه دا امورثلاثه ثمرات دحيات دی.الخ

(آب حيات ص۲۲ للحجة الاسلام آية من آيات الله حضرت قاسم نانوتوی رحمة الله عليه)

کتاب ما یتعلق بالقرآن والتفسیر

قال الله تعالیٰ:

وَهٰذَا

ذِكْرٌ مُّبٰرَكٌ اَنْزَلْنٰهُ ط

اَفَاَنْتُمْ لَهٗ مُنْكِرُوْنَ ۝ ع

کتاب مایتعلق بالقرآن والتفسیر

په قرآن مجید کښې د تکلیف بمالایطاق حکم

سوال: څه فرمائی علمائې دین په دې مسئله کښې چه په قرآن مجید کښې چرته دې طرف ته اشاره ملاویږی چه الله تعالی د بنده ګانو دطاقت نه زیات حکم هم ورکړې وی؟ وضاحت اوکړئ.

المستفتی: حنیف الله ډی آئی خان فاضل بنوری ټاؤن کراچی

الجواب: په جلالین شریف کښې لیکلی دی:

ولا تحمل علینا اصراً کما حملته علی اللذین من قبلنا من قتل النفس فی التوبة واخراج ربع المال وقرض موضع النجاسة انتهٰی بحذف یسیر.

اودا عسیردې (۱) دطاقت نه زیات نه دې. (۲) فافهم

قرآن ته نظم وئیل

سوال: زمونږ په علاقه کښې د بعضې شاعرانو عقیده ده چه قرآن مجیدهم نظم دې، لکه چه یو کتاب کښې لیکلی دی چه ،،نام څګرخون،، دا دایوب صابر تصنیف دې. دقرآن باره کښې ددوی الفاظ دادی:

،،څه ازادنظم دغزل نه زیات ګران شې ګنړم، غزل ماته داسې یوصندوق ښکاری چه په جوړو جاړو تختو کښې میخونه ټك وهلونه پس تیارول

---

(۱) (جلالین پاره: ۳ سورة البقره رکوع: ۸ آیت: ۲۸۶)

(۲) قال الملاعلی قاری ومنها ان تکلیف مالا یطاق غیر جائز خلافا للاشعری لقوله تعالیٰ "لا یکلف [illegible] نفسا الا وسعها" ای طاقتها. واختلف اصحابه فی وقوعه. والا صح علم الوقوع ثم تکلیف مالا یطاق [illegible] التکلیف بما هو خارج عن مقدور البشر کتکلیف الاعمی بالابصار والزمن بالمشی بحیث لواتی به [illegible] ولوترکه یعاقب...... واما قوله تعالیٰ "ربنا ولا تحملنا مالا طاقة لنا به" فاستعاذه عن تحمیل مالا [illegible] لاعن تکلیفه اذ عندنا یجوز ان یحمله جبلا لا یطیقه بان یلقی علیه فیموت ولا یجوز ان یکلفه بحمل [illegible] بحیث لوفعل یثاب ولو امتنع یعاقب الخ.

(شرح الفقه الاکبر لملا علی قاری ص ۱۴۱ تکلیف مالا یطاق غیر جائز)

اوپه دې کښې ماته ازادنظم له ښولونه خه کتاب د الله یعنی قرآن ښکاری.د ازاد نظم د الهام سره براه راست تعلق دې.،،

کوم سړې چه د قرآن باره کښې دا عقیده ساتی چه ماته دښولونه ښه آزاد نظم قرآن یعنی کتاب الله په نظر راځی اود آزاد نظم الهام سره براه راست تعلق دې،نوددې سړی باره کښې څۀ حکم دې؟

المستفتی: بادشاه گل لاچی کوهاټ...... ۱۷|۲|۱۹۸۶ء

الجواب: د السلام علیکم نه پس دې واضحه وی چه شاید ددې مؤلف دنظم نه مراد مقفٰی کلام وی (۱) عربی شعرنه وی.پس داسې محتملاتونه د کفر یا د زندقه فتوٰی ورکول نامناسب دی.وهو الموفق

په .. ختم الله علی قلوبهم .. باندې داشکال جواب

سوال: مونږ داوخت په یوغیرآباد ځنگل کښې د فوجی په غرض سره ملازمت

د شيعه سنى مشتركه ترجمې مخالفت په هر سنى باندې ضرورى دې

سوال: څه فرمائى علمائې دين دې مسئلې باره كښې چه د حكومت پاكستان د وزارت تعليم د طرفه مشتركه ترجمه د قرآن مجيد (شيعه سنى) د امت د اتحاد د پاره كولې شى، چونكه شيعه ګان قرآن محرف ګڼړى، آيا دوى سره د قرآن ترجمه جائزده؟ بينوا وتوجروا

المستفتى: حفيظ الرحمٰن شارع عثمان،
على سټريټ چوهړپړيان راوالپنډى ۱۹۸۷ء|۱۲|۹

الجواب: د قرآن د تحريف عقيده د اهل تشيع په نزد د مسلمات او متواترات څنې ده، د دوى په مشهور كتاب تفسير صافى كښې ليكلى دى:

المستفاد من مجموع هذه الاخبار وغيره من الروايات من طريق اهل البيت عليهم السلام ان القرآن الذى بين اظهر نا ليس بتمامه كما انزل على محمد ﷺ بل منه ما هو خلاف ما انزل الله ومنه ماهو مغير ومحرف وانه قدحذف منه اشياء كثيرة منها اسم علىؓ فى كثير من المواضع ومنها غير ذلك.

بلكه تردې پورې ليكى چه په قرآن پاك كښې اويا زره آياتونه دى.

كما فى اصول الكافى ص ۶۷۱ عن ابى عبد الله قال ان القرآن جاء به جبرئيل الى محمد سبعة عشر الف آية۔

كه چرته شيعه ګانو د قرآن د تحريف نه انكار كړې دې نو هغه هم په تقيه باندې مبنى دې او تقيه د دوى په نزد د ومره مؤكد ده چه د دې نه بغير چاته مسلمان هم نه وائى. لا دين لمن لا تقية له ولا ايمان لمن لا تقية له. (اصول كافى ص ۴۱۴) پس دا مشتركه ترجمه به د شيعه ګانو د كفرياتو او تحريفاتو د قابل اعتناء كيدو كاميابه ذريعه جوړه شى، په هر سنى باندې د دې مخالفت ضرورى دې. (۱) وهو الموفق :

(بقيه حاشيه د تيرمخ) والعلم الالهى متعلق بها كاشف لها على ما هى عليه فى انفسها من اختلاف استعداداتها التى هى من مفاتيح الغيب التى لا يعلمها الا هو. واختلاف مقتضيات تلك الاستعدادات فلذا تعلق العلم الالهى بها على ما هى عليه مما يقتضيه استعدادها من اختيار احد الطرفين الخير والشر تعلقت الارادة الالهية بهذا التى اختاره العبد بمقتضىٰ استعداده الخ. (تفسير روح المعانى ص ۲۱۷ جلد ۱ آيت: ۶: ۱۰ سورة البقره)
وقال الملا على قارى واما التكليف بما هو ممتنع لغيره كا يمان من علم الله انه لا يؤمن مثل فرعون وابى جهل وابى لهب وسائر الكفار الذين ماتوا على الكفر فقدا تفق الكل على جوازه ووقوعه شرعا.
(شرح فقه الاكبر ص ۱۳۱ جلد ۱ لملا على قارى تكليف مالا يطاق)
(۱) عن ابن عباس رضى الله عنه قال قال رسول الله ﷺ من قال فى القرآن برايه فليتبوأ مقعده من النار وفى روايه من قال فى القرآن بغير علم فليتبوأ مقعده من النار رواه الترمذى.
(مشكواة المصابيح ص ۳۵ جلد ۱ كتاب العلم)

آيت ,,ويعلم مافى الارحام،، اود مشين په ذريعه د بچي نر اوماده معلومول

سوال: داسې مشين ايجادشوې دې چه هغه په رحم كښې دننه د نر اوماده پته وركوى، تقريباً يقينى طورباندې مونږته ددې آلې متعلق معلومات شوى دى نوبيا د كلام الهى ,,ويعلم مافى الارحام،، به څۀ مطلب وى؟

المستفتى: ارشدعلى پړانګ چارسده..... ۱۹۹۰ء|۱۰|۲

الجواب: واضحه دې وى چه كوم معلومات د مشينونوپه ذريعه حاصليږى هغې ته په شريعت كښې ظن وائى علم اويقين ورته نه وائى. اوچونكه په هرمشين كښې دا احتمال موجود وى چه خراب نه وى. لهٰذا ددې احتمال په وجه دې ته يقين نه وئيلې كيږى. ﴿۱﴾ وهوالموفق

د شيعه سنى مشتركه د قرآن د ترجمې ګنجائش نشته

سوال: څه فرمائى علمائې دين په دې مسئله كښې چه دحكومت پاكستان د وزارت تعليم دطرفه مشتركه د قرآن مجيد ترجمه (شيعه سنى) اتحاد دپاره ليكلې كيږى. اوغالبًا څۀ حصه ئې پوره شوې هم ده. اوس عرض دادې چه شيعه ګان د قرآن دتحريف قائل دى اود موجوده قرآن د منلو اقرار صرف تقيه (دروغ) دى. داسې خلقوسره چه په مشتركه كومه ترجمه كولې شى، نوآيا دې سره به د اهل سنت دطرفه دشيعه ګانو تائيدنه وى؟ آيا شيعه ګان هم د قرآن قائل او مفسر اومترجم دى. آيا داسې به د اهل سنت علماؤ (اراكين كميتى) دطرفه د شيعه ګانو تائيد نه كيږى؟ سوال دادې چه آيا ددې كميټۍ ركن جوړيدل اوداسې ترجمه كول جائزدى يا نه؟ بينوا وتوجروا

المستفتى: حفيظ الرحمٰن شارع عثمان،
على سټريټ چوهړپړياں راوالپنډى ۱۹۸۷ء|۱۱|۲۴

﴿۱﴾ قال العلامه الوسى وانه يجوزان يطلع الله تعالىٰ بعض اصفيائه على احدى هذه الخمس ويرزقه عزوجل العلم بذلك فى الجمله وعلمها الخاص به جل وعلا ماكان على وجه الاحاطة والشمول لاحوال كل منها وتفصيله على الوجه الاتم ......قال على القارى فى شرح الشفاء الاولياء وان كان قد ينكشف لهم بعض الاشياء لكن علمهم لا يكون يقيناً والهامهم لا يفيد الا امراً ظنيا ومثل هذا عندى بل هو دونه بمراحل علم النجومى ونحوه بواسطة امارات عنده بنزول الغيث وذكورة الحمل اوانوثته او نحو ذلك ولا ارى كفر من يدعى مثل هذاالعلم فانه ظن عن امرعا دى ......واما ظن الغيب فقد يجوز من المنجم وغيره اذاكان عن امرعادى وليس ذلك بعلم الخ.(تفسير روح المعانى ص۱۶۸، ۱۶۹ جلد۱۲ سورة لقمان : ۳۳، ۳۴)

الجواب: داهل اسلام شیعه ګانو سره مشترکه ترجمه او تفسیر کول شرعاً، عرفاً او سیاسةً قبیح او ممنوع دی. شرعاً په دې وجه چه دا اقدام ددوی په کفریاتو باندې پرده اچول ﴿۱﴾ او ددوی د تکفیر نه ژبه بندول دی. حالانکه په پاکستانی او ایرانی شیعه ګانو کښې مسلمان نشته. او عرفاً په دې وجه چه د عوامو نه به بُغض فی الله ختم شی ﴿۲﴾ او د شیعه ګانو دا یجنټانو نه به نور هم متاثره شی. او سیاسةً په دې وجه چه اوس کلیدی او لوئې لوئې عُهدې د تناسب نه زیاتې دوی سره دی. او دې اقدام سره به اکثر بلکه زیاتو عُهدو باندې دوی قابض شی. ﴿۳﴾ حکومت چه قادیانیان غیر مسلمه او ګرځول نو څهٔ تناسب ئې قائم کړې دې. فافهم وهو الموفق

نمر په چینه کښې ډوبیدل او سائنسی تحقیقات

سوال: د نمر په باره کښې قرآن پاك کښې په شپاړسمه سیپاره کښې چه د ذوالقرنین متعلق کوم بیان دې په هغې کښې د نمر باره کښې صفا وئیلې شوی دی چه نمر ډوبیږی. خو اوس چه په عالم دنیا کښې سائنس ډیره زیاته ترقی کړې ده په دې باره کښې وضاحت سره دا پته لګی چه نمر او سپوږمئ نه ډوبیږی او په خپل ځائې باندې مقیم او سیږی. ځکه چه په یو ځائې کښې کله شپه شی نو د دنیا په یو نه یو حصه کښې نمر ضرور پرقیږی. نو په دې آیت او موجوده مشاهده کښې تطبیق او وضاحت کولو سره زمونږ ذهنی پریشانی لرې کړئ؟

المستفتی: محمد اشرف، ایم، او، ډی، سی، کینټین،
ایچ ډی، ایس، ایس ډی پشاور ۱۹۶۹ء

الجواب: د سورة کهف په تفسیر کښې مفسرینو تصریح کړې ده چه د نمر په چینه او سمندر کښې ډوبیدل بادی (ظاهری) اور سرسری نظر کښې دی. ګینی په حقیقت کښې معامله داسې نه ده. او په دې تعبیر کښې حکمت دا دې چه عوام په دې حقیقت باندې مشکل سره پوهیږی. ﴿۴﴾ لهٰذا په بې کاره مسئلو کښې

﴿۱﴾ قال الملا علی قاری وذلک لانه رضی بالکفر والرضی بالکفر کفر سواء کان بکفر نفسه اوبکفر غیره. (شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص ۱۵۴ منها استحلال المعصیة الخ)
﴿۲﴾ عن ابی امامه قال قال رسول الله ﷺ من احب لله وابغض لله واعطی لله ومنع لله فقد استکمل الایمان. (مشکوٰة المصابیح ص ۱۴ جلد ۱ کتاب الایمان الفصل الثانی)
﴿۳﴾ قال ابن عابدین حاصله انهم لما کانوا مخالطین اهل الاسلام فلا بدمن تمیزهم عنا کی لا یعامل معاملة المسلم من التوقیر والاجلال و ذلک لایجوز. (ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۲۹۹ جلد ۳ مطلب فی تمیز اهل الذمة فی الملبس فصل فی الجزیة)
﴿۴﴾ قال العلامه الوسی بان المراد وجدها فی نظر العین کذلک اذلم یرهناک الا الماء لا انها کذلک حقیقة، وهذا کما ان راکب البحر یرها کانها تطلع من البحر وتغیب فیه اذالم یر الشط والذی ...... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

(مذهبی حیثیت سره) د مشغولیدو په ځائې په ظاهر او مسلم باندې اکتفا کړې شوې ده، چه د فتنې نه بغیر مقصود ته رسائی حاصله شی. فقط

د قرآن د مفرد صیغوپه ځائې داقتباس په طور دجمع صیغې استعمالول جائزدی

سوال: څه فرمائی علمائې دین د شرع متین ددې آیت باره کښې ,,فاطر السمٰوٰت والارض انت ولیٖ فی الدنیا والآخرة توفنی مسلماً والحقنی بالصٰلحین،، که څوك دا آیت ددعا په ځائې کښې دجمع صیغو سره وائی یعنی ,,توفنا مسلماً والحقنا بالصالحین،، نو آیا دې سره څۀ ګناه کیږی بعضې خلق وائی چه دجمع صیغه استعمالول کفریه کلمات جوړیږی نو شرعی حکم لیکلو سره د شکریه او مننې موقعه راکړئ؟

المستفتی: قائم شاه نوتهین ضلع کیمل پوراتك.... ٢٧|١١|١٩٦٩ء

الجواب: دا داقتباس یو قسم دې چه اجماعاً جائز دې:

قال فی خزانة الادب ثم اعلم انه یجوز ان یغیر لفظ المقتبس منه بزیادة و نقصان اوتقدیم او تاخیر او ابدال الظاهر من المضمر او غیر ذلک .(هکذا فی هوامش عقود الدرر ص ٣٥٠) فقط

په سورة البقره کښې د بقره نه مراد غوا ده که غوئې

سوال: په قرآن مجید کښې چه سورة بقره ده، نو په دې کښې د بقره نه مراد غوا (مؤنث) ده یا غوئې (مذکر) دې. ځکه چه اکثر مفسرین هم په دې کښې مختلف دی چا غوا سره او چا غوئی سره تفسیر کړې دې، لهٰذا تعین کولو سره وضاحت اوکړئ.

المستفتی: نامعلوم........... ١٩٦٩ء

الجواب: د ابو منصور ماتریدی رحمه الله نه منقول دی چه دا مذکر دې. او ,,تا،، دوحدت دپاره ده او د اکثر مفسرینو په نزد تا د تانیث دپاره ده، د دواړو قرینې موجود دی. (١) یو لره هم غلط ګڼړل نه دی پکار. فقط

(بقیه حاشیه د تیرمخ) فی ارض ملساء واسعة یراها ایضا کلها تطلع من الارض وتغیب فیها ولا یرد علی هذا انه عبر بوجد والوجدان یدل علی الوجود لما ان وجد یکون بمعنی رای کما ذکره الراغب ولکن هنا بهذا المعنی

الجواب: مقت بُغض ته وائی او نفرت هم دې سره مناسبت ساتی،لیکن دا ترجمه چه ,,دده نه زیات مو دالله نه نفرت وو ،،که دیو معتمد سړی نه منقول نه وی نود گرفت قابل دې.﴿۱﴾ دتوحید باره کښې قرآن کښې ډیرآیاتونه دی ددې تکلف هیڅ ضرورت نشته،باقی پاتې شوه د فاسدالعقیده سړی داصلاح طریقه نوهغه ته دصحیح عقیدې علماؤته د رجوع کولو اودهغوی د تصنیفاتو دمطالعې ترغیب ورکول کامیابه طریقه ده.فقط

د ,,الله نور السمٰوٰت والارض،، تفسیر

سوال: د قرآن پاك ددې ارشاد متعلق وضاحت اوکړئ.چه ,,الله نورالسمٰوٰت والارض،، حالانکه الله تعالی خوپخپله نورنه دې،بلکه د نورخالق دې او نور دالله تعالی مخلوق دې،نوعرض دادې چه آیا الله تعالی نوردې که نه دې؟

المستفتی: محمد جاوید

الجواب: دالله تعالی یو اسم النورهم دې.﴿ ۲ ﴾ (ترمذی) او الله تعالی دنورو اسباب، دنورخالق هم دې.

کما فی قوله تعالیٰ وجعل الظلمات والنور ـ﴿۳﴾الله نور السّمٰوٰت والارض﴿۴﴾ الآیة

﴿۱﴾ قال الالوسی ینادون :وهم فی النار وقد مقتوا انفسهم الامارة بالسوء التی وقعوا فیما وقعوا باتباع هواها حتی اکلوا انا ملهم من المقت کما اخرج ذلک عبد بن حمید عن الحسن وفی بعض الاثار انهم یمقتون انفسهم حین یقول لهم الشیطان فلاتلو مونی ولوموا انفسکم ......لمقت الله اکبر من مقتکم انفسکم ......معمول لقول مقدر بفاء التفسیر ای ینادون فیقال لهم لمقت الخ...... ای لمقت الله ایاکم اوانفسکم اکبر من مقتکم انفسکم واللام للابتداء او للقسم ،والمقت اشدالبغض ......لمقت الله تعالیٰ انفسکم اکبر من مقتکم ایاها لانکم دعیتم مرة بعد مرة الی الایمان فتکرر منکم الکفر ......والمعنی لمقت الله تعالیٰ انفسکم فی الدنیا اذ تدعون الی الایمان فتکفرون اشد من مقتکم ایاها الیوم الخ.
(تفسیر روح المعانی ص۷٦ جلد ۱۳ سورة المؤمن : ۱۰)

﴿۲﴾ عن ابی هریره قال قال رسول الله ﷺ ان لله تعالیٰ تسعة وتسعین اسماً......النور الهادی البدیع الباقی الوارث الرشید الصبور رواه الترمذی والبیهقی فی الدعوات الکبیر وقال الترمذی هذا حدیث غریب .(مشکواة المصابیح ص۱۹۹ جلد۱ کتاب اسماء الله تعالیٰ الفصل الثانی)

﴿۳﴾(پاره : ۷ سورة انعام رکوع : ۷ آیت : ۱)

﴿۴﴾(پاره : ۱۸ سورة النور رکوع : ۱۱ آیت : ۳۵)

د عیسیٰ علیه السلام پیدائش په مثل د پیدائش د آدم علیه السلام تفسیر

سوال: (۱) د علمائې کرامو دهدایت مطابق سورة آل عمران، مریم، انبیاء، تحریم، ځلورواړه سورتونه مې اوکتل چرته هم آدم علیه السلام ته بې پلاره، بغیراب او بغیرباپ، بغیر والد یا والدین نه دی فرمائیلې شوی، نوبیا عیسیٰ علیه السلام دهغوی په مثل کیدوسره څنګه بغیرپلاره اوګرځولې شو، آدم علیه السلام خوځکه بغیر مور او بغیرپلار تسلیم کړې شوې دې چه اول انسان وو، په اولیت کښې مورپلار مانع دی، پس عیسیٰ علیه السلام په ولادت کښې مثل نه شو، ځکه چه آدم علیه السلام مولود نه دې، البته په دې کښې عیسیٰ علیه السلام مثل دې چه ,,خلقه من تراب ثم قال له کن فیکون،، (آل عمران) نوددې مثلیت پوره وضاحت اوکړئ؟(۲) که د یوې ښځې تر اوسه پورې واده نه دې شوې، اوهغه حامله اوموندې شی یائې بچې پیداشی نو په دې باره کښې صریح الفاظو کښې داسلامی شریعت څه فیصله ده؟

المستفتی: حافظ مومن صفدرجنګ ګورنمنټ
نارمل سکول شاه پورشهر ۱۳|رجب ۱۳۹۳ھ

الجواب: (۱) دقرآن طرزبیان د دلالت او اقتضاء په طور په دې حقیقت باندې ناطق دې چه حضرت آدم علیه السلام بغیر د مورپلارنه پیداشوې دې اوهم دا معنیٰ سلف صالحینو مراد اخستې ده، اول استاذ ړومبو شاګردانوته هم دا ښودلې ده.(۱) اودحضرت عیسیٰ علیه السلام باره کښې دالله تعالیٰ هم داتقریر کافی دې: لم یمسسنی بشر ولم اك بغیا.(۲) په دې کښې دجائز اوناجائز دواړه قسم دجماع د نفی باوجود د ولادت پیشکش موجود دې،(۲) کله چه دخارجی دلائلو نه دیو محتمل او مشتبه امر تعین اوترجیح ثابت شی نوشریعت مقدس ددې نه انکار نه کوی.وهو الموفق

(۱) قال الآلوسی المثل هنا لیس هو المثل المستعمل فی التشبیه والكاف زائدة بل بمعنى الحال والصفة العجیبة ای ان صفة عیسیٰ عند الله ای فی تقدیره وحكمه ...... كمثل آدم ای كصفته وحاله العجیبة التی لا یرتاب فیها مر تاب ......وفی الآیة دلالة علی صحة النظر والاستدلال لانه سبحانه احتج علی النصاریٰ واثبت جواز خلق عیسیٰ علیه السلام من غیر اب بخلق آدم علیه السلام من غیر اب ولا ام الخ (تفسیر روح المعانی ص۲۹۷، ۲۹۸ جلد ۳ سورة آل عمران: ۵۹).

(۲) (پاره:۱۶ سورة مریم ركوع: ۵ آیت: ۲۰)

په معمول واحد باندې د عاملینو راتلل او د بعضې جمع صیغو سره دالف نه کیدو اشکال

سوال: محترم مفتی صاحب! لاندې آیاتونه اوګورئ چه په یو فعل باندې دوه حروف عامل داخل دی نو په هغې کښې رومبی حرف عمل کړې دې او که دوئم، مثلاً ان لن نجمع عظامه (قیامه) ان لن نقدر (انبیاء) فان لم تفعلوا ولن تفعلوا (البقره) وغیره. (۲) په قرآن مجید کښې باء و (بقره) ۲، ۶۱ (آل عمران) ۳، ۱۱۲ فان فاء و (بقره) ۲، ۲۲۷ جاؤ (النمل) ۲۷، ۸۴ (نور) ۲۴، ۱۱ (فرقان) ۲۵، ۴ په آخر کښې د جمع الف ولې نه دې لیکلې شوې. جواب راکړئ؟

المستفتی: حافظ مومن صفدر جنګ ګورنمنټ
نارمل سکول شاه پورشهر ۱۳|رجب ۱۳۹۳ھ

الجواب: (۱) په دې کلماتو کښې دوه عامل په یو معمول باندې داخل نه دی بلکه د هریو معمول عامل جدا جدا دې. والتقدیر ان الشان لن نجمع، انه لن نقدر وان شرطیه مجموعه لم تفعلوا وغیره باندې داخل دی.﴿۱﴾ (۲) د قرآن مجید رسم الخط خلاف القیاس دې په دې کښې به د امام الصحائف صحیفه عثمان رضی الله عنه اتباع کولې شی، هم دا سلفاً خلفاً متعامل دې. کما صرح به الاتقان ص۱۲۷ جلد۲﴿۲﴾ وهو الموفق

په قرآن مجید کښې د وحی په ذریعه نسخ واقع شوې ده

سوال: زما یو دوست دې هغه ماته ددې خبرې منلو او د ایمان د جزو جوړولو تاکید کوی، چه په قرآن مجید کښې څه آیاتونه داسې وو چه هغه نازل شو لیکن روسته د وحی په ذریعه منسوخ التلاوت شول، او هغه آیاتونه په موجوده قرآن مجید کښې شامل نه دی، د هغه وینا ده چه دا خبره د احادیثونه ثابته ده. لیکن د حدیث مکمل حواله نه شی ښودلې. نو آیا الله تعالی نعوذبالله څوک مصنف یا شاعر دې چه په خپل کلام کښې تنسیخ یا ترمیم کوی مهربانی اوکړئ جواب راکړئ؟

المستفتی: محمد مسعود صدیقی شاهین کالونی مردان ۱۱۹ محرم ۱۳۹۲ھ

﴿۱﴾ قال العلامه آلوسی ان مخففة من الثقیلة واسمها ضمیر شان مخذوف ای ایحسب ان الشان لن نجمع بعد التفرق عظامه. (روح المعانی ص ۲۳۶ جلد ۱۶ سورة القیامة آیت: ۳)

﴿۲﴾ قال العلامه سیوطی فی الاتقان سئل مالک عن الحروف فی القرآن مثل الواو والالف اتری ان یغیر من المصحف اذا وجد فیه کذلک قال لا قال ابو عمرو ویعنی الواو والالف لمزیدتین فی الرسم المعدومتین فی اللفظ نحو اولوا وقال الامام احمد یحرم مخالفة خط مصحف عثمان فی واو او یاء اوالف اوغیر ذلک الخ. (الاتقان فی علوم القرآن ص۱۶۷ جلد۲ نوع فی مرسوم الخط واداب کتابته)

الجواب: واضحه دي وی چه دالله په کتابونو کښې نسخ یقیناً واقع شوې ده اوپه دې کښې هیڅ استبعاد نشته.ځکه چه دالله تعالی احکام د نفس داصلاح دوائی ده،نولکه څنګه چه یوحکیم حاذق د مرض، موسم او مزاج په وجه دوائی بدلوی نودغسې حکیم مطلق جل جلاله د انسانانوپه دوایئ کښې د مزاج او زمانې په وجه تبدیلی کوی.(۱) چه دهغې نه کول خلاف مصلحت وی،اود رجم متعلق دې واضحه وی چه دا حکم په قرآن کښې موجودوو ددې نه پس منسوخ التلاوت شو.(۲) (رواه البخاری ومسلم والترمذی وابن ماجه وابوداؤد ومالك) اوپیغمبر علیه السلام او خلفائې راشدینو باقاعده حد درجم جاری کړې دې.فقط

د هوالذی خلق السمٰوٰت والارض فی ستة ایام وکان عرشه علی الماء آیت تفسیر

سوال: دعالم د پیدائش باره کښې ماسره یوتفسیردې چه دهغې په دولسمه سیپاره کښې دویم آیت هوالذی خلق السمٰوٰت والارض فی ستة ایام وکان عرشه علی الماء،، په حاشیه کښې ئې دې سره لیکلی دی په بخاری شریف کښې دی چه اول اول دالله تعالی د ذات نه سوا اوبه یا عرش هیڅ نه وو ،اول الله تعالی اوبه پیدا کړې بیائې عرش،بیا قلم، بیا ئې لوح محفوظ پیداکړو ،مهربانی اوکړئ ددې حدیث عربی راته اولیکئ او اوفرمایئ چه آیا واقعی داحدیث ددې آیت تفسیردې؟

المستفتی: مبعوث الوارث اسسټنټ پروفیسر
کالج تهانه ملاکنډ ایجنسی ۶|اګست ۱۹۸۳ء

الجواب: دبخاری شریف حدیث صرف دومره دې: کان الله ولم یکن شئ وکان عرشه علی

---

(۱) قال العلامه الوسی والآیات انما نزلت لمصالح العباد وتکمیل نفوسهم فضلامنه تعالیٰ ورحمة وذلک یختلف باختلاف الاعصار والاشخاص کا لدواء الذی تعالج به الا دواء فان النافع فی عصر قد یضر فی غیره والمزیل علة شخص قد یزیل علة سواه ،فاذن قدیکون عدم الحکم اوالاثقل اصلح فی انتظام المعاش وانظم فی اصلاح المعاد والله تعالیٰ لطیف حکیم الخ.(تفسیر روح المعانی ص۵۵٦ جلد۱ سورة البقرة:۱۰٦)

(۲) عن عمر قال ان الله بعث محمداً بالحق انزل علیه الکتاب فکان مما انزل الله تعالیٰ اية الرجم رجم رسول الله ﷺ ورجمنا بعده والرجم فی کتاب الله حق علی من زنی اذا احصن من الرجال والنساء اذا قامت البینة او کان الحبل او الاعتراف .متفق علیه. (مشکواة المصابیح ص ۳۰۹ جلد۲ کتاب الحدود)

الماء﴿۱﴾ زیاتی مضمون د نوروکتابونو داحادیثونه ثابت دي.﴿۲﴾ وهوالموفق

د قرآن مجيد رسم الخط دعام رسم الخط نه جدادي

سوال: قرآن مجید کښې چه چرته دجمع صیغه ده مثلاً جاءو، هلته الف نه وی لیکلې شوې، حالانکه د صرف اونحو د قواعدو په لحاظ سره الف لیکل پکاردی ځکه چه دجمع علامت الف دې. جواب راکړئ؟

المستفتی: ابوسلمان ابوظهبی (U. A. E) ۱۹۹۰ء ۱۸|۸|

الجواب: دقرآن مجید رسم الخط د معروف رسم الخط نه جدادې ﴿۳﴾ کله د واؤ جمع نه پس الف نه لیکلې کیږی لکه په جاءو کښې. اوکله مفرد سره الف لیکلې کیږی. لکه په یدعوا، ادعوا کښې. فلیراجع الی المصحف. وهوالموفق

د ,,قل العفو,, آیت تفسیر

سوال: د الله تعالی ارشاد ,,قل العفـــو,, د رسول الله ﷺ تـول ژوند ددې حکم مطابق تیرشو، اود قرآن پاك په احکامو باندې عمل هغه وخت صحیح وی کله چه دحضور ﷺ په ژوند باندې عمل اوشی. او ډیرځل هغه زمکه چه هغې لره مالك پخپله نه شوه کرلې. نوهغه خلقوته ورکړې شوه ځوك چه دهغې حقدار وو ددې باوجود د ,,قل العفو,, کلمې حکم صفا وجوبی حکم نه ګرځولو څه وجه ده، اودا په استحبابی احکاموکښې دداخلولو څه دلائل دی؟

المستفتی: محمدظهیرمحله ګوجر شینکې تحصیل وضلع اټك ۱٤۰۱۱ھـ| ۱۰|۷

﴿۱﴾عن عمران بن حصین قال انی عند النبی ﷺ اذجاءه قوم من بنی تمیم فقال اقبلوا البشریٰ یابنی تمیم قالوا بشرتنا فاعطنا فدخل ناس من اهل الیمن فقال اقبلوا البشریٰ...... ونسألک عن اول هذا الامر ماکان قال کان الله ولم یکن شئ قبله وکان عرشه علی الماء ثم خلق السموٰت والارض وکتب فی الذکر کل شئ الخ. (صحیح البخاری ص۱۱۰۳ جلد۲ باب قوله وکان عرشه علی الماء کتاب الرد علی الجهمیه)

﴿۲﴾عن عبادة بن الصامت قال قال رسول الله ﷺ ان اول ما خلق الله القلم. (مشکواة المصابیح ص۲۱ جلد۱ باب الایمان بالقدر) اول ماخلق الله العقل، ذکره فی الاحیاء قال العراقی اخرجه الطبرانی والاوسط وابو نعیم باسنادین ضعیفین. (الموضوعات الکبری ص۷۵ رقم: ۲٦۷)

﴿۳﴾قال العلامه سیوطی فی الاتقان قد خالفها فی بعض الحروف خط المصحف الامام وقال اشهب سئل مالک هل یکتب المصحف علی ما احدثه الناس من الهجاء فقال لا الا علی الکتبة الاولیٰ......... سئل مالک عن الحروف فی القرآن مثل الواو والالف اتری ان یغیر من المصحف اذا وجدفیه کذلک قال لا قال ابو عمرو یعنی الواو والالف المزیدتین فی الرسم المعدومتین فی اللفظ نحو اولوا وقال الامام احمد یحرم مخالفة خط مصحف عثمان فی واو او یاء او الف او غیر ذلک. (الاتقان فی علوم القرآن ص۱٦٦، ۱٦۷ جلد ۲ النوع فی مرسوم الخط واداب کتابته)

الجواب: که د ,,قل العفو،، نه معلوم شوې حکم وجوبی وې نو الله تعالٰی به زکوٰة نه فرض کولې، دا یو غیرمعقول کار دې چه په مکلف باندې ځلویښتمه حصه ورکول هم فرض دی، او د حاجت نه زیات مال ورکول هم فرض دې، او د سلف صالحینو د تعامل نه مخالفت دې. پس بهرحال یا دا امر استحبابی دې یا منسوخ دې، دا د صحابی رضی الله عنه نه روایت دې. (۱)

نوټ: د امر استحبابی کیدو په تقریر باندې د قرآن حکم انفاق العفو دې، نه چه مصادرة العفو. فافهم. وهو الموفق

په قرآن مجید (کلام لفظی) باندې قسم کول جائز دی

سوال: قرآن مجید مخلوق دې که غیرمخلوق، او په دې باندې قسم کول څنګه دی؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: فضل رحیم مینګوره سوات.....۲۸| شعبان ۱۴۰۲ھ

الجواب: چونکه دا کلام لفظی په کلام نفسی باندې دلالت کوی چه دا صفت واحده شخصیه او غیرمخلوق دې، لهٰذا متاخرین مفتیانو په دې کلام لفظی باندې قسم کول جائز ګرځولی دی. (۲) وهو الموفق

قرآن آیاتونه د ګس طرفه الټه لیکل جائزنه دی

سوال: من کتب اية القرآن مقلوباً من الجانب الايسرای هکذا "[illegible]" فما حکمه الجواز اوالمنع - بینوا وتوجروا

المستفتی: نامعلوم......۱۴۰۱/۵/۲۹ھ

جواب: لاتجوز قرأة القرآن مغايرة عن رسم خط المصحف العثمانی کما فی

(۱) قال العلامه ابن کثیر ای فلک الا یجهد مالک ثم تقعد تسال الناس . و یدل علی ذلک ما رواه ابن جریر ...... عن ابی هریرة قال قال رجل یا رسول الله عندی دینار قال انفقه علی نفسک قال عندی آخر قال انفقه علی اهلک قال عندی آخر قال انفقه علی ولدک قال عندی آخر قال فانت ابصر وقد رواه مسلم و ایضاً عن جابر ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال لرجل ابدأ بنفسک فتصدق علیها فان فضل شیٔ لاهلک فان فضل شیٔ عن اهلک فلذی قرابتک فان فضل عن ذی قرابتک شیٔ فهکذا و هکذا الخ (تفسیر ابن کثیر ص ۳۳۴ جلد ۱ پ : ۲ سورة البقرة آیت : ۲۱۹)

(۲) قال العلامه ابن عابدین (قال الکمال الخ) مبنی علی ان القرآن بمعنی کلام الله فیکون من صفاته تعالیٰ کما یفیده کلام الهدایة حیث قال ومن حلف بغیر الله تعالیٰ لم یکن حالفاً کالنبی والکعبة لقوله علیه الصلاة والسلام من کان منکم حالفا فلیحلف بالله او لیذر و کذا اذا حلف بالقرآن لانه غیر متعارف فقوله و کذا یفید انه لیس من قسم الحلف بغیر الله تعالیٰ بل هو من قسم الصفات ولذا علله بقه غیر متعارف...... وتعلیل عدم کونه یمینا بانه غیره تعالیٰ لانه مخلوق لانه حروف وغیر المخلوق هو الکلام النفسی منع بان القرآن کلام الله منزل غیر مخلوق ولا یخفیٰ ان المنزل فی الحقیقة لیس الا الحروف المنقضیة المنعدمة وما ثبت قدمه استحال عدمه غیر انهم لو جوا ذلک لان العوام اذا قیل لهم ان القرآن مخلوق تعدوا الی الکلام مطلقاً الخ. (رد المحتار هامش الدر المختار ص ۵۶ جلد ۳ مطلب فی القرآن کتاب الایمان)

الاتقان وقال اشهب سئل مالک هل یکتب المصحف علی ما احدثه الناس من الهجاء فقال لا الا علی الکتبة الاولیٰ رواه الدانی فی المقنع ثم قال ولا مخالف له من علماء الامة وقال الامام احمد یحرم مخالفة خط مصحف عثمان فی واو او یا او الف او غیر ذلک ﴿۱﴾قلت القرآن عربی لفظاً وکتبا وهذ المقلوب لایسمی عربیا.فافهم ـ وهوالموفق

تفسیر ته بې اودسه لاس وړل

سوال: څۀ فرمائی علمائې دین دې مسئلې باره کښې چه تفسیر یا نور اسلامی کتابونه چه په هغې کښې قرآنی آیاتونه وی هغې ته بې اودسه لاس وړل څنګه دی؟ وضاحت اوکړئ

المستفتی: حبیب الله فقیرآباد پشاور..... ۱۹|ذی قعده ۱۴۰۲ھ

الجواب: کله چه دآیات نه نور لیکل زیات وی نوبې اودسه لاس وړل ناجائز نه دی.﴿۲﴾ وهوالموفق

قرآن مجید منکوس (الټه) چهاپ کولوکښې څه مصلحت نشته

سوال: محترم مفتی صاحب! حمید بك ډپو قرآن پاك دمصحف عثمانی نه خلاف چهاپ کړې دې یعنی د سورة الناس نه ئې شروع کړې اوپه سورة نباء باندې ئې ختم کړې دې.په شریعت کښې ددې څه حکم دې؟ بینوا وتوجروا

الجواب: د قرآن مجید منکوس لوستل د بعضې مصلحتونو په وجه جائزدی. کمافی ردالمحتار (ص ۵۴۶ جلد ۱)﴿۳﴾ قوله وان یقرأ منکوساً وانما جوز للصغار تسهیلاً لضرورة التعلیم.

﴿۱﴾(الاتقان فی علوم القرآن للعلامه سیوطی ص۱۶۷ جلد۲ النوع فی مرسوم الخط واداب کتابته)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین ویکره مس المحدث المصحف کما یکره للجنب وکذا کتب الاحادیث والفقه عندهما والاصح انه لا یکره عنده ......فتلخص فی المسئلة ثلاثة اقوال ......بهٰذاالتفصیل بان یقال ان کان التفسیر اکثر لا یکره وان کان القرآن اکثر یکره والاولیٰ الحاق المساواة بالثانی وهذٰاالتفصیل ربما یشیر الیه ماذکرناه عن النهروبه یحصل التوفیق بین القولین. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۱۳۰ جلد ۱ قبیل باب المیاه)

﴿۳﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۰۳ جلد ۱ قبیل باب الامامة)

ليکن په منکوس ليکلو کښې هيڅ مصلحت نشته.بلکه په دې کښې فساد دې وهو ان يعسر عليه القرأة مرتبا فى الصلاة.وهوالموفق

د ملازمت په دوران کښې دتلاوت کولوحکم

سوال: زه سرکارى ملازم يم، ډيوټى کله د شپې وى کله د ورځې،آيا د ډيوټۍ په دوران کښې دقرآن پاك تلاوت جائزدې اوپه دې تلاوت به ثواب ملاويږى؟ زه تلاوت هغه وخت کوم کوم وخت چه هيڅ کارنه وى.اوزه فارغ يم؟ بينوا وتوجروا

المستفتى: محمدحنيف محکمه موسميات خيبر روډ پشاور ۱۹۸۴ء|۶|۹

الجواب: که د سرکارپه نزد دا تلاوت د اعتراض قابل وى نوپه يادو تلاوت کول پکاردى.﴿۱﴾ فافهم وهوالموفق

د تعليم د آسانۍ دپاره د آخرى سيپارې معکوس چهپائى

سوال: نن صبا په اکثرومدرسوکښې د تجويدالقرآن په شعبوکښې د ماشومانو د تدريس دپاره خصوصاً د آخرى سيپارې ،،عم يتساءلون،، چهپائى داسې کيږى چه دهغې ابتداء د سورة فاتحې نه کيږى اود ،،ولا الضالين،، نه پس سورة الناس او ددې نه پس سورة الفلق ترآخره پورې خلاف ترتيب د سورة نباء پورې سيپاره مکمل کړې شوې ده.نوآيا په دې مذکوره ترتيب سره دعم سيپارې چهاپ کول د شريعت په رو سره جائزدى؟ بينوا وتوجروا

المستفتى: قارى فياض الاسلام مردان..... ۱۹۸۴ء|۶|۱۱

الجواب: دا ترك ترتيب ماشومانو دپاره جائزدې.کما فى ردالمحتار ص۳۶۷ ج۱ قوله ولا يقرا منكوساً وانما جوز للصغار تسهيلاً لضرورة التعليم انتهى.ليکن داسې تاليف ته آخرى سيپاره وئيل

﴿۱﴾ قال ابن عابدين وليس للاجير الخاص ان يعمل لغيره بل ولا ان يصلى النافلة قال فى التتار خانيه وفى فتاوىٰ الفضلى واذا ستاجر رجلاً يوما يعمل كذا فعليه ان يعمل ذلک العمل الى تمام المدة ولايشتغل بشئ آخر سوى المكتوبة وفى فتاوىٰ سمرقند وقدقال بعض مشائخنا له ان يؤدى السنة ايضاً واتفقوا انه لا يؤدى نفلا وعليه الفتوىٰ. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۸ جلد۵ باب ضمان الاجير)

﴿۲﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۰۳ جلد۱ قبيل باب الامامة)

د تالیف عثمانی نه ښکاره مخالف دي.﴿۱﴾ بخلاف القرأة.فافهم.وهو الموفق

د معراج نبوی متعلق د اداره فروغ اردولاهور ,,رسول نمبر،، زړه ورتیا

سوال: اداره فروغ اردو لاهور یوه رساله اوباسی،تیرکال ددې رسالې ,,رسول نمبر،، شائع کړې شو.حکومت ورته په لکهونو انعام ورکړو.په اخباراتو، ریډیو، ټی وی باندې ددې نمبر ډیره مشهورتیا اوشوه، په رساله ,,رسول نمبر،، جلددوئم شماره نمبر ۱۳۰، دسمبر ۱۹۸۲ء باب اول ص۶۰ پیراګراف نمبر ۱۲۲ باندې ډاکټرحمیدالله لیکی:

نبی کریم ﷺ شپه خپل مرحوم تره سره تیره کړه،هلته هغوی یو متبرك خوب اولیده،وړپسې ډاکټر صاحب لیکی: پیراګراف نمبر۱۲۴ ,,خدائې چونکه هرځائې کښې موجوددې لهٰذا دمادی فاصلې طې کولو هیڅ سوال نه پیدا کیږی،قرآن پاك دمعراج دپاره لفظ رؤیا استعمال کړې دې پخپله رسول الله ﷺ فرمائی دمعراج په وخت زه دخوب او بیداری په مینځ حالت کښې ووم دحضرت خدیجه ﷺ نه روایت دې چه دا یو روحانی سفر اوخوب وو،، ددې مضمون څۀ حکم دې؟

المستفتی: چوهدری سردارمحمد لیه پنجاب...۱۸|شعبان ۱۴۰۳هـ

الجواب: دا مضمون قرآن اوصحیح احادیثو سره متصادم دې.﴿۲﴾ حکومت همیشه د اهل زیغ اواهل الحاد په شاباشئ کښې مبتلا وی.وهو الموفق

﴿۱﴾ قال السیوطی و اما ترتیب السور فهل هو توقیفی ایضا او هو باجتهاد من الصحابة خلاف فجمهور العلماء علی الثانی ....ویوقف جبریل النبی ﷺ علی موضع الآیة و السورة فاتساق السور کانساق الآیات والحروف کله عن النبی ﷺ فمن قدم سورة او اخرها فقد افسد نظم القرآن الخ.(الاتقان فی علوم القرآن ص ۶۲ جلد ۱ فصل فی ترتیب السور)

﴿۲﴾ قال العلامه الوسی وذهب الجمهور الیٰ انه فی الیقظة ببدنه وروحه ﷺ والرؤیا تکون بمعنی الرؤیة فی الیقظة کما فی قول ....وقال الواحدی انها رؤیة الیقظة لیلا فقط وخبر شریک لا یعول علیه علی ما نقل عن عبد الحق وقال النووی واما ما وقع فی روایة عن شریک وهو نائم وفی اخریٰ عنه بینا انا عند البیت بین النائم والیقظان فقد یحتج به من یجعلها رؤیا نوم ولا حجة فیه اذ قد یکون ذلک اول وصول الملک الیه ولیس فی الحدیث ما یدل علی کونه ﷺ نائما فی القصة کلها واحتج الجمهور لذلک بانه لو کان مناما ماتعجب منه قریش ولا استحالوه لان النائم قد یری نفسه فی السماء ویذهب من المشرق الی المغرب ولایستبعده احد .وایضا العبد ظاهر فی الروح والبدن وذهبت طائفة منهم .الخ (تفسیر روح المعانی ص ۱۱ جلد ۹ سورة الاسراء :۱)

په قرآنی آیاتونو کښې دخپل طرفه دیوقوم تخصیص تحریف معنوی دی

سوال: یوه ماهنامه رساله (Muslim News) د فروری ۱۹۷۰ء ص ۲۷ باندې یو مضمون (Juler Halima and the Quran Inans tnook javruay) چهاپ شوی دی. چه په دې کښې پاره نمبر ۲۷ سورة رحمٰن آیت ۳۳، ۳۵ کښې د لفظ سلطان غلطه ترجمه، دغسې د سورة نحل آیت ۸۱ کښې دلفظ سرابیل غلطه ترجمه کولو سره ئې ددې خودلو زړه ورتیا کړې ده، چه الله تعالی د امریکی خلقو سپوږمۍ ته دتلو پیشنگوئی دنن نه څوارلس سوه کاله مخکښې کړې ده، اویوځائې سیپاره نمبر ۳۰ سورة نمبر ۹۱ آیت نمبر ۲ کښې د لفظ طلحه نه دامطلب دې چه هلته به دوه پارټئ یو محفوظ لوبه کوی، اوهغه دواړه پارټئ د روس او امریکې دی. بهرحال په دې مضمون کښې د روس او امریکې د اوچتوالی طرف داری شوې ده. اوپه دې کښې ماده پرست قوم افضل خودلې شوې دې. ما مولانا ابوالاعلی مودودی صاحب، مولانا عبیدالله انورصاحب اومولانا محمد ادریس صاحب سره هم رابطه کړې ده. لیکن هغوی هیڅ جواب رانکړو. البته مولانا مودودی صاحب صرف دومره لیکلی دی چه داسې لیکل گمراه کونکی وی، لهٰذا عرض دادې چه تاسو ددې مضمون نگار پوره رد لیکلوسره شائع کړئ. اوماته هم مطمئن کولوسره جواب راکړئ؟

المستفتی: تاج محمد اکونټنټ پائیند کارپوریشن
شاهراه قائداعظم لاهور ۱۹۷۰ء|۴|۶

الجواب: مونږ سره دا رساله نشته، لهٰذا مونږ ددې دتفصیلی ردنه معذوره یو، البته دومره به ضرور اووایو چه دغه سړی تحریف معنوی کړې دې په دې شرط که هغه د امریکې وغیره تخصیص کړې وی. وهو الموفق

د عربئ نه د ناخبره هلکانو او لاؤډ سپیکر په ذریعه دقرآن ترجمه کول

سوال: زمونږ په کلی کښې یو مولوی صاحب په لاؤډسپیکرکښې یو څو هلکانو نه د قرآن کریم ترجمه شروع کړې ده، هغه هلکان د عربئ نه بالکل ناخبره دی هغوی ترجمه څۀ چه د قرآن مجید صحیح تلفظ هم نه شی کولې، په دې وجه خلق دوه ډلې شول، یوه ډله وائی چه دا ترجمه بندول پکاردی. ځکه چه دا

هلکان د عربئ نه هم ناخبره دی خلاصه اومنیه هم نه وړځی، اوبله وجه دا چه داخلق استماع نه کوی چه ددې په وجه ټول خلق ګناهګاریږی، دویمه ډله وائی چه مونږ به په لاؤډ سپیکر باندې ترجمه کوو، ځکه چه دعوت بالجهر راغلې دې، نوآیا دا ترجمه کول غوره دی اوکه نه کول غوره دی؟

المستفتی: احمدشاه زنډو بانډه .... ۱۵| دسمبر ۱۹۷۴ء

الجواب: بهتره داده چه داسې هلکان دې دعربئ وغیره نه خبردارکړې شی لیکن د ناخبرئ په صورت کښې به ددوی ترجمه کول ګناه نه وی، اومناسبه داده چه بې ضرورته په لاؤډ سپیکرکښې ترجمه کول نه دی پکار. لیکن دچا غوږ ایښودلو سره بهٔ جهرکونکې ګنهګار نه وی. اود آوازونو د تصادم په صورت کښې به لاؤډ سپیکر نه شی استعمالولې. فقط

د ,,الیوم ننجیک ببدنک،، آیت تشریح

سوال: قرآن کریم کښې په یوولسمه سیپاره سورة یونس کښې چه د فرعون باره کښې کوم آیت کریمه راغلې دې چه اې فرعون مونږ ستا لاش محفوظ ساتلې دې اوپه آخری زمانه کښې به ستا لاش ښکاره کوو، مهربانی اوکړئ ددې آیت متعلق مونږته تفصیل سره جواب راکړئ؟

المستفتی: اهلیان دره آدم خیل ...... ۱۹۷۸ء| ۸| ۲۲

الجواب: ,,الیوم ننجیك ببدنك،،(۱) الایه، دنجات مطلوبه په ځائې نن مونږ ستا لاش ته د اوبو لاندې ډوبیدو نه نجات درکوو، چه ته هغه چا دپاره عبرت اوګرځې، کوم چه ستانه روسته موجود دی. چه ستا بدحالی او تباهی کتلوسره د الله تعالی داحکامونه اویریږی. (بیان القرآن ص ۳۰ جلد ۵)(۲) وهوالموفق

(۱) (پ: ۱۱، سورة یونس رکوع: ۱۴، آیت: ۹۱)

(۲) دمصر په عجائب ګهرکښې چه کوم لاش پروت دې، چه په هغې باندې خلق د فرعون معهود ګمان کوی اود سورة یونس آیت باندې دلیل نیسی لیکن دادتحقیق خلاف دی. علامه شبیراحمدعثمانی په فوائدعثمانیه تفسیرعثمانی کښې لیکی: دجدید تحقیقاتو نه ثابتیږی چه د فرعون لاش ترنن پورې محفوظ راروان دې. لیکن د قرآنی الفاظوصحت ددې په ثبوت باندې موقوف نه دی. بهرحال په ۱۹۲۶ کښې چه مصریانو ته کوم حنوط شوی لاشونه ملاؤشوی دی، تراوسه پورې داخبره ثبوت ته نه ده رسیدلې، چه واقعی دا دهغه معهود فرعون لاش دې، یا دمصر په فرعونیانو کښې دبل فرعون، اود آیت دامطلب بالکل نه دې چه د فرعون لاش به ترقیامته پورې محفوظ وی. (ازمرتب)

د ختم قرآن نه پس فاتحه اود سورة بقره پنځه آیاتونه لوستل مستحب دی

سوال: که یو کس مجموعی طورسره قرآن کریم ختم کړی. یعنی د الحمد نه والناس پورې، نو هغه به دختم په وخت صرف والناس پورې وائی. یا نورهم د شروع نه وئیل پکاردی. یعنی دالحمدلله نه، وضاحت اوکړئ؟

المستفتی: رسول خان لیب ټیکنیشن کمبائنډ ملټری هسپتال ٣١/٧/١٩٦٩ء

الجواب: دختم قرآن نه پس مستحب دی چه فاتحه او د سورة بقره پنځه آیاتونه اولوستلې شی.

کما فی شرح الاحیاء والاتقان بروایة الدارمی بسند حسن عن ابن عباس عن ابی بن کعب رضی الله عنه تعالیٰ عنهما ان النبی ﷺ اذا قرء قل اعوذ برب الناس افتتح من الحمد ثم قرء البقره الی اولئک هم المفلحون و فی مجمع البحار قراء مکه اذا ختموا القرآن ابتدوا و قرء و الفاتحة و خمس آیات من اول البقرة الی المفلحون. ﴿١﴾ و هو الموفق

د ختم القرآن په موقع باندې اجتماع اود دعا شرعی حیثیت

دسنن دارمی جلد دوئم په آخر(باب فی ختم القرآن) کښې دابوقلابه نه مرفوعاً روایت دې چه څوك دختم قرآن په مجلس کښې حاضرشی. فکانما شهد الغنائم حین یقسم. دحضرت قتاده نه نقل دی چه یوسړی په مسجدنبوی کښې قرآن لوستلو، او ابن عباس رضی الله عنهما به دهغه دختم په انتظارکښې اوسیدلو، اوکله چه به دختم وخت راغې، نوپاسیدلوبه اوهغه ته به ورتلو. دحضرت انس رضی الله عنه نه روایت دې چه کله به ابن عباس رضی الله عنهما ختم کولو نوټول اولاد او اهل بیت به ئې جمع کړل اودهغوی د پاره به ئې دعاکوله. دحکم نه روایت دې چه مجاهدماته دعوت راکړو اووې فرمائیل چه زمونږ دختم کولو اراده ده، په هغې کښې د شرکت دپاره تاسوته دعوت دې. دا روایات په سنن دارمی کښې سندسره رانقل دی، اوپه فتاوٰی هندیه جلد ٥ کښې دمحیط نه ددې دعا او اجتماع کراهت رانقل دې. چه په دې باندې تعامل نه دې واردشوې. داپه خیرالقرون کښې معمول نه وو، لیکن د نوروفقهاؤ نه روایت دې چه په دې عدم جوازبه فتوٰی نه شی ورکولې، اوددې آثاروپه وجه دا آخری قول قوی دې. اود یوحکم د جواز او استحباب دپاره

﴿١﴾ (الاتقان فی علوم القرآن ص١١١ جلد١ قبیل فی الاقتباس وما جرٰی مجراه)

دصحابی قول کافی وی،اګرچه په هغې باندې تعامل واردنه وی.(ملفوظات حضرت مفتی اعظم) (ازمرتب)

د خطاطئ په ذریعه د جاندار ځیزونو په صورت کښې قرآنی آیاتونه لیکل

سوال: یعنیٰ خوشنویس اوخطاط قرآنی آیاتونه دجاندار ځیزونوپه صورت کښې جوړوی، چه هغه په کتلوسره حیوانی شکل په نظر راځی.ددې شرعی حکم څه دې؟

المستفتی: میاں محمدشاه ڈائریکٹر اداره تعلیم
وتحقیق پشاوریونیورسټی ۱۹۷۰ء|۱۲|۱۶

الجواب: مبارك کلمات دجاندار په شکل کښې لیکل ممنوع دی،په عُرف کښې داسې مکتوب ته تصویر وئیلې کیږی خط ورته نه وئیلې کیږی.د سروزرو جوړشوی انسان ته بُت وئیلې شی سره زر نه، بهرحال کله چه دغیرمبارك نقطو او خطونونه حیوانی تصویر جوړکړې شی اوهغه دهیچا په نزد جائزنه وی نود مبارکو نقطو او خطونونه جوړشوې تصویر به په طریقه اولی حرام وی.وهوالموفق

....

....

قال اللہ تعالیٰ

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰىؕ ﴿۳﴾

اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُّوْحٰىۙ ﴿۴﴾

کتاب مایتعلق بالحدیث والسنة

,,لا فتی الا علی،، حدیث نه دې

سوال: څه فرمائی مفتیان دشرع متین په دې باره کښې چه اکثر حضرات فرمائی چه ,,لا فتی الا علی،، حدیث دې، که واقعی حدیث دې نو ددې شرعی حیثیت څه دې اوپه کومه موقع باندې حضور ﷺ ارشاد فرمائیلې وو. وضاحت اوفرمایئ؟

المستفتی: میاں محمدصدیق مغل دهلی کالونی کراچی نمبر ۶..۵|شعبان ۱۴۰۸ھ

الجواب: ددې حضراتو دپاره ضروری ده چه ددې حدیث سند ذکرکړی اویا دحدیث دکتابونو نه دمتعلقه کتاب حواله اوښائی.فقط (۱)

ددرس حدیث په وخت سوال کښې ذکر شوی کیفیات او واردات شریعت سره متصادم نه دی

سوال: دخط کشیده جملو باره کښې شریعت مطهره څه فیصله ورکوی: ,,دغه شان ددرس حدیث د اول قرن د محدثینو ګمان کیدلو چه دآسمان نه وحی راځی، دغسې به ددرس حدیث په وخت زړونو باندې داسې معلومیدله چه الرسول پاک ﷺ صحابو سره په مجلس کښې تشریف فرمادې.اود قال الرسول ﷺ بازارګرم دې.د موجوده دور دیوعالم متعلق داسې وئیل څنګه دی؟

المستفتی: مولانا عزیزالرحمٰن جامعه رحیمیه ډهکی چارسده
امیرجمعیت علماء اسلام چارسده ... ۲۶|رجب ۱۴۰۸ھ

(۱) قال الملاعلی قاری حدیث لا فتی الا علی ولا سیف الا ذوالفقار .لا اصل له مما یعتمد علیه نعم یروی فی الرواه عن الحسن بن عرفة العبدی من حدیث ابی جعفر محمد بن علی الباقر قال :نادی ملک من السماء یوم بدر یقال له رضوان ,,لا سیف الا ذوالفقار لا فتی الاعلی وذکره کذا فی الریاض النضرة ...... اقول مما یدل علی بطلانه انه لو نودی بهذا من السماء فی بدر لسمعه الصحابة الکرام ونقل عنهم الائمة الفخام وهذا شبیه ما ینقل من ضرب النقارة حوالی بدر وینسبونه الی الملائکة علی وجه الاستمرار من زمنه علیه السلام الی یومنا هذا وهو باطل عقلاً ونقلاً ....من مفتریات الشیعة الشنیعه الخ (الموضوعات الکبری للقاری ص۲۶۵ رقم حدیث :۱۰۶۰)

الجواب: دداسې وارداتو او کیفیاتو قرآن اوحدیث سره هیڅ تصادم نشته. و لـه نظـائـر مـنها قـال الـصـحابـه رضـى الـلـه عنهم عند ما قرء ه الصديق الاكبر رضى الله عنه عند وفاة النبی ﷺ. ﴿۱﴾ و هو الموفق

د پیغمبر علیه السلام د عمر مبارک په مختلف روایاتوکښې تطبیق

سوال: ددې آیاتونو باره کښې وضاحت اوکړئ چه ټولو انبیاء علیهم السلام باندې صحیفې هغوی سره نازل شوې وې، اوکوم احادیث چه دحضور ﷺ باره کښې ذکردی. په هغې کښې درې واړه اقوال مختلف دی. دهغې باره کښې وضاحت اوکړئ ځکه چه دا درې واړه احادیث صحیح دی. په دې کښې به دتطبیق څۀ صورت وی؟ آیاتونه دادی:

واتبعوا النور الذی الخ الایة سورة اعراف پ: ۹ آیت ۱۵۷ . فبعث الله النبین . الایة . سورة البقره آیت : ۲۱۳ .اواحادیث دادي: (۱) فهاجر عشر سنین و مات و هو ابن ثلاث و ستین سنة متفق علیه (۲) قال اقام رسول الله ﷺ بمکة خمس عشرة سنة ...... وتوفی وهو ابن خمس و ستین سنة متفق علیه (۳) و عن انس رضی الله عنه قال تو فا الله علی رأس ستین سنة متفق علیه. (مشکواةالمصابیح باب المبعث وبدء الوحی الفصل الاول ص ۲۵۷، ۲۵۸ جلد ۲)

نوپه دې احادیثوکښې به څۀ تطبیق وی؟ اوپه آیاتونوکښې وئیلې شوی دی چه ټولو انبیاؤ سره صحیفې نازل شوې دی؟

المستفتی: محمدصدیق آدم جی ایسوسی ایشن راوالپنډی ۱۰ شعبان ۱۴۰۳هـ

الجواب: آیت واضح المراد دې اود احادیثو تطبیق دادې چه د پیغمبر علیه السلام د ولادت کال اود وفات کال چه دانامکمل دی. که دامکمل شمارکړې شی.نود پنځه شپیته کال روایت به صحیح وی.اوکه کسر (درې کاله) ساقط کړې شی.نود شپیتو کالو روایت به صحیح وی.(لمعات وشرح شمائل)

نوټ: دا اختلاف یا دمکی ژوند په مقدارکښې اختلاف باندې مبنی دې.دا مقدار د بعضو په نزد پنځلس کاله اود بعضو په نزد

﴿۱﴾ قال الحافظ عماالدین ابن کثیر: وقال الزهری حدثنی ابو سلمة عن ابن عباس ان ابابکر خرج وعمر یحدث الناس فقال اجلس یاعمر فابی عمر ان یجلس فاقبل الناس الیه وترکوا عمر، فقال ابوبکر اما بعد من کان یعبد محمداً فان محمداً قد مات ومن کان یعبدالله فان الله حی لایموت قال الله تعالیٰ وما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل الی قوله وسیجزی الله الشاکرین. قال فوالله لکان الناس لم یعلموا ان الله انزل هذه الایة حتی تلاها علیهم ابوبکر فتلقا هامنه الناس کلهم فما سمعها بشر من الناس الا تلاها واخبرنی سعید بن المسیب ان عمر قال والله ماهو الا ان سمعت ابابکر تلاها فعقرت حتیٰ ما تقلنی رجلای وحتی هویت الی الارض. (تفسیر ابن کثیر ص ۵۳۳ جلد ۱ سورة ال عمران ایت : ۱۴۴)

دیارلس کاله اود بعضو په نزد لس کاله دي. ﴿۱﴾ (لمعات)

په مسلم شریف کښې د بنی اسرائلو دقاتل د معافئ والا حدیث وضاحت

سوال: څه فرمائی علمائې کرام اومفتیان حضرات په دې کښې چه یو سړې دحدیث نبوی صراحت سره انکارکوی. حدیث په مسلم شریف ص ۳۵۹ جلد ۲ باندې لیکلې شوې دې. د بنی اسرائیلو د یو سړی دتوبې باره کښې چه هغه ۹۹ قتلونه کړی وو، او روسته ئې یوبل قتل کولوسره ۱۰۰ پوره کړل. بیا د توبې په غرض سره یو الله والا ته ور روان وو، چه په لاره کښې دهغه انتقال اوشو. د فرشتو د تکرارپه وجه دالله تعالی په حکم سره زمکه پیمائش کړې شوه، او فیصله دهغه په حق کښې اوشوه دغه سړې جنتی شو، ددې مسئلې وضاحت اوکړئ چه کوم سړې ددې حدیث نه انکار اوکړی دهغه باره کښې د شریعت څۀ حکم دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: حافظ محمد افرازعباس مقام باسیان
بیروټ مری ...۱۵| جمادی الثانی ۱۴۰۸هـ

الجواب: داحدیث صحیح دې. ﴿۲﴾ دا اصول دین سره متصادم نه دې. الله تعالی چه کله قاتل معاف کوی. نودهغې نه مخکښې مقتول راضی کوی. وهوالموفق

د امت محمدیه په ۷۲ فرقوکښې تقسیمدل اودصلوة وتراحادیث موجوددی

سوال: ډیرځل مې اوریدلی دی چه حضور ﷺ فرمائیلی دی چه زما امت به ۷۲ ډلو کښې تقسیمیږی آیا داحدیث صحیح دې. اود صلوة وترباره کښې احادیث مروی دی یا نه؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: افضل قریشی پوستل کلرك مانر کیمپ اټك... ۲۴|شوال ۱۴۰۴هـ

﴿۱﴾ قال الحافظابن حجر عسقلانی قوله لبث بمكة عشر سنین الخ . هذا يخالف المروی عن عائشة انه عاش ثلاثا و ستین الا ان يحمل على الغاء الكسر كما قيل مثله فی حدیث انس ...... و اكثر ماقيل فی عمره انه خمس و ستون سنة اخرجه مسلم ...... لان مقتضاه ان يكون عاش ستين الا ان يحمل على انه مكث بمكة ثلاث عشر و مات ابن ثلاث و ستين وفی رواية هشام ...... لبث بمكة ثلاث عشرة و بعث لاربعين ومات و هو ابن ثلاث و ستين و هذا موافق لقول الجمهور ......والحاصل ان كل من روى عنه من الصحابة مايخالف المشهور و هو ثلاث و ستون جاء عنه المشهور ...... وقد جمع بعضهم بين الروايات المشهورة بان من قال خمس و ستون جبرا لكسر وفيه نظر لانه يخرج منه اربع و ستون فقط ...... الخ (فتح الباری شرح صحیح البخاری ص ۷۹۹ جلد ۹ كتاب المغازی باب وفات النبی ﷺ)

﴿۲﴾ عن ابی سعید ن الخدری قال قال رسول الله ﷺ كان فی بنی اسرائيل رجل قتل تسعة وتسعين انسانا ثم خرج يسال فاتى راهبا فساله فقال اله توبة قال لا فقتله وجعل يسال فقال له رجل ائت قرية كذا وكذا فادركه الموت فناء بصدره نحوها فاختصمت فيه ملائكة الرحمة وملائكة العذاب فاوحى الله الى هذه ان تقربى والى هذه ان تباعدى فقال قيسوا ما بينهما فوجد الى هذه اقرب بشبر فغفرله متفق عليه. (مشكواة المصابيح ص ۲۰۳ جلد۱ باب الاستغفار الفصل الاول)

كنس والسادس دنا والسابع تعل والثامن بعل ومن ادخل اسماء الشيطٰن فى صلاته تفسد صلاته. الحديث ويعلم بعبارة النص من هذا الحديث لو كان القارى للسورة الفاتحه اماما ولم يتميز السورة الفاتحة من اسماء الشيطٰن افسد صلاة القوم بفساد صلواته وفى هذا اتفاق من المجتهدين۔

نوآيا واقعى دې سره مونځ فاسديږى؟ حالانكه ددې نه ځان ساتل ممكن دى. او ددې راوى ابو الليث سمرقندى دې.په فتاوٰى اوفن حديث كښې ددوى څه مقام دې اوكه دا حديث په بل كتاب كښې مذكوروى نوحواله تلاش كولو سره د شكريه موقعه راكړئ؟

المستفتى: امير الرحمٰن مهتمم مدرسه رحمانيه اسلام پور سوات١٧| ستمبر ١٩٧٩ء

الجواب: ابو الليث سمرقندى د اوچتې درجې امام دې.(مقدمه هدايه اولين واخرين) خوددوى فتاوٰى دغيرمتداوله كتابونو نه ده. كما لايخفٰى.اوددې حديث نه مخرج معلوم دې اونه سند ، البته قابل دتاويل دې.اودا چه داسم شيطان وئيلونه مقصود اظهار دقباحت دې. كما ورد فى بير ذروان ان نخلها كرءوس الشيٰطين.(١) دخلاصة الفتاوٰى نه هنديه ص٨٣ جلد ١ كښې نقل دى.(٢) چه دا تغيرمفسد دصلوٰة نه دې.وهو الموفق

د مهاجرين اوانصارو په مواخاة كښې

د مديني د انصارو بې مثاله فراخدلى

سوال: كله چه صحابه كرامو ﷺ دمكې مكرمې نه هجرت اوكړو نوپه مدينه منوره كښې بعضې انصارو دمواخاة په طور دچا چه دوه ښځې وې يوه ښځه ئې مهاجر رورته پيش كړله.ددې څه روايت موجود دې يانه. حواله راته اوښايئ؟

المستفتى: قارى فضل عظيم اكبرپوره پشاور...٢٥| جمادى الثانى ١٣٩٩هـ

(١) عن عائشه رضى الله عنها قالت سحر النبى ﷺ ...... فخرج اليها النبى ﷺ ثم رجع فقال لعائشة حين رجع نخلها كانه رؤوس الشياطين .الى اخر الحديث (صحيح البخارى ص ٤٦٢ جلد ١ باب صفة ابليس وجنوده كتاب بدء الخلق)

(٢) فى الهنديه ان وصل حرفا من كلمة بحرف من كلمة اخرىٰ نحو ان قرا اياك نعبد ووصل الكاف بالنون او غير المغضوب عليهم وو صل الباء بالعين او سمع الله لمن حمده ووصل الهاء من الله باللام فا للام فالصحيح انه لايفسد ولو تعمد ذلك هكذا فى الخلاصة . (فتاوىٰ هنديه ص٧٩ جلد١ الفصل الخامس فى زلة القارى)

الجواب: بعضې انصارو یعنی سعدبن ربیع رضي الله عنه بعضې مهاجرینو یعنی عبدالرحمٰن بن عوف رضي الله عنه ته دا پیشکش کړې وو. لیکن مهاجرینو قبول نه کړو. (بخاری شریف ص۲۷۵ جلد ۱)

دقائق الاخبار د رطب ویابس اود بې سنده احادیثو مجموعه ده

سوال: محترم مفتی صاحب! دقائق الاخبار نومې کتاب د احادیثو په کتابونو کښې شماریږی یا نه؟ اودا د کومې طبقې کتاب دې او مذهباً کوم مسلك سره دې؟

المستفتی: محمد ثناء الله کتوزی چارسده پشاور.... ۱۹۷۳ء/۷/۹

الجواب: په دې کتاب کښې رطب ویابس او بې سنده احادیث دی دا چاهم د احادیثو په کتابونو کښې نه دې شمار کړې. فقط

په مرض موت کښې سختی مذموم نه ده

سوال: په بعضې احادیثو کښې دی چه د صالحینو مؤمنانو روح د ډیر آسانئ سره اوځی اود کافرانو په سختئ سره، لیکن داسې روایات هم شته چه په هغې کښې د موسیٰ علیه السلام او د محمد صلی الله علیه وسلم د مرګ د سختئ ذکرشوې دې. په دې روایاتو کښې تعارض معلومیږی، وضاحت اوفرمایئ؟

المستفتی: ارشدعلی چارسده... ۱۹۹۰ء/۳/۱۵

الجواب: د مرض موت سختی مذموم نه ده البته د روح وتلو (د زنکدن) سختی ممدوح نه ده. دا داحادیثو خلاصه ده. ﴿۲﴾ اود بې سنده حکایاتونه دلیل نیول داهل علمو دستورنه دې. وهو الموفق

﴿۱﴾ عن عبد الرحمن بن عوف رضی الله عنه قال لما قد منا المدینة اخیٰ رسول الله صلی الله علیه وسلم بینی وبین سعد بن الربیع فقال سعد بن الربیع انی اکثر الانصار مالاً فاقسم لک نصف مالی وانظر ای زوجتی هویت نزلت لک عنها فاذا حلت تزوجتها. فقال له عبد الرحمن لاحاجة لی فی ذلک هل من سوق فیه تجارة قال سوق قینقاع قال فغدا الیه عبدالرحمن فاتی باقط وسمن قال ثم تابع الغدو وفما لبث ان جاء عبدالرحمن علیه اثر صفرة فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم تزوجت قال نعم قال ومن قال امرأة من الانصار قال کم سقت قال زنة نواة من ذهب او نواة ذهب فقال له النبی صلی الله علیه وسلم اولم ولو بشاة. (صحیح البخاری ص۲۷۵ جلد۱ کتاب البیوع)

﴿۲﴾ قال العلامه الوسی اقسام من الله تعالیٰ بطوائف من ملائکة الموت علیهم السلام ءاللین ینزعون الارواح من الاجساد علی الاطلاق کما فی روایة عن ابن عباس ومجاهد اوارواح الکفرة علی ما اخرجه سعید بن منصور ...... وینشطونها ای یخرجونها من الاجساد من نشط الدلو من البئر اذا اخرجها ویسبحون فی اخراجها سبح الذی یخرج من البحر ما یخرج لیسبقون ویسرعون بارواح الکفرة الی النار ...... ومال بعضهم الی تخصیص النزع بارواح الکفار والنشط والسبح بارواح المؤمنین لان النزع جذب بشدة ...... وقال ابن مسعود تنزع الملائکة روح الکافر من جسده من تحت کل شعرة ومن تحت الاظافر واصول القدمین ثم تفرقها فی جسده ثم تنزعها حتیٰ اذا کادت تخرج یردها فی جسده وهکذا مراراً فهذا عملها فی الکفار والنشط الاخراج برفق وسهولة وهو انسب بالمؤمنین الخ (تفسیر روح المعانی ص ۳۰ جلد ۱۶ سورة النازعات : ۱)

د.. الصاق الكعبين عندالركوع والسجود.. په احاديثوكښې تطبيق

سوال: په اعلاء السنن ص۸جلد ۳ باندې ذكردى:

(۱) عن انس مرفوعا اعتدلو فى الركوع والسجود ولا يبسط احدكم ذراعيه انبساط الكلب . رواه الدارمى فى مسنده (۲) وعن ابن مسعود رضى الله عنه قال قال رسول الله ﷺ لا صلوٰة لرجل لا يقيم صلبه فى الركوع والسجود . رواه دارقطنى ـ بيا ددے عبارت لاندے دا اشاره ده: عبد الله ابن مسعود اصلى خلفكم قالا نعم فقام بينهما وجعل احدهما عن يمينه والاخر عن شماله ثم ركعنا فوضعنا ايدينا الخ

په دې احاديثو كښې به دتطبيق څه صورت وى؟

المستفتى: سلطان محمد حقانى شريك دوره حديث

دارالعلوم حقانيه ۱۶ جمادى الثانى ۱۴۰۵هـ

جواب: اعلم ان مؤلف الشرح الكبير والدر المختار وغيرهما صرحوا النسبة الصاق القدمين فى الركوع والسجود لكن الحديث الصريح وجد فى حق الالصاق عند السجود وهو حديث ابن حبان من حديث عائشه .ولم نجد الحديث فى سنية هذا الالصاق عند الركوع والمسطور فى حاشية اعلاء السنن الفهم والاستخراج من الحديث دون الحديث الصريح واللازم من التطبيق الصاق الفخذين دون الصاق الكعبين كما لا يخفىٰ .﴿۱﴾وهو الموفق

﴿۱﴾قال الشيخ محمد فريد دامت بركاتهم (ف) لم يثبت الصاق الكعبين عند الركوع فى الروايات الحديثية والاثار وزبر المتقدمين والمحققين بل قالوابا لفصل بين القدمين نحو اربعة اصابع فما ذكره الزاهدى فى المجتبىٰ وتابعه كثير من الفقهاء انه من السنن فمن اوهام الزاهدى توهمه من ما ورد ان الصحابة كانو يهتمون بسد الخلل حتى يضمون الكعاب والمناكب ولا يخفى ان المراد منه الصاق الكعب بكعب صاحبه لا بكعبه او مراده من الالصاق المحاذاة نعم ثبت رصوص العقبين عند السجود عن عائشة مرفوعا فى رواية ابن حبان كما ثبت طأطأة الراس عند القيام فى حديث ابى هريرة عند الحاكم وحديث ام سلمة عند ابن ماجة. كان الناس فى عهد رسول الله ﷺ اذاقام المصلى يصلى لم يعد بصر احدهم موضع قدميه يقتضيها ايضاً فلعل مراد من انكر عليها المبالغة فيها .

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۱۴۴ جلد۲ باب ما جاء انه يجافى يديه عن جنبيه فى الركوع)

,,فقیه واحد اشد علی الشیطن من الف عابد،، حدیث دی

سوال: فقیه واحد اشد علی الشیطن من الف عابـــد،، دا عبارت حدیث دې یا مقوله ده، که مقوله ده نود کوم ځائې نه ثابته ده، بعضې خلق وائی چه دا مقوله ده حدیث شریف نه دې.جواب راکړئ؟

المستفتی: قاضی حبیب السلام پیرسباق نوشهره ۲۹| جمادی الاول ۱۴۰۳ھ

الجواب: داحدیث شریف دې اود مشکوٰة شریف په کتاب العلم فصل ثانی کښې لیکلې شوې دې،وقال رواه الترمذی وابن ماجه ﴿ ۱﴾ وهوالموفق

دحدیث اقسام، دشاذ تعریف اود تدوین حدیث باره کښې کتابونه

سوال: دحدیث شاذ تعریف څه دې، اود تدوین حدیث اوفقهې باره کښې دڅه خاص اوښۀ کتاب باره کښې اولیکئ،اودحدیث څو اقسام دی؟ والسلام

المستفتی: نامعلوم ...... ۱۹۷۸ء| ۹| ۱

الجواب: دحدیث شاذ درې معانې دی مشهوره معنٰی ئې داده چه یو کمزور ضعیف راوی د یوقوی اومعتمد راوی نه مخالف حدیث نقل کړی.﴿ ۲﴾ اوپه تدوین حدیث اوفقه باندې مستقل کتابونه لیکلی شوی دی.د یوې کتب خانې نه دغه کتابونه واخلئ.اودحدیث ډیراقسام دی.صحیح لذاته، صحیح لغیره، حسن لذاته، حسن لغیره وغیره وغیره ﴿ ۳﴾

﴿ ۱﴾عن ابن عباس قال قال رسول الله ﷺ فقیه واحد اشد علی الشیطان من الف عابد رواه الترمذی وابن ماجه.
(مشکواة المصابیح ص۳۴جلد۱ کتاب العلم الفصل الثانی)

﴿۲﴾قال الشیخ المفتی اعظم محمد فرید دامت بر کاتهم اعلم ان الشاذ یطلق علی معان ثلثة الاول ما رواه الثقة مخالفا لما رواه الناس وهو المروی عن جماعة من علماء الحجاز والثانی مالیس له الا اسناد واحد یشذبذلک شیخ ثقة کان او غیر ثقة وهو المروی عن ابن یعلی الخلیلی والثالث ما تفرد به ثقة من الثقات ولیس له اصل متابع لذلک الثقة قال به الحاکم الخ(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۷ جلد۱ مبحث الشاذ)

﴿۳﴾ قال الشیخ المفتی اعظم محمد فرید دامت بر کاتهم فاعلم ان الحدیث الصحیح ما ثبت بنقل عدل تام الضبط غیر معلل ولا شاذ فان کانت هذه الصفات علی وجه الکمال والتمام فهو الصحیح لذاته وان کان فیها نوع قصور ووجد ما یجبر ذلک القصور من کثرة الطرق فهو الصحیح لغیره وان لم یوجد فهو الحسن لذاته وما فقد فیه الشرائط المعتبرة فی الصحیح کلاً او بعضاً فهو الضعیف والضعیف ان تعدد طرقه وانجبر ضعفه یسمی حسنا لغیره الخ(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۳۸ جلد۱ مبحث تعریف الصحیح والحسن)

بیت الله شریف ته ام المساجد ونیل

سوال: بیت الله شریف ته په یوحدیث یاد سلف صالحینو په یوقول کښې أم المساجد او نوروته لونړه وئیلې شوی دی یا نه، وضاحت اوحوالې سره اوښایئ؟
المستفتی: احسان الحق رائې وند لاهور... ۱۳۹۸/۶/۳۰ء

الجواب: د روایاتو په اعتبار سره معلومه نه ده اود کافی تتبع نه پس هم روایت ملاؤنه شو، البته د قواعدو په اعتبار سره ﴿۱﴾ ام المساجد وئیل لکه څنګه چه مکة المکرمة ته ام القریٰ وئیل جائزدی. ﴿۲﴾ وهو الموفق

د مولانا روم شعر حدیث نه دې خواحادیثوسره معارض هم نه دې

سوال: دوه شعرونه د مولانا روم د مثنوی شریف دفتر اول نه په خدمت کښې ليکلې شی.

چوں زلقمہ توحسد بینی دوام .... جہل وغفلت زایداں راداں حرام

آیا د مولانا روم په دې شعرونو کښې دیوحدیث شریف دمفهوم بیان دې یائې دخپلې تجربې خبرې بیان کړی دی که دیوحدیث مفهوم وی نودصفحې اوکتاب حواله اولیکئ اود شکریه موقعه راکړئ؟

المستفتی: میاں احسان الله ډاك اسماعیل خیل نوشهره ۳۰/ جولائی ۱۹۷۳ء

الجواب: دامضمون دتجربې اوایمانی فراست سره ثابت دې اوهیڅ یوحدیث سره معارض نه دې. ﴿۳﴾ فقط

,,حب الوطن من شعبة الایمان،، حدیث نه دې

سوال: آیا دا د عربئ جمله ,,حب الوطن من شعبة الایمان،، دحدیث نبوی ﷺ

﴿۱﴾ قال الحافظ عمادالدین یخبر تعالیٰ ان اول بیت وضع للناس ای لعموم الناس لعبادتهم ونسكهم يطوفون به ويصلون اليه ويعتكفون عنده للذی ببكة .... عن ابی ذر رضی الله عنه قال قلت يارسول الله ﷺ ای مسجد وضع فی الارض اول؟ قال المسجد الحرام............ عن عبد الله بن عمرو بن العاص مرفوعاً بعث الله جبريل الىٰ ادم وحواء فامرهما ببناء الكعبة فبناه آدم ثم امر بالطواف به وقيل له انت اول الناس وهذا اول بيت وضع للناس الخ (التفسير الابن الكثير ص ۵۰۰ جلد ۱ سورة ال عمران: ۹۶)

﴿۲﴾ قال الله تعالىٰ وكذلك اوحينا اليك قرانا عربيا لتنذر ام القرىٰ ومن حولها وتنذر يوم الجمع لاريب فيه.

﴿۳﴾ عن ابن سعيد ن الخدرى قال قال رسول الله ﷺ اتقوا فراسة المؤمن فانه ينظر بنور الله. ثم قرا ان فى ذلك لايات للمتوسمين. (جامع ترمذى ص ۱۴۰ جلد ۲ ابواب التفسير سورة الحجر)

تکره ده یا نه ده، کوی نو حدیث په کوم کتاب کښې راغلې ده نوم او صفحه اولیکئ؟

المستفتی: میاں احسان الله ډاك اسماعیل خیل نوشهره
۲۸/ جمادی الثانی مطابق ۳۰/ جولائی ۱۹۷۳ء

جواب: دا حدیث نه دے ۔ قال القاری فی المصنوع فی احادیث الموضوع ص ۱۱ حدیث حب الوطن من الایمان لا اصل له عند الحفاظ. ﴿۱﴾ وهو الموفق

په بعضې اسنادو کښې د درج شوی حدیث باره کښې استفسار

سوال: د جامعه حقانیه د یو سند د نقل د تصدیق په موقع باندې احقرته یو عبارت د سند په شروع کښې پټ شان په نظر راغې،، خیر کم من تعلیم القرآن وعلمه،، هم دا عبارت د جامعه اسلامیه په یو سند کښې هم په دې شکل سره دې، احقرته یو حدیث شریف یاد دې چه ،، خیر کم من تعلم القرآن وعلمه،، اوس معلومه نه ده چه په اسنادو کښې کوم عبارت درج دې هغه هم دغه حدیث دې یا دهغې څه بل مطلب دې. په اول صورت کښې په حدیث کښې تحریف اود علمی درسگاه د بې پرواهئ احساس کولو سره څو کرخې درلیږم امید دې چه وضاحت کولو سره به د شکریه موقع راکړئ.

المستفتی: حسین علی شاه سول هسپتال صوابی ۱۹۷۳ء/ ۱/ ۸

الجواب: محترم المقام دامت برکاتهم! السلام علیکم نه پس دې واضحه وی چه د حدیث شریف الفاظ دادی: ،، خیر کم من تعلم القرآن وعلمه،، ﴿۲﴾ او زمونږ په سند کښې دا الفاظ نه دی لیکلې شوی شاید تاسو د بل دارالعلوم د سند نقل کتلې وی. وهو الموفق

﴿۱﴾ قال الملا علی قاری حدیث حب الوطن من الایمان قال الزرکشی لم اقف علیه وقال السید معین الدین الصفوی لیس بثابت وقیل انه من کلام بعض السلف وقال السخاوی لم اقف علیه ومعناه صحیح قال المنو فی ما ادعاه من صحة معناه عجیب اذلا ملازمة بین حب الوطن وبین الایمان ویرده قوله تعالیٰ ولو انا کتبنا علیهم فانه دل علی حبهم لوطنهم مع عدم تلبسهم بالایمان اذضمیر علیهم للمنافقین الخ (الموضوعات الکبریٰ للقاری ص ۱۰۹ رقم حدیث: ۱۳۴)

﴿۲﴾ عن عثمان قال قال رسول الله ﷺ خیر کم من تعلم القرآن وعلمه رواه البخاری. (مشکواة المصابیح ص ۱۸۳ جلد ۱ کتاب فضائل القرآن)

قوت حافظې دپاره نبوي نسخه دحديث نه ثابته ده

سوال: يو ځل حضرت على كرم الله وجهه نبي كريم ﷺ ته دحافظې د كمزورئ شكايت اوكړو نوحضور ﷺ حضرت على رضي الله عنه ته پټ يو څو كلمې اوښودلې، څو اسماء حسنٰى ئې ورته اوښودل چه دهغې په وردسره دحضرت على رضي الله عنه د حافظې كمزورى ختمه شوه، بيا روسته د يو صحابي په تپوس باندې حضرت على رضي الله عنه هغه كلمات اوښودل مهرباني اوكړئ هغه كلمات سره دحوالې راوليږئ؟

المستفتي: محمد عثمان ايم اې بي ايډ هائي سكول شبقدرپشاور

الجواب: په ترمذى جلد ثاني باب دعاء الحفظ كښې داحديث مذكوردې (۱) دهغه ځائې نه ئې يادكړئ. فقط

د تبليغ اود ترغيب ترهيب په حديثونوكښې فرق

سوال: مايقول العلماء العظام فى هذه المسئله: عن عبد الله بن عمر رضى الله عنه قال قال رسول الله ﷺ بلغوا عنى ولو آية وحدثوا عن بنى اسرائيل ولا حرج ومن كذب علىّ متعمداً فليتبوأ مقعده من النار رواه البخارى. يعلم من هذ الحديث جواز التبليغ لكل شخص ماموراً كان او اميراً او غيرهما وعن عوف بن مالك الاشجعى قال قال رسول الله ﷺ لايقص الامير او مامور اومختال وفى رواية او مراءٍ الحديث. فيعلم من هذا الحديث تخصيص التبليغ بالا مير الخ المطلوب منكم الجواب المشفى للقلب بينوا وتوجروا

المستفتي: مولانا عبدالقادر مسجد ميرحتم شبقدرپشاور.. ۳|۵|۱۹٦۹ء

---

(۱) عن ابن عباس انه قال بينهما نحن عند رسول الله ﷺ اذاجاء على ابن ابى طالب فقال بابى انت وامى تفلت هذاالقرآن من صدرى فما اجدنى اقدر عليه فقال له رسول الله ﷺ ياابالحسن افلا اعلمك كلمات ينفعك الله بهن وينفع بهن من علمته ويثبت ما تعلمت فى صدرك قال اجل يارسول الله ﷺ فعلمنى قال اذا كان ليلة الجمعه..............ثم قل فى آخرذلك اللهم ارحمنى بترك المعاصى ابداً ما ابقيتنى وارحمنى ان اتكلف مالايعنينى وارزقنى حسن النظر فى ما يرضيك عنى اللهم بديع السمٰوٰت والارض ذاالجلال والاكرام والعزة التى لاترام اسالك يا الله يارحمن بجلالك ونورروجهك ان تلزم قلبى حفظ كتابك كماعلمتنى وارزقنى ان اتلوه على النحوالذى يرضيك عنى اللهم بديع السموات والارض ذاالجلال والاكرام فالعزة التى لاترام اسالك ياالله يا رحمن بجلالك ونور وجهك ان تنور بكتابك بصرى وان تطلق به لسانى و ان تفرج به عن قلبى وان تشرح به صدرى وان تغسل به بدنى فانه لايعيننى على الحق غيرك ولايوتيه الا انت ولا حول ولاقوة الابالله العلى العظيم .الىٰ اخر الحديث (ترمذى شريف ص ۱۹٦ جلد۲ ابواب الدعوات باب دعاء الحفظ)

جواب: التبليغ مغائر من القصص لان التبليغ هو الايصال باللفظ او المعنى من غير امرٍ زائد والقصص هوا لترغيب والترهيب او الخطبة على الاختلاف فالتبليغ اهون و اسهل من القصص بخلاف القصص فانه لا بد فيه من مراعاة مصالح القوم ومصالح الوقت فافهم. فقط (۱)

د صلاة البروج، والنور حديث موضوعی اود بعضې نوروا حاديثوحوالې

سوال: بنده په يو كتاب كښې لوستلی دی: (۱) حديث شريف دې چه كله ماښام شی نو يوه فرشته دخانه كعبې په چهت باندې نازليږی اودا آوازكوی چه اې دالله تعالى بنده گانو! اود محمد مصطفىٰ ﷺ امتيانو! تاسو باندې يو ژوند راروان دې چه دهغې نوم گوردې تاسو باندې لازم دی چه دآخرت دپاره ذخيره تياره كړئ. دوه ركعته صلاة البروج اوصلاة نور اداكوئ اودوه ركعته نفل هره شپه كوئ، ددې په كولو سره قبر كښې رنړاوی. (۱) تركيب دصلاة البروج: اول ركعت كښې دفاتحه نه پس والسماء ذات البروج اوپه دويم ركعت كښې د فاتحه نه پس والسماء والطارق، (۲) تركيب دصلاة نور: اول ركعت كښې د فاتحه نه پس دوه آياتونه د سورة انعام اوپه دويم ركعت كښې دفاتحه نه پس اولم يرو كم اهلكنا...نه...محضرون، پورې. (۳) تركيب دنفل مونځ: اول ركعت كښې دفاتحه نه پس پنځه ځل سورة الكافرون اوپه دويم ركعت كښې هم، بيا كله چه ورځ شی هم دغه فرشته بيا دبيت المقدس په چهت راځی اوآواز كوی چه اې دالله تعالى بنده گانو اودمحمد مصطفىٰ ﷺ امتيانو! الله تعالى تاسو ته دا ورځ دركړې ده ددې نه سوا تاسو ته يوه ورځ بله هم راتلونكې ده چه دهغې نوم دمحشر ورځ ده، په تاسو باندې لازم دی چه دهغې دپاره ذخيره جمع كړئ په دې كښې هم دمختلف مونځونو طريقه خودلې شوې ده مهربانی اوكړئ ددې حديث عربی الفاظ اومعتبر حواله اوليكئ؟

(۲) د ابوسعيد خدری ﷺ نه روايت دې: كنت في عصابط من ضعفاء المهاجرين

---

(۱) ترجمه: په تبليغ اوقصص كښې فرق دې، ځكه چه تبليغ الفاظ اومعنی رسولو ته وائی چه ددې نه علاوه دې باندې امرزائد نه وی. اوقصص ترغيب، ترهيب ته وائی او په بناء داختلاف خطبې ته وائی. نوتبليغ دقصص نه اهون او آسان دې. اوكوم چه قصص دی په هغې كښې دقوم اووخت دمصلحتونو رعايت ساتلې شوې دې. (وهاب)

وان بعضهم ليستتر ببعض من العرى وقارئ يقرأ علينا ونحن نستمع القرأة قال فجاء رسول الله ﷺ حتى قام علينا فلما رأه القارى سكت قال فسلم فقال ماذا كنتم تصنعون قلنا كان قارئ يقرأ علينا ونحن نستمع بقراته فقال النبىﷺ الحمد لله الذى جعل من امتى امرت ان اصبر بقراء ته نفسى معهم قال ثم جلس وسطنا ليعدل نفسه فينا ثم قال بيده هكذا فتحلق القوم فلم يعرف رسول الله ﷺ منهم احد قال فكانوا ضعفاء المهاجرين بالنور التام يوم القيامة تدخلون الجنة قبل اغنياء كم بنصف يوم كان مقداره خمس مأة عام۔

په دې حديث شريف کښې چونکه لفظ دقارى استعمال شوې دې په دې وجه زما په ذهن کښې خدشه ده ددې حديث شريف حواله دمعتبر کتابونو نه راکړئ؟ (۳) عمرو بن ثريد دخپل پلار نه روايت کوى:

قال ردفت رسول الله ﷺ يوماً فقال هل معک من شعر امية ابن ابى الصلت شيئاً قلت نعم قال هيه فانشدته بيتاً فقال هيه ثم انشدته بيتاً فقال هيه حتى انشدته مأة بيت۔

د معتبر کتابونو نه ددې حديث حواله راکړئ؟

(۴) دحضرت عائشه صديقه رضی الله عنها نه روايت دې:

قالت كانت عندى جارية تغنى فاستاذن عمر فلما احسه سمعت حسه فرت فلما دخل عمر رضى الله عنه تبسم رسول الله ﷺ فقال عمر ماضحكک يا رسول الله ﷺ قال كانت عندنا جارية تغنى فلما سمعت حسک فرت فقال عمر لاابرح حتى اسمع ما كان سمع رسول الله ﷺ ۔

مهربانى اوکړئ ددې ټولو احاديثو حوالې دمعتبر کتابونو نه راکړئ ډيره مننه به وى؟

المستفتى: محمد اکرم تهکال بالا پشاور....۱۹۶۸ء|۲|۴

الجواب: په جهت باندې فرشتې والا حديث موضوعى اوبې اصل دې.او د ابوسعيد الخدرى حديث ابوداؤد شريف کښې دې.(۱) او د عمروبن شريد والا حديث په مسلم شريف کښې دې.(۲) او دحضرت عائشه صديقه رضی الله عنها والا حديث ماسره موجوده کتابونو کښې نشته.او امام ترمذى په وفى الباب عن عمر و عائشه رضى الله عنهما کښې شايد دې حديث طرف ته اشاره کړې ده.(۳) فقط

(۱)(ابوداؤد ص ۱۶۰ جلد ۲ باب فى القصص كتاب العلم) (۲)(مشكواة المصابيح ص ۴۰۹ جلد ۲ باب البيان والشعر)
(۳) عن عبد الله بن بريده قال سمعت بريده يقول خرج رسول الله ﷺ فى بعض مغازيه فلما انصرف جاء ت جارية سودا فقالت يا رسول الله ﷺ انى كنت نذرت ان ردک الله صالحة سالماان اضرب بين يديک بالدف والتغنى فقال لها رسول الله ﷺ ان كنت نذرت فاضربى والا فلافجعلت تضرب فدخل ابوبكر وهى تضرب ثم دخل على وهى تضرب ثم دخل عثمان وهى تضرب ثم دخل عمر فالقت الدف تحت استها ثم قعدت عليه .الى آخر الحديث هذاحديث حسن صحيح غريب من حديث بريده وفى الباب عن عمرو عائشة.
(ترمذى شريف ص ۲۱۰ جلد ۲ باب مناقب ابى حفص عمر بن الخطاب ابواب المناقب)

د تقبیل اومعانقه په معارض احادیثوکښې تطبیق

سوال: دالسلام علیکم ورحمة الله نه پس عرض دادې چه دمشکوٰة شریف په باب المصافحة والمعانقة کښې دحضرت انس رضی الله عنه روایت نه معلومیږی چه نبی کریم ﷺ دیومسلمان رور دتعظیم اوتکریم دپاره دسربښکته کولو اومعانقه اوښکلولونه منع فرمائیلې ده.اودمصافحې اجازت ئې ورکړې دې لیکن ددې سلسلې په نوروا حادیثو کښې کوم چه حضرت عائشې رضی الله عنها، حضرت زراع رضی الله عنه حضرت عطا خراسانی رضی الله عنه اوحضرت براء بن عازب رضی الله عنه روایت کړی دی په هغې کښې لاسونه اوخپې ښکلول اومصافحه اومعانقې ته جائز فرمائیلې شوی دی.نواوس به په دې احادیثو کښې تطبیق څنګه کولې شی؟ وضاحت کولوسره دشکریه موقع راکړئ.

المستفتی: مولانا غلام حسین جلبئ صوابی ۱۹۶۹ء|۳|۲۲

الجواب: تقبیل اومعانقه جائزده ځکه چه د ګڼرو صحیح احادیثونه ثابت دی اود منع والاحدیث محمول دې په خوف دشهوت اوپه حالت دتجرد عن

الوضوء ثلاثاً ثلاثاًعن ابی اسحاق عن ابی حیة ذکر فی الحاشیه علی قوله عن ابی حیة بفتح الحاء الی قوله من الثالثه ومن الرابعة و الخامسة - بنده.بمرادو تشریح لفظ من الثالثه عارف نیستم -دوم جائے این ست فی الترمذی باب ماجاء ان حذف السلام سنة. حدثنا علی بن حجرنا عبد الله بن المبارک والهقل بن زیاد خف الخ بنده.بمرادلفظ خف که مرقوم ومکتوب است علی لفظ زیاد که مرقوم ومکتوب است فی السند عارف نیستم- ؟

المستفتی: مولوی محمد صدیق حقانی

قلعه عبدالله گلستان کوئٹه ۲۰|محرم ۱۴۰۳ء

الجواب: واضحه دې وی چه حافظ ابن حجر رحمه الله په تقریب التهذیب کښې د راویانو دولس طبقې ښودلی دی.نوپه دې الفاظو من الثالثة، من الرابعة، من الخامسة وغیرها،کښې دغه طبقاتو طرف ته اشاره ده که تاسره تقریب التهذیب نه وی نومنهاج السنن ص۵۴، ۵۵ جلد ۱ ته رجوع اوکړئ.﴿۱﴾ اود خف نه مراد دادې چه دا لفظ به مشدد نه وئیلې کیږی.وهوالموفق

د عاشورې په ورځ قبرونو باندې د اوبو اچولو حدیث موضوعی دې

سوال: زمونږ په علاقه کښې په لسم محرم دعاشورې په ورځ باندې سحروختی په تیارۀ کښې خلق ادیرې ته ځی اوپه قبرونوباندې اوبه اچوی،داخلق مونځ نه کوی خو اوبه اچول لازمی کار اوثواب گڼړی.اوس په دې مسئله باندې ددوه سړو جهگړه ده،یودې ته بدعت وائی دویم ورته صحیح وائی.اوپه دلیل کښې وائی چه: کتاب جواهر النفیس ص۱۰۶ اذارش الماء علی قبور الاقرباء فی یوم عاشوراءکفر عن المیت عشرة الاف ذنوبه واعطے الله له عشرة الاف درجة وقال جابر رضی الله عنه ان بلال رضی الله تعالیٰ عنه رش الماء علی قبر علیه الصلاة والسلام

مهربانی اوکړئ تحقیقی جواب راولیږئ؟

المستفتی: سورگل ضلع کوهاټ.....۱۹۷۰ء|۴|۹

﴿۱﴾قال العلامة الفهامه الشیخ مفتی اعظم محمدفرید دامت برکاتهم قوله عن ابی حیة ....قال فی التقریب مقبولة من الثالثة وقد مر مبحث مراتب الراوة وطبقاتهم فی باب ما جاء ان مفتاح الصلواة الطهور فقد قال فیه امابیان المراتب فاولها الصحابة اصرح بذلک لشرفهم والثانیه من اکد مدحه اما بالعل مثل اوثق الناس ....الثالثه من افرد بصفة کثقة او متقن او عدل اوثبت ....واما الطبقات فالاولیٰ الصحابة ....الثانیه طبقة کبار التابعین ....الثالثة الطبقة الوسطی من التابعین ....الرابعه طبقة تلیها وجل روایهم من کبار التابعین کالزهری الخ (منهاج السنن شرح جامع السنن ص:۵۴،۵۵،۱۳۵ جلد: ۱)

الجواب: په قبرونو باندې اوبه اچول د دفن په وخت کښې جائز دی.
لـماروا ه صاحب شرح السنة مر سلا انه علیه السلام ر ش علی قبر ابنه ابراهیم والبیهقی عن جابر رضی الله تعالی عنه مو قو فا انه (رش علی قبر النبی صلی الله علیه وسلم. ﴿۱﴾(مشکواة ص ۱۶۳ جلد ۱)
لیکن د عاشورې په ورځ د ثواب په ارادې سره قبرونو باندې اوبه اچول بدعت قبیحه دې، نه د قرآن نه ثابت دې او نه د بل حدیث نه ثابت دې او نه د فقهې د معتبر کتابونو نه ثابته ده. او که څوك د حدیث دعوٰی اوکړی نو د هغې سند دې ذکر کړی او د داسې کتاب حواله دې ورکړی چه هغه سند سره احادیث روایت کوی. چه مونږ ئې پخپله تحقیق اوکړو، او دا حدیث کوم چه په جواهر النفیس کښې ذکر دې نه د دې سند معلوم دې او نه ئې حواله معلومه ده بلکه په دې باندې د وضع آثار ښکاره دی. بله دا د یو اوږد حدیث حصه معلومیږی چه هغه موضوعی دې.
قال فی الفوائد المجموعة ص ۳۵،۶ ۳ حدیث من صام عاشورا اعطی ثواب عشرالاف ملک الخ ذکره فی اللآلی مطولاً عن ابن عباس مرفوعاً وهو ﴿۲﴾موضوع فقط

وجود موجودات برونې محمد ﷺ او د نبی علیه السلام د نور کیدلو مطلب

سوال: تمام موجودات بروئے محمد صلی اللہ علیہ وسلم وجود آمدند یا نہ و محمد صلی اللہ علیہ وسلم نور بود یا نہ؟
المستفتی: عبداللہ مہاجر افغانستان پشاور شہر...... یکم رشعبان ۱۴۰۳ھ
جواب: نزد ارباب تحقیق الفاظ حدیث لولاک موضوع و مضمون او ثابت است۔﴿۳﴾ وحدیث اول ما خلق اللہ نوری بمعنی اول ما خلق اللہ روحی است در حواشی نشر الطیب وغیرہ قابل تسلیم است۔

﴿۱﴾مشکواة المصابیح ص ۱۴۸، ۱۴۹ جلد ۱ باب دفن المیت)
﴿۲﴾ومن ذلک حدیث: من صام یوم عاشوراء کتب الله له عبادة ستین سنة فهذا باطل یرویه حبیب بن ابی حبیب عن ابراهیم الصانع عن میمون بن مهران عن ابن عباس وحبیب هذا غیر حبیب کان یضع الاحادیث. (الموضوعات الکبریٰ ص ۲۹۴ رقم حدیث: ۱۱۴۱)
﴿۳﴾حدیث لولاک لماخلقت الافلاک، قال الصنعانی انه موضوع کذافی الخلاصة لکن معناه صحیح فقد روی الدیلمی عن ابن عباس رضی الله عنهما مرفوعاً اتانی جبریل فقال یامحمد لولاک ماخلقت الجنه ولولاک ماخلقت النار وفی روایة ابن عساکر لولاک ماخلقت الدنیا. (الموضوعات الکبریٰ ص ۱۹۴ رقم حدیث: ۷۵۴)

حدیث ,,ولد الزنا لایدخل الجنة,, موضوعی دی

سوال: یو حدیث دې: ,, ولد الزناء لایدخل الجنة،، آیا ددې څهٔ اصل شته؟
المستفتی: غلام سرور سنګاپور..... ۱۹۸۳ء|۸|۱۰

الجواب: ددې حدیث متعلق په ,,المصنوع فی احادیث الموضوع،، ص ۳۱ کښې لیکلی شوی دی ,,ولد الزنا لایدخل الجنة لا اصل له انتهٰی.(۱) اودا حدیث

ده.قال الله تعالیٰ: لایعصون الله ما امرهم ویفعلون ما یـؤمرون.،،(۱) البته په اسرائیلیاتو کښې دا قصه لیکلې شوې ده.فقط

د غوا په پیو کښې شفا اوپه غوښه کښې د بیمارۍ والا حدیث مطلب

سوال: په ،،مسند امام اعظم مترجم اردو فوائد از مولانا سعد حسن،، کښې ذ سنن والؤ نه یو حدیث نقل شوې دې.دا ثبوت څنګه دې،چه ابن سنی احمد حاکم د ابونعیم نه په دې معنیٰ سره روایت کړې دې چه نبی علیه السلام اوفرمائیل چه د غوا پئ څکئ ځکه چه دا دوا ده، او ددې غوړی شفا ده،اوځان ساتئ ددې د غوښې نه ځکه چه ددې غوښه بیماری ده؟

المستفتی: خلیل الرحمٰن.....۱۳۹۸ھ|۴|۳

الجواب: چونکه د دارالعلوم په کتب خانه کښې د ابن سنی وغیره کتابونه نشته، په دې وجه ددې روایت دسند متعلق تحقیق ملاؤنه شو،البته که دا حدیث ثابت وی نودا به د الماء المشمش په شان په نهی طبعی باندې حمل کولې شی په نهی شرعی باندې نه، (۲) وهو الموفق

د نبی کریم ﷺ د سوری متعلق حدیث د حکیم ترمذی ثابت نه دې

سوال: حکیم ترمذی لیکلی دی:ان النبی ﷺ لم یکن یریٰ له ظل فی شمس ولا قمر الخ،، آیا دا حدیث په اعتبار دسند سره صحیح دې یا نه؟

المستفتی: نامعلوم طالب العلم دارالعلوم حقانیه.... ۱۹۹۰ء|۹|۱۱

الجواب: دا روایت ثابت نه دې.(۳) وهو الموفق

د حضرت عمر رضی الله عنه صحبت سره د روژې دافطار د اثر وضاحت

سوال: دیو عـالـم نه مې اوریدلی دی چه حضرت عمر رضی الله عنه به همبستریٔ سره روژه ماتوله، آیا دا خبره صحیح ده اوحواله د کتاب احیاء العلوم جلد دویم ص۳۴ ورکوی، ددې وضاحت اوکړئ مهربانی به وی؟

المستفتی: نامعلوم......۸| رمضان ۱۴۰۸ھ

---

(۱)(پ: ۲۸ سورة التحریم رکوع: ۱۹ آیت: ۶)

(۲)عن عائشة رضی الله عنها اتی النبی ﷺ بلحم بقر فقیل هذا ما تصدق به علیٰ بریرة فقال هو لها صدقه ولنا هدیة . (صحیح المسلم ص ۳۴۵ جلد ۱ باب اباحة الهدیة للنبی ﷺ......)

(۱) عن زکوان ان رسول الله ﷺ لم یکن یري له ظل الخ. دا روایت جلال الدین سیوطي رحمه الله په خصائص الکبري ص۶۸ جلد ۱ کښې ذکر کړي دي.ددې رومبی راوی عبدالرحمٰن بن قیس زعفرانی لره دحدیث عالمانو احادیث وضع کونکې اوبعضو کذب طرف ته منسوب کړې دې. کما فی تهذیب التهذیب للعلامه ذهبی رحمه الله ص۲۳۱ جلد۶ رقم ۴۱۳۰، او دغسې دویم راوی عبدالملك بن عبدالله بن الولید هم مجهول الحال دې د اسماء الرجال په متداول کتابونو کښې ددوی حال مذکورنه دې (ازمرتب)

الجواب: همبستری کولو سره افطار ممنوع دي دخوراك څكاك په شان، اولكه څنګه چه دبخاری شريف وغيره حديث په بناء باندې دخوراك څكاك شهوت دمونځ په حاضرئ باندې دمقدم كولو اجازت دې.نو دغسې دجماع د شهوت تقديم به هم په طريقه اولی جائز وی.

ولم اجد هذا الاثر في تلك القصة ولا استبعاد فيه كما اشرت اليه نعم الاخبار من امر جزئ لما يوهم الدوام والكلية ظلم عظيم .﴿۱﴾ وهوالموفق

د پنځمې او شپږمې كلمې دحديث نبوی ﷺ نه حديث

سوال: آيا دڅلور كلمونه علاوه د پنځمې اوشپږمې كلمې دحديث نبوی ﷺ نه څه ثبوت شته؟ يا خلقو من ګهړت (دځانه) وضع كړې دی.او آيا دا ضروری ګرځول اود نكاح په وخت وئيل بدعت دی؟ بينوا وتوجروا

المستفتی: قاری بشيراحمد علوی ...۳| رمضان المبارك ۱۳۹۵هـ

الجواب: په احاديثو كښې دشپږونه زياتې كلمې ثابت دی.﴿ ۲﴾ اود نكاح په وخت د يوې وئيل هم ضروری نه دی.(رواه ابوداؤد والترمذی) وهوالموفق

د امامت علی رضي الله عنه تحقيق او حديث د غديرخم

سوال: بعضې خلق د غديرخم په موقعه باندې دحضور ﷺ دفرمان نه دعلی رضي الله عنه دامامت ثابتولو كوشش كوی نودا حديث اوددې خبرې حقيقت څۀ دې؟ بينوا وتوجروا

المستفتی: مولوی عبدالحنان بخشالی ضلع مردان...۱۹۶۹ء|۵|۱۵

﴿۱﴾ ما په دې قصه كښې دا اثر اونه موندلو.ليكن په دې كښې څه استبعاد هم نشته لكه چه ما دې ته اشاره هم كړې ده.البته د يو جزئی امر دخبر په وجه د دوام او كليه وهم كول ډير ظلم دې.

﴿۲﴾عن بلال بن يسار بن زيد مولى النبي ﷺ قال حدثني ابي عن جدي انه سمع رسول الله ﷺ يقول من قال استغفر الله الذي لا اله الا هو الحي القيوم واتوب اليه غفرله وان كان قد فر من الزحف رواه الترمذي وابوداؤد لكنه عند ابي داؤد وهلال بن يسار وقال الترمذي هذا حديث غريب . (مشكواة المصابيح ص ۲۰۵ جلد ۱ باب الاستغفار والتوبة)

قال ابن عابدين قلت ولم ار في الحديث ذكر صباحا ومساء بل فيه ذكر ثلاثا كما في الزواجر عن الحكيم الترمذي الا ادلك على ما يذهب الله به عنك صغار الشرك وكباره تقول كل يوم ثلاث مرات اللهم اني اعوذبك ان اشرك بك شيئا وانا اعلم واستغفرك لما لا اعلم .وعند احمد والطبراني ايها الناس اتقوا الشرك فانه اخفى من دبيب النمل قالوا وكيف نتقيه يارسول الله قال قولوا اللهم انا نعوذبك ان نشرك بك شيئا نعلمه ونستغفرك لما لانعلمه.(ردالمحتار ص ۲۱۶ جلد ۳ قبيل مطلب توبة اليأس)

جواب:(۱)حدیث غدیر خم .رواه البراء بن عازب و زید بن ارقم ان رسول الله ﷺ لما نزل بغدیر خم اخذ بید علی فقال الستم تعلمون انی اولیٰ با لمؤمنین من انفسهم قالوا بلیٰ قال الستم تعلمون انی اولیٰ بکل مومن من نفسه قالوا بلیٰ فقال اللهم من کنت مولاه فعلي مولاه اللهم وال من والاه و عادمن عاداه فلقیه عمر بعد ذلک فقال له هنیئاً یا ابن ابی طالب اصبحت و امسیت مولیٰ کل مومن و مومنة . رواه احمد (مشکواة ص ۵٦۵ جلد ۲)

په دې حدیث شریف کښې پیغمبر علیه السلام د حضرت علی رضی الله عنه د پاره ولایت ثابت کړې دې.او ولایت د ډیرو معانو احتمال لری.

ولایت د نصرت او محبت معنیٰ د پاره هم راځی.فمعنی المولی هوالناصر اوالمحبوب، لهٰذا د دې حدیث نه د امامت معنیٰ اخستل او په دې کښې محصور کول غلطی ده. او که د دې نه بالفرض د امامت معنیٰ مراد واخستلې شی بیاهم د شیعه ګانو د پاره د احجت نه دې.ځکه چه پیغمبر علیه السلام د حضرت علی رضی الله عنه د پاره بالفعل ولایت ثابتوی دائه چه هغوی سره د آئنده د پاره وعده کوی.او دا په هیچا پټه نه ده چه حضرت علی رضی الله عنه د پیغمبر ﷺ په ژوند کښې بالفعل امیر او خلیفه وو، او بالفعل ناصر او محبوب وو.نو دا هم یوه واضحه قرینه ده چه مراد امارت او خلافت نه دې.او بالفرض که دا او منلې شی چه مراد د خلافت او امارت وعده ده، نو دا په اتصال باندې په محمول کولو د ټولو صحابه کرامو بلکه د حضرت علی رضی الله عنه تغلیط موجود دې.پس د دې نه مراد به اتصال نه وی.پس دا به مراد وی چه په استقبال کښې به دوی هم امیر او خلیفه وی.د دې حدیث نه د شیعه ګانو استدلال کم فهمئ او غلط فهمئ باندې مبنی دې.د شیعه ګانو د کتابونو نه دا ثابته ده.چه حضرت علی رضی الله عنه د خپل خلافت نه انکار کړې دې.او د نورو خلفاؤ وزیر او قاضی خپل اختیار سره پاتې شوې دې.دا ټول تفصیلات په فتویٰ کښې نه شو لیکلې.د زیات تفصیلاتو د پاره نصیحة الشیعه مصنفه مولانا احتشام الدین او هدیة الشیعه د مولانا قاسم بانی دارالعلوم دیوبند او تحفه اثنا عشریه مصنف شاه عبدالعزیز صاحب طرف ته مراجعت او کړئ.او په ضروری بحث باندې مونږ په افتاء کښې اکتفا کوو.وهو الموفق

په شب معراج کښې د رؤیت باری تعالی په روایاتوکښې تطبیق

سوال: آیا حضور ﷺ الله تعالی دمعراج په شپه لیدلي دي یانه؟ ځکه چه په شب معراج باندې دتلو واقعه بعضې خلق په خوب سره تعبیرکوی. اودا روایت پیش کوی چه حضرت عائشه رضی الله عنها په شب معراج کښې دالله تعالی د دیدار قائل نه ده، اوبعضې خلق قائل دی. اوپه دلیل کښې دحضرت عباس رضی الله عنه روایت نقل کوی. نود مسئلې وضاحت کولو سره ثواب دارین حاصل کړئ؟

المستفتی: محمد جاوید هزاروی......۱۹۷۸ء|۷|۲۹

الجواب: واضحه دې وی چه لیلة المعراج سره متعلق په اخبار اوآثارکښې جمع اوتطبیق مشهوره خبره ده.

ای رئ الله تعالیٰ بقلبه لا بوجهه .او با لحجاب لا بلا حجاب او عند عدم التجلی التام لا عند التجلی التام و هکذا . ﴿۱﴾ **وهوالموفق**

د موسٰی علیه السلام د روح قبض کول قرآنی آیت ,,لایستقدمون ساعة,,الخ سره متناقض نه دي

سوال: څه فرمائی علمائې حق په دې مسئله کښې چه حضرت موسٰی علیه السلام د روح قبض کولو په وخت عزرائیل علیه السلام په څپیړه اووهلو اویوه سترګه ئې ورله

فليراجع . و افقاء البصر كان من الجسم التمثل به لامن الجسم الملكى لعدم الامكان . فافهم والیراجع الى اصل الحديث حتى يتميز حديث الرسول من زيادات الوعاظ .﴿۱﴾و هو الموفق.

د شداد دجنت په قرآن اوحدیث کښې هیڅ ثبوت نشته

سوال: بعضې خلق وائی چه شداد کافر کوم جنت جوړ کړې وو هغه الله تعالی په زمکه کښې محفوظ ساتلې دې. او دقیامت په ورځ به دشداد جوړ کړې شوې جنت ښائی. په دې باندې یو سړی اووئیل چه دائې جنت نه بلکه یو ښائسته کور جوړ کړې وو. چه هغې ته به شداد جنت وئیلې، الله تعالی تباه اوبرباد کړو. او یوه ورځ به د کهنډراتو په شکل کښې راوځی. بهرحال آیا داجنت واقعی ترننه پورې په زمکه کښې محفوظ دې. آیات اواحادیثو سره ثابته کړئ. اودا جنت ئې دکومو خلقو په ذریعه جوړ کړې وو. اوشداد کافرته دجنت نقشه چا خودلې وه. پوره وضاحت اوکړئ؟

المستفتی: فضل دیان چراټ ډاك اسماعیل خیل... ۲۹ ربیع الاول ۱۳۹۰ھ

الجواب: دشداد دجنت جوړولو ثبوت قرآن اوحدیث نه نۀ ملاویږی دایوه اسرائیلی خبره ده او واضحه دې وی چه جنت په عربئ ژبه کښې باغ ته وائی، لهٰذا دشداد جنت او باغ جوړول دعقل نه لرې خبره نه ده. بې شکه داخبره صحیح نه ده چه په هغې کښې هغه خاصیات وی کوم چه دمعروف جنت په څیزونو کښې موجود دی. اوداهم صحیح نه ده چه دا به اتم جنت وی. او مسلمانان به هغې ته د جزاء په طور داخلیږی. دا دمعقول اومنقول دواړو خلاف ده. فقط

(بقیه حاشیه)﴿۲﴾مشکواة المصابیح ص ۵۰۷ جلد ۲ باب بدأ الخلق و ذکر الانبیاء علیهم السلام الفصل الاول)

﴿۱﴾ ترجمه: داحدیث سنداً صحیح دې اومتناً دې نه څه محال نه لازمیږی ځکه چه انبیاؤ ته اختیار ورکولې شی. او موسٰی علیه السلام ته فرشتې اختیار نه ورنه کړو. نوموسٰی علیه السلام هغه اونه پیژندلو لکه چه په قسطلانی کښې دی. او سترګه ویستل جسم تمثیلی نه وو دجسم ملکی نه دعدم امکان په وجه نه وو. فافهم. اواصل حدیث ته رجوع اوکړئ چه په حدیث باندې د واعظانو دزیادت نه تمیزراشی.

قال العلامه ابن حجر عسقلانی والجواب ان الله لم يبعث ملك الموت لموسىٰ و هويريد قبض روحه حينئذ وانما بعثه اليه اختيارًا وانما لطم موسىٰ ملك الموت لانه رأى آدميا دخل داره بغير اذنه ولم يعلم انه ملك الموت و قد اباح الشارع فقء عين الناظر فى دار مسلم بغير اذن. وقد جاء ت الملائكة الىٰ ابراهيم والىٰ لوط فى صورة آدميين فلم يعرفا هم ...... انما لطمه لانه جاء لقبض روحه من قبل ان يخيره لما ثبت انه لم يقبض نبى حتى يخيره ......وقال ابن قتيبة انما فقأ موسى العين التى تخييل و تمثيل وليست عينا حقيقة الخ (فتح البارى شرح صحيح البخارى ص ۲۵۲ ، ۲۵۳ جلد ۸ باب وفات موسىٰ و ذكره بعد كتاب الانبياء)

د شوافعو د مستدل غزوة الرقاع والا حدیث ضعف

سوال: د غزوة الرقاع واقعه کومه چه اهل حدیث اوشوافع ددې مسئلې په دلیل کښې پیش کوی چه وینې وتلوسره اودس نه ماتیږی. د دوره حدیث شریف په دوران کښې مې ستاسو حضراتو نه اوریدلی ووچه په دې حدیث کښې یو راوی عقیل بن جابر مجهول دې اومحمدبن اسحٰق متکلم فیه دې نو که په کوم کتاب کښې دا مسئله موجود وی نو دهغې نوم او مرجع راته راولیږئ؟
خویدکم: مولانا عبدالهادی صاحب ګندف صوابی ۲۸| ربیع الثانی ۱۴۰۲ھ

الجواب: تاسو د بذل المجهود صفحه ۹ جلد اول او د معارف السنن اکثر ځایونه اوګورئ. چه ددې جواب مخرج او نورجوابات هم درته معلوم شی. او میزان الاعتدال ص ۸۸ جلد ۳ هم اوګورئ. (۱) وهوالموفق

د عهدنامې مضمون اود فضیلت روایات

سوال: دلته د حیدرآباد سندهـ اوسیدونکو یوه عهدنامه سند ګرځولې ده، چه عهدنامه قرآن شریف دې په دې کښې د عربئ اوقرآن شریف الفاظ دی که یو سړې په ټول عمرکښې یو مونځ هم اونه کړی. خو په ټول عمرکښې یوځل عهدنامه اووائی نو هغه دجنت حقداردې اودجهنم اورپه هغه باندې حرام دې. (۱) عهدنامه قرآن ګرځول څنګه دی؟ (۲) عهدنامه د قرآن مخالف ده که موافق؟ (۳) په عهدنامه کښې موجود احادیث صحیح دی یا ضعیف؟ (۴) عهدنامه کښې مذکوره فضائلو باندې اعتقادساتل څنګه دی؟ (۵) که عهدنامه د قرآن او احادیثو خلاف وی نو دخلقو عقیدې صفا کولو دپاره ددې بې حرمتی او سوزول جائزدی یا نه؟
المستفتی: مولاناغلام ربانی تعلقه ډګری ضلع میرپورخاص سندهـ ۱۹۶۹ء|۴|۱۲

الجواب: (۱) عهدنامه قرآن ګرځول کفردې ځکه چه په قرآن کښې زیادت کفردې. (۲) دعهدنامې مضمون صحیح دې لیکن قرآن نه دې. (۳) قال العلامة الشامی ص ۸۴۷ ج ۱ نقل بعضهم عن نوادرالاصول للترمذی ما یقتضی ان هذاالدعاء له اصل (۲). (۴) اکثر فضائل بې ثبوته او بې دلیله دی. (۵) چونکه سوزولو سره فتنه نه ختمیږی لهٰذا د اسماء الله په سوزولو باندې اقدام کول نه دی پکار. بخلاف ماوردفی حق المصحف. وهوالموفق

---

(۱) وفی منهاج السنن والجواب عن دلائلهم ان حدیث جابر معلول سنداً لان فی سنده محمد بن اسحاق وعقیل بن جابر والاول قیل فی حقه کذاب والثانی مجهول لم یرو عنه غیر صدقة بن یسار و کذالیس فیه قول الرسول ولا فعله الخ (منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۱۱ جلد ۱ الوضوء من القئ والرعاف)
(۲) (رد المحتار هامش الدرالمختار ص ۶۶۸ ج ۱ قبیل باب الشهید)

د ام ایمن د حضور ﷺ متیازې څکل

سوال: آیا د ام ایمن د حضور ﷺ متیازې څکل د کوم حدیث نه ثابت دی؟

المستفتی: محمد صابر شاه ډیره اسماعیل خان.... ۲/ربیع الاول ۱۴۰۲ھ

الجواب: دا واقعه حاکم په مستدرك کښې ذکر کړې ده.

د ,,اختلاف امتی رحمة،، روایت

سوال: د حضور ﷺ دا روایت چه ,,اختلاف امتی رحمة،، یعنی زما دامت اختلاف رحمت دې آیا دا روایت صحیح دې؟

المستفتی: سلطان شیر ایم آر ایف کالونی کامره اټك..۲۰/رمضان ۱۴۰۵ھ

الجواب: دا حدیث ثابت دې ددې اختلاف په نتیجه کښې دین ښکاره شو دائمه اربعه اختلاف سره دین واضح شو. او خلق په صحیح لاره روان شول. (فلیراجع الی موضوعات الکبیر لملا علی قاری ص۱۷) ﴿۱﴾ وهو الموفق

د فیض الباری په یو عبارت باندې د اشکال ازاله

سوال: بخدمت محترم المقام حضرت مولانا مفتی محمد فرید صاحب مدظله العالی!

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته..... جناب والا د فیض الباری جلد ۳ ص۳۹۵ ددې عبارت مطلب ستاسو نه پوهیدل غواړو، امید دې چه تاسو به ضرور راهنمائی اوکړئ.

﴿۱﴾ حدیث اختلاف امتی رحمة زعم کثیر من الائمه انه لااصل له ،لکن ذکره الخطابی فی غریب الحدیث مستطرداً واشعر بان له اصلا عنده وقال السیوطی اخرجه نصر المقدسی فی الحجه والبیهقی فی الرسالة الاشعریه بغیر سند واورده الحلیمی والقاضی حسین وامام الحرمین وغیرهم ولعله خرج فی بعض کتب الحفاظ التی لم تصل الینا والله اعلم وقال الزرکشی اخرجه نصر المقدسی فی کتاب الحجة مرفوعاً والبیهقی فی المدخل عن القاسم بن محمد قوله وعن عمر بن عبد العزیز قال ما سرنی لو ان اصحاب محمد لم یختلفوا لانهم لو لم یختلفوا لم یکن رخصة قال السیوطی و هذا یدل علی ان المراد اختلافهم فی الاحکام وقیل المراد اختلافهم فی الحرف والصنائع ذکره جماعة فسبحان من الهم العباد فیما اراد .الخ (الموضوعات الکبیر لملا علی قاری ص ۵۱ رقم حدیث: ۱۶۰)

واعلم ان فی التحریف ثلاثة مذاهب ذهب جماعة ان التحریف فی الکتب السماویة قد وقع بکل نحو فی اللفظ والمعنی جمیعاً و هو الذی مال الیه ابن حزم و ذهب جماعة الیٰ ان التحریف قلیل ولعل الحافظ ابن تیمیة جنح الیه و ذهب جماعة الیٰ انکار التحریف اللفظی رأساً فالتحریف عندهم کله معنوی قلت یلزم علیٰ هذا المذهب ان یکون القرآن ایضاً محرفاً فان التحریف المعنوی غیر قلیل فیه ایضاً والذی تحقق عندی ان التحریف لفظی ایضاً اما انه عن عمد منهم او لمغلطة فالله تعالیٰ اعلم.

مخطط (خط کشیده) عبارت لوستلوسره مې سر او چورلیده، یو طرف ته د محفوظیت قرآن کریم بنیادی او قطعي یا ضروری عقیده وانا له لحافظون لاندې قدیماً اوحدیثاً دمفسرینو یو یو حرف بلکه زیر اوزبر پورې د حفاظت تصریح... دامام حزم رحمه الله د ،،الملل والنحل جلد ۲ ص ۸۰،، دا ارشاد:

ثم مات ابو بکر وولی عمر ...... ان لم یکن عند المسلمین اذامات عمر مائة الف مصحف من مصر الی العراق الی الشام الی الیمن فما بین ذلک فلم یکن اقل ثم ولی عثمان فزادت الفتوح فلو رام احد احصاء مصاحف اهل الاسلام ما قدر ...... واعلموا انه لو رام احد ان یزید فی شعر النابغة او شعر زهر کلمة او ینقص اخری ما قدر لانه کان یفتضح الوقت و تخالفه النسخ المبثوثة فکیف القرآن فی المصاحف و هی من آخر الاندلس و بلاد البرید السودان الیٰ آخر السند و کابل و خراسان والترک والصقالیة و بلاد الهند فما بین ذلک فظهر حمق الرافضة و مجاهدا تها با لکذب الخ وقیل ذلک فی ص ۷۸ واما قولهم فی دعوی الروافض تبدیل القراآت فان الروافض لیسوا من المسلمین.

اود علامه خفاجي رحمه الله اوپخپله دقاضي عياض رحمه الله د ،،شفاء،، اود ،،نسیم الریاض،، ددې فرمان (ج ۴ ص ۵۵۳ نسیم الریاض)

و کذلک کما کفرنا هذا نکفر من انکر القرآن کله او انکر حرفاً منه او کلمة او غیر شیئا منه بابدال زیادة او نقص فیه کلاماً لیس منه [او ددے نه مخکے] والمرتاب فی ذلک المعلوم من الدین با لضرورة والمنکر بعد البحث و صحبة المسلمین کافر بالاتفاق ولا یعذر بقوله لا ادری الخ

بهرحال دا اوددې په شان شل بلکه ددې نه هم د زیات تصریحاتو باوجود مونږه ټولو طالب علمانو ته معلومه ده دحضرت شاه صاحب د پورته مخطط الفاظو مقصد څه دې؟... خدائې دې اوکړی چه دا زما دناپوهئ کرشمه وی، او تاسو یوه داسې تسلی بخش توجیه اوفرمایئ چه د زړه داطمینان دولت حاصل شی. پته نه لګی چه زما په عقل اوفهم څه اوشو چه دې سره سخت پریشانه یم. او باربار د ٌربنا لاتزغ قلوبنا،، دعاکوم. دوه څلور شخصیات چه هغوی سره مې دهغوی د روحانی اثراتو امید ترلې دې اوهغوی ته خپله عرض کوم. چه په هغوی کښې ستاسو نه خصوصی طورسره امیدواریم. داوخت صرف هم تاسو ته داخط درلیږم امید دې چه ډیر زربه مې تسلی اوکړئ. ماله پکاروو چه پخپله حاضرشوې ووم، اوځان مې پوهه کړې وې. خو همت مې نشته. که ددې الفاظو هم دا ظاهری معنی مرادوی کومه چه زه اخلم چه په قرآن پاک کښې لفظی تحریف موجود دې (العیاذ بالله) ځکه چه نه خو د فیه مرجع آسمانی سابقه کتابونه جوړیدې شی اوکه دا فیها کولوسره دکتاب په سر واچولې شی نو ،،اما انه عن

محمد منهم او لمغلطة،، ددې نه مانع دي ځکه چه ددغه کافرانو تحريف خو يقيناً عن محمد وو. لقوله تعالیٰ تلبسون الحق بالباطل و تكتمون الحق و انتم تعلمون ٥ (سورة البقره آيت)

نو بهرحال آيا يو مسلمان دتحريف ارتکاب کړې دې؟ (والعياذبالله) که داسې ده نو په قول د ،،شفاء،، ان هذا المنكر اذا جوز على جميع الامة الـوهم والغلط منا نقلوه.. دخل الامة انه فى جميع الشريعة اذهم الناقلون لبا وللقـرآن والنحلت عربى الدين.(نسيم الرياض ص....) اوکه معاذالله خبره هم دغه ده کومه چه دظاهري الفاظونه معلوميږي نو حاسدين او دشمنان د ديوبنديانو ترنن ورځې پورې ددغه اکابرو خلاف دا الفاظ ولې رامخې ته نه کړل؟

اللهم فلاتكـلنا الىٰ انفسنا طرفة عين ولا الىٰ احد من خلقك ولا اقل من ذلك و اصلح لنا شاننا كله بجاه نبيك المصطفىٰ و حبيبك المرتضىٰ عليه و على اله و اصحابه من الصلوٰة اكملها و من التسليمات افضلها.

ګاره: ع الکريم غفرله ولوالديه ازنجم المدارس کلاچی

۲۰/جمادى الثانى ۱۴۱۲هـ ۲۸/دسمبر ۱۹۹۱ء

الجواب: محترم المقام جناب قاضی صاحب دامت برکاتکم.... السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته! اما بعد.....پس چه تاسو زما په شان په کم علم او کم عمر باندې اعتماد کړې دې نو په دې بناء باندې ددې اشکال د ازالې باره کښې عرض دې چه ما دحضرت شاه صاحب د شاګرد حضرت شيخ الحديث مولانا عبدالرحمٰن صاحب کاملپوري رحمه الله نه اوريدلى دى چه فيض البارى زمونږ د شيخ رحمه الله امالی دې او باوجود دسعی بليغ نه په دې کښې ډيرې واضح غلطئ دی.مثلاً دحضرت عيسى عليه السلام آسمان ته د پورته کولو نه مخکښې د عمر متعلق او په قرض کښې حوالې د عدم صحت متعلق وغيره.نو ددې امالی په تفرداتو کښې د غور کولو نه کاراخستل ضروری دی.ددې تحريف والا عبارت متعلق د کال په شروع کښې يو سوال راغلې وو.دهغې جواب دا ليکلې شوې وو چه شاه صاحب د کتب سماويه (سابقه) متعلق دوه مذهبه ذکر کړی دی.اول دا چه په دې کښې تحريف لفظی او معنوی دواړه قسم متحقق کيدې شی.دويم دا چه په دې کښې تحريف لفظی نه دې واقع شوې.په دې کښې صرف تحريف معنوی متحقق شوې دې.ددې نه پس حضرت شاه صاحب په دې دويم مذهب باندې اعتراض کوی چه دې سره دا لازميږی چه قرآن مجيد هم محرف دې ځکه چه په دې کښې تحريف معنوی واقع شوې دې.حالانکه قرآن مجيد محفوظ دې او ددې نه پس حضرت شاه صاحب اول مذهب ته ترجيح ورکوی.چه په کتب سماويه کښې تحريف لفظی هم واقع شوې دې. صرف مترجم د مؤنث په ځائې د مذکر ضمير راوړلې دې وحق العبارة: ،،والـذى تحقق عنـدى ان التحريف فيها لفظى ايضاً،، الخ وهوالموفق

كتاب السنة والبدعة

د اذان په وخت لاس ښکلول اوپه زوره زوره کلمه اوئيل

سوال: زمونږ په علاقه کښې اکثروجماتونو کښې کله چه په آذان کښې محمد ﷺ نوم واخستلې شی ائمه حضرات لاسونه ښکلوی.اودمونځ نه پس په زوره زوره کلمه وائی دغسې نور رسمونه هم کوی شرعی حکم څه دې؟

المستفتی: یحیٰ خان راوالپنډی.... ۳۰/ رجب ۱۳۹۹ھ

الجواب: کوم امام چه غیرالله حاضرناظر ګڼړی یا عالم الغیب ئې ګڼړی هغه کافردې.په هغه پسې اقتداء باطل اوکالعدم ده.دغسې چه کوم امام دسیدالبشر د بشرنه منکروی هغه هم کافردې.(۱) کما صرحوا به فی کتب الفقه والکلام.او ذکربالجهر بذات خود جائزدې.لیکن د ایذاء په صورت کښې ناجائزدې.(۲) صرح به الحموی وغیره.پس د اول الذکرنه روستوبه مونځ نه کوی.یا اعاده دې کوی.اوآخرالذکر پسې دې مونځ کوی او اعاده دې نه کوی.وهوالموفق

داذان نه مخکښې یا روسته صلاة سلام وئيل

سوال: زمونږ په علاقه کښې عام طورباندې مؤذنین صلاة اوسلام وائی ددې شرعی حکم څهٔ دې؟

المستفتی: مولوی کرم الهی عثمانی اسلام پوره سرګودها ۲۹/ رمضان ۱۴۰۵ھ

الجواب: دا تهولې طریقې نه ممنوع دی اونه مطلوب، البته داهل بدع چه کوم

---

(۱) قال الله تعالی فی کلامه المجید قل لا املک لنفسی نفعا ولا ضرا الاما شاء الله ولو کنت اعلم الغیب لا ستکثرت من الخیر وما مسنی السوٓء. (الایه الاعراف :۱۸۸)

قال العلامه الوسی المراد نفی استمرار علمه علیه الصلاة والسلام الغیب .و مجیئی "کان" للاستمرار شائع و یلاحظ الاستمرار ایضافی الاستکثار وعدم المس وقیل المراد بالغیب وقت قیام الساعة لان السوال عنه .....وقیل ال فی الغیب للاستغراق وهو ﷺ لم یعلم کل غیب فان من الغیب ما تفرد الله تعالی به کمعرفة کنه ذاته تبارک وتعالیٰ وکمعرفة وقت قیام الساعة علی ما تدل علیه الایة.

(تفسیر روح المعانی ص ۱۹۹ جلد ۶ سورة الاعراف : ۱۸۸)

(۲) قال ابن عابدین عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفاًخلفاً علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهر هم علی نائم او مصل او قاری الخ

(رد المحتارهامش الدرالمختار ص ۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر باب احکام المساجد)

شعاروی دهغې نه اجتناب مطلوب دې لقوله علیه السلام اتقوا مواضع التهم.(۱) فقط

د مړی په کفن باندې رنګدارې سیاهۍ باندې لیکل ناجائزدی

سوال: دمړی په کفن باندې رنګدار څیز مثلاً سیاهۍ، پنسل، خاوره یابل څه څیز سره کلمه شهادت یا د قرآن آیتونه لیکل جائزدی یا نه؟ که اولیکلې شی نوڅه حرج دې؟

المستفتی: صوفی سخی محمد چتال جهلم.... ۱۰|۳|۱۹۶۹ء

الجواب: دمړی په کفن باندې سیاهۍ سره لیکل ناجائزدی اوکه صرف په ګوتې سره اولیکلې شی نوجائزدی. والتفصیل فی ردالمحتارص۸٤۷ جلـــد۱، د مړی د سخا کیدو په وجه دقرآن او کلماتو اهانت دکراهیت منشاء ده.

بدعت څه څیزدې؟

سوال: څه فرمائی علمائې کرام د لاندې مسئلې باره کښې چه مونږ خو تراوسه پورې دبدعت تعریف دا اورو، چه هرهغه کار دین ګنړل کوم چه د نبی کریم صلی الله علیه وسلم اوصحابه کرامو په زمانه کښې نه وی شوې، لیکن ددې تعریف په حوالې سره خود بنده په ناقص خیال کښې دبدعت نوم اونشان هم پاتې نه شو لهٰذا صحیح بدعت څه دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: محمدظاهر دوړپتی میرانشاه ضلع بنوں... ۱۶| شعبان ۱۳۹۶ھ

الجواب: محترم المقام طالب العلم، السلام علیکم نه پس دې واضحه وی چه

﴿۱﴾ حدیث اتقوا مواضع التهم رواه البخاری فی الادب المفرد وقال الملا علی قاری حدیث اتقوا مواضع التهم. هو معنی قول عمر: من سلک مسالک التهم اتهم' رواه الخرائطی فی مكارم الاخلاق عن عمر موقوفاً بلفظ "من اقام نفسه مقام التهم فلا تلومن من اساء الظن به"
(الموضوعات الكبرىٰ لملا علی قاری ص ۴۹ رقم حدیث: ۱۵۱)

﴿۲﴾ و قد افتی ابن الصلاح بانه لا یجوز ان یکتب علی الکفن یٰس و الکهف و نحو هما خوفاً من صدید المیت و قال بعد اسطر و قدمنا قبیل باب المیاه عن الفتح انه تکره کتابة القرآن و اسماء الله تعالی علی الدراهم و المحاریب و الجدران و ما یفرش وما ذاک الا لاحترامه وخشیة وطئه ونحوه مما فیه اهانة فالمنع هنا با لاولی. نعم نقل بعض المحشین عن فوائد الشرجی ان مما یکتب علی جبهة المیت بغیر مداد با لاصبع المسبحة بسم الله الرحمن الرحیم وعلی الصدر لا اله الا الله محمد الرسول الله وذالک بعد الغسل قبل التکفین انتهی مختصراً.
(رد المحتار ص ۲۶۹ جلد ۱ مطلب فیما یکتب علی کفن المیت قبیل باب الشهید)

بدعت ,احداث فی الدین ته وائی.﴿۱﴾ پس کوم امر چه ددین نه نهٔ وی، دقرآن اوحدیث د عبارت، دلالت، اشارت او اقتضاء اعتبارسره ثابت نه وی.نو داسې امر ددین نه شمارل به بدعت وی.پس ددې نه تول مباحات خارج شو. دغسې رسمونه هم ددې نه خارج شو.ځکه چه دا امورځوك ددین په حیثیت سره نه کوی.البته دا امور چه کله د التزام په طورکولې شی نو بدعات به وی.

لان التزام ما لا یلزم بدعة فکم من فرق بین البدعة الشرعیة و بین البدعة النجدیة.فافهم.﴿۲﴾

د بدعت سیئه اوحسنه تعریف څهٔ دې؟

سوال: د بدعت حسنه او سیئه تعریف څهٔ دې، که څوك بدعت حسنه کوی نو هغه منع کول وغیره څنګه دی؟ مهربانی اوکړئ پوره وضاحت اولیکئ شکریه به وی؟

المستفتی: حاجی دارمحمد ابوظهبی ا عالم زید مردان...۳|۵| ۱۴۰۱ھ

الجواب: غیردین لره دین ګنړل بدعت دې.کوم څیزچه په خیرالقرون کښې نه بنفسه ثابت وی اونه باصله ثابت وی نوهغه بدعت سیئه دې اوکوم څیزچه بنفسه ثابت نه وی لیکن باصله ثابت وی نوهغه بدعت حسنه دې.﴿۳﴾

هذا النزاع لفظي بناء علی اختلاف تفسیر البدعة فمن قال انهامالم یو جد فی خیر القرون بنفسه ولا بدلیله فهی عنده سیئه لا محالة ومن قال انها مالم یوجد بنفسه سواء وجد بدلیله او لا فهی عنده قسمان فافهم .

﴿۱﴾ قال الملا علی قاری قال النووی البدعة کل شی عمل علی غیر مثال سبق و فی الشرع احداث مالم یکن فی عهد رسول الله ﷺ.(مرقات ص ۲۱۶ جلد ۲)وقال الامام الغزالی اذا لم یرد فیه نهی فلا ینبغی ان یسمی

اوبعضې مشائخ فرمائی چه هربدعت مذموم اوسیئه دي، اوجمع بین القولین داده چه که بدعت نوم دي دهغه امورو کوم چه خیرالقرون کښي موجود نه وی، نه بنفسه اونه باصله نو مذموم اوسیئه دی، اوکه نوم دي دهغه امورو کوم چه خیرالقرون کښي بنفسه موجود نه وی نوکه باصله موجود وی نوبدعت حسنه دي. اوکه باصله هم نه وی نوبدعت سیئه دي. وهوالمختار عنداهل التحقیق.

د کویژدن او ختنې (سنت) په پروګرام کښې امام او نائی ته رقم ورکول رسم دي

سوال: زمونږ په علاقه کښې دا رواج دي چه کله څه ختنه (سنت) کویژدن یا نکاح وغیره وی نو خپلوان اودوستان دجمات امام او نائی راغواړی، د پروګرام په آخرکښې امام اونائی ته څه رقم ورکوی، نودا رقم اخستل شرعاً څنګه دي؟

المستفتی: حافظ عبدالمالك نریاب کوهاټ ۱۷| جولائی ۱۹۷۹ء

الجواب: دا یوعوامی رسم دي په دي کښې حصه اخستل نه دی پکار، باقی که د ثواب په نیت سره دا لین دین نه وی (۱) نودي ته بدعت وئیل بدعت دی. وهوالموفق

قضاء عمری. دجمعې په شپه یا ورځ سلام په حالت دقیام او مزاراتو باندې ډیوې او جهنډې لګول

سوال: (۱) د قضاء عمری مونځ په شریعت کښې څنګه دي؟ (۲) دجمعې په شپه یا په ورځ دقیام په حالت کښې سلام وئیل څنګه دی؟ (۳) د اولیاء الله په مزاراتو باندې ډیوې بلول او جهنډې ښخول څنګه دی؟

المستفتی: حاجی سراج الدین هری پور..... ۲۱| جولائی ۱۹۷۹ء

(بقیه حاشیه گزشته صفحه) وان دخلت فی قواعد المباح فهی مباحة وللبدع الواجبة امثلة احدها الاشتغال بعلم النحو ....المثال الثانی حفظ غریب الکتاب و السنة من اللغة المثال الثالث تدوین اصول الفقه المثال الرابع الکلام فی الجرح و التعدیل ....وللبدع المندوبة امثلة منها احداث الربط والمدارس .... وللمکروهة امثلة کزخرفة المساجد........ وللبدع المباحة امثلة .... کا التوسع فی اللذید من الماکل والمشارب و الملابس الخ. (قواعد الاحکام ص ۱۷۲، ۱۷۳ جلد ۲ بحواله البدعة الحسنة اصل من اصول الشرع ص ۲۹)

(۱) قال الشیخ العلامه مفتی محمد فرید اعلم ان البدعة هی اعتقاد ما لیس من الدین دیناً و هی قسمان مکفرة و مفسقة. (فتح المنعم شرح مقدمة صحیح مسلم ص ۲۹)

الجواب: دا تعزیت یوقبیح رسم اوبدعتِ سیئه دي. اعاذنا الله منها(۱) وهوالموفق

د پیران پیر د یولسمې ورکولو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د پیراني پیر په نوم یوولسمه ورکولو جائز دي که نه؟

المستفتي: بنیاد حسین سیالکوټ....۲۵جولائي ۱۹۷۹ء

الجواب: که دا یوولسمه د غیر الله نذر وي نو حرام او شرک دې او که د ایصال ثواب دپاره وي نو بیا د پیران پیر د خوشحالئ او نزدیکت د نیت په وجه باندې حرام او ریاده. او که د پیرانِ نه د امداد غوختلو په نیت سره وي نو مکروه او ناجائز دي.(۲) څکه چه د خپل طرفنه دوخت وغیره تخصیص کول مکروه او ناجائز دي (۳) (ماخوذ از ردالمحتار والبحر) وهوالموفق

قرآن مجید د جنازې نه مخکښې وړل وغیره

سوال: د جنازې په وخت کښې قرآن پاک د جنازې نه مخکښې مخکښې وړل او د مړي سرته کیښودل او د جنازې نه روستو په هغې باندې مروجه گردان وئیلې کیږي دا شرعاً جائزدي یا نه؟ په دې کښې خو به د قران تو هین نه وي؟

المستفتي:ولي الرحمان خطیب ضلع مانسهره....۱۲۸جمادي الثاني ۱۳۹هـ

(۱) وفی الهندیه اذا عزی اهل المیت مرة فلا ینبغی ان یعزیه مرة اخری کذا فی المضمرات ووقتهامن حین یموت الی ثلاثة ایام ویکره بعدها الا ان یکون المعزی اولمعزی الیه غائباً فلا بأس بها.
(فتاوی هندیه ص ۱۶۷ جلد ۱ ومما یتصل بذلک مسائل التعزیة باب الجنائز)

(۲) قال العلامه الحصکفی واعلم ان النذر الذی یقع للاموات من اکثر العوام وما یؤخذمن الدراهم والشمع والزیت ونحوها الی ضرائح الاولیاء الکرام تقربا الیهم فهو بالاجماع باطل و حرام ما لم یقصدواصرفها لفقراء الانام الخ وقال ابن عابدین باطل وحرام لوجوه منها انه نذر للمخلوق والنذر للمخلوق لا یجوز لانه عبادة والعبادة لاتکون لمخلوق ومنها ان المنذور له میت والمیت لا یملک ومنها انه ان ظن ان المیت یتصرف فی الامور دون الله تعالی و اعتقاده ذلک کفر الخ (الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۱۳۹ جلد ۲ قبیل باب الاعتکاف)

(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

الجواب: دا کار پخپله نه توهین دې نه تعظیم دې نه مطلوب دې او نه ممنوع دې. او دا د ثواب کار ګنړل بدعت دې. ﴿۱﴾ لهذا عوام په غلط فهمئ کښې د مبتلا کولو دوجې د داسې کارونو بندول ضروري دي. وهوالموفق

په قبرونو باندې د عرس او لفظ. حق باهو. پیر باهو. سلطان باهو حکم

سوال: د شرعي متین مفتیانِ غظام لاندې مسائلو باره کښې څه فرمائي (۱) چه نن صبا په قبرونو باندې کوم عرسونه کیږي ددې څه حکم دې؟ (۲) د لفظ، حق باهو، پیر باهو او سلطان باهو د ذکر څه حکم دې؟

المستفتي: مولوی محمد دین مسعود جنوبی وزیرستان ډی آئی خان. ۲۱\رجب\۱۴۰۵

الجواب: په قبرونو باندې عرس کول یو واجب الاجتناب کار دې. ﴿۲﴾ ځکه چه دا په اخره کښې دقبر پرستئ شکل اختیار وی (۲) دا الفاظ د اعتراض قابل نه دي ددې معنی د شریعت سره متصادم نه ده البته اولیائې کرام د الله په کارونو کښې اختیار مند ګنړل نا جائز دي. ﴿۳﴾

د چا په سفر باندې تللو وخت کښې اذان ورکول

سوال: ځمونږ د بلوچستان په علاقه کښې دا عادت دې چه کله یو مسافر د کراچئ، لاهوریا حج بیت الله شریف یا هر ځائې چه وي د سفر اراده اوکړي نو

(بقیه حاشیه گزشته صفحه) ﴿۳﴾ قال العلامه ابن نجیم ولان ذکر الله تعالی اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشئی دون شئی لم یکن مشروعاً حیث لم یرد الشرع به لانه خلاف المشروع (البحرالرائق ص ۱۵۹ جلد ۲ باب العیدین)

﴿۱﴾ قال الشیخ العلامه محمد فرید اعلم ان البدعة هی اعتقاد ما لیس من الدین دینا وهی قسمان مکفرة و مفسقة. (فتح المنعم شرح مقدمه صحیح مسلم ص ۲۹)

﴿۲﴾ قال فی الهندیه و یکره عند القبر ما لم یعهد من السنة و المعهود منها لیس ا لاّ زیارته والدعاء عنده قائماً کذا فی البحر الرائق .(هندیه ص ۱۶۶ جلد ۱ الفصل السادس فی القبر والدفن والنقل الخ)

﴿۳﴾ و منها ان ظن ان ا لمیت یتصرف فی الامور دون الله تعالی واعتقاده ذلک کفر .

(البحر الرائق ص ۲۹۸ جلد ۲ قبیل باب الاعتکاف)

طالب علم یا د جمات امام صاحب ورته د الوداعي تقریب نه پس اذان اووائي اوپه دلیل کښې داپیش کوي چه پخوانو علماؤنه داسې کول نوآیا داقسم اذان کول چرته د شریعت مطهره دجزئیې نه ثابت دي؟ او که د آثارو او سنتو اوفقهي جرئیاتو نه ثابت نه وي نواولیکئ چه دداي جاهلانو خلقو مخ نیوې او کړي شی؟

المستفتي:محمد اسلم حقانی مدرسه فیض الاسلام

کربلا یشین کوئټه.۱۳\۳\۱۹۷۹

الجواب: حافظ ابن حجر رحمه الله په تحفه، کښې د بعضې آثارو په بناء باندې دا آذان او اقامت سنت وئیلې دي او څمونږ فقهاؤ هم ددې تقریر کړې دې. قال العلامه الشامی فی باب الاذان ص۲۸۳ جلد۱ و زاد ابن حجر فی التحفة الاذان والاقامة خلف المسافر .وهوالموفق

په بیابان کښې دلارې غلط شوی د پاره اذان

سوال: ما د څو علماؤ نه اوریدلې دي چه په صحرا او بیا بان کښې د یو سړي نه لاره غلطه شي او هغه ته صحیح لاره نه وي معلومه او قبلې ته مخ کړې اذان اوکړي نو الله تعالی به دده غیبي مدد اوکړي او صحیح لاره به ورته اوښائی.لیکن د باجوړ یو عالِم دین دې مسئلې ته شرک وئیلې دي. لهذا د صحیح مسئلې نه مو خبر کړئ؟

المستفتي:حافظ بشیر احمد پارهوتي مردان......۱۳شعبان ۱۳۹۲ھ

الجواب: په بیابان کښې لارې غلطیدو واله دپاره اذان کول مندوب دي. کما في ردا لمحتار ص ۲۸۳ باب الاذان و زاد فی شرعة الاسلام لمن ضل الطریـق في ارض قفرٍ ای خالیة من الناس. وهوالصواب. وهوالموفق

د لړوانو ختم. د جاهلانو خود ساخته ختم دي

سوال: نن صبا څمونږ په علاقه کښې یو قسم ختم شروع شوې دي چه هغې ته د لړوانو ختم وائي د قرآن کریم په ځائې باندې دي ختم ته فوقیت ورکوي او اوس ډیر عام کیږي ددې متعلق وضاحت اوکړئ؟

المستفتي:مهر محمد متعلم دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک ۲۱۳۱۱۹۸۲

الجواب: دا د جاهلانو خود ساخته ختم په منكراتو باندې مشتمل دې ددې نه ځان ساتل ضروري دي. (قال عليه السلام من احدث في امرنا هذا ماليس منه فهو رد.(۱) وهوالموفق

په لسم محرم قبرونو باندې اوبه اچول بدعت دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائي چه څمونږ په كلي اوعلاقه كښې د محرم په لسم تاريخ عام خلق په قبرونو باندې اوبه اچوي. آيا دا جائز دي يا نه؟ بينواتوجروا

المستفتى:حاجى اسلم گل صالح خانه.....نوشهره ۲۲\محرم ۱۴۰۱ هجري.

الجـواب: پـه قبرونـو بانـدې محـرم كښې اوبـه اچـول رواج او بـدعت دي. ﴿۲﴾قران او حديث او فقه كښې ددې څه تذكره نشته. فقط.

د موجوده زمانې مرثيه خواني او په قبرونو عرس كول

سوال:علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائي چه (۱) چه د موجوده زمانې د مرثيه خوانئ څه حكم دي چه شاعران او نعت خوانان حضرات ئې عام طورسره جوړوي اوبيائې اوروي؟ (۲) پـه قبرونوباندې عـرس كـول شرعاً څنگه دې؟

المستفتي:سيد بسم الله شاه متعلم دارالعلوم حقانيه۱۳\صفرالمظفر ۱۴۰۱ه

الجواب: (۱) د موجوده زمانې مرثيه خواني د غلط او دروغ وينا نه خالي نه وي ددې نه بچ كيدلو كښې زيات احتياط دي﴿ ۳﴾ (۲) عرس كه د تبليغي اجتماع نوم وي. نو څۀ خبره نشته. او كه په قبر وغيره باندې دَيوې مقدسې ميلې لگولو نوم وي نو دا بدعت سيئه دې. ﴿۴﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾(مشكواة المصابيح ص۲۷ جلد ۱ باب الاعتصام با لكتاب و السنة الفصل الاول)

﴿۲﴾ عن عائشة رضى الله عنها قالت قال رسو ل الله ﷺ من احدث فى امرنا هذاما ليس منه فهورد .متفق عليه .(مشكواة المصابيح ص ۲۷ جلد ۱ باب الا عتصام با لكتاب و السنة)

﴿۳﴾قال ابن عابدين العشرون اى من آفات اللسان الشعر سئل عنه ﷺ فقال كلام حسنه حسن وقبيحه قبيح و معناه ان الشعر كا لنثر يحمد حين يحمدو يلم حين يذم ولاباس باستماع نشيد الاعراب وهو الشادالشعرمن غير لحن ويحرم هجو مسلم ولوبماليه ....

(بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

بیلچه وغیره د قبر د پاسه بل طرفته ورکول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کله مړې دفن شي بیلچه وغیره د یو طرفنه بل طرفته د قبر دپاسه ورکوي او دا کار دثواب په نیت باندې کولې شي شرعاً ددې څه حکم دې ؟

المستفتي:نامعلوم........۱۴۰۱۱۴۱۲۷

الجواب: دا یو عوامي رسم دې اسلامي رسم نه دې پخپله باندې نه مطلوب دې او نه ممنوع دې. البته د ثواب په نیت باندې کول ممنوع دې.﴿۱﴾

د بارانونو بندیدلو د پاره سورة یاسین یا اذانونه ویل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه بعضې علاقو کښې کله بارانونه ډیر شي او بندیږي نه نو د جمات په ګوټونو کښې څه کسان اودریږي او د جمات امام به سورة یسین شروع کړي نو چه کله قاری صاحب د سورة یسین مبین، ، ته اورسي نو په ګوټونو کښې ولاړ خلق اذانونه شورع کړي. دغه شان د جمات په څلورو واړو ګوټونو کښې داکار کیږي. آیا دا طریقه ثابته ده یانه ؟ بینو اتوجروا

المستفتی: عطاءالله رحماني شریک دوره حدیث دارالعلوم حقانیه۲۱۱۷۱۱۹۸۷

(بقیه حاشیه گزشته صفحه) قال ﷺ لان یمتلی جوف احدکم قیما خیر له من ان یمتلی شعرًا فما کان منه فی الوعظ والحکم و ذکر نعم الله تعالی و صفة المتقین فهو حسن الخ

(ردالمحتار ص ۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی انشاد الشعر قبیل باب الوتر والنوافل)

﴿۴﴾ قال ابن عابدین و یکره النوم عند القبر وقضاء الحاجة بل اولی وکل ما لم یعهد من السنة والمعهود منها لیس ا لاّ زیارتها و الدعاء عندها قائماً.

(ردالمحتار ص ۶۶۷ جلد ۱ مطلب فی وضع الجرید ونحو الآس علی القبر قبیل باب الشهید)

﴿۱﴾ قال ابن نجیم ولان ذکر الله تعالی اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشئی دون شئی لم یکن مشروعا حیث لم یرد الشرع به لانه خلاف المشروع (البحر الرائق ص ۱۵۰ جلد ۲ باب العیدین)

الجواب: که دا طریقه د باران د بندولو دپاره د ثواب په نیت او د سنت عمل کیدلو په اراده باندې کوي نو بیا خو دا طریقه اختیارول قبیح بدعت دې(۱) او که د عملیاتو او تهوټکې په ارادې سره وي نو صرف مباح دې.(۲) لیکن خلق په دې ارادې سره کوي چه دا دین دې نو اجتناب ترې نه ضروری دې. والله اعلم.

د باران بندولو د پاره اذانونه کول د عملیاتو په طورمباح دی کنی نو بدعت دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه کله باران ډیر وریږي نو بعضې جماتو نو کښې امام په محراب کښې په ولاړه سورة یاسین وائي او عوام د جمات په گوټونو ولاړوي او په هر مبین. باندې دامام سره اذانونه شروع کړي. دې دپاره چه باران اودریږي نو آیا دا جائز دي؟

المستفتي: احمد شاه پارهوتی مردان...۱۸ جمادي الاولي ۱۴۰۱ھ

الجواب: دا عمل د سنت اودین(۳) په عقیدې سره کول بدعت سیئه دې او د عملیاتو په ارادې سره د دمونو او علاجونو په طور نه مطلوب دې او نه ممنوع دې. لعدم کونه مصادماً با لدین. وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال الشیخ مفتی اعظم محمد فرید ان البدعة هی اعتقاد ما لیس من الدین دینا و هی قسمان مکفرة ومفسقة. (فتح المنعم شرح مقدمه مسلم ص ۲۹ جلد ۱ الفائدة التاسعه)

﴿۲﴾ عن عوف بن مالک الاشجعی قال کنا نرقی فی الجاهلیة فقلنا یا رسول الله ﷺ کیف تری فی ذلک فقال اعرضوا علیّ رقاکم لا بأس با لرقی ما لم یکن فیه شرکٌ رواه مسلم.
(مشکواةالمصابیح ص ۳۸۸ جلد ۲ کتاب الطب والرقی)

﴿۳﴾ عن عائشة رضی الله عنها قالت قال رسول الله ﷺ من احدث فی امرنا هذا ما لیس منه فهو ردٌ متفق علیه. (مشکواة المصابیح ص ۲۷ جلد ۱ باب الاعتصام با لکتاب والسنة)

﴿۴﴾ عن عوف بن مالک اشجعی قال کنا نرقی فی الجاهلیة فقلنا یا رسول الله کیف تری فی ذلک فقال اعرضوا علی رقاکم لا بأس بالرقی مالم یکن فیه شرک. رواه مسلم
(مشکواةالمصابیح ص ۳۸۸ جلد ۲ کتاب الطب والرقی)

د جمعې په شپه تبارک الذی وئیل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د جمعې په شپه د تبارک الذي وئیلو څه حکم دې؟ دا یو رسم جوړ شوې دې. امام صاحب د جمعې په شپه تبارک الذي وائي اوعوام ئې اوري.

المستفتی: عبدالمناف میډیکل ستهور نوشهره... ۱۴۰۱۱۷۱۱۱

الجواب: د قران تلاوت ډیر لوئې عبادت دې. او د جمعې شپه ډیر شان والا شپه ده لیکن په دین کښې د خپل طرف نه د مکان یا وخت او ذکر تخصیص کول او د هغې متعلق د ثواب عقیده ساتل مکروه او بدعت دې. (ماخوذا از بحرالرائق ص ۱۵۹ جلد ۲)(۱) وهوالموفق

ځلویښتمه او د ختم قران تخصیص نه کول

سوال: ځما والده صاحبه وفات شوې ده دهغې دپاره مو ختم او خیرات اوکړو او د ځلویښتمې نه دوه ورځې مخکښې مو خیرات اوکړو چه د ځلویښتمې هغه رسم پاتې نه شي او صرف سالن مو پوخ کړو دلته څو علمائې کرامو په دې قران خوانئ باندې د بدعت فتوی اولګوله. او خوړل ئې ناجائز اووئیل. مهرباني به وي وضاحت اوکړئ؟

المستفتي:اخترمحمد جنزل سیکرټري جمیعت طلباء اسلام
لورالائي بلوچستان۱۴۰۱۱۷۱۹

الجواب: چه تا ځان د تخصیص نه بچ کړو نو په بدعت او کراهت کښې د پریوتو نه بچ شوې کما یفهم من قولهم(۲) بان تخصیص الذکر بوقت لم یرد به الشرع غیرمشروع (شامی ص ۱۷۰ جلد۲) البته په قران خوانئ باندې صله ورکول مشروع دی لکه چه قاریانو له د اعزاز په طریقې

---

(۱) قال العلامه ابن نجیم ولان ذکرالله تعالی اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشئی دون شئی لم یکن مشروعا حیث لم یرد الشرع به لانه خلاف المشروع.
(البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد ۲ باب العیدین)

(۲) قال العلامه ابن نجیم ولان ذکرالله تعالی اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشئی دون شئی لم یکن مشروعا حیث لم یرد الشرع به لانه خلاف المشروع.
(البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد ۲ باب العیدین)

سره ورکول جائز دي.﴿۱﴾ او د اجرت په طريقې باندې مختلف فيه دې. د عالمګيري او صاحب البحر د کلام نه جواز معلوميږي. فليراجع الى وقف البحر﴿۲﴾ او شامي وغيره ﴿۳﴾ نه عدم جواز معلوميږي والیه ميلان الاکابر. وهوالموفق.

د صفر په آخری چهارشنبه چوري کول بدعت او قبيح رسم دي

سوال: ځمونږ صوبه سرحد علاقه کښې د صفر په مياشت د خيرات کولو يوه خاص طريقه روانه ده. چه هغه ته چُري وائي. دعوامو عقيده ده چه دا حضرت عائشه ﷝ د رسول الله ﷺ د جوړيدلو په خوشحالي کښې کړې وه (ماهنامه النصيحة) چارسده کښې مولانا ګوهرشاه او مولانا رشيداحمد صديقي مفتي دارالعلوم حقانيه په خپلو خپلو مضمونونو کښې ددې ترديد کړې دې. چه چرې او خيرات يهوديانو د پيغمبر ﷺ د بيمارۍ په خوشحالۍ کښې کړې وه. او مسلمانانو ته دا رسم منتقل شو ددې وضاحت اوکړئ؟

المستفتي: مياں کريم الله سرپرست آل ٹيچر ايسوسی ايشن

صوبه سرحد ۳۰۱۱۰۱۱۹۸۲

الجواب: دا چري نه قرآن او حديث نه ثابت ده او نه د آثارو او د فقهاؤ دکتابونو نه. لهذا د ثواب په نيت سره کول بدعت سيئه دې﴿۴﴾ او د رواج په نيت سره کول رسم قبيحه دې او لازمول د يو داسې څيز دې چه هغه لازم نه دې. دارنګې د حاکم په روايت کښې ليکلې چه د پيغمبر ﷺ په بيمارۍ کښې آخری چهارشنبه باندې زياتوالې راغلې وو. اوعوام وائی چه په بيمارۍ کښې کموالې راغلې وو. اوعوام ئې حضور ﷺ ته نسبت کوی. چه هغوی

﴿۱﴾ عن انس رضی الله عنه ان رجلا من کلاب سال النبي ﷺ عن عسب الفحل فنهاه فقال يا رسول الله ﷺ انا نطرق الفحل فنکرم فرخص له فی الکرامة .رواه الترمذی

﴿۲﴾ قال ابن نجيم فان المفتی به جواز الاخذ علی القراء ة البحر الرائق ص۲۲۸ جلد ۵ کتاب الوقف) وفی الهندية واختلفوا فی الاستئجار علی قراء ة القرآن علی القبر مدة معلومة قال بعضهم لا يجوز وقال بعضهم يجوز وهوالمختار کذا فی السراج الوهاج .(هنديه ص ۴۴۹ جلد ۵ مطلب الاستئجار علی الطاعات)

﴿۳﴾ قال ابن عابدين قال تاج الشريعة فی شرح الهداية ان القرآن بالاجرة لا يستحق الثواب لا للميت ولا للقاری وقال العينی فی شرح الهداية و يمنع القاری للدنيا والآخذوالمعطی آثمان فالحاصل ان ما شاع فی زماننا من قراء ة الاجزاء بالاجرة لا يجوز ...... فاذالم يکن للقاری ثواب لعدم النية الصحيحة فاين يصل الثواب الی المستأجر الخ (رد المحتار ص ۳۹ جلد ۵ مطلب تحرير مهم فی عدم جواز الاستئجار علی التلاوة الخ کتاب الاجارة)

﴿۴﴾ عن عائشة رضی الله تعالی عنها قالت قال رسول الله ﷺ من احدث فی امرنا هذا ما ليس منه فهو رد . متفق عليه . (مشکواة المصابيح ص ۲۷ جلد ۱ باب الاعتصام با لکتاب والسنته)

چرګ غوښتي وه او دا نسبت موضوعي دي او حرام دي(۱) لعدم ثبوت هـــذا الحديث في كتب الاحاديث ولا بالاسناد الثابت. وهو الموفق

د چرګ په باره کښې ټول دليلونه غلط او د ځان نه جوړکړي شوي دي

سوال: علمائي دين او مفتيان د شرع متين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د صفر په آخره چهارشنبه باندې چه کومه چرګې کيږي ددې د جواز په باره کښې دوه دليلونه پيش کوي (۱) چه نبي کريم ﷺ ددې صفر په مياشت کښې بيمار شوي وو بيا چه هم په دې مياشت کښې روغ شو نو حضرت عائشه رضی الله عنها په شکر په کښې صدقه او خيرات کړي دي (۲) حضور ﷺ چه په دې مياشت کښې بيمار شو يهوديانو د هغه په بيمارئ باندې د خوشحالئ ښکاره کولو دپاره پدې مياشت کښې خيرات اوکړو او خوشحالي ئې او کړه لهذا مونږ چه دا خيرات کوو يا خو ددې دپاره چه حضرت عائشه رضی الله عنها خيرات کړي وو يا د يهودو په مقابله کښې چه هغوي خوشحالي کړې وه. مونږ په قصد باندې دهغوي په مقابله کښې د نعمت د شکر دپاره کوؤ لهذا علمائي دين ددې مسئلې په باره کښې څه فرمائي چه دا دليلونه صحيح دي يا غلط؟

المستفتي نامعلوم متعلم دارالعلوم حقانيه اکوړه خټک ۲۰\۱صفر ۱۴۰۵هـ

الجواب: د ثواب په نيت سره چرګي کول بدعت سئيه دي ځکه چه غير سنت، سنت ګرځول لکه غير دين، دين ګرځول دي. (۲) او دا بدعت دي. ددې جائز کونکو دپاره ضروري دي چه ددې حديثونه سند ذکر کړي او يا دداسې کتاب حواله ورکړي چه هغه سره د سند نه حديثونو ذکر کوي او يا کم از کم د فقهې د متداول کتابونو حواله ذکر کړي ولن ياتوا بها ولو كان بعضهم لبعض ظهيراً. (۳)

---

(۱) عن سمرة ابن جندب والمغيرة بن شعبة قالا قال رسول الله ﷺ من حدث عنّي بحديث يرى انه كذب فهو احد الكاذبين رواه مسلم ومن كذب علي متعمدا فليتبوأ مقعده من النار رواه البخاري. (مشكواة المصابيح ص ۳۲ جلد ۱ كتاب العلم)

(۲) عن عائشة رضي الله تعالى عنها قالت قال رسول الله ﷺ من احدث في امرنا هذا ما ليس منه فهو ردّ متفق عليه. (مشكواة المصابيح ص ۲۷ جلد ۱ باب الاعتصام با لكتاب و السنه)

(۳) عن ابي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ يكون في آخر الزمان دجالون كذا بون ياتو نكم من الاحاديث بما لم تسمعوا انتم ولا آباء كم فاياكم واياهم لا يضلونكم ولا يفتنونكم رواه مسلم (مشكواة المصابيح ص ۲۸ جلد ۱ باب الاعتصام بالكتاب والسنة)

او ددې نه علاوه حاکم روایت کړې دې چه پیغمبر علیه السلام په آخرئ چارشنبه کښې ناجوړه شوې وو، یعني بیماري ئې سخته شوې وه او په تاریخ کښې دا لیکلې شوې دي چه د خیبر یهودیانو په دې ورځ باندې خوشحالي کړې وه او د عوتونه ئې تیار کړي وو او دا ثابت نه دې چه مسلمانانو هم دهغوي په مقابله کښې څه کاروائي کړې وي. وهوالموفق

د چرئ د خوړلو حکم

سوال: د چُري شرعاً څه حکم دې ؟ او ددې خوراک خوړل څه حکم لری؟ بینوا توجروا

المستفتي: سید روح الله کانګړه پشاور....۱۵ربیع الاول۱۴۰۱ھ

الجواب: چُري د ثواب په ارادې سره مکروه ده. لان فيه تخصيص الزمان والنوع بلا مخصص يدل عليه ما فى البحر ص ۱۵۹ جلـد۲(۱)البته د عوامو دپاره خوړل مکروه نه دي. لما في الهندية ص ۳۸۰ جلد ۵ ولا يباح اتخاذ الضيافة ثلاثة ايام في ايام المصيبة واذا اتخذ لا باس بالاكل منه كذا في خزانة المفتين(۲) فافهم.

د ۱۹ مسائلو مختصر جوابونه

سوالونه: (۱) زیارت کول جائز دي یا نه؟ مسئله د اسقاط څه شي دي؟ (۳) مسئله د دوران قران؟ (۴) د حیله اسقاط دپاره دائره جوړول؟ (۵) د تلاوت قران دپاره د چا په قبر کیناستل ؟ (۶) د مړي دپاره قدمونه اخستل؟ (۷) د جنازې دمونځ نه روستو په جمع باندې دعا کول ؟ (۸) ذکر بالجهر دامام ابوحنیفه د مذهب مطابق؟ (۹) د سورت روم تعیین کول د رمضان په درویشتمه شپه کښې؟ (۱۰) د رمضان شریف په اوویشتمه شپه کښې خیرات کول؟ (۱۱) د مړي د کور نه...

خودساخته تبرکات وي نو ددينه په انکار کښې څه حرج نشته. (۱)

د قبر سره ختم او د وفات په اولنۍ ورځ ديګونه پخول

سوال: (۱) علمائې کرام څه فرمائي چه بعضې حضرات د مړي په وفات باندې د ددريمې ختم شريف کوی نو دا جائز دې که نه؟ (۲) دا ختم شريف بعضې حضرات په قبرستان کښې د مړي د قبر نه ګير چاپيره کيني او لولي ئي نو قبرستان کښې داسې کول جائز دی؟ (۳) بعضې خلق دې ختم شريف ته نمبر ورکوی چه ختم د اديرې، ختم دجمات، اوختم دکور، شرعاً دا نمبرې ورکول جائزدی؟ بعضې حضرات د مړی په مرګ باندې د ړومبۍ ورځې نه ديګونه پخوی په دغه ورځ دا ديګونه پخول څنګه دی؟

المستفتي: مولوي فضل حکيم پير پيائي...... ۱۹۷۲\۱۲\۱۰ھ

الجواب: (۱) واضحه دې وي چه د مړو دپاره ايصال ثواب جائز دې برابره خبره ده که د بد ني عبادت ثواب وي اوکه مالی وی ليکن ايصال ثواب دپاره دوخت او ځائي تخصيص کول ناجائز دي. که په وحي سره نه وي. کما يدل عليه ما فی البحر ولان ذکر الله تعالى اذا قصد به التخصيص بوقت دون وقت او بشئي دون شئي لم يکن مشروعا حيث لم يرد الشرع بـه (ص۱۵۹ ج۱ بـاب العيدين) لهذا د سوم دپاره تخصيص کول بدعت دي. (۲، ۳) فتوي د صاحبينو په قول باندې ده چه مقبره کښې قرآن مجيد لوستل صحيح دي. (۲) ليکن د وخت او ځائي تخصيص او اهتمام کول بدعت سئيه دي. (۴) په فقيرانو باندې صدقه کول هر وخت جائز دي او رسم رواج هر وخت بې فائدې دې او ميلمستيا درې ورځو پورې ناجائز ده.

فی البزازيه ويکره اتخاذ الطعام فی اليوم الاول و الثالث و بعد الاسبوع و نقل الطعام الى القبرفی المواسم واتخاذ الدعوقلقراءة القرآن و جمع الصلحاء والقرآء للختم (الیٰ ان قال)

(بقيه حاشيه گزشته صفحه) و ما يؤخذمن الدراهم و الشمع و الزيت ونحو ها الى ضرائح الاولياء الكرام تقربًا اليهم فهو با لاجماع باطل وحرام. (الدر المختار ص ۱۳۹ جلد ۲ قبيل باب الاعتكاف)

﴿۱﴾ قال العلامه ابن نجيم و لان ذکر الله تعالى اذا قصد به التخصيص بوقت دون وقت او بشئي دون شئي لم يکن مشروعًا حيث لم يرد الشرع به لانه خلاف المشروع (البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد ۲ باب العيدين)

﴿۲﴾ قال العلامه طحطاوی و اخذ من ذلک جواز القراءة على القبر و المسئلةذات خلاف قال الامام تکره لان اهلها جيفة ولم يصح فيها شئی عنده عنه ﷺ و قال محمد تستحب لورود الاثار و هو المذهب المختار کما صرحوا به فی کتاب الاستحسان (حاشية الطحطاوی ص ۳۴۱ جلد ۱ فصل فی زيارة القبور)

وان اتخذ طعاما للفقراء كان حسنا . رد المحتار ص ۸۴۳ ج ۱ . وفيه ايضا و يكره اتخاذ الضيافة من الطعام من اهل الميت لانه شرع فى السرور و لا فى الشرور و هى بدعة مستقبحة روى الامام احمد و ابن ماجه باسنادصحيح عن جرير بن عبدالله قال كنا نعد الاجتماع الى اهل الميت وصنعهم الطعام من النياحة (۸۴۱، ۸۴۲ ج ۱)﴿۱﴾

او عوام دا د ريا او فخر او د شرم د وجې نه کوي چه دا ټول فاسد غرضونه دي نو ددې نه بچ کيدل ضروري دي او نقد پيسې ورکول ډير ښه څيز دې ځکه چه په هغې کښې دا نقصانات نه وي يا دا چه دَ دې نه بچ کيدل زيات آسان وي. فقط.

د يو بزرګ د ځائې مکې معظمې سره تشبيه ورکول، عرس، قوالي، ميلاد، درود او دويمه دعا

سوال: علمائي دين لاندينو مسئلو باره کښې څه فرمائي. (۱) د يو بزرګ د ځائې تشبيه مکې معظمې سره ورکول څنګه دي؟ (۲) د پيرانو او اولياؤ په دربارونو باندې ميلاد عرس او نن صبا والا قوالي کول څنګه ده؟ (۳) دا مروجه، درود وسلام، د ميلاد او عرس په موقع باندې په ولاړه جائز دې يا نه؟ او حال دا چه د حاضر وناظر عقيدې ئې هم وي، (۴) آيا دويمه دعا ضروري ده؟

المستفتي: محمد موسٰی قادري مدرسه تعليم الفرقان
توحيدنګر چاکيواړه کراچی نمبر ۱.... ۱۹۷۲\۸\۱۲

الجواب: (۱) تشبيه کښې څه مسئله نشته ځکه چه تقابل ئې ورسره شته خو د زياتي نه ځان ساتل ضروري دي. (۲. ۳) دا ټول په ټوله بدعات دي بچ کيدل ترې نه ضروري دي. ﴿۲﴾ (۴) دويمه دعا جائز ده ليکن التزام ئې بدعت دې لکه چه د فرضونه پس التزام بدعت دې. ﴿۳﴾ فقط

﴿۱﴾ ردالمحتار ص ۶۶۴ جلد ۱ مطلب فى كراهة الضيافة من اهل الميت قبيل باب الشهيد)

﴿۲﴾ قال ابن عابدين و يكره ...... كل ما لم يعهد من السنة و المعهود منها ليس الا زيارتها و الدعاء عندها قائما . (ردالمحتار ص ۶۶۷ جلد ۱ مطلب فى وضع الجريد و نحو الآس على القبور قبيل باب الشهيد)

﴿۳﴾ قال العلامه ابن نجيم و لان ذكر الله تعالى اذا قصد به التخصيص بوقت دون وقت او بشئ دون شئ لم يكن مشروعا حيث لم يرد الشرع به لانه خلاف المشروع .(البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد ۲ باب العيدين)

چه مړي په لحد کښې کېښودې شي نو اذان کول ورته بدعت دي

سوال: څمونږ په علاقه کښې د دوو فرقو خپل مینځ کښې اختلاف راغلې یوه ډله وائي چه مړي ته په لحد کښې د اذان کولو ثبوت قران، سنت او قرون ثلاثه کښې نشته، او دویمه ډله ددې په دلالت کښې (ایذال الاجر) پیش کوي، مهرباني اوکړئ مدلل جواب رااولیږئ.

المستفتی: ناصر شاه جلبئ صوابي صوبه سرحد.........۱۵\۱۱\۱۹۷۲

الجواب: په قبر کښې اذان وئیل بدعت دې څکه چه دا نه په روایاتِ حدیثیة کښې راغلې دې او نه په ظاهر الروایة او نادر الروایة کښې شته. من ادعٰی فعلیه البیان. او بې شکه ددې بدعت او غیرمندوب کیدل په فتاوؤ کښې لیکلي شته.

قال العلامه ابن عابدین الشامی فی الاقتصار علی ما ذکر من الوارد اشارة الیٰ انه لا یسن الاذان عند ادخال المیت فی قبره کما هو المعتاد الآن . و قد صرح ابن حجر فی فتاویه بانه بدعة و قال و من ظن انه سنة قیاسا علی ندبهما للمولود الحاقا لخاتمة الامر بابتداء ه لم یصب ﴿۱﴾ فافهم وتدبر.

د اخترونو نه پس غاړې ملاوول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د اختر د مانځه نه خلق څنګه فارغ شي نو غاړې ملاوهي، په شریعت کښې ددې څه حکم دې؟

المستفتي: غلام رحیم بالاکوټ مانسهره.....یکم ۱ذیقعده۱۴۰۲ هجري

الجواب: غاړې ملاوولو ته په عربي کښې، معانقه، وائي چه دا پخپله مسنون ده البته ددې د اختر د مونځ نه پس یا داسې یو وخت پورې تخصیص کولو کښې اختلاف دې. چا وئیلې دي چه مسنون دي. او چا وئیلې دي مباح دي او چا وئیلې دي مکروه دي نو احتیاط دادې چه ددې نه دې اجتناب اوکړیشي

﴿۱﴾(رد المحتار علی الدرالمختار ص۲۶۰ جلد ۱ مطلب فی دفن المیت باب صلاة الجنازة)

البته په کولو والا باندې دې سخت انکار اونه کړې شي. ﴿١﴾ وهو الموفق

په اخترونوکښې مصافحه اومعانقه اووالدینوته تیټیدل اوښپې ښکلول

سوال: عرض دادې چه مولانا رشید احمد گنگوهی رحمه الله په خپل کتاب فتاویٰ رشیدیه. کښې لکلي دي چه د اخترونو په ورځ مصافحه او معانقه دواړه بدعت دي دارنګې د خپلو بزرګانو او والدینو په ښپو باندې تعظیماً تیټیدل او ښکلول هم بدعت دي. دکتابونو په حوالې سره مدلل جواب راکړئ؟ الله دې اجر درکړي.

المستفتي:مولوي غلام حسین جلبئ صوابي مردان...٢٣\٣\١٩٦٩ء

الجواب: بعضې علماء په عیدین وغیره کښې مصافحې ته مباح بلکه سنت وائي او بعضې علماء ورته بدعت وائي (فلیراجع الي رد المحتار ص ٣٣٥ ج٥) ﴿٢﴾ اکثر علماء محققین عدم جواز ته ترجیح ورکوي لانه اقوي مـــن حیـــث الدلیل لان التخصیص لا بدله من دلیل خاص صرح به الشامي في باب

﴿١﴾ قال العلامه سید احمد الطحطاوی .والتهنئة بقوله تقبل الله منا و منکم لا تنکر بل مستحبة لورود الاثر بها کما رواه الحافظ ابن حجر عن تحفة عید الاضحی لا بی القاسم المستملی بسند حسن کان اصحاب رسول الله ﷺ اذا التقوا یوم العید یقول بعضهم لبعض تقبل الله منا ومنکم قال و اخرجه الطبرانی ایضًا فی الدعاء بسند قوی قال والمتعامل به فی البلاد الشامیة والمصریة قول الرجل لصاحبه عید مبارک علیک و نحوه و یمکن ان یلحق هذا اللفظ فی الجواز الحسن و استحبابه لما بینهما من التلازم و کذا تطلب المصافحة فهی سنة عقب الصلاة کلها و عند کل لقی . (طحطاوی علی مراقی الفلاح ص ٢٨٩ جلد ١ باب احکام العیدین)

﴿٢﴾ قال ابن عابدین الشامی حیث قال اعلم ان المصافحة مستحبة عند کل لقاء واما ما اعتاده الناس من المصافحة بعد صلاة الصبح والعصر فلا اصل له فی الشرع علی هذا الوجه ولکن لا بأس به فان اصل المصافحة سنة و کونهم حافظوا علیها فی بعض الاحوال وفرطوا فی کثیر من الاحوال او اکثرها لا یخرج ذلک البعض عن کونه من المصافحة التی ورد الشرع با صلها ...... لکن قدیقال ان المواظبة علیها بعد الصلوات خاصة قد یؤدی الجهلة الی اعتقاد سنتیها فی خصوص هذه المواضع الخ. (ردالمحتار ص ٢٧٠ جلد ٥ باب الاستبراء وغیره کتاب الحظروالاباحة)

العيدين ﴿۱﴾ ولان عند التعارض المحرم يقدم علي المبيح او خاص طور سره د والدينو په ښپو باندې لاسونه کيښودل چرته ثابت نه دي اګر چه په ډير تکلف سره دا توجيه ممکنه ده چه په حجر اسود باندې لاس کيښودل د ښکلولو قائم مقام کيدې شي. او د والدينو ښپې ښکلول ثابت او مبرهن دي. لهذا لاسونه کيښودل به هم جائز وي. ﴿۲﴾ وهوالموفق

سالانه. عيد ميلادالنبي مجلسونه او د هغې متعلقات

سوال: په ربيع الاول کښې چه کوم خلق د سيرت مبارک د بيانو لو دپاره کوم پُر تکلفه مخفلونه جوړوي، او د ضرورت نه زياتې رنړا ګانې کول، او رنګارنګ قمقمې او بلپونه په اونو باندې اچوي او دا کارونه د ثواب ګنړي دا ټول درسول الله ﷺ د محبت او دهغوي د شان داحترام په جذبې سره دا زرګونه روپئ لګوي. نو سوال دادې (۱) چه آيا هرکال دا قسم د ذکر رسول محفلونو کښې واقعي ثواب اواجرشته؟ (۲) اوآيا دبناؤ سنګار والا محفلونه به شرعاً په بدعتِ حسنه کښې شمارکيږي. ياپه بدعت دګمراهئ کښې اوحال دادې چه عوام دا دمحبتِ رسول ﷺ او شانِ رسول ﷺ صحيح او بهتر معيار ګنړی؟ (۵)او آياپه دې قسم محفلونو کښې مالي او بدني تعاون کول تعاؤن علي البر

﴿۱﴾ قال ابن عابدين و بان تخصيص الذکر بوقت لم يرد به الشرع غير مشروع اه

(ردالمحتار ص ۶۱۳ جلد ۱ باب العيدين)

﴿۲﴾ قال ابن عابدين لما اخرجه الحاکم ان رجلًا اتى النبي ﷺ فقال يا رسول الله ﷺ ارنى شيًا ازداد به يقينا فقال اذهب الى تلک الشجرة فادعهافذهب اليها فقال ان رسول الله ﷺ يدعوک فجاءت حتى سلمت على النبي ﷺ فقال لها ارجعى فرجعت قال ثم اذن له فقبل رأسه و رجليه وقال لو کنتَ امرًا احداً ان يسجد لا حد لامرت المرأة ان تسجد لزوجها وقال صحيح الاسناد .

(رد المحتار ص ۲۷۱ جلد ۵ قبيل فصل فى البيع کتاب الحظر والاباحة)

دي يا اعانت علي البدعة والمعصية دي؟ بينوا واجركم علي الله:
المستفتي: حضرت العلامه مولانا (قاضي عبدالسلام
خطيب جامع مسجد نوشهره) ۱۹۶۹ء

الجواب: (۱) د رسول الله ﷺ د ذکر کول د ثواب کار دي خو دې طريقو او قيدونو سره ئې کول بدعت دي. (لعدم ثبوته في خيرالقرون بوجه ولا شتماله علي التزام مالا يلزم وعلي الرعاية فوق الرعاية الشريعة. ﴿۱﴾ (۲) دا اسراف او فضول خرچي د رسول الله ﷺ د سيرت خلاف مظاهره ده. چه کله پيغمبر عليه السلام په کور کښې او ديوالونو باندې کپړې قدرې نه دې پريخودلې نو ددې دومره ډول سنګار برداشت به څنګه اوکړي. (۳) ددې اهتمام او التزام ثبوت په خيرالقرون کښې ترننه پورې ثابت نه دې. (۴) دا مجموعي طور سره په بدعتِ سيئه کښې شمار کيږي. (۵) دا اعانت نه دې بلکه اضاعت دې.

د مسجد نبوي ﷺ د متولي شيخ احمد خوب او مشهوره وصيت نامه

سوال: عرض دا دې چه د ډيرې مودې نه وخت په وخت د وصيت نامه، په نوم يو پوسټر چاپ کيږي چه دهغې په هره زمانه کښې مطلب خو يو دې ليکن الفاظ ئې مختلف وي چه شيخ احمد نومې د مسجد نبوي ﷺ خادم وائي چه ما په روضه پاک ﷺ باندې تلاوت کولو چه خوب راباندې غلبه اوکړه په خوب کښې حضور ﷺ را غې او ماته ئې اطلاع راکړه چه څما امت ته دا خبره اورسوه. او په هغې کښې ئې مختلفې خبرې ليکلې دي چه هغه د اورېدو والي د وجې پريږدم او په آخره کښې ليکي. د چه ددې شل پرچې اوليکئ او تقسيم ئې کړئ. په بعضو کښې لس ليکلي او چاچه انکار اوکړو نو هغه د ځان دومره دومره نقصان اوکړو. ما ددې متعلق اوريدلي چه ۲۸ مفتيانو ددې متعلق فتوې ورکړې. براه کرم تاسو مدلل جواب راکړې چه دا وصيت نامه صحيح ده که غلطه؟ بينوا توجروا

ددې متعلق ډيرزيات تعداد کښې استفتاء شوی دی په دې وجه صرف يو جواب باندې اکتفاء کوو.

﴿۱﴾ قال الملا علی قاری من اصر علی امر مندوب و جعله عزما ولم يعمل بالرخصة فقد اصاب منه الشيطان من الاضلال. (مرقاة المفاتيح ص ۵۳ جلد ۲) قال ابن عابدين و بان تخصيص الذکر بوقت لم يرد به الشرع غير مشروع. (ردالمحتار ص ۶۱۳ جلد ۱ باب العيدين)

الجواب: دا دروغ نامه د پنځوس کالو نه د زیاتې مودې راسې هم دغه شان چاپ کیږي د اکابرینو فرمان دې چه ددې وصیت نامې خورول زنادقه ؤ قائم کړي. په دې کښې وخت په وخت کمې زیاتې هم کیږي او ډیر کرته پدې کښې د شریعت نه خلاف مضمون هم خوریږي. او شیخ احمد متولي یو فرضي سړې دې. په دې نوم متولي هیڅوک نه پیژني. دارنګې د امت د بدو اعمالو په رسول اکرم ﷺ باندې هیڅ اثر نه غور زیږي. او په هغې کښې ئې لیکلي وي چه څه شرمنده یم وغیره وغیره. او د پیغمبر علیه السلام هغه فرمانونه چه په ژوند کښې ئې بیدار صحابه کرامو ته بیان کړي او مونږ ته باقاعده رارسیدلي دي هغه څمونږ دپاره کافي دي. هیڅ قسمه دروغو ته ضرورت نشته دین مکمل شوې دې، ددې دروغ نامې، بندول د ثواب او برکت کار دې، وهم پرست خلق ددې دروغ نامې نه ډیر متاثر کیږي، او افسوس دې چه ساده مسلمانان د قرآن او حدیث د ښکاره وعید اتو نه نه ویریږي او په نامعلوم خوب سره دومره بې آرامه کیږي. فالی الله المشتکیٰ(۱)

نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم
چون غلام آفتابم همه ز آفتاب گویم

د مزارونو نذر او منختې دچا حق دې؟

سوال: د پیربابا خد متګاران او اولاد وغیره د خپل حق او نمبر شکرانه اخلي چرته نیک کار مثلاً دجمات تعمیر اوغریبانانو دپاره ئې وقف کړي یا خیرات کړي آیا دا جائز دي که نه؟

المستفتي:بخت شیرحسین کلپاني ډګر بونیر سوات.....۱۴۰۰۱۱۷۱۲۲ھ

الجواب: د تحفو شرعي مالک هغه سړې دې څوک چه دا تحفه ورکونکې مالک کړي او مالک خپل مال په هر څه کښې استعمالولي شي.

(۱) عن العرباض بن ساريه قال صلے بنا رسول الله ﷺ ذات يوم ثم اقبل علينا بوجهه فوعظنا موعظة بليغة...... فقال اوصيكم بتقوى الله والسمع والطاعة وان كان عبدًا حبشيا فانه من يعش منكم بعدى فسيرى اختلافًا كثيرًا فعليكم بسنتى و سنة الخلفاء الراشدين المهديين تمسكوابها وعضوا عليها بالنواجذ واياكم ومحدثات الامور فان كل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة رواه احمد و ابو داؤد والترمذى وابن ماجه الا انهما لم يذكر الصلوة (مشكواة المصابيح ص ۳۰ جلد ۱ باب الاعتصام بالكتاب والسنة)

نوټ: كومې تحفې چه ما اهل به لغير الله وي د هغې وركولو والا مشرک دې او اخستلو والا شرعي مالک دې ﴿۱﴾

په مزارباندې شركياتو اومنكراتوكونكې اوكولووالا منجورقتلول وغيره

سوال: علمائې دين شرع متين څه فرمائي چه په يو مزار باندې يو بوډا سړې ناست دې چه شركيات كوي. او خلقو ته ترغيب وركوي چه داسې كوئ، طواف كوئ. قبر پورې ځان مږئ، او جارو د ځا ن پورې مږئ وغيره، اوس دلته نژدې يو جمات او څو كمرې دي چه په هغې كښې دا منجور اوسيږي او خوراک څښاک كوي دهغوي سره چرسيان او بنګيان هم اوسيږي. نو سوال دادې چه داسې كس د الله د رضا دپاره قتل كول څنګه دي؟ او د جمات سره متصل كمرو سوزول څنګه دي؟ چه جمات د سوزولو نه محفوظ اوساتلې شي چه د شركياتو دا اډه ختمه شي؟

المستفتي: حافظ نجم الاسلام هائي سكول كاهي هنګو كوهاټ ۲۸ جمادي الثاني ۱۴۰۹ھ

الجواب: قتل كول او سوزول ډير سخت جرمونه دي. د شرعي اجازت نه بغير ددينه ځان ساتل ضروري دي داسې كس دې علماء حضرات پوهه كړي او د اصرار په صورت كښې دې زباني او عملي مخالفت شروع كړي. ﴿۲﴾ فقط

د مولود شريف حكم

سوال: نن صبا چه خلق مولود شريف كوي او دا دثواب كار ګڼړي او فائده هم پكښې شته دې چه ديني تقريرونه وغيره پكښې كيږي. او د پيغمبر عليه السلام په ژوندمبارک باندې پكښې رڼړا اچولې كيږي نو د مولود شريف څه حكم دې؟

المستفتي: نامعلوم... ۵محرم ۱۳۰۴ھ

﴿۱﴾ قال الحصكفي و شرائط صحتها في الواهب العقل والبلوغ والملک...... وشرائط صحتها في الموهوب ان يكون مقبوضا غير مشاع مميزاً غير مشغول كما سيتضح و ركنها هو الايجاب والقبول كما سيجئ و حكمها ثبوت الملک للموهوب له غير لازم .(الدرالمختار ص ۵٦۷ جلد ۴ كتاب الهبه)

﴿۲﴾ عن ابراهيم بن ميسرة قال قال رسول الله ﷺ من وقّر صاحب بدعة فقد اعان على هدم الاسلام رواه البيهقي في شعب الايمان مرسلاً (مشكوٰة المصابيح ص ۳۱ جلد ۱ باب الاعتصام بالكتاب و السنة)

الجواب: که مولو د شریف د تبلیغي اجتماع نوم وي نو جائز دي. او که دې ولادت وغیره ذکر کولو نوم وي نو دا بذات خود یو لوي عبادت دي لیکن د خارجي عوارضو اسراف، دبې ډیرې هلکانو و نعت خواني د حاضر او ناظر د عقیدې د خطرې وغیره وجوهاتو نه دا موجوده مروجه د میلاد مجلسونه منعقد کول ممنوع دي. ﴿۱﴾

د سنتي کولو د بعضې رسوماتو وضاحت

سوال: ځمونږ په علاقه کښې چه د ماشومانو سنتي کیږي نو د سنتئ په وخت خیرات لازمي ګڼړي او اوږدې مودې نه دې، ددې دپاره قرض بندوبست کوي د لرې لرې رشته داران او خپل خپلوان رابلي او بالکل دَسنتې په وخت کښې د خلقو نه پنځه پنځه، لس لس روپې آخلي او رشته داران د سنت والا کور ته ځان سره غوړي. اوړه او چیني وغیره سامانو نه د خوراک دپاره راوړي او په سنت کښې روپې ورکول یو ضروري کار ګڼړي کیږي؟ او نه ورکونکو ته په سپکه کتلې شي. نو آیا دا رسمونه جائز دي که بدعت دې؟ شرعي حیثیت ئې بیان کړئ.؟

المستفتي:محمد رشاد مډل سکول چمله بونیر

الجواب: چونکه دا رسمونه ددین په حیثیت سره نه شي کولې یعني د ثواب په نیت باندې نه کیږي نو په دې باندې د بدعت اطلاق غلط دې اشار الیه الشارع علیه السلام من احدث فی امرنا هذا مالیس منه. ﴿۲﴾ نو که دا رسمونه د ریاء او فخر دپاره وی نو بیا د فخر او ریا په وجه باندې حرام دي. او که د عزت د بقاء دپاره وي نو جائز دي ګڼي نو بې فائدې کارونه دي. چه دَهغې نه اجتناب کول د حُسنِ

﴿۱﴾ قال ابن عابدین لو دعی الی دعوة فالواجب الاجابة ان لم یکن هنا ک معصیة ولا بدعة والامتناع اسلم فی زماننا الاّ اذاعلم یقینا ان لا بدعة ولا معصیة والظاهر حمله علی غیر الولیمه لما مر .وفی التقریرات الرافعی ص۳۰٦ لا یظهر هذا لحمل بل الظاهر حمله علی عمومه.
(ردالمحتار ص ۲۴۵ جلد ۵ کتاب الحظر والاباحة)

﴿۲﴾(مشکواة المصابیح ص ۲۷ جلد ۱ باب الاعتصام بالکتاب والسنة)

اسلام شرط دي ليکن عدم اجتناب فسق نه دي. ﴿۱﴾

د سنتئ په موقعه باندې د ضيافت او دعوت حکم

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د سنتئ په موقعه باندې ميلمستيا او دعوت او روټئ پخول سنت دي يا نه؟ د جائز کيدو او نه ناجائز کيدلوئي څه حکم دې؟

المستفتي: ډاکټر ظهور محمد واړي ضلع دير..... ۲۲ ذي القعده ۱۴۰۳ھ

الجواب: په رواياتو کښې دعوت معمول نه جوړيدل هم ثابت دي او ذبح کول هم ثابت دي بهر حال د دعوت اهتمام کول د سلف صالحينو د تعامل نه مخالف دي. لحديث ورد بذالک ﴿۳﴾ واما ما رواه البخاري في الادب المفرد فلا يدل على الدعوة. فقط.

د وعظونو نه مخکښې نعت خواني کول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چي نن صبا د وعظونو نه مخکښې يا جلسو کښې نعت خواني کيږي آيا په اسلام کښې ددې ګنجائش شته؟ ددې څه حکم دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: ننګ اسلاف اصلاح الدين ډيروي
ډي، آئي، خان يکم ۱ ربيع الاول ۱۴۰۲ھ

الجواب: چه ښه شعرونه وي په مکروهات او شنيعاتو باندې مشتمل نه وي نو وئيل ئې جائز دي.

﴿۱﴾ قال ابن عابدين المراد بقوله فى التعريف ما ثبت ثبوت طلبه لا ثبوت شرعيته والمباح غير مطلوب الفعل وانما هو مخير فيه و ايضاً قال فيه الاباحة اصلاً والحرمة بعارض النهى. (ردالمحتار ص ۷۸ جلد ۱ مطلب المختار ان الاصل فى الاشياء الا باحة كتاب الطهارة)

﴿۲﴾ قال سالم ختنني ابن عمر وو نصيحا فذبح علينا كبشا فلقد ر اتينا وانا لنجذل به على الصبيان ان ذبح عنا كبشا. (الادب المفرد للامام البخارى رقم حديث: ۱۲۴۶)

﴿۳﴾ عن عثمان بن ابى العاص انه دعى الى ختان فابى ان يجيب فقيل له فقال انا كنا لا نأتى الختان على عهد رسول الله ﷺ ولا ندعىٰ اليه. رواه الامام احمد. (مسند امام احمد محول منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۲۵۱ جلد ۵)

لان الشعر حسنه حسن وقبیحه قبیح﴿۱﴾ فجاز رفع الصوت بهذه الامورعند عدم الایذاء الی المصلی والنائم یدل علیه ما فی ردالمحتار ص۶۱۸ جلد ۱﴿۲﴾ .فقط

د سنتو سره متصادم رسمونه بدعاتِ شرعیه دی

سوال: دریمه، اوومه، پوولسمه، قوالیانې، حاضر ناظراو علم غیب وغیره آیا داسې رسومات بدعات دي او ددې تردید واجب دې که نه؟

المستفتي:قائم دین ډهوک زمان میاں والي......۲۳\۷\۱۹۷۸ء

الجواب: کوم رسمونه چه د سنتو سره متصادم وي﴿۳﴾ یا ددین نه د کیدلو په عقیدې سره کولې کیږي﴿۴﴾ دابدعاتِ سیئه حرام دي ددې تردید او دینه بچ کیدل لازمی دی.﴿۵﴾ فقط

صفر میاشت ته د تکلیفونو میاشت وئیل

سوال: د صفرمیاشت ته خلق د تکلیفونو نازلیدلو میاشت وائي دا رنګې په یو کتاب کښې هم دا دمصیبتونو او آفتونومیاشت لیکلې شوې ده دا خبره

﴿۱﴾ قال ابن عابدین قال فی الضیاء المعنوی العشرون ای من افات اللسان الشعر سئل عنه ﷺ فقال کلام حسنه حسن و قبیحه قبیح و معناه ان الشعر کا لنثر یحمد حین یحمد و یذم حین یذم الخ (ردالمحتار ص ۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی انشاد الشعراحکام المسجد)

﴿۲﴾قال ابن عابدین عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفاً وخلفاً علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او مصل او قاری الخ (رد المحتار هامش الدر المختار ص۴۸۸ جلد۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر)

﴿۳﴾ عن عائشة رضی الله عنها قالت قال رسول الله ﷺ من احدث فی امرنا هذا ما لیس منه فهو ردّ متفق علیه .(مشکواة المصابیح ص ۲۷ جلد ۱ باب الاعتصام بالکتاب والسنة)

﴿۴﴾ قال الشیخ مفتی اعظم محمد فرید ان البدعة هی اعتقاد ما لیس من الدین دینا وهی قسمان مکفرة ومفسقة .(فتح المنعم شرح مقدمه مسلم ص ۲۹ الفائدة التاسعه)

﴿۵﴾عن العرباض بن ساریة قال قال رسول الله ﷺ ....ایاکم ومحدثات الامور فان کل محدثة بدعة وکل بدعة ضلالة ،وعن ابراهیم بن میسرة قال قال رسول الله ﷺ من وقر صاحب بدعة فقد اعان علی هدم الاسلام .رواه البیهقی .(مشکواة المصابیح ص۳۰،۳۱ جلد ۱ باب الاعتصام بالکتاب والسنة)

تر کوم حده پورې صحیح ده؟

المستفتي :محمد ایوب خان شیام ګنج مردان.... ۱۰صفر ۱۳۹۲

الجواب: ددې میاشتې متعلق دا ټولې خبرې وهم پرستی ده او د عوامو خبرې دی چه د ماشوموالي نه ئې په ذهنونو کښې پخې شوې دی، ددې هیڅ اصل نشته(۱) فقط

داستاد وغیره لاس خپې ښکلول بدعت نه دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه د استاد، پلار، مور، یو بزرګ او د نیکانو لاس خپې د تعظیم دپاره ښکلول جائز دي یا ناجائز بعضې خلق دیته بدعت وائي، ددې شرعي حکم څه دې؟

المستفتي:نامعلوم...... ۱۲جولائي ۱۹۷۳ھ

الجواب: داستاد وغیره لاس خپې ښکلول جائز دي. (۲) لان الصحابه یقبلون ید رسول الله ﷺ ورجله وکذا بعضهم یقبل ایدي بعضهم من شاء الاطلاع علي الروایات فلیراجع الي الادب المفرد المولفة للامام البخاري. وهوالموفق

د آذان نه مخکښې یاروستو په زور باندې درود شریف وئیل

سوال: څمونږ د جمات امام صاحب د سحرد اذان نه مخکښې او کله کله روسته په زور زور باندې. الصلواة والسلام علیک یا رسول الله دوه ځلې وائي بیا اذان وائی.اوکوم خلق چه دا کار نه کوی هغوی بدګڼړی ددې څه حکم دې آیا دا

---

(۱) عن ابی هریرة رضی الله عنه ان رسول الله ﷺ قال لا عدوی و لا طیرة ولا هامة ولا صفر و فر من المجلوم کما تفر من الاسد .(صحیح البخاری ص ۸۵۰ جلد ۲ کتاب الطب باب الجذام)

(۲) قال العلامه حصکفی ولا بأس بتقبیل ید الرجل العالم والمتورع علی سبیل التبرک درر ...... وقیل سنة مجتبی و تقبیل راسه ای العالم اجود . قال ابن عابدین ای تقبیل ید العالم و السلطان العادل قال الشرنبلالی وعلمت ان مفاد الاحادیث سنیته او ندبه کما اشار الیه العینی .

(الدرالمختار مع ردالمحتار ص ۲۷۱ جلد ۵ قبیل فصل فی البیع کتاب الحظر والاباحة)

درود شریف اذان سره وئیل لازمی دی؟ بینوا توجروا

المستفتي: حکیم اختر حسین صدر کیملپور.....ماه محرم ۱۳۹۲ه

الجواب: دآذان نه مخکښې یا روستو درود شریف وئیلو کښې څه حرج نشته لیکن دا د اذان حصه منل او یا ضروري ګڼړل چه نن صبا د بدعتیانو خاص نښه ده دا بدعت دې. ځکه چه په خیرالقرون کښې ددې څه ثبوت نشته. فقط

سورة عنکبوت په رمضان کښې یا بله میاشت کښې د عملیاتو او زیات ثواب د پاره وئیل

سوال: سورة عنکبوت چه اووه ۷ ځلې اووئیلې شي نو د غمونو نه به بچ شي. او د نبي عليه السلام ارشاد دې چه د رمضان په درویشتمه شپه سورة عنکبوت اووئیلې شي نو د اووه کالو ګناه معاف کیږي او په دیکښې شک نشته او که چا شک او کړو نو کافرشو (نقل از تفسیر مشارق وکشاف وازکتاب شاطبی) (۱) آیا دا حدیث ثابت دې که نه؟ (۲) که دا حدیث صحیح نه وي نو دې شپه کښې دې سورت په باره کښ څه دلیل شته یا نشته؟ (۳) او که څه دلیل نه وي نو ددې سورت په متعین کولو کښې څه نقصان شته یا نه ؟

المستفتي: شیخ محمد تاج الدین لدهیانوي فیصل کالوني کراچي نمبر ۲۵...۱۲رمضان ۱۴۰۳ه

الجواب: (۱) ددې حدیث نه سند معلوم دې او نه مخرج او دا حدیث ثابت نه دې. (۲) نه د حدیث نه داتخصیص ثابت دې او نه د فقهائې کرامو د جزئیې نه ثابت دی. (۳) او دَزیات ثواب په طریقې سره وئیل بدعتِ سئیه دې. وهوالموفق

د جزوی مصلحت په وجې سره بدعت د بدعاتو د باب نه نهٔ اوځی

سوال: ځمونږ په کلي کښې چه کله مړې قبر ستان طرفته وړي نو څه خلق په

﴿۱﴾ قال العلامه ابن نجیم ولان ذکر الله تعالی اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشی دون شی لم یکن مشروعا حیث لم یرد الشرع به لانه خلاف المشروع.

(البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد ۲ باب العیدین)

اوچت آواز سره ذکر کوي ليکن بعضې خلق ئې منع کوي چه په اوچت آواز سره دا ذکر بدعت دې. ددې باره کښې شرعي حکم څه دې ؟ او بعضې خلق وائي چه دا نه وائي نو بيا خلق خبرې کوی؟ بينوا توجروا

المستفتي:قيصر خان، وي، اې ، يو مارکيټ مري راولپنډی...٨مئ ١٩٨٤

الجواب: د جنازې نه وروستو په اوچت آواز ذکر مکروه دې (کما في ردالمحتار ص ٨٣٧ ج١(١)) واضحه دې وي چه د هر بدعت بنياد په مصلحت او استحسان وي نو د جزوي مصلحت په وجه باندې يو بدعت د بدعت کيدلو د باب نه خارج کيږي نه. وهو الموفق

د مړي په کفن باندې د کلمې ليکلو تحقيق

سـوال: دریں جا اختلاف واقع است۔ بعض گویند کہ کلمہ بر میت نوشتہ مستحب است ۔ اگر بر کلوخ است یا سنگ بسنگ است بہ برابر روی نہد بل کار حسن است ۔ ترک کند اور ا بنود۔ چرا کار نیک ترک کنی ۔ اعتقاد عوام برایں است کہ نوشتن کلمہ از مفروض زیادہ شمارد۔ اگر امام نوشتہ کلمہ و بسم اللہ نہ کند۔ بر آں پیش امام نامہا کیدانی و پنج پیری نہد بر تحقیر انکار مہربانان مسئلہ را واضح کن۔؟

المستفتی: ملاداد محمد یا ملا محمد عمر تحصیل گلستان ضلع پشین بلوچستان .....٢ ر رمضان المبارک ١٤٠٢ھ

الجواب: د امام صغار په نزد داکتابت جائز دې او د ابن صلاح په نزد باندې ناجائز دې. او امام شامي کراهت طرفته مائل شوې دې ځکه چه کله په دراهمو او محرابونو باندې واجب الاحترام کلمات ليکل مکروه دي. کما صرح به في ردا لمختار قبيل باب المياه.نو په کفن او تندي وغيره باندې خو به خامخا مکروه وي.او يا به د جواز دا روايت بغير د سياهي نه په ليکلو

---

(١) قال الحصكفي كره كما كره فيها رفع صوت بذكر او قراءة .قال ابن عابدين و ينبغي لمن تبع الجنازه ان يطيل الصمت وفيه عن الظهيرية فان اراد ان يذكر الله تعالى يذكره في نفسه لقوله تعالى انه لا يحب المعتدين اى الجاهرين بالدعاء و عن ابراهيم انه كان يكره ان يقول الرجل وهو يمشي معها استغفروا له غفر الله لكم. (الدر المختار مع ردالمحتار ص ٦٥٨ جلد ١ مطلب في دفن الميت)

باندې محمول کړې شی. کما مال اليه الشرجي.﴿۱﴾ وهو الموفق

د هفتې په هيڅ يوه ورځ کنبې هم جامې وينځل منع نه دي

سوال: بعضې خلق د هفتې په بعضې ورځو کنبې کپړې او جامې وينځل جائز نه ګنړي نو آيا د خالی، اتوار، ګل، نهې، شورو، زيارت او جمعې په ورځو کنبې يوه ورځ کنبې کپړې وينځل منع دي. يانه ؟

المستفتي: شاه ميډيکل کيملپور.....۱۷/۹/۱۹۷۲ء

الجواب: په دې ورځو کنبې يو وخت کنبې هم جامې وينځل منع نه دي. ﴿۲﴾ دا ممنوعيت يو جاهلانه رسم دې.فقط وهو الموفق

د عيد ميلاد النبي جلسه او د اوليائې کرامو په مزارونو باندې ډيوې بلول او جهنډې لګول

سوال: (۱) د عيد ميلاد النبي د جلوس څه حکم دې؟ (۲) د اولياې کرامو په مزارونو باندې ډيوې بلول او جهنډې لګول څنګه دي؟ وضاحت اوکړئ.

المستفتي: حاجي سراج الدين هري پور...۲۱ جولائي ۱۹۷۹ھ

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدين و فی البزازيه قبيل كتاب الجنايات و ذكر الامام الصفار لو كتب على جبهة الميت او على عمامته او كفنه عهدنا مه يرجى ان يغفر الله تعالى للميت ...... و قد افتى ابن الصلاح بانه لا يجوز ان يكتب على الكفن يٰس والكهف ونحو هما خوفامن صديد الميت ...... و قدمنا قبيل باب المياه عن الفتح انه تكره كتابة القرآن و اسماء الله تعالى على الدراهم والمحاريب والجدران وما يفرش و ما ذاک الا لاحترامه و خشية وطئه و نحوه مما فيه اها نة فالمنع هنا با لاولى ما لم يثبت عن المجتهد او ينقل فيه حديث ثابت فتأمل نعم نقل بعض المحشين عن فوائد الشرجى ان مما يكتب على جبهة الميت بغير مداد با لاصبع المسبحة بسم الله الرحمن الرحيم و على الصدر لا اله الا الله محمدالرسول الله و ذلک بعد الغسل قبل التكفين والله اعلم .(ردالمحتار ها مش الدرالمحتار ص۲۶۸،۲۶۹ جلد ۱ قبيل باب الشهيد)

﴿۲﴾ عن عائشة رضى الله عنها قالت قال رسول الله ﷺ من احدث فی امرنا هذا ما ليس منه فهو رد متفق عليه. (مشكواة المصابيح ص ۲۷ جلد ۱ باب الاعتصام با لكتاب و السنة)

الجواب: (۱) جائزدي چه دمنكراتونه خالي وي(۱) (۲) داتول په تهوله بدعات دی.(۲)

سیدانو او میاں ګانو ته شکرانه ورکول

سوال: میاں ګان او سیدان صاحبان چه د خلقو نه یو، یو، دوه،دوه کلو غله غواړي، دې باره کښې د خلقو دا عقیده ده چه که څه د فلانکې ولي دا شکرانه ورنکړم نو اولاد او څناوروته به مې نقصان اورسیږي او دارنګې دا شکرانه اخستلو والا غني او مالدار هم وي. دا جائز دي یا ناجائز؟ بینوا توجرا

المستفتي: محمد رشاد ډهیرئ چمله بونیر

الجواب: میاګانو ته په دې ارادې سره څه ورکول چه دوي پلار نیکه به څمونږ د مالونو حفاظت کوي یا د نه ورکولو په صورت کښې به څمونږ مالونه هلاک کړي داقسم خبرې د امورِ شرکیه ؤنه دي. او په دې وجه چه د نیک خلقو اولاد دي دَامداد په ارادې سره ورکول جائز دي. (۳) فقط

---

(۱) فی الهندیه ان کان الاصل الا باحة ینظر الی العارض فان غلب علی الظن وجود المحرم فا لکراهة للتحریم و الا الخ (عالمگیری ص ۳۰۸ جلد۵ کتاب الکراهیة) وان لم یخلو عن المنکرات کالتخصیص بوقت دون وقت و اشتمال التزام ما لا یلزم والرعایة فوق الرعایة الشرعیة و الا سراف و الا صرار علیه وغیرها فبدعة و غیر جائز .(وهاب)

(۲) قال ابن عابدین الشامی لان النص اقوی من العرف لا ن العرف جاز ان یکون علی باطل کتعارف اهل زماننا فی اخراج الشموع و السرج الی المقابر لیالی العید .

(ردالمحتار ص ۲۰۲ جلد ۴ مطلب فی ان النص اقوی من العرف باب الرباء)

(۳) قال ابن عابدین النذر للمخلوق لا یجوز لانه عبادة و العبادة لا تکون للمخلوق و منها ان المنذور له میت وا لمیت لا یملک و منها ان ظن ان ا لمیت یتصرف فی الامور دون الله تعالی واعتقاده ذلک کفر اللهم الا ان قال یا الله انی نذرت لک ان شفیت مریضی او رددت غائبی او قضیت حاجتی ان اطعم الفقراء الذین بباب السیده نفیسة او الامام الشافعی او الامام اللیث او اشتری حصر المساجد هم او زیتا لوقودها او دراهم لمن یقوم بشعا ئرها الی غیر ذلک مما یکون فیه نفع للفقراء و النذر لله عزو جل الخ . (رد المحتار هامش الدر المختار ص ۱۳۹ جلد ۲ مطلب فی النذر للاموات قبیل باب الاعتکاف)

د خانه كعبې او روضه اقدس نقشه په كورونو كښې اويزان كول بدعت نه دي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائي چه اكثر ځايونو كښې د خانه كعبه او روضه اقدس نقشه زوړنده وي او اكثر ئې خلق په كورونو كښې زوړندوي آيا دا بدعت دې، وضاحت اوكړئ ؟

المستفتي:حبيب الله فقير آباد پيښور.....۱۹ذيقعده۱۴۰۲ھ

الجــــواب: بيـت الله شـريف او روضـه اقـدس ﷺ واجـب الاحتـرام دي او تصويرونه ئې نه مطلوب دي او نه ممنوع ﴿۱﴾

په جمات كښې شيريني وغيره تقسيمول او خوړل بدعت نه دي

سوال: په رمضان يا ختم القرآن يا څه بله خوشحالئ كښې په جمات كښې شيريني تقسيمېږي. او د تقسيم په وخت كښې خوړلې كيږي آيا په دې كښې د بدعت څه ويره شته؟ بينوا توجروا

المستفتى::فدا محمد چهريان مانسهره هزاره...۱۹۷۵ء۲۰۱۸۱

الجواب: په جمات كښې شيريني وغيره تقسيمول او خوړل ممنوع نه دی.
نظيره تعليق قنو التمرفى المسجد فى زمن النبى ﷺ ﴿۲﴾ وفى الهنديه صفحه ۳۸۲ جلد ۵ لا بأس بنشر السكر والدارهم فى الضيافة وعقد النكاح كذا فى السراجيه قلت وصرحوا باستحباب عقد النكاح فى المسجد فافهم.

د مړي يو كال پورې مسلسل په كور باندې چكر لګول. بې اصل خبره ده

سوال: حضرت مفتي صاحب آيا دا صحيح ده چه انسان كله مړ شي نو د يو كال پورې مسلسل دده روح د كور، محلې او جمات چكر وهی، كه د جمعې

﴿۱﴾قال ابن عابدين و المباح غير مطلوب الفعل و انما هو مخير فيه .
(ردالمحتار ص ۷۸ جلد ۱ مطلب المختار ان الاصل فى الاشياء الاباحة)
﴿۲﴾ و ايضا يدل عليه هذا الحديث عن عبد الله بن حارث بن جزء قال اتى رسول ﷺ بخبز و لحم و هو فى المسجد فاكل و اكلنا معه ثم قام فصلى و صلينا معه و لم نزد على ان مسحنا ايدينا با لحصباء .رواه ابن ماجه (مشكوٰة المصابيح ص ۳۶۶ جلد ۲ كتاب الاطعمة الفصل الثانى)

شپه وي او که نه وي. که دا خبره صحیح وي نو د (علیین) غونډې مقدس ځائې نه دلته دَ راتلو څه ضرورت دې او د سجین نه د نجات موندلو څه مطلب دې؟ وضاحت اوکړئ.

المستفتي:محمد ثناء الله آف کتوزئ شبقدر فورټ چارسده.... ۹۱۷\۱۹۷۳

الجواب: اگر چه دالله په حکم باندې د روحونو راتلل ممکن دي. (۱) لیکن دا خبره چه د یو کال پورې وغیره وغیره دانه د روایت نه ثابت ده او نه عقل ددې تائید کوي ځکه چه د منعمینو جیل یا کورته رغبت او د معذبینو د ملائکو نه خلاصې نا معقوله خبره ده. (۲) فقط

په جماتونو کښې یا الله. یا محمد خیر لیکل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یا الله یا محمد خیر. په جمات کښې لیکلې شوې دي. ددې حکم څه دې. ؟او که صرف یا محمد، ئې لیکلې وي نو دهغې څه حکم دې؟

المستفتي:محمد بخت سفیر، محمد ایوب....۱۱۴\جمادي الثاني۱۴۰۳ھ

الجواب: یا محمد د اهل بدعت خاص نښه ده نو دداسې کتبو او پوسټرو نه جماتونه محفوظ ساتل ضروري دي.، (۳)

د پیغمبر ﷺ زیارت ته تلل. کهجورې مالګه دمول او زیارتونو ته تلل بدعت نه دي

سوال: (۱) آیا دَرسول الله زیارت کول بدعت دې؟ (۲) دم کړې شوې کهجورې یا مالګه وغیره خوړل بدعت دې یا جائز دې؟ (۳) آیا زیارتونو له تلل بدعت او

---

(۱) عن ابن عباس رضی الله عنه قال بلغنی ان ارواح الاحیاء والاموات تلتقی فی المنام فیتسالون بینهم، فیمسک الله ارواح الموتی ویرسل ارواح الاحیاء الیٰ اجسادها، ذکره الطبری فی تفسیره.
(کتاب الروح ص ۳۱ المسالة الثالثة)

(۲) قال ابن القیم الجوزیة واما قول من قال ان ارواح المؤمن فی علیین فی السماء السابعه وارواح الکفار فی سجین فی الارض السابعه فهذا قول قد قاله جماعة من السلف والخلف ویدل علیه قول النبی ﷺ اللهم الرفیق الاعلیٰ الخ (کتاب الروح ص ۱۴۱ فصل فی بیان قول من قال مستقر الارواح الخ)

(۳) اتقوا عن مواضع التهم. رواه البخاری فی المفردات (الموضوعات الکبریٰ لملا علی قاری ص ۴۹ رقم حدیث: ۱۵۱)

ناجائز دي.؟ مختصر جوابونه راوليږئ مهرباني به وي،

المستفتي: محمد قاسم شاه دامان كيملپور اټک. ۵۱۹۱۱۹۷۲

الجواب: (۱) دَ نبي ﷺ د قبر زيارت كول سنت دي بلكه واجبو ته نزدې دي. (فتح القدير) (۲) د صالحينو په آثارو باندې بركت حاصلول ثابت او جائز دي ليكن د عوامو د خود ساخته تبركاتو رد كول واجب دي. (۳) كه تو سلِ عملي، دحالى په ارادې سره وى نو څه خبره نه ده او سد اللباب د منع كولو مونږ مخالف نه يو. فقط.

د ختم القرآن په فضيلت كښې يوه بې سنده قصه

سوال: څمونږ په ځائې كښې په منبر باندې په لاوډ سپيكر يو مولوي صاحب په محفل ميلاد كښې دا مسئله بيان كړه. چه يو قبر كښې مړې سخت عذاب كښې مبتلا وو نو حضرت علي رضي الله عنه پرې تير شو هغه د قبر والا نه د عذا ب لرې كيدو دپاره په سوونو او زرگونو ركعتونه نفل اوكړل ليكن عذاب لرې نه شو بيا يو ځائې كښې ختم القرآن اوشو په هغې كښې غوښه هم اوخورولې شوه، د ختم والا غوښې يو هډوكې چرته يو كارغه اوچت كړو نو هغه هډوكې اتفاقاً د كارغه د مخوكې نه په هغه عذاب والا قبر باندې پريوتو چه د هغې په بركت باندې د مړې عذاب ختم شو ،نو آيا دا واقعه صحيح ده؟ او داسې مروجه ختمِ قران په هغه زمانه كښې هم وو؟

المستفتي: جمله اساتذه هائي سكول جعفر خان كلي
باړه خيبر ايجنسى ۴ رجب ۱۴۰۴ھ

الجواب: باقاعده ختمونه كول جائزدى ليكن داقصه نه په مروجه كتابونو كښې شته اونه څه سندلرى،بلكه د مضمون د بعضو خبرو په وجه باندې د قبليدو والا نه ده ځكه چه په هډوكې كښې د قرآن بركت حاصليدل د عين قرآن نه زياتيدل كوم چه په مونځ كښې وئيلې شوې دې.دا يو منكر خبره ده. وهو الموفق

په مجلس ميلاد كښې د پيغمبر ﷺ د پاره كرسئ خالى پريخودل

سوال: څه د حضرت صاحب يو كمزورې غلام يم په دې مياشت د ربيع الاول كښې عموماً د ميلاد جلسې كيږې چه په هغې كښې بريليان په آخره كښې اودريږې او

صلاة وسلام وائی. ځمونږ ځائې کښې دیو مجلس د انعقاد په وخت کښې یو کس ته د صدارت دپاره اووئیلې شو نو هغه جواب ورکړو. د نیک بخته مجلس چه د چا دپاره مقرر کیږي څه په هغه کرسئ څنګه کینم دا صدارت خو به د هغه چا وی دچا د ذکر دپاره چه دا مجلس مقرر کیږي. کله چه ئې تقریر اوکړو نو وې وئیل پاسئ په حضور ﷺ باندې سلام اووائی هغه مجلس کښې حاضردې. په ناستو کسانو کښې یو مستند دیوبندي عالم دین هم اودریدلو صرف یو کس پاته سیدلو هغه جواب کښې اووئیل چه ما په اکابرین علمائې دیوبند کښې یو کس هم په داسې مجلسونو کښې په اودریدلو نه دې لیدلې نو څه ددې بدعت داکار څنګه اوکړم.نه هغه اودریدونکې کس د حاجي امدادالله مهاجرمکي صاحب یو ه واقعه اوښودله چه هغه به اودریدلو نو ما وې چه دا سلسله بیا په دیوبندیانو کښې ولې جاري نه شوه چه دهغې جواب مولانا رشید احمد ګنګوهي صاحب ورکړې وو.نوسوال دادې چه آیا کرسئ خالي پریخودل وغیره کارونه صحیح دي یا غلط؟ بینوا توجروا

المستفتي:ګلزار محمد خان کوه نورټکسټائل ملز، راولپنډی۲۲\۲\۱۹۲۹

الجواب: د کرسئ خالي پریخودل په دې ارادې سره چه پیغمبر ﷺ به په دې باندې تشریف فرما وي.او دا اودریدل وغیره ټول په ټوله بدعات دي. د قرآن اوحدیث نه دا کارونه ثابت نه دي لهذا په داسې مجلسونو کښې صحیح عقیدې والاؤ لره شرکت نه کول ضروري دي. فقط

د پیغمبر ﷺ نوم اوریدلو سره ګوتې ښکلول

سوال: د حضور ﷺ نوم اوریدلو سره نذګوتې ښکلول او سترګو باندې لګول څنګه دي؟

المستفتي: ملک فضل الرحمان مقام اړه ضلع جهلم...... ۱۷\۷\۱۹۷۲

الجواب: دعلاج په طریقې سره مباح دي او د ثواب په نیت بدعت دي.فقط

د مړي اوریدل او د هغوي په نوم نذراو منختې کول

سوال: دوه فریقه په یوه اعتقادي مسئله کښې اختلاف لري. اولنې فرقه وائي چه مړي نه اوري او نه وینی او دهغوي په نوم نذر او منختې منل بالکل حرام

دي دویمه فرقه وائي چه مړي اوري هم اوینی هم، او د هغوي په نوم نذر او منختي منل د نزدیکت سبب دي، مختصر فیصله اوکړئ او د صحیح عقیدې اظهار اوفرمائئ؟

المستفتي: سلطان روم جلبئ صوابي ضلع مردان... ۱۹۷۲/۴/۳

الجواب: د اکثر احنافو، ابن تیمیه او ابن القیم په نزد باندې مړي د نزدې نه اوري او د بعضې احنافو په نزد مړي نه اوري لیکن د لائلو په رنړا کښې اولنې قول صحیح دې. د غیرالله د پاره نذر کول حرام دي بلکه شرک ته رسیؤونکي دې. دا د ټولو اکابرینو رائې ده او که د تفصیل ضرورت وي نو بیا د ضرورت په وخت کښې یو سوال د تفصیل د پاره راولیږه.

د فیروزه غمی باره کښې توهم پرستی

سوال: د ګوتمې باره کښې بعضې خلق وائي چه په دې کښې کوم د فیروزه غمې دې ددې تاثیر دادې چه د نورو په مرضونو کښې اضافه کوي او په دې سره مرض ډیر یږي. آیا دا صحیح ده؟

المستفتي: نامعلوم متعلم دارالعلوم حقانیه..... ۷جنوري ۱۹۸۴

الجواب: دا توهم پرستي ده او حرام دي. ددې نه ځان بچ کول لازمي دي. وهوالموفق

د عوامو توسل او مړی فریاد رس ګرځول

سوال: علمائې دین دې مسئلو باره کښې څه فرمائي! (۱) که یو سړې عقیدتاً یو بیمار یو خاص قسم مزار ته بوځي او توسل کوي نو آیا دا صحیح ده؟
(۲) که دَچاځوئې نه وي نو چرته خاص مزار ته تلل او بچي غوختل جائز دي؟
(۳) څوک ولي یا نیک سړې د وفات نه پس دچا په حال باندې خبردار وي. او فریاد اوري یا نه؟ المستفتي: نامعلوم متعلم دارالعلوم حقانیه ۱۹۸۵/۴/۱ء

الجواب: (۱) (۲) تو سل (وسیله) بالصالیحینِ جائز دې لیکن عوام د شرعي وسیله او شرکي وسیله په مینځ کښې فرق نشي کولې نو دعوامو دپاره داسې منع دي. (۳) سماع الموتی حقه ده لیکن مړي فریادرس ګرځول ناحق دي. وهوالموفق

په مملوک قرآن مجید باندې حیله اسقاط کول

سوال: علمائې دین څه فرمائي چه د مړي د جنازې نه پس کومه حیله اسقاط کیږي. په هغې کښې قرآن شریف په دائره کښې ګرځول جائز دي یا نا جائز ؟

المستفتي: تاج محمد هري پور

الجواب: که دا مصحف مملوک وي موقوف نه وي نو ددې تملک او تملیک جائز دې نو په دې سره في نفسه حیله اسقاط جائز ده لکونه مالاً. هو الموفق

د غل خلاف ختم قرآن او خیرې کول

سوال: څمونږ ځائې کښې دچا نه غلا شوې وه نو هغه سړې په خلقو باندې د قرآن ختم اوکړو اوبیا د غل په باره کښې ټولو خلقو په اړولې لاسونو خیرې اوکړې نو آیا په شریعت کښې داسې ختم کول او بیا د خیرو څه جواز شته که نه؟ او که جائز وي نو دا قرآن خو د هدایت دپاره راغلې دې د چا د کور ورانولو دپاره خونه دې راغلې، نو وضاحت اوکړئ او تسلي راکړئ؟

المستفتي:مشتاق احمد پرائمري سکول حاجي زئ.... ١٩٧٢هـ

الجواب: د کوم سړي نه چه غلا شوې هغه مظلوم دې او د مظلو م خیرې کول ظالم ته دا جائز دي. قال الله تعالي لا يحب الله الجهر بالسوء من القول الاّ من ظلم ﴿١﴾ وقال رسول الله ﷺ اياک ودعوة المظلوم. ﴿٢﴾ او د عبادت نه روستو دعاقبلیږي نو د ختم قران نه روستو خیرې کول جائز دي ځکه چه قرآن د مظلوم د مدد دپاره وسیله جوړول د هدایت سره تضاد نه ساتي. وهو الموفق

د توسل بالصالحین مسئلې تفصیل

سوال: د تو سل بالصالحین څه حکم دې؟

المستفتي: حاجي همشیر خان دوبئ...١٤٠٠/١١/١٥هـ

﴿١﴾(پاره: ٦ سورة النساء رکوع: ١ آیت: ١٤٨)

﴿٢﴾ (مشکواةالمصابیح ص ٤٣٥ جلد ٢ باب الظلم الفصل الثالث)

الجواب: في الحال د توسل با لصالحين. متعلق يو څو كرښې درلېږم د ناوزګارتيا په وجه باندې په مختصر كولو پريشانه كيږه مه. په ۱۴۸۹۸۱ نمبر باندې تاته څو سوالونه درلېږم په هغې باندې اكتفا اوكړه. دا خبره دې واضحه وي چه توسل په دوه قسمه دې(۱) شركي (۲) غير شركي.د شركي نه مراد دادې چه ددې صالحينو عبادت يعني نذر او منحتې په دې نيت سره اوكړيشي چه دا صالحين به څمونږ حاجتونه الله تعالى ته پيش كړي دا حرام دې او شرک دې.قالَ تعالى حاكيا عنهم ما نعبدهم الا ليقربونا الى الله زلفي(سورة زمر).﴿۱﴾ او غير شركي په څلور قسم دې.

اول توسل بالدعاء: دا په بې شميره حديثونو كښې راغلې ددې په جواز كښې هيڅ اختلاف نشته دې.

دويم توسل بالاعمال: دا هم جائز اوحق دې.

لقوله تعالى وماكان الله معذبهم وهم يستغفرون﴿۲﴾ ولقوله تعالى وكان ابو هما صالحا﴿۳﴾ ولقوله تعالى الحقنا بهم ذريتهم وما التناهم من عملهم من شئى﴿۴﴾ .ولقوله عليه السلام الابدال يكون بالشام يسقى بهم الغيث وينتصربهم الاعداء ويصرف عن اهل الشام بهم العذاب (مشكوة باب الذكر اليمن والشام)﴿۵﴾.ولتقرير اشارة قول زينب بنت جحش انهلك وفينا الصالحون (رواه البخارى ص۵۰۸ جلد ۱) ولحديث من قرء اية الكرسى حين مضجعه آمنه الله على داره ودارجاره واهل دويرات حوله رواه البيهقى .(مشكواة باب الذكر بعد الصلاة)واسنادة ضعيف لا كن الحكم من قبيل الفضائل ولحديث من قراء القرآن وعمل بمافيه البس والداه تاجايوم القيامة.رواه ابوداؤد.

دريم توسل بالجاه: اودا هم حق دې. لحديث هل تنصرون وترزقون الا بضعفاء كم رواه الترمذي وابو داؤد. اسئالک بمحمد نبيک نبي الرحمة، (رواه الترمذي)

څلورم توسل با لشركة: او دا توسل صرف په ژوندو سره جائز دې.

والدليل على مشروعية هذا التوسل قوله تعالى ما كان الله ليعذبهم وانت فيهم ﴿۶﴾. وقوله عمر رضى الله تعالى عنه اللهم انا كنا نتوسل اليک فتسقينا وانا نتوسل اليک بعم نبينا فاسقنا

﴿۱﴾(پاره : ۲۳ سورة زمر آيت:۳) ﴿۲﴾(پاره : ۹ سورة انفال ركوع :۱۸ آيت:۳۳)
﴿۳﴾(پاره : ۱۶ سورة كهف آيت:۸۲) ﴿۴﴾(پاره: ۲۷ سورة الطور ركوع :۳ آيت:۲۱)
﴿۵﴾(مشكوة المصابيح ص۵۸۲ جلد ۲ باب الذكر اليمن والشام) ﴿۶﴾(پاره :۹ سورة الانفال ركوع :۱۸ آيت: ۳۳)

(رواه البخاری) وقوله علیه السلام یأتی زمان یغزو فیه فئام من الناس فیقال فیکم من صحب النبی ﷺ فیقال نعم فیفتح لهم. رواه البخاری.

واضحه دې وي چه کوم خلق یعني سلفیه ډله توسل بالصالحین نه مني نو هغوي کله کله په هغه ایتونو سره دلیل نیسي په کومو کښې چه د توسل شرکي انکار موجود وي. لیکن د شرکي توسل په حراموالي سره د غیر شرکي توسل حراموالي نه لازمیږي. او کله په حدیث حیث لا یستغاث بي (رواه الطبراني) سره دلیل نیسي لیکن ددې حدیث په سند کښې ابن لهیعه متکلم فیه دې، دارنګې دا حدیث ،،استغاثو بآدم ثم بموسٰی ثم بمحمد ﷺ،، (رواه البحاری) ص ۱۹۹ جلد اول سره معارض دې. او په دواړو روایتونو کښې تطبیق هم کیدي شی. یحمل النهی علی العزیمة. او کله د حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنه په حدیث. اللهم انا کنا نتوسل (رواه البخاري) سره استدلال کوي لیکن ددې حدیث نه د توسل نمبر ۴ نفي لازمیږي نه دا چه د مطلق توسل. او په حقیقت کښې دې حدیث کښې هم توسل بالا موات دې. ځکه چه نتوسل بعم نبینا، لفظ راغلې دې نه دا چه نتوسل بالعباس بن عبد المطلب فافهم

او دا ډله کله د فقهاؤ په دې عبارتونو سره دلیل نیسي.

”ویکره بحق النبی لا نه لا حق للمخلوق علی الخالق“. والجواب عنه ان حق المخلوق علی الخالق ثابت لقوله تعالی و کان حقاً علینا نصر المؤمنین ﴿۱﴾. ولحدیث یا معاذ هل تدری ما حق الله علی العباد وما حق العباد علی الله ....وحق العباد علی الله ان لا یعذب من لا یشرک با لله شیئاً (متفق علیه) ولحدیث الطبرانی الصغیر ص۲۰۷ اسالک بحق محمد الاّغفرت فیحمل کلام الفقهاء علی نفی الحق الذی یوجب الاضطرارو یحمل الحدیث علی معنی الحرمة او الحق الذی التزمه الله تعالی بفضله هکذاقرره مولانارشید احمد الجنجوهی فی الفتاوی. ویجاب عنه ان المنفی ههناان لا یتوسل بهذا للفظ للاتقاء عن تهمة الاعتزال ولا یلزم منه نفی التوسل مطلقا. فافهم. و هو الموفق

﴿۱﴾ (پاره: ۲۱ سورة الروم رکوع: ۸ آیت: ۴۷)

د یوولسمې حکم

سوال: یوولسمه څه څیز دې؟ په دې کښې حصه اخستل څنګه دې؟

المستفتي: اختر حسین راولپنډي ۱۴دسمبر ۱۹۷۴

الجواب: یوولسمه که د پیرانِ پیر ﷺ په نوم باندې د نذر او منختې نو م وي نو حرام ده او که د ایصال ثواب او نفع نوم وي نو فی نفسه خو جائز ده لیکن د تخصیص د وجې نه بدعت دې(۱)

د تراویح نه پس پابندئ سره سورة ملک لوستل

سوال: د رمضان په میاشت کښې د تراویح نه پس امام قوم ته مخامخ سورة ملک لولي. او په باقي میاشتو کښې ئې نه وائي بعضې خلق دیته بدعت وائي او بعضې خلق ئې د ثواب کار ګنړي. د وضاحت اوکړئ؟

المستفتي: امیر جان افغانستان.....۱۲۸نومبر ۱۹۷۴

الجواب: د رمضان پورې تخصیص کول بدعت دې

لعدم المخصص کما لا یخفیٰ قال صاحب البحر ولان ذکر الله تعالیٰ اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشئی دون شئی لم یکن مشروعاً حیث لم یرد الشرع به. (ص۱۵۹ جلد۲) وهو الموفق

بغیر التزام نه هره شپه سورة ملک لوستل بدعت نه دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه که یو سړې بغیر د التزام نه هره شپه سورة ملک وائي یعني د ځان دپاره ئې وظیفه جوړه کړې وي نو آیا دا بدعت دې؟ اګر چه د بعضې عذرونو په وجه باندې پریخودې کیږي هم؟ بینوا توجروا.

المستفتي: ډاکټر امیر خان ډینټل کلینک بنوں.

---

(۱) قال ابن نجیم ولان ذکر الله تعالیٰ اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت اور بشئ دون شئ لم یکن مشروعاً حیث لم یرد الشرع به لانه خلاف المشروع.(البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد۲ باب العیدین)

الجواب: د سورة ملک هره شپه لوستل بدعت نه دي لکه چه په رائې وندې کښې هره شپه د سورة یاسین ختم کول بدعت نه دي. البته التزام بدعت دي. وکم من فرق بین الدوام والا لتزام. وهوالموفق

بچی له په نیک سړي باندي جونه ورکول او دعا پرې غوښتل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه بچي ته د گهټې ورکولو څه حکم دي؟ چه ماشوم پیدا شي په چاورله گهټې ورکوي؟

المستفتي: منصور احمد خان شیر شاه کالوني کراچي..۲۵ جولائي۱۹۸۹ء

الجواب: په حدیث شریف کښې گهټې ذکر موجود دې چه حضور ﷺ یو بچي له ورکړې یعني حضرت عبد الله بن زبیر رضی الله عنه وهو اول مولـــود ولـــد بالمدینة المنورة في المهاجرین ﴿۱﴾ لهذا چرته نیک سړي باندې گهټې ورکول او دعا پرې هم غوښتل پکار دي. ﴿۲﴾ وهوالموفق

د محرم په لسم تاریخ باندې په قبرونو اوبه اچول

سوال: د محرم په لسم تاریخ باندې په مقبره کښې قبرونو باندې اوبه اچول یا دال او مسور وغیره اچول د ثواب کار دي که د گناه، که د ثواب گاروي نو حواله اوښایئ مشکور مو اوگرځوئ؟

المستفتي: شیر محمد اکوړه خټک....۸ فروري ۱۹۷۵ھ

الجواب: دا عمل یعني په قبرونو باندې او به اچول نه د قرآن او حدیث نه ثابت دي او نه په خیرالقرون کښې شویدي او نه دائمه دین نه چرته روایت شویدې او نه د فقهائې کرامو تجویز شوې څیز دي. لهذا دا عمل د ثواب په ارادې سره کول بدعت او د عذاب باعث دي. فقط

﴿۱﴾ وهو اول مولود ولـد فی الاسلام للمهاجرین با لمدینة اول سنة من الهجرة و اتی ابوبکر فی اذنه ولدته امه اسماء بقبا واتت به الی النبی ﷺ فوضعته فی حجره فدعا بتمرة فمضغها ثم تفل فی فیه و حنکه فکان اول شئی دخل فی جوفه ریق رسول الله ﷺ ثم دعا له و برک علیه الخ (مشکواة، اکمال فی اسماء الرجال لصاحب المشکواة ص ۶۰۳ جلد ۲)

﴿۲﴾ عن اسماء بنت ابی بکر انها حملت بعبد الله بن الزبیر بمکة قالت فولدت بقباء ثم اتیت به رسول الله ﷺ فوضعة فی حجره ثم دعا بتمرة فمضغها ثم تفل فی فیه ثم حنکه ثم دعا له وبرک علیه و کان اول مولود ولد فی الاسلام .متفق علیه .(مشکواة المصابیح ص ۳۶۲ جلد ۲ باب العقیقة)

مروجه درود او سلام وئیل بدعت او مکروه دي

سوال: نن صبا جماتونو کښې مروجه درود او سلام چه دهغې په وجه باندې په امت کښې تفریق او نفرت راوچتیږي د حنبلي، شافعي، مالکي مذهبونو نه علاوه د حنفي مذهب یوه ډله ددې خلاف ده او دیته بدعت وائي، او فریق مقابل وائي چه داطریقه په اوچت آواز لوستل جائز اودثواب باعث دي صحابه کرام او مجتهدینو امامانو هم دا عمل کړیدې او دویمه ډله دیته بدعت او ناجائز وائي نو آیا(۱) مروجه درود اوسلام په جماتونو کښې په ولاړه اجتماعي طریقې سره په اوچت آواز وئیل چه باقي مسلمانان په تلاوت، تسبیحاتو او مونځ وغیره کښې مشغول وي نو دا جائز دي که نه؟ (۲) مروجه درود او سلام څه فرض، واجب یا سنت او مستحب دې؟ (۳) که دیو مکتب فکر والا په جمات کښې دا کارونه کیږي نو دویم مکتب فکر والا چه ددوې مخالف دي په زوره باندې د جمات قبضه کولو کوشش کول جائز دې یا نه؟

المستفتي:عبد القیوم ملک سندهـ ټنډو آدم....یکم ۱فروري **۱۹۷۵**ء

الجواب: مروجه صلاة وسلام بدعت اومکروه دي ځکه چه دیکښې د مونځ ګذارو ضرر رساني او التزام د هغه څیز دې چه هغه پخپله لازم نه دې.

كما في ردالمحتار ص۶۱۸ جلد۱ اجمع العلماء سلفاً وخلفاً على استحباب ذكر الجماعة في المساجد وغيرها الا ان يشوش جهرهم على قائم او مصل او قارئ الخ وانكر الله تعالىٰ على من التزم الاتيان من ظهور البيوت وكذا انكر عبدالله بن مسعود على من التزم الانصراف عن اليمين (بخارى)

او خاص طور سره چه کله پکښې د فساد خطره هم وي نو بیا به په طریقه اولی سره ممنوع وي. ونظیره ترک النبي عليه السلام بناء البيت على بناء ابراهيم عليه السلام لاجل قريش كانوا اسلموا حديث فافهم رواه مسلم. وهوالموفق

نن صبا عرسونه د بې دینۍ او منکراتو سبب جوړیږي

سوال: آیا د ایصال ثواب دپاره د وعظ محفل، قرآن خواني او ذکر وغیره کښې واقعي خلق په شرکت سره ګمراه اوبې دینه کیږي.؟ چه یو راسخ العقیده او د حنفي مسلک صحیح مسلمان سړې چه په عرسونو کښې ترینه خلاف شریعت کار ښکاره نه شي دهغه دپاره عرس کښې تلل څنګه دي؟

المستفتي: غلام حسین سرډهیری.... ۲ رمضان **۱۴۰۵**هـ

الجواب: ددیوبند اوسهارنپورعلماء د عرس کولو نه متنفر دي اگر که پکښې امربالمعروف او نهی عن المنکر کیږي. ځکه چه د کوم عرس اختیار د بې علمه خلقو سره وي نو یوه ورځ به خامخا په هغې کښې تنگ تکور، د حاضر ناظر عقیده، د پیغمبر ﷺ د بشریت انکار. خلاف شریعت اشعار وئیل او شیطاني جذبات وغیره نور منکرات شروع شي. وهوالموفق

د جمات محراب پورې بدن مږل

سوال: بعضې خلق د جمات د محراب پورې ځان مږي چه موجوده جسماني نقصانونه لرې شي. او په دې حرکت باندې بنده بعضې د جماتونو امامان هم لیدلي دي ددې شرعي حیثیت څه دی؟

المستفتي: عبدالحمید ایس وي درازنده ډیره اسماعیل خان ۱۴\۲\۱۹۷۳

الجواب: که د علاج دپاره وي نو توهم پرستي ده.او که د تبرک دپاره وي نو بې اصله او بې بنیاده خبره ده.فقط

د ثواب په نیت باندې سورة مُلک د جمعې په شپه وئیل

سوال: سورة مُلک د جمعې په شپه د ثواب په نیت سره وئیل څه حکم لري؟ چه سرې ئې وائي او نور خلق ئې اوري؟ بینوا توجروا

المستفتي: نامعلوم...۲۲\شوال\۱۳۸۹هـ

الجواب: دا تخصیص بلا مخصص دي لهذا ددینه بچ کیدل پکار دي. یدل علیه مافي البحر ص ۱۵۹ جلد۲ ولان ذکر الله اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشئ دون شئ لم یکن مشروعا حیث لم یرد الشرع به. وهوالموفق

یا رسول الله اغثني وئیل

سوال: علمائي دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه بنده دربار مرهره شریف کوه مري کښې بیعت دي هغه خلق ختم خواجگان او وائي په آخره کښې بیا أغثني یا رسول الله وائي. آیا دا جائز دی؟

المستفتي محمد رازق مانیرئ ضلع صوابي... ۱۹\۳\۱۹۷۴

الجواب: که دا الفاظ په دې عقیدې سره وئیلې کیږي چه پیغمبر ﷺ تسلط غیبي (من حیث العلم والقدرة) لري نو کفر او شرک دي او که صرف د عشق او محبت په وجې سره وئیلې کیږي نو کفر خو نه دي لیکن عوامو دپاره ددینه پرهیز ضروري دي وهوالموفق

الَّذِيْنَ يَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ
قِيٰمًا وَّقُعُوْدًا وَّعَلٰى جُنُوْبِهِمْ
وَيَتَفَكَّرُوْنَ فِيْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ
رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا ۚ
سُبْحٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝

کتاب الذکر والدعا والصلوة علی النبی صلی اللہ علیہ وسلم

کتاب الذکر والدعا والصلوة علی النبی ﷺ

د ډوډئ خوړلو نه پس په جمعې سره دُعا جائز ده

سوال: که د چا په کور کښې د ډوډئ خوړلو نه پس په جمع سره دُعا او کړېشي نو آیا دا جائز ده بعضې خلق دیته بدعت وائي. که جائز وي نو قرآن او حدیث کښې ددې څه ثبوت دې؟ بینوا توجروا

المستفتي: نامعلوم

الجواب: دچا ډوډئ خوړلو نه پس دعا کول جائز دي.

یدل علیه ما فی اطعمة ابوداؤد ﴿۱﴾ و ان کان صائما فلیدع و فی باب الدعاء لرب الطعام عن جابر بن عبدالله قال صنع ابوالهیثم بن التیهان للنبی ﷺ طعاما فدعا النبی ﷺ و اصحابه فلما فرغوا قال اثیبوا اخاکم قالوا یا رسول الله ﷺ وما اثابته قال ان الرجل اذا دخل بیته فاکل طعامه و شرب شرابه فدعوا له فذالک اثابته﴿۲﴾

کومو علماؤ چه ددې نه منع کړیده نو کیدیشي د هغوي مراد التزام وی. فافهم

د سنتونه پس درې خله دعا کول او قبرونوباندې کلونه شیندل اوتبرکات تقسیمول

سوال: (۱) یو خطیب صاحب د سنتو نه روستو درې ځلې په جمع سره دعا کوي او د هغې نه پس په زروه باندې ان الله و ملائکته الایة وائي او روستو ورپسې خلق درود شریف وائي دا عمل د شریعت په رڼا کښې څنګه دې؟

المستفتي: محمد نذیر ختک لانډي کراچي....۵۱۸۱۱۹۷۹

﴿۱﴾ عن ابن عمر قال قال رسول الله ﷺ بمعناه زادفان کان مفطرا فلیطعم وان کان صائما فلیدع.

(ابو داؤد ص ۱۶۹ جلد ۲ باب ما جاء فی الاجابة الدعوة کتاب الاطعمة)

﴿۲﴾(سنن ابی داؤد ص ۱۸۲ ج ۲ باب فی الدعاء لرب الطعام کتاب الاطعمه)

الجواب: (۱) د سنتو یا فرضونه پس دعا کول جائزدي ﴿۱﴾ اگرکه درې خلې وي ﴿۲﴾ البته التزام ئې ممنوع دې﴿ ۳﴾ کومو حضراتو چه درې خلې دعا ممنوع گڼلې ده،هغه هم دالتزام د وجې نه دې.(۲) دیوبندیت صحیح حنفیت دې او په قواعد حنفیه باندې فاتحه خواني کول جائزدي او گلونه کیښودل جائز دی.﴿ ۴﴾ او گلپاشي ددنیا والو رسم دې او ممنوع دې او د تبرک تقسیم نه مطلوب دې نه ممنوع دې.او مجموعي حیثیت سره دا کارونه دیوبندیت دپاره شرم دې.فقط

د پنچپیریانو اومخالف فریق په مینځ کښې په اختلافي مسئلوکښې فیصله

سوال: مونږ پنجپیریان وایو چه د مړي په کور کښې درېورځو پورې خیرات خوړل په شریعت کښې نشته او مکروه دي او فریق مخالف ورته جائز وائي. (۲) په درود تاج کښې د دافع البلاء والوباء والقحط والمرض والالم وئیل څمونږ په نزد ناجائز او د فریقِ مخالف په نزد جا ئز دي. (۳) د سنتو نه پس په هیئتِ اجتماعي سره دعا کول د رسول الله ﷺ صحابه کرام او مجتهدینو نه ثابت نه ده مونږ دا په دین کښې نوې کار گڼرو. او فریق مخالف ورته مستحب وائي.(۴)د جنازې دَمونځ نه پس سمدستي جنازه او چتول څمونږ په نیزد جائز دي او د دعا دپاره ایساریدل نشته دا څمونږ په نیزد بدعت او ناروا دي او فریقِ

﴿۱﴾ قیل یا رسول الله ﷺ ای الدعاء اسمع قال جوف اللیل الاخر و دبر الصلوٰت المکتوبات.

(مشکواۃ المصابیح ص۸۹ جلد ۱ باب الذکر بعد الموت)

﴿۲﴾ جاء النبی ﷺ البقیع فقام فا طال القیام ثم رفع یدیه ثلاث مرات ثم انحرف.

(مسلم شریف ص۳۱۲ جلد ۱)

﴿۳﴾ قال الملا علی قاری من اصرّ علی امر مندوب و جعله عز ما ولم یعمل با لرخصة فقد اصاب منه الشیطان من الاضلال.

(مرقاۃ المفاتیح علی مشکواۃ المصابیح ص۵۳ جلد ۲)

﴿۴﴾ قال فی الهندیه وضع الورد والریا حین علی القبور حسن وان تصدق بقیمة الورد کان احسن کذا فی الغرائب.

(الفتاوئ العالمگیریه ص۳۵۱ جلد ۵ الباب السادس عشر فی زیارة القبور وقراۃ القرآن فیه)

کتاب الذکر والدعا والصلوة علی النبی ﷺ

د ډوډئ خوړلو نه پس په جمعې سره دُعا جائز ده

سوال: که د چا په کور کښې د ډوډئ خوړلو نه پس په جمع سره دُعا او کړيشي نو آيا دا جائز ده بعضې خلق ديته بدعت وائي. که جائز وي نو قرآن او حديث کښې ددې څه ثبوت دې؟ بينوا توجروا

المستفتي: نامعلوم

الجواب: دچا ډوډئ خوړلو نه پس دعا کول جائز دي.

يدل عليه ما فی اطعمة ابوداؤد ﴿۱﴾ و ان کان صائما فليدع و فی باب الدعاء لرب الطعام عن جابر بن عبدالله قال صنع ابوالهيثم بن التيهان للنبی ﷺ طعاما فدعا النبی ﷺ و اصحابه فلما فرغوا قال اثيبوا اخاکم قالوا يا رسول الله ﷺ وما اثابته قال ان الرجل اذا دخل بيته فاکل طعامه و شرب شرابه فدعوا له فذالک اثابته﴿۲﴾

کوموعلماؤ چه ددې نه منع کړيده نو کيديشي د هغوي مراد التزام وی.فافهم

د سنتونه پس درې خله دعا کول او قبرونوباندې ګلونه شيندل اوتبرکات تقسيمول

سوال: (۱) يو خطيب صاحب د سنتو نه روستو درې ځلې په جمع سره دعا کوي او د هغې نه پس په زروه باندې ان الله و ملائکته الاية وائي او روستو ورپسې خلق درود شريف وائي دا عمل د شريعت په رڼا کښې څنګه دې؟

المستفتي:محمد نذير خټک لانډي کراچي....۵۱۸۱۱۹۷۹

﴿۱﴾ عن ابن عمر قال قال رسول الله ﷺ بمعناه زادفان کان مفطرا فليطعم وان کان صائما فليدع.

(ابو داؤد ص ۱۶۹ جلد ۲باب ما جاء فی الاجابة الدعوة کتاب الاطعمة)

﴿۲﴾(سنن ابی داؤد ص۱۸۲ ج ۲باب فی الدعاء لرب الطعام کتاب الاطعمه)

الجواب: (۱) د سنتو یا فرضونه پس دعا کول جائزدی (۱) اګر که درې ځلې وي (۲) البته التزام ئې ممنوع دې(۳) کومو حضراتو چه درې ځلې دعا ممنوع ګڼلې ده، هغه هم دالتزام د وجې نه دې.(۲) دیوبندیت صحیح حنفیت دې او په قواعد حنفیه باندې فاتحه خواني کول جائزدی او ګلونه کیښودل جائز دی. (۴) او ګلپاشي ددنیا والو رسم دې او ممنوع دې او د تبرک تقسیم نه مطلوب دې نه ممنوع دې.او مجموعي حیثیت سره دا کارونه دیوبندیت دپاره شرم دې.فقط

د پنجپیریانو اومخالف فریق په مینځ کښې په اختلافی مسئلوکښې فیصله

سوال: مونږ پنجپیریان وایو چه د مړي په کور کښې درېورځو پورې خیرات خوړل په شریعت کښې نشته او مکروه دي او فریق مخالف ورته جائز وائي. (۲) په درود تاج کښې د دافع البلاء والوباء والقحط والمرض والالم وئیل ځمونږ په نزد ناجائز او د فریقِ مخالف په نزد جائز دي. (۳) د سنتو نه پس په هیئتِ اجتماعي سره دعا کول د رسول الله ﷺ صحابه کرام او مجتهدینو نه ثابت نه ده مونږ دا په دین کښې نوې کار ګڼړو. او فریق مخالف ورته مستحب وائي.(۴)د جنازې دمونځ نه پس سمدستي جنازه او چتول ځمونږ په نیزد جائز دي او د دعا دپاره ایساریدل نشته دا ځمونږ په نیزد بدعت او ناروا دي او فریقِ

---

(۱) قیل یا رسول الله ﷺ ای الدعاء اسمع قال جوف اللیل الاخر و دبر الصلوٰت المکتوبات.
(مشکواة المصابیح ص۸۹ جلد ۱ باب الذکر بعد الموت)

(۲) جاء النبی ﷺ البقیع فقام فا طال القیام ثم رفع یدیه ثلاث مرات ثم انحرف .
(مسلم شریف ص ۳۱۲ جلد ۱)

(۳) قال الملا علی قاری من اصرّ علی امر مندوب و جعله عزما ولم یعمل با لرخصة فقد اصاب منه الشیطان من الاضلال .
(مرقاة المفاتیح علی مشکواة المصابیح ص۵۳ جلد ۲)

(۴) قال فی الهندیه وضع الورد والریاحین علی القبور حسن وان تصدق بقیمة الورد کان احسن کذا فی الغرائب.
(الفتاویٰ العالمگیریه ص ۳۵۱ جلد ۵ الباب السادس عشر فی زیارة القبور وقراءة القرآن فیه)

مخالف ئې د صفونو ماتولو نه پس جائز وائي. (۵) وسیله په ذوات فاضله سره ځمونږ په نیزد ناجائز ده او د فریقِ مخالف په نیزد باندې جائز ده. (۲) ځمونږ په نیزد مړي د ژوندو خلقو خبرې اوري د فریق مخالف په نیزد اود پنجپیریانو په نزد باندې نه اوري.

ځمونږ د پنجپیریانو د سخطې

امیر عبد المجید ملک دین خیل، مولوي نقیب محسن کناړي، مولوي محمد زکریا کناړي مولوي سید حضرت عبدالمالک اکاخیل، سمرګل قمبر خیل

د فریق مخالف د سخطې

مولوي باغي ګل صاحب ملک دین. خیل، مولوي غلام علي صاحب ملک دین خیل مولوي علي خان اکاخیل، مولوي محمد خان صاحب قمبر خیل.

د سوالونو په ترتیب جوابونه

(۱) د مړي والؤ د طرفنه په مسکینانو باندې خیرات کول هر وخت جائز دې او درسم ورواج پابندي هر وخت ناجائز ده.او دعوت او ضیافت تر درې ورځو پورې ناجائز دې.(ما خوذاز ردالمحتار ص ۸۴۱ جلد ۱) هندیه ص ۳۸۰ جلد پنځم ﴿۱﴾ (۲) په پیغمبر علیه السلام باندې دَ دافع البلاء والوباء والقحط والمرض (اطلاق کول په دې معنې سره چه الله تعالی دده په دعا او توسل سره تکلیفونه لرې کوې جائز دي.﴿۲﴾ او که په دې معنی سره وي چه دې الله تعالی مسلط کړی.

﴿۱﴾ قال ابن عابدین ویکره اتخاذ الطعام فی الیوم الاول (والثانی)والثالث وبعدالاسبوع وفیهامن کتاب الاستحسان وان اتخذ طعاما للفقراء کان حسنا .(مخلصا)(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۶۶۴ جلد ۱ مطلب فی کراهة الضیافة من اهل المیت)وفی الهندیة ولایباح اتخاذ الضیافة ثلاثة ایّام فی ایام المصیبة واذا اتخذلا بأس بالا کل منه کذافی خزانة المفتین وان اتخذ طعاما للفقراء کان حسنا اذا کانت الورثة بالغین .
(هندیه ص ۳۴۴ جلد ۵ الباب الثانی عشرفی الهدایا والضیافات کتاب الکراهیة)

﴿۲﴾قال الشیخ المفتی الاعظم محمد فرید صاحب دامت برکاتهم :اعلم ان التوسل قسمان شرکی وشرعی الاول ما ذکره اللّٰه تعالیٰ فی قوله :ما نعبدهم الا لیقربونا الی الله زلفیٰ (الزمر)ای العبادة لغیر الله تعالیٰ لیقربه وحاجاته الی الله والثانی ما لایکون کذلک وله اقسام متعددة الاول التوسل بالایمان الی الغفران کما فی قوله تعالیٰ ربنااننا آمنّا فاغفرلنا ذنوبنا (آل عمران)انا آمنا بربنا لیغفرلنا خطایانا وما اکرهتنا علیه من السحر (طٰهٰ)ولا شک فی جوازه والثانی التوسل باعمال نفسه لقضاء حاجاته الدنیویة کما روی البخاری فی حدیث الغار ان اهل الغار توسلوا با عمالهم الصالحة من العصمة من الزنا الخ ......والثالث التوسل باعمال غیره لقضاء الحاجات کما فی قوله تعالیٰ و کان ابوهماصالحا(الکهف) حیث حفظ الله خزانة الیتیمین لاجل صلاح ابیهما ......والرابع التوسل با الدعاء الخ(رسالة التوسل ص۲ فی آخر منهاج السنن ص ۳۲۲ جلد ۴)

او مقرر کړې دي نو ناجائز او شرک دي.خو دا خبردي واضحه وی چه دا درود غير ماثور دي او خواص ددې نه مستثنى دي او عوامو دپاره د شک ځيز دي نو احتياط په نه وئيلو کښې دي. البته صحيح عقيدې والا سړي دپاره ددې،وئيل شرک، حرام يا مکروه نه دي. (٣) پيغمبر عليه السلام په هيئت اجتماعي سره دعا نه ده کړې نه د فرضو نه پس او نه د سنتو نه پس، نه د اللهم انت السلام وئيلو په وخت کښې او نه په نورو ذکرونو او دعاګانو وئيلو وخت کښې البته د استسقاء په وخت کښې ئې کړې ده. (رواه البخاري)

يعنې د رسول الله ﷺ فعل په ديکښې نشته البته د حديث ځولې نه دواړو جواز ثابت دې. متصل فرائض وهو مختار البقالي ومال اليه اكثر الاكابر او د سنتو نه پس وهو مختار جمهور الاحناف كما في شرح شرعة الاسلام واليه ميلان صاحب البحر والخلاصة و مراقي الفلاح وغيرهم. نو په دې کښې د واړو طرفونوته ګنجائش شته دې. خو التزام کول بدعت دي که د فرضونو نه پس وي او که د سنتو نه پس وي ليکن د التزام او دوام په مينځ کښې فرق ضروري دې. (١)

(٤) د جنازې د مونځ نه پس دعا کول جائز دي بدعت نه دي چه کله د صفونو ماتيدو نه پس وی.ځکه چه کومو فقهاؤ اومفسرينو دا ممنوع ګرځولي ده نو اکثرو دليل ترک کړې اوبعضو دليل کړې دې چه په دې دعا کښې زيادت على الجنازه او تکرار د جنازې سره تشبيه ده. او د صفونو ماتيدو نه پس بغير شک شبهې نه دا تشبيه نشته. نو کراهيت به هم نه وی.اودا خبره دې پته نه وی چه هيڅ يو فقيه ددې د کراهيت دليل نه دې ذکر کړې.چه په خيرالقرون کښې دا معمول نه وو.دا سلفى دليل دې حنفى دليل نه دې.

(١)قال الشيخ المفتى الاعظم محمد فريد : اعلم ان النبى ﷺ لم يدع على وجه الهيئة الاجتماعية بعد الصلوة ولا بعد المكتوبات ولا بعد السنن الرواتب ومن ادعى فعليه حوالة الحديث ....نعم دعا على هذاالوجه فى الخطبة رواه البخارى من حديث انس ......واختلف مشائخنا فى تعين الافضل كما فى شرح شرعة الاسلام ويغتنم الدعا بعد المكتوبه قبل السنة علىٰ ما روى البقالى المعتزلى فى الاصول الحنفى فى الفروع كصاحب الكشاف، ....وبعد السنن والاوراد على ما روى عن غيره وهو المشهور المعمول فى زماننا ......ورجح اكثر الفقهاء خلافه قال صاحب البحر......صاحب خلاصة الفتاوىٰ ......والاشباه والنظائر......وابن الهمام فى فتح القدير......والعلامة الشامى فى ردالمحتار ....وصاحب مراقى الفلاح وتمامه.
(فى منهاج السنن شرح جامع السنن ص ١٧٥. ١٧٦. ١٧٧ جلد٢ باب ماجاء فى الانصراف عن يمينه وعن يساره)
وايضاالتفصيل فى المقالات للشيخ محمد فريد دامت بركاتهم.

(۵) توسل بالصالحین جائز او مشروع دې البته په توسل بالصالحین کښې توسل بالذات من حیث الذات (حیوان ناطق) مراد نه دې، ذات د نیک او بد ټولو یوشان دې توسل بالمحبة، بالشرکة، بالدعا، بالعمل او بالوصف مراد وي. (۱)

(۶) د نزدې نه په سماع موتی کښې سلفاً او خلفاً اختلاف را روان دې احناف هم په دې کښې مختلف دي. کما في فتح القدير، البته د دلائلو په رڼا کښې سماع حق ده قرآن د دې نه چپ دې او احادیث په دې ناطق دي وهو المختار عند ابن تیمیه وابن القیم وابن الکثیر، نو په دې معامله کښې سختي کول مناسب نه دی. (۲) وهو الموفق

په ګټکو سره ذکر کول او التزام د مالا يلزم

سوال: ځمونږ ځائې کښې يو امام د سحر مونځ نه پس په اجتماعي ګټکو باندې ذکر کوي او دا لازمي او ضروري ګڼړي او مقتديانو باندې ئې هم وائی او دويم امام په دې ګټکو باندې ذکر نه کوي او نه ئې لازمي ګڼړي نو په دې دواړو کښې کوم يو په حقه دې او کوم يو پسې مونځ کول بهتر دي. دارنګې په ګټکو باندې وئيل د نبي کريم ﷺ يا صحابه کرام ﷺ نه ثابت دي يا نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: غلام حيدر شينه باغ کيملپور اټک.............. ۱۴ صفر ۱۳۹۲ء

الجواب: په ګټکو باندې ذکر کول جائز دي، لما رواه ابوداؤد عن سعد بن ابي وقاص ﷺ

---

(۱) (والتفصيل في رسالة التوسل الملحق بمنهاج السنن شرح جامع السنن ص ۳۲۲ جلد ۴)

(۲) شيخ الحديث مفتي اعظم محمد فريد مدظله العالي فرمائيلي دي: د سماع الموتی متعلق په اهل علمو کښې سلفاً او خلفاً اختلاف راروان دې. ابو طلحه، حضرت ابن عمر ﷺ پيغمبر ﷺ نه روايت د سماع موتی کړيدې کما في مغازی صحيح البخاري. او دغه شان عبدالله بن مسعود او عبدالله بن سيدان رضی الله عنهما د نبي کريم ﷺ نه روايت د سماع الموتا کړې دې. کما في فتح الباري ص ۳۰۳ جلد ۷ عن الطبراني. او حضرت عائشته ﷺ د سماع الموتا نه انکار کړيدې او د موتا دپاره ئې د علم او ادراک اثبات کړيدې. کمافي مغازي صحيح البخاري. او بعضې علماؤ فرمائي چه حضرت عائشه ﷺ د خپل قول نه رجوع کړيده په دليل د حديث د امام احمد او محمد بن اسحاق د عائشه ﷺ نه چه په دې حديث کښې د سماع اثبات موجود دې پشان د ابوطلحه ﷺ، کمافی الفتح ص ۳۰۳ جلد ۷) الیٰ آخره بالتفصيل فی المقالات. (المقالات ص ۸۲ بحث سماع الموتی)

مرفوعا وعن ابي هريره رضي الله عنه موقوفا ﴿۱﴾ البته دا ضروري او لازم ګڼل او په نه کونکو باندې بدرد وئيل نا جائز دي.﴿۲﴾

لان اهتمام الشئى فوق المقدار المشروع بدعة يدل عليه قوله تعالىٰ ادخلوا فى السلم كافة ﴿۳﴾ و انكار الله تعالىٰ على من التزم دخول البيوت من ظهورها ﴿۴﴾ وحديث عبدالله بن مسعود رضى الله عنه .﴿۵﴾ فقط

نوټ: مبتدع او فاسق پسې اقتداء کول مکروه تحريمي ده.﴿۶﴾ وهو الموفق

د تپوس کونکي په دويم ځل د تپوس کولو جواب

الجواب: په ګټکو باندې د ذکر کولو تشريع دا حاديثونه ثابت ده.

روى ابوداؤد والترمذى والنسائى و ابن حبان والحاكم و قال صحيح الاسناد انه دخل مع رسول الله ﷺ على امرئة و بين يديها نوىً او حصى تسبح به الحديث ﴿۷﴾ و كذا رواه ابو داؤد موقوفا و فى الدر المختار لا بأس باتخاذ المسبحة ﴿۸﴾

لهذا په دې سره به فى نفسه ذکر کول جائز دي خو بې شکه ددې التزام به په کولو يانه کولو کښې قبيح وي﴿۹﴾ او هم په دې اصل باندې به د امامت کراهت او عدم کراهت بنا کيږي. فقط

﴿۱﴾ عن سعد بن ابى وقاص انه دخل مع النبى ﷺ علىٰ امرأة وبين يديها نوى او حصى تسبّح به فقال الااخبرک بما هو ايسر عليک من هٰذا ا فضل سبحان الله عدد ما خلق فى السماء وسبحان الله عدد ما خلق فى الارض وسبحان الله عدد ما بين ذالک وسبحان الله عدد ما هو خالق والله اكبر مثل ذالک والحمد لله مثل ذالک ولااله الا الله مثل ذالک ولا حول ولا قوة الا بالله مثل ذالک رواه الترمذى وابو داؤد قال الترمذى هٰذا حديث غريب . (مشكواة المصابيح ص ۲۰۱ جلد ۱ باب ثواب التسبيح)

﴿۲﴾ قال ابن نجيم ولان ذكر الله تعالىٰ اذا قصدبه التخصيص بوقت دون وقت او بشئٍ دون شئٍ لم يكن مشروعا حيث لم يرد الشرع به لانه خلاف المشروع.(البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد ۲ باب العيدين)

﴿۳﴾ (پاره: ۲ سورة: البقره ركوع: ۸ آيت: ۲۰۷)

﴿۴﴾ (پاره: ۲ سورة: البقره ركوع: ۷ آيت: ۱۸۸)

﴿۵﴾ (رواه الدارمى ص ۶۱ جلد ۱)

﴿۶﴾ قال الحصكفى ويكره امامته ...... فاسق...... ومبتدع اى صاحب بدعة.(الدرالمختار ص ۴۱۴ جلد ۱ باب الامامة)

﴿۷﴾ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۸۱ جلد ۱ مطلب الكلام على اتخاذ المسبحة باب ما يفسد الصلواة......)

﴿۸﴾ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ص ۴۸۱ جلد ۱ مطلب الكلام على اتخاذ المسبحه باب ما يفسد الصلواة ......)

﴿۹﴾ قال ابن عابدين ان المباح يطلق علىٰ متعلق الاباحة الاصلية كما يطلق على متعلق الاباحة الشرعية .... والمباح غير مطلوب الفعل و انما هو مخير فيه.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۷۸ جلد ۱ مطلب ان الاصل فى الاشياء الاباحة كتاب الطهارة)

په قبر باندې د خاورو اړلو نه پس او تعزيت د پاره راتلونکو ته لاس اوچتول او دعا کول

سوال: په قبر باندې خاوره اچولونه پس دعا کول څنګه دي؟ او تعزيتِ د پاره د راتلونکو لاس اوچتول او دُعا کول څنګه دي؟

المستفتي: مدرسه عربيه مدينة العلوم جنړانواله مياں والي ۱۴۰۱\۵\۳۰هـ

الجواب: د مړي خخولو نه پس دعا غوښتل مشروع دي. لحديث ابي داؤد وغيره كان النبي عليه السلام اذا فرغ من دفن الميت وقف عليه فقال استغفروا لاخيكم واسئلوا له بالتثبت فانه الآن يسئل ﴿۱﴾ البته د مونځ نه بهر هغه دعا ګاني چه په هغې کښې لاسونه اوچتول روايت شوي نه وي. په هغې کښې لاس اوچتول نه ممنوع دي او نه مطلوب دا جائز ګرځول زيات قوي دي د ناجائز ګرځولو په نسبت لكون رفع الايدي من آداب الدعاء. ﴿۲﴾ اودغه شان د تعزيتِ په وخت کښې د لاسونو اوچتولو حکم هم دې. وهوالموفق

چاته د مغفرت دعا کولو سره د حق ختميدو او يو بل ته بخښش کولو سره د ذمې د براءت تحقيق

سوال: (۱) د زيد بکر سره لين دين وو، په ديکښې زيد د بکر نه څه پيسې يا زمکه هم قبضه کړې ده. اوس زيد مړ شوې دې او بکر د زيد د دُعا د پاره راغلې او په تعزيتِ کښې ئې وئيل چه دُعا اوکړئ چه الله تعالی زيد ته مغفرت نصيب کړي ليکن زړه ئې نه غوختل چه مغفرت ئې اوشي نو آيا په دې زباني وئيلو سره د بکر هغه حق چه په زيد باندې وو ساقط شی؟ (۲) خالد او عامر دواړه

﴿۱﴾ ابو داؤد ص ۱۰۳ جلد ۲ باب الاستغفار عند القبر للميت فی وقت الانصراف.

﴿۲﴾ شيخ مفتی اعظم محمد فريد دامت برکاتهم فرمائی چه د دعا کولو ډير آداب دی چه د هغې دخپلې درجې موافق رعايت کول ډيراهم دی دواړه لاسونه اوچتول کمافی البيهقی يرفع يديه فی الدعاء، ليکن په مانځه کښې به عام طور سره لاسونه نه اوچتوی. کمافی ابن ابی شيبة ان رسول الله صلی الله عليه وسلم لم يكن يرفع يديه حتى يفرغ من صلاته (مقالات ص ۲۶ المقالة الثالثة فی الدعا) او ددې تائيد د ابوداؤد د کتاب الجهاد د حديث نه هم کيږي.
عن سهل ابن سعد قال قال رسول الله صلی الله عليه وسلم ثنتان لاتردان او قل ماتردان الدعاء عند النداء وعند البأس حين يلحم بعضه بعضا قال موسىٰ .... قال وقت المطر .(ابوداؤد ص ۳۵۱ جلد ۱ باب الدعاء عند اللقاء کتاب الجهاد) وايضاً عن مالک بن يسار قال قال رسول الله صلی الله عليه وسلم اذاسألتم الله فاسئلوه ببطون اكفكم ولاتسئلوه بظهورها وفی رواية ابن عباس قال سلموا الله ببطون اكفكم و لا تسألوه بظهورها فاذا فرغتم فامسحوا بها وجوهكم رواه ابوداؤد .(مشكوٰة المصابيح ص ۱۹۵ جلد ۱ کتاب الدعوات)

یو کمره کښې او سیږي خالد د عامر نه غلا کړیده کله تیل، کله چائې وغیره یو کال پس خالد عامر ته اووئیل چه اوس جدائي او فراق دې یو بل ته به بخنه کوؤ. عامر اوئیل ما تاته بخښنه کړیده لیکن عامر ته دده هغه مخصوص څیز نه وو معلوم نو آیا په دې صورت کښې به مغفرت اوشی؟

المستفتي: نا معلوم متعلم دارالعلوم حقانیه.........۲۵ رجب ۱۴۰۵ھ

الجواب: (۱) په بخښنه کولو او دعا دپاره د بخښنې په دې کښې د زمکې او اسمان هومره فرق دې. (۲) دې مسئله کښې اختلاف دې البته د مفتي بهِ قول په بناء باندې بخشش کیږي.

كما فى شرح الفقه الاكبر ص ۱۲۷ لملاعلى قارى و فى الخلاصه قال لاخر حللنى من كل حق هو لک ففعل فابرءه ان كان صاحب الحق عالما به برئ حكما و ديانة و ان لم يكن عالما به برئ حكما بالاجماع و اما ديانة فعند محمد لا يبرء و عند ابى يوسف يبرء و عليه الفتوىٰ انتهى و فيه انه خلاف اختاره ابوالليث و لعل قوله مبنى على التقوىٰ. و هو الموفق

اجتماعي طور سره په زوره ذکر، درود شریف وغیره لوستل

سوال: (۱) خوب، ریا، نه علاوه ذکر بالجهر جائز دې که نه؟ (۲) بعضې خلق ذکربالجهر ته بدعت وائي او منع کوي ئې قولِ فیصل څه دې؟ (۳) داجتماع په طور ذکر بالجهر چه دَ یو بل زړونو ته انوارات منتقل شي او خپل مینځ کښې شوق او رغبت پیدا شي ددې څه حکم دې؟ (۴) د جمع مونځ کښې سلام نه پس په زوره باند یو څو خلې کلمه طیبه، استغفار یا ذکر اذکار منقوله څنګه دي بدعت خو به نه وي؟ (۵) درود شریف، صل علي نبینا صل علي رسولنا صل علی محمد. او دزړه د شوق نه وائي چه زړه ته ئې مزه راشی او شوق ئې پیدا شي دا جائزدي که ناجائز؟ (۲) د فتاوي رشید یه حواله ده چه څمونږ مشرب د صاحبینو قول دې دیته ذکر با لجهر وائي که نه؟

المستفتي مولوي رفیع محمد هنګو کوهاټ

الجواب: (۱) ذکر بالجهر جائز دې چه ریا او بل ته تکلیف رسولو نه خالی وی بیا خیر دې که په هیئت اجتماعي سره هم وي.

کما فی رد المحتار فی باب احکام المساجد عن الامام الشعرانی ﴿۱﴾ واما الهیئة الاجتماعیه فیدل علیها مارواه الترمذی عن انس رضی الله عنه قال قال رسول الله ﷺ اذا مررتم بریاض الجنة فارتعوا قالوا و ما ریاض الجنة قال حلق الذکر ﴿۲﴾ و ما رواه مسلم قال خرج معاویه علی حلقة فی المسجد و فی آخره ان الله یباهی بکم الملائکة. ﴿۳﴾

(۳) دا تحریک دعلاج دپاره صحیح دې اوپخپله مسنون نه دې. (۴) د جاهلانو خلقو په نیزد باندې سنت د رسول الله ﷺ د فعل پورې خاص دې او حال دادې چه سنت د فعل، قول او تقریر در یوارو نوم دې. دهغوي په نزد خو به پرتوګ اغوستل او پښتو اردو کښې د قران ترجمه کول هم بدعت وي. (۵) که دا درود او سلام د ریا ایذاء نه خالي وي او د اهل بدعت شعار هم نه وي نو په دې باندې انکار کول هم یو منکر کار دې. ﴿۵﴾ (۶) په ټولو فروعو کښې دفقه حنفي اتباع ضروري ده. وهو الموفق

د سحر دَ مونځ نه پس بغیر د التزام نه په ګټکو باندې کلمه شریفه او درود شریف وئیل جائز دي

سوال: سحر مونځ چه اوشي نو دعا نه پس چه څوک تلل غواړي هغوي ځي څه کسان فارغه وی، کینی په ګول ګول ګټو باندې درودشریف او کلمه شریفه وائی،

﴿۱﴾ قال ابن عابدین وفی حاشیة الحموی عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفا وخلفا علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیر ها الا ان یشوش جهرهم علی نائم اومصل او قارئ الخ
ردالمحتار هامش الدر المختار ص۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکر باب احکام المساجد)

﴿۲﴾ (مشکواة المصابیح ص۱۹۸ جلد ۱ باب ذکر الله عزوجل والتقرب الیه)

﴿۳﴾ مشکواة المصابیح ص۱۹۸ جلد ۱ باب ذکر الله عز وجل والتقرب الیه)

﴿۴﴾ قال ابن عابدین ان الجهر افضل لا نه اکثر عملا ولتعدی فائدته الی السامعین ویوقظ قلب الذکر فیجمع همه الی الفکر و یصرف سمعه الیه ویطر دالنوم ویزید النشاط.
(ردالمحتار هامش الدر المختار ص۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت با الذکر باب احکام المساجد)

﴿۵﴾ قال ابن عابدین بان ذالک یختلف با ختلاف الاشخاص والاحوال کما جمع بذالک بین احادیث الجهر والاخفاء با لقراءة ولا یعارض ذالک حدیث خیر الذکر الخفی لانه حیث خیف الریاء او تاذی المصلین او النیام فان خلاهما ذکر فقال بعض اهل العلم ان الجهر افضل .الخ
(ردالمحتار هامش الدر المختار ص۴۸۸ جلد ۱ .مطلب فی رفع الصوت بالذکر باب احکام المساجد)

آیا داسې ښه دې که بد؟ ددې متعلق منع یا جواز چرته د یو کتاب په حوالې سره اولیکئ؟

المستفتی: غلام حسین بازار کیملپور اټک

الجواب: بغیر التزام نه جائزاو دثواب کاردې خو په دې شرط چه دا عمل د تخصیص او تقیید په عقیده سره نه وي بلکه صرف د ذکر په حیثیت باندې ئې کوي.

یدل علیه مافی البحر لان ذکر الله اذا قصد به التخصیص بوقت دون وقت او بشیٔ دون شیٔ لم یکن مشروعا انتهٰی . ثم قال بعد و لکن لو کبر لانه ذکر الله یجوز و یستحب و فیه ایضا امام یعتاد فی کل غداة مع جماعته قراءة آیة الکرسی و آخر البقرة و شهدالله و نحوله جهرا لا بأس به .﴿۱﴾ فقط

په لاؤډ سپیکر باندې تلاوت او تراویح کول

سوال: بعضې حافظان په تراویح کښې قرآن مجید په لاؤډ سپیکر باندې وائي. حال دادې چه بغیر لاؤډ سپیکر نه هم مقتدیان اوریدیشي د محلې والا او په کورونو کښې د مونځ کونکو په مونځ کښې کافي خلل راځي ددې شرعي حکم څه دې؟

المستفتي: حافظ عطاءالله مدرسه عربیه قلات بلوچستان ۲۸شوال ۱۴۰۲

الجواب: په لاؤډ سپیکر باندې قرآن لوستل او ختم کول بذاتِ خود نه مطلوب دي او نه ممنوع. البته د تکلیف رسولو په صورت کښې ممنوع دي. کما في الحموي عن الامام الشعراني وفي الشامية ص ۲۱۸ ج۱ مصرح ﴿۲﴾ دارنګې چه یو سړې ته د ګانو بجانو او ریکاډنګ وغیره نه تکلیف نه وي او په لاؤډ سپیکر باندې قرآن وئیل ورته تکلیف ورکوي نو دا د تعجب قابله خبره ده. وهو الموفق

﴿۱﴾ (البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد۲ .باب العیدین)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین اجمع العلماء سلفا وخلفا علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم اومصل او قارئ الخ

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۸۸ جلد ۱ .مطلب فی رفع الصوت بالذکرباب احکام المساجد)

د جمعې د مونځ نه فوراً پس ذکر بالجهر کول

سوال: دلته ځمونږ ځائې کښې یو مسئله باندې اختلاف دې چه د جمعې د مونځ دوه رکعته کولو نه پس سمدستي په زوره سره کلمه طيبه او درود شریف وئیل څنګه دي؟ او د ذکربالجهر کولو والاسرې څه حکم دې؟ او بله دا چه ذکربالجهر کول واجب دي که سنت یامستحب دي عقلی اونقلی دلائلو سره جواب ښائسته کړئ؟

المستفتي:محمد سفارش علی هائي سکول ګلهړه ګلي مری۱۵ صفر۱۹۸۹ھ

الجواب: په ذکر بالجهر کښې دعلماؤ اختلاف دې د بعضو په نزد جائز دې او د بعضو په نیزد ناجائز دې او راجح قول د جواز دې خو په دې شرط چه چرته مونځ کونکي او خو ب والا کس ته ترې نه تکلیف نه دي.

وفی الحموی عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفا و خلفا علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهر هم علی نائم او مصل او قارئ الخ ﴿۱﴾ (رد المحتار ص۶۱۸ ج۱)

او په قرآن مجید کښې د ذکر بالجهر نه منع نه ده راغلې او په کومو حدیثی روایتونو کښې چه راغلې ده هغه منع تحریمي نه ده بلکه ترحمي او ارشادی ده.﴿۲﴾

د ایذاء او ریا نه خالي ذکر بالجهر جائز دي

سوال: د ذکربالجهر څه حکم دې؟ مهرباني اوکړئ جواب راکړئ.

المستفتي:نذیر محمد قریشي نجرا پنډي ګهیپ اټک..۱۷رجب۱۴۰۲ھ

الجواب: ذکر بالجهر چه د ایذاء او ریا نه خالي وي نو جائز دي.

کما فی رد المحتار ص ۶۱۸ ج ۱ و فی حاشية الحموی عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفا و خلفا علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او مصل او قارئ الخ ﴿۳﴾ انتهیٰ قلت و یؤ یده ماروواه البخاری عن ابن عباس رضی الله عنهما انهم کانوا لا یعرفون انقضاء الصلاة الا بالجهر بالذکر اوکما قال .﴿۴﴾ و هو الموفق

﴿۱﴾(ردالمحتار هامش الدر المختار ص۴۸۸ جلد ۱ .مطلب فی رفع الصوت بالذکر باب احکام المساجد)

﴿۲﴾قال ابن عابدین بان ذالک یختلف با ختلاف الاشخاص والاحوال کماجمع بذالک بین احادیث الجهر والاخفاء بالقراءة ولایعارض ذالک حدیث خیر الذکر الخفی لانه حیث خیف الریاء اوتأذی المصلین او النیام فان خلاهما ذکر فقال بعض اهل العلم ان الجهر افضل الخ

(ردالمحتار هامش الدر المختار ص۴۸۸ جلد ۱ .مطلب فی رفع الصوت بالذکر باب احکام المساجد)

﴿۳﴾(ردالمحتارهامش الدر المختار ص۴۸۸ جلد ۱ .مطلب فی رفع الصوت بالذکرباب احکام المساجد)

﴿۴﴾عن ابی معبد مولی ابن عباس اخبره ان ابن عباس خبره ان رفع الصوت بالذکر حین ینصرف الناس من المکتوبة کان علی عهد النبی ﷺ وقال ابن عباس کنت اعلم اذاانصرفوا بذالک اذاسمعته .(صحیح البخاری ص۱۱۶ جلد ۱ .باب الذکر بعد الصلوٰة)

د مرشد ذکر بالجهر د پاره حلقه جوړول

سوال: یو مرشد د سحر د مونځ نه پس د ځان نه ګیر چاپیره حلقه جوړه کړي او ذکر بالجهر کوی او حلقي والؤ ته هم دذکر بالجهر حکم کوي او دغه وخت کښې تلاوت، درود شریف او مونځ کونکو ته د بهر وتلو هم وائي او وائي چه دا د مونځ او تلاوت وخت نه دې دا د ذکر وخت دې لیکن دا ذکر دومره په زوره سره کوي چه هلته کښې مونځ کول ناممکن وي او که ورته وائي چه ذکر لږ په قلاره کوئ نو وائي چه د ذکر بالجهر منع کونکي کافر دي او دلیل دا پیش کوي چه درې مونځونه په جهر ولې دي او دویم دلیل دا وائي چه واذا قرئ القرآن فاستمعوا له و انصتو لعلکم ترحمون،، نو آیا په دې طریقې سره ذکر جائز دې؟

المستفتي: قاري فضل عظیم اکبر پوره نوشهره پیښور.... ۲۲\۳\۱۹۷۳

الجواب: ذکر بالجهر اګرچه في نفسه جائز دې لیکن د ایذاء په وجې سره ناجائز وي: یدل علیه مافی رد المحتار ص ٦۱۸ ج ۱ وفی حاشیة الحموی عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفا خلفا علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد و غیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او مصل او قارئ الخ ﴿۱﴾ فقط

په لاوډ سپیکر باندې جهري ذکر ته بکواس ویل او په دې د تنبیه کولو والا حکم

سوال: یو سړې په لاؤډ سپیکر باندې په زوره زوره کلمه وئیله نو یو سړې اووئیل چه دا ئې څه بکواس شروع کړې دې نو آیا په دې خبرې سره هغه سړې کافر شو که نه؟ او کوم اوریدونکي چه پرې اعتراض نه کوي دهغوي څه حکم دې؟ او څوک چه پرې تنبیه او کړي د هغه څه حکم دې؟ داسې وخت کښې مسلمان له څه کول پکار دي؟ المستفتي: سید محمد

الجواب: چونکه تکلیف والا جهر ته د بکواس وئیلو احتمال موجود دې نو په داسې سړي باندې د کفر فتوې لګول بې محلـه ده ﴿۲﴾ اوریدونکي د قدرت باوجود هم چُپ وي نو ګناه ګاردي تنبیه ګولو والا سړې د ګناه نه بچ شو او هغه شرعي حکم ادا کړو. فقط

﴿۱﴾ (ردالمحتار هامش الدر المختار ص۴۸۸ جلد ۱ .مطلب فی رفع الصوت بالذکر باب احکام المساجد)

﴿۲﴾ قال الحصکفی اذا کان فی المسئلة وجوه توجب الکفر وواحد یمنعه فعلی المفتی المیل لما یمنعه .(الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص۲۱۶ جلد ۳ .باب المرتد)

د حضرت ابن مسعود رضی الله عنه په ګټو باندې د ذکر نه منع کول په تخصیص علي وجه التشریع باندې محمول ده

سوال: د راه سنت. کتاب په صفحه نمبر ۱۱۸ باندې حضرت مولانا سرفراز خان صفدر صاحب داحدیث نقل کړیدې چه دهغې نه په ګټو باندې ذکر کولو نه ممانعت معلومیږي حدیث دادې ! د حضرت عبدالله ابن مسعود رضی الله عنه یوه ورځ په یو جمات باندې تیریدل او شو نو جمات کښې دذاکرینو په ډله کښې یو کس وائي سل ځلې الله اکبر اووائي، نو په حلقه کښې ناست خلق په ګټو باندې سل ځلې او وائي. بیا وائي سل ځل لا اله الا الله او وایئ نوهغوي سل ځلې اووائی بیا وائی سل ځله سبحان الله او وایئ نوهغوي به سل ځلې تسبیح وئیلې. حضرت ابن مسعود رضی الله عنه اوفرمائیل تاسو په ګټو او کاڼو باندې څه وئیلې، هغوی اووئیل مونږ تکبیر او تهلیل او تسبیح وئیلې. هغوی اوفرمائیل تاسوپه دې کاڼو باندې خپل ګناهونه شمارئ څه ددې ضامن یم چه ستاسو دنیکو نه به هیڅ نه ضائع کیږي په تاسو تعجب دې اې د محمد صلی الله علیه وسلم امته! څومره زر په هلاکت کښې پریوځئ. تراوسه خو په تاسو کښې ډیر صحابه کرام موجود دي او تر اوسه خو دحضور صلی الله علیه وسلم جامې نه دي زړې شوې او تر اوسه پورې د هغه لوښي نه دي مات شوي نو هم په دې حالاتو کښې تاسو د بدعت دروازې کهلاؤهئ. ددې حدیث په بنا باندې د تسبیح وغیره څه حکم وی؟ بینوا توجروا

المستفتي: غلام حسین کیمل پور

الجواب: دا روایت د راه سنت مصنف د دارمي وغیره نه نقل کړې دې لیکن واضحه دې وی چه په مذکوره صورت کښې امرمنکر په ګټکو باندې تسبیح کول نه دی. لانه ثابت موقوفا ومرفوعاً بروایات صحیحة.، او په حلقه اوجمع سره ذکر هم نه دې لشبوته في الاحادیث المرفوعة الصحاح،، او

(۱) قال ابن عابدین (هل یکره رفع الصوت بالذکر والدعاء) اقول اضطرب کلام البزازیة فنقل اولا عن فتاوی القاضی انه حرام لما صح عن ابن مسعود انه اخرج جماعة من المسجد یهللون ویصلون على النبی صلی الله علیه وسلم جهراً وقال لهم ما اراکم الا مبتدعین ثم قال البزازی وما روی فی الصحیح انه علیه السلام قال لرافعی اصواتهم بالتکبیر اربعوا على انفسکم انکم لن تدعوا اصم ولا غائباً انکم تدعون سمیعاً بصیراً قریباً انه معکم الحدیث یحتمل ان لم یکن للرفع مصلحة فقد روی انه کان فیه غزاة ولعل رفع الصوت یجر بلاء (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

منکر صرف تعین هم نه دي. لانه ثبت منه تخصیص الخمیس للتذکیر، بلکه دا انکار به په تخصیص علي وجه التتشریع یا سد باب باندې محمول کولي شي. او په ظاهره ددې مراد دا معلومیږي چه منکر په ګټو باندې شمارل دي لیکن دا د نورو روایتونو سره معارض دې نو په ټولو روایتونو باندې د نظر اچولو نه پس حکم کول پکار وي نه دا چه یو روایت باند ې نظر کولو نه پس دې فیصله اوکړې شي. فقط ﴿۱﴾

په ګټکو باندې کلمه یا درود شریف وئیل

سوال: روازانه د سحر مونځ عموماً او یا چرته بل مقرر وخت باندې د ګټکو په ذریعې سره کلمه شریفه یا درود شریف وئیل څنګه دي؟

المستفتي: ماسټر غلام محمد ماړي کنجور

کیمل پور اټک ۲۵\۱ ذي قعده ۱۳۸۸ھ

الجواب: د بعضې صحابه کرامو رضی الله عنهم نه انکار مروي دې لیکن د احادیث نبویه او بعضِ آثارو نه جواز معلومیږي لهذا دا جائز دي لکه څنګه چه د لړګي په تسبیح سره جائز دي. ﴿۱﴾ فقط

(بقیه حاشیه گزشته صفحه)والحرب خدعة ولهذا نهی عن الجرس فی المغازی واما رفع الصوت بالذکر فجائز کما فی الاذان والخطبة والجمعة والحج وقد حرر المسئلة فی الخیریه وحمل ما فی فتاویٰ القاضی علی الجهر المضر وقال ان هناک احادیث اقتضت طلب الجهر واحادیث طلب الاسرار والجمع بینهما بان ذالک یختلف باختلاف الاشخاص والاحوال فالاسرار افضل حیث خیف الریاء او تاذی المصلین اوالنیام والجهر الفکر ویصرف سمعه الیه ویطرد النوم ویزید النشاط.

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۸۲ جلد ۵ کتاب الحظر والاباحة)

وایضاً فی ردالمحتار .لا باس باتخاذ المسبحة.......... ودلیل الجواز ما رواه ابو داؤد والترمذی والنسائی وابن حبان والحاکم وقال صحیح الاسناد عن سعد بن ابی وقاص انه دخل مع رسول الله ﷺ علی امرأة وبین یدیها نوی او حصاً تسبح به فقال اخبرک الخ

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۸۱ جلد ۱ مطلب الکلام علی اتخاذ المسبحه)

وایضاً ما رواه الترمذی عن انس قال قال رسول الله ﷺ اذا مررتم بریاض الجنة فارتعوا قالوا وما ریاض الجنة قال حلق الذکر. مشکوٰة المصابیح ص ۱۹۸ جلد ۱ باب ذکر الله عز وجل والتقرب الیه)

﴿۱﴾ قال ابن عابدین والمشهور شرعاً اطلاق السبحة بالضم علی النافلة قال فی المغرب لانه یسبح فیها ودلیل الجواز ما رواه ابو داؤد والترمذی والنسائی وابن حبان والحاکم وقال صحیح الاسناد عن سعد بن ابی وقاص انه دخل مع رسول الله ﷺ علی امرأة وبین یدیها نوی او حصاً تسبح به .... الخ مثل ذالک فلم ینهها عن ذالک وانما ارشدها الی ما هو ایسر وافضل ولو کان مکروها لبین لها ذالک ولا یزیده السبحة علی مضمون هذا الحدیث الا بضم النوی فی خیط ومثل ذالک لا یظهر تاثیره فی المنع فلا جرم ان نقل اتخاذها والعمل بها عن جماعة من الصوفیة الاخیار وغیرهم الخ

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۸۱ جلد ۱ .مطلب الکلام علی اتخاذ المسبحه)

د اختردَ مونځ نه پس دعا غوښتل مباح دی

سوال: د اختر دَمونځ نه پس دعا غوښتل څنګه دي وضاحت اوکړئ؟

المستفتي:سراج الدين حقاني ډوميل جهلم......۳ذي الحجه۱۴۰۶ه

الجواب: داختر دَمونځ نه پس دعا غوښتل نه مطلوبِ شرعي دي او نه ممنوع شرعي دي. يو مباح کار دې او هر مباح د خارجي عوارضو په وجې سره کله حرام کيږي او کله واجب کيږي. ﴿۱﴾ فقط

دعدم ايذاء په وخت کښې په جمات کښې ذکر بالجهر جائز دې

سوال: آيا په جماعت کښې ذکر بالجهر مکروه تحريمي دې چه په هغه وخت کښې نه څوک مونځ کوي او نه څه بل نقصان وي اګرچه بهتر خوپه پټه باندې دې ليکن جهراً ولې حرام دې؟ په دليل سره مطلع کړې ممنون او فرمايئ.

المستفتي :حکيم عبدالرزاق هري پور هزاره...۱۹۱۳۱۱۹۶۹ :

الجواب: په جهر في المسجد کښې اختلاف دې راجح دادې چه کله اوده يا مونځ ګذار ته تکليف نه وي نو جائز دې.

في حاشية الحموى عن الامام الشعرانى اجمع العلماء سلفا خلفا على استحباب ذكر الجماعة فى المساجد وغيرها الا ان يشوش جهرهم على نائم او مصلى او قارئ ﴿۲﴾ فقط

﴿۱﴾قال ابن عابدين والمباح غير مطلوب الفعل وانما هو مخير فيه .(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۸۷جلد ۱.مطلب المختار ان الاصل فى الاشياء الاباحة)

وايضاً فى تقريرات الرافعى (اماما نص على اباحته او فعله عليه السلام فلاينفع)فيه ان ما نص الشارع على اباحته اوفعله تثبت الاباحة فيه بان الاصل فى الاشياء الاباحة ونص الشارع او فعله انما افاد حقيقة تقرير الثابت بالاصل .(تقريرات رافعى ص ۱۲ جلد ۱ كتاب الطهارة)

وعن ام عطية قالت امرنا ان نخرج الحيض يوم العيدين وذوات الخدور فيشهدن جماعة المسلمين ودعوتهم تعتزل الحيض الخ(مشكواة المصابيح ص ۱۲۵ جلد۱ باب صلواة العيدين)

﴿۲﴾(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۸۸ جلد ۱ مطلب فى رفع الصوت بالذكر فى المساجد باب احكام المساجد)

په تراويح كښې الصلوة بر محمد په زوره وئيل

سوال: دڅلور ركعته تراويح مونځ نه پس د اودريدو په وخت كښې الصلوة برمحمد ﷺ په زوره وئيل صحيح دي كه نه؟ بينواتوجروا

المستفتي: صوفي محمد سخي محمد چتال سهګل آباد جهلم۱۹۶۹\۳\۱۰

الجواب: د التزام مالايلزم د وجې نه بدعت دي. ﴿۱﴾ فقط

د ذكر او درود نه د منكر امامت اودَ دعانه د منكرمسئله

سوال: داسې كسان چه د فاتحې دعا او درود شريف مخالف وي داسې كس امام جوړول جائز دي؟ دارنګې په ګټكوباندې درود وئيل او په ښكاره باندې وئيل په دې كښې څه نقصان دې؟

المستفتي: شاه ميړيكل هال كيمل پور......۵شوال۱۳۹۵ھ

الجواب: كوم كسان چه د ماثور درود نه منكر وي هغوى امام مه جوړوئ. او كه د درود په وجه تكليف رسولو ته بد وائى يادخلاف شرع درودوئيلو نه منكروى نودَهغه په امام جوړولو كښې څه مسئله نشته، دارنګې ددعا نه منكر او په دعا باندې د التزام نه منكر دې دواړو كښې فرق دې اولنې د امامت قابل نه دې او دويم د امامت قابل دې. اوګټكو باند ذكر وغيره جائز او مسنون دې﴿ ۱﴾ البته دحد نه زيات په زوره وئيل او جهر كول داقسم كارونه ناجائز دي. فقط.

﴿۱﴾قال ابن عابدين لا يمنع من ذكر الله تعالىٰ فى وقت من الاوقات بل من ايقاعه على وجه البدعة.........وبان تخصيص الذكر بوقت لم يرد به الشرع غير مشروع.
(ردالمحار هامش الدرالمختار ص ۶۱۳ جلد ۱ باب العيدين)

﴿۲﴾قال ابن عابدين لا بأس باتخاذ المسبحة ،والمشهور شرعاً اطلاق السبحة بالضم على النافلة قال فى المغرب لا نه يسبح فيها ودليل الجواز ما رواه ابوداؤدو الترمذى والنسئى وابن حبان والحاكم وقال صحيح الاسناد عن سعد بن ابى وقاص الخ.........فلم ينهها عن ذالک وانما ارشدها الى ما هو ايسر وافضل ولو كان مكروها لبين لها ذالک ولايزيد السبحة على مضمون هذا الحديث الا بضم النوى فى خيط ومثل ذالک لايظهر تاثيره فى المنع الخ(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۸۱جلد ۱ مطلب الكلام على اتخاذ المسبحة)
وايضاً فى ردالمحتار اجمع العلماء سلفاً وخلفا على استحباب ذكر الجماعة فى المساجد وغيرها الا ان يشوش جهرهم على نائم او مصل او قارئ الخ(ردالمحتار ص۴۸۸ جلد ۱ مطلب فى رفع الصوت بالذكر

په درود ماثور او غیر ماثور کښې او ذکر خفي او جهري کښې کوم یو غوره دې

سوال: ذکر بالجهر غوره دې یا ذکر خفی؟ دارنګې کوم درود شریف چه په احادیثو کښې راغلې هغه غوره دې او که د خپل طرفنه درود شریف وئیل؟ بینواتو جروا.

المستفتي: نامعلوم ....

الجواب: کوم ځائې کښې چه شرعاً جهر مطلوب نه وي هلته اخفا غوره ده البته جهر جائز دې په دې شرط چه تکلیف رسول پکښې نه وي(۱) (ردالمحتار وغیره) او چه ما ثور درودونه ډیر موجود وي نو غیر ماثور ته څه ضرورت دې. لیکن ددې سره که مضمون ئې صحیح وي نو لوستل ئې جائز دی. فقط

د(الحمد لله رب السموات والارض رب العالمین الخ) دعا سند

سوال: د یو څیز د سند تپوس کول غواړم د هغې متعلق روایت دې چه ددې ویونکې به د مور پلار حقوق ادا کونکو نه وي تسبیح دا دې. بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله رب السموات والارض رب العالمین وله النـــور في الـــسموات والارض وهوالعزیز الحکیم. ددې متعلق لږ تحقیق اوکړئ او جواب راکړئ چه آیا دا حدیث مبارک دې یا څه بل څه دي؟

المستفتي: محمد غفار فقیر آباد پشاور...۱۹رجب۱۳۸۹ھ

الجواب: د مناسب تلاش باجود هم دا دعا په حدیث نبوي کښې ملا ؤ نه شوه کیدیشي چرته د یوبزرګ ارشاد وي.

د اذان نه پس لاس اوچتول او دعا کول

سوال: د اذان نه پس دعا کښې لاس اوچتول غوره دي یا لاس اوچتولو نه بغیر په زړه کښې دعاغوښتل غوره دي. په دې کښې د علماؤ څه اختلاف دي؟

المستفتي:مثل زاده تر لاندي صوابي....۱۲\۵\۱۹۶۹

---

(۱)قال ابن عابدین اجمع العلماء سلفاً وخلفاً علی استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم اومصل او قارئ الخ

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۴۸۸ جلد ۱ مطلب فی رفع الصوت بالذکرباب احکام المساجد)

الجواب: په دې دُعا کښې لاس اوچتول یا ددې نه منع یو هم ثابت نه دي خو بهتر داده چه لاس دې اوچت نه شي اوپه لاس اوچتونکي باندې دې انکار هم اونه کړې شي. وهو الموفق

اسم اعظم د الله تعالی نوم دې

سوال: اسم اعظم څه څیز دې؟

المستفتي: محمد عارف اسماعیله مردان. ۱۹۷۷\۸\۱۹:

الجواب: اسم اعظم د الله یو نوم دې چه د هغې په وجې سره دعا قبلیږي. وهو الموفق

درود تاج لوستل

سوال: په درود تاج کښې چه کوم الفاظ دې دافع البلاء والوباء نه واخلي والاحد پورې مذکور دي بعضې صاحبان وائي چه دا صفت صرف د الله دې نو ددې وجې نه ئې لوستل صحیح نه دي ددینه شرک پیدا کیږي. آیا دا صحیح ده؟

المستفتي: سید فداءالرحمان پرائمري سکول شبقدر فورټ چارسده ۱۹۷۲\۱۰\۱۲

الجواب: درود تاج په دې عقیدې سره وئیل چه پیغمبر ﷺ الله تعالی د مصیبتونو ختمولو دپاره مقرر کړې دې دا شرک دې او حرام دې. او د یو صحیح العقیده سړي دپاره چه دهغه عقیده وي چه الله تعالی دده په دُعا او توسل سره مصیبتونه وغیره ختموي نو دا جائز دي لیکن درود ماثور پریخودل او غیر ماثور وئیل د انصاف نه لرې خبره ده. وهو الموفق

توسل په ذوات الانبیاء والاولیاء او د دیوبند مسلک

سوال: علمائې دین ومفتیان شرع متین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه توسل په ذوات الانبیاء کښې د جمهور اهل سنت والجماعت مسلک څه دې؟ دَ دیوبندیانو حضراتو په دې کښې څه مسلک دې او ددې منکر دیوبندي دې یا نه؟

المستفتي: اهالیان ایبټ آباد ضلع هزاره.... ۱۹۲۹\۲\۲۲

الجواب: د دیوبند ټول اکابرین د توسل بالصالحین قائل دی مثلاً حضرت ګنګوهی، مولانا تهانوی رحمهما الله وغیره (اوګورئ المهند) توسل بالصالحین نجدیه سلفیه ډله نه منی لیکن د قرآن او حدیث نه ئې جواز شته دې.﴿۱﴾ که ضرورت وي نو بیا دلائل هم غوښتلې شي.فقط

صلاة وسلام لوستل

سوال: صلاة وسلام لوستل څنګه دي، بعضې خلق دیکښې مختلفې خبرې کوي؟.　　　　المستفتي:محمد آمین تله ګنګ کیمل پور

الجواب: په نبي کریم ﷺ باندې صلوة او سلام وئیل عبادت دې که اذان نه پس وي او که د اذان نه مخکښې وي په دیکښې یو هم منع نه دې البته په التزام سره لوستل ﴿۲﴾ او په جهر باندې مونځ ګزار وغیره ته تکلیفِ رسول﴿۳﴾ او په حضور ﷺ باندې حاضر ناظر عقیدې سره لوستل ممنوع دي. وهو الموفق

﴿۱﴾ التوسل بمحبة الصالحين .قال الله تعالىٰ و كانوا من قبل يستفتحون على الذين كفروا . (بقره) ذكر السدى انهم كانوا اذا شتد الحرب بينهم و بين المشركين اخرجوا التوراة وو ضعوا ايديهم على موضع ذكر النبى ﷺ و قالوا اللهم انا نسئلک بحق نبیک الذى و عدتنا ان تبعثه فى آخر الزمان ان تنصرنا اليوم على عدونا . فينصرون (روح المعانى ص ۳۲۰ جلد ۱)

(۲) التوسل بشركة الصالحين : قال الله تعالىٰ و ما كان الله ليعذبهم و انت فيهم .(الانفال) (۳) التوسل باعمال الصالحه و الجاه للصالحين : قال الله تعالىٰ و كان ابو هما صالحاً (الكهف) (۴) التوسل بالاعمال و القرابة للصالحين : قال الله تعالىٰ و الذين آمنوا و اتبعتهم ذريتهم بايمان الحقنا بهم ذريتهم. (سورة الطور) (۵) التوسل باعمال نفسه و طاعتها : قال الله تعالىٰ و ابتغوا اليه الوسيلة ۰ (المائدة)

﴿۲﴾ قال ابن نجيم و لان ذكر الله تعالى اذا قصد به التخصيص بوقت دون وقت او بشئى دون شئى لم يكن مشروعاً حيث لم يرد الشرع به لانه خلاف المشروع . (البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد ۲ باب العيدين)

﴿۳﴾ قال ابن عابدين و فى حاشية الحموى عن الامام الشعرانى اجمع العلماء سلفاً و خلفاعلى استحباب ذكر الجماعة فى المساجد و غير ها الا ان يشوش جهر هم على نائم او مصل او قارى الخ (رد المحتار هامش الدر المختار ص ۴۸۸ جلد ۱ مطلب فى رفع الصوت با ب الذكر باب احكام المساجد)

د ځان نه جوړ شوي درود شريف لوستل

سوال: څمونږ په جمات کښې عموماً د جمعې په ورځ باندې امام صاحب د خطبې د اذان نه مخکښې د حمد او ثنا نه پس د مسلمانانو د شوق دپاره دسيرت پاک فضيلت بيانوي درود شريف په زور باندې وائي او خلق هم وائي، درود دادې (صل علي سيدنا صل علي محمد، صل علي شفيعنا صل علي محمد، صل علي رحيمنا، صل علي محمد، صل علي نور نا صل علـــي محمـــد، بعضې خلق ديته بکواس وائی. مونږ د صحيح صورتحال نه خبر کړئ ؟

المستفتي: نامعلوم............ ۱۳محرم ۱۳۹۷ھ

الجواب: خبر شئ چه د درود خو د ساخته دې وئيل ئې جائز دي خو غوره نه دي. او کله کله يو جائز او مباح څيز هم د خارجي عوارضو د وجې نه ممنوع ګرځي، او درودِ ماثور انفرادي طريقې سره لوستل د هر څۀ نه غوره کار دې البته چرته يو جائز درود ته بکواس وئيل بکواس دې. وهوالموفق

د درود تاج د موهم الفاظو مناسب تاويل

سوال: (۱) د درود تاج دالفاظ د پيغمبر عليه السلام په شان کښې وئيل څنګه دی؟ دافع البلاء والو باء والمرض والقحط والالم (۲) او په دې درود شريف کښې دا الفاظ هم دي، نور، من نورالله، يعني د الله تعالى دنور نه يو نور دې که ددې الفاظ مناسب تاويل وي نو اوليکئ او ثوابِ دارين حاصل کړئ؟

المستفتي: شمس الحق سرکي اټک.... ۵محرم ۱۴۰۳ھ

جواب: (۱) تاويله ان الله تعالیٰ يدفع بدعائه و بر کته القحط وغيره

(۲) و تاويل نور من نور الله ان نور الله مبدء ه لا انه مادته

ملاحظه: هذه الصلاة ليست ماثورة و مع ذالک هی موهمة للعوام و مستغنی عنها الخواص و يدل عليه اختلاف طبائع الناس. و هوالموفق

درود تاج د موهم کیدو په وجه لوستل د شک باعث دي

سوال: دَ درود تاج، دا الفاظ د پیغمبر علیه السلام په شان کښې عقیدتاً یا بغیر عقیدې نه وئیل څنګه دی؟ چه دافع البلاء والوباء والمرض والقحط والالم، او دا الفاظ چه نور من نور الله.

المستفتي: شمس الحق سرکي تحصیل وضلع اټک ۲۲\۱۲ذي الحجه ۱۴۰۲ھ

الجواب: درود لوستل لوئې عبادت دې البته دا کوشش مناسب دې چه ماثور درود اووئیلې شي غیر ماثور نه.او درود تاج د پیغمبر علیه السلام او سلف صالحینو نه غیر ماثور دې لهذا د خواصو دپاره دا وئیل او ماثور پریخودل د شک باعث دي. او د صحیح العقائد عوامو دپاره هم د موهم کیدو په وجه د شک باعث دې. (چه هغوي د پیغمبر علیه السلام د تسلط قائل نه وي دا رنګې د ذات خدا وندي د ماده مخلوق کیدو معتقد نه وي او په دې الفاظو کښې دا تاویل کوي چه الله تعالی د پیغمبر په دعا او توسل سره بلا ګانې دفع کوي. ﴿۱﴾ او الله تعالی مبداء دَمخلوق دې نه ماده) وهو الموفق

د اهل بدعتو د ذکر وصلاة نه اجتناب ضروري دې

سوال: (۱) ځمونږ د علاقې خوا او شا کښې مبتدعین خلق ذکر او درود شریف په زوره زوره د قوالئ او ګانې په شکل کښې کوي آیا دا طریقه صحیح ده؟ (۲) د آذان نه مخکښې او روستو د صلاة وسلام وضاحت هم او کړئ؟

المستفتي: مولانا ولي الرحمان مدرسه تعلیم القرآن بالاکوټ مانسهره ۱۹۸۵\۱\۱۷

الجواب: (۱) ذکر بالجهر جائز دې اګر که په هیئتِ اجتماعي سره وي. په دې شرط چه د اوده او مونځ ګزاره د تکلیف نه خالي وي. کما في ردا لمحتار ۶۱۸ ج۱ عن الامام الشعراني﴿ ۲ ﴾

﴿۱﴾ قال ابن عابدين عن السبكي يحسن التوسل با لنبي الى ربه و لم ينكره احد من السلف ولا الخلف الا ابن تيمية فا بتدع ما لم يقله عالم قبله . (ردالمحتار ص ۲۸۱ جلد ۵ فصل في البيع كتاب الحظر و الاباحة)

﴿۲﴾ قال ابن عابدين عن الامام الشعراني اجمع العلماء سلفاً و خلفاً على استحباب ذكر الجماعة في المساجد و غيرها الا ان يشوش جهرهم على نائم او مصل او قارئ الخ (ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۳۸۸ جلد ۱ مطلب في رفع الصوت با لذكر باب احكام المساجد)

البته چه کوم ذکر د اهل بدعت شعار وي دهغې نه دَ صحيح العقيده سړي اجتناب ضروري دې (۲) صلوة او سلام غوره عبادت دې مګر د مروجو مبتدعينو شعار قطعاً بدعت دې د هغې نه احتراز په دې طريقې سره لازم دي قال عليه السلام من احدث في امرنا هذا ماليس منه فهو رد. (۱)

جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم ته فرښتې درود شريف رسوي

سوال: کوم درود شريف چه مونږه وايو دا د الله تعالى محبوب حضرت محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم پخپله اوري يا فرښتې ئې ورته رسوي؟

المستفتي: محمد سليم اعوان فيروز سنز

ليبارټريز نوشهره ۱۰ربيع الثاني ۱۳۹۲ھ

الجواب: په صحيح حديثو نو سره دا امر ثابت دې چه د لرې نه لوستلې شوې صلوة او سلام فرښتې هغوي ته رسوي (۲) او دا خيال چه د لرې نه ئې هم پيغمبر عليه السلام پخپله اوري د حديث نه مخالف دې او امام زرقاني ليکلې دي چه دا خبره په خطيبانو کښې مشهوره ده ليکن ددې څه اصل نشته، وهو الموفق.

په درود شريف کښې د مفرد دَضمير مرجع

سوال: يومولوي صاحب فرمائي چه اللهم صل علي سيدنا ومولانا محمد وعلي ال سيدنا ومولانا محمد وبارک وسلم عليه که چا دا درود اولوستلو نو دا درود غلط دې ځکه چه دلته. عليه. ضمير مفرد دې او د ضمير نه مخکښې دوه ځيزونه ذکر دي محمد صلى الله عليه وسلم او ال. نو د تثنيې ضمير پکار دې نو ددې خبرې څه جواب دې چه واقعې دا درود شريف غلط دې؟

المستفتي: حافظ محمد شفيع...۱۰۱۱۰۱۱۹۷۲

الجواب: دا ضروري نه ده چه ضمير دې ټولو مذکوراتو ته راجع کړې شي او بله دا چه د کل واحد تاويل په دې کښې جاري کيديشي. وهو الموفق

﴿۱﴾ متفق عليه (مشکواة المصابيح ص ۲۷ جلد ۱ باب الاعتصام با لکتاب و السنة)

﴿۲﴾ عن ابن مسعود قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان لله ملائكة سياحين في الارض يبلغوني من امتي السلام. رواه النسائي و الدارمي. (مشکواة المصابيح ص ۸۶ جلد ۱ باب الصلوة على النبي صلى الله عليه وسلم وفضلها)

چا ته تکلیف رسولو نه خالي جهري ذکر جائز دي

سوال: که یو سړي نشیان او چرسیان د اسلام نه لرې خلق د حجرو نه اوباسي او د کلي نه بهر په صحراء کښې چاته تکلیف نه وي او څه د نیاوی غرض ئې هم نه وي او بغیر د ریا نه خالص د الله د رضا دپاره ئې د جهري ذکر دپاره راولي او هغه خلق جهري ذکر کوي نو دیکښې څه ګناه شته که نه؟

المستفتي: محمد جمیل باغبانان ګجرات ضلع مردان..... ۴۱۱۰۱۱۹۷۲

الجواب: په دې جهري ذکر کښې چاته ایذا ء او تکلیف نشته نو دا جائز دي.
فی حاشیة الحموی عن الامام الشعرانی اجمع العلماء سلفا خلفا علیٰ استحباب ذکر الجماعة فی المساجد وغیرها الا ان یشوش جهرهم علی نائم او مصل او قارئ (رد المحتار ص ۴۴۴ ج ا) قلت الذکر بالجماعة مشروع لحدیث مرفوع رواه الترمذی وغیره و اما الموقوف فلا یعارض المرفوع فلا بد من التاویل فی الموقوف. ﴿ا﴾ وهوالموفق

د الله تعالی نه براه راست یاوسیلې سره دعا غوښتل جائز دي

سوال: د بعضې خلقو خیال دې چه د خپلو حاجتونو او مرادونو دپاره د اولیاء الله قبرونو ته تلل او دعاکول ضروري دي چه اې فلانکیه اځمادپاره دَالله تعالی نه دا سوال اوکړه. ددې خلقو دا خیال دې چه مونږ براهِ راست د الله تعالی نه سوال نهٔ شو کولې ځکه چه مونږ ګناه ګار یو لیکن د یوې ډلې خیال دې چه داسې کول صحیح نه دي. بلکه الله تعالی نه هر څوک هر وخت او هرحالت کښې براهِ

﴿ا﴾ قال ابن عابدین جاء فی الحدیث ما اقتضی طلب الجهر به نحو ان ذکر نی فی ملأ ذکرته فی ملأ خیر منهم رواه الشیخان و هنا ک احادیث اقتضت طلب الاسرار و الجمع بینهما بان ذلک یختلف باختلاف الاشخاص و الاحوال کما جمع بذلک بین احادیث الجهر و الاخفاء با لقراء ة و لا یعارض ذلک حدیث خیر الذکر الخفی لانه حیث خیف الریاء او تأذی المصلین او النیام فان خلا مما ذکر فقال بعض اهل العلم ان الجهر افضل لانه اکثر عملاً و لتعدی فائدته الی السامعین و یوقظ قلب الذاکر فیجمع همه الی الفکرو یصرف سمعه الیه و یطر د النوم و یزید النشاط. (ردالمحتار علی الدرالمختار ص ۲۸۸ جلد ۲ مطلب فی رفع الصوت با لذکر)

راست سوال کولې شي. په دې اړه کښې د چا قول صحیح دې. په اسلامي نقطه نظر سره وضاحت اوکړئ؟

المستفتي: حضرت جمال گورنر اکاؤنټنټ برانچ
گورنر هاوس پېښور ۲۲ رمضان ۱۴۰۵

الجواب: د قرآن او حدیث په رڼا کښې الله تعالی نه براه راست سوال کول بې شکه جائز دي چه هغه قریب او مجیب دې. او دَ نورو په وسیله سره هم کول جائز دي. ﴿۱﴾ البته د چا په نیزد چه سماع موتی ثابت نه وي د هغوي په نیزد د وفات شوو اولیاؤ په وسیلې سره دُعا کول یو عبث اقدام دې. او دا نور ټول په ټوله باندې منکرات او بدعات دي. وهو الموفق

په کټ کښې په ملاسته یا ناسته باندې درود شریف وئیل

سوال: د درود شریف متعلق خبر اکړئ چه آیا کټ کښې ناسته یا ملاسته باندې ددې د وئیلو جواز شته یا نه؟

المستفتي: جلال الدین ایډوکیټ ظهیر آباد مرج منډي پېښور ۱۹۸۵ء/۱۲/۲۱

الجواب: درود شریف په یو حالت کښې هم ممنوع نه دې ﴿۲﴾ په ملاسته او ناسته وئیل په حدث اصغر او حدث اکبر کښې وئیل ټول جائز دي په قران او حدیث کښې دَ درود شریف وئیلو بلا تقید اجازت شوې دې. البته د قرآن شریف د تلاوت منع د جنابت په حالت کښې راغلې ده. او د ملاستې په حالت هم کله چه سرپه څادر وغیره کښې پټ وي دا هم فقهاؤ منع کړي دي. ﴿۳﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ قال ابن الهمام ویسئل الله حاجته متوسلاً الی الله بحضرة نبیه ثم قال یسأل النبی ﷺ الشفاعة فیقول یا رسول الله اسألک الشفاعة یا رسول الله اتوسل بک الی الله. (فتح القدیر ص ۳۳۷ جلد ۲)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین و مستحبة فی کل اوقات الامکان ای حیث لا مانع و نص العلماء علی استحبابها فی مواضع یوم الجمعة ولیلتها الخ
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۸۳ جلد ۱ مطلب نص العلماء علی استحباب الصلاة علی النبی)

﴿۳﴾ و فی الهندیه لا بأس بالقراءة مضطجعاً اذا اخرج راسه من اللحاف لانه یکون کاللبس و الا فلا کذا فی القنیه. (فتاوی العالمگیریه ص ۳۱۶ کتاب الکراهیة)

الصلوة والسلام علیک یا رسول الله ویل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه زمونږ په علاقه کښې په رمضان شریف بعضې ځایونو کښې الصلاة والسلام علیک یارسول الله په زوره زوره وئیلې کیږي چه خلق پیشمني لـه راپاسی نوآیـادا درودشریف وئیل جائزدي؟

المستفتي: مولوي الله داد گلستان پشین بلوچستان.... ١٩٨٩ء١\٩\١٣

الجواب: دا کلمات د حاضر ناظر په عقیدې سره وئیل شرک دي او د ملائکو رسولو په عقیدې سره خوجائز دي لیکن دا د اهل بدعت خلقو خاص شعاردي نو په دې حیثیت سره منع دي. ﴿١﴾ وهو الموفق

د جماع نه مخکښې دُعا لوستل

سوال: د جماع نه مخکښې څه وئیل پکار دي او فائده به ئې څه وي؟

المستفتي: محمد حنیف پیښور.....١٨ذي القعده ١٤٠٢ھ

الجواب: ته د جماع نه مخکښې (اللهم جنبنا الشیطن وجنب الشیطن ما رزقتنا،، ﴿٢﴾ وایه چه دَ شیطانانو د شرکت نه محفوظ ئې.

د دُعا په باره کښې جاهلانه خبرې او په مستحباتو باندې دوام

سوال: (١) که یو سړې دا اووائي چه د دعا ګانو څه قدر نشته د پیغمبرانو هم ډیر دعا ګاني نه دي قبولې شوې نو ددې خبرې څه حکم دې؟ (٢) د دوام علی المستحبات څه حکم دې؟

المستفتي: مولانا فضل ربي... ١٢١\رجب ١٤٠٣ھ

﴿١﴾ قال العلامه طيبى (قوله من تشبه بقوم) هذا عام فى الخلق و الحلق والشعار و اذا كان الشعار اظهر فى التشبيه ذكر فى هذا الباب. (شرح الطيبى ص ۲۱۹ جلد ۸ كتاب اللباس الفصل الثانى)

﴿٢﴾ عن ابن عباس قال قال رسول الله ﷺ لو ان احدكم اذا اراد ان ياتى اهله قال بسم الله اللهم جنبنا الشيطان و جنب الشيطان ما رزقتنا فانه ان يقدر بينهما ولد فى ذلك لم يضره شيطان ابداً. متفق عليه (مشكواة المصابيح ص ۲۱۲ جلد ۱ باب الدعوات فى الاوقات)

الجواب: (۱) دا جاهلانه خبرې دي(۱) داسې خبرونه ځان بچ کول لازم دي
(۲) مندوب او مستحب دي کما في حديث البخاري(۲)

په خير باندې د خاتمې د پاره مفيد وظيفې

سوال: په خير باندې د خاتمې دپاره څه وظيفه او ذکر کول پکار دي چه هميشه لوستل ئې مناسب وي او څه تکليف پکښې هم نه وي؟ بينوا توجروا

المستفتي: ابن شير محمد تر لاندی مردان..... ۱۲\۵\۱۹۲۹

الجواب: آية الكرسي، تسبيحاتِ فاطمي او تشهد وغيره. فقط

تلاوت کول افضل او وظيفه کول انفع دی

سوال: ما د يو صاحب شريعت پير نه بيعت کړيدې او ماته ئې د يوې وظيفې کم ازکم روزانه پنځه سو ځلې د وئيلو حکم کړيدې اوما اوريدلي دي چه دټولو نه افضل ذکر قرآن پاک دې. داصحت د خرابي په وجه څه دواړه وظيفې او تلاوت نه شم کولې اوس د شريعت په رڼرا کښې وظيفه اختيار کړم که تلاوت؟

المستفتي: نا معلوم... ۱۵ جنوري ۱۹۷۵

الجواب: تلاوت کول افضل دي او وظيفه کول انفع دی. فقط

﴿۱﴾ عن ابن سعيد ن الخدرى ان النبى ﷺ قال ما من مسلم يدعو بدعوة ليس فيها اثم و لا قطيعة رحم الا اعطاه الله بها احدى ثلث اما ان يعجل له دعوته و اما ان يدخرها له فى الاخرة واما ان يصرف عنه من السوء مثلها قالوا اذانكثر قال الله اكثر رواه احمد. (مشكوٰة المصابيح ص ۱۹۶ جلد ۱ كتاب الدعوات)

﴿۲﴾ عن عائشة ان النبى ﷺ دخل عليها و عندها امرأة قال من هذه قالت فلانة تذكر من صلاتها قال مه عليكم بما تطيقون فوالله لا يمل الله حتى تملوا وكان احب الدين اليه ما داوم عليه صاحبه. (قلت اعلم ان الدوام على الاعمال مندوب لكن التزام ما لا يلزم مذموم)
(صحيح البخارى ص ۱۱ جلد ۱ باب احب الدين الى الله كتاب الايمان)

قال اللہ تعالیٰ

يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ
اِذَا جَآءَكَ الْمُؤْمِنٰتُ
يُبَايِعْنَكَ عَلٰٓى اَنْ لَّا يُشْرِكْنَ بِاللّٰهِ شَيْئًا
وَّلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِيْنَ وَلَا يَقْتُلْنَ اَوْلَادَهُنَّ
وَلَا يَاْتِيْنَ بِبُهْتَانٍ يَّفْتَرِيْنَهٗ بَيْنَ اَيْدِيْهِنَّ وَاَرْجُلِهِنَّ
وَلَا يَعْصِيْنَكَ فِيْ مَعْرُوْفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّٰهَ ؕ
اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۱۲﴾

کتاب
التصوف والسلوک

کتاب التصوف والسلوک

د یو مرشد د رحلت نه پس بل مرشد سره بیعت

سوال: که یو مرشد وفات شي نو دویم مرشد سره بیعت کول جائز دي که نه؟ که جائز وي نو اولنې مرشد کوم د دنیا نه لاړو آیا هغه په حقیقت کښې ژوندي نه دي. او هغه څمونږ مدد نشي کولې؟ برائې مهرباني د قرآن او حدیث په حوالو سره جواب راکړئ مشکور به یو.

المستفتي:عبد الغني کمپني اي پلاټون: ۲۴۱
ټرينڼګ بټالين رسالپور ۲۱\۴\۱۹۷۰

الجواب: دیو مرشد دوفات کیدونه پس دویم مرشد سره بیعت کول جائزدي. دټولو مشائخوهم دامعمول پاتې شویدې شاه ولي الله رحمة الله عليه په القول الجمیل کښې لیکي!

ان تکرار البیعة من رسول الله ﷺ ما ثور و کذلک عن الصوفیة اما من الشخصین فان کان بظهور خلل فی من بایعه فلا بأس و کذلک بعد موته او غیبته المنقطعة و امابلا عذر فانه یشبه المتلاعب و یذهب با لبرکة و یصرف قلوب الشیوخ عن تعهده انتهی. ﴿۱﴾(مجموعة الفتاوی مولانا لکنهوی ص۲۱۸ جلد۲)

لهذا دویم ځائې کښې بیعت کول بې شک شبهې نه جائز دې او د مړي نه اګر چه فیض رارسي﴿ ۲﴾ لیکن په بیعت کښې فیض مقصود نه وي بلکه اصلاح او تزکیه مقصود وي چه د هغه د مړي نه نه کیږي. او د اولیاء الله دپاره چه کوم ژوند دې هغه د نیوي نه دې ګڼي نو میراث به ئې نه تقسیمیدلو اودَ دوي د بیبیانو سره به نکاح نه جائز کیدله. او کوم مرشد چه مرید ته اووائي چه څما د وفات نه پس بل ځائي کښې بیعت مه کوه. څما نه به فیض رسیږي

﴿۱﴾ **ترجمه:** د بیعت تکرار د رسول الله ﷺ نه منقول دې او دغه شان دصوفیائې کرام نه هم. او که د دوه پیرانو نه وي نو که دڅه خلل د ظاهریدو په سبب باندې وي چاسره چه ئې بیعت کړې وي نو بیا خو څه خبره نه ده. او یا د هغه د مرګ نه پس او یا داسې غائب والي نه چه پته ئې نه لګي او د ملاقات توقع ورسره نه وي او که بغیر د څه سبب او عذر نه بل ځائې هم بیعت کوی نو دا خو د لوبو سره مشابهت دې او هر ځائې کښې بیعت کول برکت ختموي او د مرشدانو زړونه دده د تعلیم او تهذیب نه اړوي.
(شفاء العلیل ترجمه القول الجمیل للامام ولی الله الدهلوی ص ۲۹)

﴿۲﴾ قال الامام ولي الله الدهلوی و اما الاطلاع علی نسبة اهل الله فطریقة ان یجلس بین یدیه ان کان حیا او عند قبره ان کان میتاً و یفرغ نفسه عن کل نسبة و یفضی بروحه الی روح هذا الشخص زماناً حتی یتصل بها و یختلط ثم یرجع الیٰ نفسه الخ (القول الجمیل للامام ولی الله ص ۹۷ اشغال مشائخ نقشبندیه)

دا چرته څوک خود غرضه دنيا والا دي چه دا خلاص او تصوف نه بالكل عاري او خالي دي. فقط

د زيارت رسول او كشف قبور طريقه او د مختلفو ذكرونو ثبوت

سوال: السلام عليكم ورحمة الله وبركاتة بعد آداب وتعظيم و تكريم نه معروض خدمت يم چه بنده په يو كتاب كليات امداد په. ضياء القلوب تصنيف د حاجي امداد الله مهاجر مكي كښي ليدلي چه د حضور ﷺ د روح مبارک د شرف ذكر د حضور ﷺ د صورت مثاليه تصور كولو سره درود شريف اووائي. اوښي طرف ته يا احمد او ګس طرف ته يا محمد اوښي طرفته يا رسول الله يو زړځل اووائي نو انشاء الله په بيداري يا خواب كښي به ورته زيارت اوشي (كليات امداديه ص ۳۵، ۳۶) او د كشف قبور په باره كښي ئې هم په ص ۴۴۰ باندي ليكلي دي نو د مړو او ژوندو اهل الله په نسبت دريافت كولو دا طريقه كيدشي يا نه؟ ضياء القلوب ص ۵۰، ۵۱ كښي د انحضرت ﷺ د زيارت طريقه ده په هغې كښي د آنحضرت ﷺ مثالي تصور به د ښائسته سپينو جامو او شين پټكي او نوراني مخ سره كوي. (الصلوة والسلام عليک يا نبي الله، الصلوة والسلام عليک يا حبيب الله وغيره مطلب دادي چه د رسول الله تصوير مثالي او په صرف ندا سره آواز كول صحيح دي كه نه؟ خو چه رسول اله ﷺ حاضر ناظر نه ګنړي صرف په تصور مثالي او حرف نداء سره ئې رابلي او ذكر جاروب، ذكر حدا دي، سلطان الاذكار، ذكر اره او د ذكر ضربونه لګول صحيح دي كه نه؟

المستفتي: مياں عالمګير ډاک اسماعيل خيل پيښور .... ۲۳ رجب ۱۳۸۹ھ

الجواب: داسي عددونو ته عمليات وائي په هغې كښي دا ضروري ده چه د شريعت نه مخالف نه وي او په دې كښي دا ضروري نه وي چه بعينها منقول او روايت شوي وي

والدليل عليه ما ثبت فى غير حديث واحد من تغير الرقىٰ و تقرير ها فى بعض فافهم ـ(۱) ولا تكن من النجديين.

او د يو صحيح العقيده سړي د پاره په نداء كښي هيڅ حرج نشته دي.

لانه لايعتقد النبى ﷺ حاضراً وناظراً وعالماً بالغيب واما تصوره فلا ضير فيه بدليل جواز ذكر شمائله وهو لايمكن بدون التصور فتدبر . ولا تكن من المتوحلين.

او كشف قبور وغيره هم په عملياتو كښي يو عمل دي او د اهل فن په نزد باندي مجرب او مشاهد دي (۲) ليكن دا امر ظني دي قطعي نه دي نو دا به

---

(۱) عن عوف بن مالک الاشجعى قال كنا نرقى فى الجاهلية فقلنا يا رسول الله كيف ترىٰ فى ذلک فقال اعرضوا على رقاكم لا باس بالرقىٰ مالم يكن فيه شرک . رواه مسلم.
(مشكواة المصابيح ص ۳۸۸ جلد ۲ كتاب الطب والرقى الفصل الاول)

(۲) قال العلامه ملا على قارى وهذا الحديث مثل قوله عليه الصلوٰة والسلام لو علمتم ما اعلم لضحكتم قليلا و لبكيتم كثيرا . و فيه ان الكشف بحسب الطاقة و من كوشف بما لا يسعه يطيح و يهلک .
(مرقاة المفاتيح شرح مشكواة ص ۳۳۶ جلد ۱ كتاب الايمان)

لازمي نه ګڼرې کیږي. واضحه دې وي چه د تصوف د ټولو طریقو مقصود د احسان د مرتبې حصول دې وهوان تعبدالله کانک تراه فان لم تکن تراه فانه یراک (۱) او د ۱۹۸ ذکرونه او مراقبې چه مشائخو تلقین کړی دي دَ دې مرتبې د حصول ذریعې او اسباب دي په نورو الفاظو کښې دا معالجات دي. او علماؤ تصریح کړیده چه معالجاتو وغیره ته بدعات نشئ وئیلې کیدلې. (۲) بلکه دا په حقیقت کښې د وخت په مصلحتو نو کښې داخل دی. فقط

د پیر مخصوص الفاظ او د بزرګانو تصویرونه آویزان کول

سوال: څمونږ په علاقه کښې بعضې خلق څانته اهل طریقت وائي او د جمعې په شپه یو ختم کوي په هغې کښې دا الفاظ وائي، امدا د کن ازا هر غمې آزاد کن در دین ودنیا شاد کن یا شیخ عبد القادر جیلاني و یا شیخ عبد القادر شیئًا لله. او ورسره ورسره دا خلق د بزرګانو تصویرونه مخامخ په دیوالونو زوړندوي او تعظیم ئې کوي او وائي چه څمونږه طریقه د نورو طریقو نه په جُدا طرز ده. نو جناب تاسو په مسئلو کښې د ټول پاکستان ماوی وملجاء یئ نو د دې مسئلو حل سره د حوالو نه اولیکئ؟

المستفتي: قاضي فیض الرحمان سیاه بدرکني علاقه ډوګدره دیر بالا ۲۹ ربیع الاول ۱۳۹۰ھ

الجواب: که دا الفاظ د حاضر ناظر عقیدې یا د تسلط غیبی په عقیدې سره وائي نو مشرکان او کافران دي.

لما فی البزازیه من قال اروا ح المشائخ حاضرة یکفر ﴿۳﴾ انتهیٰ. و صرح ابن القیم فی مدارج السالکین ان العبادة هی عبار ة عن التسلط الغیبی علماً و قدرة وصرحا الفقهاء والمتکلمو ن باختصاص علم الغیب بالله تعالیٰ (فلیراجع الی الخانیه باب النکاح و المسامره) ﴿۴﴾ او پیغمبر علیه السلام په تصویر سازئ باندې لعنت وئیلې دې او فرمائیلې دي چه کوم

﴿۱﴾ (صحیح البخاری ص ۱۲ جلد ۱ باب سوال جبرئیل النبی ﷺ عن الایمان والا سلام والاحسان)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین (البدعة) قد تکون واجبة کنصب الادلة للرد علی اهل الفرق الضالة وتعلم النحو المفهم للکتاب و السنة ومندوبة کا حداث نحو رباط ومدرسة و کل احسان لم یکن فی الصدر الاول الخ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۴۱۴ جلد ۱ مطلب البدعة خمسة اقسام)

﴿۳﴾ (فتاوی بزازیه علی هامش الهندیه ص ۳۲٦ جلد ٦ کتاب الفاظ تکون اسلاما او کفرا او خطاء) وایضا قال ابن نجیم من قال ارواح المشائخ حاضرة تعلم یکفر. (بحر الرائق ص ۱۲۴ جلد ۵ باب احکام المرتدین) (بقیه حاشیه په راتلونکي صفحه)

ځائي کښې د جاندار تصويرونه وي هلته د رحمت فرښتې نه ځي

قال رسول اللهﷺ لا تدخل الملئكة بيتاً فيه كلب ولا تصاوير. (متفق عليه) وقال اشد الناس عذاباً عندالله المصورون (متفق عليه) ﴿۱﴾

او په دې صورت کښې خو خاص طور سره دبت پرستئ سخته خطره موجوده ده. نو دداسې پيرانو نه هر مسلمان دپاره ځان ته ساتل ضروري دي. فقط

ستورانو د پاره زيارة القبور اوقرآن اوعلم باندې پيرته فضيلت ورکول

سوال: (۱) د فتنو په دې زمانه کښې د زنانو دپاره قبرستان ته او داوليائي کرامو مزارونو ته تلل څنګه دي؟ او حال دادې چه قدم په قدم باندې نوې نوې فتنې د ايمان د لوټ کولو په تلاش کښې دي. (۲) که څوک داسې اووائي چه ځما د پاره د قرآن نه ځما پير صاحب غوره دې، نو ددې څه حکم دې؟

المستفتي: جمعه ګل محله کرشن پوره پشاور شهر...... ۱۸\۵\۱۹۷۰

الجواب: په اصل مذهب کښې زيارة القبور د سړو او زنانو دپاره يو شان جائز دي. لعموم الحديث الآن زوروها ﴿۲﴾ ليکن مفتي به قول دادې چه د فتنو د وجې نه د زنانو له اجازت ورنکړې شي لکه چه د جمعې د مونځ دپاره ورته جمات ته د تلو اجازت نشي ورکولې. ﴿۳﴾ (۲،۳) دا سړې د جهالت د وجې نه په غُلو کښې مبتلا دې. ده دپاره توبه ضروري ده. ﴿۴﴾ فقط

بقيه حاشيه ﴿۴﴾ رجل تزوج امرأة بشهادة الله ورسوله كان باطلاً لقوله ﷺ لا نكاح الا بشهود وكل نكاح يكون بشهادة الله وبعضهم جعلوا ذلک كفراً لانه يعتقدان الرسول ﷺ يعلم الغيب وهو كفر. (الفتاوىٰ قاضيخان على هامش الهنديه ص ۳۳۴ جلد ۱ فصل فى شرائط النكاح)

﴿۱﴾ (مشكوٰة المصابيح ص ۳۸۵ جلد ۲ باب التصاوير)

﴿۲﴾ (مشكوٰة المصابيح ص ۱۵۴ جلد ۱ باب زيارة القبور)

﴿۳﴾ قال العلامه ابن عابدين (قوله ولو للنساء) وقيل تحرم عليهن والاصح ان الرخصة ثابتة لهن بحر وجزم فى شرح المنية بالكراهة لمامر فى اتباعهن الجنازة وقال الخير الرملى ان كان ذلک لتجديد الحزن والبكاء والندب على ماجرت به عادتهن فلا تجوز وعليه حمل حديث لعن الله زائرات القبور وان كان للاعتبار والترحم من غير بكاء والتبرک بزيارة قبور الصالحين فلا بأس اذا كن عجائز ويكره اذا كن شواب كحضور الجماعة فى المساجد وهوتوفيق حسن. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۶۲۵ جلد ۱ مطلب فى زيارة القبور)

﴿۴﴾ قال الله تعالىٰ ولا تزر وازرة وزر اخرىٰ. (پاره: ۲۳ سورة الزمر آيت: ۸)

په کافرانو کښې اولیاء الله نشی کیدې

سوال: یو سړې وائي چه په کافرانو کښې هم اولیاء الله وي او د مولانا روم د مثنوي حواله ورکوي. آیا دا عقیده ساتل صحیح دي؟ بینواتوجروا.

المستفتي: میاں احسان الله ډاک اسماعیل خیل نوشهره پشاور ۳۰جولائي ۱۹۷۳

الجواب: په کافرانو کښې اولیاء الله نشي کیدلې. لان الولي هو المؤمن المتقي ﴿۱﴾ قال الله تعالى الا ان اولياء الله لا خوف عليهم ولا يحزنون﴿۲﴾ الذين امنو او كانوا يتقون. ﴿۳﴾ په کافرانو کښې صاحبِ توجه، صاحبِ تصرف او صاحب نسبت کیدیشي لیکن د ایمان نه کیدو په وجه باندې دهغوي ټول عملونه عبث او باطل دي. ﴿۴﴾ وهوالموفق

د کامل مُرشد نه بیعت کول په قرآن اوحدیث او د اُمت د نیکانو په تعامل سره ثابت دې

سوال: د کامل مرشد نه بیعت کول جائز دې که نه؟

المستفتي: اراکین دارالعلوم بحرین سوات.............. ۲۱رجب۱۴۰۲ھ

الجواب: د ارشاد او سلوک بیعت کول جائز دې په قرآن او حدیث کښې ذکر دې او د امت صالحانو خلقو په دې عمل کړې دې. ﴿۵﴾ وهو الموفق.

﴿۱﴾قال الملا على قارى الولى هو العارف بالله وصفاته بقدر ما يمكن له المواظب على الطاعات المجتنب عن السيأت المعرض عن الا نهماک فى اللذات والشهوات والغفلات واللهوات.
(شرح فقه الاكبر لملا على قارى ص ۷۹ خوارق العادات والكرامات للاولياء حق)

﴿۲﴾ (پاره: ۱۱ سورة یونس آیت: ۶۲) ﴿۳﴾(پاره: ۱۱ سورة یونس آیت: ۶۳)

﴿۴﴾قال الملا على قارى واما التى تكون اى الخوارق للعادة التى تو جد لاعدائه.....مثل ابليس......وفرعون...... والدجال اى حيث وردانه يقتل شخصا ويحييه مما روى فى الا خبار ......فلا نسميها اى تلک الخوارق ايات اى معجزات لا نها مختصة بالا نبياء عليهم السلام ولا كرامات اى لاختصاصها بالاصفياء ولكن نسميها قضاء حاجات لهم ......لان الله تعالىٰ يقضى حاجات اعدائه استدراجاً اى مكراً بهم فى الدنيا وعقوبة لهم فى العقبىٰ ......ويزدادون عصياناً اى ان كانو افجاراً او كفراً اى ان كانوا كفاراً...... وذلک كله جائز اى وقوعه من الله او ثابت نقلاً وممكن اى عقلاً كما فى قضية ابليس ودعوته بقوله انظرنى الى يوم يبعثون واجابته بقوله سبحانه فانک من المنظرين الى يوم وقت المعلوم الخ. (شرح فقه الاكبر لملا على قارى ص ۸۱ مايظهر من الخوارق على ايدى بعض الكفرة والفساق)

﴿۵﴾قال الامام ولى الله الدهلوى .قال الله تعالىٰ ان الذين يبايعونک انما يبايعون الله .يد الله فوق ايديهم فمن نكث فانما ينكث على نفسه ومن اوفىٰ بما عهد عليه الله فسيؤتيه اجراً عظيماً.
واستفاض عن رسول الله ﷺ ان الناس كانوا يبايعونه تارة على الهجرة والجهاد وتارة على اقامة اركان الاسلام وتارة على الثبات والقرار فى معركة الكفار وتارة على التمسک بالسنة والاجتناب (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

د رسمی پیر رسمی طریقې او دې پیر نه بیعت کول

سوال: محترم المقام جناب مفتي محمد فرید صاحب مفتي اعظم دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک. عرض دادې چه دلته یو پیر صاحب دې خلقو ته وظیفې ورکوی او وائي چه د ذکر په مینځ کښې په نفي او اثبات کښې د خپل پیر تصور کوئ یعنی د لا اله. نه مخکښې اوالا الله. نه مخکښې، آیا دا تصور جائز دې. په تراویح کښې د اولنئ تسبیح نه پس دا پیر صاحب نبي طرفته متوجې شي او مرحبا مرحبا یاشهر رمضان یا شهر غفران، وغیره الفاظ وائی آیا دا طریقه د فقهې په کتابونو کښې شته؟ دا پیر تهجد ،اشراق، او د ظهر، عصر او عشاءنه مخکښې څلور سنت وغیره او نفل مونځ نه کوي. ددې پیر د لاسونو وینځلو لوخې جدا دې نو رخلق پکښې ورسره نه شي شریکیدلې. او مریدان د مصافحې په وخت کښې لاسونه ښکلول کوي او ټیټیدل هم کوي او پیر صاحب خلق نه منع کوي بلکه پیر صاحب ورته جائز وائي دارنګې پیر صاحب دواړه وختونو کښې د غوښې خوراک عادت دې نو آیا دې پیرنه بیعت کول جائز دي یا نه؟

المستفتي:مولوي محمد تمر الدین لاچي کرم ایجنسي... ۳۰شوال۱۳۸۹ھ

الجواب: وعلیکم السلام نه پس دې واضحه وي چه دا رسمي پیر دې او جاهل هم دې دده نه بیعت نه کول ضروري دي او د بیعت شو وکسانو دپاره اجازت دې چه د بل متبع سنت پیر نه بیعت اوکړي. ﴿۱﴾ فقط

(بقیه حاشیه) عن البدعة والحرص على الطاعات كما صح انه ﷺ بايع نسوةً من الانصار على ان لاينحن. وروى ابن ماجة انه بايع ناساً من فقراء المهاجرين على ان لا يسئل الناس شيئا فكان احدهم يسقط سوطه فينزل عن فرسه فياخذ ه ولا يسئل احداً و مما لا شك فيه ولا شبهة انه اذا ثبت عن رسول الله ﷺ فعل على سبيل العبادة والاهتمام بشانه فانه لا ينزل عن كونه سنةً فى الدين.
(القول الجميل فى بيان سواء السبيل ص۱۳ الفصل الاول)

﴿۱﴾قال العلامه على قارى رحمة الله عليه الولى هو العارف بالله وصفاته بقدر ما يمكن له المواظب على الطاعات المجتنب عن السيئات المعرض عن الانهماک فى اللذات والشهوات والغفلات واللهوات.
(شرح فقه الاكبر لملا على قارى ص ۷۹ الكرامات للاولياء حق)

وقالى ابن القيم الجوزية فاولياء الرحمن هم المخلصون لربهم المحكمون لرسوله فى الحرم والحل اللذين يخالفون غيره لسنته لا يخالفون سنته لغيرها فلايبتدعون ولا يدعون الى بدعة ولا يتحيزون الى فئة غير الله ورسوله واصحابه ولا يتخذون دينهم لهوا ولعبا ولا يستحبون سماع الشيطان على سماع القرآن الخ.(كتاب الروح ص۳۲۷ الفرق بين اولياء الرحمن واولياء الشيطان)

د طریقت، مراقبې او ذکر واذکار ثبوت او توسل بالصالحین

سوال: (١) د طریقت د سلسلو بزرګان چه کومې مراقبې او ذکر کوي او ښائي د صحیح حدیثونو او صحابه کرامو او تابیعینو نه ددې وجود ثابت نه دې نو بیا دا څنګه جائزکیدې شي حضرت مجدد الف ثاني ﷫ په یو مکتوب کښې لیکلي دي چه څمونږ په نز د باندې نه یو بدعت سئیه دې او نه حسنه دې او د تاریخ نه دامعلومیږي بلکه پخپله د حضرت د تصانیفو نه معلومیږي چه هغه ددې موجد دې. نو آیا دا بدعات نه دي؟ د قرآن او حدیث په رڼرا کښې جواب راکړئ. (٢) د اذکار او مراقبو دپاره چه کوم لطائف سبعه متعین کړې شوې دي ددې وجو د دکوم ځائې نه ثابت دې؟ خواجه باقي بالله، حضرت مجدد صاحب، شاه ولي الله، او د هغوي ټول خاندان (رحمهم الله) او ددې مرتبې نور حضرات هم ددې قائل دي او حال دادې چه وجود ئې ثابت نه دې. (٣) دغه شان دعا کول، اې الله د فلانکي بزرګ په طفیل او توسل سره څما فلانکي کار اوکړې. که ددې ثبوت د صحابه کرامو نه نقل شوو دعاګانو نه وي نو راکړئ او دغه شان د قرآن او حدیث نه هم جواب راکړئ.

المستفتي: نامعلوم..........

الجواب: (١) (الف) احسان په هرمسلمان باندې ضروري ده چه د هغې تفسیر پیغمبر ﷺ په (الاحسان ان تعبدالله کانک تراه فان لم تکن تراه فانه یراک(١) ارشاد فرمائیلي دې. اودا مرتبه ذکر وفکرسره حاصلیږي نوددین بزرګانو چه کوم اذکار اومراقبات منتخب کړي دي. د تجربې په بنا بآندې یا د کشف په بنا باندې یا د ایمان د فراست په بنا باندې(٢) نوپه حقیقت کښې دا د مشق او ریاضت په طور سره منتحب شوي دي او دا په مبادي او معالجاتو کښې داخل دي چه هغې ته بدعت نه وئیلې کیږي لکه چه د صیغو او ترکیبونو مشق کول وغیره دي. (صرح به الشاطبي)

﴿١﴾(صحیح البخاری ص١٢ جلد ١ باب سوال جبریل النبی ﷺ عن الایمان والاسلام والاحسان الخ)

﴿٢﴾قال الملاعلي قاری ان کشف العلم بالامور الشرعیة خیر من کشف العلم بالامور الکونیه...... ثم اعلم انه قال رسول الله ﷺ اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله ثم قرء قوله تعالیٰ ان فی ذلک لآیات للمتوسمین ای المتفرسین رواه الترمذی من روایة ابی سعید الخدری رضی الله عنه ومما ینبغی التنبیه علیه هنا ان الفراسة ثلاثة انواع فراسة ایمانیة وسببها نور یقذفه الله تعالیٰ فی قلب عبده وحقیقتها انها خاطر یهجم علی القلب ویثب علیه کوثوب الاسد علی الفریسة ومنها اشتقاقها وهذه الفراسة علی حسب قوة الایمان فمن کان اقویٰ ایماناً فهو احدّ فراسة قال ابو سلیمان الدارانی الفراسة مکاشفة النفس ومعاینة الغیب وهی من مقامات الایمان انتهی الخ (شرح فقه الاکبر لملاعلي قاری ص ٨٠ مایظهر من وارق علی ایدی بعض الکفرة)

بې شکه دا په معالجت یا دوخت په مصلحت سره تعبیرکول صحیح دي.

(ب) واضحه دې وي چه په مقتضاء دحدیث ,,انا عنـــدظن عبـــدی بی،، باندې صوفیائې کرام ریاضت او ذکر وفکر (مراقبې) سره دالله تعالی نه دخپل حسن ظن په بناء باندې واقعات معلوموي، چه دا په چا باندې حجت خونه شي. (۱) کیدې، لیکن په دې کښې فوائد موجود دي داطمینان په مثل. (۲) (۳) په ریاضت، فراست او کشف سره خو ددې په عدم جواز باندې هیڅ دلیل نشته او په جواز ئې ډیر روایتونه موجود دي. د دیوبند ټول اکابرین ددې په جواز باندې قائل دي.ومن دلائل جوازه کان ابوهما صالحا(۴) الآیة. وقوله تعالی الحقنـــا بهم ذریتهم. (۵) وحدیث اسالک بمحمد نبیک وحدیث بحق الـــسائلین علیـــک وحدیث السؤال بصعالیك المهاجرین.(۶) فقط

د صوفیاء کرامو د چلې ویستلو په جواز کښې هیڅ شک شبه نشته

سوال: علمائې دین او مفتیانِ دشرع متین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه بعضې مشائخ خلوېښت ورځې چله اوباسي نو آیا دا چله ویستل جائز دي او ددې څه ثبوت شته دې؟

المستفتي:رحمت کریم قادریه غفوزیه جنیدیه چشتیه نظامیه نوشهره۱۹۷۹\۱۲\۱۹

---

(۱) عن ابی هریرة قال قال رسول الله ﷺ یقول الله تعالیٰ انا عند ظن عبدی بی و انا معه اذا ذکر نی فان ذکرنی فی نفسه ذکرته فی نفسی الخ متفق علیه .(مشکواة المصابیح ص۱۹۶ جلد۱ باب ذکر الله عزوجل والتقرب الیه)

(۲) قال الامام ولی الله الدهلوی و اما کشف الوقائع المستقبلة فطریقه ان یفرغ نفسه عن کل شئ الا انتظار معرفة هذه الواقعة فاذا انقطع عنه کل حدیث و کان الانتظار کطلب الماء للعطشان جعل یربوا بنفسه زماناً بعد زمان الی الملأ الاعلیٰ او السافل بقدر استعداده و یتجرد الیهم فانه عن قریب ینکشف علیه الامر بهتف هاتف او رویة واقعة فی الیقظة او رؤیا فی المنام . (القول الجمیل للشاه ولی الله ص ۹۸ طریق کشف الوقائع المستقبلة)

(۳) قال الملا علی قاری ان کشف العلم با لامور الشرعیة خیر من کشف العلم بالامور الکونیه...... ثم اعلم انه قال رسول الله ﷺ اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله ثم قرء قوله تعالیٰ ان فی ذلک لآیات للمتوسمین ای المتفرسین رواه الترمذی من روایة ابی سعید الخدری رضی الله عنه ومما ینبغی التنبیه علیه هنا ان الفراسة ثلاثة انواع فراسة ایمانیة وسببها نور یقذفه الله تعالیٰ فی قلب عبده وحقیقتها انها خاطر یهجم علی القلب ویثب علیه کوثوب الاسد علی الفریسة ومنها اشتقاقها وهذه الفراسة علی حسب قوة الایمان فمن کان اقویٰ ایماناً فهو احدّ فراسته قال ابو سلیمان الدارانی الفراسة مکاشفة النفس و معاینة الغیب وهی من مقامات الایمان انتهی الخ .(شرح فقه الاکبر لملأعلی قاری ص ۸۰ مایظهر من الخوارق علی ایدی بعض الکفرة)

(۴) (پاره: ۱۶ سورة کهف آیت : ۸۲) (۵) (پاره: ۲۷ سورة الطور آیت : ۲۱)

(۶) اللهم انی اسئلک واتوجه الیک بنبینا محمد ﷺ الخ الحدیث رواه الطبرانی صغیر و کبیر والبیهقی وحدیث ان النبی ﷺ کان یستفتح بصعالیک المهاجرین رواه صاحب شرح السنة فی شرح السنة وقال الملا علی قاری فی شرح فقه الاکبر قلت قدورد ایضاً اللهم انی اسئلک بحق السائلین علیک وبحق ممشای الیک الخ .(شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص۱۳۲ دعاء الکافر غیر مستجاب)

الجواب: که د چلې ویستلو نه مقصد په خلوت کښې عبادت وي﴿۱﴾ او دا مقصد وي چه ځلوېښت ورځې پر له پسې کوم عبادت او کړي شي نو هغه زړه کښې ښه کيني او دا چله د طيباتو د تحريم عملي نه هم خالي وي نو ددې په جواز کښې هيڅ شک شبه نشته.

قال اللّٰه تعالیٰ لا تحرموا طيبات ما احل اللّٰه لكم ﴿۲﴾.ونظيره الخلاء فی غار حراء ﴿۳﴾واعتكاف موسىٰ عليه السلام اربعين ليلة المروى بلا نكير ﴿۴﴾وقال عليه الصلاة والسلام من صلے للّٰه اربعين يوما فی جماعة يدرک التكبيره الاولیٰ كتب له برآء تان براءة من النار وبراءة من النفاق. ﴿۵﴾فقط

د اسم ذات د ذکر په وخت کښې د شيخ تصور

سوال: که يو سړې خپل شيخ حاضر اوناظر خو نه ګڼړی ليکن د اسم ذات د ذکر کولو په وخت کښې ئې خپل ځان سره ناست تصور کوي نو آيا په دې کښې څه شرعي موانع شته؟ او د لږ وخت د پاره د شيخ تصور کولو سره د اسم ذات ذکر کول جائز دي؟

المستفتي:محمد يعقوب خان اندرون فتح پوري دروازه مظفر ګړه

الجواب: د شيخ تصور جائز دې خوچه د علاج په طور سره وی﴿٦﴾ او د ثواب په طريقې سره نه وی.

﴿۱﴾ قال الملا على قارى والفراسة رياضية وهى التى تحصل بالجوع والسهر والتخلى فان النفس اذا تجردت عن العوائق والعلائق بالخلائق صا رلها من الفراسة والكشف بحسب تجردها .
(شرح فقه الاكبر لملا على قارى ص ۸۰ ما يظهر من الخوارق على ايدى بعض الكفرة)
﴿۲﴾(پ : ۷ سورة المائدة ركوع : ۲ آيت : ۸۷)
﴿۳﴾ عن عائشة ام المؤمنين رضى الله عنها انها قالت اول مابدئ به رسول الله ﷺ من الوحى الرؤيا الصالحة فى النوم فكان لايرىٰ رؤيا الا جاء ت مثل فلق الصبح ثم حبب اليه الخلاء و كان يخلو بغار حرآء الخ.(صحيح البخارى ص ۲ جلد ۱ باب كيف كان بدؤ الوحى الى رسول الله ﷺ)
﴿۴﴾قال الله تعالیٰ واذ وٰعدنا موسىٰ اربعين ليلةً ثم اتخذتم العجل من بعده وانتم ظٰلمون (پاره: ۱ سورة البقره آيت: ۵۱)
﴿۵﴾(ترمذى ص ۳۳ جلد ۱ باب فى فضل التكبيرة الاولیٰ ابواب الصلوٰة)
﴿٦﴾ قال الشيخ محمد بن عبد الله الخانى النقشبندى الحنفى ،الرابطة وهى طريقة مستقلة للوصول وعبارة عن ربط القلب بالشيخ الواصل الى مقام المشاهدة المتحقق بالصفات الذاتية وحفظ صورته فى الخيال ولو بغيبته فرؤيته بمقتضى الذين اذا رؤاذكر الله تحصل بها الفائده كما تحصل من الذكر بموجب هم جلساء الله تعالیٰ و لا يخفىٰ ماورد من الاحاديث فى الحث على الجليس الصالح والشيخ كا لميزاب ينزل الفيض من بحره المحيط الى قلب المريد المرابط وان وجد الفتور فى الرابطة يحفظ صورة شيخه فى خياله بموجب المرء مع من احب فيحفظ الصورة يتحقق و يتصف المريد باوصاف الشيخ واحواله التى له الخ.(كتاب البهجة السنية فى اداب الطريقة النقشبنديه ص ۴۲ فصل فى طرق الوصول)

د پیرئ مریدئ اثبات او د وظیفو مقدار

سوال: پیرئ مریدئ د کوم آیت یا حدیث نبوي نه ثابت دي؟ او د وظیفو دمقدار څه ثبوت دي؟

المستفتي: دارالعلوم هاشمیه جم روډ قمبر آباد باړه پشاور ۱۹ ذي قعده ۱۴۰۳ھ

جواب: قد ثبت هذه البیعة بقوله تعالیٰ یا ایها النبی اذا جاءک المؤمنات یبایعنک الآیة ﴿۱﴾ .وبقوله علیه السلام بایعونی علی ان لا تشرکوا الخ ﴿۲﴾ واصل التصوف حدیث ان تعبد الله کانک تراه ﴿۳﴾ .وتعین العدد لتطیب خاطر المرید ولتعرف تاثیره بالتجربة ولیس هو امراً لازماً ونظیره مقدار الدواء واجزاءه. ﴿۴﴾ فافهم

د نامحرم پیر نه ښځې د پاره پرده کول ضروري دی

سوال: آیا د یوې زنانه د پاره د خپل پیرصاحب نه پرده کول ضروري دي؟

المستفتي: سیف الدین ایم اې سرائې نورنګ بنوں............۱۹۹۷ء

الجواب: پیرچه نامحرم وی نو دهغه نه پرده کول ضروري دي. ﴿۵﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ (پاره : ۲۸ سورة الممتحنة آیت : ۱۲)

﴿۲﴾ عن عبادة بن الصامت رضی الله عنه ان رسول الله ﷺ قال وحوله عصابة من اصحابه بایعونی علی ان لا تشرکوا بالله شیئا ولا تسرقوا ولا تزنوا ......فبایعناه علی ذلک. (صحیح البخاری ص۷ جلد ۱ باب علامة الایمان حب الانصار)

﴿۳﴾ (صحیح البخاری ص ۱۲ جلد ۱ باب سوال جبریل النبی ﷺ عن الایمان والاسلام والاحسان الخ)

﴿۴﴾ یدل علیه ما قال العلامه الوسی فی الکلام علی النسخ وحقیقته فقال وذلک یختلف باختلاف الاعصار والاشخاص کالدواء الذی تعالج به الادواء فان النافع فی عصر قدیضر فی غیره .
(تفسیر روح المعانی ص ۵۵۶ جلد ۱ سورة البقره آیت: ۱۰۶)

﴿۵﴾ قال الله تعالیٰ وقل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن ویحفظن فروجهن ولا یبدین زینتهن الا ماظهر منها ولیضربن بخمرهن علی جیوبهن ولا یبدین زینتهن الا لبعولتهن او اٰبآءهن او اٰبآء بعولتهن او ابنآئهن او ابنآء بعولتهن او اخوانهن او بنی اخوانهن او بنی اخوتهن او نسائهن او ما ملکت ایمانهن او التابعین غیر اولی الاربة من الرجال اوالطفل الذین لم یظهروا علی عورٰت النساء الخ (سورة النور پاره: ۱۸ آیت: ۳۱)
قال المجدد الف ثانی المحبوب الصمدانی رحمة الله علیه مجیبا لمن سأله عن طریق التعلیم للنساء ان کانت المرأة محرما فای مانع والا فتجلس وراء الحجاب وتأخذ الطریقه. (البهجة السنیة فی اداب الطریقة النقشبندیه ص ۴۰ فصل فی بیان ما یتعلق بالاخذ والشروع)

د بل چا مرید کولو د پاره خلافت او اجازت شرط نه دي البته د برکت باعث دي

سوال: آیا د یو سړي د خپل پیر د اجازت او خلافت نه بغیر د خلقو مرید کول جائز دي یا نه؟

المستفتي: محمد اشرف عاطف تلمبه ملتان.........۲۳ذي قعده ۱۳۹۲ھ

الجواب: د چا د مرید کولو د صحیح والي دپاره اجازت او خلافت شرط نه دي البته د برکت حاصلولو دپاره خلافت او اجازت شرط دي او د اهمیت دپاره خپل ظن کافي نه دي بلکه د اهل فن اعتماد حاصلول ضروري دي. وهو الموفق

په یوه سلسله کښې د بل مرشد نه بیعت کول برابره خبره ده چه د مرګ نه مخکښې وي او که پس وی

سوال: (۱) یو سړي د مثال په طور سلسله قادریه کښې د بل مُرشد سره بیعت کولې شي که نه؟ مُرشد په ژوند کښې هم ددې سلسله قادریه د بل مُرشد سره بیعت کولې شي که نه؟ (۲) آیا د اولني مُرشد دوفات نه پس دویم مرشد سره بیعت کولې شي؟ او که په دویمې سلسلې کښې وي نو بیا به څه حکم وي؟ (۳) د بعضې حضراتو خیال دې چه د طریقت نه بغیر ولایت نه حاصلیږي. آیا واقعي د ولایت دپاره بیعت شرط دې؟

المستفتي: حافظ نور الهادي محب بانړه مردان....۲ذي الحجه ۱۴۰۵

الجواب: (۱) جائز دي(۲) کما فی تنقیح الفتاوی الحامدیة (۲) د صالحینو تعامل په دویم ځائې کښې بیعت کولو باندې شته دي برابره خبره ده که دې سلسلې کښې وي یا بله کښې وي. البته په یو وخت باندې د مختلفو سلسلو د اورادو مشق کول د بدن او د ماغو د صحت دپاره مُضردي. (۳) بیعت مستحب امر

---

(۱) قال الشیخ محمد بن عبدالله الخانی النقشبندی عن الرازی رحمة الله علیه ولا یخفی ان من تصدر للمشیخة من غیر اذن فما یفسده اکثر مما یصلحه وعلیه اثم قاطع الطریق فانه بمعزل عن رتبة المریدین الصادقین فضلاً عن المشائخ العارفین الخ.(کتاب البهجة السنیة فی اداب الطریقة النقشبندیه ص۳۵ باب فی بیان المشیخة)

(۲) قال الشیخ محملبن عبد الله الخالدی النقشبندی الحنفی وجوزوا التعددبل فی حیاة الشیخ الاول اذرأی الطالب رشده فی موضع آخر یجوز له من غیر انکار لشیخه الاول ان یذهب الیه ویاخذعلیه ویتخذه شیخا ثانیاً. (البهجة السنیة فی اداب الطریقة النقشبندیه ص ۳۰ باب فی بیان المشیخة)

وقال الامام ولی الله الدهلوی فاعلم ان تکرار البیعة من رسول الله ﷺ ماثور و کذالک عن الصوفیة اما من الشخصین فان کان بظهور خلل فی من بایعه فلا باس و کذالک بعد موته او غیبته المنقطعة واما بلا عذر فانه شبه المتلاعب و یذهب بالبرکة و یصرف قلوب الشیوخ عن تعهده. (القول الجمیل ص ۲۹ حکمت تکرار بیعت)

دي(۱) البته د ولايت د حصول دپاره چه څومره ذريعې دي په هغې کښې شاهراه او کامياب ذريعه هم دا ده.(۲) وهو الموفق

په بيعت کښې د پيغمبر ﷺ سره ملاؤول اودَ شيخ طريقت د پيژندګلو معيار

سوال: يو صاحب د تصوف او سلوک په موضوع باندې کتاب ليکلې دې او د شيخ طريقت متعلق د پيژند ګلو په ذکر کښې ئې فرمائيلې دي چه د تصوف او سلوک منزلونو سرکولو دپاره، د (فنافي الرسول) مراقبه د بنياد حيثيت لري او کوم شيخ چه دومره نشي کولې هغه يقيناً د شيخ طريقت کيدلو په اعتبار سره ناقص دې، (دلائل السلوک ص ۶۷، ۶۶) د خپل بيعت د طريقې متعلق فرمائي چه دددې ناچيز طريقه هم داده چه چرته مِ هم اول په خپل لاس باندې بيعت نه دې اخستلې صرف تعليم ورکوم او اولنې منزلونه سرکړم په دربار نبوي ﷺ کښې رسيدو سره دحضور ﷺ په لاس مبارك باندې بيعت کوي. اوکه څوك دعوىٰ کونکې دربارِ نبوت ته رسيدل نه شي کولې بيا بيعت کوي. نو هغه دهوکه باز دې، تپوس به ترې کيږي بس ښه پوهه شئ چه د کامل او ناقص دغه پيژندګلو ده. (دلائل السلوک ۶۶، ۶۷) اوس سوال دادې چه آيا واقعي شيخ طريقت دپاره د مريد بيعت کول او د پيغمبر ﷺ په لاس مبارک باندې کول دا دهغه د کامل کيدو نښه ده. ګنړې نو (العياذ بالله) دآسې پير دهوکه باز دې نيولې کيږي به، او ناقص دې. آيا دا تصوف په کتاب او سنت باندې مبنى دې اوپه دې عقائدو اونظرياتو کښې دکتاب مصنف خپل ځان سلسله عاليه ديوبنديه سره منسلك کوى، نوآيا دعقيدې په دې انتساب کښې هغه صحيح دې؟

المستفتي محمد الطاف رباني ديوبندي خطيب جامع مسجد راوى روډ لاهور ۱۰ جمادي الثاني ۱۴۰۲ھ

الجواب: دې مؤلف چه د ارشاد او دعوت دپاره کوم شرط مقرر کړې دې هغه د ځان نه جوړ کړې شوې دې او بدعت دې دا اشتراط نه د قرآن او حديث نه معلوم دې او نه د اجتماع او قياس نه اونه صوفيائې عظامو دا شرط لګولې دې اودا

﴿۱﴾ قال الامام ولى الله الدهلوى فاعلم ان البيعة سنة و ليست بواجبة لان الناس بايعوا النبى ﷺ و تقربوابها الى الله تعالىٰ ولم يدل دليل على تأثيم تاركها ولم ينكر احد من الائمة على انها ليست بواجبة . (القول الجميل ص ۱۹ الفصل الثانى)

﴿۲﴾ قال الشيخ محمد بن عبد الله الخانى عن الشيخ عبد الوهاب الشعرانى قدس الله سره قال ولا شك ان علاج امراض الباطن من حب الدنيا والكبر والعجب والرياء والحقد والحسد والغل والنفاق كله واجب كما تشهد له الاحاديث الواردة فى تحريم هذه الامور والتوعد بالعقاب عليها فعلم ان كل من لم يتخذله شيخا يرشده الى الخروج عن هذه الصفات فهو عاص لله تعالىٰ ورسوله ﷺ لانه لا يهتدى لطريق العلاج بغير شيخ ولو حفظ الف كتاب فى العلم الخ.(كتاب البهجة السنية فى اداب الطريقة العلية النقشبنديه ص ۴ مقدمه)

مدعي په خپل كلام كښې متناقض هم دي. ده په كتاب كښې د كشف ډير مذمت بيان كړي او د هغې نه پس ئې دا خاص قسم كشف د كمال او ارشاد مدار ګرځولې دې. حقيقت دادې چه دا مدعي خدائې والا نه دې. ګيني نو په فناء او ترک دعوي سره به ښائسته وی. وهو الموفق

د طريقت د مقاصدونه چه بې خبره پيروي د هغه نه لرې كيدل پكار دی

سوال: يو سړې خپل ځان ته اهل الله وائي. ذكر كولو وخت كښې وائي چه ماته بيت الله په نظر راځي مسجد نبوي په نظر راځي حضور ﷺ په نظر راځي دا سړې خلق هم بيعت كوي او وائي چه تاسو ټول د حضور ﷺ مريدان شولې او داهم وائي چه څه دخپل مريد شپږو مياشتو كښې دننه د پيغمبر عليه السلام سره ملاقات كوم او نه منونكو ته بدې ردې وائي. نو دداسې سړي څه حكم دې؟

المستفتي: خادم مسجد شاه فيصل ډيره اسماعيل خان..۲۴\صفر۱۴۰۲ھ

الجواب: دا سړې اهل الله نه دې. دا سړې د بيعت او طريقت د مقاصدو(۱) نه ډير لرې دې. د حق طلب كونكو دپاره دده نه ځان ساتل ضروري دي. وهو الموفق

د مرشد دوفات كيدلو د وجې نه د بل مرشد نه بيعت كول اود تعويذاتو او عملياتو كولو حكم

سوال: (۱) كه يو سړې د چا سره بيعت كړې وي بيا هغه مُرشد وفات شي نو آيا هغه دبل مرشد نه بيعت كولې شي چه دده تكميل اوش؟(۲) حزب البحر لوستل او د تعويذاتو او عملياتو څه حكم دې؟

المستفتي:نامعلوم....۲ربيع الاول۱۴۰۲

الجواب:(۱) د صالحينو په نزد دامعروف دي چه هغوي د شيخ د وفات نه پس د

---

(۱) قال غوث الاسلام والمسلمين شاه غلام علی عبد الله الجد دی پوشیده نیست که طریقه (علیه نقشبندیه) عبارت است از دوام توجه بقلب وبمهد أفياض واعتدال درنوافل عبادات وتوسط درترک مألوفات وتعمير اوقات باوراد واذكار كه بحديث صحيح ثابت شده اند ودرين طريقه مقامات سلوک از توبه تا مقام رضابا جمال معمول است وحاصل آن دوام حضور بذات الهی وانجذ اب جبی روحی وذوق وشوق وجمعيت قلبی است واستغراق در مشهود خود موافق حديث شريف (الاحسان ان تعبد الله كانک تراه) وصف حال اين طريقه است۔ (مقامات مظهريه ص ۵ فصل اول درذكر طريقه نقشبنديه مجدديه)

بل شیخ نه تکمیل کوي (۱) (۲) د حزب البحر لوستل او تعویذونه او عملیات کول صحیح دي چه د ناجائز او شرکي کلماتو نه خالي وي لحدیث مسلم اعرضوا علي رقاکم لا باس بالرقي مالم یکن فیه شرک (۲) ولحدیث عبدالله بن عمرو بن العاص رواه ابوداؤد. (۳) وهوالموفق

د جذبې راتلو وجوهات او د توجه د اثر د لرې کولو علاج

سوال: څمونږ کلي کښې یو سړي د یو پیر صاحب نه بیعت کړې دې او اوس نور خلق هم بیعت کوي د جمعې په شپه په هیئت اجتماعي سره ذکر کوي او د ذکر په وخت کښې په هغوي باندې جذبه راځي په جمات کښې دانګي توپونه وهي. ددې څه حکم دې؟ اوددې اثر به څنګه ختم شي؟

المستفتي ابو عاصم تجمل شاه مټه مغل خیل پشاور ۲ ربیع الثاني ۱۴۰۲ھ

الجواب: جذبه راتلل حق دي (۴) لیکن د هغې د راتللو مختلف وجوهات دي (۱) د الوهیت د عظمت تجلي راتلل (۲) د توجه په وجه باندې د سینې تنګوالي راتلل (۳) په باطن کښې د شیطان د خول نو دا جذباتي کیفت خامخا کمال ګڼړل د تصوف نه دعاري کیدو دلیل دي

﴿۱﴾ قال الشیخ محمد بن عبد الله الخالدی النقشبندی و جوزوا التعدد بل فی حیاة الشیخ الاول اذا رای الطالب رشده فی موضع آخر یجوز له من غیر انکار لشیخه الاول ان یذهب الیه ویأخذ علیه ویتخذه شیخا ثانیاً. (البهجة السنیة فی اداب الطریقه الخالدیه النقشبندیه ص ۳۰ باب المشیخة وادابها) وقال الامام الدهلوی ان تکرار البیعة ..... اما من الشخصین فان کان بظهور خلل فی من بایعه فلا بأس و کذلک بعد موته او غیبته المنقطعة. (القول الجمیل ص ۲۹ تکرار البیعت)

﴿۲﴾ (مشکواة المصابیح ص ۳۸۸ جلد ۲ کتاب الطب والرقی)

﴿۳﴾ (ابوداود ص ۱۸۷ جلد ۲ کیف الرقی کتاب الطب)

(۴) جذبه بذات خود حق ده خو دا مغلوبیت دي کمال نه دي البته کله کله د سهو او هیرې بشان په کاملو خلقو هم راځي چه د بشریت شان ئې ظاهرشي لکه حضرت موسی علیه السلام چه د تجلئ د عظمت په مشاهده کښې بې هوشه شوې وو الله تعالی فرمائي فلما تجلي ربه للجبل جعله دکا وخرموسی صعقا (الاعراف ع ۱۷) او دغه شان صحابه کرامو نه عذاب قبر مستحضر شو نو آوازني اوکړو. کما في صحیح البخاري ص ۱۸٤ جلد ۱ قام رسول الله صلی الله علیه وسلم خطیبا فذکر فتنة القبر اللتي یفتتن فیها المرء فلما ذکر ذلک ضج المسلمون ضجة. او دارنګه زراره بن اوفي چه په مونځ کښې فاذا نقرفي الناقور. تلاوت اوکړو. نو وفات شو. کما في الترمذي في باب من وصف صلاة النبي علیه السلام با للیل قبل باب نزول الرب تبارک وتعالی الی السماء الدنیا کل لیلة. او فقهاء هم جذبې ته جائز وائي خو چه کله بې اختیاره وي کمافي الطحطاوی ص ۲۵۹ قبیل باب ما یفسد الصلاة. وفي مجمع الانهر عن التسهیل لو جد مراتب وبعضه یسلب الاختیار فلا وجه لمطلق الانکار وفي الشار خلفیه مایدل علی جوازه للمغلوب اللذی حرکته کحرکات المرتعش انتهی د کوزن والا اندامونه بې اختیاره حرکت کوي لیکن ددې حرکاتو ورته علم وي بعضې سلفو او خلفو په دې جذب او وجد انکار کړي لکه علامه آلوسي د وتقشعرمنه جلود الذین یخشون ربهم ثم تلین جلودهم وقلوبهم الي ذکرالله په تفسیر کښې د حضرت اسماء، ابن عمر، قتاده، ابن جبیر او ابن سیرین رحمهم الله نه انکار روایت کړې روی عن عبدالله بن عروة بن الزبیر قال قلت لجدتي اسماء [بقیه حاشیه په راروانه صفحه]

او د پوهه خلقو د بیعت نه د متنفره کولو ذریعه ده.

نوټ: په مجمعي کښې ناست کس چه کله، حسبنا الله ونعم الوکیل ولا حول ولا قوة الا بالله. او وائي نو دې سره د توجه اثر ختمیږی لکه د سوره کهف اول ایتونه لوستلو سره چه د دجال اثر ختم کیږي. وهو الموفق

د بیعت شرعي حیثیت او د ډاکټر اسرار بیعت د سمع اوطاعت

سوال: (۱) د بیعت شرعي حیثیت څه دې؟ ددې څو قسمونه دی؟ (۲) د صحیح مسلم په حدیث کښې چه وئیلې شوي دي چه کوم سړې د امیر د بیعت نه بغیر مړشو هغه د جاهلیت په مرګ مړشو، نوپه مو جوده وخت کښې ددې وعید نه بچ کیدلو دپاره څه لاره ده؟ (۳) ډاکټر اسرار احمد صاحب (تنظیم اسلامي والا) چه کوم د سمع او طاعت بیعت اخلي آیا د قرآن او حدیث په رڼړا کښې ددې څه ګنجائش شته؟

المستفتي: عبدالقدوس هاشمي لاله رخ واه کینټ... ۲۲ شوال ۱۴۰۵ھ

الجواب: (۱) د قرآن او حدیث نه پنځه قسمه بیعت ثابت دي، بیعت علي الایمان، بیعت علي الجهاد، بیعت علي الخلافة، بیعت علي الهجرة او بیعت د ارشاد

[بقیه حاشیه] کیف کان یصنع اصحاب رسول الله ﷺ اذا قرء وا القرآن. قالت کانوا کما نعهم الله تدمع اعینهم وتقشعر جلودهم. قلت فان ناسا ههنا اذا سمعوا ذالک تاخذهم غشیة قالت اعوذ بالله تعالیٰ من الشیطان (ص۲۵۹ جلد۲۳) سورة الزمر مکتبه رشیدیه) اوپه صفحه ۲۶۰ جلد ۲۳ کښې فرمائي چه اسماء رضی الله عنها عبدالله بن زبیرته اووئیل لا تقعد معهم او هم په دغه صفحه د عبدالله بن عمر نه روایت کوي چه دده په خیټه کښې شیطان داخل شي. قال ابن عمروقد رءی ساقطاء من سماع القرآن فقال اناتخشی الله تعالیٰ ومانسقط هٰؤلاء یدخل الشیطان فی جوفهم. اود قتاده نه روایت کوي. انماهذا ذهاب العقول والغشیان في اهل البدع وانما هو من الشیطان.. او د ابن سیرین نه روایت کوي چه بیننا وبین هٰؤلاء اللذین یصرعون عند قراءة القرآن ان یجعل احدهم علی حائط باسطا رجلیه ثم یقرء علیهم القرآن کله فان رمی بنفسه فهوصادق.

نو تحقیق دادې چه هغه وجد منکر دې چه په تکلف سره وي په قصد او اختیار سره وي او چل ول اودهوکه وي، د انبیاء علیهم السلام عقلونه قوي او حوصلې لوئې وي او دغه شان د صحبت په برکت سره د صحابه کرامو رضی الله عنهم حوصلې هم لویې او عقلونه مضبوط وؤ نو د تجلیاتو او برکاتو برداشت به ئې کولې شو او د صوفیا ئې کرامو حوصلې او عقلونه دومره لویې نه وي نو د تجلیاتو او برکاتو برداشت او هضم نشي کولې نو ځکه پرې وجد او جذب راځي نو ددې وجې نه علامې آلوسي په روح المعاني صفحه ۲۲۰ جلد ۲۳ کښې فرمائي. ویقول مشائخهم ان ذلک لضعف القلوب عن تحمل الوارد ولیس فاعلو ذلک في الکمال کالصحابة أهل الصدر الاول في قوة التحمل فما هو الا دلیل النقص. او قاضي ثناء الله پاني پتي به تفسیر مظهری جلد۸ سورة الزمر کښې فرمائي

قلت وجه طریان هذه الحالة کثرة نزول البرکات والتجلیات مع ضیق حوصلة الصوفی وضعف استعداده انتهٰی. (والتفصیل فی السلسله المبارکه للشیخ محمد فرید دامت برکاتهم) (از مرتب)

وهي في قوله تعالى يٰايها النبي اذا جاءک المؤمنات الاية(۱). وفي حديث عبادة بن الصامت، رواه البخاري وغيره.(۲) او دا مروجه بيعت وطريقت پنځم قسم دې. (۲) په دې حديث کښې دريم قسم مراد دې د حق خليفه مقرر کول په واجبات عامه (۳) کښې دي. (۳) کوم کس چه د ديندار وعلماء په نزد باندې د اعتماد قابل نه وي او د صالحينو د صحبت او تربيت نه محروم وي نو د هغه سره بيعت کول د اهل فن د مزاج مخالفت بلکه د دين تباهي ده.(۴)

په طريقت کښې قوالي، ډول سرنا او موسيقی اوريدل نشته

سوال: بعضې خودنما پيران خپل ځانونه د چشتيه طريقې سره منسلک ګڼړي او د دې دعوې باوجود قوالي او ډول سرناوالا مجلس مستحسن او د اجر او ثواب کار ګڼړي او کوم علماء کرام چه دې خراب کار نه منکرين دي، په هغوي باندې سخت رد اعتراضونه کوي.نو آيا په يوه طريقه او شريعت کښې دې قسم قوالئ او ډول سُرنا اوريدلو د جواز څه شرعي دليل شته؟

المستفتي:محمد ثناءالله خان شبقدر چارسده.....۱۹۷۸ء

الجواب: د احاديثو او فقهي عبارتونو نه د ډول سرُنا حُرمت د رڼرا ورڅ پشان معلوم دې. البته امام غزالي رحمه الله وغيره په څو شرطونو سره د جواز طرفته ميلان کړيدې،او هغه شرطونه، په دې قواليانو کښې معدوم او مفقود دي، لهٰذا دې لره جائز ګڼړونکو باندې د کفر سخته خطره موجود ده.داخلق د خپلو بد معاشو او عياشو په وجې سره دې بزرګانو په کلام سره پناه حاصلول غواړي،

---

(۱) (پاره: ۲۸ سورة الممتحنة آيت : ۱۲)

(۲) (صحيح البخاری ص۷ جلد ۱ باب علامة الايمان حب الانصار)

(۳) قال الملا على قارى مسئله نصب الامام فقد اجمعوا على و جوب نصب الامام وانما الخلاف فی انه يجب على الله او على الخلق بد ليل سمعى او عقلى فمذهب اهل السنة وعامة المعتزلة انه يجب على الخلق سمعا لقوله عليه الصلاة والسلام على مااخرجه مسلم من حديث ابن عمررضى الله عنهما بلفظ من مات بغير امام مات ميتة الجاهلية ولان الصحابة رضى الله عنهم جعلوا اهم المهمات نصب الامام حتى قدموه على دفنه عليه الصلاة والسلام ولان المسلمين لا بد لهم من امام يقوم بتنفيذ احكامهم الخ.(شرح فقه الاكبر للقارى ص ۱۳۶ ومنها مسئلة نصب الامام)

(۴) قال العلامه حصكفى وعند اهل الحقيقة الجمع بين العلم والعمل لقول الحسن البصرى انما الفقيه المعرض عن الدنيا الزاهد فى الاخرة البصيربعيوب نفسه .قال ابن عابدين الزاهد فى الاخرة...... اقول ومثله فى الاحياء للامام الغزالى بزيادة حيث قال سأل فرقد السنجى الحسن عن شئ فاجابه فقال ان الفقهاء يخالفونک فقال الحسن ثكلتک امک وهل رأيت فقيهاً بعينک انما الفقيه الزاهد فى الدنيا الراغب فى الاخرة البصير بدينه المداوم على عبادة ربه الورع الكاف عن اعراض المسلمين العفيف عن اموالهم الناصح لجماعتهم .(الدر المختار مع رد المحتار ص۲۸ جلد۱ مقدمه)وفى البهجة السنية قال الرازى رحمه الله تعالىٰ ويجب على الطالب الصادق فى بدايته ان لا يصحب اكثر مدعى المشيخة فى هذاالعصر البتة الا بظهورا مارات الصدق بالهام من الله تعالىٰ للطالب او بشهادة الصادقين من اهل الطريق للملک الشيخ.(كتاب البهجةالسنيه ص ۳۴ باب فى بيان المشيخة)

ليکن فقه حنفي ددې مستحل الرقص والغناء ته کافر وئيلې دې.﴿۱﴾

د بل پير نه بيعت کول ممنوع نه دی

سوال: بنده د يو پيرنه بيعت کړيدې ليکن اوس په هغه کښې د سنتو نه مخالف څه کارونه ښکاري نو آيا څه دهغه سره بيعت ختم کړم او بل ځائې کښې بيعت کولې شم که نه؟

المستفتي:مولوی اختر زمان بنوں....۱۹۷۸ء/۱۰/۱۸

الجواب: د فقها او صوفياء په نزد باندې بل ځائې کښې بيعت کول ممنوع نه دي.﴿۲﴾ او خاصکر چه د شرعي عُذر په وجې سره وي. کمافی تنقيح الفتاوي ص۳٦۹جلد۲ . وهوالموفق

د يو شاعر په اشعارو کښې خپل پير د پاره شرکي اوصاف بيانول

سوال: که يو شاعر د خپل پير دپاره شرکيه اوصاف ثابت کړي او غلط شرکي اشعار وائي نو څه حکم دې؟

المستفتي:نامعلوم.....۱۹۷۸ء/۱۰/۱۸

الجواب: د صدق او ثبوت په شرط سره په شرکيه اشعارو سره شاعر کافر کيږي او نکاح ئې ماتيږي.دده داصلاح کولو دپاره توبه کول ضروري دي او د هميشوالي په صورت کښې ورسره موالات پريخودل ضروري دي. فقط

﴿۱﴾قال ابن عابدين (قوله ومن يستحل الرقص قالوا بكفره)المراد به التمائل والخفض والرفع بحركات موزونة كما يفعله بعض من ينتسب الى التصوف وقد نقل في البزازيه عن القرطبي اجماع الائمة على حرمة هذاالغناء وضرب القضيب والرقص قال ورأيت فتوىٰ شيخ الاسلام جلال الملة والدين الكرماني ان مستحل هذا الرقص كافر وتمامه في شرح الوهبانية ونقل في نور العين عن التمهيد انه فاسق لا كافر ثم قال التحقيق القاطع للنزاع في امرالرقص والسماع يستدعي تفصيلا ذكره في عوارف المعارف واحياء العلوم وخلاصته ما اجاب به العلامة النحرير ابن كمال باشا الخ.(ردالمحتار هامش الدر المختار ص۳۳۷ جلد ۳ قبيل باب البغاة مطلب في مستحل الرقص)

﴿۲﴾قال الشيخ محمد بن عبد الله النقشبندي وجوزوا التعدد بل في حياة الشيخ الاول اذارأى الطالب رشده في موضع آخر يجوزله من غير انكار لشيخه الاول ان يذهب اليه وياخذ عليه ويتخذه شيخاً ثانياً ......فيجوزاستفادة التعليم والصحبة مع مشايخ متعددة وينبغي ان يعلم ان الشيخ هو الذي يدل المريد على الحق تعالىٰ واكثر ما يلاحظ هذاالمعنى واوضح في تعليم الطريقة وشيخ التعليم استاد الشريعة ودليل الطريقة الخ.(كتاب البهجة السنية في اداب الطريقة النقشبنديه ص۳۰ باب في بيان المشيخة و ادابها)

﴿۳﴾في الهنديه يكفر اذا وصف الله تعالىٰ بما لايليق به او سخر باسم من اسمائه او بامر من اوامره اوانكروعده ووعيده اوجعل له شريكاً اوولداً او زوجة او نسبه الى الجهل اوالعجز اوالنقص. (فتاوىٰ هنديه ص۲۵۸ جلد۲ باب موجبات الكفر منهامايتعلق بذات الله وصفاته)

د مریدانو احوال معلومیدل او کشفیاتو سره متعلق متفرق کارونه او عملونه

سوال: بنده مولانا عبدالغفور مدني عباسي نه بیعت شوې دې او په خوب کښې درود وئیلو سره حبیب مصطفی ﷺ صدیق اکبر، عمر فاروق او علي مرتضی ﷺ د دیدار نه مشرف شویدې. دې ورځو کښې د حضرت مولانا عبدالسلام صاحب نه په سلسله قادریه کښې د خلافت نعمت حاصل شو، نو یوڅو مسئلې دي چه دهغې حل کول دي. (۱) ندائې محمد ﷺ په درود کښې جائز دې یا ناجائز. لکه څنګه چه دحاجی امدادالله صاحب وغیره په نعتیه کلام کښې دې. دغسې یامحمد، یارسول الله اود استمداد جواز څنګه دې؟ (۲) یا علي مشکل کُشا، ګنج بخش فیض عالم او یا سید غوث الاعظم وئیل جائز دي که نه؟ (۳) د مخلوق نه طمع او طلب د مدد کول، د خواهشاتو تابعداري کول یا د غیر الله نه طلب کول شرک دې که نه دې؟ (۴) دمشائخو توجه کول څنګه دی؟ (۵) د شیخ دتصورڅه حکم دې؟ (۶) ذکرسره دتصورنه جائزدې یا نه؟ (۷) دبعضې مشائخو دخپلو مریدانو داحوالونه خبریدل څنګه دی؟ (۸) علم غیب عطائی نه ذاتی، کشف قلبی کشف القبور بعطائې الهی شرك دې یا نه؟ (۹) دسنت مطابق کشفیاتو بآندې عمل کول څنګه دی؟

المستفتي: شیخ محمد اسلم کریانه مرچنټ اکوړه ختک.....۲رجب ۱۴۰۳ھ

الجواب: په صلاة وسلام کښې د ندا والا کلماتو استعمال جائز دې چه دا نداء، په دې عقیده باندې بناء وي چه فرشتې دا درود شریف پیغمبر ته رسوي، او داکلمات د نداء د حاضر ناظر په عقیدې سره استعمالول یا د علم غیب په عقیدې سره (چه دا غیرالله غیب دان دې) ښکاره شرک دې او ښکاره کفر دې. لکه څنګه چه د صحیح العقیده سړي دپاره د عشق او محبت په طور جائز او مباح دي. (۲) د صحیح العقیده سړي په کلام کښې تاویل کول ضروري دي او نور خلق خود کفر د تاویل نه بچ کولې نه شي. (۳) د تسلط غیبي په عقیدې سره مبني مدد طلب کول ښکاره شرک دې. (۴) ممکن او جائزدې (۱) (۵) جائز دې او ډیر کرته مُضر کیږي هم. (۶) جائز دې (۲) (۷) جزوي طور باندې کیږي کُلي طور نه کیږي. (۸) علم کُلي عطائي ښکاره شرک دې او کشف ممکن او جائز دې. (۹) چه دشریعت سره متصادم نه وي نو جائز دي. (۳)

نوټ: دامسئلې تفصیل غواړي، نو که دتفصیل ضرورت وي نوصرف یوسوال راولیږه وهوالموفق

(۱) قال الامام ولی الله الدهلوی فالتا ثیر فی الطالب ان یتوجه الشیخ الی نفسه الناطقة و یصاد مها با لهمة التامة القویة ثم یستغرق فی نسبة با لجمعیة و هذا بعد ان تکون نفس الشیخ حاملة لنسبة من نسب القوم و کانت ملکة راسخة فیها فتنتقل نسبته الی الطالب علی حسب استعداده و منهم من یشوب بهذا التوجه الذکر والضرب علی قلب الطالب واذا غاب الطالب فتهم یتخیلون صورته و یتوجهون الیها . (القول الجمیل ص ۹۴ توجه دادن)

(۲) قال العلامه شکارپوری و اذا غاب الشیخ عنه یخیل صورته فی خیاله بوصف المحبة والتعظیم فانه یفید فائدة صحبة . (قطب الارشاد ص ۵۵۸ الشغل العاشر)

(۳) قال ملاعلی قاری و لذا لم یعتبر احد من الفقهاء جواز العمل فی الفروع الفقهیة بما یظهر للصوفیة من الامور الکشفیة او من حالات المنامیة . (مرقاة المفاتیح شرح مشکواة ص ۳۵۸ جلد ۹ کتاب الفتن)

د غوث، قطب او ابدال وضاحت او د تصرف مطلب

سوال: بعضي خلق وائي چه فلانکي سړې د فلانکئ علاقې متصرف دې، ځوک وائي چه فلانکي سړې د غرونو متصرف دې. ددې څه مطلب دې؟ دغسې غوث، قطب، ابدال په مخکښې امتونو کښې هم وو یا دا شرف صرف دې امت ته حاصل دې وضاحت اوکړئ؟

المستفتي: محمد اصغر صده کوهاټ... یکم رمضان ۱۴۰۳ھ

الجواب: د پیغمبرانو علیهم السلام نه پس د حضرت صدیق اکبر رضی الله عنه مرتبه ده که هغه غوث او قطب نه وی نو په دنیا کښې به بل ځوک غوث او قطب څنګه شي او هغه نه د دنیا متصرف وو او نه د علاقې، دا غوث او قطب اصطلاحي الفاظ دي(۱) او د اولیاء الله، د مختلفو درجو عنوانات دي او دا خلق تصرف اصطلاحي (په قوت ارادي سره انقلاب راوړل) کوي(۲) لیکن وما تشاؤن الا ان یشاء الله او انک لا تهدي من احببت ولکن الخ، الایة. باندې نظر ساتل هم ضروري دي. وهو الموفق

د مراقبې په حالت کښې د حضور صلی الله علیه وسلم سره ملاقات کول او په حکم باندې د عمل کولو شرعي حیثیت

سوال: مفتیان حضرات دې باره کښې څه فرمائي چه یوه زنانه ده تهجد ګزاره ورځ شپه د الله تعالی په عبادت مشغوله وی، خو عالمه نه ده. هغه فرمائي چه کله څه توجه اوکړم نو په مراقبه کښې د پیغمبر علیه السلام د دیدار نه مشرف شم، او باقاعده د پیغمبر علیه السلام سره د سوال او جواب سلسله جاري وي. دا زنانه صاحب نصاب نه ده بلکه ډېر د غربت ژوند تیروي، تیر شوي غټ اختر کښې ئې وئیل چه ماته پیغمبر علیه السلام د مراقبې په حالت کښې اوفرمائیل چه د اختر په موقع کښې دوه څاروی ذبحه کړه او د زید، عمر، بکر، په نوم سره قرباني ورکړه، اوس سوال دادې چه ددې غربت په حالت کښې دې دپاره قرباني کول صحیح

---

(۱) قال الشیخ محمد زاهد بن الشیخ حسن الدوزجوی قال السید الغوث هو القطب حین ما یلتجا الیه ولا یسمیٰ فی غیر ذلک الوقت غوثا آه والقطب عبارة عن الواحد الذی هو موضع نظر الله فی کل زمان اعطاه الطلسم الاعظم من لدنه بیده قسطاس الفیض الاعم وزنه یتبع علمه وعلمه یتبع الحق وعلم الحق یتبع الماهیات الغیر المجعولة فهو یفیض روح الحیات علی الکون الاعلیٰ والاسفل. (ارغام المرید فی شرح النظم العتید ص ۵۶) وقال الملا علی قاری قلت مهم الاقطاب فی الاقطار یاخذون الفیض من قطب الاقطاب المسمیٰ بالغوث الاعظم فهم بمنزلة الوزرا تحت حکم الوزیر الاعظم. (مرقاة المفاتیح شرح مشکواة ص ۳۵۵ جلد ۹ کتاب الفتن)

(۲) پوهه شه چه توجه، تصرف او تاثیر یو داسې څیز دې چه صرف نفساني کمال دې نه کرامت دې او نه په تصوف کښې داخل دې دا کافر او فاسق هم کولې شي د توجه حکم پشان د وسلې دې چه د جائز مقصد دپاره جائز او ناجائز دپاره ناجائز د توجه. حقیقت په قوت ارادي سره یو کار کول دي پیغمبر علیه السلام فرمائي: ان من عبادالله من لواقسم علی الله لابره. رواه البخاری. یعنې بعضې د الله بندګان قوت ارادي او همت والا دي چه الله تعالی ئې په خپله اراده کښې نه نامراده کوي او په حدیث قدسي کښې فرمائي: انا عندظن عبدی بی رواه الشیخان الخ (سلسله مبارکه ص ۱۷۴ للشیخ محمد فرید دامت برکاتهم)

دي يا نه؟ واجب به وي که نفل؟ ددينه علاوه آيا هر وخت دا زنانه په مراقبه کښې د پيغمبر عليه السلام ديدار کولې شي او که نه؟ او د ملاقات په وخت کښې رسول الله ﷺ نه وظيفې اخستلې شي او بيا زيد، عمر، بکر ته رسول صحيح دي که نه؟ وضاحت اوکړئ.

المستفتي: الحاج محمد قاسم صاحب صدر منتظمه کميټي
مدني جامع مسجد نوشهره صدر. ۲۳صفر ۱۴۰۸ھ

الجواب: د مراقبې په حالت کښې په توجه سره د رسول الله ملاقات د اولياء الله او اعداء الله دواړو دپاره ممکن نه بلکه واقع دي. ليکن دې حالت کښې چه د رسول ﷺ کوم کلام واوريدلې شي دهغې قانون دادې که دا کلام دقرآن اوحديث سره تضاد ساتي نو په هغې به عمل نه کيږي دا په الهام اوکشف کښې داخل دي دهغې پشان معامله به ورسره کيږي او که ددې کلام د قرآن او حديث سره تضاد نه وي نو په هغې عمل کول نه مطلوب شرعي دي. اونه ممنوع شرعي دي. ﴿۱﴾ لهذا ددې ضابط په بنياد باندې دا زنا نه اختياري قرباني کولې شي واجب پرې نه ده. وهوالموفق

په مونځ کښې جذبه راتلل اود قوتِ حافظې د پاره وظيفه

سوال: بعضې خلق د مراقبې په دوران کښې په جذبه کښې راشي اودريږي اوکله کله د جذبې په حالت کښې داسې ژبه وائي چه هيڅوک پرې نه پوهيږي نه پير او نه مريد. او بعضې کسان دمونځ په حالت ټوپونه وهي. ددې باره کښې شرعي حکم څه دې؟ دارنګې د قوتِ حافظې دپاره او د مطالعې جاري کيدلو دپاره څه وظيفه اوښايئ؟

المستفتي: شيرزمان دارالعلوم نظاميه عيدک ميرعلي وزيرستان ۴ربيع الاول ۱۴۰۸ھ

الجواب: په جذب صادق او جذب کاذب کښې هر صاحب قلب فرق کولې شي دداسې جذباتو نه امان غوښتل پکار دي چه په مونځ او عبادت کښې رکاوټ پيدا کړي. او د علم د حاصلولو او مطالعې جاري کولو دپاره د ماسخوتن دمونځ نه پس ۲۱ ځلې سورة کوثر لوله. وهوالموفق.

الصلوة والسلام عليک يارسول الله د حضرت خواجه عبدالمالک صاحب رحمة الله ښودلې شوې وظيفه نه ده

سوال: بنده ته پير عبدالمالک صاحب داوظيفه ښودلې وه، الصلوة والسلام

﴿۱﴾ قال العلامه شيخ احمد الفاروقي المجدد الف ثاني، الهام مثبت حل وحرمت نيست وکشف او باب ميثاق اثبات فرض وسنت نمايد ارباب ولايت خاصه يا عامه در تقليد مجتهدان برابر اند کشوف والهامات ايشان را حريت کي بخشد. (مکتوبات امام رباني ص ۱۵۵ جلد ۲ مکتوب نمبر ۵۵)

﴿۲﴾ قال العلامه سيد احمد الطحطاوي الوجد مراتب وبعضه يسلب الاختيار فلا وجه لمطلق الانکار وفي التاترخانيه ما يدل على جوازه للمغلوب الذي حركاته كحركات المرتعش. (طحطاوي على مراقي الفلاح ص ۱۷۳ جلد ۱ قبيل باب ما يفسد الصلوة)

علیک یارسول الله چه په ورځ شپه کښې ۳۱۳ ځلې لوله د اتلسو کالو نه د بنده دا وظیفه ده اوس یومولوی صاحب وائی چه دا خو مشرکانه وظیفه ده یعنې صحیح نه ده. او دا تاته د شرک تعلیم درکوي نوآیا دمولوي صاحب خبره صحیح ده او که د پیرصاحب مرحوم والا خبره صحیح ده؟

المستفتي:عبدالرحیم نقشبندي شاهي آباد کالوني اورنګي ټاؤن کراچي نمبر۱۴_ ۱۰ربیع الاول ۱۴۰۸ھ

الجواب: دا وظیفه د حضرت صاحب ښودلې شوې وظیفه نه ده او که درود په دې نیت او عقیدې سره اووئیلې شي چه فرشتې ئې ورته رسوي﴿۱﴾ نو شرک نه دې او که د علمِ غیب او حاضر ناظر په عقیدې سره وي نو شرک دې. وهو الموفق

د بریلوي پیرنه بیعت او د یا مصطفي مشکل کشا الغیاث..الخ وظیفه

سوال: که یو کس د یو پیرصاحب نه وظیفه واخلي بیا ورته معلومه شی چه دا پیر د بریلیانو عقیدې والا دې نو د بل پیر نه وظیفه اخستل صحیح دي یا نه؟ (۲) یا مصطفي مشکل کشا، الغیاث یا رسول الله اغثنا یا حبیب الله. دا وظیفه کول څنګه دي؟

المستفتی:عبدالله مهاجر مدرسه منبع العلوم
لا لحاج جلال الدین حقانی میران شاه ۱۶صفر ۱۴۰۹ھ

الجواب: (۱) داسې مرید باندې ضروری ده چه بغیر د اجازت نه لاړشي او دبل صحیح العقیده پیرنه بیعت اوکړی، چه په علم او عمل کښې ترقي نصیب شي. ﴿۲﴾ (۲) خواص ئې په تاویل باندې خبروي د هغوي دپاره دا وظیفه جائز ده او دعوامو دپاره زهر قاتل دي. وهو الموفق

په کوه طور باندې د موسی علیه السلام د بې هوشۍ نه د جذبې استدلال او په جمات کښې د جذبې حکم

سوال: بعضې خلق په جمات کښې د ذکر کولو په وخت کښې امام صاحب خلقو

﴿۱﴾عن ابن مسعود قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان لله ملائکة سیاحین فی الارض یبلغونی من امتی السلام. (رواه النسائی والدارمی.(مشکواة المصابیح ص ۸۶ جلد ۱ باب الصلوٰة علی النبی صلی الله علیه وسلم)

﴿۲﴾قال الامام ولی الله الدهلوی ان الغرض من البیعة امره با لمعروف و نهیه عن المنکر وارشاده الی تحصیل السکینة لباطنة و ازالة الرذائل واکتساب الحمائد ثم امتثال المسترشد به فی کل ذلک فمن لم یکن عالما کیف یتصور منه هذا. (القول الجمیل ص ۲۲ شرائط البیعت)

ته متوجه شي او په مخاطبینو باندي جذبه راولي او د جذبې په وخت کښې جمات کښې ټوپونه وښي او ډډې پکښې بدلوي او دلیل د حضرت موسی علیه السلام حالت پیش کوي چه وخر موسی صعقاً الایة، آیا په جمات کښې د شور غوبل او چغو وهلو څه جواز شته؟

المستفتي: اهالیان بانډه اربابان اسماعیل خیل نوشهره ۱۴۰۰/۱۱/۱۷ھ

الجواب: په جمات کښې ټوپونه وهل او چغې وهل ناجائز کارونه دي او دا د جمات توهین دي. او د طریقت نه متنفره کول دي. موسی علیه السلام په صحرا کښې د الله تعالی د عظمت په وجه سره بې هوشه شوې وو. او دا خلق او ددوي پیران ددې عظمت لائق نه دی، دوی بې هوشه کیږی نه، ﴿۱﴾ اوکه بې هوشه وي نو دبې هوشئ په حالت کښې نه اودس باقي پاتې کیږي او نه مونځ صحیح کیږي. ﴿۲﴾ اودا عجیبه خلق دي چه په صحرا کښې پرې جذبه نه راځي او د خلقو مخې ته پرې راځي. وهوالموفق

جاهلانو اود اتباع سنت نه محرومه خلقو باندې جذبې راتلل د طریقت نه نفرت پیداکول دي

سوال: ځمونږ ځائې کښې یو فرقه پیدا شوې ده چه ډیر په زوره سره ذکرکوی او رقص کوی، سانتئ اړوی عوام ورته جذبه وائي ددې شرعاً څه حکم دې؟

المستفتي: عظیم الدین تنګي چارسده..... ۱۴۰۰/۱۱/۲۷ھ

الجواب: جذبه راتلل حق دي لیکن دا کمال ګنړل ناحق دي کومو خلقو سره چه علم دین نه وي د قرآن په لوستلو باندي په جذبه کښې نه راځي د اتباع سنت نه محروم وي ﴿۳﴾ نو دهغوي جذبه راتلل د طریقت نه نفرت پیدا کولو والا ده. اعاذنا الله تعالی عنه، وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال العلامه آلوسی، عن ابن عمر وقد رأی ساقطا من سماع القرآن فقال انا لنخشی الله تعالیٰ وما نسقط. هؤلاء یدخل الشیطان فی جوف احدهم ......هذا نعت اولیاء الله تعالیٰ قال تقشعر جلودهم وتبکی اعینهم وتطمئن قلوبهم الی ذکرالله تعالیٰ ولم ینعتهم الله سبحانه بذهاب عقولهم والغشیان علیهم انما هذا فی اهل البدع وانما هو من الشیطان. واخرج بن ابی شیبه عن ابن جبیر قال الصعقة من الشیطان وقال ابن سیرین بیننا وبین هؤلاء الذین یصرعون عند قراءة القرآن ان یجعل احدهم علی حائط باسطا رجلیه ثم یقرأ علیهم القرآن کله فان رمیٰ بنفسه فهو صادق. (روح المعانی ص ۳۸۴ جلد ۱۲ سورة الزمر آیت: ۲۳)

﴿۲﴾ قال الحصکفی وینقضه اغماء ومنه الغشی. (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ص ۱۰۶ جلد ۱ باب نواقض الوضوء)

﴿۳﴾ قال الامام رازی رحمه الله وقد اجمعوا علی ان کل حقیقة ردتها الشریعة فهی زندقة وان الشریعة حق العبودیة والحقیقة هی حقیقة العبودیة وکل من صار من اهل الحقیقة وجب علیه التقید بحق العبودیة وحقیقتها وصار مطالبا باداب زائدة لیست علی غیره وکل من خلع من عنقه ربقة التکلیف خامر باطنه الزیغ والتحریف وقد کان الجنید رضی الله عنه یقول لا تلتفتوا قط لشخص ولو تربع فی الهواء الا ان رأیتموه تقید بالشریعة امراً ونهیا. (البهجة السنیه فی اداب طریقة النقشبندیه ص ۳۵ قبیل کتاب الاذکار)

د مودودیانوپه جماعت کښې داخلیدو والا مُرید سره مصلحتاً تعلق ختمولې شي

سوال: که یو مرید د بیعت کولونه پس په مودودي جماعت کښې شمولیت اختیار کړي او خپلې ټولې همدردئ د جماعت دپاره وقف کړي نو داسې کس باره کښې ستاسو څه ارشاد دې. آیا دهغه دا طریقه کار خو به دبیعت نه خلاف نه وي ځکه چه ټول اکابرآمت او رباني علماء خاص طورسره شیخ الاسلام سیدحسین احمد مدني اوحضرت مولانا محمد زکریا صاحب ددې جماعت سخت مخالف وو چه په هغې باندې د هغوي رسالې اومکتوبات ګواه دي. جواب راکړئ؟

المستفتي: محمد صادق کهلابټ ټاؤن شپ هري پور.... ۲۱محرم ۱۴۰۵ھ

الجواب: په مودودي جماعت کښې داخیدلو سره بیعت نه ماتیږي البته چه پیر او مرشد کله دداسې کس د اصلاح نه مایوسه شي نو د مصلحت دپاره ورسره بیعت ختمول پکار دي. ﴿۱﴾ وهوالموفق

د نقباء، ابدال، عمد، غوث وغیره تشریح او ثبوت

سوال: علمائې دین د ې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه مولانا محمد ایوب پشاوري د خپل کتاب (حلیة الاولیاء) په صفحه ۱۵ باندې لیکي.

وعن الکنانی النقباء ثلثمائة والنجباء سبعون والبدلاء اربعون والاخیار سبعة والعمد اربعة والغوث واحد مسکن النقباء المغرب ومسکن النجباء مصر ومسکن ابدال الشام والاخیار سیاحون فی الارض والعمد فی زوایا الارض ومسکن الغوث مکه۔

دې مسئلې باره کښې ستاسو حضراتو څه رائې ده ؟.

المستفتي:مولوي عبدالحق اکبر پوره نوشهره... ۱۶نومبر۱۹۸۴ء

الجواب: په احادیثو کښې د اولیاؤ او ابدالو الفاظ راغلي دي نور الفاظ علماؤ

﴿۱﴾قال الشیخ محمد بن عبد الله الخانی النقشبندی انه یجب علی الشیخ اذا علم ان حرمته سقطت من قلب مرید ان یطرده من منزله سیاسة فانه من اکبر الاعداء وکذلک یجب علی الشیخ ان یشغل المرید بظواهر الشریعة وطریق العبادة...... وینبغی للشیخ ان لا یغفل عن ارشاد المرید الیٰ مافیه صلاحه فیأمره ان یغلق الباب بینه وبین بقیة من عنده من اولاده فانه ما علی المرید اضر من صحبة الضد. (البهجة السنیة فی اداب الطریقة النقشبندیه ص ۳۴ باب فی بیان المشیخة)

جوړ کړي دي او په دیکښې چه کوم یو لقب یا ډیوټي د نصوصو سره متصادم نه وي نو دهغې په تسلیمولو. کښې څه حرج نشته ﴿۱﴾ لاکن هــذا الكــلام المسطور فی الاستفتاء لایخلو من نظر لان مولانا عبدالقادر الجیلانی قدس ســره کان یسکن في بغدادالی آخر حیاته وکان عنداهل الفن غوثا وقطبا. فافهم

بیعت او سلوک او طلب فیض د اولیاؤ نه او وسیله او دعا وغیره

سوال: (۱) چند مسائل تحت بحث علمائے افغانستان بودند لهٰذا حل مطلب نمایم، الاول حکم طریقت یا بیعت چیست که برائے مردم توسط شیخ تلقین میگردد۔ ویا به اصطلاح مرید میشوند مشروع است یانه؟ (۲) طلب نمودن فیض از اوله واولیاء الله را وسیله ساختن به خداوند چه حکم دارد۔ (۳) دعا نمودن به حرمت انبیاء واولیاء جواز دارد یانه۔

المستفتی: عبدالله صاحب افغان مهاجر پشاور شهر...... یکم رشعبان ۱۴۰۳ھ

الجواب: (۱) مریدی عبارت است از بیعت شدن ومشروعیت آں ثابت است از ایت یا ایها النبی اذا جاءک المؤمنات یبایعنک الآیة ﴿۲﴾ (سورة الممتحنه) واز حدیث عبادة بن صامت رواه البخاری فی کتاب الایمان ﴿۳﴾ وکفی بالتعامل اصلاً ودلیلاً۔ (۲) استفاضه اهل از اهل جائز بلکه واقع است لاکن به نحیکه اهل فن متعین کرده اند۔ ﴿۴﴾ (۳) جائز است بلا شک وشبهه۔ ﴿۵﴾

﴿۱﴾ قال الملا علی قاری: حدیث الابدال من الاولیاء له طرق عن انس مرفوعاً بالفاظ مختلفة کلها ضعیفة ذکره ابن الدیبع وعن ابن الصلاح اقوی ما روینا فی الابدال قول علی انه بالشام یکون الابدال واما الادباء والنجباء والنقباء فقد ذکرها بعض مشائخ الطریقة ولا یثبت ذلک قلت قال الزرکشی فی مسند احمد من حدیث عبادة ابن الصامت مرفوعا الابدال فی هذه الامة ثلاثون مثل ابراهیم خلیل الرحمن کلمامات رجل ابدل الله مکانه رجلاً وهو حسن وله شاهد من حدیث ابن مسعود فی الحلیة. (الموضوعات الکبریٰ للقاری ص۴۸ رقم حدیث ۱۴۵)

﴿۲﴾ (پاره: ۲۸ سورة الممتحنه آیت: ۱۲)

﴿۳﴾ عن عبادة بن الصامت رضی الله عنه ان رسول الله ﷺ قال وحوله عصابة من اصحابه بایعونی علی ان لا تشرکوا بالله شیئا ولا تسرقوا ولا تزنوا ولا تقتلوا اولادکم ولا تأتوا ببهتان تفترونه بین ایدیکم وارجلکم ولا تعصوا فی معروف فمن وفی منکم فاجره علی الله ..... فبایعناه علی ذلک.
(صحیح البخاری ص۷ جلد ۱ باب علامة الایمان حب الانصار کتاب الایمان)

﴿۴﴾ قال العارف عبد الغنی النابلسی قدس سره فی شرح ابن الفارض قدس سره ما یتحیله السالک من معانی تجلیات الحضرة الالهیة وقت حضوره معها بها لا بنفسه انما یکون من المرشد الکامل بطریق التوجه الربانی والامداد الرحمانی فتارة یاتی بالالقاء الالهامی من القلب الی القلب مع صدق الحال وتارة یاتی بتقریر العبارات وتبیین الاشارات وتارة بالباس خرقة الصوفیة المشهورة وشرطها..... (بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

غوث، قطب، او ابدال د بندګۍ او عبدیت درجې دی د الوهیت نه دی

سوال: په تصوف کښې چه کوم د غوث، قطب او ابدال اصطلاحات دي، دا د کوم ځائې نه ثابت دي او د کومې زمانې نه شروع شوې دي. د دې مرتبو تفصیل او کړئ.
المستفتي: محمد شعیب دار العلوم عربیه ګجرات مردان ۲۰ شوال ۱۴۰۳/۳ھ

الجواب: د اولیاؤ وجود د قرآن او احادیثو نه ثابت دې ﴿۱﴾ او د ابدال وجود صرف د احادیثو نه ثابت دې. اخرجها احمد وابن عساکر. البته نور الفاظ قطب، غوث وغیره د علماء راسخینو د کلام نه معلوم شوې دي. ﴿۲﴾ خو بهر حال دا د بندګۍ او عبدیت درجې دي نه دا چه د الوهیت، او ربوبیت او قیومیت منصبونه دي. وهو الموفق

د مولوي الله یار خان چکړالوي اختراعي او من ګهړت طریقت!

سوال: محترم العلامه مولانا شیخ الحدیث مفتي اعظم محمد فرید صاحب دامت برکاتکم!

(بقیه حاشیه) کمال الصدق من الطرفین فیسری الحال الصادق با مر الله تعالیٰ فی المرید الصادق وتارة ینظر الشیخ الصادق من قوله ﷺ حکایة عن ربه کنت بصره الذی یبصر به فی الحدیث المشروط بالتقرب بالنوافل الخ. (البهجة السنیة فی اداب الطریقه النقشبندیه ص ۴۲ فصل کتاب الاذکار)

﴿۵﴾ قال ابن عابدین یراد بالحق الحرمة والعظمة فیکون من باب الوسیله وقد قال الله تعالیٰ وابتغوا الیه الوسیلة وقد عد من اداب الدعاء التوسل علی ما فی الحصن وجاء فی روایة اللهم انی اسألک بحق السائلین علیک وبحق ممشای الیک فانی لم اخرج اشرا ولا بطرا الحدیث. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۸۱ جلد ۵ فصل فی البیع کتاب الحظر والاباحة)

﴿۱﴾ قال الله تعالیٰ الآن اولیاء الله لا خوف علیهم ولاهم یحزنون. الذین آمنوا و کانوا یتقون. (سورة یونس آیت: ۶۲، ۶۳ پاره: ۱۱) وقال الله تعالیٰ وما کانوا اولیاءه. ان اولیاءه الا المتقون ولکن اکثرهم لایعلمون. (پاره: ۹ سورة الانفال ع: ۱۸ آیت: ۳۴)

﴿۲﴾ قال الملا علی قاری الابدال من الاولیاء (الحدیث) له طرق عن انس مرفوعا بالفاظ مختلفة کلها ضعیفة ذکره ابن الدبیع. وعن ابن الصلاح: اقویٰ ماروینا فی الابدال قول علی انه بالشام یکون الابدال واما الادباء والنجباء والنقباء فقد ذکرها بعض مشائخ الطریقة ولایثبت ذلک. قلت وقال الزرکشی فی مسند احمد من حدیث عبادة بن الصامت مرفوعا الابدال فی هذه الامة ثلاثون مثل ابراهیم خلیل الرحمن کلما مات رجل ابدل الله مکانه رجلاً. (کشف الخفاء ص ۲۴ جلد ۱ مسند احمد ص ۳۲۲ جلد ۵) وهو حسن وله شاهد من حدیث ابن مسعود فی الحلیة. قال السیوطی وله شواهد کثیره بنیتها فی التعقبات علی الموضوعات، ثم افردتها بتالیف مستقل. (الموضوعات الکبریٰ للقاری ص ۴۸ رقم حدیث: ۱۴۵)

مولوي الله يار خان چکړالوي يو مولوي صاحب دي چه د تصوف په يوه خاصه طريقه باندې چليږي. او دهغه څه اتباع کونکي ځمونږ په وطن کښې موجود دي، دده د بيعت طريقه دا ده چه عام طور سره دده په بيعت کښې سړي، زنانه او ماشومان ټول داخليدلي شي،او چه کله داخل شي نو په هغه ورځ يا په دويمه ورځ دا دعوي کوي چه ماته دومره کشف ملاؤ شوې چه ماته د هر سړي حالات معلوميږئ او خلقو ته وائي چه فلانکې سړې په دوزخ کښې دې او فلانکې په جنت کښې دي. او بعضو ته وائي چه څوک هم ځمونږ په طريقې کښې راشي مونږ ئي بالذات د رسول الله ﷺ سره ملاوهو، او هر سړې هم چه په ديکښې داخل شو په هغه ورځ خليفه مجاز جوړيږي. او ټولې هغه خبرې کوي کومې چه اصل خليفه کوي. مولوي الله يار خان په خپل تصنيف کښې وائي چه کوم پير څوک رسول الله ﷺ ته نشي رسولې هغه پير ډاکو دې. (دلائل السلوك ص۴۸،۱۴۷) په هغوي کښې بعضې متبعين وائي چه مونږ ته په مراقبه کښې ټول انسانان دخنزيرانو، سپو، او لومبړو وغيره په شکل کښې معلوميږي. او بعضې خلق په هغوي کښې داسې وائي چه دروح اصل شکل هغه دې چه کوم د مرګ نه روستو ورکولې کيږي. او هغه شکل مونږه اوس وينو او په نظره راځي، او دا هم وائي! چه فلانکې مړي ته ماتعليم ورکړو او دهغه لطائف مې منورکړل نو دهغه دباره په عذاب کښې تخفيف يعني آساني او شوه، اودا وائي چه مونږ کله هم اوغواړو، د مړو، فرښتو، روحونو او ژوندو سره هم سره دلرې والی نه خبرې کولې شو. او په دوي کښې دا هم دي. چه کوم سړې زمونږ په حلقه کښې نوې داخل شي نو داخلق د ژوب (بلوچستان) نه آواز کوي. الله يارخان! او الله يارخان د چکړاله نه جواب ورکوي،چه دا سړې مارسول پاک ﷺ ته پيش کړو، بس دې داخل کړئ، او چه کله يو سړې ته دعوت ورکوي نو مقبرې ته ئي بوځي او د برزخ عذاب وغيره ورته اوښائي نو هغه چه دا کارونه اووينې نو مجبورشي او داخل شي. او په هغوي کښې چه کوم کسان د تلاوت قابل دي هغوي وائي چه مونږ په لوح محفوظ کښې تلاوت کوو. ځکه چه دې قرآن کښې کله کله غلطې هم کيږي نو مونږ ته بيا وئيلو کښې تکليف وي. او بعضې پکښې دا وائي چه زمونږ شق صدر څو ځلې شوې ده. لکه د رسول الله ﷺ چه شق صدر شوې وؤ، او که هغوي ته دا اووئيلې شي چه کيديشي دا مکاشفات د شيطان په تلبيس سره وي؟ نو جواب کښې وائي چه ځمونږ د

کشف منزلونه د عرش نه بره دي او هلته د شيطان تسلط نشته دې. او دا مکاشفات ټولو ته کيږي ليکن الاجهل فالاجهل ته زيات کيږي. خاص طورسره ماشومانو او زنانوته ډير کيږي. او نور خلق هم دا تصديق کوي چه دوي ځمونږنه غټې مرتبې والا دي اوپه دې سلسله کښې شيعه ګان هم شامل دي هغوي ډيرکشف والا دي. او کوم خلق چه د دين په زده کړه او خودنه کښې مشغول وي هغوي ته وائي چه دا د نجات لاره نه ده، بلکه د نجات لاره داده چه په عوامو او جاهلانو خلقو کښې ګرځي او دعوت ورته ورکوی او ورته وائي چه دهر حاجت علاج په دې طريقه کښې دي مثلاً مريض ته وائي چه د دوايئ په ځائې باندې د شفا سبب دادې، او طالب علم ته وائي چه د ذهن کولاؤ والي دا سبب دې او دمالداريئ سبب دې وغيره وغيره

(۱) الله يار خان په اسرار الحرمين صفحه ۷۱ کښې وائي ! ځما مخکښې دا عقيده وه چه شيعه ګان کافران دي بيا ما رسول الله ﷺ نه تپوس اوکړو نو هغوی دا عقيده صحيح اوګرځوله.

(۲) اسرار الحرمين صفحه ۲۲ : ما نوح عليه السلام اوليدلو هغه وئيل ځما قبر مسجد خيف ته نزدې دې تفسيرونو غلط ښودلې دې، په صفحه ۲۷ باندې ليکي چه فلانکي حديث کښې دا جمله شته ځکه چه ماته فاطمه رضي الله عنها وئيلې دي. ددې پير په باره کښې وضاحت اوکړئ؟

المستفتي: علماء ژوب بلوچستان..... ۴ربيع الثاني ۱۳۹۲ھ

الجواب: ددې ليکلو شوو خبرو په بنياد باندې په دې اختراعي (ځان نه جوړشوې) طريقو کښې داخليدل خلاف طريقت دي بلک د شريعت نه خلاف دي ځکه چه د طريقت غرض او غايت د احسان او اخلاص حاصلول دي. ان تعبدالله کانک تراه فان لم تراه فانه يراک، الحديث. کشف او تصرف نه دي. مثلاً مريدان نيغ په نيغه د پيغمبر عليه السلام دربارته ته رسول وغيره، دا کارونه د تصوف والا په نزد نه مقاصد دي او نه ئې په دې باندې دارو مدار دې.(۱) نوچه دې ډلې دا زياتي څيزونه مقاصد جوړ کړل اودا ئې د کمال دار ومدار

(۱) قال الشيخ احمد الفاروقي المجدد الف ثاني في رعاية الشريعة اعلم ان رعاية ادب من الاداب والاجتاب عن کراهة ولو تنزيهية افضل من الذکر والفکر والمراقبة والتوجه بمراتب نعم اذا جمع هذه الامور مع تلک الرعاية فقد فاز فوزاً عظيماً ولايحصل ذلک بدون دوام العبودية اذالمقصود من خلق الانسان انما هواداء وظائف العبودية واما العشق والمحبة في الابتداء فتعلقه بهما لا جل قطعه عما سوی جناب الحق تعالیٰ وليسامن المقاصد بل لاجل تحصيل مقام العبودية ......فلهذا کانت العبودية نهاية مراتب الولاية وليس في درجات الولاية مقام فوق العبودية ودوامها لايتصور بدون اداء العبادة الخ. (البهجة السنية في اداب الطريقة النقشبنديه ص ۳ مقدمه)

جوړ کړل او دائې د خپلې ډلې زياتولو دپاره يوچل ول جوړ کړو. نو دداسې خلقو نه اهل اسلام له بچ کيدل ډير زيات ضروري دي.

نوټ: د کشف او خُوب په وجه باندې په مړي يا ژوندي باندې بدظنه کيدل حرام دي. دارنګې دوي سره داهل حق تحقيقات رد کول يولوئې زړورتوب بلکه حماقت دې. وهوالموفق.

دمولوی الله یارخان چکړالوي په باره کښې د ژوب علماؤپه دويم ځل تپوس

سوال: محترم مفتي صاحب تاسو دينه مخکښې د مولوی الله يارخان په باره کښې مونږ ته فتوی راکړې وه په هغې کښې تاسو ليکلي وؤ، چه ما مکمل کتابونه مطالعه کړي نه دي. اوس مونږ په دويم ځل باندې د فتوی کولو خواهش لرو ځکه چه کيديشي اوس تاسو دهغوي د کتابونو مطالعه کړې وي په دې ځل باندې مونږ دکتابونو عبارتونه نه دي درليږلي او دينه مخکښې استفتاء کښې مونږ عبارت درليږلي وؤ. او دويمه خبره دا چه مونږ دا نه غواړو چه آيا دا کافر دې که مسلمان، بلکه مونږ دا غواړو چه آيا دده سره بيعت جائز دې که نه؟ منجانب: علماء ژوب بلوچستان

الجواب: محترم! اصولي طور سره مونږ دمخکښې جواب نه د زيات جواب ورکولو مجاز نه يو، دداسې سړي نه ځان ساتل ضروري دي چه هغه د دې هر نوی تعميردپاره د باقي د ورانولو پاليسي لري.

د مولوي الله يار خان چکړالوي باره کښې په دريم ځل تپوس

سوال: محترم جناب مفتي صاحب دارالعلوم حقانيه اکوړه ختک السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته! د مولوي الله يار خان متعلق ستاسو جوابونه ملاؤ شويدي، مهرباني اوکړئ يو واضحه او صفا جواب اوليکئ چه يوه لاره متعينه شي، ستاسو حضراتو فتوي د دواړو طرفونو د تائيد کولو احتمال لري ډيره مهرباني به وی؟

از مولوي الله داد خطيب جامع مسجد فورټ سنډيمن

﴿۱﴾ قال الرازی رحمه الله ومن المدعين للطريق جماعة وسموا انفسهم بالمشايخ الصادقين كما يقال الملامية والقلندرية والحيدريه والحريريه وكذلك من ينسب نفسه الى الاحمديه والدسوقيه والرفاعيه والمسلميه والبسطاميه واشباههم فان الغالب على هؤلاء مخالفتهم لطريق من انتسبوا اليه فان المنقول عن اشياخ هؤلاء التقيد باداب الكتاب والسنة قال والضابط فى تمييز الصادقين منهم من غيرهم اقامتهم الاعمال الشرعية على قانون المتابعة والتادب باداب اهل الطريق على وفق سير المشائخ قال وكل من ادعى انه خلص مع الله ضميره ونال رتبته فى الحقيقة الخ. (البهجة السنية فى اداب الطريقة النقشبنديه ص ۳۵ باب فى بيان المشيخة)

الجواب: محترم المقام جناب الله داد صاحب السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته! د حضرت الاستاد مفتی اعظم دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک جناب مفتي صاحب مدظله په نوم باندې ستاسو د طرفنه څو ځلې تپوسونه اوشول، حضرت د امت برکاتهم تاسو ته اصولي جوابونه درکړل او مدلل جوابونه ئې درکړل، دارالافتاء ددینه علاوه شخصي فیصله نشي کولی البته څه دوه خبرې کووم. (۱) داسې سړې چه دهغه د تصوف رنګ د سلفو صالحینو او اکابرو مرحومینو نه خلاف وي او دهغه دعوت د جمهور اهل اسلام مطابق نه وي. (۲) د هغه مریدان د شرعي پابندئ نه بغیر د الوتلو د عوٰی کوي او په عوامو کښې دفتنې خورولو کلکه اراده هم لري نو دداسې کس نه صرف دا نه چه بیعت نه دې کول پکار بلکه دهغه سره ناستې پاستې او تعلق ساتلو نه هم بچ کیدل ضروري دي. هذا ما عندی ولعل عند غیری احسن من هذا.

لیکونکي: عبدالحکیم خادم دارالافتاء دارالعلوم حقانیه په مُهر د حضرت صدر مفتي صاحب مدظله دارالعلوم حقانیه مفتي محمد فرید صاحب دامت وبرکاتهم

د مولوي الله یار خان تصوف او طریقت شنه او بغیر نتیجې دي

سوال: مولوي الله یار خان د خپل کتاب دلائل السلوک په صفحه ۴۴ باندې لیکي چه سړې په شپږ میاشتو کښې د انحضرت ﷺ سره روحاني تعلق قائمولې شي. په دویم کتاب کښې ئې لیکلي دي چه زمونږ په جماعت کښې څو کسان داسې شته چه په یوه هفته کښې د انحضرت ﷺ په لاس مبارک باندې بیعت ورکولې شي په صفحه ۴۷ باندې لیکي! که یو مدعي دربارِ نبوي ته رسیدل نشي کولې او بیا هم بیعتو نه اخلي نو هغه به ماخوذ وي او دهوکه باز دې د ناقص او کامل دغه پیژند ګلو ده. د کتاب دلائل السلوک په صفحه ۵۸ باندې ئې د غوث، قیوم، قطب وغیره اعلي اوصاف ذکر کړي دي نو د غوث په اوصافو کښې ئې دا هم لیکلې دي چه هغه خپلو شاګردانو ته غیبي فیض ورکوي او بیا لیکي! په څو مزارونو ځما تیریدل اوشو خلق د عقیدت اظهار کوي او صاحب قبر ته عذاب ورکولې کیږي وغیر وغیره. دده څو شاګردان او مریدان ښکاره په ښکاره دعوي کوي چه ځمونږ حضرت هم ټول منصبونه تقسیموي یعني د ظاهري شیخ نه ئې نه بیعت کړې او نه ئې تربیت حاصل

کړې، دې باره کښې وضاحت اوکړئ؟
المستفتي: حق نواز فاضل وفاق المدارس ناظم دفترجامعه اشرفیه سکهر۸رمضان ۱۴۰۳ھ

الجواب: دې پير صاحب چه د بیعت کوم شرطونه مقرر کړې دي نو په دیکښې ئې ټولو متقدمينو او متاخرينو ارباب طريقت نه مخالفت کړې دې او د تعجب قابل ئې دا متضاد خبرې هم دي چه کله کشف غير معتد به ګرځوي او کله ورته د کمال او ولايت شرط وائي، بهر حال داسې دعوي کونکې پير د ځنګليانو او فوجيانو خلقو سره مناسبت لري د طالبانِ خدا دپاره داسې تصوف شنډ او بغير نتيجې دې. وهو الموفق.

د پیر د الفاظو. مقبولك مقبولی ومردودك مردودی.. حکم

سوال: که يو پير اووائي چه مقبولك مقبولی ومر دودك مردودی،، بيا دا سړې په هر مجلس کښې دا خبره کوي. ددې څه حکم دې؟
المستفتي: عطاءالرحمان پير سباق نوشهره... ۲۳صفرالمظفر ۱۴۰۱ھ

الجواب: دا الفاظ په مَکر او دهوکې سره وئيلې شوې دی په دې سره عوام او وهمي خلق ځان ته په رغبت کښې راولي، داسې الفاظو وئيلو والا پخپله د مردود کيدلو په خطرو کښې ګرفتاردې د قبوليت او رد کيدلو دارومدار د شريعت په موافقت او مخالفت باندې دي(۱) دچا په عزم او اراده باندې نه دي. فقط

دبيعت فسخ كول. په مجلس ذكركښې د ارواحوحاضري اودعلمائي حق ميانه روی

سوال: (۱) د کوم شيخ نه چه مريد ته فائده نه کيږي نو آيا د بل پيرنه بيعت کول صحيح دی؟ او حال دا چه د مخکښې شيخ سره هم اعتقاد لري. (۲) کوم مريد چه د مخکښې پير نه ورته فائده هم وي دا بيعت فسخ کړي او بل پير سره بيعت او کړي نو په دې کښې څه ګناه شته؟ (۳) آيا د اوليائې کرامو، علمائې عظامو يا ټولو انسانانو روحونه دنيا ته واپس راتللې شي؟ (۴) يو صوفي صاحب وائي چه په مجلسِ ذکر کښې ادب سره ذکر کوئ ځکه چه د سلسله طريقت د اصحابو روحونه حاضريږي چه په مجلسِ ذکر کښې کيني آيادا عقيده صحيح ده؟ (۵) يو

(۱) وقد قال الجنيد رضى الله عنه يقول لاتلتفتوا قط لشخص ولو تربع فى الهواء الا ان رأيتموه تقيد بالشريعة امراً ونهياً .(البهجة السنية فى الطريقة النقشبنديه ص ۳۵ باب فى بيان المشيخة)

کس نه مې اوریدلي دي چه د اهل سنت والجماعت عقیده ده او د علمائې دیوبند هم دا مسلک دې تر دې چه د حضرت شیخ التفسیر مولانا احمد علی لاهوری رحمه الله نه هم دا خبره په (انوار ولایت) کښې نقل شوې ده. کومه خبره چه په سوال نمبر ۴ کښې لیکلې ده آیا د هغه داسې وئیل صحیح دي؟

المستفتي: میاں گل زاده ډاک اسماعیل خیل نوشهره پشاور ۵/۹/۱۱۹۷۰

الجواب: (۱) د معمولاتو د پابندئ باوجود هم مرید ته فائده نه ورکوي. مثلاً د سنتو د اتباع او رغبت ورته نه حاصلیږي نو هغه دپاره تجدید جائز دې (مجموعة الفتاوی صفحه ۲۱۷ نمبر۲) ﴿۱﴾ (۲) داسې کس په هر ځائې کښې د برکت او فائدې نه محرومه وي (القول الجمیل)، یعنې دا کار موثم (گناه والا) نه دې خو مُضر دې ﴿ ۲ ﴾ (۳) مولانا رشید احمد گنگوهي، قاضي ثناء الله پاني پتي، امام شاه ولي الله او امام سیوطي رحمه الله په خپلو کتابونو کښې جواز لیکلې یعنې د الله تعالی په اجازت سره راتللې شي. اوکه د حوالو ضرورت وي نو بیا رجوع اوکړئ. ﴿۳﴾ (۴) اگر چه دا ممکن ده او ډیر کرته د کشف په ذریعې سره هم ثابت دي. لیکن دا عقیده د عوامو دپاره دمشکوکو شبهاتو باعث جوړیږي (۵) په علمائې حق کښې میانه روي موجود ده نه د نجدیانو سلفیانو پشان سختې کوي او نه د مبتدعینو پشان صرف آرزو گانو نه عقیدې جوړوي. د مولانا احمد علی لاهوری صاحب کشف کیدل منلې شوې خبره ده او دهغه د شرک او بدعت ردکول هم څه پټه خبره نه ده فقط

﴿۱﴾ وایضاً قال الشیخ محمد بن عبد الله الخانی النقشبندی وجوزوا التعدد بل فی حیاة الشیخ الاول اذا رأی الطالب رشده فی موضع آخر یجوز له من غیر انکار لشیخه الاول ان یذهب الیه ویاخذ علیه ویتخذه شیخا ثانیا. (البهجة السنیة فی اداب الطریقة النقشبندیه ص ۳۰ باب فی بیان المشیخة)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن حجر المکی فی خاتمة الفتاویٰ من المسائل المنشورة والاخذ عن مشائخ متعددین یختلف الحال فیه من بین من یرید التبرک ومن یرید التربیة والسلوک فالاول یاخذ ممن شاء لاحجر علیه واما الثانی فیتعین علیه علی مصطلح القوم السالمین......ان لا یتدیٔ الا بمن جذبه الیه حاله قهراً علیه بحیث اضمحلت نفسه بقاهر حال ذلک الشیخ المحق وتحلت له عن شهواتها و اراداتها فحینئذٍ یتعین علیه الا ستمساک بهدیه والدخول تحت جمیع اوامره ورسومه ......فان لم یجدحال شیخ کذلک فلیتحر اورع المشائخ واعرفهم بقوانین الشریعة و الحقیقة. ویدخل تحت اشاراته ورسومه کذلک ومن ظفر بشیخ بالوصف الاول والثانی فحرام علیه عند هم ان یترکه ......اذخاصیته سوء الادب زوال البرکة وتبدل النور بالظلمة والحجاب والبعد المعنوی والضرر تغیر طبع الشیخ اولم یتغیرالخ. (البهجة السنیة فی اداب الطریقة النقشبندیه ص ۲۴ باب فیما یلزم المرید من الشرائط)

﴿۳﴾ (والتفصیل فی کتاب الروح لابن القیم الجوزیه المسالة الثالثه هل تتلاقی ارواح الاحیاوارواح الاموات)

د حقیقت محمدي او روح محمدي نه د بریلیانو د استدلالاتو نه جواب

سوال: بریلیان حضرات پیغمبر علیه السلام حاضر ناظر او عالم الغیب او په کائناتو کښې متصرف ګڼړي او علمائي د یوبند دې عقیدو ته شرکیه وائي. بریلیان وائي چه مونږ دا عقیدې د پیغمبر علیه السلام دپاره د بشریت په لحاظ نه ثابتو و. بلکه د حقیقت محمدیه په جهت سره ئې ثابتوؤ. چه حقیقت محمدیه د کائناتو مصدر او مبدء او اصل دې. لکه څنګه چه مصدر په خپلو ټولو مشتقاتو کښې موجود وي نو دغه شان حقیقت محمدیه هم د کائناتو په ذره ذره کښې جاري او ساري دې هغې ته مونږ حاضر او ناظر وایو او دهغې په وسیلې سره کائنات جوړ شوې او قائم دي او هغې ته متصرف في الکائنات وایو دا عقیدې مونږ په لحاظ د وجود سره نه منو. دارنګې د علمائي دیوبند عقیده ده چه حقیقت محمدیه د کائناتو اصل او مبدآ الاثار دې علمائي دیوبند ددې حقیقت محمدیه په وجې سره د نبوت بالذات او حیات بالذات عقیدې لري بلکه د آدم علیه السلام د پیدائش نه مخکښې د پیغمبر علیه السلام د نبوت بالفعل قائل دي حال دادې چه د حقیقت محمدیه اصطلاح د وحدة الوجود نظریې والا اصطلاح ده لکه چه ابن عربي دا په اوومه صدئ کښې د ځان نه جوړه کړې. حقیقت محمدیه د ذات مطلق (الله تعالی) اولنې تعین او اولنې تنزل هم ګڼړي او د اتسلیموي چه دا نظر په د کشف نه ثابت ده او د موضوعي او ضعیفو حدیثونو سهارائې اخستې ده. مثلاً حدیث دلولاک الخ اول ما خلق الله العقل، حدیث او حدیث د جابر رضی الله عنه وغیره په اولنئ پیړئ داسې څه څیزنه دې ثابت. او دیوبندي حضرات دا نظریه د تکمیل ایمان ذریعه ګڼړي او ددې کشفي او اختراعي نظر یې مختلف تعبیرونه ئې د عقائدو په کتاب کښې لیکلي نو آیا دیوبندي او بریلوي اختلاف په صحیح بنیاد ونو باندې دې؟ بینوا توجروا

المستفتي صوفي انور حویلي بهادر شاه شورکوټ جهنګ ۲۴ رمضان ۱۴۰۵ هـ

الجواب: اول ماخلق الله روحي، او اول خلق الله نوري، ضعیف روایتونه دي لیکن ددین د ضروریاتو سره متصادم نه دي او حقیقت محمدی یو کشفي امر دې (۱) دانه ده د روح محمدي نه تعبیر دې اونه د نور محمدي نه تعبیر دې کما لایخفي علی من راجع الی کتب اهل التصوف (۲) په داسې کشفي کار سره

---

(۱) شیخ العلامه مفتي اعظم مفتي محمد فرید دامت برکاتهم فرمائي چه په حقیقت محمدي او حقیقت احمدي کښې فرق دادې چه حقیقت محمدي هغه حقیقت دې چه محبوبیت سره لږ مقدار د محبیت هم ګډو شوې وي او حقیقت احمدي هغه حقیقت دې چه خالص محبوبیت پکښې دي (سلسله مبارکه ص ۱۴۲ مراقبات ولایت کبری)

(۲) قال الشیخ احمد فاروقی مجدد الف ثانی در جواب گویم که حقیقت محمدی نهایت مقامات نزول محمد علیه السلام است از ازواج تنزیه وتقدیس وحقیقت کعبه نهایت مقامات عروج است۔ (مکتوبات امام ربانی ص ۳۳۴ جلد ۱ مکتوب ۲۰۹)

ضروریات دین مجروح کول نه ده نص تقاضا ده اونه د عقل او د عالم د روح محمدی نه فیض کیدل نه مردود دي او نه ممنوع، ,,لسکوت الاحادیث عنه،، البته ټول عالم د روح محمدي ماده او مصدر کیدل مردود دی.

لاستلزامه وجود روح محمد فی المسلم والکافر وفی النجاسات والطیبات ولا ستلزامه کون روحه جزء من کل مخلوق مثل المصلر من المشتقات وغیر ذلک من الاشکالات ـوهو الموفق

د یو ژوندي پیر نه بیعت کول او تعویذونه پرې کول او درود وئیل

سوال: (۱) د ژوندي پیرنه بیعت کول څنګه دي ؟ (۲) په یو پیر باندې تعویذونه کول چه څما فلانکې کار اوشي دا څنګه دي؟ (۳) د مونځ کولونه پس یا هر وخت چه وي درود شریف وئیل څنګه دي؟ بینواتوجرو.

المستفتي: سیف الدین اټک

الجواب: (۱) د ژوندي او باشریعت صحیح العقیده پیر نه بیعت کول مستحب او اهم کار دې ﴿۱﴾ (۲) نه ممنوع دي او نه مطلوب بلکه مباح دي خو چه مضمون غلط او د شرک نه وي. ﴿۲﴾ (۳)درود شریف وئیل بذات خو د یو عظیم عبادت دې خو التزام د مالایلزم عظیم بدعت دې. ﴿۳﴾ فقط

د مشرک مبتدع. جاهل او متجاهل پیر نه بیعت کول

سوال: (۱) یو پیرعرس کوی، کتې ګوتې ښکلوي، د آذان مخکښې خامخا صلاۃ و

﴿۱﴾قال الامام العارف الشیخ عبدالوهاب الشعرانی قد اجمع اهل الطریق علی وجوب (لزوم)اتخاذ الانسان له شیخا یرشده الی زوال تلک الصفات التی تمنعه من دخول حضرت الله تعالیٰ بقلبه لتصح صلاته من باب مالایتم الواجب الا به فهو واجب (لازم) ولا شک ان علاج امراض الباطن من حب الدنیا والکبر والعجب والریاء والحقد والحسد والغل والنفاق کله واجب الخ.(البهجة السنیة فی اداب الطریقة النقشبندیه ص ۴ مقدمه)

﴿۲﴾لحدیث ورد فیه لاباس بالرقیٰ مالم یکن فیه شرک رواه مسلم وابوداؤد .(مشکواة المصابیح ص۳۸۸ جلد ۲ کتاب الطب والرقی) وایضاً عن عبد الله بن عمرو ومن لم یعقل کتبه فاعلقه. (ابو داؤد ص۱۸۷ جلد۲ باب کیف الرقیٰ کتاب الطب)

﴿۳﴾قال ابن عابدین وبان تخصیص الذکر بوقت لم یرد به الشرع غیر مشروع . (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۶۱۳ جلد ۱ باب العیدین)

سلام وائی. دداسې پیرنه بیعت کول او دهغه مرید کیدل څنګه دی؟ (۲) که یو پیر علمائې دیوبند د اسلام نه خارج ګڼړي او احمدرضا خان حق او مقتدا مني دداسې پیرنه بیعت کیدل څنګه دي؟

المستفتي: قائم الدین ډهوک زمان میاں والی....۱۹۷۸ء۲۳\۷\۱

الجواب: (۱) د اهل اسلام دپاره د مشرک اومبتدع پیرنه بیعت کړل حرام او ډیر لویه ګناه ده.﴿۱﴾ (۱) دداسې جاهل یا متجاهل پیر مرید کیدل په جهل کښې دباقي پاتې کیدلو کامیابه ذریعه ده.

د صفات جمالیه، جلالیه او مراقبو وضاحت

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه جمالي صفت او دهغې مصداق او نښه څه ده؟ او دغه شان صفت د جلال څه څیز دې او آیا ددې د مراقبو اثرات ددې مطابق وي؟

المستفتي: خلیل الرحمان انور خطیب مونټن آرټلري رجمنټ جهلم۳شعبان ۱۳۸۹ھ

الجواب: په کومو صفاتو کښې چه د غلبې معنٰی وي لکه عزیز، ملک، قهار، منتقم، وغیره دیته جلالي صفات وائي. او په کومو صفاتو کښې چه د شفقت او ترحم معنٰی وي لکه رحمان، رحیم، غفور، نو دیته صفات جمالیه وائي.﴿۲﴾ (وفی الحقیقة الصفات هي المبادی والاسماء هی المشتقات) او ددې صفاتو او اسماؤ مراقبې جمالي او جلالي وي، علي وفق الصفات والاسماء. فقط

د کامل پیرطریقت د پیژند ګلو طریقه

سوال: ستاسو حضراتو په نزد باندې په پاکستان کښې کامل پیر طریقت څوک دي او د بیعت قابل پیر والا نښه څه ده؟

المستفتي: محمد عبدالغفور نرول دروازه ډیره اسماعیل خان. ۱۹۷۲\۱۱\۷\۱

﴿۱﴾ قال الامام رازی والضابط فی تمیز الصادقین منهم من غیرهم اقامتهم الاعمال الشرعیه علی قانون المتابعة والتادب باداب اهل الطریق علی وفق سیر المشائخ قال و کل من ادعی انه خلص مع الله ضمیره ونال رتبة فی الحقیقة وانه تنزه عن التقید بظاهر الشریعة وسقط عنه التکلیف والارتسام بمراسم الشریعة وجعل التقید بالشریعة للعوام المنحصرین فی مضیق الاقتداء فاعلموا انه مفتون فی دینه وهو من اهل الالحاد والزندقة والفلسفة والاباحة فایاکم ان تصحبوا مثل هذا وتعتقدوه فان ظلمة انفاسه سم قاتل لقلوب المریدین اولا یعلم هذاالجاهل المغرور ان الشریعة هی قشرلب الحقیقة الخ. (البهجة السنیة فی اداب الطریقة النقشبندیه ص۳۵ باب اداب المشیخة)

﴿۲﴾ قال العلامه الوسی والصفات اما جمالیة او جلالیة، وللاولیٰ السبق کما یشیر الیه حدیث سبقت رحمتی غضبی. وباء الجر اشارة الیها لانها الواسطة فی الاضافة والافاضة. الخ (روح المعانی ص ۸۹ ابحاث جلیلة فی البسملة)

الجواب: د علماؤ او صلحاؤ په زړونو کښې چه کوم پیر مقبولیت موجود وي(۱) د هغه نه بیعت کول پکاردی مثلاً مولانا محمد عبدالمالک صاحب صدیقی، مولانا محمد عبدالله درخواستی صاحب. وغیره وغیره فقط

د الله ﷻ د موجوداتو سره د معیت وضاحت

سوال: د موجوداتو سره د الله جل شانه معیت په کومه طریقه منل صحیح وي ځکه چه محققین علماء کرام د معیتِ علمي قائل دي او د وجودی صوفیاء د معیت ذاتي قائل دي. دا مسئله د معرفت خداوندي سره متعلق ده نو په دې وجه باندې صحیح نوعیت څه دې ؟

المستفتي صوفي انوار خالد شور کوټ ضلع جهنګ...۲۴ رمضان۱۴۰۵ھ

الجواب: په معیت علمی او معیت ذاتی کښې کما یلیق بـــشانه، هیڅ تضاد نشته. وهوالموفق

د فیوض الحرمین کتاب په مؤلف باندې تنقیدی نظر

سوال: یونظرپه کتاب، فیوض الحرمین. چه ماسترفاروق مردان والا لیکلې دې.

المستفتي:نامعلوم معرفت محمودالحق حقاني صاحب...یکم ۱نومبر۱۹۸۳

الجواب: که دا مؤلف (صاحب کشف) مجذوب وي نو دده مؤاخذه او رټنه کول د طریقې نه خلاف کار دې او که مجذوب نه وي نو دا د کاملانو دطبقې نه نه معلومیږي. د کاملانو رویه فناء او ترکِ دعوي وي. لیکن ددې کشفونو د شریعت سره غیر متصادم کیدلو په وجه باندې ده ته د ګمراهئ نسبت کول قابلِ اعتراض خبره ده.

نوټ: دداسې مدعیانو نیول په هره زمانه کښې د اهل علمومعمول پاتې شوې دې. وهوالموفق

﴿۱﴾وعن الامام الرازی رحمه الله تعالیٰ ویجب علی الطالب الصادق فی بدایته ان لایصحب اکثرمدعی المشیخة فی هذاالعصر البتة الا بظهور امارات الصدق بالهام من الله تعالیٰ للطالب اوبشهادة الصادقین من اهل الطریق لذلک الشیخ .(کتاب البهجة السنية فی اداب الطریقة النقشبندیه ص ۴۳)

د اردو یو شعر وضاحت

سوال: علمائې کرام دې باره کښې څه فرمائي چه څو ورځې یو نعت خوان په عرس کښې دا شعر اوویلو چه د دې وئیل څنګه دي؟ شعر دا دې:

پھریں تھے کعبہ میں بھی پوچھتے اجمیر کا رستہ
جو رکھے اپنے سینوں میں تھے ذوق وشوق عرفانی

ترجمه: ګرځیدلو په کعبه کښې او داجمیر شریف دلارې تپوس ئې کولو څوک چه په سینو کښې عرفان د ذوق او شوق لرى هغه داسې وې.
آیا داسې وئیل صحیح دی؟ بینوا و توجروا

المستفتي: خلیل احمد صاحب............ ۴۱۳۱۱۹۷۴

الجواب: په دې شعر کښې خلاف شرع خبره نشته ځکه چه د الله په کور کښې هم د کامل شیخ د تربیت نه بغیر الله ته رسیدل مشکل دي. وهوالموفق.

د نبي ﷺ سره براه راست د بیعت او خبرو کولو دعوی کول

سوال: زید دعوی کوي چه ځه د نبي کریم ﷺ سره براه راست بیعت کووم او کوم پیر چه دربارِ نبوي ته براهِ راست رسول نشي کولې هغه پیرنه دې. دویمه دعوی داده چه ځه د هر مړي سره خبرې کولې شم او ښودلې شم چه جنتي دې که دوزخي دې. اود مقتول نه د قاتل په باره کښې تپوس هم کولې شم. دریمه دعوی داده چه کله ځه حج له لاړم نو دربار نبوی کښې مې د پیغمبر علیه السلام په وړاندې یو څو مسئلې پیش کړې هغه ئې حل کړې او بیا نبي علیه السلام اوفرمائیل چه دا ځما او خپلې خبرې اولیکه چه دین هم مضبوط وي. او خلق ترینه فائده واخلي. اوځه خبرې نورې هم دي دهغې باره کښې نبي کریم ﷺ اوفرمائیل (اکتم في صدرک، (یعني ځان سره ئې اوساته) هلته کښې ناست ووم د روضه اطهر نه دمؤذن آواز راغې چه، آشهد، لفظ واوریدلې شو نو پیغمبر علیه السلام وفرمائیل چه دا حضرت بلال دې او چه، حي علي الفلاح ته اورسیدلو نو د مسجد نبوي نه مؤذن اذان شروع کړو. څلورمه دعوی داده چه کله ځه حج له لاړم نو ټولو انبیاؤ سره مې ملاقات اوخبرې اوکړې او دهغوي د دفن ځایونه نومونه په قران کښې وو او که نه ؤو. او د صحابه کرامو سره مې هم ملاقات او خبرې اوکړې. نو د شریعت په رڼا کښې ددې سړي څه حکم دې؟

المستفتي: نامعلوم............ ۱۵ جنوري ۱۹۷۵

الجواب: دا ټول کارونه ممکن دي بلکه واقع شوي هم دي ليکن غالباً دديٖ دعوي کونکي دهوکه باز او دروغژن وي.وهوالموفق

په طريقه چشتيه کښې قوالي او موسيقي نشته

سوال: علمائي دين ددې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه طريقه چشتيه والا د قوالۍ سره موسيقي هم کوي په دې کښې څه حَرج شته که نه؟

المستفتي: سيد عنايت الرحمان چارسده..... ۱۹۱۲۱۱۹۹۱

الجواب: موسيقي کول حرام دي د قرآن، احاديثو اود فقهې نه ددې حُرمت ثابت دې. ومن فعله فقد فعله علاجاً لا التذاذاً كشرب الخمر للتداوى.وقيل فعله جذباً لاهل الهنود.(۱) فافهم

د پير او استاذ يو شان حق دې

سوال: په سړي باندې د پير حق زيات وي که د استاذ؟ او که دواړه برابر دي؟

المستفتي: حافظ اخترعلي دارالعلوم گجرات مردان....۵ربيع الاول۱۴۰۵

الجواب: د پير او استاذ حق يوشان دې. شيخ عبدالحق محدث دهلوي په اشعة اللمعات کښې ليکلي دي چه طريقه او سلوک په علمِ ظاهر کښې داخل دي. فليراجع الى كتاب العلم.

د اولياؤ کرامت او په قبر سره فيض حاصلول

سوال: د ولي د وفات نه پس دهغه کرامت برقراروی که ختميږي؟ دارنګې د ,,شاه عبدالعزيز اور ان كى تعليمات،نومې کتاب په صفحه ۵۱ باندې ليکلي دي چه په اهلِ قبور کښې بعضې بزرگان په کمال کښې مستثنیٰ دی او د هغوي کمال په متواتر طريقې سره ثابت نه دي،دهغې بزرگانو نه د مدد غوختلو طريقه داده چه دهغه بزرگ د قبر په سر طرف باندې به گوته کيږدي

---

(۱) قال ابن عابدين وما يفعله متصوفة زماننا حرام لا يجوز القصد والجلوس اليه ومن قبلهم لم يفعل كذلك......قلت وفى التاتر خانيه عن العيون ان كان السماع سماع القرآن والموعظة يجوز وان كان سماع غناء فهو حرام باجماع العلماء ومن اباحه من الصوفيه فلمن تخلى عن اللهو وتحلى بالتقوىٰ واحتاج الى ذلك احتياج المريض الى الدواء وله شرائط ......والحاصل انه لارخصة فى السماع فى زماننا. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۳۶ جلد۵ كتاب الحظر والاباحة)

او د الم. نه تر مفلحون پورې به اووائي بیا به د قبر ښپو طرفته لاړ شي او امن الرسول نه تر آخر د سورة بقره پورې به اووائي او په ژبې سره به اووائي چه اې ځما حضرته د فلانکي کار دپاره. د الله په دربار کښې خه دعا اوزاري کووم تاسو هم دعا اوکړئ. بیا به قبلې ته مخ کړي او د خپل حاجت دپاره به د الله تعالی نه دعا اوغواړي. نو آیا دا طریقه چرته د حدیث نه ثابت ده او که خود ساخته ده؟ او په دې کښې د بزرګ نه سفارش کول ثابتیږي نو آیا دالله تعالی په دربار کښې دقیامت نه مخکښې د چا سفارش کیدېشي اوددې نه دا هم ثابتیږي چه مړی آوری او دعا هم کولې شي نو آیا دا صحیح ده؟ او دا کتاب محوله مولوی ظهیر الدین او حمد او تبصره د حضرت شاه رفیع الدین محدث دهلوي او تصحیح د مولانا سبحان محمود صاحب استاد کراچي.

المستفتی: خلیل الله زروبوی از تهائی لینډ............ ۲۵جنوري ۱۹۷۵

الجواب: محترم المقام السلام علیکم نه پس دا خبره واضحه وی چه د احادیثو نه دا ثابت دي چه په مرګ سره هغه عمل منقطع کیږي چه په هغې باندې ثواب او عذاب مرتب کیږي الاباذنه فی حق البعض، دارنګې داهم ثابت دي چه په قبر کښې مړي ته یو قسم حیات ورکولې کیږي چه په هغې سره د ثواب اوعذاب، ادراک او احساس کولې شي خبرې هم کولې شي اوریدل هم کولې شي البته په قرآن پاک کښې ډیرو داسې مسئلو ته توجه نه ده ورکړې شوې، دارنګې د احادیثو نه کرامت دمرګ نه پس او توسل هم ثابت دې چه د ټولو علمائې دیوبند متفقه عقیده ده. خلافاً للسلفیه والنجدیة او دعا هم کولې شي اګرچه مونږ ته دهغې علم نه کیږي. دهغوي نه فیض هم رسیږي او د استفاضې چه کومې طریقې مشائخو نه منقول وی نو هغې کښې دا ضروري دي چه د قرآن اوحدیث سره متصادم نه وی بلکه ټولو عملیاتو کښې دا قانون دې (لان النبي عليه السلام قرر الرقي التي لا تشتمل علي الكلمات الشركيه (۱) فافهم.

د خلاف شریعت پیر سره اقاله او متبع سنت پیرنه بیعت ضروري دي

سوال: د کوم پیرنه چه خلاف شریعت کارونه ثابت وي دهغه اتباع ضروري ده اویو طرفته کیدل ترې نه ضروري دي؟

المستفتي الحاج نیازولي شاه حسن خیل شمالي وزیرستان ۲رمضان ۱۴۰۵ھ

(۱) عن عوف بن مالک الاشجعي ..... فقال لاباس بالرقی مالم یکن فیه شرک .رواه مسلم. (مشکوٰة المصابیح ص۳۸۸ جلد ۲ کتاب الطب والرقی)

الجواب: د خلاف شریعت پیر نه بیعت کول یو هلاکونکې کار دې.﴿۱﴾ دهغه نه واپس کېدل او بل پابند شریعت او متبع سنت پیرنه بیعت کول ضروري دي. که دا پیر خوشحاله وي او که خفه وي. فقط

د بدعتي او جاهل پیرنه بیعت کول د بې برکتۍ او هلاکت باعث دي

سوال: یو بریلوي پیر دې چه ډېر مبتدع او مشرکانه عقائد ساتي د نبي علیه السلام د بشریت نه هم منکردې اوجاهل هم دې نوآیا داسې پیرنه بیعت کول جائزدی؟

المستفتي: گل محمد خان کوټ ادو مظفرګړه...... ۲۳\۴\۱۹۸۵ء

الجواب: داسې پیر چه نه پخپله عالم وي او نه علماؤ سره کیني دهغه نه بیعت کول حرام دي چه کوم پخپله کالاعمي دې نوروته به د الله تعالی لاره څه اوښائي.﴿۲﴾ نو چه کوم پیر غیرالله غیب دان مني او یا د سید البشر صلی الله علیه وسلم د بشریت نه منکر وي اودغیرالله په تسلط غیبي باندې ایمان ساتي یاسرود او موسیقي کوي نو دداسې پیر نه بیعت کول د بې برکتۍ او هلاکت باعث دي.

وهوالموفق

وجد غیر اختیاري امر دي

سوال: آیا د ذکر په وخت کښې وجد راتلل د ثواب کار دې؟ دداسې وجد په باره کښې د احنافو علماؤ څه رائې ده؟

المستفتي: سبحان الله آلو مردان.... یکم ربیع الثاني\۱۳۹۲ھ

﴿۱﴾ قال الشیخ محمد بن عبد الله الخاني الخالدی وایاک ان تصحب احداً من المدعین للطریق بلبس الزی اوتدعهم یاخذون علیک العهد فانهم اذی من الثعبان وذلک لانک تشهد الاذی من الثعبان فتاخذمنه حذرک ولا هکذا من ظهر مظهر الصلاح وهو فی الباطن شیطان فی زی انسان ...... والضابط فی تمیز الصادقین منهم من غیرهم اقامتهم الاعمال الشرعیه علی قانون المتابعة والتادب باداب اهل الطریق علی وفق سیر المشائخ الخ. (البهجة السنیة ص ۳۵ باب فی بیان المشیخة وادابها)

﴿۲﴾ قال الامام ولی الله الدهلوی وانما شرطنا العلم لان الغرض من البیعة امره بالمعروف ونهیه عن المنکر وارشاده الی تحصیل السکینة الباطنة وازالة الرذائل واکتساب الحمائد ثم امتثال المسترشد نه فی کل ذلک فمن لم یکن عالما کیف یتصور منه هذا. (القول الجمیل مع شفاء العلیل ص ۲۲ حکمت بیعت)

الجواب: وجد یو غیراختیاری امردې په سلف صالحین باندې هم راغلې دې لهذا په دې باندې انکار کول منکردې.﴿۱﴾

د وجد بعضې مسئلې

سوال: د وجد په حالت کښې چه یه قی وغیره باندې جمات خراب شي نو په دې سره جمات پلیت کیږئ او که نه؟ او آیا دا طریقه واقعي د ثواب او نجات باعث ده؟ او که د قران او حدیث نه خلاف ده؟

المستفتي: سبحان الله آلو مردان. یکم ربیع الثاني ۱۳۹۲ھ

الجواب: قئ کول په ډکه خولې سره پلیت او نجس دي﴿۲﴾ د کوم سړي په باره کښې چه د قې کولو یقین وي یا غالب گمان وی هغه جمات نه منع کول جائز دي که ذاکر وي. او که نه وی او که دا کار (وجد او قې) علاجاً ورفعاً للخطرات کوي نو د ثواب باعث دي او که بالخصوص هم دا ثابت گڼړی، یائي د التزام ما لایلزم درجې ته رسوی، نو بیا بدعت دې.﴿۳﴾ فقط

خلافِ شریعت سړې ولی الله نشي کیدلې

سوال: که یو سړې د راتلونکو حالاتو پیشنگوئي کوي چه په هغې کښې بعضې خبرې صحیح هم خیژي لیکن دهغه ظاهر هم د شریعت موافق نه دې او قول وفعل ئې هم د اسلام نه مخالف دې نو داسې سړې ولي الله کیدیشي؟

المستفتي: حضرت جمال کلرک افس گورنر هاؤس پشاور ۲۲ رمضان المبارک ۱۴۰۵ھ

الجواب: داسې سړې ولي الله منل دجاهل یامتجاهل کاردې.﴿۴﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه طحطاوی الوجد مراتب وبعضه یسلب الاختیار فلاوجه لمطلق الانکار وفی التاتار خانیة مایدل علی جوازه للمغلوب الذی حرکاته کحرکات المرتعش .(طحطاوی علی المراقی ص ۱۷۳ قبیل باب ما یفسد الصلاة)

﴿۲﴾ قال العلامه سید احمد طحطاوی انه لا فرق بین انواع القیئ سواء قاء من ساعته ام لا ......والصحیح انه حدث ونجس فی الکل کما فی الجلی .(طحطاوی علی المراقی ص ۴۹ فصل فی ماینقض الوضوء)

﴿۳﴾ قال العلامه ابن نجیم ولان ذکر الله اذاقصدبه تخصیص بوقت دون وقت او بشئ دون شئ لم یکن مشروعا حیث لم یردالشرع به لانه خلاف مشروع .(البحر الرائق ص ۱۵۹ جلد ۲ باب العیدین)

﴿۴﴾ قال العلامه محمد عبد العزیز الفرهاری الولی هو العارف بالله تعالیٰ وصفاته بحسب مایمکن ای بقدر الامکان المواظب ای الملازم علی الطاعات حتی قیل ان الولی الکامل لایترک المندوب ،المجتنب ای عن المعاصی حتی انه یخرج بالکبیرة واصرار الصغیر عن الولایة ،المعرض عن الانهماک ای الاستغراق فی اللذات والشهوات .الخ (النبراس شرح شرح العقائد ص ۲۹۵ کرامات الاولیاء حق)

قـــال رســـول الله صلی اللہ علیہ وسلم ما انزل الله داء الا انـــزل لـــه شـــفاء. (الحـــديث)

کتاب الطب والرقیة والتعویذ

...

كتاب الطب والرقية والتعويذ

د ظالم د پاره د ختم قران په وسيلې سره خيرې كول

سوال: عمرظالم او شرارتي سړې دې چه د زيد د تنګولو اوبې عزته كولواوخلقو په مخكښې دَشرمولو ډير كوشش كوي د هغه نه ځان خلاصول ګران دي آيا په شريعت كښې داسې سړې دپاره دخيرو په طور سره ختم القرآن جائز دې كه نه؟

المستفتي:سيدَ واچ ميكر بس اډه مردان...۶محرم ۱۴۰۳ھ

الجواب: د ظالم په حق كښې خيرې كول جائز دي.قال الله تبارک وتعالى لا يحب الله الجهر بالسوء من القول الا من ظلم(۱) كه د ختم القرآن په وسيلې سره وي او كه نه وي.فقط.

د مار د زهرو كوزولو منتر او د هغې حكم

سوال: بنده د مار د زهرو كوزولو يو عمل كوي چه د ډيرې مودې نه د يو بزرګ نه داسې راروان دې او دا عمل خالص په انساني همدردئ باندې دې د هر قسم مالى فائدو نه خالى دې تر اوسه مې هيڅ نه دي حاصل كړې. او تر ننه پورې دا عمل ناكامه شوې نه دې د عمل الفاظ دادي.بسم الله الرحمان الرحيم.كالا كهيرا كالابس جس كوكاتې كالا كرچړ بس.حضرت شيخ شرف الدين يحي منيري كى دهائى سې اتر بس اتر بس اتر بس، آيا دا الفاظ خو شركيه نه دي. ؟ ددې څه حكم دې؟او دا منتر جائز دې كه ناجائز ؟

المستفتي: محمد سرور اسماعيل پور بهكر پنجاب.... ۱۰ذيقعده ۱۴۰۴ھ

الجواب: كه دهائي ګفته وائي نو دا همت او عزيمت دې چه د مُباح عملياتو نه دي.(۲) او كه دهائي د بل څه نوم وي نو بيا مونږ خبر كړه. وهوالموفق.

---

(۱) (پ:۶ سورةالنساء ركوع:۱ آيت: ۱۴۸)

(۲) عن عوف بن مالک قال كنا نرقى في الجاهلية فقلنا يا رسول الله ﷺ (بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

د تيغ بندئ د تعويذ شرعي حيثيت

سوال: كه يو كس دخپل ځان د حفاظت د پاره د تيغ بندئ تعويذ كوي نو شرعاً ددې تعويذ څه حكم دې؟

المستفتي: نامعلوم.... ۱۲محرم ۱۴۱۱ھ

الجواب: دا بچاؤ په معجزه، كرامت، توجه او جادو سره كيدې شی‌«۱»«۲»

د مارلړم يا ليوني سپي دم او ډوريژو غيره مخصوص عمل جائز دې

سوال: (۱) كه چاله مار لړم ټک وركړي يا ئې ليونې سپي او چيچي په هغه باندې دم كول جائز دې كه نه؟(۲) كه جائز وي نو هر سړې دم اچولې شي او كه نه كوم سړي ته چه اجازت وي ؟ (۳) څمونږ په علاقه كښې چه ليونې سپې څوک او چيچي نو د صاحبزادګانو يوه كورنئ ده،هلته كښې ځي هغوي بيا لس تولې وريژي غوا ړي چه په اُلټه ميچنه باندې ميده شوې وي نو دهغې نه ګولئ جوړوې كړي هغه سړي له ئې په لاس كښې وركوي چه دا ورانې كړه او ګوره ورته او دې دم هم وائي. نو په هغه وريژو كښې هغه وينسته راوخيژي د كوم قسم رنګ والا سپي چه دې چيچلې وي. نو آيا ددې وريژو وغيره دا عمل د شريعت په رڼا كښې جائز دې كه نه؟

المستفتي:حاجي موسیٰ خان بازار مردان..... ۱۶ستمبر ۱۹۷۹ء

(بقيه حاشيه) كيف ترى فى ذلک فقال اعرضوا علي رقاكم لا باس بالرقاما لم تكن شر كا.
(ابو داؤد ص ۱۸۲ جلد ۲ باب ما جاء فى الرقى كتاب الطب)

«۱» په كوم تعويذ كښې چه جائز الفاظ وي هغه به جائز وي او په كوم تعويذ كښې چه شركيه او ناجائز الفاظ وي هغه به نا جائز وي.

لحديث عوف بن ما لک اعرضوا على رقاكم لا باس با لرقى ما لم تكن شر كاً.
(ابو داؤد ص ۱۸۶ جلد۲ باب ما جاء فى الرقى كتاب الطب) (از مرتب)

«۲» قال ابن عابدين (السحر) تعلمه و تعليمه حرام اقول مقتضى الا طلاق و لو تعلم لدفع الضرر عن المسلمين و فى شرح الزعفرانى السحر حق عندنا وجوده و تصوره و اثره و فى ذخيرة الناظر تعلمه فرض لرد ساحر اهل الحرب و حرام ليفرق به بين المرأة و زوجها وجائز ليوفق بينهما الخ
(ردالمختار هامش الدرالمختار ص ۳۳ جلد ۱ مقدمة الشامى)

الجواب: (۱) جائز دي لحديث عوف بن مالک رواه ابوداؤد﴿۱﴾ (۲) بغير اجازت نه حلت حاصليږي ليکن همت نه حاصليږي. ﴿۲﴾ (۳) جائز دي.﴿۳﴾

مار لړم چيچلي په پاړو د مول

سوال: که مار خوک او چيچل نو دهغه دمول په مور پلار يا کلي علاقې نور مسلمانان په قرآن او حديث سره افضل دي او که په پاړو باندې او دا جائز دي که نه؟

المستفتي: فضل کلام بازار تور ډهير مردان

الجواب: چه کوم دم او منتر د شرکيه کلماتونه خالي وي په هغې کښې هيڅ ګناه نشته لحديث عوف بن مالک قال رسول الله ﷺ اعرضو علي رقاکم لا باس بالرقى مالم تکن شركا(رواه ابو داؤد) ﴿۴﴾ باقي د نيک او بد او قرآن او غير قران د امتياز او فرق کولو نه دچاانکار نشته. وهوالموفق

د شيخ بابر د خنګل لښتې په درد والا ځائې باندې مږل

سوال: ديو سړي سره د شيخ بابر رحمه الله د خنګل يوه لښته ده.او د زخمونو او دردونو دپاره ئې په دې طريقه استعمالوي چه بس خلق راځي او هغه لښته په درد والا ځائې باندې ګرځوي نو آيا دا شرک نه دې يو مولوي صاحب به هم دَخپلو جوړونودَ درد دپاره دااستعمالوله نو ماورته د شرک اووئيل هغه دا حديث اووې انما الا عمال بالنيات، نو آيا ددې حديث په رنړا کښې دا عمل صحيح

﴿۱﴾ عن عوف بن مالک قال کنا نرقى فى الجاهلية فقلنا يا رسول الله ﷺ كيف ترى فى ذلک فقال اعرضوا علي رقاكم لا بأ س با لرقا ما لم تكن شركا(ابوداؤد ص ۱۸۶ جلد ۲ باب ما جاء بالرقى)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن القيم الجوزية ان الاذكار و الايات او الادعية التى يتشفى بها وير قى بها هى فى نفسها نافعة شافعةولكن تستدعى قبول المحل وقوة و همة الفاعل ...... و كان للراقى نفس فعالة و همة مؤثرة فى ازالة الداء. (الجواب الكافى لابن القيم ص ۱۰ دواء العى السوال)

﴿۳﴾ يدل عليه ما فى الهندية قال شهاب الدين الاذامى لا بأس با حراق الغثاء الملتقط من الطريق وادارته حول من اصابته العين و نظيره صب الشمع فوق الصبى الخائف قال الشيخ اللبارى انما يباح اذا لم يرا لشفاء منه كذا فى القنيه(فتاوى هنديه ص ۳۵۶ جلد ۵ الباب الثامن عشر فى التداوى والمعالجات كتاب الكراهية)

﴿۴﴾ (ابوداؤد ص ۱۸۶ جلد ۲ باب ما جاء فى الرقى كتاب الطب)

کیدلې شي چه هغه وائي دا څه تبرکاً استعمالوم شرکاً نه ددې شرعي حیثیت څه دې؟

المستفتي: عبدالوهاب سکنه زړه میانه نوشهره......... ۳ ربیع الاول ۱۳۸۹ھ

الجواب: دا عمل شرک نه دې بلکه تبرک دې. والتبرک لیس بشرک لثبوته باشعار النبي ﷺ ولباسه ووضوءه و دمه وفضلاته وغیر ذالک. لیکن په تبرکات ثابته کښې ددې تبرک هیڅ اصل نشته نو لهذا نه په دې لښته کښې تبریک شته کما عند الفرقة القبریة او نه په کښې تشریک شته کما عند الفرقة النجدیة ولنعم ماقیل الجاهل اما مفرط واما مفرط او ددې حدیث نقل کول دلته کښې بې محله دي البته انا عند ظن عبدي بي(۲) حدیث څه ناڅه مناسبت لري. فقط

د مریض د شفا د پاره د قرآن شریف سره اوبه تلل

سوال: بخدمت اقدس جناب مفتي صاحب دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک. ما پر له پسې دوه نسخې د قرآن مجید په خپلو لاسونو باندې اولیکلې اوس پته نشته چه خلقو ته څنګه معلومات اوشو چه دا قلمي نسخې دي اوس خلق راځي دا د تلې په یو طرف کښې کیږدي او بل طرفته ورسره اوبه وزن کوی او وائي چه کله دا اوبه مریض باندې او څکولې شي یا په نورو اوبو کښې ملاؤ شي او مریض له پرې غسل ورکړیشي نو هر څنګه مرض چه وي شفا ورته کیږي. نو آیا په دې تول کولو او وزن کولو به خو د قرآن مجید احترام ختمیږي نه او ایا دا عمل جائز دې؟ مهرباني اوکړئ شرعي حکم واضح کړئ چه څه ئې خلقو ته اووایم. بینو اتوجروا

المستفتي: نائب صوبیدار شیر محمد قریشي دوبیرن کلان راولپنډي ۱۹۲۹ء ۱۹/۵/۱۰

الجواب: د قران مجید تول کول سپکوالې نه دې نه شرعاً او نه عرفاً نو په دې

(۱) عن عثمان بن عبدالله بن موهب قال ارسلني اهلي الى ام سلمه بقدح من ماء و كان اذا اصاب الانسان عين اوشيئ بعث اليها مخضبه فا خرجت من شعر رسول الله ﷺ و كانت تمسكه في جلجل من فضة فخضخضته له فشرب منه قال فا طلعت في الجلجل فرأيت شعرات حمراء. رواه البخاری.
(مشكواة المصابيح ص ۳۹۱ جلد ۲ باب الطب والرقى)

(۲) عن ابي هريرة قال قال رسول الله ﷺ يقول الله تعالى انا عند ظن عبدي بي و انا معه اذاذكرني فان ذكرني في نفسه ذكرته في نفسي وان ذكرني في ملأذكرته في ملأخير منهم. متفق عليه
(مشكواة المصابيح ص ۱۹۶ جلد ۱ باب ذكر الله و التقرب اليه)

عمل هیڅ مسئله نشته دې خو په دې شرط چه د عبادت او ثواب په نیت سره نه وي بلکه د عمل او علاج په ارادې سره وي.﴿۱﴾ والدليل علي جواز العمليات تقرير النبي ﷺ الرقي اللتي صح مضمونها﴿۲﴾ فقط

د فکر، وسوسې او پریشانۍ د پاره وظیفه

سوال: څه غواړم چا ماسره د یو څیز غم نه وي لیکن طبیعت مې داسې جوړ شوې دې چه د معمولي خبرې سره سخت فکر او پریشاني وي چه څما د برداشت نه بهر وي مثلاً جامې لرې خیرنې وي یا بل څه معمولي خبره چه بالکل د فکر قابله نه وي او ماته سخت فکر جوړیږي. او حال دا دې چه څه د زړه نه بالکل فکر نه غواړم او دا وسوسې راته راځي او سخته پریشاني راته جوړیږي. لهذا تاسو حضرات د دې غیر اختیاري، نفساني او شیطاني پریشانۍ په باره کښې څه حل راولیږئ؟ او دَ دعا ګانو خصوصي درخواست کوم.

المستفتي: عبدالرشید فورت ایئر میډیکل هاسټل نمبر ۲ پشاور یونیورسټي ۱۹۷۹ء ۲۶\۴۱

الجواب: ته لا حول ولاقوة الا بالله. په کثرت سره وایه او الم نشرح سورة کم نه کم یولس ځلې وایه او څه موده پورې یو ناني علاج هم اوکړه. فقط.

په مونځ کښې د وسوسو لرې کولو د پاره وظیفه

سوال: ماته په مونځ کښې وسوسه راځي او خیال راځي چه بس مونځ پریږدم ډیر زیات فکر مند یم چه دا وسوسې به څنګه ختمې شی؟ څه حل راته راولیګئ ډیره مهرباني به وي.

المستفتي: عبدالرشید کامران جنرل سټور.... ۵ ربیع الثاني ۱۳۹۶

﴿۱﴾ قال ابن عابدين اختلف فى الاستشفاء با لقرآن بان يقرأ علي المريض او الملدوغ الفاتحة او يكتب فى ورق و يعلق عليه او فى طست و يغسل و يسقى و عن النبى ﷺ انه كان يعوذ نفسه قال رضى الله عنه وعلي الجواز عمل الناس اليوم و به وردت الاثار.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص۲۵۷ جلد ۵ قبيل فصل فى النظر كتاب الحظر والاباحة)

﴿۲﴾ عن جابر قال نهى رسول الله ﷺ عن الرقى فجاء ال عمر و بن حزم فقالوا يا رسول الله ﷺ انه كانت عندنا رقية نرقى بها من العقرب وانت نهيت عن الرقى فعرضوها عليه فقال ما ارى بها بأسا من استطاع منكم ان ينفع اخاه فلينفعه رواه مسلم وايضاً عن عوف بن مالك الاشجعى قال كنا نرقى فى الجاهلية فقلنا يارسول الله كيف ترى فى ذلک فقال اعرضوا على رقاكم لا باس بالرقى ما لم يكن فيه شرک رواه مسلم(مشكواة المصابيح ص۳۸۸ جلد ۲ كتاب الطب والرقى)

الجواب: ستا دا وسوسې بدمنل او ددې د نه راتللو آرزو كول دا عين ايمان دي كما في حديث مسلم نعم ذاک صريح الايمان(۱) (مشکواۃص۱۹)
دا نه کفر دې او نه گناه ده ته اعوذ بالله من الشطن الرجيم لا حول ولاقوة الا بالله العلي العظيم. هره ورځ اويا ځلې وايه او حلال خوراک کوشش کوه.
وهوالموفق

دمونه او تعويذونه د احاديثو نه ثابت دی

سوال: دم درود، تعويذونه وغيره چه هرقسمه وي د محبت، دشمنۍ، اولاد پيدا كيدلو، بيمارئ او روزګار پيدا كيدلو دپاره چه وي د قرآن او حديث په حوالې سره صحيح دي كه نه؟ او رسول ﷺ څوک دم كړې دي؟ يائې چا ته د تعويذ حكم كړې دې؟ د قرآن او حديث په حوالې سره خبر راكړئ.
المستفتي: عبدالشكور.... ۹۱۵۱۱۹۷۳

الجواب: واضحه دې وی چه پيغمبر عليه السلام بيماران دم كړي دي او صحابه كرام رضي الله عنهم ته ئې د دم وئيلو اجازت وركړې دې او صحابه كرامو رضي الله عنهم بيماران دم كړي دي او دا ټولې خبرې په بخاري شريف وغيره كتبې صراحةً موجود دې(۲) دارنګې هغه عمليات چه په خلافِ شريعت كلماتو باندې مشتمل نه وي هغه ئې هم جائز ګرځولې دي. لحديث مسلم اعرضوا علي رقاكم لا باس

---

(۱) عن ابی هريرة رضی الله عنه قال جاء ناس من اصحاب رسول الله ﷺ الی النبی ﷺ فسئلوه انا نجد فی انفسنا ما يتعاظم احدنا ان يتكلم به قال او قد وجدتموه قالوا نعم قال ذاک صريح الايمان. رواه مسلم. (مشكواة المصابيح ص ۱۸ جلد ۱ باب فی الوسوسة)

(۲) (۱) عن عائشة ان النبي ﷺ كان ينفث على نفسه فی المرض الذی مات فيه بالمعوذات فلما ثقل كنت انفث عليه بهن وامسح بيد نفسه لبركتها فسالت الزهری كيف ينفث قال كان ينفث على يديه ثم يمسح بهما وجهه(۲) وعن ابی سعيد الخدری ان ناساً من اصحاب النبي ﷺ اتوا على حي من احياء العرب ...... اذ لدغ سيد اولئک ...... فجعل يقرأ بام القرآن و يجمع بزاقه و يتفل فبرأ الخ (۳) عن عائشه قالت امرنی النبی ﷺ او امر ان يسترقی من العين (۴) عن ام سلمة ان النبی ﷺ رای فی بيتها جارية فی وجهها سفعة فقال استرقوا لها فان بها النظرة الخ (۵) عن عائشة قالت كان النبی ﷺ يعوذ بعضهم يمسحه بيمينه اذهب الباس رب الناس واشف انت الشاف لا شفاء الا شفاءک شفاء لا يغادر سقماً. وهكذا احاديث اخر فی هذا الكتاب (صحيح البخاری ص ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶ جلد ۲ كتاب المرضی)

بالرقي مالم یکن فیه شرک(۱) دارنګې تعویذ لیکل او مرئ وغیره ته زوړندول د صحابه کرامو نه ثابت دي. لحدیث عبدالله بن عمرو بن العاص (رواه ابوداؤد) (۲) لهذا په دې سره انکار کول غلط فهمي یابد فهمي ده. وهوالموفق

د وسوسې لرې کولو د پاره د مطالعې کتاب

سوال: (موت کے وقت) دا تصنیف د مفتي محمد شفیع صاحب رحمه الله دې دا کتاب به کومم ځائې کښې ملاؤ شي یا د وسوسو لرې کولو دپاره بل کتاب اوښایئ؟

الجواب: دا کتاب د دارالعلوم کراچي نه راوغواړئ او د وسوسو دلرې کولو دپاره د احیاء العلوم کتاب عاشر، مطالعه اوکړي.

د خوفِ خداوندی پیدا کیدلو طریقه

سوال: د خوفِ خداوندي پیدا کولو ذریعه اوښایئ؟ مهرباني به وی.

السائل: پانده خان لکي مروت...۲۵ذي الحجه۱۴۹۲ھ

الجواب: د الله تعالی په وعیدونو باندې په مشاهداتو کښې یقین او عقیده ساتل او په دې خیال باندې څه وخته پورې (۲۰، ۲۵منټه) کلک پاتې کیدل د خوف باعث دي. (۳) وهوالموفق

خیالاتِ فاسده او د هغې د پاره وظیفه

سوال: ماته ډیر ناجائز او بد خیالونه راځي آیا په دې سره نکاح ماتیږي؟ څه وظیفه راته هم اوښایئ.

السائل: شیر جان شهبازخیل بنوں.... ۱۳۹۲ھ

---

(۱) (مشکواة المصابیح ص۳۸۸ جلد ۲ کتاب الطب و الرقی)

(۲) عن عمروبن شعیب عن ابیه عن جده ...... وکان عبد الله بن عمر ویعلمهن من عقل من بنیه ومن لم یعقل کتبه فاعلقه علیه .(ابوداؤد ص ۱۸۷ جلد ۲ باب کیف الرقی کتاب الطب)

(۳) عن ابی بن کعب قال کان النبی صلی الله علیه وسلم اذا ذهب ثلثا اللیل قام فقال یا ایها لناس اذکر وا الله اذکروا الله جاءت الراجفة تتبعها الرادفة جآء الموت بما فیه جاء الموت بما فیه رواه الترمذی . (مشکواة المصابیح ص ۴۵۷ جلد ۲ باب البکاء والخوف)

الجواب: که دا خیالات فاسده غیر اختیاري وي نو د حدیث په بنیاد سره ته ګناه ګار نه ئې (۱) او علاج دديِ دادي چه اعوذ بالله من الشیطن الرجیم ومن شرنفسی ومن شر فرجي ولاحول ولاقوة الا بالله العلي العظیم روزانه کم نه کم اویا ځلې وایه. فقط

د عثماني ډلې دَ جائزتعویذونو او دمونو لره ناجائز ګرځول (الحاد) دي

سوال: تعویذ جائز دې که نه؟ ځکه چه عثمانی ډلې والا دې باره کښې رسالې لیکلې دي چه دا شرک او ناجائز دي نو تاسو پوره وضاحت اوکړئ.

المستفتي:محمدیوسف ملک آباد جدون صوابي یکم \ذي الحجه۱۴۰۲ه

الجواب: دا کومې مسئلې چه د حزب الله پارټۍ مشر پروفیسر عثماني یا ډاکټر او کیپټن عثماني شائع کوي ټولې د شریعت نه خلاف دي. دا خلق د قرآن او حدیث خود ساخته (د علماء امت نه خلاف) تشریح کوي. کوم تعویذونه چه خلافِ شریعت نه وي هغه جائز دي. (۲) او جائز د مونه ناجائز ګرځول الحاد او بې دیني ده. (۳) فقط

---

(۱) عن ابن عباس ان النبی ﷺ جاءه رجل فقال انی احدث نفسے با لشٔی لان اکون حممة احب الی من ان اتکلم به قال الحمد الله الذی ردا مره الی الوسوسة رواه ابوداؤد .
(مشکواةالمصابیح ص ۱۹ جلد ۱ باب فی الوسوسة)

(۲) عن عوف بن مالک قال قال رسول الله ﷺ اعرضوا علی رقاکم لا با س بالرقی ما لم تکن شرکاً .(ابو داؤد ص ۱۸۶ جلد ۲ باب ما جاء فی الرقی کتاب الطب) و عن عمر و بن شعیب عن ابیه عن جده ......وکان عبدالله بن عمرویعلمهن من عقل من بنیه و من لم یعقل کتبه فاعلقه علیه.
(ابوداؤد ص ۱۸۷ جلد۲باب کیف الرقی کتاب الطب)

(۳) عن عائشة قالت امرنی النبی ﷺ او امر ان یستر قی من العین .(بخاری)و عن عائشة قالت کان النبی ﷺ یعوذ بعضهم بمسحه بیمینه اذهب الباس رب الناس واشف انت الشاف لا شفاء الا شفائک شفاءً لا یغادر سقما(واحادیث اخر فی هذا الباب).(صحیح البخاری ص ۸۵۵'۸۵۶ جلد۲ کتاب المرضی) . قال ابن عابدین و لا باس با لمعاذات اذا کتب فیها القرآن او اسماء الله تعالٰی و یقال رقاه الراقی رقیاورقیة اذا عوذه و نفث فی عوذه قالوا و انما تکره العوذه اذا کانت بغیر لسان العرب و لا یدری ما هو و لعله یدخله سحر او کفر او غیر ذلک و اما ما کان من القرآن او شی من الدعوات فلا باس به .
(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۲۵۷ جلد ۵ قبیل فصل فی النظر کتاب الحظر ولاباحة)

په ابجد سره قرآن لیکل او د څناورو په غاړه کښې تعویذ آویزان کول

سوال: قرآن د لفظ او معنیٰ دواړو نه عبارت دې نو آیا د قرآن لیکل د ابجد په حساب سره جائز دي که نه؟(٢) چه یو آیت اولیکلې شي او په کپړه کښې اوګنډلې شي اوتعویذ جوړ شي نو آیا داسې تعویذ دڅناور په غاړه کښې جائز دي که نه لکه غوا وغیره؟ بینوا توجروا.

المستفتي: متعلم دارالعلوم حقانیه......یکم ١ربیع الثاني ١٤٠٢هـ

الجواب: (١) داسې لیکل دقرآن په الفاظو باندې د لالت کوي او په رسمي او موروثي قرآن باندې دلالت نه کوي نو په هغې باندې د مصحف اطلاق نشي کیدلې لکه څنګه چه په (٧٨٦) باندې د بسم الله اطلاق نه کیږي. (٢) ممنوع او ناجائز خو د کلماتو مبارکه توهین دې حیواناتو او ماشومانو ته آویزان کولې نه. ځکه چه عبدالله بن عمرو بن العاص خپلو ماشومانو ته داسې تعویذ آویذان کړې وو چه په مبارکو الفاظو باندې مشتمل وؤ.(رواه ابوداؤد) ﴿١﴾ وهوالموفق

تعویذونه لیکل او په هغې باندې اجرت اخستل

سوال: تعویذونه لیکل په شریعت کښې څنګه دي؟ او پیسې پرې اخستل څنګه دي؟ وضاحت اوکړئ.

المستفتي: شاه محمد لانډهي کراچي نمبر ٢٢حسین ټیکسټائل مل٥١٤١١٩٧٣

الجواب: دکومو تعویذونو مضمون چه شرعي وي د هغې لیکل جائزدي للتعامل ولحدیث عبدالله بن عمرو بن العاص (رواه ابوداؤد) ﴿٢﴾ او اجرت اخستل پرې هم جائزدي. لان الکتابة صنعة من الصناعات فافهم،﴿٣﴾ وهوالموفق

﴿١﴾ کان عبد الله بن عمر ویعلمهن من عقل من بنیه و من لم یعقل کتبه فا علقه علیه.
(ابوداؤد ص ١٨٧ جلد ٢ باب کیف الرقی کتاب الطب)
قال ابن عابدین و علی الجواز عمل الناس الیوم و به وردت الاثار و لا باس بان یشد الجنب و الحائض التعاوید علی العضد اذا کانت ملفوفة.
(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ٢٥٧ جلد ٥ قبیل فصل فی النظر کتاب الحظر و الاباحة)
﴿٢﴾ و کان عبد الله بن عمر و یعلمهن من عقل من بنیه و من لم یعقل کتبه فا علقه علیه.
(ابوداؤد ص ١٨٧ جلد ٢ باب کیف الرقی کتاب الطب)
﴿٣﴾ عن ابن عباس ان نفراً من اصحاب رسول الله ﷺ مروا بماء فیهم لدیغ (بقیه حاشیه اگلے صفحه پر)

د ناجائزه کلماتو او باطلو عقیدو نه خالي ختم خواجګان جائز دي

سوال: ځمونږ په جمات کښې امام صاحب ختم خواجګان کوي، مهرباني او کړئ د قرآن او حدیث په رڼا کښې مدلل جواب راکړئ چه دا جائز دي که نا جائز دي؟

المستفتي: محمد سراج پشاوري متعلم دار العلوم حقانیه...١٠١٤١١٩٧٣

الجواب: که دا ختم په ناجائزه کلماتو باندې مشتمل نه وي لکه یا عبد القادر جیلاني شیئًا لله او د روحونو د حاضریدلو د عقیدې نه خالي وي نو جائز دي. ﴿١﴾ فقط

د وسوسو لرې کیدلو د تدریس او مطالعې د شوق د پاره وظیفه

سوال: بنده د علم شوق لرې لیکن وسوسه ډیره راځي تر دې چه ډیر کرته مطالعه هم هیره شي په تدریس کښې هم خبره هیره شي په تقریر کښې هم تکلیف وي او په تدریس او تقریر کښې ویره ډیره لرې، نو کومه وظیفه چه مناسب وي هغه اولیکئ. مهرباني به وی؟

المستفتي: لعل مرجان مدرسه حمادیه ډرګ کالوني ٢

کراچي نمبر ٢٥،٢٥ شوال ١٤٠٤١هـ

(بقیه حاشیه) او سلیم فعرض لهم رجل من اهل الماء فقال هل فیکم من راق ان فی الماء رجلا لدیغا او سلیما فانطلق رجل منهم فقرأ بفاتحة الکتاب علی شاء فبرأ فجاء بالشاء الی اصحابه فکرهوا ذلک و قالوا اخذت علی کتاب الله اجراً حتٰی قدموا المدینه فقالوا یا رسول الله اخذ علی کتاب الله اجراً فقال رسول الله ﷺ ان احق ما اخذتم علیه اجراً کتاب الله. وهکذا فی باب هل یو اجر الرجل نفسه من مشرک فی دار الحرب. باب الاجارات.

(صحیح البخاری ص ٨٥٤ جلد ٢، ص ٣٠٤ جلد ١ باب الرقی بالقرآن و المعوذات)

قال ابن عابدین لان المتقدمین المانعین الاستجار مطلقا جوزوا لرقیة بالاجرة و لو با لقرآن کما ذکره الطحاوی لانها لیست عبادة محضة بل من التداوی.

(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ٣٩ جلد ٥ مطلب الاستیجار علی الطاعات کتاب الاجارة)

و فی الدر المختار و فیها استاجره لیکتب له تعویذًا لاجل السحر جاز ان بین قدر الکاغذ والخط و کذا المکتوب. (الدرالمختار ص ٢٣ جلد ٥ مطلب فی اجرة صک القاضی و المفتی)

﴿١﴾ قال العلامه ابن نجیم و فی البزازیه قال علماؤنا من قال ارواح المشائخ حاضرة تعلم یکفر.

(بحر الرائق ص ١٢٤ جلد ٥ احکام المرتدین)

الجواب: دا کلمه اعوذبالله من الشیطن الرجیم ولاحول ولاقوة الا بالله العلی العظیم. روزانه سحر وخت کښې سل ځلې وایه او د ماسخوتن د مونځ نه پس یوولس ځلې سورة کوثر لوله. امید دې چه الله کریم خپل کرم اوکړی. وهوالموفق

د الکوحل په سیاهئ سره تعویزونه او ساختونه لیکل

سوال: علمائې دین دې مسئله کښې څه فرمائي چه خط وکتابت د تعویذونو او ساختونو په داسې سیاهئ سره کول چه سپرټ پکښې ګډ شوې وي څه حکم لري؟

المستفتي: مولوي محمدصدیق قلعه عبدالله تحصیل ګلستان ضلع پشین ۲۳ شوال ۱۴۰۴ھ

الجواب: ترڅو پورې چه دا معلومه شوې نه وي چه دا الکوحل چه د سیاهئ، دوایئ او عطرو سره ګډ شوې د انګوري دي که کهجوري نو هغه وخت پورې د استعمال د حرمت فتوی نه شي ورکولې کیدې. والوجه فیه ان الکوحل من اقسام الخمر فیکون حکمه حکم الخمر فافهم، وهوالموفق

د عشق مجازي نه د نجات د پاره وظیفه

سوال: ځمایو دوست دې چه دیوبې ډیرې هلک په عشق کښې مبتلا دې د شپې وخت کښې هغه سبق وائي او تقریباً د شپې لس نیمو بجو (۱۰:۳۰) پورې یو ځائې وي. د چهټئ په وجه باندې عاشق ته سخت تکلیف وي او هغه د راشتنې عشق دعوې کوي او د غلطو خیالاتونه د براءت اظهار کوي. ډیر پوهولو سره هم منلو ته تیار نه دې نو درخواست دې که څه وظیفه اوښائي نو ډیر ښه به وی؟

المستفتي: خالد الرحمان کوهاټ.... ۱۲ ربیع الاول ۱۴۰۱۰ھ

الجواب: ددې عاشق دپاره مناسب دي چه آیت زین للناس... تا... حسن المآب (۱) د ماسخوتن مونځ نه پس یوولس ځلې اووائي او پر سینه باندې دې دم کړې چه الله تعالی ورته ددې خراب انجام نه نجات ورکړې. وهواموفق

---

(۱) (پ:۳ سورة ال عمران رکوع: ۱۰ آیت: ۱۴)

د ویرې او قوتِ حافظې وظیفه

سوال: په بنده باندې بعضې وختونو کښې ویره راځي.او قوتِ حافظه م هم کمزورې ده ددې باره کښې څه وظیفه اوښایئ مهرباني به وي.

المستفتي: نامعلوم.......۱۳جمادي الثاني ۱۴۱۰ھ

الجواب: د ویرې ختمیدو دپاره "یا وهاب" څوارلس ځل وایه،اوپه یوائې والی کښې "یاجبار" ۲۱ ځلې وایه او د حافظې د قوي کیدلو دپاره د ماسخوتن دَمونځ نه مخکښې یا روستو یوولس ځلې سورة کوثر وایه. وهوالموفق

په آئینه کښې د غل معلومولو حکم

سوال: بعضې عاملان په آئینه کښې غَل معلوموي نو آیا په دې یقین کول جائز دي.اګرچه هغه غل بیا د غلا اقرار هم اوکړي. ددې شرعي حکم څه دې؟

المستفتي:عبد الحنان بار ګل خیل وانا ډیره اسماعیل خان۲۲رمضان۱۴۱۰ھ

الجواب: دا عامل او په ده باندې اعتماد کولو والا دواړه مردود الشهادة دي دا عمل د کهانت یوه شعبه ده ﴿۱﴾ په دیکښې بعضې وخت کښې د واقعې سره برابر او موافق مشاهده کیږي او کله مخالف بلکه ډیر کرته عامِل او غل د مشهورتیا دپاره یوه معاهده کوی.وهوالموفق

جائزو کلماتو والا تعویذونه اویزان کول جائز دی

سوال: څمونږ ځائې کښې یو مولانا صاحب دې هغه وائي چه تعویذونه آویزان کول که قراني آیاتو نه او د الله تعالی نومونه هم وي خو شرک دې او ناجائزدي. شرعاً ددې حکم اوښایئ؟ بینوا توجروا

المستفتي:عبدالرزاق دوحه قطر دوحان المانع کیپ...۱۹\۲\۱۱ ۱۴۰ ۱ھ

﴿۱﴾ (قوله والکهانة) وهی تعاطی الخبر عن الکائنات فی المستقبل و ادعاء معرفة الاسرار قال فی نهایة الحدیث و قد کان فی العرب کهنة کشق و سطیح فمنهم من کان یزعم ان له تابعاً یلقی الیه الاخبار عن الکائنات و منهم انه یعرف الامور بمقدمات یستدل بها علی موافقها من کلام من یساله او حاله او فعله و هذا یخصو نه با سم العراف کا لمدعی معرفة المسروق و نحوه و حدیث من اتی کا هنا یشمل العراف و المنجم والعرب تسمی کل من یتعاطی علماً دقیقاً کا هنا و منهم من یسمی المنجم و الطبیب کاهنا. (ردالمحتار ص ۳۴ جلد ۱ مطلب فی الکهانة مقدمه)

الجواب: ناجائز تعویز حرام دي او جائز تعویذ چه په هغې کښې د قرآن الفاظ وي یا نور څه جائز الفاظ لیکلي شوي وي نو هغه جائز دي.
لما رواه ابوداؤد ص ۵۴۳ ج ۲ کتاب الطب و کان عبدالله بن عمرو یعلمهن من عقل من بنیه و من لم یعقل کتبه فاعلقه علیه ﴿۱﴾ قلت و اما التمائم فهی الخرزات کما صرحوا به و ما اشتملت علی الکلمات الشرکیه فلیراجع الی شروح الاحادیث ﴿۲﴾ و هو الموفق

د نوک په ذریعې سره غل یا نور کارونه معلومول

سوال: څمونږ په علاقه کښې یوه زنانه ده هغه په نوک باندې رنګ اولګوي او وائي چه زه دَم وایم ته دې ته ګوره چاچه په تا باندې تعویذ کړې وي یائې درنه غلا کړې وي هغه به پکښې راځي ته به ئې اووینې.او ګوره هغه فلانکې قبر کښې تعویذ ورمنډي. دا فلانکې ستا دشمن دې. په دې طریقې سره د خلقونه پیسې ګټي او خلقو کښې دشمني خوروي،ددې شرعي حیثیت څه دې؟
بینوا توجروا
المستفتي:صوفي شاکر الله پریمئر شوګر ملز مردان...۲۴ذي قعده ۱۴۰۸ھ

﴿۱﴾ (ابوداؤد ص ۱۸۷ جلد ۲ کتاب الطب باب کیف الرقی)

﴿۲﴾ قال العلامه ابن عابدین (قوله التمیمة المکروهة) اقول الذی رأیته فی المجتبیاالتمیمة المکروهة ما کان بغیر القرآن و قیل هی الخرزة التی تعلقها الجاهلیة . فلتراجع نسخة اخری . وفی المغرب و بعضهم یتوهم ان المعاذات هی التمائم و لیس کذلک انما التمیمة الخرزة و لا بأس با لمعاذات اذا کتب فیها القرآن او اسماء الله تعالی و یقال رقاه الراقی رقیا ورقیة اذا عوذه و نفث فی عوذته و انما تکره ا لعوذه اذا کانت بغیر لسان العرب و لا یدری ما هو و لعله یدخله سحراو کفر او غیر ذلک و اما ما کان من القرآن او شیٔ من الدعوات فلا بأس به ...... و فی الشلبی عن ابن الاثیر التمائم جمع تمیمة و هی خرزات کانت العرب تعلقها علی اولادهم یتقو ن بها العین فی زعمهم فا بطلها الاسلام الخ
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۵۷ ، ۲۵۸ جلد ۵ قبیل فصل فی النظر کتاب الحظر و الاباحة) .
قال العلامه آلوسی و عند ابن المسیب یجوز تعلیق العوذة و رخص الباقر فی العوذة تعلق علی الصبیان .
روح المعانی و فی فردوس دیلمی ص ۲۰ لابأس بتعلیق التعویذ من القرآن رواه ابو نعیم عن عائشة رضی الله عنها . و هکذا فی سنن الدارمی ص ۲۱۱ و مصنف عبد الرزاق ص ۳۴۵ .(مرتب)

الجواب: دا عمل ناجائز دي.﴿۱﴾ ځکه چه دیکښې داخطره ده چه پاک سړی باندې تهمت اولګوی او بدنام شي. فقط. وهوالموفق

د عاملانو نه علاج او د تعویذونو حکم

سوال: (۱) دلته د بعضې عاملانو دا طریقه ده چه بیماران ورته راشي نو هغه کتاب اوګوري او د کتاب کتلو نه پس معلومه نه ده چه د جناتو په مدد سره یا څه نور حساب کتابِ سره بیمارته وائي چه په تا باندې د پیریانو غلبه ده یا نور څه دَ جادو اثر دې او بعضې خو تر دې پورې ښائی چه د فلانکې مُلک نه پیرې راغلې دې یا فلانکې په تا باندې جادو کړې دې ددې څه حکم دې؟ (۲) که عاملان دا کارونه د پیر یانو په مدد سره کوي او دا مریض پرې عمل او کړي او په دیکښې دبل چا نقصان هم نه وي نو بیا دا عمل شرعاً څنګه دې؟ (۳) که په تعویز کښې ګمنامه نقشې وي چه وئیلې نه شی نه نو دهغې څه حکم دې؟ (۴) په عاملانو باندې علاج کول څنګه دي؟

المستفتي: عبدالحمید ډي آئي خان..... ۱۲ شوال: ۱۴۰۴ھ

الجواب: غالباً دا الفاظ عوامو ته دهوکې ورکولو دپاره استعمالیږي سیوا د افتاء او دوائی علاج کولو او د خوب د تعبیر نه. (۲) دا هم دهوکه ورکول دي شرک نه دي پیریان په معالجاتو او الهاماتو کښې د انسانانو درجوته رسیدل نشي کولې.(۳) داسې تعویز ممنوع نه دې.﴿۲﴾ لعدم تیقن اشتماله علي الکلمات االشرکیه لیکن دوکه ورکول دي. (۴) ځان ساتل تري نه ضروري دي. وهوالموفق

د ایمان په باره کښې د وسوسو او وهمونو وظیفه او علاج

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه مثلاً دهغه په زړه کښې د توهین رسالت.او توهینِ صحابه کرام ﷢ وهمونه او وسوسې

﴿۱﴾ قال ابن عابدین و منهم انه یعرف الامور بمقدمات یستدل بها علی موافقها من کلام من یساله او حاله او فعله و هذا یخصو نه با سم العراف کا لمدعی معرفة المسروق و نحوه الخ
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۴ جلد۱ مطلب فی الکها نة مقدمه)

﴿۲﴾ عن عوف بن مالک قال قال رسول الله ﷺ اعرضوا علی رقاکم لا باس بالرقی ما لم تکن شرکاً
.(ابوداؤد ص ۱۸۶ جلد ۲ باب ما جاء فی الرقی کتاب الطب)

څی راځي. مثلاً چه کله دده خوا کښې د پیغمبر علیه السلام او صحابه کرام رضی الله عنهم دا ښائسته او صاف بیان شي لکه دان رسول الله صلی الله علیه وسلم کان اکحل العینین و ان عائشة رضی الله عنها کانت بکرة نو دده په زړه کښې ددې خبرو متعلق مختلفې وسوسې راځي او دغه دقرآن، حدیث او محراب المسجد او نور شعائروه په باره کښې هم. او داسې وائي کافر شوم ما ددې باطلو وهمونو دتیرو نه اوباسئ او سخته پریشاني ده، ددې دپاره څه وظیفه او حل تلاش کړئ؟ ډیره مهرباني به وي.

المستفتي: حافظ سید قاسم مدرسه انجمن تعلیم القرآن پراچگان کوهات ۲۴\۵\۱۹۸۴

الجواب: دا سړې مسلمان دې (۱) سحر او مابنام دې سل سل ځله اعوذ بالله من الشیطن الرجیم لاحول ولاقوة الا بالله العلي العظیم وائي. او داسې خیالات دې دزړه نه اوباسي او نورو خیالاتو کښې دې مشغول شي نو ان شاءالله دا بیماري به زر تر زره ختمه شي. وهوالموفق.

د ظالم د هلاکت د پاره ختم قرآن کول

سوال: د غل یا ظالم وغیره د هلاکت دپاره ختم قرآن پخپله کول یا په بل چا باندې کول جائز دي. که نه؟ او که هغه غل یا ظالم ددې عمل په وجه باندې هلاک شي نو دهغې څه حکم دې؟

المستفتي: مولوي گل نور شاه کلکوټ دیر بالا.... ۲ ستمبر ۱۹۷۵ھ

الجواب: د عملیاتو په ذریعې سره څوک هلاکول حرام دي لکه څنګه چه په ظاهري اسبابو سره حرام دي. البته که داسې کس پرې هلاک کړي چه شرعاً دهغه مرګ جائز وي. نو بیا جائز دي. (۲) فقط

---

(۱) عن ابن مسعود قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان للشیطان لمة بابن ادم و للملک لمة فاما لمة الشیطان فایعاد بالشر و تکلیب با لحق و اما لمة الملک فا یعاد با لخیر و تصدیق با لحق فمن و جد ذلک فلیعلم انه من الله فلیحمد الله ومن وجد الاخری فلیتعوذ بالله من الشیطان الرجیم . ثم قرأ الشیطان یعد کم الفقرو یامر کم با لفحشاء رواه الترمذی. (مشکواة المصابیح ص ۱۹ جلد ۱ باب فی الوسوسة)

(۲) عن عبدالله بن مسعودرضی الله عنه وقال قال رسو ل الله صلی الله علیه وسلم لا یحل دم امرئ مسلم یشهد ان لااله الا الله وانی رسول الله الا با حدی ثلث النفس با لنفس و الثیب الزانی و المارق لدینه التارک للجماعة متفق علیه .(مشکواة المصابیح ص ۲۹۹ جلد ۲ کتا ب القصاص الفصل الاول)

تعويذ کښې د ابليس، فرعون، او شداد وغيره نومونه ليکل

سوال: بعضې خلق د فرعون، ابليس او شداد نومونه اوليکي او په غاړه کښې ئې اچوي داسې تعويذ ليکل او غاړه کښې اچول جائز دي که نه؟ بينوا توجروا

المستفتي: شهباز خان حقاني بډه بير پشاور...۲۲جون ۱۹۸۷ء

الجواب: دا تعويذ ناجائز دې په دې نومونو کښې هيڅ تبرک نشته البته د قرآن پاک په الفاظو کښې د راتلو په وخت کښې ئې د نورو الفاظو پشان حکم دې. ﴿۱﴾ وهو الموفق

په تعويذ او تميمه کښې فرق

سوال: څمونږ په سکول کښې يو ماسټر صاحب، خُفيه طور سر د ډاکټر عثماني پيرو کار دې هغه وائي چه ،،من علق التميمة فقد اشرک،، چا چه هم تعويذ آويزان کړو هغه شرک او کړو. د قرآن او سنت په رڼړا کښې د دې څيزونو څه حکم دې؟

المستفتي: علي زمان عربي ټيچر نوشهره کلان.....۱۷\۵\۱۹۹۱

الجواب: تعويذ ليکل او آويزان کول جائز دي.

كما فى ابى داؤد ص ۵۴۳ جلد ۲ عن عمر و بن شعيب عن ابيه عن جده ان رسول الله ﷺ كان يعلمهم من الفزع كلمات .اعوذ بكلمات الله التامات الى اخرها . و كان عبدالله بن عمرو يعلمهن من عقل من بنيه ومن لم يعقل كتبه فاعلقه عليه .

او تميمه آويزان کول ناجائز دي. لحديث عبدالله بن عمرو بن العاص ما ابالي ان انا شربت ترياقا او اتعلقت تميمة. ابو داؤد ص ۵۴۰ ج۲، ليکن تميمه خرزات (کنجکو)، د څناورو نوکونو او هډوکو ته وائي مبارکو کلماتو ليکلې شوې ته تميمه وئيل غباوت يا غوايت دې. ﴿۲﴾

﴿۱﴾ قال ابن عابدين وانما تكره العوذة اذا كانت بغير لسان العرب ولا يدرى ما هو و لعله يدخله سحر او كفر او غير ذلك واما ما كان من القرآن او شئى من الدعوات فلا بأس به .

(رد المحتار هامش الدر المختار ص ۲۵۷ جلد ۵ قبيل فصل فى النظر كتاب الحظر والاباحة)(طبع حقانيه پشاور[illegible])

پیغمبر علیہ السلام فرمائي :ان الرقي والتمائم والتوله شرک. ص۵٤۲ جلـــد۲.نو ثنگه چه هر دم ناجائز نه دي بلکه شرکي کلماتو والا دم ناجائز دي دغـه شان هـر تعویـذ هـم ناجـائز نـه دي بلکـه شـرکی کلمـاتو والا تعویـذ ناجـائز دي.
وهوالموفق

(بقیه حاشیه گزشته صفحه)﴿۲﴾قـال الـعـلامـه ابـن عابدين التميمة المكروهة ما كان بغير القرآن و قيل هى الـخـزرـة التـى تـعلقها الجاهلية ......و بعضهم يتو هم ان المعاذات هى التمائم و ليس كذلك انما التميمة الخزرة ولا بـأس بـالمعـاذات اذا كتب فيها القرآن او اسماء الله تعالىٰ ...... وانماتكره العوذة اذا كانت بغير لسـان العرب ولا يدرى ماهو ولعله يدخله سحر او كفر اوغير ذلک...... و فى الشلى عن ابن الاثير التمائم جـمـع تـميمة و هى خزرات كانت العرب تعلقها على اولادهم يتقون بها العين فى زعمهم فابطلها الاسلام الخ (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۵۷ جلد ۵ قبيل فصل فى النظر)

کتاب

الرؤیا وتعبیرها

قال اللہ تعالیٰ

وَكَذٰلِكَ يَجْتَبِيْكَ
رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ
مِنْ تَأْوِيْلِ الْاَحَادِيْثِ

(الاية)

کتاب الرؤیا وتعبیرها

په خوب کښې د سجدې په ځائې باندې ګندګئ لیدل

سوال:الاستاذ المحترم حفظه الله المنان من الهموم فی الدنیا و الآخرة !

السلام علیکم ورحمة الله و برکاته! امابعد انی سا ئل فی امر قد وقع منه فی قلبی من الاضطراب والخوف فان بینت لی بیانا شافیا فهو کفانی انی خشیت ان اکون تحت قوله تعالیٰ ان تحبط اعمالکم و انتم لا تشعرون .لانی منذ جئت الی المدرسة ما رئیت رسول الله ﷺ فی النوم و ایضا ما رئیت الرؤیا اظن انه جزء من اربعین اجزاء النبوة الا نادرا و نسیانا والحال انی اقرء کتب الاحادیث اذا کان هذا حالی الآن فکیف بعد الفراغ من العلم ولا اعلم من خطیئة فلذا اقول لعل انا لا اشعر بخطیئتی فامرنی بالشئ حتیٰ یحصل به ما هو المقصود الاعظم و یزیل به مرض قلبی حتی اریٰ فی القلب نورا بفضل الله تبارک و تعالیٰ و ایضا فامرنی بالدعاء یحصل به روية النبی ﷺ والله انی رئیت نومة فی ظهیرة الامس . والله لا طاقة لی ان ابین لکم مشافهة فلذا انا أرسل بالصدیق و لو کان فیه قلةالحیاء فعافنی. قد رئیت فی النوم و کنت مصلیا فاذاقمت من الرکعة و نظرت فکنت مستقبل المشرق فتحولت الی القبلة فاذا نظرت الیٰ موضع السجود فاذا رئیت قریب السجدة قذرات کثیرات فاردت السجدة فوقع الحصیر علی القذر فسجدت علیها حتی وصل اثر القذر الی جبهتی فرفعت راسی وایضا کنت متحیرا هذا القذر وقع منی ام من الغیر فمن الشفقة ان ترسل و تکتب الی تأویل رویای علی قدر ما تعلم به و تعطی بیدالمرسل والحاصل ای تاویل کان فاکتب لی وارسلنی حتی تدفع منی الوساوس؟

المستفتي: نامعلوم طالب علم دارالعلوم حقانیه اکوړه ختک

جواب: من اراد ازالة الامور الغير الاختيارية او تحصيلها فلن ينجو من الغم والحزن و منها الرؤيا الصالحة و اما تعبير الرؤيا المسطورة ففيها اشارة الى النزول و هو التوجه الى الخلق لارشادهم و كذا الیٰ حصول الدنيا- و هو الموفق

د پیغمبر ﷺ په خوب دَ کښې لیدلو تعبیر

سوال: ماته په خوب کښې د سرکاردوعالم ﷺ زیارت نصیب شو. په داسې حالت کښې چه د حضور علیه السلام په لاس مبارک کښې یو تال ؤو صحیح راته یاد نه دی چه څه رنګ ئې وؤ لیکن لږ یا د دي چه سور رنګ ئې وؤ. په هغې کښې د چینئ پشان څه وؤ، چه پیغمبر علیه السلام به تري نه لاس ډکولو او تقسیمولو به ئې لیکن مخې ته ئي هیڅوک نه وو صرف تقسیم کولو په حالت کښې مي اولیدو، هغه وخت کښې مادرود شریف وئیل شروع کړل او څما په زړه باندې یو خاص کیفیت جاري شوې وو او پیغمبر علیه السلام ته مي کتل؟ بینوا توجروا

السائل: اعجاز علي واه کینټ....۱۵شوال\۱۳۹۵

الجواب: محترم المقام دامت برکاتکم د السلام علیکم نه پس خبره داده چه تا د پیغمبر علیه السلام د صفت قابلیت د بعضې آثارو مشاهده کړې ده بې شکه د حاضرینو او غائبینو دواړو تقسیم کونکې دې (۱) الله تعالی دې تا له د نیک اولاد نعمت درکړي. آمین

په خوب کښې د نبي علیه السلام دَخلافِ شریعت حکم ورکولو مسئله

سوال: که په خوب کښې څوک نبي علیه السلام او ویني او هغه څه حکم اوکړي خو هغه حکم د شریعت نه خلاف وي نو آیا په هغې عمل کولې شی که نه؟.

السائل: اکبر حسن لنډي کوتل پشاور....۱۳۹۶هجري

الجواب: دخوب په خبرو کښې داشرط دې چه دژوند دخبروسره متصادم نه وي (۲)

---

(۱) عن معاوية قال قال رسول الله ﷺ من يرد الله به خيراً يفقهه في الدين وانما انا قاسم والله يعطي متفق عليه .(مشكواة المصابيح ص ۳۲ جلد ۱ كتا ب العلم الفصل الاول)

(۲) قال القارى و لذا لم يعتبر احد من الفقهاء جواز العمل في الفروع الفقهية بما يظهر للصوفية من الامور الكشفية او من حالات المنامية (مرقاة المفاتيح شرح مشكواة ص ۳۵۸ جلد ۹ كتاب الفتن)

دتصادم او تکراؤ په صورت کښې به دا خبرې د شیطان په خبرو باندې حمل کولې شي. کما وجهه به حدیث تلک الغرانیق العلي الخ.﴿١﴾

په خوب یا مراقبه کښې د ذاتِ پاک لیدلو دعوی

سوال: د یو پیر صاحب دعوي ده چه د ذکر په وخت کښې ما ذاتِ پاک سره معانقه اوکړه آیا دعوی صحیح ده؟

المستفتي: ظفرعلي تهانوي مهاجر کیمپ کراچي نمبر ٢٠

الجواب: کیدیشي مراد ئې خوب یا مراقبه کښې لیدل وي چه هغه نه ممنوع دي او نه مخصوص ﴿٢﴾ فقط

د پیغمبر عَلَیہِ السَّلَام په خوب کښې خلقو لره متبع جوړول او د چا نه د مال اخستلود حکم شرعي حیثیت

سوال: (١) علمائي دین دې باره کښې څه فرمائي یو سړې وائی چه ځه پیغمبر عَلَیہِ السَّلَام د خوب په ذریعې سره خپل جانشین جوړ کړې یم لهذا خلق دې ځما تابعداري کوي نو آیا د شریعت په رڼرا کښې په مسلمانانو باندې ددې سړي تابعداري ضروري ده؟ ددې شرعي حیثیت څه دې؟

﴿١﴾ په فوائدعثمانیه کښې دي چه علامه یا قوت په معجم البلان کښې لیکل دي چه د قریشو به دکعبې طواف کولو او دا الفاظ به ئې وئیل واللات والعزي ومناة الثالثة الاخري هولاء الغرانیق العلي وان شفا عتهن لتر تجي.د تفسیر کتابونو په دې ځائي یوه قیصه نقل کړې چه د جمهور محدثینو په اصولو باندې د صحت درجې ته نه ده رسیدلې.او که في الواقع ئې څه اصل وي نو کیدیشي چه نبي عَلَیہِ السَّلَام د مسلمانانو او کافرانو په مخلوط مجمع کښې دا سورت وئیلې وي او د کافرانو عادت وو چه خلق قرآن وانوري او په مینځ کښې ګړبړ شروع کړي.کما قال الله تعالی وقاله الذي وقال الذین کفروا لا تسمعوا لهذا القران والغوا فیه لعلکم تغلبون. (حٰم السجده رکوع:٤)کله چه ئې دا ایت اولوستلو نو شیطان به دده په آواز کښې آواز ملاؤ کړې وي او دده په لب ولهجه باندې به ئې د الفاظ وئیلې وي کوم چه ددوي په ژبو باندې وؤ. تلک الغرانیق العلي.....الخ. روستوبیا تعبیر او ادا کښې تصرفات اوشول نو څه څه ئې ترنه جوړ کړل ګنې ظاهره ده چه د نبي په ژبه باندې د شیطان دومره تسلط چرته کیدلې شي او د کوم څیز چه امکان کیدلې شي دهغې په مدح باندې دهغوي څه معنې.(تفسیرعثمانی سورة الحج آیت ٥٣)

(والتفصیل فی الروح المعانی سورة الحج الایة: ٥٣ جلد ١٠ ص ٢٠٠)

﴿٢﴾ قال العلامه ملا علی قاری ان صح عن احد دعوی نحوه (رؤیة الله تعالیٰ فی الدنیا) فیمکن تا ویله بان غلبة الاحوال تجعل الغائب کا لشاهد حی اذا کثر اشتغال السر بشئ و استحضاره له یصیر کانه حضر بین یدیه انتهی و یؤ یده حدیث الاحسان ان تعبد الله کا نک تراه و کذا حدیث عبد الله بن عمر حال الطواف کنا نتراءی الله .الخ

(شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص ١٢٣ جوا زرؤیة الباری جل شانه فی الدنیا)

(۲) یو سړي بل غټ مالدار ته اووئیل چه ما پیغمبر علیه السلام په خوب کښې اولیدلو او ماته ئې اووئیل چه فلانکې مالدار سړي ته لاړ شه کار به دې اوشي آیا دا خوب صحیح دې؟ او ددې په وجه باندې په مالدار باندې تابعداري لازمه ده؟. جواب راکړئ.

المستفتي: منصورالرحمان جامعه احسن العلوم ټرسټ ګلشن اقبال کراچی ۱۴۱۰ھ

الجواب: (۱) که دې ئې واقعی جانشین مقرر کړې وي نو خلق به پخپله باندې دده په دائره کښې داخل شي. نه په ده باندې دعوت ورکول ضروری دي او نه په خلقو باندې ددې دعوت تابعداري ضروري ده. (۲) که داسړې خپل خوب په دلائلو سره ثابت کړي نو صحیح ده ګني دده په صرف دعوي کولو باندې اعتماد کول بې قاعدي اعتماد دې. وهوالموفق

د بنګلې نه مسلسل اوبه بهیدل

سوال: ما په ۱۹۷۴ء کښې په اسلام آباد کښې یوه بنګله جوړه کړې وه څه وطن نه بهر ووم څما دوه رونړو پرله پسې نګراني کوله خو هغوي مړه شول څه اوس هره میاشت خوب وینم چه کور تراوسه پورې مکمل نه دې او مسلسل ترې نه اوبه بهیږي د څو کالو نه داسې خوب وینم مهرباني اوکړئ تعبیر راکړئ.

السائل: عبدالجلیل ایم اې ارباب کالوني تهکال پشاور.... ۲رجب۱۴۰۲ھ

الجواب: (۱) تعبیر یو مشکل څیز دې نه الله والا خلقو ته نقد صدقه ورکوه چه دا خطرې پټې شي. ﴿۱﴾ والسلام.

پیغمبر علیه السلام د ګورو نانک په شکل لیدل د خوب لیدلو والا په انحراف باندې تنبیه ده

سوال: یو سړې مزرا عبدالرشید ربوه خپل خوب بیانوي داسې لیکي چه څما سترګې ورغلې اومې کتل چه جمات ته ورغلم هر طرفته سپوږمئ دي څومره په زوره چه ذکر کووم خوند ډیریږي. او سپوږمئ بنه ښکاره کیږي په محراب کښې د حضرت ګورو نانک بابا پشان بزرګ شکل کښې پیغمبر علیه السلام تشریف

﴿۱﴾ عن انس قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الصدقة لتطفئ غضب الرب و تدفع میتة السوء رواه الترمذی (مشکواة المصابیح ص ۱۶۸ جلد ۱ باب فضل الصدقة الفصل الثانی)

فرمادي د پیغمبر ﷺ ګیر چاپیره علاقه دمره تیزه رڼا ده چه سترګي ورته پرقیږي ....الخ. دا خوب مرزا عبدالرشید د اشاعت دپاره روزنامه الفضل ربوه. ته الیکلو هغوي په ۶ نومبر ۱۹۸۲ په کالم نمبر ۳ کښي چاپ کړو او دلته خپل مُلک کښي او بهر ملکونو کښي تقسیم شو د جواب کولو خبره داده چه آیا په مذکوره عبارت سره (نعوذ بالله) د پیغمبر ﷺ د توهین طرف نه واضح کیږي؟ او آیا مرزا عبدالرشید او د الفضل ایډیټر مسعود احمد دهلوي او پرنټر سید عبدالحئ (ددي په لیکلو، چاپ کولو او نشر واشاعت په وجه) دا خلق د توهین مرتکب نه شول؟ جواب راکړئ؟

المستفتي: مولانا محمد شریف جالندهري ناظم اعلی
مجلس تحفظ ختم نبوت پاکستان ملتان.....۲۵جمادي الثاني ۱۴۰۳

الجواب: پیغمبر ﷺ په شمائل کښي د متعین شوي صورت نه علاوه په بل بدقسم صورت کښي لیدل ددي خوب لیدلو والا په انحراف باندي تنبیه ده. ګورو نانک د مسلمانانو نه د هندوانو جوړولو دپاره د دروغو یو جال جوړ کړي وو. او مرزا غلام احمد قادیاني د مسلمانانو نه انګریزان یا د انګریزانو غلامان جوړولو دپاره دا جال خور کړي وؤ. او دا خوب لیدلو هم په دي مالیخولیا کښي مبتلا دي. وهو الموفق

په خوب کښي د نیک کارونو حکم کولو والا لیدل او دَ هغي تعبیر

سوال: په ادب سره ګذارش دي چه بنده د بدهـ، جمعرات او جمعي په دریو اړو شپو کښي داسي خوب لیدلي چه په خوب کښي یوسړي وائی (۱) حج اوکړه. (۲) سنت ادا کوه، ما ورته اووئیل چه ما واده کړي هغه اووئیل دویم واده اوکړه (۳) د حدیثو دوره اوکړه ماورته وئیل چه مادوره کړي هغه وئیل په دویم ځل دوره اوکړه. (۴) په احسان آباد کښي د قرآن درسګاه ابادده کړه ماوي احسان آباد کوم ځائي کښي دي نو ځمونږ په کلي کښي یوه غیر آباد زمکه ده وائي چه دا احسان آباد دي. (۵) د ظواهرو نه پټ شه. (۶) د قرآن کریم حفظ

(۱) عن ابی قتادة قال قال رسول الله ﷺ من رآنی فقد رای الحق متفق علیه. و علی ها مشه ای معناه من رآنی علی صورتی التی انا علیها فقد رآنی حقیقةً لان الشیطان لا یتمثل بهذه الصورة المخصوصة .الخ (مشکواة المصابیح ص ۳۹۴ جلد ۲ کتاب الرؤیا الفصل الاول)

اوکړه، ما ورته اووئیل چه ځه غریب او ناچاره یم او ستا تولې خبرې ډیر طاقت والا کس کولې شي نو جواب ئې اوکړو چه ته غریب ئې خو حاجي الحرمین میزخان نواب زاده مردان والا ته اووایه او ځما دعا وسلام ورته وایه هغه به دا کار اوکړي. ما ترې نه تپوس اوکړو چه ته څوک ئې هغه جواب اوکړو چه ځه محمدﷺ د مدینې اوسیدونکې یم، ددې خوب تعبیر اوښایئ مشکور اوګرځوئ؟

السائل: محمد نذیر فتح پورسوات.......... ۱۳۹۰ھ

الجواب: ته د قران او حدیث د اشاعت او ددین د خدمت اراده اوکړه امید دې چه ته به کامیاب شې او دَاهل خیر زړونه به الله تعالی ستاسره د امداد کولو دپاره مائل کړي. والله اعلم

په خوب کښې فتاوي رشید یه وغیره لیدل

سوال: (۱) خوب وینم په ځمامخې ته پیش کولې شی چه فتاوي رشیدیه کښې اوګوره دچا عقیده چه خرابه وي دهغه ځائې اور دې او باقاعده ځما مخې ته ئې لیکلې وي.وبئس المهاد دا چه اووینم د خوب نه راویخ شم.(۲) په خوب کښې د بس په استیر نګ باندې ناست یم ډرائیور نه یم او بس بغیر د ستارټ کولو نه چلوم په چړائ باندې ورخیژم چه چړهائي نه کوز شم نو یوښکلې ښار راته په نظر راشي.چه دهغې هغه ښکلې نقشه اوس هم ځما په ستر ګو کښې ګرځي نو ځه په هغې ښائسته ښار کښې بس اودردوم د هغې نه مخکښې د تللو همت مې نشته ځکه چه ویره ده چه د ډرائیو نګ د هنر نه راتللو په وجه باندې رانه چرته بس التهٔ نشئ نو په دې کښې راویخ شوم. (۳) په خوب کښې خپلې علاقې ته ځم هلته یوه قلعه ده چه یو انګریز جوړه کړې ده او هغې ته نزدې په مغربې طرف باندې څه دوکانونه دي.څه خپل کور طرفته د بس په ذریعې باندې په یو نوې سړک (چه په وادي کښې تیر شوې دې) باندې دغې قلعې او دوکانونو طرفته راروان یم. په لاره کښې ډیره یخه او مزیدار هوا چلیږي چه د قلعه نه تیر شم. او دوکانونو ته اورسیږم نو ددغې دوکانو نو یوه نوې نقشه (چه ما مخکښې نه وه لیدلې) وینم هغه دا چه

پوره بازار په دیوالونو کښې بند دي او دپاسه پرې د ښختو او سیمټونه جوړشوې عجیبه ښکلي نقش ونګار والا چت دې څه په بس کښې هغې کښې دننه لاړ شم ځائې د ښکلې والي نه متاثره زړه مې ډیر خوشحاله شي او د خوب نه رابیدار شم. (۴) په خوب کښې یو پردې ځائي ته لاړ شم هلته راته اووئیلی شي چه تاته به دلته د او سیدلو دپاره بنګله ملاویږي. څه هغه وخت کښې په جمات کښې یم غالباً چه د ماسپښین وخت دې باجمات مونځ کووم په واپسې باندې راته پوره خوب یادنه وي. او بنګله مې هم نه ده لیدلې او راویخ شم. ددې خوبونو تعبیر راکړئ؟ ډیر شکر ګزاره به یم.
السائل:عبدالحمید کهوئی بهاره ایف آر ـ ډي آئي خان.....۲۹صفر ۱۳۹۰ھ
الجـواب: (۱) د بدعاتو او شرکیاتو په رد کښې مداهنت باندې تنبیه معلومیږی. (۲) اشارةً معلومیږي ستاقیادت طرفته او دهغې سرته د رسیدلو طرفته لیکن ډیر په احتیاط سره او ښه طریقې سره. (۳) انګریزي سکولو نه انګریزي قلعې دي دا دنیا بازار دې چه په ورځ په ورځ د خلقو په زړونو او سترګو کښې عظمت حاصلوي ستا په دې باندې تیریدل دي. لیکن امید دې چه دا ځان له د مقام جوړلو نه به محفوظ اوو سږې.

.............:.................

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾ صلے ج
وَيَبْقٰى وَجْهُ رَبِّكَ
ذُو الْجَلٰلِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾ ج

(الاية)

باب
ما يتعلق
بالروح والبرزخ
والموت

...

باب ما يتعلق بالروح والبرزخ والموت

د مرګ معنی او مفهوم

سوال: په تسکين الصدور کښې حضرت مولانا محمد سرفراز خان د مرګ دوه مفهومه بيان کړي دي. اولني مفهوم: علماؤ د مرګ دا معنی کړيده چه د روح تعلق د جسم نه بالکل کټ شي د قرآن او حديث نه معلوميږي چه د مرګ په وخت کښې روح اوباسلې کيږي او آسمانونو طرفته وړلې کيږي بيا په خپل ځائې باندې کينبودلې کيږي. دويم مفهوم: مولانا محمد قاسم نانوتوي رحمه الله فرمائي چه پيغمبرانو نه د حيات انقطاع نه کيږي. فرق پکښې واضح کړئ؟
المستفتي: حاجي محمد عبدالله چکړاله ضلع ميان والی. ۳ رمضان ۱۴۰۲ھ

الجواب: په دې معنو کښې اولني معنی مشهوره او بغير تکلفه ده دا رنګې حديث وفي الجنة ماواه وحديث الرفيق الاعلي سره مناسب ده، نعم اعيدت الي الجسد المبارک بدليل ما رواه البيهقی وغيره او دويمه معنی صحيح ده يعنې روح د بدن نه منقطع شوې نه دې بلکه په قلب کښې جمع شويدې. ويصاحبه بعض الانقطاع عن بعض الاعضاء او تصير کالشمس اذا غربت فافهم، وهوالموفق

د عذاب قبر او حيات النبي ﷺ په باره کښې داهل سنت والجماعت مسلک

سوال: (۱) آيا د قبر عذاب او ثواب په دې مخصوصې کندې کښې ورکولې کيږي يا عليين او سجين دواړه مراد دی؟ دا رنګې د عالم برزخ اطلاق په دې ليدونکې کندې باندې کيږي يا په علين او سجين باندې يا په دواړو باندې؟ (۲) حيات الانبياء کوم چه د احاديثو نه ثابت دې د دغې حيات نه د نيوي حيات مراد دې که برزخي؟ دا فتوي تبليغي جماعت حلقه بنوں د خپلو عقائدو د باره غوختلې ده اميد دې چه جواب به ئې را کړئ؟
المستفتي: مولانا محمد بصير صاحب غوريواله ضلع وتحصيل بنوں ۱۹۸۷،۹،۱۲

الجواب: حامداً ومصلياً: (۱) د عذاب قبر په باره کښې ډير احاديث راغلي دي د حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنهما نه روايت دې چه رسول الله ﷺ د دوه قبرونو په خواکښې تير شو نو حضور ﷺ اوفرمائل چه دې دواړو نه

عذاب ورکولې کیږي یو ته د متیازو د دارو نه د نه بچ کیدلو په وجه باندې عذاب ورکولې کیږئ. او دویم ته د چغلئ په وجه باندې. بیا د کهجورې څانگه دوه حصې کړه او دواړو قبرونو باندې ئې کیښوده او وې فرمائیل چه ترڅو پورې دا څانگې اوچې شوې نه وي نو شاید چه عذاب ترې نه سپک کړې شي. د قبر لفظ په حقیقت کښې د پې کندې ته وئیلې کیږی په کوم کښې چه د مړي جسد عنصري پروت دي دا تیر شوي حدیث ددې واضح ثبوت دې. ځکه چه انحضرت ﷺ په کومو دوه قبرونو باندې څانگې ایښودې وې هغه حسي قبرونه اوکندې وې او دعلیین او سجین هغه برزخي مقام ترنه مراد نه دې کوم چه دروحونو د قرار ځائې دې. ځکه چه د څانگې هغه دوه حصې ئې هلته نه وې ښخې کړې، بعضې وخت داسې کیږي چه د مړي جسم په اور کښې او سوزې یا ئې دریاب یوسی او مهیان او کبان ئې اوخوري یعني په قبر کښې ددفن کولو نمبر ئې دسره نه راځي نو دې باره کښې حافظ ابن القیم رحمه الله په کتاب الروح صفحه ۷۲ کښې لکلې دي! ترجمه: ئې داده. دا پیژندل مناسب دي چه عذاب قبر هم عذاب برزخ ته وئیلې شي نو هر داسې کس چه د عذاب مستحق وي چه کله مړ کیږي نو هغه ته عذاب حصه وررسیږي. په قبر کښې دفن کړې شوې وي یا نه نو که ځناورو خوړلې وي یا سوزولې شوې وي تر دې که ایره ئې په هوا کښې الوزولې شوې وي یا په پانسئ ختلې وي یا د ریاب وړې وي. په هر حالت کښې دهغه روح او بدن ته هغه عذاب ملاویږی کوم چه په قبر کښې دفن شوي ته ملاویږی. بهر حال ټول اهل السنت والجماعت په دې عقیدې باندې متفق دي چه په قبر و برزخ کښې ایمان والاؤ او تابعدار وخلقو ته لذت او خوند نصیب کیږي. او کفارو او منافقانو او گناه گارانو ته عذاب او تکلیف ملاویږی. په دې کښې د هیڅ شک او شبهې گنجائش نشته د قرآن او سنت او اجماع د صریحو دلیلونو په وړاندې دا عقیده مضبوطه ده او کوم خلق چه د قبر دعذاب او راحت نه یعني د برزخي ژوند نه منکرین دي نو دا مذهب دملحدینو خوارجو او بعضې معتزله، او بعضې مرجئه ؤ دې.

(۲) د اهل سنت والجماعت په نیزدباندې اتفاقاً انبیاء علیهم السلام په قبرونو کښې ژوندي دي. دهغوي ژوند د شهیدانو د ژوند نه هم اعلی او ارفع دی دې باره کښې ډیر دلیلو نه دي. حدیث مبارک دې الانبیاء احیاء في قبورهم یصلون. علامه سبکي رحمه الله دې روایت ته صحیح وئیلې دی او د ټولو

علمائې ديوبند هم دا عقيده ده. لکه چه په المهند علي المفند دي روايت نه صحيح وئيلي دي او د ټولو علمائې ديوبند هم دا عقيده ده. لکه چه په المهند علي المفند کښې خليل احمد سهارنپوري رحمه الله تصريح کړيده. او علمائې حرمين شريفين او د هند علماؤ ئې تصديق کړې دې.

کتبه: رشيد احمد صديقي حقاني. نائب مفتي دارالعلوم حقانيه اکوړه خټک

الجواب: دا جوابونه صحيح دي (۱) د قرآن او حديث او علم کلام او فقهې نه د عذاب قبر حق کيدل ثابت دي (۱) او قبر دهغه ځائې نوم دې کوم ځائې کښې چه دا انساني اجزاء قرار اونيسي اوکوم خلق چه د عذاب قبر نه منکر وي لکه بعضې معتزله او عثماني پارټي. نوهغوي پسې اقتداء کول صحيح نه دي کما في شرح کبير (۲)

(۲) او انبياء عليهم السلام په قبرونو کښې د يو ځل وفات کيدلو نه پس په دنيوي ژوند سره ژوندي دي يعني دهغي روحونه په بدنونو کښې واپس داخل شوې دي. البته کوم مشائخ چه د حيات برزخي قائل دي هغوي په اهل سنت والجماعت کښې داخل دي. اودا مسله د نظرياتونه ده د ضرورياتو نه نه ده. وهوالموفق.

حضرت مفتي اعظم (محمد فريد عفی عنه) شيخ الحديث بدارالعلوم حقانيه اکوړه خټک

د حيات الانبياء په هيئت کښې اختلاف دې

سوال: زيد وائي چه انبياء عليهم السلام بالکل د وفات په وخت دوباره ژوندي وی يعني د روح انقطاع تري نه نه کيږي. او خالد وائي چه د دفن کولو نه مخکښې د روح تعلق د جسم سره نه وي ځکه چه مرګ د ژوند ضد دې ديو واقع کيدلو سره انتفاء د دويم راځي، نو جواب راکړئ؟

المستفتي: عطاءالله شاه مدرس جامعه رشيديه بهکر مياں والی ۳شعبان ۱۴۰۲ه

(۱) قال العلامة تفتازانی وعذاب القبر للکافرين ولبعض عصاة المؤمنين......... ثابت بالدلائل السمعية لانها امور ممکنة اخبر بها الصادق علی ما نطقت به النصوص قال الله تعالیٰ النار يعرضون عليها غدوا وعشيا ويوم تقوم الساعة ادخلوا آل فرعون اشد العذاب وقال الله تعالیٰ اغرقوا فادخلوا نارا وقال النبی صلی الله عليه وسلم استنزهوا عن البول فان عامة عذاب القبر منه وقال عليه السلام قوله تعالیٰ يثبت الله الذين آمنوا بالقول الثابت نزلت فی عذاب القبر الخ (شرح العقائد للنسفی ص ۷۷ عذاب القبر الحق)

(۲) قال الحلبی ومن ينکر الشفاعة اوا لروية او عذاب القبر او الکرام الکاتبين واما من يفضل عليا فحسب فهو من المبتدعة الذين يجوز الاقتداء بهم مع الکراهة (غنية المستملی ص ۴۷۶ باب الامامة)

الجواب: انبیاء علیہم السلام په قبرونو کښې باجسادهم وباورواحهم ژوندي دي (۱) دا متفق علیه خبره ده البته په دې کښې اختلاف دې چه په اجسامو کښې حيات د روحونو پشان داول نه دې او که نه دا تعلق دروح په وجې سره دې والظاهر من الاثار الثاني. وهوالموفق

حياتِ دنيوي نه د حياتُ الانبياء امتياز

سوال: يو کتاب کښې ليکلي دي چه انبياؤ له الله تعالى يو مخصوص او ممتاز ژوند ورکړې چه د شهيدانو د ژوند نه ممتاز دې او د شهيدانو حيات د اولياؤ نه ممتاز دې ليکن دا حيات د دنيوي حيات نه جدا دې. نو آيا دا وئيل صحيح دي امتياز پکښې شته؟ بينوا توجروا

المستفتي: محمد عبدالله سکنه چکړاله غازي خيل
ضلع مياں والي ۸ رمضان المبارک ۱۴۰۲ هجري

الجواب: دا خبره صحيح ده ځکه چه کوم علماء چه د حياتِ نبوي قائل دي هغوي

---

(۱) الاحاديث الصحيحة دالة على حياة الانبياء عليهم الصلاة والسلام والشهداء والصديقين والصالحين كما في الحديث فنبي الله حي يرزق وكذافي الحديث من صل على نائيا ابلغته ومن صلى على عند قبرى سمعته(مشكواة ص۸۷جلد ۱)وكذافي عقائد علماء الديوبند (المهند على المفند) بان للانبياء عليهم السلام حياة برزخية جسدانيه ويدل عليه قوله عليه السلام مررت بقبرموسىٰ فاذاهو يصلى فى قبره والصلاة تقتضى جسداً حيا .وكذايدل عليه مارواه الترمذى فى تلاوة سورةالملك من موضع لا يعرف فيه القبر (مشكواة باب فضائل القرآن)

وايضاًروى ابو هريره رضى الله عنه عن النبى صلى الله عليه وسلم مامن احديسلم على الا ردالله تعالىٰ على روحى حتى ارد عليه السلام رواه ابو داؤدوكذا روى الدارمى والنسائى ان لله تعالىٰ ملائكة سياحين فى الارض يبلغونى من امتى السلام (مشكواةص۸۶)

وايضاًقوله صلى الله عليه وسلم الانبياء احياء فى قبور هم يصلون رواه ابو يعلى والبيهقى .وللعلامة السيوطى رسالة فى حياة الانبياء عليهم الصلاة والسلام .وايضاً للقاسم نانوتوى آب حيات ،،ذكر فيهما دلائل شافيه كافية دالة علىٰ حيات الانبياء من اراد فليطالعها.(ازمرتب)

ئې هم په دې لوازمو سره متصف نه مني(١) ومثلهم اهل الجنة. وهو الموفق

د مړي په حق کښې د نیک کیدلو د شهادت حیثیت

سوال: که یو سړې مړ شي او بیا جنازې والا او فاتحه ویونکو نه دا مطالبه اوشي چه د مړي په حق کښې دا موجوده کسان په خپلو ژبو سره اووایئ چه دا مړې یو نیک مسلمان سړې وو یعني دده په حق کښې د نیکئ ګواهي ورکړئ. برابر خبره ده که دا مړې نیک وي او که بد وي نو آیا واقعي په دې الفاظو سره مړی ته فائده رسیږي؟ په شریعت محمدي ﷺ کښې ددې ګواهي تر کوم حده پورې اجازت شته؟

المستفتي:حاجي احمد جان صاحب چنګلئ سوات........ ٢٠١١٢١١٩٧١

الجواب: د مسئلې حقیقت صرف دومره دې چه بعضې نیکان خلق د یو مړي متعلق (د لیدلو یا حسنِ ظن په بنیاد باندې) نیک شهادت ورکړي نو الله تعالی دا شهادت سره (د دُعا وشفاعت پشان) د نجات ذریعه جوړوي.یشیر اله مافي المرقاة ص ٥٣ جلد٤) اودا مراد نه دې چه قصداً عمداً یو شرارتي سړې ته په نیک وئیلو وباندې لکه چه خوشامدو والا ئې کوی.فائده حاصلیږی.

قال رسو ل الله ﷺ ایما مسلم شهد له اربعة بخير ادخله الله الجنة رواه البخاری محولة من المشکوٰة .(٢) والشهادة المشاهدة حقيقة كانت او حكماً والاخبار خلاف الواقع عمداً وقصداً كذب ليس بشهادة فا فهم .(٣) وهوالموفق

---

(١) الحيلة البرزخية القوية حياة الانبياء حتیٰ لا يجوز نكاح ازواجه المطهرات باحاد الامة وهذا الحياة القوية وكونها امهات المئومنين وجه اخرلحر مة نكاحهن ولاتنا فی بين الوجهين فان الحكم الواحد يثبت بدلائل شتٰی وورد فی حديث الاسراء مررت بموسیٰ فاذا هو يصلی فی قبره .والصلواة انما تكون بالجسد كما ذكره ايضاً خليل احمد سها رنپوری فی عقائد علماء ديوبند .والتفصيل فی كتاب الروح لابن القيم والبصائر للداجوی وغيرهما.(از مرتب)

(٢)(مشکواة المصابيح ص ١٣٥ جلد ١ باب المشی بالجنازة الفصل الاول)

(٣)قال العلامه ابن نجيم قوله هی اخبار عن مشاهدة وعيان لا عن تخمين وحسبان ای الشهادة وصرح الشارح بان هنا معنا ها اللغوی وهو خلاف الظاهر وانما هو معنا ها الشرعی ايضاً الخ(البحر الرائق ص ٥٥ جلد٧ كتاب الشهادات)

د قبر عذاب روح او بدن دواړو دَ پاره ثابت دي

سوال: علمائي كرام دي مسئلې باره كښې څه فرمائي چه يو سړي دي هغه د قبر عذاب په روح او بدن باندې نه مني او وائي چه عذاب به صرف د روح دپاره وي نو آيا دا خبره صحيح ده؟

المستفتي: قاري يوسف مهتمم جامعه مدنيه ډهيال سنګهه

شيخو پوره ۱۸ربيع الثاني ۱۴۰۵ھ

الجواب: دا سړي په غلطه دي دده ضرب با لمطارق واالا حديث ﴿۱﴾ په ژور نظر نه دي مطالعه كړي. ﴿۲﴾ وهو الموفق

د حياتِ انبياء باره كښې احاديثِ مباركه

سوال: محترم مفتي صاحب! هغه حديثونه اوليكئ چه په هغې كښې د پيغمبرانو د مرګ نه پس والا دَ ژوند ذكر او د نبوي حيات الفاظ په كښې وي. ډيره مهرباني به وي؟

المستفتي: حاجي محمد عبدالله چكړا له مياں والي..... ۲۲ذيقعده ۹۶ هجري

الجواب: ته دَامام بيهقي رحمه الله او امام سيوطي رحمه الله هغه رسائل چه د حيات انبياء

﴿۱﴾ عن انس قال قال رسول الله ﷺ ان العبد اذا وضع فى قبره وتولى عنه اصحابه انه يسمع قرع نعالهم ......ويضرب بمطارق من حديد ضربة فيصيح صيحة يسمعها من يليه غير الثقلين متفق عليه ولفظه للبخارى. (مشكواة المصابيح ص ۲۵ جلد ۱ باب اثبات عذاب القبر)

﴿۲﴾ قال الملا على قارى واعلم ان اهل الحق اتفقوا على ان الله تعالىٰ يخلق فى الميت نوع حياة فى القبر قدر ما يتالم او يتلذذ ولكن اختلفوا فى انه هل يعاد الروح اليه والمنقول عن ابى حنيفة رحمه الله التوقف الا ان كلامه هنا يدل على اعادة الروح اذجواب الملكين فعل اختيارى فلا يتصور بدون الروح وقيل قد يتصور الاترى ان النائم يخرج روحه ويكون روحه متصلاً بجسده حتى يتالم فى المنام ويتنعم ؟وقد روى عنه عليه الصلاة والسلام انه سئل كيف يوجع اللحم فى القبور ولم يكن فيه الروح فقال النبى ﷺ كما يوجع سنك وليس فيه الروح. (شرح فقه الاكبر لملا على قارى ص ۱۰۱ اعادة الروح الى الميت فى قبره حق)

متعلق تاليف شوې دي هغه مطالعه کړه (۱) په هغې کښې هغه روايات هم ليکلې شوې دي په کومو کښې چه د ارواحِ مبارکه ؤ په بدنو نو کښې د واپس راتللو تذکره ده (۲)

په جنت کښې د واده شوو او ناواده شوو زنانو دَ خاوندانو مسئله

سوال: (۱) د مسلمانانو چه کومې منکوحه بيبيانې دي آيا په جنت کښې به دا خپلو خپلو خاوندانو ته ملاويږي؟ که څه بل څه صورت به وي؟ تفصيلاً ئې ذکر کړئ. (۲) که خپلو خاوندانو ته ملاويږي نو دَ حورو او دهغوي په مينځ کښې به د مرتبې او حسن او جمال څه فرق وي که نه؟ (۳) خدائې دې نکړې که خاوند د پاکولودپاره دوزخ ته داخل شي او منکوحه جنت ته لاړه نو دا منکوحه به په جنت کښې بې خانده اوسيږی که څه بل څه صورت به وي؟ بينوا بالتفصيل. (۴) که خاوند ددنيا نه کافر لاړشي او منکوحه مسلمانه نو دې صورت کښې خو به دهغه خلاصې نا ممکن وي نو په دې صورت کښې به دې ښځې ته د جنتي مخلوق نه خاوند ملاويږي او که ددې دنيا د سړو نه؟ (۵) په جنت کښې به د مسلمانې بالغې جينئ چه ناواده وي څه کيږي په جنت کښې به واده کوي يا نه؟ اوضحوا الشقوق كلها لايبقي خدشةً.

المستفتي: سيف الله بنوں..... ۱۳۷۹ هجري

---

(۱) روى ابن ماجه عن ابى درداء انه ﷺ قال اكثروا من الصلاة على يوم الجمعة فانه مشهود تشهده الملائكة وان احدالن يصلى على الا عرضت على صلاته حتى يفرغ منها قال قلت وبعد الموت ؟قال ان الله حرم على الارض ان تأكل اجساد الانبياء .ووافق ابن ماجه و احمد وابو داؤد ابن حبان والحاكم فى رواية قوله ﷺ ان الله حرم على الارض ان تأكل اجساد الانبياء .وايضاً عن النبى ﷺ الانبياء احياء فى قبورهم يصلون رواه ابويعلى والبيهقى .وكذا ورد فى الحديث من صلى على نائيا ابلغته ومن صلى على عند قبرى سمعته (مشكواة ص ٨٧) وكذا روى الدارمى عن سعيد بن عبد العزيز قال لما كان ايام الحرة ولم يؤذن فى مسجد رسول الله ﷺ ثلاثا ولم يقم ولم يبرح سعيد بن المسيب المسجد وكان لايعرف وقت الصلاة الابهمهمة يسمعها من قبر النبى ﷺ رواه الدارمى (مشكواة ص ٥٣٨) هذه نبذة من احاديث الحياة للانبياء والتفصيل فى (الشهاب الثاقب) لشيخ الاسلام سيد حسين احمد المدنى ورسالة للسيوطى وللامام بيهقى وكذا تصريح بها فى عقائد علماء ديوبند .ففيها دلائل شافية كافية دالة على حياة الانبياء من اراد فليطالعها فان فيها شفاء العليل ودواء الغليل.(از مرتب)

(۲) قال ابن عبدالبر ثبت عن النبى ﷺ انه قال ما من مسلم يمر على قبر اخيه كان يعرفه فى الدنيا فيسلم عليه الا ردالله عليه روحه حتىٰ يرد عليه السلام .(الحاوى للفتاوىٰ ص ٣٠٢ جلد ٢ للعلامه سيوطى)

الجواب: (۱) منکوحه مسلمانه زنانه به خپل خاوند ته ورکولې کیږي رواه الطبراني عن ابن عباس رضی الله عنهما مرفوعاً کذا في هامش جلالین.(۱)
(۲) په نفسِ حسن او تطهیر کښې اشتراک ثابت دې یدل علیه ازواج مطهرة و رضوان من الله الایة(۲) او باقي تفاوت غیرمضر دې یعني د حورې په جنت کښې پیدا کیدل او ددوي په دنیا کښې.
(۳) ددې متعلق تصریح نشته دومره اجمالاً معلوم دي چه په جنت کښې حزن او خوف منقول نه دي.
(۴)،(۵) په ظاهره باندې ددې دواړو حکم یو دې چه اختیار به ورته ورکړې شي چه په دې جنتیانو کښې د چا بی بی شی ګینې نو د جنتي مخلوق نه به ورله خاوند پیدا کړې شي. (منقول از فتاوي مولانا عبدالحئ ص ۱۲ جلد۳)وهوالموفق

د روح په اخستلو کښې عزرائیل علیه السلام مؤکل دې او نورې فرښتې ورسره معاونین دي

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه آیا صرف عزرائیل علیه السلام بذاتِ خود انسان ته ځي او روح ترینه اخلي یا دا کار په نورو فرښتو سره کوي.

المستفتي: سید امیرالله نیو بس اډه مردان
۲۲شعبان ۱۴۰۳ھ

الجواب: په قران مجید کښې د روح قبض کولو نسبت الله تعالی ته د خالق او فاعلِ نسبت دې او ملک الموت عزرائیل علیه السلام ته نسبت مؤکل ته نسبت دې او

---

(۱)عن ابن عباس مرفوعاً اذا دخل الرجل الجنة سال عن ابویه وولده و زوجته فیقال انهم لم یبلغوادرجتک وعملک فیقول یارب قد علمت لی وهم فیؤمر بالحاقهم به. (هامش جلالین سورة طور ص ٤٣٥ جلد۲)
(۲)قال العلامه ابن کثیر وازواج مطهرة ای من الدنس والخبث والا ذی والحیض والنفاس وغیر ذلک مما یعتری نساء الدنیا .(تفسیر ابن کثیر ص ٣٦١ جلد ۱ سورة ال عمران آیت :۱۵)

ملائیکو ته نسبت معاونین او عملي ته نسبت دي. ﴿١﴾ وهکذا في سائر التصرفات. وهوالموفق.

د سماع موتي او حیات الانبیاء مسئلې په ضروریاتِ دین کښې نه دي

سوال: د حیات الانبیاء په باره کښې دوه کسانو اختلاف دې یو سړې د حیاتِ برزخي او سماعت برزخي قائل دې او دویم وائي چه څه د حیات د نیوي او سماعت د نیوي قائل یم په دې دواړو کښې چاپسې مونځ کیږي او چاپسې ناجائز دې. وضاحت اوکړئ ؟

المستفتي: حاجي عبدالرحمان مین بازار ڈومیل جهلم ۱۲ شوال ۱۴۰۳هجري.

الجواب: سماع او حیات د نیوي نظری مسائل دي په ضروریاتِ دین کښې داخل نه دي، نو دا دواړه کسان د اقتداء لائق دي البته د دلائلو په رنړا سره د حضور ﷺ په قبر او برزخ کښې د مرګ موعود نه پس په حیاتِ دنیوی سره ژوندي کیدل او برزخ او دنیا نه سماعت کول راجح اقوال دی. ﴿۲﴾ وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال العلامه الوسی فی قوله تعالیٰ ولو تری اذالظالمون فی غمرات الموت و الملئکة ای الذین یقبضون ارواحهم وهم اعوان ملک الموت باسطو ایدیهم ای بالعذاب (تفسیرروح المعانی ص ۳۲۴ جلد ۵ سورة الانعام آیت: ۹۳) وایضاً یدل علیه عن ابی هریرة قال قال رسول الله ﷺ المیت تحضره الملائکة فاذاکان الرجل صالحاً قالوا اخرجی ایتها النفس الطیبه الخ
(مشکواة المصابیح ص ۱۴۱ جلد ۱ باب ما یقال عندمن حضره الموت)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین واما مانسب الامام الاشعری امام اهل السنة والجماعة من انکار ثبوتها بعد الموت فهوافتراء وبهتان والمصرح به فی کتبه وکتب اصحابه خلاف ما نسب الیه بعض اعدائه لان الانبیاء علیهم الصلاة والسلام احیاء فی قبورهم وقدا قام النکیر علی افتراء ذالک الامام العارف ابو القاسم القشیری فی کتابه شکایةالسنة وکذا غیره کما بسط ذالک الامام ابن السبکی فی طباقة الکبریٰ فی ترجمة الامام الاشعری. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۲۵۹ جلد ۳ مطلب فی ان رسالته ﷺ باقیة بعدموته) وایضاً یدل علیه وسماع الموتیٰ احادیث کثیرة فلیراجع الیٰ کتاب الروح ص ۱۱، والیٰ اقتضاء الصراط المستقیم ص ۳۲۶ والنونیة ص ۱۴۵ الشمس الدین ابن قیم وابن تیمیه و الیٰ روح المعانی ص ۵۵ جلد ۲۱ للألوسی، وغیرها)

په بيت المقدس کښې د پيغمبرانو روحونه يا بدنونه سره د روحونو نه حاضرئ کښې اختلاف

سوال: يو سړې وائي چه په براهين قاطعه کتاب صفحه نمبر ٢٠٠ باندې مولانا رشيد احمد گنگوهي صاحب ليکلي دي په ددې فقهې او حديثي روايتونو نه معلوم شوه چه د ټولو پيغمبرانو عليهم السلام روحونه د خپل خپل ځائې نه راغلل او بيت المقدس ته حاضر شول او دلته ئې مونځ اوکړو نو دا خبره صحيح ده که نه ؟ تفصيلي جواب راکړئ؟

المستفتي: عبدالله چکړاله غازي خيل ضلع مياں والی١٨شعبان ١٤٠٢هجري

جواب: شهودهم البيت فيه احتمالات الاول ما ذكر القطب الجنجوهي . والثاني تمثل ارواحهم باجسادهم والثالث شهوداجسامهم بعينها .فليراجع الى فتح الملهم شرح صحيح المسلم . وهوالموفق

د ځناورو روحونه چرته ځي

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه دَجناتو او انسانانو نه علاوه د نورو ځناورو روحونه چرته ځي يعني تر قيامته پورې په کوم ځائې کښې وی؟ بينوا توجروا

المستفتي:عبدالعظيم هنډ مردان

الجواب: د مناسب تلاش باجود دا مسئله ملاؤ نه شوه لهذا ددې متعلق مونږ د مستقر تعين نه شو کولې اګر چه د قياس تقاضاداده چه د مرګ سره ددوي روحونه هم فنا شي ځکه چه برزخ خو د ثواب يا عذاب د بقاء دپاره وي. او دا غير مکلف دي. والله اعلم بحال مخلوقاته فقط.

د قبر حيات برزخي دې که د نيوي

سوال: په قبرکښې د مړو ژوند برزخي دي يا جسماني! دانبياؤ ژوند کوم يو دې؟

المستفتي:حاجي محمد عبدالله چکړاله مياں والی.

الجواب: د ټولو انبیاؤ نه علاوه د ټولو مړو ژوند برزخي دې اجماعاً ﴿۱﴾ البته انبیاء کرام په برزخ کښې سره د بدنونو او روحون ژوندي دي.﴿۲﴾ او زمونږ نه د دوي ژوند پټ دې. وهو الموفق.

د سماع موتیٰ په باره کښې د اکابرو اختلاف او د احنافو مذهب

سوال: د سماع الموتیٰ په مسئله کښې څمونږ د یوبندي علماؤ هم اختلاف دې او مولانا مفتي عزیز الرحمان صاحب رحمه الله او مفتي کفایت الله صاحب هم د عدمِ سماع په قول باندې فتوی ورکړې ده. براه کرم په تحقیق سره مونږ دخپلو خیالاتو نه خبر کړئ؟

المستفتي: جانباز ملک علوي مدیر الجامعه الحسینیه

وزیر آباد........ ۲۸ جمادي الاولي ۱۴۰۵ھ

الجواب: واضحه دې وي چه اکابر د سماع الموتی متعلق خپل مینځ کښې اختلاف ساتي لیکن راجح قول د سماع الموتی دې ځکه چه قران دموتی د اوریدو لو نه ساکت (اوچپ) دې (البته عدم سماع نافع اوپه عدم انتفاع علی المسموع باندې ناطق دي(لصحةالاستعارة والتشبیه علي التقدیر الاخیر دون الاولی او احادیث په سماع باندې ناطق دی:

اما عند اول الوضع مثل حدیث قرع النعال واما فی سائر الاوقات مثل حدیث اجابة السلام الذی فی تفسیر ابن کثیر وشرح الصدور و فتاویٰ ابن تیمیه وغیره۔

نو د مثبتِ سماع په حدیثونو کښې تاویل کول د قاعدې نه خلاف دي. او داخبره دې هم واضحه وي چه د سماع الموتی متعلق د امام ابو حنیفه رحمه الله نه په ظاهر الروایة او غیر ظاهر الروایة کښې د نفي او اثبات متعلق هیڅ حکم نقل نه دې.

﴿۱﴾ قال الملا علی قاری واعادة الروح ای ردها او تعلقها الی العبد ای جسده بجمیع اجزائه او ببعضها مجتمعة او متفرقة فی قبره حق........ وفی المسئلة خلاف المعتزلة وبعض الرافضه وقد وردت الاحادیث المتظاهرة فی المبنی المتواترة فی المعنیٰ فی تحقیق احوال البرزخ والعقبیٰ قد استوفاها شیخ مشائخنا الجلال السیوطی فی کتابه المسمی بشرح الصدور فی احوال القبور و فی کتابه الاخر المسمی البدور السافرة فی احوال الاخرة فعلیک بهما ان کنت ترید اطلاع وارتفاع النزاع عن الطباع الخ (شرح فقه الاکبر لملا علی قاری ص ۱۰۱ اعادة الروح الی المیت فی قبره حق)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین ان الانبیاء علیهم السلام احیاء فی قبورهم .
(ردالمحتار ص ۲۵۹ جلد ۳ مطلب فی ان رسالته ﷺ باقیة بعد موته)

او چا چه امام اصاحب ته د نفي نسبت کړیدې هغه د کتاب الایمان د جزئې نه استخراج دې. او چا چه اثبات ته نسبت کړې دې هغه په اذا صح الحدیث فهو مذهبي. باندې مبنې دي. ﴿۱﴾ وهو الموفق

دقیامت په ورځ دکافرانوسجده نه کول اوداقامت دجواب په باره کښې وعید

سوال: آیا دا صحیح ده چه د قیامت په ورځ به ټول خلق د الله تعالی په حکم سره سجده کوي لیکن کافران ترې نه مستثنی دي او دغه شان چه کوم کس د اقامت جواب په زړه کښې نه ورکوي د قیامت په ورځ به هغه هم سجده نه کوي. آیا دا صحیح ده؟

المستفتي: مولوي محمد نظیر بانډه شیخ اسماعیل
ضلع پشاور ۲۸ جمادي الثاني ۱۳۹۹ھ

الجواب: د بخاري شریف په حدیث کښې راغلې چه کافر به سجده نشي کولې ﴿۲﴾ او د اقامت د جواب متعلق چه کوم وعید دې ددې حواله نا معلومه ده. وهو الموفق.

د پیغمبرانو او شهیدانو په حیات کښې فرق

سوال: (۱) د انبیائې کرام د قبر ژوند څنګه دې؟ او د شهیدانو او ددوي په ژوند کښې څه فرق دې؟ (۲) د قبر په خوا کښې د پیغمبرانو د اوریدلو څه مطلب دې او د انک لا تسمع الموتی څه مطلب دې؟ (۳) عند القبر اوریدل هم فوق الاسباب دې بیا د لرې نه ولې نه اوري؟ (۴) د شهدائې کرامو د قبر په خوا کښې اوریدل ثابت دي که نه؟

المستفتي: عنایت الله شاه کاکاخیل اسلام آباد... ۱۹۷۵،۱۲،۲۵

الجواب: واضحه دې وي چه روحاني او جسماني حیات د مرتبو د اختلاف په لحاظ سره د هر مړي د پاره ثابت دي که مسلمان وي او که کافران وي. بدلیل احادیث ثواب القبر وعذابه. البته د انبیاء علیهم السلام روحونه د مرګ نه پس

﴿۱﴾ والتفصيل في كتاب الروح لابن القيم الجوزيه وفي الصقر لمنكري التوسل باهل المقابر لحمد الله الداجوي وفي غوث العباد ببيان الرشاد للمصطفى ابويوسف الحمامي الازهري.

﴿۲﴾ عن ابي سعيد الخدري قال سمعت رسول الله ﷺ يقول يكشف ربنا عن ساقه فيسجد له كل مؤمن ومؤمنة ويبقى من كان يسجد في الدنيا رياءً وسمعةً فيذهب ليسجد فيعود ظهره طبقاً واحداً. متفق عليه. (مشكوة المصابيح ص ٣٨٣ جلد ٢ باب الحشر الفصل الاول)

اجسادو مبارکو ته واپس کړې شوي دي. ویقال لها الحیوة الدنیویة وهو قول اکثر الاکابر ویؤیده حدیث البیهقي في رسالته. په خلاف د شهداوُ باندې چه د هغوي روحونه په جنت کښې دي لیکن دهغوي د بدنونو سره یو خاص قسم تعلق دې. ویقال لها الحیوة البرزخیة ولاریب في کمال الاولي مع ان جسد النبي خیرمن الجنة وغیرها. نو بس ددې ژوند د مرګ سره هیڅ تصادم نشته دې. لانها طاریة بعد الموت ولان موت الانبیاء لیس کموت غیرهم کما ان نومهم لیس کنوم غیرهم. او د سماع دارو مدار په نفس حیات باندې دې. په حیات د ینوي باندې نه دې. والسماع امر غیرمعقول فیقصر علي ما ورد به الخبر وهوالسماع من القریب وفناء القبر. فقط

د جنتونو شمیر

سوال: د جنت متعلق بعضې کسان وائي چه اته دي او بعضې وائي چه څلور دي. صحیح قول کوم یو دې؟

المستفتي: حافظ عبدالمالک نریاب کوهاټ... ۷جولائي ۱۹۷۹ء

الجواب: د دلائلو په لحاظ سره څلور جنتونه کیدل راجح دي. ﴿۱﴾ وهوالموفق

د نابالغه جینکو واده نه مخکښې مړې کیدل اوپه جنت کښې دخاوندمسئله

سوال: که نابالغه جینکۍ دواده نه مخکښې مړې شي نو آیا په جنت کښې به دهغوي ودونه کیږي؟

المستفتي: مولانا فضل غني فاضل دارالعلوم دیوبند میاں خان مردان

الجواب: که په جنتیانو کښې ئې څوک خوښ وو د هغوي سره به نکاح اوکړې شي او که څوک ئې خوښ نه وُو نو جنتي مخلوق به ورله پیدا کړې شي او واده به ورسره اوکړې شي.

في الغرائب . ولو ماتت قبل ان تتزوج فتخیر ایضاً ان رضیت بآدمی زوجت منه و ان لم ترض فالله تعالیٰ یخلق ذکر من الحور العین فیزوجها منه انتهیٰ .

﴿۱﴾ قیل الجنان ثمانیة وقیل اربعة وهو الراجح صرح به ابواللیث السمرقندی وابن العربی شارح الترمذی وهو الظاهر من قوله تعالیٰ ولمن خاف مقام ربه جنتان مع قوله تعالیٰ ومن دونهما جنتان و کذا هو الظاهر من قوله ﷺ ان في الجنة جنتین من فضة انیتهما وما فیها وجنتین من ذهب آنیتهما وما فیها رواه الترمذی ص ۳٦۲ عن عبدالله بن قیس مرفوعاً .

(منهاج السنن شرح جامع السنن ص۱۳۵ جلد۱ باب ما یقال بعد الوضوء)

(مجموعة الفتاویٰ ص ١٦ جلد ٣). ﴿١﴾ وهو الموفق

په جنت کښې د ږیرې مسئله

سوال: په جنت کښې به د سړو ږیره وي او که نه به وي.؟

المستفتي: محمد عارف اسماعیلیه مردان.... ١٩١٨١١٩٧٧

الجواب: په حدیث مرفوع کښې ﴿١﴾ د جرد مرد لفظ راغلې او استثناء پکښې نشته البته بعضې علماء ترنه بعضې پیغمبران مستثنی کړي دي لکه آدم علیه السلام. وهو الموفق.

د کافرانو د نابالغو بچو جنت ته تلل

سوال: د کافرانو د نابالغه بچو انجام به څه وي؟. جنت ته به ځي او که جهنم ته؟

المستفتي: محمد عارف اسماعیلیه مردان.... ١٩١٨١١٩٧٧

الجواب: راجح دا دي چه جنت ته به ځي. ﴿٣﴾ فقط

﴿١﴾ قال العلامه ابن الحجر العسقلانی (و لکل واحد منهم زوجتان) ای من نساء الدنیا . فقد روی احمد من وجهٍ آخر عن ابی هریره مرفوعاً فی صفته ادنی اهل الجنة منزلة وان له من الحور العین لا ثنتین و سبعین زوجة سوی ازواجه من الدنیا ، وفی سنده شهر بن حوشب وفیه مقال ، ولابی یعلی فی حدیث الصور الطویل من وجه آخر عن ابی هریرة فی حدیث مرفوع . فید خل الرجل علی اثنتین و سبعین زوجة مما ینشئ الله و زوجتین من ولد آدم . واخرجه الترمذی من حدیث ابی سعید رفعه ان ادنی اهل الجنة الذی له ثمانون الف خادم و ثنتان و سبعون زوجة وقال غریب ، ومن حدیث المقدام بن معدیکرب عنده " للشهید ست خصال " الحدیث وفیه و یتزوج ثنتین و سبعین زوجة من الحور العین . وفی حدیث ابی امامه عند ابن ماجه والدارمی رفعه " ما احد یدخل الجنة الا زوجه الله ثنتین و سبعین من حور العین و سبعین و ثنتین من اهل الدنیا و سنده ضعیف جداً ......الخ

(فتح الباری شرح صحیح البخاری ص ٦٧ جلد ٨ باب فی صفة الجنة و انها مخلوقة کتاب بدء الخلق)

﴿٢﴾ عن ابی هریرة قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اهل الجنة جرد مرد کحلی لا یفنیٰ شبابهم .الخ وعلی هامش المشکواة الجرد جمع اجرد و هو الذی لا شعر علی جسده و ضده الا شعر قوله و مرد جمع امرد وهو غلام لا شعر علی ذقنه و قد یراد به الحسین بناء علی الغالب . (مشکواة المصابیح ص ٤٩٨ جلد ٢ باب صفة الجنة و اهلها)

﴿٣﴾ قال ابن عابدین و قد حکی فیهم الامام النوی ثلاثة مذاهب الاکثر انهم فی النار الثانی الوقف الثالث الذی صححه انهم فی الجنة لحدیث کل مولود یولد علی الفطرة و یمیل الیه ما مر عن محمد بن الحسن و فیهم اقوال اخر ضعیفة .

(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ٦٢٩ جلد ١ مطلب فی اطفال المشرکین باب الجنائز)

قال الله تعالی

وَخَلَقَ الْجَآنَّ مِنْ مَّارِجٍ مِّنْ نَّارٍ ۚ ﴿۱۵﴾

(الاية)

....

باب
ما یتعلق
بالجنات والشیطین

باب ما یتعلق بالجنات والشیطین

جنات عالم غیب نه دي

سوال: ځمونږ په کلي کښې یو هلک باندې د پیریانو اثر دې دا هلک تیر شوې راتلو نکو حالات بیانوي. ورک شوې څیزونه هم ښائي هر چا ته د هر سوال جواب هم ورکوي نو دده څه حکم دې ؟ چه واقعي پیریان دغیبو په خبرو باندې پوهیږي یا دا څه معامله ده؟ بینوا توجروا

المستفتي:محمد سلیم زکریا(صوابي)...... ۲۱نومبر۱۹۸۴ء

الجواب: پیریان عالم الغیب نه دي.﴿۱﴾ البته د تیزرفتارئ په وجه باندې زر اطلاع ورکوي او په دوي کښې دروغژن ډیر وي لهذا ددوي په خبرو باندې تصدیق کول او په هغې یقین کول د شریعت او عقل دواړو نه مخالف دي او حرام دي. لحدیث ورد بذالک.﴿۲﴾

﴿۱﴾ قال ابن عابدین و الذی یدعی ان له صاحباً من الجن یخبره عما سیکون والکل مذموم شرعاً محکوم علیهم و علی مصدقهم با لکفر ...... و فی التتار خانیه یکفر بقوله انا اعلم المسروقات او انا اخبر عن اخبار الجن ایای . انتهی .

(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۳۲۵ جلد ۳ مطلب فی دعوی علم الغیب)

وفی التتارخانیه فان قال هذا لقائل انا اخبر با خبار الجن ایای بذلک قال هو و من صدقه یکون کافراً با لله لقوله علیه السلام من اتی کا هنا فصدقه فیما قال فقد کفر بما انزل الله علی محمد لا یعلم الغیب الا الله لا الجن و الانس یقول الله فی الاخبار عن الجن فلما خر تبینت الجن ان لو کانوا یعلمون الغیب ما لبثوا فی العذاب المهین .

(فتاوی قاضیخانیه مو ضوع علی هامش الهندیه ص۵۷۶ جلد ۳ باب ما یکون کفرامن المسلم وما لایکون)

﴿۲﴾عن عائشة رضی الله عنها قالت سمعت رسول الله ﷺ یقول ان الملائکة تنزل فی العنان وهوالسحاب فتذ کر الامر قضي فی السماء فتسترق الشیاطین السمع فتسمعه فتوحیه الی الکهان فیکذبون معها مائة کذبة من عندانفسهم رواه البخاری .

(مشکواةشریف ص ۳۹۳ جلد ۲ باب الکهانة الفصل الاول)

تعویذونه، کوډې او د پیریانو په انسانانو باندې کیناستل حقیقت دي

سوال: په شریعت کښې د تعویذونو، کوډو وغیره څه حقیقت شته که نه؟ دارنګې د پیریانو په انسان باندې کیناستل یا تکلیف ورله ورکول تر کومه حده پورې صحیح دي؟ وضاحت اوکړئ.

المستفتي: خانه ګل دره آدم خیل کوهاټ.... ۷۱۸۱۱۹۷۲

الجواب: (۱) دا امور حقیقت دي ددې تاثیر ثابت دې (۱) او د دفع کولو دپاره معوذتین (۲) او د سورة بقره آخرني دوه ایتونه لوستل ډیر مفید دي. (۲) د قران، حدیث او مشاهدې نه ثابت دي چه پیرې په انسان باندې کیناستلې شي. او تکلیف ورله ورکولې شي. (۳) فقط.

اوبښ نه فرښته ده او نه شیطان دې

سوال: زید وائي چه اوبښ فرښته ده په دې سره انسان د ډیرو افتونو نه محفوظ وي ځکه چه اوبښ د اوچې او لوندې کشتئ ده. او عمرو وائي چه اوبښ فرښته نه ده بلکه شیطان دې ده سره نزدې مونځ کول نه دي پکار، په دې دواړو کښې کوم په حقه دې؟

المستفتي: مهربان شاه زکي خیل کوهاټ.....۵ستمبر ۱۹۷۹ء

الجواب: او بښ نه فرښته ده او نه شیطان دي البته د شرارت د وجې نه ئې په

﴿۱﴾ يدل عليه سورة الفلق، و «من شر النفثت فى العقد» . الاية (سورة الفلق)

﴿۲﴾ و عن عقبة بن عامر قال بينا انا اسير مع رسول الله ﷺ بين الجحفة و الابواء اذا غشيتنا ريح و ظلمة شديدة فجعل رسول الله ﷺ يتعوذ با عوذبرب الفلق و اعوذ برب الناس و يقول يا عقبة تعوذ بهما فما تعوذ متعوذ بمثلها رواه ابوداؤد . وعن عبد الله بن خبيب قال خرجنا فى ليلة مطر وظلمة شديدة نطلب رسول الله ﷺ فا در كنا ه فقال قل قلت ما اقول قال قل هو الله احد و المعوذتين حين تصبح و حين تمسى ثلث مرات تكفيك من كل شئ . رواه الترمذى و ابوداؤد و النسائى .
(مشكواة المصابيح ص ۱۸۸ جلد ۱ كتاب فضائل القرآن)

﴿۳﴾ عن ابن مسعود قال قال رسول الله ﷺ ما منكم من احد الا و قد وكل به قرينه من الجن و قرينه من الملائكة الخ . و عن انس قال قال رسول الله ﷺ ان الشيطان يجرى من الانسان مجرى الدم متفق عليه .
(مشكواة المصابيح ص ۱۸ جلد ۱ باب فى الوسوسة)

حديثونو کښې د شيطان سره مشابهت ورکړې شوې دې. او د اوښ په خو کښې مونځ کول جائز دي البته د اوښانو د اوسيدلو په ځائې کښې مونځ کولو سره ډير خطرات دي. اګر چه ګناه نه ده(١)

د شيطاني اولاد او ښځه بچي ثابت دي

سوال: آيا د شيطان اولاد او ښځه هم شته ؟.

المستفتي:فضل رازق متعلمٌ حقانيه اکوړه خټک..... ١٢ اګست ١٩٨٤

الجواب: د شيطينو او جناتو دپاره اولاد په نصوصو سره ثابت دي.(٢) او بچي د ښځې نه بغير متصور او ممکن نه دي. وهو الموفق.

پيرې او شيطان يوه نوع ده او په دوي کښې توالد او تناسل کيږي

سوال: لکه په قرآن کښې دي وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون.الآيــة.لـيکن انسان د خاورې نه او پيريان د هور نه او شيطان هم د هور نـه پيدا شوې نـو آيا شيطان او پيرې دې يو قسم هور نه پيدا شوې يا جدا جدا قسم نه. دويم دا چه آيا شيطان او پيرې يو بل ليدلې شی؟ او آيا په پيريانو کښې هم مختلف مذهبونـه دی؟ او آيـا شـيطان د شـيطان نـه پـيدا کـيږي يـا پـخپلـه د هـور نـه ؟ تفصيلي جواب رکړئ..؟

المستفتي:حاجي عبدالودود يارحسين (صوابي)

---

(١) قوله ولا تصلوا فى اعطان الابل .اريد منها المبارک يدل عليه حديث ابى داؤد قال سئل رسول الله ﷺ عن الصلاة فى مبارک الابل فانها من الشياطين و الفروق بين الغنم والابل ثلاثة الاول نظافة المرابض وو ساخة المبارک هكذا جرت عادة الناس والثانى استواء المرابض وتسطيحها دون المعاطن والثالث كون الغنم سكينة و الابل نفاراً ......والنهى (عن الصلاة) للارشاد والشفقة عند الجمهور لان الابل خلقت من الشياطين وهى شرار فلا يامن المصلى عن ضررها وكذا لا يامن عن اصابة بولها لان ذكرانها تبول الى الخلف واناثها ترش كثيرا لارتفاعها بخلاف الغنم ......والدليل على مشروعية الصلاة فى مباركها ان النبى ﷺ اتخذ الابل سترة فى الصلوة فافهم.
(منهاج السنن شرح جامع السنن ص٢٣٣ جلد ٢ باب ماجاء فى الصلاة فى مرابض الغنم واعطان الابل)

(٢) قال القاضى بدرالدين قال الله تعالى افتتخذونه و ذريته اولياء من دونى وهم لكم عدو وهذا يدل على انهم يتناكحون لاجل الذرية قال القاضى عبد الجبار الذرية هم الولد والاهل ورقتهم لا تمنع من توالدهم اذا كان ما يلدونه رقيقا كما لا تمنع لطافة اللطيف من الولادة اذا كان مايلده لطيفا الخ
(آكام المرجان ص٣٣ باب فى بيان ان الجن يتناكحون و يتوالدون)

الجواب: تحقیق دادي چه پیریان یوه نوعه ده او شیطانان صرف دهغوي سرکشه کسانو ته وائي ﴿۱﴾ جنات یو بل ویني خوراک څکاک کوي. او توالد پکښې هم کیږي.﴿۲﴾ د قران او حدیث نه دا امور ثابت دي.

شیطان د فرښتو استاد جوړول بې اصله خبره ده

سوال: د شیطان د ملعون کیدلو نه مخکښې ژوند باره کښې قسم قسم روایتونه اوریدلې شوې تردي چه بعضې خلق دا هم وائي چه شیطان د فرښتو استاد وو وغیروغیره. نو دشیطان صحیح حالت څه دې؟ چه هغه د لعنت مخکښې څه ؤو؟

المستفتي:نامعلوم........۱۴۰۱۱۷۱۷هجري

الجواب: ابلیس د لعنت نه مخکښې ډیر زیات عابد وؤ ﴿۳﴾ ده ته د طاؤس الملائکة لقب ملاؤ شوې وؤ دې معلم ګرځول بې اصله خبره ده نه د روایاتِ حدیثیه نه ثابت دي او نه دَ روایاتِ اسرائلیه نه،دا صرف په واعظانو کښې مشهور ده. ﴿۴﴾ وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال العلامه قاضی بدرالدین الشیاطین العصاة من الجن و هم ولد ابلیس و المردة اعتاهم و اغواهم و هم اعوان ابلیس ینفذون بین یدیه فی الاغواء کا عوان الشیاطین قال الجوهری کل عات متمرد من الجن و الانس و الدواب شیطان ...... و قال ابو البقاد الشیطان فیعال من شطن یشطن اذا بعد و یقال فیه شاطن و تشیطن و سمی بذالک کل متمرد لبعد غوره فی الشر.
(اکام المرجان فی احکام الجان ص ۷،۸ فصل فی معنی الجن والشیطان لغةً)

﴿۲﴾ عن وهب بن منبه یقول و سئل عن الجن ما هم وهل یأکلون و یشربون ویتنا کحون فقال هم اجناس فاما خالص الجن فهم ریح لا یاکلون وَ لا یشربون و لا یتوالدون و منهم اجناس یاکلون و یشربون و یتوالدون و یتنا کحون الخ
(اکام المرجان فی احکام الجان ص ۲۹ باب فی بیان ان الجن یأ کلون و یشربون)

﴿۳﴾ قال العلامه عماد الدین ابن کثیر کان من اشد هم ای اشد الملائکة اجتهادًا واکثر هم علماً کان من اشراف الملائکة من ذوالاجنحة الاربعة کان من اشرف الملائکة و اکرمهم قبیلة و کان خاز نا علی الجنان کان له سلطان السماء الدنیا و کان له سلطان الارض و کان یسوس ما بین السماء و الارض فعصی فمسخه الله شیطانا رجیما . کان ابلیس رئیس ملائکة سماء الدنیا .
(تفسیر ابن کثیر ص ۷۵ جلد ۱ سجود الملائکة لآدم)

﴿۴﴾ کما قال عبدالحکیم السیالکوٹی فی حاشیة بیضاوی ان هو معلم الملائکة.

د جناتو په بدن کښې دا خلیدل

سوال: د بعضې خلقو خیال دې چه جنات د سړي په بدن کښې دننه داخلیدلې شي او د بعضې خلقو خیال دې چه جنات صرف په انسان باندې سُورې کوي نو آیا دا صحیح ده؟

المستفتي: محمد کریم تخت بهائي مردان..... ۲۰ جولائي ۱۹۷۵ھ

الجواب: د ابن حزم په نزذ باندې پیرې د انسان په بدن کښې نشي داخلیدلې لیکن د جمهور علماؤ په نزذ باندې داخلیدې شي او هم دا راجح قول دې.﴿۱﴾ لحدیث ان الشیطان یجری من الانسان مجری الدم ﴿۲﴾ای فی عروقه او کجریان الدم .وفی الحدیث ان الشیطان جاثم علی قلب ابن ادم فاذا ذکر العبد ربه خنس واذاغفل توسوس ﴿۳﴾ کما فی کما لین . وهو الموفق

د جناتو تبلیغ کول

سوال: په زید باندې جنات کیني اودا دعوي کوي چه مونږ مسلمانان یو او ددین تبلیغ کوي. نو د جناتو د تبلیغ څه حکم دې؟

المستفتي: مولوی حاجي ایوب کلاپور ګلګت....۸ربیع الاول ۱۴۰۵ھ

الجواب: په چا باندې پیریان کیناستل او دهغه په ژبه باندی خبرې اترې کول

﴿۱﴾ قال المحدث قاضی بدرالدین انکر طائفة من المعتزلة کالجبائی و ابی بکر الرازی محمد بن ذکریا الطبیب وغیرهما دخول الجن فی بدن المصروع و احالوا وجودروحین فی جسدمع اقرارهم بوجود الجن اذا لم یکن ظهور هذا فی المنقول عن النبی ﷺ کظهورهذا و هذاالذی قالوه خطأ وذکر ابو الحسن الاشعری فی مقالات اهل السنت والجماعة انهم یقولون ان الجن تدخل فی بدن المصروع کما قال الله تعالی الذین یأ کلون الربٰوا لایقومون الا کما یقوم الذی یتخبطه الشیطان من المس ...... وعن ابن عباس ان امرأة جاء ت بابن لها الی النبی ﷺ فقالت یا رسول الله ان ابنی به جنون و انه یأخذ ه عند غدائنا وعشائنا فمسح رسول الله ﷺ صدره ودعاله فتفتفه فخرج من جوفه مثل الجرو الاسود فسعی الخ (اکام المرجان فی احکام الجان ص ۱۰۷ باب فی بیان دخول الجن فی بدن المصروع)

﴿۲﴾ (مشکواة المصابیح ص ۱۸ جلد ۱ باب فی الوسوسة)

﴿۳﴾ (مشکواة المصابیح ص ۱۹۹ جلد ۱ باب ذکر الله عزوجل)

ممکنات بلکه واقعات دي. خو د دوي نه استفاده کول د خطراتو نه خالي نه ده. په انسانانو کښې چه د اشاعتِ دین او تعلیم وتعلم څومره سلسله جاري ده په جناتو کښې ددې سلمه حصه هم متوقع نه ده. ﴿۱﴾ وهوالموفق.

په ځان د ښاپیرئ کیناستو دعوٰی کول

سوال: یو سړي دا دعوی اوکړه چه په مابانديې ښاپیرئ ده او دا ماته د غیبو خبرې ښائی. نو په دې غیبو خبرو باندې یقین کول څنګه دي.؟

المستفتي: الحاج نیازولي خان شمالي وزیرستان حسن خیل ۲رمضان ۱۴۰۵ھ

الجواب: دا کهانت دي په دې یقین کول کفر دې. ﴿۲﴾ وهوالموفق.

یاجوج ماجوج کوم مخلوق دې

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه یاجوج ماجوج جِني مخلوق دې یا برزخي. ددې وضاحت اوکړئ.؟

المستفتي: محمد ابراهیم راولپنډي....۱۲ستمبر۱۹۷۹ء

الجواب: دا قوم نه جني دې او نه برزخي دې بلکه انسي دې د یافث اولاد دې او د فساد دَ وخت د راتلو نه مخکښې ئې تعین کول چه دا یآجوج مآجوج دي بې محله قیاس دې. وهوالموفق.

په بدن کښې د پیریانو ننوتل او په دمونو سره ئې علاج کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه جنات په خلقو کینا ستلې شي یا نه ؟ او بعضې عاملان حضرات د تعویذونو او د مونو په ذریعې سره ددې علاج هم کوي. آیا دا صحیح ده؟

المستفتي: سید عنایت الرحمان قندهارو کلي چارسده....۱۹۱۲۱۰۱۹۹۱

﴿۱﴾ (والتفصیل فی اکام المرجان فی احکام الجان فی باب بیان وعظ الجن للانس وفی باب بیان تحمل الجن العلم عند الانس وافتوا هم للانس ،ص ۸۱)

﴿۲﴾ قال ابن نجیم وباتیان الکاهن وتصدیقه وبقوله انا اعلم المسروقات وبقوله انا اخبر عن اخبار الجن ایای .(یکفر) (البحر الرائق ص ۱۲۰ جلد۵ احکام المرتدین)

الجواب: د ابو داؤد شریف د حدیث (رواه عن عبدالله بن عمرو) ﴿۱﴾ او د صالحینو د تعامل په بناء باندې تعویذ لیکل جائز دي چه شرکي کلمات پکښې نه وي﴿ ۲ ﴾ البته تمائم) د تعویذونو نه یو جدا څیز دې کما فی شرح ابی داؤد. او د جناتو داخلیدل په قرآن او حدیث سره ثابت دي. ﴿۳﴾ او د هغې د ختمولو د پاره د مونه اچؤل هم ثابت او مباح دي. فقط.

شیطان ته د باران ورولو اختیار نشته

سوال: دلته ځمونږ ځائې کښې یو سړې وائي چه الله تبارک وتعالی شیطان ته د باران ورولو اختیار ورکړې آیا دا صحیح دهٔ؟ او آیا شیطان وریځې ته ختلي او باران ورولې شي.؟

المستفتي: نامعلوم...

الجواب: د باران ورولو اختیار صرف الله تعالی سره دې د جال ته به استدراجاً څه اختیار ورکولې شی﴿۴﴾ اودَ وعظونو په کتابونو کښې لیکلی دی چه شیطانانو د فرعون په زمانه کښې د متیازو باران کړې وؤ.فقط.

﴿۱﴾(ابوداؤد شریف ص ۱۸۷ جلد۲ کتاب الطب)

﴿۲﴾عن عوف بن مالک الاشجعی ......فقال اعرضوا علی رقاکم لابأس بالرقیٰ مالم یکن فیه شرک . رواه مسلم (مشکواة المصابیح ص۳۸۸ جلد ۲ کتاب الطب والرقیٰ)

﴿۳﴾قال القاضی بدرالدین الشبلی ان الجن تدخل فی بدن المصروع کما قال الله تعالیٰ الذین یاکلون الربالایقومون الا کما یقوم الذی یتخبطه الشیطان من المس .قال عبد الله احمدبن حنبل قلت لابی......عن ابن عباس ان امرأة جاء ت بابن لها الی النبی ﷺ فقالت یا رسول الله ﷺ ان ابنی به جنون وانه یاخذه عند غدائنا و عشائنا فمسح رسول الله ﷺ صدره ودعاله فثعثعه فخرج من جوفه مثل الجروالا سود فسعیٰ الخ.

(اکام المرجان ص۱۰۷ باب دخول الجن فی بدن المصروع)

﴿۴﴾ عن النواس بن سمعان رضی الله عنه .... فیاتی علی القوم فیدعوهم فیؤ منون به فیا مرالسماء فتمطر والارض فتنبت الخ (مشکواة المصابیح ص ۴۷۳ جلد ۲ باب ذکر الدجال)

کتاب

السیر والمناقب

....

باب ما یتعلق

بالنبی صلی اللہ علیہ وسلم

قال الله تعالى

وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ
فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ
أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِم
مِّنَ النَّبِيِّينَ
وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ
وَالصَّالِحِينَ ۚ
وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾

كتاب السير والمناقب

باب ما يتعلق بالنبى صلى الله عليه وسلم

د پيغمبر عليه السلام د والدينو په كفر او ايمان كښې توقف غوره دې

سوال: د حضور صلى الله عليه وسلم والدين په څه عقيده باندې وو. مسلمانان وو يا كافران او د فقه اكبر د عبارت ووالديه صلى الله عليه وسلم ماتا علي الكفر) به څه جواب كوو. وضاحت اوكړئ؟

المستفتي:حميد الرحمان جامعه محمديه جرما كوهاټ....٢٥محرم١۴٠٥هـ

الجواب: په ديكښې روايات مختلف دي بعضو كښې دې چه په كفر باندې مړه دي او بعضو كښې دي چه د ژوندي كيدلو نه پس ئې اسلام قبول كړو او بيا وفات شول خو غوره پكښې توقف دې ځكه چه دا د دين د ضرورياتو نه نه دي او نه به دَدې په باره كښې په قبر كښې تپوس كيږي او نه په محشر كښې..(١) وهو الموفق.

د (الصلاة والسلام عليك يا رسول الله) ويلو څه حكم دې

سوال: په پيغمبر عليه السلام باندې په دې طريقې سره درود شريف او سلام لوستل (الصلوة والسلام عليك يا رسول الله، جائز دي كه نا جائز ؟

المستفتي:اصغر علي متعلم دار العلوم حقانيه اكوړختټک،١٨اكتوبر ١٩٨۴ء

---

(١) قال ابن عابدين واحياء الابوين بعد موتهما لا ينافى كون النكاح كان فى زمن الكفر ولا ينافى ايضا ماقاله الامام فى الفقه الاكبر من ان والديه صلى الله عليه وسلم ماتا على الكفر ولا مافى صحيح مسلم استأ ذنت ربى ان استغفر لامى فلم يأذن لى وما فيه ايضا ان رجلا قال يا رسول الله اين ابى قال فى النار فلما قفا دعاه فقال ان ابى واباك فى النار لا مكان ان يكون الاحياء بعد ذلك لانه كان فى حجة الوداع وكون الايمان عند المعاينة غير نافع فكيف بعد الموت فذاك فى غير الخصوصية التى اكرم الله بها نبيه صلى الله عليه وسلم واما الاستدلال على نجاتهما بانهما ماتا فى زمن الفترة فهو مبنى على اصول الاشاعرة ان من مات ولم تبلغه الدعوىٰ يموت ناجيا اما الماتريدية فان مات قبل مضى مدة يمكنه فيها التامل ولم يعتقد ايمانا ولا كفرا فلا عقاب عليه بخلاف مااذا اعتقد كفرا اومات بعد المدة غير معتقد شيئا نعم البخاريون ......وبالجملة كما قال بعض المحققين انه لا ينبغى ذكر هذه المسئلة الامع مزيد الادب وليست من المسائل التى يضر جهلها او يسئل عنها فى القبر اوفى الموقف فحفظ اللسان عن التكلم فيها الا بخير اولىٰ واسلم .(ردالمحتار هامش الدر المختار ص٤١٩ جلد٢ باب نكاح الكافر)

الجواب: درود شريف وئيل بذات خود يو لوئې عبادت دې ليکن دا درود شريف د بريليانو او بدعيتيانو شعار دې لهذا د صحيح العقيده سړو د پاره ترې نه د بد ګمانۍ او تهمت په وخت کښې اجتناب ضروري دې،﴿۱﴾ وهوالموفق.

د محمد ﷺ د اولين او آخرين کيدلو مطلب

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائي چه بعضې خلق وائي چه حضور ﷺ اولين او آخرين دې. او بعضې وائي چه اولين نه دې صرف آخرين دې. نو تاسو د صحيح مطلب وضاحت اوکړئ مهرباني به وی؟

المستفتي: محمد مسلم هنګو ضلع کوهاټ...

الجواب: د پيغمبر علیه السلام روح مبارک د ټولو روحونو نه اول پيدا شوې دې او بدن مبارک ئې د ټولو انبياؤ نه وروستو او په آخر کښې پيدا کړې شوې دې نو دا معنی د اولين او آخرين ده﴿۲﴾ دا نه چه ليس قبله شي وليس بعده شئ. چه د الله تعالی صفت دې. وهوالموفق.

درسول الله ﷺ د پلار نيکه په ايمان او کفر کښې توقف کول پکار دې

سوال: څمونږ د خاندان څه شيعه ګان خلق وائي چه د پيغمبر علیه السلام نيکه کښې څوک هم کافر نه وو او هغوي د ابراهيم علیه السلام د پلار د کافر کيدلو نه هم انکار کوي او وائي چه آذر ئې تره وو، د مسئلې وضاحت اوکړئ؟

المستفتي: محمد اکبر ډيره غازي خان...۲۷ رمضان\۱۴۰۵هـ

الجواب: د قرآن نه صفا معلوه د چه آذر د ابراهيم علیه السلام پلار وو او کافر

﴿۱﴾ عن النبی ﷺ اتقوا مواضع التهم .رواه البخاری فی الادب المفرد ،وایضاً وعن عمر من سلک مسالک التهم اتهم رواه الخرائطی فی مکارم الاخلاق ،عن عمر موقوفا بلفظ من اقام نفسه مقام التهم فلا تلومن من اساء الظن به .(الموضوعات الکبریٰ ص ۴۹ رقم حدیث ۱۵۱)

﴿۲﴾ عن ابی هریرة قال قالوا یا رسول الله متی وجبت لک النبوة قال وادم بین الروح والجسد رواه الترمذی ،وعن العرباض بن ساریة عن رسول الله ﷺ انه قال انی عند الله مکتوب خاتم النبیین وان آدم لمنجدل فی طینته الخ .(مشکواة المصابیح ص ۵۱۳ جلد۲ باب فضائل سید المرسلین)

تیرشوې دي او بعضې مفسرینو لیکلي چه آذر ئې تره دي لیکن په بلا سنده تاریخي روایاتو سره د قرآن تصریح پریښو دل نه د علم تقاضا ده او نه د عقل تقاضاده.او د پیغمبر ﷺ د والدینو متعلق د کفر او اسلام دواړه قسمه روایتونه نقل دي.القسم الاول ظاهر مروي والاسلام بعد الاحیاء مروي في الطبراني.﴿١﴾ لهذا احتیاط دادې چه دهغوي متعلق دې توقف او کړیشي کما صرح بهِ علامه شامي﴿ ٢﴾ وهوالموفق.

حضور ﷺ بذاتِ خود بشر دي اوپه اعتبارد هدایت سره نور او راهنما دي

سوال: څمونږ ځائې کښې دوه قسم خلق دي، د یو قسم خلقو دا نظریه ده چه حضور ﷺ بشر دې او د دویم قسم خلقو دا نظریه ده چه حضور ﷺ نور هم دې او بشر هم دي. دا ختلاف ختمولو دپاره وضاحت اوکړئ؟

المستفتي:امداد خان سعودي عرب....٢٥نومبر١٩٨٤ء

الجواب: الله تعالی په قرآن مجید کښې پیغمبر ته بشر هم وئیلي دي حیث قال قل انما انا بشر مثلکم (کهف) سبحان ربي هل کنت الابشراً رسولا.﴿ ٣﴾او نور ئې هم وئیلي دي حیث قال قد جاء کم من الله نور وکتاب مبین (مائده) ﴿۴﴾ حقیقت دادې چه پیغمبر ﷺ بذات خود بشر او انسان دي او په اعتبار د هدایت او نبوت سره نور او راهنما دي. وهوالموفق

﴿١﴾قال ابن عابدین الاکریٰ ان نبینا ﷺ قد اکرمه الله تعالیٰ بحیاة ابویه له حتی امنابه کمافی حدیث صححه القرطبی وابن ناصر الدین حافظ الشام وغیرهما فانتفعا بالایمان بعد الموت علی خلاف القاعدة اکراماً لنبیه ﷺ کما احیا قتیل بنی اسرائیل لیخبر بقاتله ......وما قیل ان قوله تعالیٰ ولا تسئل عن اصحاب الجحیم نزل فیهما لم یصح وخبر مسلم ابی وابوک فی النار کان قبل علمه.
(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص٣١٧ جلد٣ مطلب فی احیاء ابوی النبی ﷺ باب المرتد)
﴿٢﴾قال ابن عابدین وبالجمله کما قال بعض المحققین انه لاینبغی ذکرهذه المسئلة الامع مزید الادب ولیست من المسائل التی یضر جهلها اویسئل عنها فی القبر اوفی الموقف فحفظ اللسان عن التکلم فیها الابخیر اولیٰ واسلم .(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص٤١٩ جلد٢ باب نکاح الکافر)
﴿٣﴾قال العلامه آلوسی ،وقرا ابن کثیر وابن عامر قال سبحان ربی ای قال النبی ﷺ هل کنت الا بشراً رسولا.کسائر الرسل علیهم السلام وکانوا لا یاتون قومهم الابما یظهره الله تعالیٰ علی ایدیهم حسبما تقتضیه الحکمة من غیر تفویض الیهم فیه ولا تحکم منهم علیه سبحانه و"بشراً" خبر کان و"رسولاً" صفته وهو محمدالکلام وکونه بشراً توطئة لذلک ردالما انکروه من جواز کون الرسول بشراً ودلالة علی ان الرسل علیهم السلام من قبل کانوا کذلک ولهذا قال الزمخشری هل کنت الا رسولاً کسائر الرسل بشراً مثلهم .(روح المعانی ص٢٤٢ جلد ٩ سورة الاسراء ص٩٤)
﴿۴﴾قال العلامه آلوسی ،قد جاء کم من الله نور ،عظیم وهو نور الانوار والنبی المختار والیٰ هذا ذهب قتاده واختاره الزجاج وقال ابو علی الجبائی عنی بالنور القرآن لکشفه واظهاره طرق الهدی والیقین واقتصر علی ذلک الزمخشری ....وقد جاء کم نور ویهدیهم یرجع الیٰ قوله عز شانه وکتاب مبین کقوله هدی للمتقین انتهی .(تفسیر روح المعانی ص١٤٣ جلد۴ سورة المائدة آیت :١٥)

د پیغمبر علیه السلام بشریت د قرآن نه ثابت دي

سوال: رسول الله صل الله علیه وسلم نور دي یا بشر؟ په قرآني ایتونو او حدیثونو سره حوالې اولیکئ؟

المستفتي:سراج احمد پیر پیائي نوشهره....۱۹۷۳.۱۲.۱۹

الجواب: پیغمبر علیه السلام نور هم دي او بشر هم دي. په قرانِ کریم کښې په دې باندې تصریح شویده. ﴿۱﴾ البته که یو سړې د پیغمبر علیه السلام د بشریت نه انکار کوي نو علامه آلوسي رحمه الله په روح المعاني کښې دهغه د کفر فتوې نقل کړیده. فلیراجع الي تفسیر قوله تعالی لقد من الله علي المؤمنین.﴿۲﴾ نوټ: چونکه دا عوامي مسئلې نه دي نو دومره تفصیل باندې اکتفاء اوکړئ. فقط

د پیغمبر علیه السلام تاریخ ولادت او تاریخ وفات

سوال: د حضور صلی الله علیه وسلم په تاریخ ولادت او تاریخ وفات کښې مختلفې رائې دي عام طورسره د دواړو تعین دولسم ربیع الاول ګڼړلې کیږي.اوحکومتِ پاکستان هم په دولسم د ربیع الا ول باندې یوم ولادت کوي. لهذا صحیح تاریخ ولادت او وفات باندې رڼړا واچوئ؟

المستفتي:مولوي عبدالرحیم جلبئ ضلع صوابي مردان۲۳\۵\۱۴۰۱هجري.

الجواب: د تحقیق نه پس معلومیږي چه تاریخ ولادت باسعادت په اتم ربیع الاول او وفات په ۲ ربیع الاول دي.﴿۳﴾ وهوالموفق

﴿۱﴾قال الله تعالیٰ قد جاء کم من الله نور و کتاب مبین ،(سورة المائدہ آیت:۱۵ پاره:۵) قال الله تعالیٰ وما منع الناس ان یؤمنوا اذ جآء هم الهدیٰ الا ان قالوا ابعث الله بشرا رسولاً.(سورة الاسراء آیت :۹۴ پاره: ۱۵)

﴿۲﴾قال العلامه آلوسی فلو قال شخص اومن برسالة محمد صلی الله علیه وسلم الی جمیع الخلق لکن لاادری هل هومن البشر اومن الملائکة اومن الجن اولا ادری هل هو من العرب او العجم فلا شک فی کفره لتکلیبه القرآن وجحده ماتلقته قرون الاسلام خلفا عن سلف وصار معلوما بالضرورة عند الخاص والعام ولا اعلم فی ذلک خلافا.....فان جحده بعد ذلک حکمناه بکفره انتهٰی .(تفسیر روح المعانی ص ۱۷۸ جلد۳ سورة آل عمران آیت:۱۶۴)

﴿۳﴾ شیخ محمد ادریس کاندهلوي رحمه الله فرمائي چه سردار دوعالم حضرت محمد مصطفي صلی الله علیه وسلم د ربیع الاول په اتم تاریخ د ګل په ورځ مطابق اپریلَ ۵۷۰ء په مکه مکرمه کښې د صبح صادق په وخت د ابوطالب په کور کښې پیدا شو ، د جمهور محدثینو او مورخینو په نیز غوره او مختاره قول هم دادې (پرت مصطفي ص ۵۱ جلد اول) تاریخ وفات د مشهور قول په بناء باندې ۱۲ ربیع الاول دې. موسیٰ بن عقبه او لیث بن سعد او خوارزمی اول د ربیع الاول د وفات تاریخ ښودلې دې او کلبي او ابو مخنف دویم د ربیع الاول ښودلې دی علامه سهیلي په روض الائف کښې او علامه ابن حجر عسقلاني په شرح بخارري کښې دا قول غوره ګرځولې دې (سیرت مصطفي محمد ادریس کاندهلوی ص ۱۷۲ ج۳)

د حضور ﷺ د څادر مقدار او رنګ، ویښته مبارک او د لستوڼو او قمیص مقدار

سوال: (۱) د حضور ﷺ عام لباس یعني د څادر مقدار او رنګ څه وو؟ (۲) د ویښتو مقدار ئې څومره وو؟ (۳) د لستوڼو او قمیص مقدار هم اولیکئ ډیره مهرباني به وي؟

المستفتي: شیرعلي خان لکي مروت.... ۱۲جون۱۹۷۰

الجواب: (۱) د څادر اوږدوالي څلور شرعي ګزونه وو او پلنوالي دوه نیم شرعي ګزونه وو. یا دوه ګزه او یو لویشت او رنګ ئې شین وؤ، «۱» (زرقاني ص ۲۹ جلد ۵) (۲) د حج نه علاوه به ئې ویښته ساتل (الي انصاف اذنیه، الي شحمتي الاذنین، الي المنکبین، الي مافوق المنکبین في اوقات مختلفة، فلیراجع الي الشمائل و غیرها، « ۲ » (۳) لستوڼي ئې ډیر اوږده او ډیر کهلاؤ نه وو، ترمړوندونو پورې اوږده وو. « ۳ » او قمیص ئې ګیټوتر بره پورې وو او غالب داده چه د پنډو د نیمې پورې وو. «۴» (زرقاني ص۵ جلد ۵) وهو الموفق

دَ جمعې مونځ او خطبه، د اذان ابتداء او د پیغمبر علیه السلام د والدینو د وفات تاریخ او ځائې

سوال: (۱) رسول الله صله الله علیه وسلم د جمعې اولنئ خطبه په کوم تاریخ او کوم ځائې (جمات) کښې وئیلې وه؟ (۲) دټولو نه مخکښې د جمعې مونځ کله په کوم جمات کښې شوې وو؟ (۳) د مونځ نه مخکښې د اذان کولو رواج د کوم وخت نه شوې او د ټولو نه مخکښې داذان چا اوپه کوم جمات کښې کړې وو؟ (۴)

«۱» عن رمثة قال رایت النبی ﷺ وعلیه بردان اخضران .(شمائل ترمذی ص۶ جلد۲ باب ماجاء فی لباس رسول الله ﷺ)

«۲» عن انس بن مالک قال کان شعر رسول الله ﷺ الی نصف اذنیه.
عن قتاده قال قلت لانس کیف کان شعر رسول الله ﷺ قال لم یکن بالجعد ولا بالسبط کان یبلغ شعره شحمة اذنیه.
عن عائشة کان له شعر فوق الجمة ودون الوفرة .(شمائل ترمذی ص۳، ۴ جلد۲ باب ما جاء شعر رسول الله ﷺ)

«۳» عن اسماء بنت یزید قالت کان کم قمیص رسول الله ﷺ الی الرسغ. (شمائل ترمذی ص ۵ جلد۲ باب ما جاء فی لباس رسول الله ﷺ)

«۴» عن ابی سعید الخدری قال سمعت رسول الله ﷺ یقول ازرة المؤمن الی انصاف ساقیه لا جناح علیه فیما بینه وبین الکعبین وما اسفل من ذلک ففی النار الخ. رواه ابوداؤد وابن ماجه. (مشکواة المصابیح ص ۳۷۴ جلد ۲ کتاب اللباس)

د پیغمبر علیه السلام د مور مبارک په کوم ځائې کښې دې او وفات ئې په کوم کال شوې؟ (۵) د پیغمبر علیه السلام د پلار مزار په کوم ځائې کښې دې او وفات ئې په کوم کال شوې؟

المستفتي: مرزا زاهد بیګ سمن آباد لاهور... ۱۲ مئ ۱۹۷۰ء

الجواب: (۱)، (۲) پیغمبر علیه السلام د جمعې په ورځ باندې د قبا نه مدینې منورې ته تشریف راوړلو، او په دغه ورځ ئې په بنو سالم بن عمر بن عوف کښې د جمعې مونځ او خطبه اولوستله چه ددې نه مخکښې پیغمبر علیه السلام خطبه او جمعه نه وه لوستلې. (البدایه والنهایة ص۲۱۳، ۲۱۲ جلد ۳) (۳) په بذل المجهود، او فتح الباري کښې ئې لیکلې دي چه صحیح دادې چه اذان په مدینه منوره کښې په اول کال د هجرت باندې مقرر شو کله چه جمات جوړ شو او لنې اذان حضرت بلال رضی الله عنه د جمات د حدودو نه بهر وئیلې وو. (هکذا في الروایات الحدیثیة) ﴿۱﴾ (۴) د والده صاحبې مزار د مکې او مدینې په مینځ کښې ابواء مقام کښې دې او دهغې وفات د هجرت نه ۴۷ کاله مخکښې شوې وو. (البدایة والنهایة ص ۲۷۹ جلد۲) (۵) د شام نه په واپسئ باندې مدینه منوره کښې وفات شو او په دارالنابغه، کښې دفن شولو وفات ئې د هجرت نه ۵۳ کاله مخکښې شوې وو. (البدایة والنهایة ص۲۶۳ جلد۲) وهوالموفق.

د پیغمبر علیه السلام د نیکونو سره (رحمة الله علیه) وئیلو والا امام حکم

سوال: محترم المقام جناب مفتي: صاحب دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک! عرض دادې چه تیره جمعه باندې به څمونږ پیش امام صاحب په وعظ کښې د حضوراکرم صلی الله علیه وسلم د نیکه عبدالمطلب د نوم سره (رحمة الله علیه) وئیل، اودائې هم وئیل چه د هاشم د پشت نه د تلبیې آواز راتللو، ما امام صاحب د عبدالمطلب د نوم سره د (رحمة الله علیه) د وئیلو نه منع کړو او دویمې خبرې باره کښې مې هم متوجه کړو چه دا دواړه خبرې صحیح نه دی،

﴿۱﴾ عن ابن عمر قال كان المسلمون حين قدموا المدينة يجتمعون فيتحينون للصلوة وليس ينادي بها احد فتكلموا يوما في ذلك فقال بعضهم اتخذوا مثل ناقوس النصارىٰ وقال بعضهم قرنا مثل قرن اليهود فقال عمر اولا تبعثون رجلا ينادي بالصلوة فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم يا بلال قم فنادبالصلوة. متفق عليه (مشكواة المصابيح ص ۶۴ جلد ۱ باب الاذان الفصل الثالث)

لیکن ددوی وینا ده چه داخبرې د تاریخ په کتابونو کښې لیکلې شوې دي او صحیح دي. نودې سلسله کښې ماحضرت مولانامحمدیوسف بنوري صاحب، مفتي محمد شفیع صاحب کورنګي او مولانا احتشام الحق صاحب تهانوي ته رجوع اوکړه، په هغوي کښې د مولانا محمد یوسف بنوري نیوټاون جواب ملاؤشو هغوی دواړو ته غلط وئیلې دي،ما هغه فتوي امام صاحب ته اوښودله لیکن امام صاحب اونه منله نو په دې صورت کښې که واقعي دواړه خبرې غلطې وي نودې امام پسې اقتداء کول څنګه دي؟او ددې خبرو بهٔ څه کیږي؟

المستفتي:غلام حسین ګل احمد ټیکسټائل ملز

لانډهي کراچي نمبر۲۲_ ۵ ذي الحجه ۱۳۷۹ﻫ

الجواب: د صحیح مسلم وغیره په روایتونو کښې په صراحت سره راغلې چه پیغمبر علیه السلام ابو طالب اسلام ته راوبللو نو هغه اووئیل، هو علي ملة عبدالمطلب، او پیغمبر علیه السلام دهغه تردید اونه کړه، نوددې نه معلومه شوه چه عبدالمطلب په اسلام باندې نه دې تیر شوې، لیکن په بعضې ضعیف اقوالو کښې راغلي چه دَپیغمبر علیه السلام ټول پلار نیکونو په توحید باندې تیر شوې دي. او دیته ابوحیان مردود وئیلې دي. (فلیراجع الي فتح الملهم ص ۳۷۳ جلد ۱) لهذا د عبدالمطلب حکم به د نورو مړو پشان وي کوم چه د فترت په زمانه کښې مړه شوې دي. یعني دهغوي جهنمي کیدل یا په میدانِ محشر کښې ترنه امتحان اخستل،نو دهغه سره رحمه الله وئیل نه دي پکار، او که څوک ئې وائي هم نو د ضعیف قول په وجه باندې سخت انکار نه دي کول پکار،او که نور عقائدئې صحیح وي نو اقتداء ورپسې کول صحیح دی.وهوالموفق

د پیغمبر علیه السلام نیکونو سره (رحمة الله علیه) وئیل

سوال: بعضې خلق د پیغمبر علیه اسلام بعضې نیکونو سره مثلاً عبدالمطلب او الیاس سره رحمة الله علیه وائي.او د سیره الجلیه مدارج النبوة للشیخ عبدالحق او هامش سیرة الجلیة حواله ورکوي چه سیداحمد الزیني کړې. او وائي چه مونږ له په دې زمانه کښې په داسې حوالو باندې عمل کول پکار دي. نو آیا د حضور صلی الله علیه وسلم د نیکونو سره (رحمة الله علیه) وئیل جائز دي؟ بینوا توجروا.

المستفتي:ګوهرحسین سپروائزر ګل احمد ټیکسټائل ملزلانډهي کراچي نمبر۲۲ یکم ذي الحجه ۱۹۷۹

الجواب: بعضې مفسرينو ليکلي دي چه د پيغمبر ﷺ ټول پلار نيکونه په اسلام تير شوي دي.

قال فی فتح الملهم ص ٣٧٣ جلد ١ قيل ان آباءه ﷺ کلهم موحدون لقوله تعالیٰ وتقلبک فی الساجدين لاکن رده ابوحيان فی تفسيره بانه قول الرافضة ومعنی الاية وترددک فی تصفيح احوال المجتهدين فافهم۔

ليکن تحقيق دادې چه د پيغمبر ﷺ د والدينو متعلق متعارض نصوص راغلي دي لهذا دهغوي په حق کښې توقف بهتر دې او د عبد المطلب متعلق خو په حديث کښې دومره راغلي دي چه کله پيغمبر ﷺ ابو طالب باندې اسلام پيش کړو نو هغه اووئيل، هو علي ملة عبد المطلب، او پيغمبر ﷺ ئې تر ديد او نکړو. نو ددې نه عدم اسلام معلوميږي. او د باقي نيکونو حکم هغه دې کوم چه د فترت په زمانه کښې د نور مړو دې يعني د يو قول په بناء باندې جهنميان دي او دويم قول دادې چه د محشر په ميدان کښې به ترينه امتحان واخستلې شي. (فليراجع الي فتح الملهم (٣٧٢، ٣٧٣ ج١) نو که څوک ورسره ﷺ اووائي نو سخت انکار پرې نه دې پکار ځکه چه د مرجوح قول په بناء باندې دا مؤحدين دي. او په امتحان کښې د کامياب کيدلو د احتمال په وجه باندې او د جهنمي کيدلو والا قول د نه صحيح کيدلو په وجه باندې هم گنجائش شته دې.فقط.

د عيسیٰ ﷺ نزول د محمد ﷺ د ختم نبوت سره منافي نه دې

سوال: د لته څمونږ ځائې کښې ډير علمائې کرام شته ليکن په يوه اهمه مسئله کښې مې خيال ستاسو انتخاب اوکړو! ستاسو خدمت کښې مسئله پيش کووم. مسئله داده چه خبيث او شيطان څه په تذبذب کښې اچولي يم او دماغ ئې راله خراب کړي دي اګر چه زه ئې قائله نه يم ليکن صرف پريشان نه کړې ئې يمه مسئله دا ده چه عيسیٰ ﷺ خو ژوندې دې الله پاک آسمان ته خيژولې دې نو د قران کريم په حوالې سره اوښايئ چه واپس راشي نو بحيثيت د پيغمبر به راځي يعني وحي به ورته کيږي يا نه؟ که وحي ورته کيږي نو بيا خو پيغمبر شو نو نعوذبالله محمد ﷺ به څنګه خاتم النبين شي.او که د امتي په حيثيت سره راځي نو آيا الله تعالی به ترينه پيغمبري

اخلي؟ نو آيا داسې چرته بل نبي سره هم شوي دي چه پيغمبرۍ ئې ترنه واپس اخستې وي، ددې مسائلو حل د قرآن او حديث په حوالې سره راوليږئ؟

المستفتي: عبدالعزيز مروت ډسټرکټ انسپکټر مدارس بنوں ۱۹۷۹ء۱۱۱۱ ۲۹

الجواب: (الف) په قرآن مجيد کښې د حضرت عيسیٰ عليه السلام نزول طرفته په ايت، وان من اهل الکتاب الا ليؤمنن به قبل موته.﴿۱﴾ او يکلم الناس في المهد وکهلا﴿۲﴾ الاية کښې اشاره کړې شوې ده او په احاديث متواتره کښې دده نزول په صراحت سره ذکر شوې دې دمثال په طور سره يو روايت ليکلې کيږي.

عن ابي هريرة رضی الله عنه و الذی نفسی بيده ليوشکن ان ينزل فيکم ابن مريم حکماً وعدلا. الحديث رواه الشيخان و ابوداؤد و ابن ماجه و احمد فی مسنده وفی رواية البيهقی من المساء وفی رواية احمد ينزل الروحاء فيحج منها او يعتمر اويجمعهما وبمعناه اخرجه الحاکم وزاد يقول ابوهريره ای بنی اخی ان رأيتموه فقولوا ابوهريرة يقرء ک السلام. وفی رواية نعيم بن حماد يتزوج. ﴿۳﴾

نوټ: که ټول روايتونه بالا ستيعاب معلومول غواړې نو د حضرت شاه انور شاه کشميری رحمه الله کتاب. (التصريح بما تواتر في نزول المسيح) مطالعه اوکړئ.

(ب) د صحيح حديثونو نه ثابت دي چه هغه ته به وحي کولې شي﴿۴﴾ نبوت يو وهبي نعمت دې چه د الله تعالی په انتخاب سره ورکولې کيږي لهذا د نبي نه نبوت چرته هم نه اخستلې کيږي او د حضرت عيسی عليه السلام نبوت د حضور اکرم عليه السلام د ختم نبوت سره منافي نه دې، ځکه چه د خاتم النبيين مطلب دادې چه د هغه نه پس به چاته د نبوت منصب نه ورکولې کيږي او حضرت عيسی عليه السلام ته خو نبوت د پيغمبر عليه السلام نه مخکښې ورکړې شوې دې. په عالم اجساد کښې د ختم نبوت دا مطلب نه دې چه دده نه پس به نبي نه نازليږي. بيشکه د حديثونو نه ثابت دي چه د عيسیٰ عليه السلام به په آخره زمانه کښې نزول کيږي. لهذا د الله تعالی د آخري شريعت پابند به وي﴿۵﴾ دهغې تجديد او احياء به کوي،

﴿۱﴾ (پ: ٦ سورة النساء رکوع: ۲ آيت: ۱۵۹)
﴿۲﴾ (پ: ۳ سورة ال عمران رکوع: ۱۳ آيت: ۴٦)
﴿۳﴾ (مشکواة المصابيح ص ۴۷۹ جلد ۲ باب نزول عيسیٰ عليه السلام)
﴿۴﴾ عن النواس بن سمعان قال ذکر رسول الله صلی الله عليه وسلم الدجال ...... اذا اوحی الله الی عيسیٰ انی قد اخرجت عبادالی لايدان لاحد بقتالهم فحرز عبادی الی الطور الخ
(مشکواة المصابيح ص ۴۷۳ جلد ۲ باب العلامات بين يدی الساعة)
﴿۵﴾ عن جابر ان عمر بن الخطاب رضی الله عنه .... فقال رسول الله صلی الله عليه وسلم والذی نفس محمد بيده لو بدالکم موسیٰ فاتبعتموه وترکتمونی لضللتم عن سواء السبيل ولوکان حياً وادرک نبوتی لاتبعنی رواه الدارمی. (مشکواة المصابيح ص ۳۲ جلد ۱ باب الاعتصام بالکتاب والسنة)

ددې مثال داسې دې لکه چه د یوې ضلع ډپټۍ کمشنر بلې ضلعې ته په سر کاري کار باندې لاړ شي نو اګر چه دا ډپټي کمشنر د خپلې عهدې نه معزول شوې نه دې لیکن د سرکاري کار نه علاوه بهٔ د دویم ډپټي کمشنر د نافذ شوې احکاماتو پابند وي. فقط.

د رسول الله ﷺ په نبوت باندې عقلي دلیلونه

سوال: محترم صاحب قدر حضرت مفتي صاحب! عرض دادې چه ځما نه یو انګریز دامریکې نه دپیغمبر علیه السلام په نبوت باندې عقلي دلیلونه طلب کړي دي.نو که تاسو ماته یو څوغټ عقلي دلیلونه راولیږئ نو ډیره مهرباني به وي؟

المستفتي:محمد زیب خان پائمال بټګرام هزاره....۱۹۲۹،۱،۸۱۵

الجواب: (۱) پیغمبر علیه السلام د نبوت دعوی کړیوه او ددعوې د اثبات دپاره ئې معجزات ظاهر کړي وو، نو ددې دلیل او برهان قائمولو نه پس به د څه شبهې ګنجائش نه وي ځکه د دروغژن مدعي نبوت په لاس باندې معجزات او خوارق نه شي ظاهریدلې. (۲) د پیغمبر علیه السلام د نبوت پیشنګویانې په مخکینو کتابونو کښې کړې شوې وي. (۳) پیغمبر علیه السلام چه د بعضې تیر شوو او راتلونکو کارونو باره کښې خبر ورکړې دې هغه بالکل صحیح ظاهر شوې دي.(۴) پیغمبر علیه السلام چه د عقائدو، معاملاتو او اخلاقو متعلق کوم تعلیم ورکړې هغه هر وخت مفید او کامیاب ثابت شوې دې. (۵) د نبوت ددعوې نه مخکښې دده په صدق او امانت کښې د هیچا شک نه وو او نه ئې د مخکښې نه دحکومت والو سره تعلقات قائم کړي وو. او نه ئې د عوامو سره څه رابطه قائمه کړې وه بلکه ناڅاپه ئې د ټول قوم او ماحول د جذباتو نه مخالف کارونو طرفته دعوت ورکړو چه په هغې کښې نه ده مال اُمید وو او نه د عزت بلکه د مرګ او تکلیفونو سخت ترینه خطره وه نو عام عادت کښې د دروغژن او اهل دنیا نه داسې کارونه کیدل ممتنع دي بلکه دا د رښتوني او اهل الله علامت دې.(٦) د امریکې اهل کتاب چه په کوم دلیل سره د حضرت موسیٰ علیه السلام او حضرت عیسی علیه السلام نبوت ثابتوي مونږ بعینها دهغې دلیلونو نه د خاتم النبیین (علیه السلام) نبوت ثابتوؤ.(۷) د هغه سره د صحبت والا خلقو کمالِ اخلاق او اخلاص او للهیت دده د کمال دلیل دې. چه دا خبره په مخلوق کښې مَنلې شوې ده. او هغه

د چا شاګرد نه وو. نو معلومه شوه چه دې د الله تعالی لوئې پیغمبر دې. او دده استاذ الله تعالی دې، (٨) دده په تعلیم سره یو ځنګلي قوم مهذب، اخلاقو والا او راهنما جوړشو. (٩) د دروغژن کس داسې کامیابه نتیجه وتل عام عادت کښې ممکن نه دي. (١٠) دومره کامل اخلاص، للهیت او شفقت چه بغیر د ذاتي اغراضو نه وي دا د پیغمبر علیه السلام خاصه نښه ده. وهو الموفق.

د نبي علیه السلام فضلات پاک دي

سوال: محترم جناب حضرت مفتي محمد فرید صاحب بارک الله في عمرک! دارالعلوم کراچي نه مولوي محمد عاشق الهي صاحب رحمه الله خط رالیږلې چه نبي علیه السلام د فضلاتو په باره کښې ځمونږ په پوهه کښې تحقیق دادې چه د نبي علیه السلام بول وبراز او هر قسم فضلات د احنافو او شافعیانو په نزد پاک دي. چه کله پاک کیدل اومنلې شو نو په ځکلو سره ئې هیڅ باک نشته او په صحابه کرامو کښې چه چا د فرطِ محبت نه د فضلاتو نه څه هم ځکلې وي په هغې کښې څه قابلِ مواخذه خبره نشته. (بحواله خصائص کبریٰ ص٢٨ء ٧١ جلد١ شامي ٢١٢) لیکن ځما تسلي نه کیږی، ځکه چه د یو څیز طهارت اصل دې او که نجاست اصل دې؟ او احناف او شافعیه په طهارت باندې متفق دي، بیا لیکي چه د فرطِ محبت نه ئې او ځکل، نو ددې نه خو اصل نجاست ثابت شو چه په بول وبراز کښې اصل نجاست دې، . تولو مومنانو ته حکم دې چه بول وبراز پلیت دي او ددې په وتلو سره اودس هم ماتیږي. او حضور صلی الله علیه وسلم به د بول و براز نه پس اودس کولو، د حضرت عائشه رضی الله عنها نه روایت چه ما د پیغمبر علیه السلام د جامو نه منی وینځله (بخاري) نو معلومه شوه چه د نجاست په وتلو سره اودس ماتیږي نو که بول او براز پلیت نه وي نو اودس څنګه مات شو. ځکه چه ما یکون حدثاً یکون نجساً ومایکون نجساً یکون حدثاً. اصل غرض دادې چه ما کوم عبارت د شیم الحبیب، نه د روي انه اذا تغوط، نه شروع کړې تر آخره پورې مې لیکلې دې چه د علم په رڼا کښې اصل مسئله واضحه شي. چه په هغې کښې د چا ذاتي فعل یا فرطِ محبت یا د بې اختیاریٔ خبرې نه وي. مثلاً د پیغمبر علیه السلام د سوري (سایه) په باره کښې روایات موجود دي

چه د پیغمبر علیه السلام سایه نه وه. لیکن مفتي محمد شفیع صاحب یوه رساله لیکلې په هغې کښې ئې ټول روایات غلط ثابت کړي دي او فرمائیلي ئې دي چه چرته په معتبر روایت کښې دا نشته چه د پیغمبر علیه السلام سایه نه وه. نو که په صحیح او معتبر روایتو نو سره دا لیکلې شوې مضمون نه ثابت شي اګر چه د پیغمبر علیه السلام خصوصیت وي نو هم مونږ به ئې او منو، چه د عیسایانو پشان افراط او یهودیانو پشان تفریط لازم نه شي. فقط والسلام.

المستفتی: محمد جلال الحق ابازئ

الجواب: محترم المقام دامت برکاتکم. د السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته! نه پس دې دا خبرا واضحه وي چه ستاسو ټول مسائل علمي او د تفصیل طلب دي، او دې ورځو کښې د تدریس نه فراغت ملاویدل مشکل دي. نو په مختصر طریقې سره د اولنۍ مسئلې متعلق څه لیکم. هغه دا چه فقهائې کرامو د پیغمبر علیه السالم فضلات پاک منلې دي.

بما ورد فی الحدیث الصحیح انه علیه السلام کان طیباً (خوشبو وپاک) وظاهره یعم الفضلات ولان النبی ﷺ لم ینکر علی من شرب بوله ودمه والتقریر دلیل المشروعیة ولا بعد فیه علی من تامل فی المسک والحریر والعنبر فانها من الفضلات نعم یرد علیه انه علیه السلام کیف احتاج الی غسل المنی والاستنجاء اللهم الا ان یقال انه علیه الصلاة والسلام کان یجری علیها احکام النجاسة تعلیما للامة ای یجری علی فضلاته احکام فضلات الامة تعلیما لهم لاحکامها. او یقال ان ابقاءها بحیث یراه الراوی مما یخل بالمروة ولذا یغسل المنی عند من قال بطهارته من الامة وهذا مما استفدت من بعض المشائخ قدس سره. وهو الموفق

د رسول الله ﷺ روضه افضل ده او که خانه کعبه؟ او د حضرت جبرائیل علیه السلام متشکل کیدل

سوال: علمائې کرام ومفتیانِ عظام په دې مسئله کښې څه فرمائي چه آیا د حضور ﷺ د روضه انور ځائې د بیت الله شریف نه زیات غوره

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین الشامی صحّح بعض ائمة الشافعیة طهارة بوله ﷺ و سائر فضلاته و به قال ابو حنیفة کما نقله فی المواهب اللدنیه عن شرح البخاری للعینی و صرح به البیری فی شرح الاشباه و قال الحافظ ابن حجر تظافرت الادلة علی ذلک و عد الائمة ذلک من خصائصه ﷺ و نقل بعضهم عن شرح المشکاة لملا علی قاری انه قال اختاره کثیر من اصحابنا و اطال فی تحقیقه فی شرحه علی الشمائل فی باب ما جاء فی تعطره علیه الصلاة والسلام. (رد المحتار ص ۲۳۳ جلد ۱ مطلب فی طهارة بوله ﷺ باب الانجاس)

دې؟ او آيا حضرت جبرائيل علیه السلام پيغمبر علیه السلام ته د وحي راوړلو په وخت کښې چرته د عائشه رضي الله عنها په شکل کښې هم راغلې دې که نه؟

المستفتي: ګل شير خان حقاني جمرود خيبر ايجنسي...۲۳\۳\۱۹۸۸

الجواب: (۱) ابن تيميه وغيره علمائې کرام فرمائي چه اول الذکر غوره دې والمسجود هوالله دون الکعبه والتوجه اليها لا يقتضي الافضلية فـافهم.(۱) (۲) معاذ الله. وهوالموفق

حضور صلی الله علیه وسلم د قضائې حاجت په وخت کښې ليدلې کيدل

سوال: ځمونږ ځائې کښې يو مولوي صاحب دې هغه وائي چه حضور صلی الله علیه وسلم د قضائې حاجت په وخت کښې چا نه دې ليدلې، دا خبره تر کومه حده پورې صحيح ده؟

المستفتي: اهاليان جامع مسجد شيرينګل دير....۹\۱۱\۱۹۷۵ء

الجواب: دا خبره د حضرت عبدالله بن عمر (رضي الله عنهما) د حديث نه مخالف ده چه هغه يوه ورځ په کوټه باندې اوختلو نو پيغمبر علیه السلام ئې اوليدلو چه قضائې حاجت ته تشريف فرما وو (۲) والحديث مشهور. وهوالموفق

د حضور صلی الله علیه وسلم غسل او جنازه او په تفسيربيضاوي کښې د غايه مطلب

سوال: (۱) رسول کريم علیه السلام ته د وفات نه پس چا غسل ورکړې وؤ؟ (۲) د جنازې مونځ پرې چا کړې ؤو؟ (۳) د تفسير بيضاوي په عبارت کښې ئې (غايةً) ليکلې ددې څه مقدار دې؟

المستفتي: محمود الظفر مردان.....۱۴ذي القعد\۱۳۹۷

الجواب: حافظ ابن کثير په البدايه والنهاية صفحه ۲۲۰ جلد پنځم کښې د امام

(۱) يدل عليه حديث ابن عمر انه نظر يوما الى الكعبة فقال ما اعظمك وما اعظم حرمتك والمومن اعظم حرمة عند الله تعالىٰ منك اخرجه الترمذى وحسنه صفحه ۲۳ ج۲ ورواه ابن ماجه مرفوعا عن ابن عمر ولفظه قال رايت رسول الله صلى الله وسلم يطوف بالكعبة ويقول ما اطيبك واطيب ريحك واعظم حرمتك والذى نفس محمد بيده لحرمة المومن اعظم عند الله حرمة منك الخ صفحه ۲۹۰ (بوادر النوادر ص ۵۳)

(۲) عن ابن عمر قال رقيت يوما على بيت حفصة فرايت النبى ﷺ على حاجته مستقبل الشام مستدبر الكعبة هذا حديث حسن صحيح. (ترمذى ص ۳ جلد ۱ ابواب الطهارة باب ماجاء من الرخصة فى ذلك)

احمد بن حنبل رحمه الله نه روایت کړې دا چه غسل حضرت علي رضي الله عنه ورکولو اړولو به حضرت عباس رضي الله عنه او اسامه صالح رضي الله عنه به اوبه اچولې.(۱) (۲) ابن کثیر ص ۲۶۵ جلد پنځم لیکلې دي چه د پیغمبر علیه السلام جنازه ځان ځان له کړې شوې وه. (۲) (۳) د غایة معیار د تسلط غیبي عقیده ساتل دي. وهو الموفق

روضۀ د رسول علیه السلام د شریعت نه خلاف نه ده

سوال: یو کس وائي چه دَرسول الله صلی الله علیه وسلم روضه مبارکه غلطه او د شریعت نه خلاف جوړه شویده ځکه چه په قبرونو باندې آبادی کول منع دي نو دداسې کس د وینا په باره کښې څه حکم دې؟

المستفتي: حاجي میر جمال نقشبندي ختکي شریف. ۷ذي قعده۱۳۹۵هجري

جواب: لایخفی ان النبی صلی الله علیه وسلم نهیٰ عن البناء علی القبور کما رواه مسلم ﴿۳﴾ وغیره وقال ابوبکر الصدیق رضی الله عنه سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم قال ما قبض الله نبیا الا فی الموضع الذی یحب ان یدفن فیه ادفنوه فی موضع فراشه رواه الترمذی .﴿۴﴾ولا ریب فی ان النبی صلی الله علیه وسلم توفی فی البیت والبناء فلا بد ان یکون قبره مخصوصا من سائر القبور ویکون البناء علی قبره المبارک جائزا ﴿۵﴾ ومن تمسک بالحدیث المحرم ولم ینظر الی الحدیث العارض فهو مسلم نجدی ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم .وهو الموفق

﴿۱﴾عن ابن عباس ......فاسنده علی الی صدره وعلیه قمیصه و کان العباس و فضل وقثم یقلبونه مع علی و کان اسامه بن زید وصالح مولاه هما یصبان الماء وجعل علی یغسله ولم یرمن رسول الله صلی الله علیه وسلم شیئا مما یری من المیت الخ.(البدایة والنهایة ص ۳۰۰ جلد۵ صفة غسله علیه السلام)

﴿۲﴾قال الحافظ عماد الدین ابن کثیر ،وهذا الصنیع وهو صلاتهم علیه فرادی لم یؤمهم احد علیه امر مجمع علیه لا خلاف فیه .(البدایة والنهایة ص۳۰۵ جلد۵ کیفیة الصلاة علیه صلی الله علیه وسلم)

﴿۳﴾عن جابر قال نهی رسول الله صلی الله علیه وسلم ان یجصص القبروان یبنیٰ علیه وان یقعد علیه رواه مسلم. (مشکواة المصابیح ص۱۴۸ جلد۱ باب دفن المیت)

﴿۴﴾(شمائل ترمذی ص۲۸ جلد۲ باب ماجاء فی وفات رسول الله صلی الله علیه وسلم)

(۵) زمونږ د پاره دټولو نه لوئې دلیل دا هم دې چه ددفن نه روستو په خلفائې راشدینو کښې چا هم ددې بناء په بقا باندې نکیر نه دې کړې بلکه په یو موقع باندې داستسقاء دسخت ضرورت په وجه چت کښې صرف یو روشندان کهلاو کړې شو چه ددې نه ددې بناء د بقاء مشروع کیدل هم معلوم شو ،اودا دصحابهؤ په وخت کښې شوی وو ،اوهیڅ یو صحابی انکار نه دې کړې نو ددوې په اجازت اجماع اوشوه چه دا داستثناء دپاره حجت کافیه دې (ازمرتب)

حضور ﷺ نور، بشر او رسول دي

سوال: حضور ﷺ نور دي يا بشر دي؟ تفصيلي جواب راکړئ.

المستفتي: شوکت علي صاحب مدرسه تعليم القران مردان ۱۵ ربيع الثاني ۱۴۰ ه

الجواب: رسول الله ﷺ نورهم دي او بشر هم دي.

لقوله تعالیٰ سبحان ربی هل کنت الا بشراً رسولا، الآیه ﴿۱﴾(الاسراء)قل انما انا بشر مثلکم یوحی الی ﴿۲﴾(کهف) .قد جاء کم من الله نور و کتاب مبین. (مائدة)﴿۳﴾

نو په دې کښې د يو نه انکار کول د ضروريات دين نه انکار کول دي او کفر دې البته ټول بشر يو شان نه دي لکه چه عام کاڼړي او جواهرات يو شان نه دي.﴿۴﴾ او رسول الله ﷺ نه خدائي دې او نه فرشته ده بلکه د ټول عالم دپاره يوه رڼړا ده او ټول بدن ئې هم مُنور دې. بهر حال په هر مسلمان باندې ضروري ده چه پيغمبر ﷺ بشر او رسول اومني. د عربو مشرکانو بشر منلو خو رسول ئې نه منلو او د موجوده زماني ملحدين ئې رسول مني خو بشر ئې نه مني. وهو الموفق

د محمد ﷺ د نوم سره د [ص] يا [ع] نښې ليکلو حکم

سوال: د محمد (صل الله عليه وسلم) د نوم مبارک سره د (ص) يا(ع) نښنه لګول څه حکم لري او چه د چا نوم دوست محمد وي نو په هغه محمد باندې ﷺ ليکل ضروري دي که نه؟

المستفتي: فريدون صديقي خادګزئ دير...۱۹ ربيع الاول ۱۴۰۲ هجري.

الجواب: د پيغمبر ﷺ نوم سره عليه الصلوة والسلام او (صل الله عليه وسلم) ليکل پکار دي. صرف په [ص] يا [ع] اکتفاء کول يو جاهلانه رسم دې.او دارنګې دوست محمد د رسولِ خدا نوم نه دې دې سره دا جمله ليکل بې ځايه اقدام دې. وهو الموفق

﴿۱﴾(پ: ۱۵ سورة بنی اسرائيل رکوع: ۱۰ آيت: ۹۳)
﴿۲﴾(پ: ۱۲ سورة کهف رکوع: ۳ آيت: ۱۱۰)
﴿۳﴾(پاره: ۶ سورة مائدة رکوع: ۷ آيت: ۱۵)
﴿۴﴾ [محمد بشر لکن ليس کالبشر...... محمد ياقوتة والناس کالحجر]
وقال البوصيری: فمبلغ العلم فيه انه بشر ......وانه خير خلق الله کلهم

د رسول الله ﷺ ولادت دعام عادت نه خلاف نه وو

سوال: علمائي اهلسنت والجماعت څه فرمائي چه د انبياء عليهم الصلوة والسلام او د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ولادت دعامو انسانانو پشان شوي دي يا د پيغمبر ﷺ او نور انبيائي کرامو عليهم السلام ولادت د کسي پوختئ نه لکه د حضرت حواء بي بي شوې دي؟

المستفتي: ضياء الرحمان شيدو نوشهره.... ۲۱۵۱ء۱۹۷۲

الجواب: واضحه دې وي چه قاعده داده چه د هر يو لفظ نه به معنٰی متبادره مراد کيږي ترڅو چه د هغې نه مانع موجود نه وی يحمل النصوص علي ظواهرها مالم يمنع مانع نو کوم کس چه دا دعوي کوي چه د ولادت نه غير متبادر معنٰی مرادده نو هغه لره پکاردي چه د قران، او حديث يا آثارو نه دليل پيش کړي صرف دعوٰی ناکافي ده. دارنګې کفر د ضرورياتو نه انکارته وئيلي کيږي او دا خبره چه پوښتئ د ضرورياتو نه خو څه کوې د نظرياتو نه هم نه ده. د البدايه والنهايه او سيرت ابن هشام نه داسې واضحه کيږي چه ولادت ئې خلاف عادت نه وو. او ممکنه ده چه داسې وئيل په ادب او احتياط باندې مبنی وی. ومآ خذه قوله تعالى خلق من ماء دافق يخرج من بين الصلب والترائب. فافهم وتدبر ولاتكن ينبع ممن العجائب والغرائب. فقط

حضور ﷺ خاتم الانبياء دي

سوال: حضور صلى الله عليه وسلم به د کله نه خاتم النبيين تسليم کولې شي آيا د ولادت نه مخکښې هم خاتم الانبياء وو؟ وضاحت اوکړئ مهرباني به وي.

المستفتي: مولانا عبدالستار ټاؤن شپ... يکم ۱ذي قعده ۱۴۰۲ھ

الجواب: د ختم متعلق ډير اياتونه او حديثونه راغلی دی. ﴿۱﴾ او په هغې کښې دټولونه اولني تعين کول مشکل دي لهٰذا مونږ عقيده لرو چه پيغمبر ﷺ د الله تعالى په علمِ ازل کښې خاتم الانبياء دې او ددې متعلق د اولنئ وحي تاريخ نامعلوم دي. وهو الموفق

﴿۱﴾ قال الله تبارک و تعالیٰ: وما كان محمد ابآ احد من رجالكم ولكن رسول الله و خاتم النبيين (سورة الاحزاب آيت: ۴۰)
و عن ابی هريرة قال قال رسول الله ﷺ مثلی و مثل الانبياء كمثل قصرا حسن بنيانه ترک منه موضع لبنة فطاف به النظار يتعجبون من حسن بنيانه الا موضع تلک اللبنة فكنت انا سددت موضع اللبنة ختم بی البنيان و ختم بی الرسل و فی رواية فانا اللبنة و انا خاتم النبيين . متفق عليه .
(مشكواة المصابيح ص ۵۱۱ جلد ۲ باب فضائل سيد المرسلين ﷺ)

حضور ﷺ د اولې ورځې نه خاتم النبیین دې

سوال: ختم نبوت به د کوم وخت نه منلې کیږي ؟ خاتم النبیین به د پیغمبر علیه السلام دولادت مبارک نه پس منلې کیږي یا د ختم نبوت والا آیت نازلیدلو نه پس او یا د پیغمبر علیه السلام دوفات نه پس به منلې کیږی. مطلب دا چه دوحي د دروازې بندیدل به د څه وخت نه منلې کیږي؟

المستفتي:رانا عبدالستار ټاؤن شپ لاهور.....۳رمضان ۱۴۰۲ هجري.

الجواب: نبي علیه السلام د اولې ورځې نه خاتم النبیین دې﴿۱﴾ البته د ختم النبوت ظهور هله اوشو چه دهغې متعلق جلي یا خفی وحی نازله شوه. او بهر حال خاتم نبوت کیدل د عیسیٰ علیه السلام د نزول اوهغه ته د وحې کیدلو سره څه ټکراؤ نشته. وهوالموفق

د حضور ﷺ په ختنه کښې اختلاف دې

سوال: دلته یو دوه کسان اختلاف کوي یو کس وائي چه پیغمبر علیه السلام ئې سنت کړې وؤ او بل کس وائي چه قدرتي سنت شوې وو. براه کرم تسلئ والا جواب راولیږئ؟

المستفتی: نورمحمد تالاب مسجد پشاور...۲۷ربیع الثاني ۱۴۰۲هجري.

الجواب: دې مسئله کښې اختلاف دې خو غوره قول دادې چه قدرتي سنت کړې شوې نه وؤ پیدا شوې.

كما فى رد المحتار ص٦٥٧ جلد ٥ وقد اختلف الرواة والحفاظ فى ولادة نبينا ﷺ مختونا ولم يصح فيه شئ واطال الذهبى فى رد قول الحاكم انه تواترت به الرواية وقد ثبت عندهم ضعف الحديث به وقال بعض المحققين من الحفاظ الاشبه بالصواب انه لم يولد مختونا. ﴿۲﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ عن العرباض بن سارية عن رسول الله ﷺ انه قال انى عند الله مكتوب خاتم النبيين و ان آدم لمنجدل فى طينة الخ (مشكواة المصابيح ص ۵۱۳ باب فضائل سيد المرسلين)

﴿۲﴾(ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۵۳۰ جلد۵ مسائل شتى كتاب الخنثى)

په اسم ذات او اسم محمد ﷺ کښې د شونډو د بندیدلو او نه بندیدلو لطیفه

سوال: څمونږ د جمات امام صاحب یو ځل په تقریر کښې اووئیل، چه د الله د نوم اخستلو وخت کښې شونډې نه بندیږي او د محمد ﷺ په نوم سره شونډې بندیږي په دې نوم کښې څومره خوږوالي دې. دا جمله وئیل څنګه دي؟

المستفتي: حکیم سید اختر حسین صدر کیملپور

الجواب: ددې نه مقصد د اسم محمد ﷺ تعظیم دې دالله د نوم تحقیر نه دې. لهذا په دې کښې حرج نشته دې،

د حضور ﷺ په زمانه کښې د نفاق موجودیدل

سوال: آیا د حضور ﷺ په زمانه کښې هم نفاق وو؟ د صحابه کرام رضي الله عنهم اجمعین په پاکو هستو باندې به څه اثر خو نه پریوتلو. براه کرم وضاحت اوکړئ؟

المستفتي: ظاهر شاه تخت بهائي مردان.... ٦رجب ١٤٠٢هجري.

الجواب: نفاق به ترقیامت نز دې پورې تر د دجال د خروج پورې وي. البته د منافقانو د درغو په جال کښې د اخلاص والاؤ راګیر یدل څه لرې خبره نه ده. کما في حادثة الافک. (١) وهوالموفق

د (تحذیر الناس) او (البراهین القاطعه) په بعضې عبارت باندې د اعتراض جواب

سوال: په تحذیر الناس نومې کتاب کښې ئې لیکلې دي. که بالفرض د نبي کریم ﷺ په زمانه چرته بل نبي وې نو هم به دده خاتم، کیدل باقي وو، بل عبارت دادې که بالفرض د نبوي زمانې نه پس بل نبي پیدا شي نو بیا به هم په خاتمیتِ محمدي کښې څه فرق رانشي. کتاب (تحذیر الناس) خو د مولانا محمد قاسم رحمة الله علیه ددې الفاظو نه څه مطلب دې؟ هم دارنګې په (براهین قاطمه) کتاب کښې لیکلې شوې دي. چه د ابلیس یعني شیطان علم د پیغمبر علیه السلام نه زیات دې. ددې وضاحت اوکړئ څکه چه اکثر بریلیان په دې جملو باندې اعتراضونه کوي.

المستفتي: سرور صدیقي ١٩مقبول آباد کراچي نمبر٥... ١٥\١جولائي ١٩٨٩ء

(١) قال الحافظ ابن الکثیر (ان اللذین جاء وا بالافک عصبة منکم) ای جماعة منکم یعنی ماهو واحد ولا اثنان بل جماعة فکان المقدم فی هذه اللعنة عبد الله بن ابی ابن سلول رأس المنافقین فانه کان یجمعه ویستوشیه حتی دخل ذلک فی اذهان بعض المسلمین فتکلموا به وجوزه اخرون منهم .... حتی نزل القرآن .(تفسیر ابن کثیر ص ٣٥٦ جلد ٣ سورة نور پاره: ١٨)

الجواب: (۱) د اهل اسلام دا عقیده ده چه حضور ﷺ نه نبوت ورکولو نه پس به چاته د نبوت منصب نه ورکولې کیږي نو که په مخ د زمکې باندې په هغه زمانه کښې څوک پیغمبر وو لکه خضر علیه السلام یا د هغې زمانې نه پس څوک پیغمبر راشي لکه حضرت عیسی علیه السلام نو دا به د ختم نبوت سره معارض نه وي، (۲) پیغمبر علیه السلام د ضرري او بې نفع علم نه پناه غوښتې ده (۱) او داسې علم شیطان ته حاصل دې. وهو الموفق.

د چا په نوم کښې محمد راتلو سره علیه السلام لیکل

سوال: که د چا نوم محمد امیر، محمد نذیر یا محمد شریف وي نو د لیکلو په وخت کښې محمد باندې [ص] یا [ع] لیکل پکار دي که نه؟ دا رنګې صرف د (ص) یا (ع) لیکلو په شریعت کښې څه حکم دې؟

المستفتي: مولوي عبدالقیوم پشاور کینټ.......... ۱۱\۲۱\۱۹۸۴ء

الجواب: د محمد سره [ص] یا [ع] لیکل په هر حال کښې مکروه دي. صرح به في مقدمة ابن الصلاح وغیرها. بلکه علیه السلام وغیره لیکل مندوب دي. او کوم ځائې کښې چه د امتي نوم محمد راشي یا په نوم کښې یو جز راشي نو هلته په شرعي حیثیت سره علیه السلام لیکل هم مذموم دي. (۲)

د حضور ﷺ سایه (سورې)

سوال: د حضور ﷺ په سایه (سورې) نهِ کیدلو کښې صحیح حدیث شته که نه؟

المستفتي: محمد ظاهر میران شاه....۱۹۷۹ء

الجواب: د سایه سوری متعلق څه صحیح روایت نشته. (۳) او که ثابت شي نو څه نکارت پکښې نشته. وهو الموفق

---

(۱) عن ابی هریرة قال کان رسول الله ﷺ یقول اللهم انی اعوذبک من الاربع من علم لا ینفع و من قلب لا یخشع الخ رواه احمد و ابو داؤد و ابن ماجه و الترمذی و النسائی. (مشکوٰة المصابیح ص ۲۱۷ جلد ۱ باب الاستعاذة الفصل الثانی)

(۲) قال ابن عابدین (و لا یصلی علی غیر الانبیاء الخ) لان فی الصلاة من التعظیم مالیس فی غیرها من الدعوات الخ. (ردالمحتار هامش الدرالمختار ص ۵۳۱ جلد ۵ مسائل شتی کتاب الخنثیٰ)

(۳) په صحاح سته کښې د حضور ﷺ د سورې متعلق هیڅ حدیث نه دې ......

[بقیه حاشیه به راروانه صفحه ...]

....

[بقیه حاشیه دتیر مخ] .... راغلي. چه دحضور ﷺ سورې به په زمکه باندې نه پريوتلو، البته علامه جلال الدين سيوطي رحمة الله عليه په خصائص کبرٰی کتبي يو مرسلاً روايت ذکر کړې دې.

عن ذکوان ان رسول الله ﷺ لم يکن يرى له ظل فی شمس و لا قمر و لا اثر قضاء حاجة قال سيوطی قال ابن سبع من خصائصه ان ظله لا يقع علی الارض و انه کان نوراً فکان اذمر فی شمس او قمر لا ينظر له (خصائص الکبرٰی ص ۶۸ جلد ۱)

ليکن دا روايت په څو وجو سره ضعيف دې اول دا چه د احاديثو په تولـه ذخيره کتبي ددې هيڅ ثبوت نه ملاويږي، او که د معجزې په طور سره وو نو د صحابه ؤ نه به چا روايت کړې دې، ليکن دې باره کتبی يو مرسل حديث دې هغه هم سنداً ضعيف دې. دويمه وجه داده چه د محدثينو يو لوئې جماعت حديثِ مرسل حجت نه مني، دريمه وجه داده چه ددې حديث اولنې راوي عبدالرحمان ابن قيس زعفراني ضعيف، مجروح او ناقابل اعتبار دې. بعضې خلقو د وضع حديث، او بعضې د کذب حديث طرف ته منسوب کړې (کمافي تهذيب التهذيب ص۲۳۱ جلد ۲ :رقم ۴۱۳۰)، او ددې حديث دويم راوي عبدالملک بن عبدالله بن الوليد مجهول الحال دې په عام کتابونو کښې ددې حديث حال ذکر نه دې.البته د رسول الله ﷺ د سايه متعلق څه داسې حديثونه شته.

عن انس بن مالک .... ثم رايت النار فيما بينی و بينکم حتی لقدرايت ظلی و ظلکم الخ (حاوی الافراح الی بلاد الارواح لابن القيم الجوزی ص ۴۲ ، ۴۳ جلد ۱) وعن عائشة رضی الله عنها .... قالت فبينما انا يوما بنصف النهار اذا انا بظل رسول الله ﷺ الخ (مسند احمد ص ۲۳۱ ، ۲۳۲ فی مسند عائشة) (از مرتب)

باب
ما يتعلق
بالانبياء عليهم السلام

قال اللہ تعالیٰ

وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ
اِلَّا رِجَالًا نُّوْحِيْٓ اِلَيْهِمْ
فَاسْئَلُوْٓا اَهْلَ الذِّكْرِ
اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿۴۳﴾

(الآية)

باب ما یتعلق بالانبیاء علیهم السلام

عصمتِ انبیاء او (ذوالکفل) په باره کښې د صاحب بحر د عبارت تشریح

سوال: (١) علمائې دین څه فرمائي په دې مسئله کښې چه علامه ابن نجیم په بحر الرائق باب احکام المرتدین صفحه ١٢٠ جلد پنځم کښې دا عبارت راوړې دې. (وبقوله لم تعص الانبیاء علیهم السلام حال النبوة و قبلها لرده النصوص) او دویم عبارت دې. (ولا بانکاره نبوة الخضر وذي الکفل علیهما السلام لعدم الإجماع علي نبوتهما) دا جملې په چا عطف دي او ددې مفهوم څه دې؟ آیا دا عقیده صحیح نه ده چه انبیاء علیهم السلام په دورانِ نبوت او مخکښې د نبوت نه د معصیت نه معصوم دي؟ (٢) د علامه ابن نجیم په حنفي فقهاؤ کښې څه درجه او مقام دې؟ (٣) آیا ذوالکفل علیه السلام نبي نه وو په قران کښې چه په کوم انداز دهغې تذکره شوې ده دغې نه خو صفا معلومیږي چه نبي وو. نو ددې عبارتونو څه مطلب دې؟

المستفتي: شمس الرحمان.. K ٧٨- اټک شهر...٧ رمضان المبارک ١٤٠٣ھ

الجواب: (١) وبقوله لم تعص الانبیاء علیهم السلام الخ معطوف دې. ونسبة الي لفواحش چه نزدې دې او یا دا معطوف دې په معطوف علیه معنوي باندې په دې کلام کښې ویکفر ان اعتقد ان الله تعالیٰ یرضي بالکفر اي ویکفر باعتقاده ان الله یرضي بالکفر چه بعید دې. او د صاحب بحر دا کلام واضح المراد دې ځکه چه په نصوصو کښې ددوي نه د عصیان صادریدل په نظم القرآن کښې مذکور دي. او په عربي لغت کښې عصیان کلي مُشکک دې. خطاء في الاجتهاد او د ترک اولی ته هم وئیلې کیږي. البته ددینه به ګناه صغیره یا کبیره نه مراد کیږي. (١) لکه چه داهل السنت والجاعت غوره قول دې. (٢) دا امام ابو حنیفه ثانی دې.

---

(١) قال العلامه محی الدین محمدبن بهاء الدین قوله والانبیاء صلوات الله علیهم اجمعین کلهم منزهون عن الصغائر والکبائر والکفر والفواحش وقد کانت منهم زلات وخطیٔا، ای صغائر صدرت عنهم سهوا وغفلة فان الکبائر لا تصدرعنهم ولو سهواً عند البعض واما علم صدورها عمدا بعد البعثة فممتنع عندنا شرعا وعندالمعتزلة عقلاً .الخ (القول الفصل شرح فقه الاکبر ص ٢٧٣ الانبیاء ننزهون عن الصغائر)

(۳) د سورت ص ایت دده په نبي کیدلو کښې ظاهر دې صریح نه دې په قران کښې ده ته نه رسول وئیلې شوې او نه نبي اونه ئې په ارسلنا وغیره الفاظو سره تذکره شوې ده.

د حضرت خضر علیه السلام د نبوت او ژوندي کیدلو تحقیق

سوال: آیا حضرت حضر علیه السلام ژوندې دې یا وفات شوې دې او آیا دې پیغمبر وو یا نه؟ جواب راکړئ.

المستفتي:مولوي مغل خان پرائمري سکول علی بیګ
نوشهره تاروجبه_۱۱ رمضان المبارک۱۴۰۳ھ

الجواب: حضرت خضر علیه السلام د جمهور علماؤ په نزد ژوندې دې او د محققینو په نزد پیغمبر دې زیات تفصیل په هدایة القاري، کتاب العلم کښې اوګورئ.﴿۲﴾

د موسیٰ علیه السلام په قبر کښې مونځ کول، د مړو ژوندو له لیدل اود قبرنه د سورة ملک آواز راتلل وغیره

سوال: (۱) د معراج په شپه چه کله حضور صلی الله علیه وسلم تشریف یوړلو نو موسیٰ علیه السلام ئې په قبر کښې اولیدلو مونځ ئې کولو آیا دا صحیح ده؟ (۲) چه څوک زیارت القبور اوکړي نو قبرونو والا ئې ویني. آیا دا صحیح ده؟(۳) د حضور صلی الله علیه وسلم په زمانه کښې بعضې صحابه کرامو په ناپوهئ کښې په قبر باندې خیمه اُودروله نو دهغې قبر نه د سورة ملک آواز راتللو بیا پیغمبر علیه السلام ته حضرت عبدالله بن عباس دا واقعه بیان کړه، آیا دا صحیح ده؟(۴) آیا په قبر کښې ایماندار سړې ژوندې وي او تلاوت کوي؟

المستفتي:لقمان صاحب مصري باندہ

﴿۱﴾قال العلامه الوسی وذا الکفل ای واذکرهم و ظاهر نظم ذی الکفل فی سلک الانبیاء علیهم السلام انه منهم و هو الذی ذهب الیه الاکثر ......وقال ابو موسیٰ الاشعری و مجاهد لم یکن نبیاً و کان عبداً صالحاً استخلفه الخ (تفسیر روح المعانی ص ۱۲۱ جلد ۱۰ پاره: ۱۷ سورة الانبیاء آیت : ۸۵)

﴿۲﴾ واختلف فی نبوته قال الثعلبی وابن الجوزی انه نبی وهو الراجح المتبادر من قوله تعالیٰ اٰتیناه رحمة من عندنا وعلمناه من لدنا علما من قوله تعالیٰ وما فعلته من امری ومن اقدامه علی قتل نفس ذکیة وقیل انه ولی ویرد علیهم ان القتل محرم قطعی لا یجوز الاقدام علیه لامر ظنی وهو الهام الولی اللهم الا ان یقال ان نبیاً من الانبیاء قال له ان الهامک یکون حقا من الله تعالیٰ واختلف فی حیاته قال بعض المحققین بوفاته لحدیث ارء یتکم لیلتکم هذه فان رأس مأة سنة لا یبقیٰ من هو الیوم علی الارض احد وقال الجمهور بحیاته وهو الراجح لما ورد انه الرجل اللذی یقتله الدجال ثم یحییه وهو المروی عن معمر وعن ابراهیم بن سفیان راوی کتاب مسلم ولاثر عمر بن عبد العزیز انه خرج من المسجد و مشی مع رجل یتکلم معه فلم یعرفه الناس فسئلوه عنه فقال انه کان خضراً علیه السلام رواه فی الاصابة باسناد جید (هدایة القاری علی صحیح البخاری ص۱۷۷ جلد ۱ کتاب العلم باب ما ذکر فی ذهاب موسیٰ فی البحر)

الجواب: (۱) دا حدیث صحیح دی. رواه مسلم وغیره ﴿۱﴾ (۲) دا حدیث ثابت دی﴿۲﴾ ذکره ابن کثیر وابن تیمیه والسیوطي في فتاواه. (۳) دا حدیث ثابت دی(مشکوة) ﴿۳﴾ (۴) هامش کوکب دري کښې ددې متعلق تفصیل اوګورئ، وهوالموفق.

موسیٰ علیه السلام د عزرائیل علیه السلام جسم مثالی ته یړق ورکړې وو

سؤال: حضرت موسیٰ علیه السلام چه کله حضرت عزرائیل له یړق ورکړې وو نو دا څنګه کیدیشي ځکه چه فرشته خو (جسم نورانی یتشکل باشکال مختلفة) یعني د هوا پشان لطیف جسم دی. وضاحت اوکړئ؟

المستفتي:محمد یو سف خزانه آباد....۵ جولائي ۱۹۷۹ء

الجواب: دا پړق جسم مثالي له ورکړې شوې وو جسم اصلي له نه وو، او نقصان هم د جسم مثالي په ستر ګه کښې راغلې وو په جسم اصلي کښې نه وو راغلې.﴿۴﴾ فرشتې په دویم ځل باندې دحضرت موسیٰ علیه السلام په اجازت سره روح واخستلو.﴿۵﴾

﴿۱﴾ عن ابی هریرة قال قال رسول الله ﷺ لقد رایتنی فی الحجر و قریش تسالنی عن مسرای فسالتنی ...... وقد رایتنی فی جماعة من الانبیاء فاذا موسیٰ قائم یصلی الخ رواه مسلم (مشکواة المصابیح ص ۵۲۹ جلد ۲ باب فی المعراج)

﴿۲﴾ قال ابن عبد البر ثبت عن النبی ﷺ قال مامن مسلم یمر علی قبر اخیه کان یعرفه فی الدنیا فیسلم علیه الا رد الله علیه روحه حتی یرد علیه السلام (فهذا نص فی انه یعرفه بعینه ویرد علیه السلام) ذکره السیوطی فی الحاوی للفتاویٰ (ص ۳۰۲ جلد ۲) وذکره الزبیدی فی اتحاف السادة المتقین. (ص ۳۶۵ جلد ۱۰) وذکره ابن عساکر فی تهذیب تاریخ دمشق (ص ۲۹۲ جلد ۷) وذکره الهندی فی کنز العمال (الحدیث ۴۲۶۰۲ / ۴۲۶۰۱) (کتاب الروح ص ۱۱ لابن القیم)

﴿۳﴾ عن ابن عباس رضی الله عنه قال ضرب بعض اصحاب النبی ﷺ خباءه علی قبر وهو لا یحسب انه قبر فاذا فیه انسان یقرأ سورة تبارک الذی بیده الملک حتیٰ ختمها فاتی النبی ﷺ فاخبره فقال النبی ﷺ هی المانعة هی المنجیة تنجیة من عذاب الله. رواه الترمذی وقال هذا حدیث غریب. (مشکواة المصابیح ص ۱۸۷ جلد ۱ کتاب فضائل القرآن)

﴿۴﴾ وفی هامش المشکواة قوله ففقأها قد انکر بعض الملاحده هذاالحدیث قالوا کیف یجوز علی موسیٰ فقأ عین ملک الموت واجابوا بانه متشابه فیفوض علمه الی الله وان موسیٰ لم یعرف انه ملک الموت فظن انه رجل قصد نفسه و کان الملک یتمثل بصورة البشر فدفعه عنها فادت مدافعته الیٰ فقأ عینه. لمعات ومرقات. (هامش مشکواة المصابیح ص ۵۰۷ جلد ۲ باب بدءالخلق و ذکر الانبیاء علیهم السلام)

﴿۵﴾ (والفصیل فی فتح الباری شرح صحیح البخاری ص ۲۵۲ جلد ۸ باب وفات موسیٰ و ذکره بعد کتاب الانبیاء)

ذبيحه ابراهيمي د جنت نه راتلل منصوص نه دي

سوال: حضرت ابراهيم علیه السلام چه كوم ګډ ذبحه (حلال) كړې وو هغه د جنت نه راغلې ګډ وو ،نو آيا حضرت ابراهيم علیه السلام او حضرت اسماعيل علیه السلام د هغې غوښه د ذبحه كولو نه پس خوړلې وه او كه نه؟ كه خوړلې ئې وي نو د جنت نعمت په دنيا كښې څنګه ملاؤ شو حال دادې چه دا به د مرګ نه پس ملاويږي. او كه نه ئې وي خوړلې نو د طيب او طاهرنعمت نه خوړل هم ښه كار نه دې؟

المستفتي:شفيق الرحمان حقاني ادينه صوابي....١٩٧٥ء١١\١١\١٥

الجواب: د دغې ګډ د جنت نه راتلل منصوص نه دي بلكه د اسرائيلياتو نه ثابت دي دارنګې په ظاهره خو د هغې خوړل معلوميږي ځكه چه د مال ضائع كول هم حرام دي. او معلوميږي چه په تابانديې هم د بني اسرائيلو رنګ ختلې دې كوم كارونه چه بې فائدې وي د هغې متعلق د سوالونو نه اجتناب اوكړه. وهوالموفق

ذبيحه ابراهيمي او مخكنو امتونو كښې د قربانئ د مقبوليت نشانى

سوال: ابراهيم علیه السلام چه دخپل ځوى اسماعيل علیه السلام په ځائې باندې كوم ګډ ذبح كړې وو ، نو د هغې ګډ غوښه چا خوړلې وه..؟

المستفتي:مجاهد شاه كوهاټ......١٨رمضان ١۴٠٣ هجري.

الجواب: په مخكنو امتونو كښې د قربانئ د مقبوليت نښه دا وه چه د آسمان نه به سپين اور راغې او هغه به ئې اوسوزوله.وهوالموفق

د ذبيحه ابراهيمى غوښه. سايه رسول. په سر د ټوپئ كيښودلو ثبوت او انبياؤ سره د شيطان كيدل

سوال: (١) د ابراهيم علیه السلام د قربانئ غوښه چا خوړلې وه؟ (٢) د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم سورې وو كه نه؟ (٣) آيا په سر باندې ټوپئ كيښودل د حديث نه ثابت دي كه نه؟ (۴) ايا د پيغمبرانو (عليهم السلام) سره شيطان وي كه نه وي؟ بينوا توجروا

المستفتي:روح الامين معرفت محمدشريف خادم دفتردارالعلوم حقانيه٢٣ستمبر١٩٨۴ء

الجواب: (١) په مخكنو امتونو كښې د قربانئ د قبوليت علامت داؤ چه هغه

به اور خوړله نو دغه به هم اور خوړلې وي(۱) (۲). د پیغمبر علیه السلام بشریت او انسانیت یو اجتماعي امر دې او د سورې نه کیدل اختلافي دي. وعدم الظل لا یستلزم عدم الجسمیه کما في الشمس والقمر(۲) (۳). د ترمذی د روایت نه ثابت دي (۳) (۴). وی ورسره لیکن هغوي ترینه په امن کښې وی. (۴) وهو الموفق.

په قرآن اوحدیث کښې د یوسف علیه السلام زلیخا سره د واده هیڅ ذکر نشته

سوال: څو مره پورې چه په قرآن مجید کښې دي نو د یوسف علیه السلام او زلیخا دواده هیڅ ذکر نشته دي بلکه قرآن د زلیخا سیرت د یوې مشرکې او مشکوکې کردار والا ښځې بیان کړې دي. دارنګې د قران مجید نه د زلیخا د مسلمانیدل هم ثابت نه دي. یو خطیب فرمائي چه ددوي په مینځ کښې واده شوې وو او دوه بچي ئې هم پیدا شوي وو، او په ثبوت کښې د حجة الاسلام او احوال انبیاء حواله ورکوي. نو دې باره کښې تاسو حضرات څه فرمایئ؟
المستفتي علي اصغر محمد هارون ptc، دوراها ضلع مانسهره ۱۹۸۲ء/۱/۱۰/۲۷

---

(۱) د ذبیحه ابراهیمی دغوښې خوړلو باره کښې مختلف اسرائیلی روایات ذکردی بعضي روایاتو کښې دی چه هغه مارغانو او ځناورو اوخوړله. کما صرح به علامه صاوی فی حاشیة الصاوی علی الجلالین ص۳۲ جلد۴ وسلیمان بن عمرو العجیلي فی الجمل (ص۵۴۹ جلد۳) لیکن بعضي روایات د عدم اکل هم ذکر دی. کما صرح به صاحب تفسیر بحر المحیط ص۳۷۱ جلد۷. لانه لم یکن عن نسل بل عن التکوین. او یو روایت د عدم ذبح هم دې چه تر یو کال پورې ژوندې پاتې وو. کما صرح به صاحب المدارک ص۳۰ جلد۴. وروی انه هرب عن ابراهیم علیه السلام عند الجمرة فرماه بسبع حصاة حتی اخذه فبقیت سنة. پس دا ټول روایات یو بل سره متضاد دی چونکه قرآن او حدیث ددې نه خاموش دي او په دې کښې هیڅ یو روایت منصوصی نه دې؛ البته دا خبره زیاته وزنی معلومیږی چه په تیرو امتونو کښې د قربانۍ د مقبولیت نخښه دا وه چه د آسمان نه به سپین اور راغې او دغه غوښه به ئې اوسوزوله. چونکه د ذبیحه ابراهیمی متعلق بالخصوص دا روایت منصوصی نه دې لیکن قرین قیاس او وزنی ضروردي. (ازمرتب)

(۲) قال العلامه الوسی وقرأ ابن کثیر و ابن عامر قال سبحان ربی ای قال النبی صلی الله علیه وسلم هل کنت الا بشرا رسولا. کسائر الرسل علیهم السلام و کانوا لا یأتون قومهم الا بما یظهره الله تعالیٰ علی ایدیهم حسبما تقتضیه الحکمة من غیر تفویض الیهم و لا تحکم منهم علیه سبحانه الخ.
(روح المعانی ص ۲۲۴ جلد ۹ سورة الاسراء ص ۹۴)

(۳) عن ابی رکانة ان رکانة صارع النبی صلی الله علیه وسلم فصرعه النبی صلی الله علیه وسلم قال رکانة سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول ان فرق ما بیننا و بین المشرکین العمائم علی القلانس. (سنن الترمذی ص ۲۱۰ جلد ۱ قبیل ابواب الاطعمة)

(۴) عن ابن مسعود قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم مامنکم من احد الا وقد و کل به قرینه من الجن و قرینه من الملائکة قالوا و ایاک یا رسول الله قال و ایای ولکن الله اعانني علیه فاسلم فلا یامرني الا بخیر رواه مسلم. (مشکواة المصابیح ص ۱۸ جلد ۱ باب فی الوسوسة)

الجواب: په قران کښې نه د زليخا څه ذکر شته او نه د حضرت يوسف عليه السلام د واده. البته د اسرائيليانو په کتابونو کښې دا قصې شته دي (۱) چه حجت نه دي. وهوالموفق.

د حضرت مريم عليها السلام نکاح د چا سره نه وه شوې

سوال: زيد وائي چه د مريم عليها السلام عقد نکاح د يوسف نجار سره شوې وه ليکن هغه ورسره يو ځائې شوې نه وو. او حضرت عيسٰی عليه السلام صرف د رب په حکم باندې پيدا شوې دې. او په حواله کښې دا کتاب پيش کوي ,,نو رافرا متوسطه قرآن شريف در حالا ت حضرت عيسٰی عليه السلام صفحه۱۵،، کله چه ددې عمر دولس کاله شو نو حضرت ذکريا عليه السلام ددې کوېژدن يوسف نجارسره اوکړه او هغه دخپل جوړيدونکی خاوند سره ناصره ته لاړله، د کوژدن په وخت دا شرط لګولې شوې وو، چه ترڅو پورې په عقد کښې دعبادت ګاه د عبادت کونکو نه اجازت ملاؤ نه شي ترهغې به يو ځائې کيږئ نه، او بيا ئې د جبرائيل امين عليه السلام د پوکي وخلو واقعه بيان کړيده. او ددې بر عکس عمرو وائي! دا يوه تاريخي واقعه ده په دې باندې اعتماد کول نه دي پکار بلکه ددې عبارتونو نه ئې هم انکار اوکړو اووې وئيل چه دداسې بيهوده او فضول خبرو نه ځان ساتل پکار دي، نو اوس سوال دا دې چه د عمرو خبره صحيح ده او که د زيد؟ او د ذکرشوی کتاب څه مؤيد او کتاب شته يا نه؟ د صحيح صورتحال نه مونږ خبر کړئ.

المستفتي:محمد ناصر علي خان چترال بازار ملاکنډ

الجواب: په قرآن مجيد کښې څو ځايونو کښې موجود دي چه حضرت مريم عليها السلام سره چا هم جائز يا ناجائزه جماع نه ده کړې الله تعالی د حکايت په طور سره فرمائي. لم يمسسني بشر ولم اک بغيا قال کذالک،الآيــة(۲) او د يوسف نجار سره د نکاح ثبوت نه په قرآن کښې شته نه په احاديثو او آثارو کښې، او پــه اســرائيلياتو سـره څمـونږه اجمـاعي عقيـده نـشي مجـروح کولې.(اود يوسف نجار سره د نکاح ثبوت هم دغه حکم لری) او

﴿۱﴾ قال العلامه الوسی و فی رواية انها تعرضت له فی الطريق فقالت ما قالت فعرفها فتزوجها فوجدها بکراً و کان زوجها عنينا .و شاع عند القصاص انها عادت شابة بکراً اکراما له عليه السلام بعد ما کانت ثيبا غير شابة وهذا مما لا اصل له و خبر تزوجها ايضا لا يعول عليه عند المحدثين .
(تفسير روح المعانی ص ۷ جلد۸ سورة يوسف آيت ۵۳)

﴿۲﴾ (پاره : ۱۶ سورة مريم رکوع : ۵ آيت: ۲۰)

حضرت عیسیٰ علیه السلام ته د یو سف نجار خوئي وئیل لکه چه د قادیانانو عقیده ده.صرح به محمدعلی لاهوری فی تفسیره بیان القــرآن ص۳۱۳،نودا بالکل صریح کفردي.ځکه چه د قرآن دقطعی الثبوت اوقطعی الدلالة آیاتونو نه انکاردي.او دا د نصاراؤ عقیده هم ده.

کما هو مسطور فی اول بعض الانا جیل المرسومة المدونة بعد رفع عیسیٰ علیه السلام .فقط

د داؤد علیه السلام د محبت قیصه اسرائیلی واقعه ده

سوال: علمائې دین او مفسرین قران دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه سپاره ۲۳ سورت ص کښې د حضرت داؤد علیه السلام متعلق په جلالین کښې (بمحبته تلک المــراة) الفاظ ذکر دی او ابن کثیر چپ کیدل غوره ګرځولی دی، دا رنګې اسرائیلی روایتونو طرف ته ئې ترجیح ورکړې او د (روح البیـان) د حوالې مطابق حضرت علی رضی الله عنه ددې واقعې ذکر کونکی دپاره حد مقررکړې وو. په دې واقعه کښې تر کومې پورې صداقت موجود دې او د نبی کریم صلی الله علیه وسلم نه دې باره کښې څه روایت نقل شته که نه؟ جواب راکړئ مهربانی به وی

المستفتی: محمدیو سف جان متیه مغل خیل پشاور.... ۱۳/۲/۱۹۶۹ء

الجواب: په جلالین شریف کښې موجود قیصه چه د داؤد علیه السلام د محبت متعلق روایت شوې ده د هغې متعلق حافظ ابن کثیر لیکی قد ذکر المفسرون ههنــا قصة اکثرها ماخوذة من الاسرائیلیات ولم یثبت فیها عن المعصوم حدیث یجــب اتباعه،،(۱) لهذا دا واقعه د اعتماد قابله نه ده او حافظ ابو محمد بن حزم هم ددې واقعې تردید کړې دې تردید د هغه په کتاب الفصل کښې مذکور دې لیکن ددې سره سره ددې ناقل د تعزیر او حد لائق نه دې او حضرت علی رضی الله عنه ته چه کوم منسوب دی چه څه به ددې نقل کونکی ته ۱۲۰ درې ورکړم یعنې اوبه وهم، نو دا روایت د حضرت علی رضی الله عنه نه ثابت نه دې، اوکه ثابت شی نو دابه د هغه په اجتهاد باندې محمول وی،چه د هغې اتباع ضروری نه ده.(۱)

(فی مثل هـذا المقام) قال العلا مه ا لآلوسی فی تفسیره ص ۱۸۵ جلد ۲۳ قال علی رضی اللـه عنه علی مافی بعض الکتب من حدث بحدیث داؤد علیه السلام علی مایرو یه القصاص جلد ته ماة و ستین و ذلک حد الفریة علی الانبیاء علیهم السلام وهذا اجتهاد منه کرم الله وجهه الاان الزین العراقی ذکر ان الخبر نفسه لم یصح عن الامیر

(۱) (پ: ۲۳ تفسیر ابن کثیر جلد ۴ سورة ص ص: ۳۱ آیت : ۲۱،۲۲)

کرم الله تعالیٰ وجهه(۱) نو ددې ایت صحیح تفسیر هغه دې کوم چه د حضرت ابن عباس رضی الله عنه د اثر نه معلوم دې اخرج هذا الاثر الحاکم فی المستدرک وقال صحیح الاسناد واقربه الذهبی فی التلخیص. چه د هغې خلاصه داده چه په بعضې امورو مثلاً حسن انتظام او هروخت په عبادت کښې د مشغولیدلو په وجه باندې یو قسم له د اعجاب نه د عتاب په طور باندې دا واقعه راغله. (او ګورئ فوائد عثمانیه علی تفسیرعثمانی) (روح المعانی ص ۱۸۵ جلد ۲۳) (۲) فقط

پیغمبران د نبوت نه مخکښې او وروستو معصوم دی

سوال که د یو کس عقیده داوی چه انبیاء علیهم السلام د نبوت نه مخکښې قصداً د غټو ګناهونو ارتکاب کړې. حضرت ادم علیه السلام د نبوت نه مخکښې په قصد باندې جنت کښې د ګناه ارتکاب کړې وو. او په استدلال کښې ربنا ظلمنا الخ پیش کوی نو یا خو به الله تعالی ته ظالم وئیلې کیږی او یا ادم علیه السلام ته نو ځه ادم علیه السلام ته ظالم وایم. ماورته اووئیل چه دلته ظلم د کمی په معنی سره دې یعنې مونږ خپله مرتبه کمه کړه، کمافی الکهف ولم تظلم منه شیئا، لیکن هغه نه منی نو ایا دا سړې مسلمان پاتې کیدې شی او ایا ده پسې اقتداکول صحیح دی؟ بینواتوجروا

المستفتی: زمزم کلاتهـ هاوس مین بازار منګوره سوات ۲۲ شعبان ۱۳۹۵هـ

الجواب: په علم الکلام او د حدیثو په شروحاتو کښې دی د اهل سنت والجماعت مسلک دادې چه د انبیائې کرامو نه ګناه نه کیږی نه واړه ګناهونه نه غټې نه د نبوت نه مخکښې اونه د نبوت نه پس (۳) او د دلائلو په رڼړا کښې هم دا مسلک مضبوط دې،

و هذا الحکم عقلی کا التحقق للباری تعالیٰ ووجود المحدث. واما الاستدلال من لفظ الظلم فغیه صحیح. لان الظلم وضع الشئ فی غیر محله و هو عام للکفر

(۱) (تفسیر روح المعانی ص ۲۷۲ جلد ۱۳ سورة ص آیت: ۲۷، ۲۸)

(۲) (التصریح فی روح المعنی ص ۲۶۳ جلد ۱۳ تا ۲۷۲ جلد ۱۳ سورة ص آیت: ۲۱ تا ۲۸)

(۳) قال الملاعلی قاری. والانبیاء علیهم الصلاة والسلام ...... منزهون ...... عن الصغائر والکبائر ای من جمیع المعاصی والکفر ...... والقبائح و فی نسخة والفواحش ...... وقد کانت منهم ای من بعض الانبیاء قبل ظهور مراتب النبوة او بعد مناقب الرسالة زلات ای تقصیرات و خطیئات ...... کما وقع لآدم علیه السلام فی اکله من الشجرة علی وجه النسیان اوترک العزیمة و اختیار الرخصة ظنا منه ان المراد با لشجرة المنهیة المشار الیها بقوله تعالیٰ ولا تقربا هذه الشجرة هی الشخصیة لا الجنسیه فاکل من الجنس لا من الشخص بناء علی الحکمة الالهیة لیظهر ضعف قدرة البشریة و قوة القضاء مغفرة الربوبیة.
(شرح فقه الاکبر للقاری ص ۵۶، ۵۷ الانبیاء منزهون عن الصغائر والکبائر)

والكبيرة والصغيرة وترك الاولیٰ والزلة فيحمل على الاخرين لئلا يقادم العقل لهذا داسې سړي به ظالم وی کافر به نه وی لوجود الاختلاف البته د اقتداء لائق نه دي وهو الموفق ـ

د اصحاب کهف او حضرت خضر علیه السلام متعلق مختلف سوالونه

سوال: (۱) اصحاب کهف ژوندی دی یا نه؟ (۲) خضر علیه السلام ژوندي دي يا نه؟ پيغمبر دي که نه؟ (۳) خضر علیه السلام چه کوم هلک مړ کړې وو الله تعالى د هلک یا جينئ په صورت کښې د هغه نعم البدل ورکړې وو که نه؟ بينوا توجروا

المستفتی: حکیم محمد کمال شیوه صوابی..... ۱۹۷۵،۸،۲۶

الجواب: (۱) د حدیث نه د اصحاب کهف وفات معلومیږی ﴿۱﴾ (۲) حضرت خضر علیه السلام د جمهور علماء په نزد ژوندي دي او تحقیق دادي چه هغه پیغمبر وو. ﴿۲﴾ فليراجع الى القرطبى و يؤثره حديث الدجال لان الرجل الذى يقتله الدجال ثم يحييه هو الخضر كما روى عن السلف فليراجع الى هامش الكوكب الدرى.

(۳) مفسرينو ليکلی دی چه الله تعالی هغه ته نعم البدل ورکړې وو ليکن دا څه منصوصی حکم نه دي ﴿۳﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ قال الحافظ عماد الدين ابن كثير : وعادوا الى مضاجعهم و توفاهم الله عزوجل . فالله اعلم . قال قتاده غزا ابن عباس مع حبيب بن مسلمه فمروا بكهف فى بلاد الروم فرأ ؤ افيه عظاماً فقال قائل : هذه عظام اهل الكهف فقال ابن عباس لقد بليت عظامهم من اكثر من ثلثمائة سنة ورواه ابن جرير.

(تفسير ابن كثير ص ۱۰۶ جلد ۳ سورة الكهف آيت : ۲۱)

﴿۲﴾ قال المفتى الاعظم مفتى محمدفريد واختلف فى نبوته قال الثعلبى وابن الجوزى انه نبى وهو الراجح المتبادر من قوله تعالىٰ آتيناه رحمة من عندنا وعلمناه من لدنا علما ومن قوله تعالىٰ وما فعلته من امرى ومن اقدامه على قتل نفس زكية .وقيل انه ولى ويرد عليهم ان القتل محرم قطعى لا يجوز الاقدام عليه لامر ظنى وهو الهام الولى اللهم الا ان يقال ان نبياً من الانبياء قال له ان الهامک يكون حقا من الله تعالىٰ واختلف فى حياته قال بعض المحققين بوفاته لحديث اراءيتكم ليلتكم هذه فان رأس مائة سنة لايبقىٰ من هو اليوم على الارض احد وقال الجمهور بحياته وهو الراجح لما ورد ان الرجل الذى يقتله الدجال ثم يحييه وهو المروى عن معمروعن ابراهيم بن سفيان راوى كتاب مسلم ولاثر عمر بن عبد العزيز الخ.

(هداية القارى شرح صحيح البخارى ص۱۷۷ جلد ۱ باب ما ذكر فى ذهاب موسىٰ فى البحر)

﴿۳﴾ قال العلامه آلوسى اى بان يرزقهما بدله ولداً خيراً منه.

(روح المعانى ص۱۶ جلد۱۶ سورة الكهف آيت: ۸۱)

حضرت خضر علیه السلام نبی دي یا ولی

سوال علمائې دین څه فرمائی دې مسئلې باره کښې چه حضرت خضر علیه السلام پیغمبر دې یا ولی دې؟ بینوا توجروا

المستفتی: عبدالرحمن متعلم دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک.... ۱۹۸۳ء/۱۱/۸

الجواب: دا مختلف فیه او غیر منصوصی مسئله ده غوره داده چه پیغمبر دې ﴿۱﴾ لقوله تعالیٰ وعلمناه من لدنا علماً. ﴿۱﴾ ولقوله تعالیٰ وما فعلت عن امری. ﴿۲﴾ ولان الاقدام بالقتل المحرم لایسوغ با لالهام الظنی. واللّٰه اعلم

د حضرت آدم علیه السلام او حوا علیها السلام نکاح اود رسول اللّٰه صلی اللّٰه علیه وسلم ویښته مبارک

سوال: (۱) د حضرت ادم علیه السلام نکاح چا تړلې وه، او د حضرت حوا علیها السلام مهر څومره وو؟ (۲) نبی علیه السلام ویښته خرئیلی دی که ساتلی ئې دی او د ویښتو ساتلو څومره طریقې دی؟ بینوا توجروا.

المستفتی: قاری بشیراحمد علوی... ۱۹۷۵ء/۹/۹.

الجواب: (۱) مفسرینو ددې خبرو متعلق څۀ لیکل کړی دی چه د هغې بنیاد په اسرائیلیاتو او عجائباتو باندې دې او په معتمد فتاؤو کښې ددې متعلق څه تذکره نشته. (۲) پیغمبر علیه السلام درې قسمه ویښته پریخی دی، وفره، جمه، لمه۔ او د شمائل وغیره په روایت کښې الی نصف الاذنین) ثابت دی، ممکن داده چه د هغې نه (وفره) مراد وی، یعنې د ګمنځ کولو نه مخکښې په نظرسره د غوږونو د نیمو پورې ښکاری او د ګمنځې د استعمال نه پس (وفره) یعنې د غوږونو د نرمو پورې وی ﴿۳﴾

﴿۱﴾ (پاره: ۱۵ سورة الکهف رکوع: ۲۱ آیت: ۶۵)

﴿۲﴾ (پاره: ۱۶ سورة الکهف رکوع: ۱ آیت: ۸۲)

﴿۳﴾ عن انس بن مالک قال کان شعر رسول اللّٰه صلی اللّٰه علیه وسلم الی نصف اذنیه، وعن عائشة رضی اللّٰه عنها کان له شعر فوق الجمه و دون الوفره، وعن البراء بن عاذب و کانت جمته تضرب شحمة اذنیه، وعن انس ان شعر رسول اللّٰه صلی اللّٰه علیه وسلم کان الی انصاف اذنیه، وعن ام هانی بنت ابی طالب قالت قدم رسول اللّٰه صلی اللّٰه علیه وسلم علینا مکه قدمة وله اربع غدائر و ایضاً عنهاذ اضفائر اربع.
(شمائل ترمذی ص ۳،۴ جلد ۲ باب ما جاء فی شعر رسول اللّٰه صلی اللّٰه علیه وسلم)

او پیغمبر علیه السلام د حج په موقع باندې سر خرئيلي دې، ﴿۱﴾ لهذا د احرام نه د وتلو په وخت کښې خرئيل بهتر دی او په باقی وختونو کښې ئې ساتل بهتر دی. وهو ما اختار القاری الحافظ. وهو الموفق

دموسی علیه السلام دعا رد کیدل او ولی الله دعا قبلیدل د اسرائیلیاتو قصه ده

سوال: یوه قصه مشهوره ده چه موسی علیه السلام د یوې ښځې په حق کښې د اولاد کیدلو دعا کړه وه لیکن هغه رد شوه، بیا یو عام ولی الله دعا اوکړه هغه قبوله شوه ددې قیصې حقیقت څه دې ایا دا صحیح ده؟ بینوا توجروا

المستفتی: تاج محمد نشاط ملز چارسده پشاور

الجواب: داسې قیصو ته اسرائیلیات وائی که څوک ئې منی اوکه نه منی هیڅ حرج په کښې نشته البته هغه اسرائیلیات چه د وحی او عقل سره متضاد وی هغه به نه منلې کیږی او په دې قیصه کښې دا خبره چه د پیغمبر دعا قبوله نه شوه او د یو عام ولی الله امتی دعا قبوله شوه څه د حیرانتیا خبره نه ده البته الله تعالی او پیغمبر ته بغیر دلیل نه دیو کلام نسبت کول ډیر خطرناک کار دې. وهو الموفق

په احادیثو کښې د امام مهدی ثبوت او د عیسی علیه السلام اسمان ته خیژول

سوال: (۱) د امام مهدی وجود صحیح خبره ده که نه؟ دلیل ئې څه دې؟ (۲) عیسی علیه السلام اسمان ته خیژولې شوې دې که نه؟ ژوندې دې یا مړ؟ بینوا توجروا

المستفتی: محمد ولی ترکستانی افغانستان...۱۹۸۵ء/۱۰/۱۳

الجواب: دا مسئلې د تفصیل دی او اوس مې نه تفصیل ته همت شته او نه راسره وخت شته صرف دومره وئیلې کیږی چه داحادیثو د ذخیرې نه د امام مهدی ثبوت کیږی. ﴿۲﴾ او حضرت عیسٰی علیه السلام په اسمان کښې ژوندې دې ﴿۳﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ عن انس بن مالک قال لما رمیٰ رسول الله ﷺ الجمرة نحر نسکه ثم ناول الحالق شقه الایمن فحلقه فاعطاه ابا طلحة ثم ناوله شقه الایسر فحلقه فقال اقسمه بین الناس.
(ترمذی ص ۱۱۱ جلد ۱ باب ماجاء بای جانب الراس یبدأ فی الحلق)

﴿۲﴾ عن ام سلمة قالت سمعت رسول الله ﷺ یقول المهدی من عترتی من اولاد فاطمة رواه ابوداؤد، وعن ابی سعید الخدری قال قال رسول الله ﷺ المهدی منی اجلی الجبهة اقنی الانف یملأ الارض قسطاً وعدلاً...... رواه ابو داؤد. (مشکوٰة المصابیح ص ۴۷۰ جلد ۲ باب اشراط الساعة)

﴿۳﴾ والتفصیل فی رسالة التصریح بما تواتر فی نزول المسیح للعلامه انور شاه الکشمیری)

د حضرت عیسیٰ علیه السلام بغیر پلار نه پیدا کیدل

سوال: د لاندینی سوالونو جوابونه په مستند حوالوسره راکړئ، د طبری، ابن کثیر، غزالی او وارث شاه وغیره قول به نه اخستلې کیږی ځکه چه الاسناد من الدین: (۱) ایا چرته مریم صدیقه بیان کړې دې چه ولدت عیسی ولم اتزوج. (۲) ایا چرته عیسی علیه السلام فرمائیلی دی چه ولدتنی امی مریم الصدیقه ولم تتزوج. (۳) ایاقران مجید فرمائیلی دی چه ولدت عیسی ولم تتزوج.

(۴) ایا رسول الله صلی الله علیه وسلم چرته فرمائیلی دی چه دمریم صدیقه نه حضرت عیسی علیه السلام بغیر د نکاح نه پیدا شوې وو. (۵) یا داسې ئې وئیلې دی چه د عیسی علیه السلام په پیدائش کښې د پلار دخل نشته دهغه پیدائش بغیر د پلار نه شوې دې. (۶) ایا صحابه کرام رضی الله عنهم د رسول الله صلی الله علیه وسلم په مخامخ داسې لفظ د عیسی علیه السلام په باره کښې استعمال کړې او هغه خوښ کړې دې یا خاموشی ئې فرمائیلې ده. (۷) که ددې صورتونو جواب منفی وی او یقیناً چه منفی دې نو بیا دا اووایئ چه دا لفظ په مسلمانانو کښې د کله نه رائج شوې دې. (۸) که چرته د یو سلفی تفسیر نه ثبوت پیش کړې نو ښه به وی.

(۹) دبې نکاح ښځې حمل په اسلامی نظر سره اسلامی حمل وی که غیر اسلامی. (۱۰) که بغیر پلار والی والا خیال بنیادی او اعتقادی وی او په ایمانیاتو کښې داخل وی نو بیا ددې ثبوت د اهل فن په نزد په متواترات صریحه سره لازم دې مګر په احادو سره به هم قبلولې شی، خو په دې شرط چه د سندونو په لحاظ سره صحیح وی، او د مطلب په اعتبار سره صریح او منصوصی وی ځکه چه الهٰی نظام په دې معامله کښې بل شان دې او مشاهده هم ده او په قران پاک کښې هم اصل دې الله تعالی فرمائی:

یا ایها الناس انا خلقنا کم من ذکرو انثیٰ. (حجرات) و بث منهما رجا لاً کثیراوًنساء(نساء) لا تضار والدة بولدها ولا مولود له بولده (البقرة).

د ښځې او خاوند دواړو نه بچې کیږی د یو کس نه نه کیږی او په ابن کثیر کښې چه موجود دی و کانت النفحة التی نفختها فی جیب درعها فنزلت حتی

ولجت فرجها بمنزلة نكاح الاب الام. ابن كثير، ليكن څه دا قول نه منم ځکه چه دا د خاوند کلام دي د فرښتي نه دي، فرښته چه يو بل جنس دي بغير نکاح نه پلار جوړول خو ډېره ښکلي خبره ده پس په صحيح سند سره څه دليل ذکر کړي چه ځما اشکالات ختم شي؟ بينوا توجروا

المستفتي: حافظ مومن صدر جنګ سرګورها... ١٤\٧\١٩٧٣ء

الجواب: د حضرت عيسى عليه السلام د پلار نفي (١) کيدلو د پاره دا ايت کافي دي: (ولم يمسسني بشر ولم اك بغيا.. الايه)، په دي کښي د حلال او حرام دواړو قسمو جماع نفي شوي ده، دا رنګي ددي ايت د سياق او سباق نه هم د عادت نه خلاف او نا اشنا طريقي سره پيدا کيدل ظاهر دي. فافهم وتدبر، وهو الموفق

د حضرت خضر عليه السلام حيات او نبوت راجح دي او ملاقات ئي ممکن او واقع دي

سوال: علمائي دين دي مسئلو باره کښي څه فرمائی (١) چه حضرت خضر عليه السلام پيغمبر دي يا ولی؟ (٢) ژوندي دي که مړشوي دي؟ (٣) د هغه سره ملاقات کيدلي شي او که نه؟ (٤) او که کيدلي شي نو مونږ سره به څنګه ملاؤ شي؟ بينوا توجروا

المستفتي: مولانا فضل معبود فاضل حقانيه مهمند ايجنسي... ١٧ رجب ١٤٠٤هـ

الجواب: (١) دا حکم مختلف فيه دي غوره په کښي نبوت معلوميږي. (٢) دي کښي هم اختلاف دي غوره په کښي ژوند معلوميږي، (٣) د ژوندی سړی سره ملاقات کيدلي شي. (٤) ماالمسئول عنه باعلم من السائل... وهو الموفق

د خضر عليه السلام نبوت او ژوند کښي اختلاف دي

سوال حضرت خضر عليه السلام نبی وو او که نه ؤو؟ او عام طور سره خلق هغه ژوندي ګڼړی ليکن بعضي خلق ئي د وفات قائل دی، جواب راکړئ ۔

المستفتي: حاجی محمد شاه بندر ضلع تهټه سنده... ١٠\١١\١٩٨٨ء

(١) قال الله تعالىٰ ان مثل عيسىٰ عندا لله كمثل آدم ط خلقه من تراب ثم قال له كن فيكو ن .الاية (پاره: ٣ سورة ال عمران رکوع: ١٤ آيت: ٥٩)

الجواب: د حضرت خضر علیه السلام په نبوت کښې اختلاف دې امام ثعلبی او ابن الجوزی د هغه د نبوت قائل دی او د قران مجید (وعلمناه من لدنا علما، وما فعلته عن امری) نه هم داسې معلومیږی.او دده په حیات کښې هم اختلاف دې لیکن د دجال د مقتول متعلق حضرت معمر فرمائی چه هغه به خضر علیه السلام وی.وهوالموفق

مکه معظمه د زمکې په مینځ کښې کیدل او د ادم علیه السلام د بدن خاوره د ټولې زمکې نه اخستلې شوې ده

سوال (١) دا د کوم ځائ نه ثابت دی چه مکه معظمه د زمکې په مینځ کښې ده؟ (٢) او ایا د ادم علیه السلام د پیدائش خاوره د ټولې زمکې نه اخستلې شوې وه تفصیلی جواب راکړئ؟

المستفتی: سعد الرشید زیارت کاکا صاحب نوشهره

الجواب: (١) واضحه دې وی چه مکه معظمه د زمکې په مینځ کښې کیدل څه منصوصی امر نه دې بلکه دا یو جغرافیائی حقیقت دې دا رنګې چه زمکه (مع الماء) یو کروی جسم دې نو په هغې کښې په هره نقطه باندې د وسط،، کیدل صادق راځی خصوصاً هغه ځائ چه د ټولې زمکې دپاره د تخم په منزله باندې دې، او په څلور واړو طرفونو کښې زمکه ددینه خوره شوې وه،فهی کعجب الذنب اوکالسرة، (٢) د حضرت ادم علیه السلام بدن د ټولې زمکې نه حاصلې شوې خاورې نه جوړ کړې شوې دی، یعنې د خاورې او اوبو د مختلفو قسمونونه دده بدن مبارک تیار کړې شوې دې.

(الحدیث اخرجه احمد و ابو داؤد والترمذی و صححه . وابن جریر وابن المنذر وابن مردویه والحاکم و صححه. والبیهقی عن ابی موسیٰ الاشعری . قلت والحکمة تقضی ذلک لان ولده لیسکنون فی کل البلاد و یسیحون فی کل موضع فلا بد من الموافقة بکل البلاد . وهو الموفق

حضرت عیسی علیه السلام د امتی په حیثیت راتلل او هغه ته وحی کیدل

سوال: حضرت عیسی علیه السلام چه کله د اسمان نه راکوزشی نود شریعت محمدی صلی الله علیه وسلم پیروی اوتابعداری به کوی، تپوس دادې چه: حضرت عیسیٰ علیه السلام خپله ژبه خوسریانی یا عبرانی وه او قران مجید عربی ده نو دا به لوستلې شی اوکه نه؟ که لوستلې ئې شی نو د فرشتې په ذریعې سره یا بغیر د فرشتې نه؟ اوکه د فرشتې په ذریعې سره وی نو دا خو به د وحې شکل نه وی کوم چه د محمد صلی الله علیه وسلم نه پس بند ده.

المستفتی: شفیق الرحمن حقانی ادینه صوبی .. ۱۹۷۵ء۱۱۱۱،۱۰

الجواب: نبوت د چانه واپس نه اخستلې کیږی. نو حضرت عیسی علیه السلام به یقیناً نبی وی البته د محمد صلی الله علیه وسلم د شریعت تابع به وی، کما صرحوابه ویشیرالیه حدیث لوکان موسی حیا وادرک نبوتی لاتبعنی.﴿۱﴾ لعدم ارادة تخصیص موسیٰ علیه السلام او په عربی ژبه نه پوهیدلو باندې څه دلیل نشته او دارنګې بند خو هغه وحی ده چه د شریعت سره متعلق وی.

بدلیل حدیث الترمذی فیما هو کذلک اذا اوحی الله الی عیسیٰ علیه السلام انی قد اخرجت عباد الی لا یدان لا حد بقتا لهم فحرز عبادی الی الطور و یبعث الله یأجوج و مأجوج. ﴿۲﴾ وهو الموفق

﴿۱﴾ (مشکواة المصابیح ص ۳۲ جلد ۱ باب الاعتصام بالکتاب و السنة الفصل الثالث)

﴿۲﴾ (مشکواة المصابیح ص ۴۷۳ جلد ۲ باب العلامات بین یدی الساعة و ذکر الدجال الفصل الاول)

قال اللہ تعالی

مُحَمَّدٌ

رَّسُوْلُ اللّٰہِ ط

وَالَّذِیْنَ مَعَہٗ

اَشِدَّآءُ عَلَی الْکُفَّارِ

رُحَمَآءُ بَیْنَہُمْ

(الآیۃ)

باب ما يتعلق بالصحابة رضى الله عنهم

باب ما يتعلق بالصحابة رضی الله عنهم

د یزید په باره کښې څه رائې ساتل پکار دی؟

سوال: د یزید په باره کښې څه عقیده ساتل پکار دی؟ ایا هغه فاسق وو یا حق خلیفه؟ بعضې حضرات د هغه متعلق صفایانې پیش کوی د دې شرعی حیثیت څه دې؟ بینوا توجروا

المستفتی عباس احمد راولپنډی..... ۱۳\۱۴\۱۹۸۲ء

الجواب: د یزید متعلق د نور بدنامو خلقو پشان نه وحی شته او نه څمونږ مشاهده شته البته د عام شهرت او تاریخی روایتونو په رڼا سره هغه بدنام دې ﴿۱﴾ په البدایة والنهایة وغیره کښې د هغه څه احوال شته دې وهو الموفق

د شیعه ګانو سره نکاح او د هغوی د ذبیحې تحقیق او امهات المؤمنین په اهل بیت کښې داخل دی

سوال علمائې دین لاندینو مسئلو باره کښې څه فرمائی. د شیعه ګانو ذبیحه حرامه ده که حلاله؟ (۲) د شیعه ګانو سره نکاح جائز ده که نه؟ (۳) د پیغمبر علیه السلام بیبیانې په اهل بیت کښې داخلې دی او که نه؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: قاری عبدالحمید... مورخه ۲\۱۹\۱۹۷۷ء

الجواب: کوم شیعه ګان چه د حضرت علی رضی الله عنه د خدائې توب او رسول کیدو عقیده ساتی او حضرت ابوبکر او عمر رضی الله عنهما ته کنځل کوی او حضرت عائشه (رضی الله عنها) باندې بدنامې لګوی نو هغه کافران دی نه ورسره نکاح جائز ده او نه د هغوی ذبیحه حلاله ده او کوم شیعه ګان چه صرف حضرت علی رضی الله عنه ته فضیلت ورکوی نو د هغوی ذبیحه حلاله ده او په نکاح کښې به د کفاءت حکم جاری کولې شی.

﴿۱﴾ قال العلامة ملا علی قاری وبعضهم اطلق اللعن علیه ای علی یزید لماانه کفر حین امر بقتل الحسین رضی الله عنه انتهی ولا یخفیٰ ما فی نقله حیث ابهم فی قائله ثم تعلیله یحتاج الیٰ اثبات امره بقتل الحسین رضی الله عنه اولاً ثم ترتب کفره علیه ثانیا وکلاهما ممنوع. فقد قال حجة الاسلام فی الاحیاء فان قیل هل یجوز لعن یزید لکونه قاتل الحسین او امر به؟ قلنا هذا مما لم یثبت اصلا فلا یجوز ان یقال انه قتله او امربه فضلا عن لعنه. (شرح فقه الاکبر للقاری ص ۷۲ الکبیرة لا تخرج المؤمن عن الایمان)

فی الخلاصة ص ٥٥٦ جلد٢ الرافضی ان کان یسب الشیخین و یلعنهما فهو کافر وان کان یفضل علیا علی ابی بکر و عمر رضی الله عنهما لا یکون کافراً . و فی ردالمحتار (ص ٢٣٩ جلد ٣) بخلاف من ادعی ان علیا اله وان جبریل غلط لان ذلک لیس عن شبهة قال و کذا یکفر قاذف عائشة الخ ـ او ازواج مطهرات په اهل بیت کی یقینی طورسره داخل دی ـ لانه مقتضی اللغة و العرف و کذا نزل قوله تعالیٰ لیذهب عنکم الرجس اهل البیت الاية فی حقهن .﴿١﴾وهو الموفق

په مشاجرات صحابه (عنهم) کښې د اهل سنت والجماعت د توقف تفصیل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی: زید وائی، چه د جمهور متقدمینو نقطه نظر صحیح دې چه په مشاجرات صحابه ﷺ کښې توقف کول پکار دی چه دواړوه په حقه دی بکر وائی: چه نه د جمهور متاخرینو نظریه صحیح ده چه حضرت علی ﷺ په حقه باندې وو، او د حضرت معاویه ﷺ نه اجتهادی غلطی شوې وه او عمرو وائی: چه د جمهور متاخرینو نظریه صرف صحیح نه بلکه چه څوک دا نظریه نه منی او حضرت معاویه او دهغوی ملګری په اجتهادی غلطی باندې نه تسلیموی هغه د اهل سنت والجماعت د حلقې نه وتلې دې زیدوائی: چه د عمرو داسې خبره کول زیاتې دې ځکه چه د جمهور متقدمینو د نقطه نظر چه څوک تائید کونکې وی هغه ځنګه د اهل سنت والجماعت نه بهر کیدې شی، بلکه ډیر احتیاط والا مسلک هم هغه دې، کوم چه مولانا ظفراحمد الانصاری ﷺ لیکلې دې.هو والله الورع والاحتیاط،، بیا یو څوکرښې پس لیکی،

''فان کان لارجائه امر الصحابة اللذین تقاتلوا فیما بینهم الی الله و توقفه عن تصویب احدی الطائفتین فهو من اهل السنة ومن حزب الورعین حتماً.(مقدمه اعلاء السنن ص ١٣٢)

اوعلامه ابن حزم رحمة الله علیه لیکی:

وذهب سعد بن ابی وقاص و عبدالله بن عمر و جمهور الصحابة الی الوقوف فی علی واهل الجمل و اهل الصفین و به یقول جمهور اهل سنة. (الملل و النحل ص ١٥٣ جلد ٣)

﴿١﴾قال العلامه الوسی وأل فی البیت للعهد وقیل عوض عن المضاف الیه ای بیت النبی ﷺ والظاهران المراد به بیت الطین والخشب لا بیت القرابة والنسب .... وحینئذ فالمراد باهله نساءه ﷺ المطهرات للقرائن الدالة علی ذلک من الآیات السابقة واللاحقة مع انه علیه الصلاة والسلام لیس له بیت یسکنه سوی سکناهن وروی ذلک غیر واحد ،اخرج ابن ابی حاتم وابن عساکر من طریق عکرمة عن ابن عباس رضی الله عنهما نزلت انما یرید الله الخ فی نساء النبی ﷺ خاصة .... وقال عکرمة من شاء باهلته انها نزلت فی ازواج النبی ﷺ الخ. (تفسیر روح المعانی ص ١٩ جلد ٢٢ سورة الاحزاب رکوع:١ آیت:٣٣)

... نو اوس په زید، عمرو او بکر کښې د چا قول صحیح دی؟ جواب راکړئ
المستفتی وقار احمد صدیقی جامعه مدینة العلوم ناظم اباد کراچی نمبر ۱۸ ۱۹۸۵ء ۲۱۱۳۱

الجواب: حضرت امیر معاویه رضی الله عنه مجتهد وو، او هر مجتهد کله حق ته رسیږی او کله غلط کیږی البته د مجتهدینو غلطی نیول د هر سړی کار نه دی دا په وحی سره معلومیږی او یا به په قیامت کښې معلومیږی، د زید او بکر د خبرو انجام یو دی (۱) او عمرو په غلطئ باندې دی وهو الموفق

نوټ: لو کانت الفئة الباغية فئة معاوية لا الفئة الثالثة لكان لكلام عمرو وجه. فافهم

حضرت علی رضی الله عنه ته شیر خدا، وئیل

حضرت علی رضی الله عنه ته شیر خدا وئیل څنګه دی؟ مونږ د حضرت حمزه رضی الله عنه متعلق اورېدلی دی چې هغه د غزوه بدر په موقع باندې ډیره بهادری ښکاره کړه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته د (اسد الله) او (اسد الرسول) القابات ورکړل د دې متعلق شرعی حکم واضح کړئ؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: میاں صدیق مغل دهلی کالونی کراچی نمبر ۶ ... ۱۹۸۶ء ۱۲۱۴۱

الجواب: د القاباتو مشروعیت په شرعی ثبوت باندې موقوف نه دی د هغې د مشروعیت د پاره د شریعت سره عدم تضادم هم کافی دی، وهو الموفق

حضرت معاویه رضی الله عنه ته غلط نسبت او په یزید باندې د لعنت حکم

سوال السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته! مونږ ته د دې سوال جواب راکړئ مهربانی به وی (۱) حضرت معاویه رضی الله عنه څوک وو، او هغه ته د غلط نسبت کولو څه حکم دی؟ (۲) په یزید باندې لعنت کول جائز دی که نه؟ که ناجائز وی نو بیا څه حکم دی؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: فروش الدین لنډیکوتل... ۱۹۷۰ء ۲۲۱۴۱

---

(۱) قال ابن البزاز الكردری ولا يجوز اللعن على معاويه لانه خال المومنين وكاتب الوحی وذو السابقة والفتوح الكثير قوعامل الفاروق وذی النورين لكنه اخطأ فی اجهاده فيتجاوز الله عنه ببركة صحبة سيدنا عليه الصلوة والسلام ويكف اللسان عنه تعظيما لمتبوعة وصاحبه عليه السلام.
(فتاوی بزازیه علی هامش الهندیه ص ۳۴۴ ج ۶ الباب الثانی فيما يكون كفرا من المسلم ومالايكون)

الجواب: وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته ! حضرت معاويه رضي الله عنه جليل القدر صحابى دې او د پيغمبر عليه السلام د بى بى رور دې هغه ته بدوئيل او كنځل كول فسق او فجور دې (۱)،(۲) د اكثرو محتاط علماء دا فيصله ده چه په يزيد به لعنت نه وئيلې كيږى (۲)

په يزيد باندې لعن طعن كول په ضروري كارونو كښې نه دې

سوال ځمونږ ځائ كښې يو مولوى صاحب په تقرير كښې اووئيل چه تاسو په يزيد باندې لعن طعن كښې وخت مه ضائع كوئ كيدې شى چه الله تعالى هغه اوبخښى تاسو د حضرت حسين رضي الله عنه لاره خپله لاره جوړه كړئ نو ايا مولوى صاحب دا خبرې صحيح كړى دى كه غلطې؟ خپله رائې راته واضحه كړئ؟ بينوا وتوجروا

المستفتى :محمود الحسن غله منډئ ګجرخان... ۱۹۷۰ء

الجواب: په يزدي باندې لعن طعن كول په دين كښې څه ضرورى كار نه دې (۳) نو په دې وجه باندې دې كښې مشغوليدلو كښې څه خاص فائده نشته او د نااهله خلقو سره مقابله پريخودلو كښې ډيرې فائدې دى لهذا د مولوى صاحب بيان غلط نه دې قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من حسن اسلام المرء تركه مالايعنيه (۴) (رواه مالك والترمذى)

---

(۱) قال ابن البزاز الكردرى ولا يجوز اللعن على معاوية لانه خال المومنين و كاتب الوحى وذو السابقة والفتوح الكثيرة وعامل الفاروق وذى النورين لكنه اخطأ فى اجتهاده فيتجاوز الله عنه ببركة صحبة سيدنا عليه الصلاة و السلام ويكف اللسان عنه تعظيما لمتبوعه وصاحبه عليه السلام .

(فتاوىٰ بزازيه على هامش الهنديه ص ۳۴۴ ج ۶ فصل الحادى عشر فيما يكون خطأ)

(۲) قال الملا على قارى وانما اختلفوا فى يزيد بن معاوية حتىٰ ذكر فى الخلاصة وغيره انه لا ينبغى اللعن عليه اى ولا على الحجاج .لان النبى صلى الله عليه وسلم نهى عن لعن المصلين ومن كان من اهل القبلة الخ

(شرح فقه الاكبر لملا على قارى ص ۷۲ الكبيرة لا تخرج المومن عن الايمان)

(۳) قال الملا على قارى وانما اختلفو فى يزيد بن معاويه حتىٰ ذكر فى الخلاصة وغيره انه لا ينبغى اللعن عليه اى ولا على الحجاج لان النبى صلى الله عليه وسلم نهى عن لعن المصلين ومن كان من اهل القبلة......قال حجة الاسلام فى الاحياء فان قيل هل يجوز لعن يزيد لكونه قاتل الحسين او امر به ؟

(بقيه حاشيه په راروانه صفحه)

یزید د جمهور علماؤ په نزد کافر نه دې

سوال: خمونږ ځائ کښې یوه نوې فتنه راوچته شوې ده یو سړي کتاب لیکلې
[illegible] غلط دستخطي ئي

لاس په ورغوی باندې خپل نوم،، محمد فاروق،، لیکلې دې، استاذ ورله لړه شان سزا ورکړه او نصیحت ئې ورته اوکړو چه په دې سره د نوم بې عزتی کیږی ځکه چه په ګس لاس باندې په لوټه یا اوبو سره استنجاء کیږی نو په دې باندې د هلک پلار غصه شو چه دا څه شرعی جرم نه دې دا سزا ناجائز ده او استاذ ظلم کړې دې، نو واضح اوفرمایئ چه په دې صورت کښې د حضرت محمد ﷺ او د حضرت عمر فاروق رضی الله عنه د نومونو تو هین کول جرم دې که نه؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: منظور الحق قریشی کوهاله مری...۱۹۶۹ء۱۱۱۱۹۱

الجواب: په ګس لاس باندې،، محمد فاروق،، لیکل اګر چه جائز دی لحدیث ابی داؤد کان النبی صلی الله علیه وسلم یتختم فی یساره ﴿۱﴾ انتهی وثبت فی حدیث متفق علیه نقش فیه محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم﴿۲﴾ لیکن دا هم ثابت دی چه پیغمبر علیه السلام به د قضائې حاجت په وخت کښې دا لرې کوله، رواه ابوداؤد عن انس رضی الله عنه مرفوعاً﴿۳﴾ لهذا ترخو پورې چه دا مبارک نوم،، محمد،، په لاس باندې وی نو په هغې سره په اوبو وغیره باندې استنجاء کول جائز نه دی او ده باندې ضروری دی چه دا نوم په څه طریقې سره لرې کړی او وران ئې کړی، پس استاذ په حقه باندې دې په دې شرط چه معامله صرف دومره وی، فقط

د حضرت حسین رضی الله عنه متعلق بعضې سوالونه او د یزید حالات

سوال:(۱) ایا د سیدنا امام حسین رضی الله عنه فضائل په قران او حدیث کښې شته که نه؟ (۲) ایا امام حسین رضی الله عنه د یزید په بیعت نه کولو باندې بغاوت کړې وو او نورو مسلمانانو بیعت کړې وو نو د هغوی درجه څه ده؟ (۳) امام حسین رضی الله عنه په میدان کربلا کښې شهید شوې دې اوکه د بغاوت په جرم کښې وژلې شوې دې؟ (۴) د یزید متعلق څه خاص پیشنګوئی یا تعریف په قران او حدیث کښې شته که نه؟ (۵) په شریعت اسلامیه کښې د یزید څه حیثیت دې؟ هغه خلیفه راشد دې یا صرف دنیاوی حکمران دې؟ (۶) د شهادت نه پس چه د ساداتو خاندان ته د یزید د دربارنه کومه کال په کال وظیفه ملاویدله دا صحیح ده؟ (۷) د کربلا د واقعې اصلی حقیقت څه دې؟

﴿۱﴾ عن ابن عمر عن النبی ﷺ .(ابو داؤد ص ۲۲۹ جلد ۲ باب ما جاء فی التختم فی الیمین او الیسار)
﴿۲﴾ (مشکواة المصابیح ص ۳۷۷ جلد ۲ باب الخاتم الفصل الاول)
﴿۳﴾ (ابو داؤد ص ۴ جلد ۱ باب الخاتم یکون فیه ذکر الله تعالی یدخل به الخلاء)

(۸) ایا مروان او شمر هم صحابه ؤو؟ (۹) نن صبا چه کوم جماعت د امام حسین رضی الله عنه خلاف لګیادي ددې څه حقیقت دې؟ایا د دوی په اقتداء کښې مونځ جائز دې؟ (۱۰) ایا د امام حسین رضی الله عنه په حق کښې وینا کول جائز دی د قران او حدیث په رڼا سره خو هغه خارجیان نه دی؟ بینوا وتوجروا

المستفتی :محمد عثمان الوری توحید نګر کراچی. ۳\۹\۱۹۷۵ء

الجواب: (۱) په قران او حدیث کښې د امام حسین رضی الله عنه بعضې صفتونه ذکر شوی دی قال الله تعالی لیذهب عنکم الرجس اهل البیت الایة (۱) وقال رسول الله صلی الله علیه وسلم هما ریحانی من الدنیا. الحدیث (۲) (۲) امام حسین رضی الله عنه نه د یزید سره بیعت کړې وو نه ئې بغاوت کړې وو. (۳) شهید شوې وو (۴) نشته (۵) نالائقه بادشاه وو البته د اوسنو بادشاهانو نه ښه وو (۶) صحیح ده (۷) تفصیل په کښې پکاردې (۸) نه دی (۹) د صحابه کرامو رضی الله عنهم توهین حرام دې دهغه اقتداء مکروه تحریمی ده (۱۰) د عام صحابه کرام رضی الله عنهم خلاف د وینا کولو چه کوم روایتونه راغلی دی هغه د حضرت حسین رضی الله عنه متعلق هم دی وهو الموفق.

صحابه کرام رضی الله عنهم عادلان دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې پاره کښې څه فرمائی یو سړې وائی چه صحابه کرام رضی الله عنهم نه څه خطاګانې شوی دی، او الله تعالی هغوی معاف کړی دی او د هغوی د خطاګانو تذکره صحیح نه ده اودویم کس وائی چه د صحابه کرام رضی الله عنهم نه ګناهونه شوی دی او په هغې به ورته سزا هم وی نو په دې دواړو کښې کوم یو صحیح وائی؟ بینوا وتوجروا

المستفتی :مولوی محمد صادق کوټ کشمیر لکی مروت

---

(۱)(پاره :۲۲ سورة الاحزاب آیت : ۳۳)

(۲) (مشکواة المصابیح ص ۵۶۹ جلد ۲ باب مناقب اهل البیت)

(۳) قال ابن عابدین و سب احد من الصحابة و بغضه لا یکون کفرا لکن یضلل --- و ترد شهادة من یظهر سب السلف لانه یکون ظاهر الفسق --- و قال الزیلعی او یظهر سب السلف یعنی الصالحین منهم وهم الصحابة والتابعون الخ. (ردالمحتار ص ۳۲۱ جلد ۳ مطلب مهم فی حکم سب الشیخین)

الجواب: صحابه کرام رضی الله عنهم خپل موضوع جوړولو کښې د بې ادبئ خطره ده لهذا د دوی د موضوع جوړولو نه پرهیز کول پکار دی پاتې شوه د هغوی متعلق عقیده ساتل نو د ټولو مسلمانانو دا عقیده پکار ده چه صحابه کرام

صرف د ابن عمر د طرف نه منل په نظر راځی او (خلیفة الرسول) چا هم نه دي منلي او یزید بن معاویه یو زوراور امیر وو، د هغه خلافت علی منهاج النبوت نه وو. وهو الموفق

د حضرت عمرفاروق رضی الله عنه په خپل خوئ باندې د حد جاری کولو حقیقت

سوال: السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته ! د سلام نه پس عرض دادې چه ماته یو سړی اووئیل چه حضرت عمر رضی الله عنه په خپل دور حکومت کښې خپل ځوئ ته د زنا په جرم کښې کوړې ولې اووهلې چه هغه د سزا طاقت نه لرلو نو ولې ئې هلاک کړو ایا دا د هغه خپل قانون وو یا په اسلام کښې داسې شته؟ نو ما ورته جواب ورکړو چه د زنا په بدله کښې ئې کوړې اوخوړلې تردې چه شهید شو لیکن هغه دا نه منی، نو ددې واقعې تفصیل او حقیقت څه دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: قاضی ارشد صاحب لندن... ۲۶\۲۱\۱۹۷۳ء

الجواب: محترم المقام وعلیکم السلام ! دا قیصه چه حضرت عمر رضی الله عنه د مرګ نه پس هم په خپل ځوئ باندې حد جاری کړو موضوع او باطله ده، بې شکه د یو روایت نه ثابت دی چه حضرت عمر رضی الله عنه په خپل ځوئ باندې د شرابو څکلو حد جاری کړې وو اودهغې نه پس اتفاقاً هغه بیمارشو اود بیمارئ دوجې نه وفات شو.

فی الفوائد المجموعة ص ۲۰۳ حدیث ان عمر اقام الحد علی ولد له یکنیٰ ابا شحمة بعد موته فی قصة طویلة موضوع وقدروی ان عبد الرحمن الاوسط من اولاد عمرو یکنی ابا شحمة کان تمار بالمقر فشرب نبیذاً فجاء الیٰ عمرو بن العاص وقال اقم علی الحد فامتنع فقال الی اخبر ابی اذا قرمت علیه فضیر به الحد فی داره فکتب الیه عمر بلومه فقال اذا فعلت به ما تفعل بالمسلمین فلما جزم علی عرض به فاتفق انه مرض فمات. وهوا لموفق

د (حق چار یار) مطلب او خلفائي راشدین

سوال: ایا حضرت حسن رضی الله عنه په خلافت راشده کښې داخل دې که نه؟ که داخل وی نو بیا د حق چار یار، نعرې لګولو څه مطلب دې؟ څکه چه دا خو پنځه شول؟ بینوا توجروا

المستفتی: شیرمحمد تله ګنګ ۱۰\۱۱\۱۰\۱۹۷۸ء

الجواب: د حق چار یار دا مطلب نه دې چه د نورو حقدارو نه دې دهغوی حق واخستلې شی نو په دې سره د اهل بیت د خلافت راشده نه ویستل مرادنه دی قال علامه القاری فی شرح الفقه الاکبر ص ۵۴ و خلافة الحسن ابنه (علی رضی الله عنه) ستة اشهر واول ملوک المسلمین معاویة رضی الله عنه وهو افضلهم .﴿۱﴾

د حضرت عمر رضی الله عنه په خوئ باندې د مرګ نه پس هم د حد شرب والا قیصې زیات تحقیق

سوال: بعضې خلق د حضرت ابوشحمه رضی الله عنه واقعه داسې بیانوی چه هغه شراب څکلی وو، او په دغې حالت کښې ترینه زنا هم اوشوه د ښځې په دعوئ سره ده د جرم اقرار اوکړو بیا حضرت عمر رضی الله عنه راوغوختلو او ۷۲ کوړې ئې ورته اولګولې لیکن د حد د پوره کیدلو نه مخکښې وفات شو او حضرت عمر رضی الله عنه د وفات نه پس هم کوړې اولګولې، نو ایا دا واقعه صحیح ده او حقیقت دې؟ حضرت شبلی نعمانی رحمه الله دا واقعه غلطه ګرځولې ده؟ بینوا وتوجروا

المستفتی :شفیق الرحمن مدرس وامام مسجد ماړی خیل بهیرکنډ ۸ رمضان ۱۴۰۲ھ

الجواب: په دې اثر کښې د متن د اضطراب د وجې نه ضعف پیدا شوې دې، او په کوړو باندې د مړکیدلو واقعه صاحب د (استیعاب) غلطه ګرځولې ده، او د مرګ نه پس د کوړو لګولو واقعه علامه ابن الجوزی رحمه الله په (فوائد مجموعه) کښې موضوع ګرځولې ده.وهو الموفق

د صحابه کرامو رضی الله عنهم : امیر معاویه او حضرت علی رضي الله عنهما په باره کښې د اهل سنت والجماعت عقیده

سوال:د اهل سنت والجماعت بعضې خلق د یوې باطلې فرقې سره پاتې شول نو د امیرمعاویه په باره کښې وائی چه هغه لالچې سړې وو، هغه د حضرت علی رضی الله عنه او ال رسول صلی الله علیه وسلم نه په جنګ باندې خلافت واخستلو، صحابه ئې شهیدان کړل، او دویمه ډله وائی چه مونږ هغه په خطاء باندې ګنړو، هغه ته

﴿۱﴾ (شرح فقه الاکبر لملاعلی قاری ص ۶۸ افضل الناس بعده علیه السلام الخلفاء الاربعه)

امیر وئیل نه دی پکار، دریمه ډله وائي، چه هغه په جلیل القدر صحابه کرامو

امیر معاویه رضي الله عنه باندې لعن طعن کوی هغه د جهنم د سپو نه یو سپې دې، په دې ډلو کښې د دریمې ډلې قول صحیح دې، اولنۍ او دویمه ډله دروغژن دی، الا څلورمه ډله د ټولونه خبیثه او د رافضیانو شیعه ګانو ډله ده، د امام مقررول د هر کار نه اهم دی، ﴿۱﴾ د دنیا او دین ټول انتظامات ددې سره متعلق دی او که د حضور صلی الله علیه وسلم جنازه مبارکه که ترقیامته پورې پرته وې نو هم څه خلل پکښې نه راتللو د پیغمبرانو بدنونه نه خرابیږی، حضرت سلیمان علیه السلام د مرګ نه پس یو کال پورې ولاړ وو، یو کال پس دفن شو او جنازه مبارکه د ام المومنین حضرت عائشه رضي الله عنها په حجره کښې وه کوم ځائ کښې چه ئې اوس مزار دې ددینه بهرته ورل پکښې نه وو، ورکوټې کمره وه، او ټولو صحابه کرامو دا جنازه کول یو یو جماعت به راتللو جنازه به ئې کوله او بهربه تلل دویم جماعت به راتللو تراخره داسې اوشو، درې ورځو پورې دا سلسله جاری وه د د ابلیس په نزد که دا د لالچ سبب وې نو د ټولو نه سخت ترین الزام به په امیرالمومنین حضرت علی رضي الله عنه باندې وو او هغه لالچی نه وو، دا اعتراض ملعون دې او جنازه مبارکه نه دفن کول هم مصلحت وو، وهو الموفق

د صحابه کرامو رضي الله عنهم د ورځو مناوهلو مطالبې وغیره

سوال: (۱) د صحابه کرامو رضي الله عنهم ورځې دې په سرکاری طریقې سره مناؤ کړئ شی او حکومت دې د هغوی سیرت ښور کړی چه خلق د صحابه کرامو رضي الله عنهم د عظمت نه خبر شی؟ (۲) د صحابه کرامو رضي الله عنهم د دشمنانو په مقابله کښې د صحابه کرامو رضي الله عنهم ورځې مناوول پکار دی چه مسلمانان د باطلو عقیدو نه بچ شی؟ (۳) د شیعه ګانو د تعزیر بردار (جلوس) په مقابله کښې د صحابؤ په یاد کښې جلوس ویستل پکار دی چه د شیعه ګانو زور کم شی، د شریعت په رڼرا سره دا اقدامات کول څنګه دی؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: محمد عبد القادر ډیروی درسګاه نیازیه بلاک سی ډیره غازی خان ۱۳ رمضان ۱۴۰۹ھ

الجواب: (۱) دا موقف نه مطلوب شرعی دې او نه ممنوع شرعی دې، البته د مصلحت نه خالی نه دې. (۳)، (۲) کنا العزی ولاعزی لکم په جواب کښې لنا مولی ولامولی لکم ﴿۲﴾ او سود الله وجهه په مقابله کښې کرم الله وجهه نعره لګول د بیدار مناظرینو ډیر ښه اقدام دې. وهو الموفق

﴿۱﴾ قال العلامه عبدالعزیز الفرهاری ثم الاجماع علی ان نصب الامام واجب ارادا جماع اهل السنة و الشیعة و المعتزلة لا اهل السنة فقط ...... و انما الخلاف فی انه یجب علی الله تعالی ...... او علی الخلق ...... انه یجب لقوله علیه الصلاة والسلام من مات و لم یعرف امام زمانه فقد مات میتة جاهلیة. (النبراس شرح شرح العقائد ص ۳۱۰ نصب الامام واجب)

﴿۲﴾ رواه صحیح البخاری ص ۵۷۹ جلد ۲ باب غزوة احد)

قال الله تعالیٰ

يَاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا

اَطِيْعُوا اللّٰهَ

وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ

وَاُولِي الْاَمْرِ مِنْكُمْ ۚ

(الآية)

باب ما يتعلق بالائمة والعلماء

د شاه اسماعیل شهید ولی الله، عالم دین او مجاهد فی سبیل الله کیدل د انکار قابل نه دی

سوال: علمائي دين دي سوال باره کښي څه فرمائی چه مولوی محمد اسماعیل شهید چه د بالاکوټ په مقام کښي د شیعه ګانو سره په مقابله

الجواب: حضرت ادم علیه السلام چه اولني انسان او اولني پیغمبر دي دهغه متعلق
هم څه نص نشته چه څومره موده مخکښي تیر شوي دي او نه د موجوده
زماني د محققینو اند*ازه منل څه اصولی خبره ده اود اسلام د دشمنانو د
پروپیګنډې نه متاثر کیدل هم د مسلمانانو شان نه دي نو مونږ ته د قادیانی
او پرویزی د متعدد ادم کیدلو د رائي ضرورت نشته اونه ددغي محققینو په

نو ددې باجودد زيد خبره څنګه صحيح کيدې شی، داسړې غالباً اهل حديث معلوميږی که ډير د حدنه تجاورکونکې نه وی نو مونږ ورپسې کيږی، وهوالموفق

د سيدعلی ترمذی پير بابا رحمه الله د قبر حرکت کول د نظر دهوکه ده

سوال: اوريدلې مودی چه د پير باباسيد علی ترمذی رحمه الله قبرحرکت کوی بالکل داسې لکه د سړی خيټه چه د ساه اخستلوپه وخت کښې بره لاندې کيږی، څوک وائی چه دلته دا د زنا په وجه باندې کيږی څوک وائی دې کښې بارود دی څوک وائی دا دقيامت علامه ده، تاسو دشرعی حکم نه مونږ خبرکړئ؟ بينواوتوجروا

المستفتی: سيف الرحمٰن هائی سکول ډګرسوات... ۲۳\۸\۱۹۷۲ء

الجواب: زه وائم چه دا قبر هيڅ حرکت نه کوی کيدې شی چا د نظر د دهوکې د وجې نه داسې محسوس کړې وی، فقط،

د سطيح واقعه په هدايه والنهايه کښې شته

سوال: د سطيح څه مطلب دې يو عالم وئيلی دی چه سطيح يو ساحراو نجومی سړې وواو د ټولو نجوميانو استاذ وو يا هغه صرف يوه ټکړه وه؟ بالکل هډوکې پکښې نه وو ځکه چه هغه د ښځو د ميل ميلاپ نه پيدا شوې وو نو ايا د دوه ښځو د ملاويدلو نه بچې پيدا کيږی؟ ددې قيصې حقيقت څه دې؟ بينواوتوجروا

المستفتی: بشيراحمد کمال پارهوتی مردان... ۲۴\۸\۱۹۷۵ء

الجواب: محترم المقام.. د سطيح واقعه علامه ابن کثير رحمه الله په البداية والنهاية کښې ليکلې ده، ليکن د کتاب د عدم موجودګئ په وجه باندې څه د وضاحت نه قاصر يم، والله اعلم

د امام ابوحنيفه رحمه الله په رمضان کښې ۶۲ خلې ختم قران کول

سوال: ايا واقعی په امام ابوحنيفه رحمه الله په رمضان کښې ۶۱ خلې ختم قران

مولانا نصیرالدین غورغشتوی یوصالح عالم دین وو

سوال: د یو جماعت امام صاحب دې چه کله ئې د شیخ الحدیث حضرت مولانانصیرالدین غورغشتوی د وفات خبرواوریدلونو وئیل ئې ډیر ښه اوشو چه یو بدعتی مړشو، ایا واقعی مولانا صاحب بدعتی وو، که نه وی نو یو داسې مولوی چه د دیوبندیت دعوی کوی او یو داسې لوئې عالم دین ته بدعتی وائی نو مونځ ورپسې صحیح دې که نه؟

المستفتی: حکیم عبدالرزاق هری پورهزاره...۲۹\۱\۱۹۸۳ء

الجواب: دا امام نیکانوته د کنځلو په وجه باندې فاسق دې (۱) ده پسې اقتدا کول مکروه تحریمی ده

باب

ما يتعلـــق

بالافلاک

قال اللہ تعالیٰ

اَللّٰهُ الَّذِیْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ
وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً
فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ ۚ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِیَ فِی الْبَحْرِ بِاَمْرِهٖ ۚ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهٰرَ ۚ ﴿۳۲﴾ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ
وَالْقَمَرَ دَآئِبَیْنِ ۚ وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّیْلَ
وَالنَّهَارَ ۚ ﴿۳۳﴾ (الآیة)

....

باب ما يتعلق بالافلاک

سپوږمۍ ته ختل د قرانی نصوصو مخالف نه دی

سوال: علمائې کرام په لاندېنۍ مسئله کښې څه فرمائی!

حامداً ومصلياً ومسلماً: د قران کريم د ډيرو ايتونونه په صراحت سره معلومه ده چه سپوږمۍ په دې اولنی اسمان کښې ده لکه الله تعالی په سورة فرقان کښې فرمائی: تبارک الذی جعل فی السماء بروجا وجعل فيها سراجا وقمرا منيرا. وسورة يس: وکل فی فلک يسبحون. وسورة نوح: وجعل القمر فيهن نورا. وسورة يونس: والقمر نورا. دا قسمه ډير قرانی ايتونه صريح دلالت کوی چه سپوږمۍ په اسمان کښې ده په تفسيرصاوی کښې دی اعلم ان القمر فی سماء الدنيا اتفاقا والشمس فی الرابعة ووجهها مما يلی السماء وقفا مهما مما يلی الارض. (تفسيرصاوی برجلالين) مولانا اشرف علی تهانوی رحمه الله په خپل تفسير کښې ليکی چه د ټولو قرانی نصوصونه معلومه ده چه سپوږمۍ په دې دنيا والا اسمان کښې ده ځکه چه د (فی) حرف په لغت عربی او اصولو او معانی کښې د (ظرفيت) دپاره مقرره دی نو ترڅوپورې د قران او صحيح حديث نه قطعی دليل پيدا نشی چه سپوږمۍ په زمکه کښې ده ترهغې پورې

الجواب: واضحه دې وی چه په قران او حدیث کښې لفظ د (فی) استعمال شوې چه د ظرفیت دپاره دې برابره خبره ده چه دا ظرفیت واقعی او یقینی وی یا صرف ظاهری په نظر سره وی لکه چه په. وجدها تغرب فی عین حمئة (۱) کښې راغلې دی، او دا خبره چه سپوږمۍ په اسمان اول کښې دننه ده دقران او حدیث نه ثابته نه ده اونه په دې خبره باندې څه دلیل شته دې صرح به العلامة الالوسی فی تفسیره (ص۱٤۵ جلد۲۸) بلکه د یونان د فلسفیانو نظریه ده چه د تفسیر په کتابونو کښې پرې اعتماد کړې شوې دې او په دې باندې د علماؤ اتفاق هم نشته ځکه چه د اکثرو مفسرینو په نزد ستوری او سپوږمۍ د اسمان نه لاندې دی. صرح به العلامة الالوسی فی تفسیرسورة انبیاء وسورة یس) اودا حقیقت د قران او حدیث نه ښکاره دې چه کافران په اسمان

همیشه د زمکې په څه حصو باندې راختلې ښکاری نو نمر خپل د عرش لاندې ځائ (مستقر تحت العرش) ته کله ځی او د قیامت نه مخکښې به د مغرب د طرفنه د راختلو څه صورت وی؟ جواب راکړئ د دواړو جهانونو ثوابونه حاصل کړئ.

المستفتی: نامعلوم

الجواب: د صحیح سائنس سره قران او حدیث چرته هم نشی متضاد کیدلې.
(الف) او ددې حدیث شریف د جدید نظریاتو سره هیڅ ټکراؤ نشته د حدیث شریف نه دنمر ګردش او چکر کیدې شی، چه حقیقی چکر مراد وی او کیدې شی چه صرف په نظر سره چکر مراد وی چه د عوامو په پوهه کښې په اسانئ سره راځی، نو نمر په راختلو او پریوتلو کښې دواړو احتمالات موجود دی یو د نمر د ګردش په وجه چه دا د زمکې د ساکن کیدو والا خلقو مسلک دې، او دویم د زمکې د محوری ګردش په وجه سره چه د زمکې د ګردش کولو والا خلقو مذهب دې ځکه چه دواړو طرفونو نه علامات او دلیلونه موجود دی(۱) او جزم او یقین نشته.
(ب) او د سجدې نه مراد انقیاد او تابعداری ده او بعضې محققینو علماؤ لیکلی دی چه په نمر کښې روح موجود دې نو روح د سجدې دپاره بره ځی او دا ککوړې باقاعده په خپل کار کښې مشغول وی نو د کوم وطن چه نیم غروب متحقق وی دهغوی متعلق به دا وئیلې شی چه د نمر روح سجده کوی اګر چه هغه هروخت وی.(۲)

(۱) سائنسدانانو مخکښې دا نظریه پیش کړې وه چه ستوری سپوږمئ سیارې ګردش کوی او زمکه ولاړه (ساکن) ده. بیا ئې دا نظریه پیش کړه چه نمر ساکن دې او زمکه ګردش کوی، او اوس د جدید سائنسدانانو نظریه داده چه زمکه په خپل محور کښې ګردش کوی او نمر په خپل محور کښې. نو قران او حدیث چه څه وئیلې دی هغه د علام الغیوب د طرف نه دی او انسانی عقلونه روزانه خپل نظریات بدلوی نو په هغې باندې جزم او یقین نشی کیدلې او کومې خبرې چه د قران او حدیث نه مخالف او متصادم وی هغه به غلطې وی. (مرتب)
(۲) قال العلامه بدرالدین العینی الارضون السبع فی ضرب المثال کقطب الرحی والعرش لعظم ذاتہ کالرحی فاینما سجدت الشمس سجدت تحت العرش و ذلک مستقرها ...... السموات و الارضون و غیرهما من جمیع العالم تحت العرش فاذاسجدت الشمس فی ای موضع یصح ان یقال سجدت تحت العرش ..... لا ینکران یکون لها استقرار تحت العرش من حیث لا ندرکه و لا نشاهده و انما اخبر عن غیب فلا نکذبه و لا نکفره ان علمنا لا یحیط به. (عمدة القاری شرح صحیح البخاری ص ۱۱۹ جلد ۱۵ باب صفة الشمس و القمر بحسبان کتاب بدء الخلق)

(ج) اوددې دا صورت هم دې چه زمکه د څه وخت دپاره ساکنه شی (لکه د قدیم حکماؤ په نزد) اودا صورت هم دې چه الله تعالی د زمکې په وخت کښې انقلاب پیدا کړی، او د مشرقی حرکت په بدله کښې د څه وخت دپاره غربی حرکت شی، اوکوم الله تعالی چه زمکې ته مشرقی حرکت ورکولې شی هغه د څه وخت دپاره غربی حرکت هم ورکولې شی، فقط

په (سپوږمۍ پورې د انسان رسیدل او اسلام) باندې د څو اشکالاتو جوابونه

سوال: محترم جناب عالی (د رساله الحق،، په شماره د جمادی الاولی کښې مې [illegible] اسلام) اولوستلو نو په زړه

ستاسو مضمون (چاند [illegible]

[illegible]

د سپوږمۍ پورې د انسان رسیدل، د څو شبهاتو ازاله

د سائنس په دنیا کښې د خلائی فتوحاتو شهرت چه د عوامو په ذهنونو کښې کوم شور جوړ کړې دې، او د روس دعوی چه د روس محکمه (خلائی تحقیقات) لونانهم، د سپوږمۍ په سطح باندې کوز کړو، دغه شان د امریکائی خلائی جهاز اپالودهم وغیره تجربې هم مخې ته راغلې، نو د مذهب او سائنس د دائره کار او حدودو نه د لاعلمۍ په طبیعیاتی علومو کښې ناپختګی او د مذهب نه لرې والې یا د کم علمۍ په وجه سره عام مسلمانان په شکوکو شبهاتو کښې مبتلا شول، ددې وجې نه سپوږمۍ ته د رسیدو په باره کښې دارالافتاء کښې بې شمیره استفتاګانې او خطونه ملاؤ شول، نو حضرت مفتی اعظم دامت برکاتهم ددې قسمه توهماتو او شکوکو شبهاتو په رد کښې د شریعت په رنړا کښې یو تفصیلی مضمون په ماهنامه (الحق) کښې د جولائی او اګست ۱۹۶۹ء په شمارو کښې شائع کړو، چونکه په بعضې استفتاګانو کښې ددې مضمون حواله هم ورکړې شوې ده نو ددې وجې د عام فائدې دپاره دا پیش کولې شی (ازمرتب)

(الف) اول یو څو بنیادی خبرې عرض کیږی او دا خبره دې واضحه وی چه د ټولو مسلمانانو اجماعی عقیده ده چه ددې ټول عالم جوړونکې صرف یو الله دې او هغه ددې عالم د ټولو ذراتو او ټولو هغه قومونو نه چه په دې عالم کښې پراته دی ښه خبر او عالم دې نو چه الله تعالی د وحی په ذریعې سره کوم حقائق بیان کړی دی په هغې کښې غلطی نا ممکن ده، هم دا وجه ده چه په سائنس او وحې کښې چرته ټکراؤ ښکاره شی نو دا فیصله به کیږی چه سائنسدانانو پوره تحقیق نه دې کړې ګنې نو د هغوی صحیح تحقیقات به د وحی سره چرته نه وو متصادم شوې ځکه چه په وحی او سائنس کښې (چه په رشتیاؤ مبنی وی) مخالفت او تصادم نا ممکن دې،

(ب) الله تعالی وحی ددې مقصد دپاره نازله کړې ده چه انسان ته د تعلق مع الله د حاصلولو طریقې معلومې شی او د مرضیات الهی د غیر مرضیاتو نه امتیاز اوشی د وحی الهی مقصد وسلې او کارخانې جوړول نه دی او نه قران کریم د تاریخ او جغرافیه صحیفه ده ددې مقاصدو د حاصلولو دپاره د خدائی نعمت یعنې د عقل استعمال د ضرورت په وخت کښې کافی دې هم دا وجه ده چه په وحی کښې داسې حقائقو طرف ته هیڅ تعرض نه کیږی چه د هغې د وحی د نزول د مقصد سره څه خاص تعلق نه وی.

[illegible] عقلیات او اسرائیلیات سره اسلامی رویه هم داسې [illegible] وانه ده چه په هغې

د مکذبینو او کافرانو دپاره (یعني د هغوی د عملونو، روحونو او بدنونو دپاره) به د اسمان دروازې نه کهلاؤیږی، لیکن تر اسمان پورې تللو نه منع نه دی او نه اسمان پورې تلل د مسلمانانو سره خاص دی. (ومن ادعی فعلیه البیان) بلکه د شیطانانو او جناتو د اسمان پورې ختل او اسمان سره لاس لګیدل په نص د قران سره ثابت دی الله تعالی فرمائی. (وانا لمسنا السماء فوجدناها ملئت حرسا شدیدا وشهبا) (سورة جن) لهذا کوم څیزونه چه د اسمان نه لاندې دی نو هغې ته د کافرانو ختل ممنوع نه دی او مسلمانانو سره هغه مخصوص نه دی.

(۵) د سپوږمئ متعلق د یونان د حکماؤ (سائنس دانانو) دا خیال او عقیده وه چه سپوږمئ د اولنی اسمان په جسم کښې دننه ده او ډیر اهل اسلام هم ددې سره موافقت کوی په دې وجه باندې چه دا عقیده د نصوصو سره متعارض نه وه، ځکه چه په قران او حدیث کښې صفا چرته نه وو وئیلې شوی چه سپوږمئ د اسمان په جسم کښې ده او دا وئیلې شوی دی چه سپوږمئ د زمکې او اسمان

مدار ته وائی اسمان ته نه.

(قال العلامة الآلوسی فی تفسیره جلد ١٧ ص ٣٠) والفلک فی الاصل کل شئ دائر ومنه فلکة المغزل والمراد به هنا علی ماروی عن ابن عباس والسدی رضی الله تعالیٰ عنهم السماء وقال اکثر المفسرین هو موج مکفوف تحت السماء یجری فیه الشمس والقمر وقال الضحاک هو لیس بجسم وانما هو مدار هذه النجوم. انتهیٰ

حکیم الامت حضرت تهانوی رحمه الله په بیان القران کښې فرمائی چه فلک ګول ځیز ته وائی د نمر او سپوږمۍ حرکت مستدیر دې ددې وجې نه ئې ددې مدار ته فلک اووې برابره خبره ده که هغه اسمان وی او که فضاء بین السمائین وی او که فضابین السماء والارض وی، ددې وجې دا مبهم پریخودل احتیاط ته نزدې دی (سورة انبیاء رکوع ٣) ددې عبارت نه معلومه شوه چه فلک او سماء جدا جدا ځیزونه دی او ددې تائید هم اوشو چه نمر او سپوږمۍ یقینی طور سره د اسمان په جسم کښې مرکوز نه دی.

(ز) د ستورو متعلق علامه الوسی رحمه الله د حضرت ابن عباس رضی الله عنه نه روایت کړې دې ان النجوم قنادیل معلقة بین السماء والارض بسلاسل من نور بایدی ملٰئکة من نور (روح المعانی جلد ٣٠ ص ٥٠) یعنی ستورې د زمکې او اسمان په مینځ کښې دی او د اسمان په جسم کښې مرکوز نه دی بیا فرمائی: لم یقم دلیل علی ان شیئا من الکواکب مغروز فی شئ من السموات کالفص فی الخاتم (روح المعانی جلد ٢٨ ص ٤٥) حالانکه ددې متعلق الله تعالی فرمائی: تبارک الذی جعل فی السماء بروجا (سورة الفرقان) او د بروج نه مراد ستوری دی. (فی التحقیق وهو منقول عن السلف) نوځنګه چه د ستورو دپاره د (فی) کلمه استعمال شوې ده او هغې ته د اسمان زینت وئیلې شوې دې او سره ددې چه دا په اسمان کښې مرکوز نه دی بلکه په ښکاره او سرسری نظر باندې اکتفاء شوې ده دغه شان به د سپوږمۍ متعلق هم وئیلې شی بلکه چه زمکه او اسمان (دواړه ګول دی نو په دې اندازې سره په نمر سپوږمۍ بلکه په زمکه او هر څه باندې دا اطلاق بې شکه بې شبهې صحیح دې چه دا ځیزونه په اسمان او اسمانونو کښې دی.

ددې تمهید نه پس دا حقیقت واضحه شو چه د مسلمانانو دپاره په سپوږمۍ او نمر بلکه اسمان باندې کوزیدل ممکن دی، د حضرت ادم علیه السلام، حضرت عیسی علیه السلام او حضرت خاتم النبیین صلی الله علیه وسلم اسمانونو ته مافوق الاسباب ختل ددې امکان واضحه دلیل دې ځکه چه ددې حکم د انبیاء علیهم السلام سره د مخصوص کیدلو څه دلیل نشته، بیشکه دامریکې وغیره کافرانو دپاره ناممکن دی چه

هغوی اسمان کښې داخل شي لیکن چه کوم څیزونه د اسمان نه لاندې دي په هغې کښې کوزیدل د کافرانو دپاره ناممکن او ممنوع نه دی، نو که سپوږمۍ د اسمان نه لاندې وی لکه چه د اکثر مفسرینو رائې ده نو د کفارو دپاره په هغې باندې کوزیدلو کښې هیڅ منع والې نشته، باقي پاتې شوه دامریکې دادعوی چه!

(۱) چه هغوی په سپوږمۍ کښې انسانان کوزکړیدی نو ددې په منلو کښې هیڅ حرج نشته ځکه چه دداسې دعوو د وحی سره هیڅ ټکراؤ نشته،

(۲) په الاتو او او رصدګاهونو سره ددې مشاهده شوې ده.

(۳) روس وغیره چه د امریکې مخالف دی هغوی هم دا منلې ده.

الجواب: شمس وقمر په اسمان کښې مرکوز دي يا په فضا کښې معلق دي
قران او حديث ددينه ساکت دي او آثار په کښې مختلف دي لهذا په دويم

باندې دی. تاسو مهرباني او کړئ مونږ ته د قران او حديث نه څه ثبوت فراهم کړئ ځکنی دلته به څه نور بغاوت پيدا شي نو د معاملې صفا کولو د پاره مونږ ته څه دليل پيش کړئ؟

المستفتی شيخ سلطان حسن کلاته مرچنټ پاړه چنار جمادی الثانی ۱۳۸۹ھ

الجواب: د قران او حديث نه دا حقيقت معلوم دې چه کافران اسمان ته نشی داخليدلې او د اسمان نه چه کوم څيزونه لاندې دی هغې ته تللو نه کافران منع نه دی. او د (فی) لفظ دا تقاضا نه کوی چه سپوږمئ وغيره دې د اسمان په جسم کښې دننه وی او نه په دې خبره څه دليل شته دې (روح المعانی ص ۱٤٥ جلد ۲۸) بلکه چه کله ظاهري او سرسری نظر کښې ظرفيت ثابت وی نو د (فی) د استعمال د پاره کافی دې. کما فی وجدها تغرب فی عين حمئة ﴿۱﴾ هم دا وجه ده چه مفسرين په دې کښې مختلف دی، ليکن اکثر دا وايي چه ستوری سپوږمئ د اسمان نه لاندې دی. صرح به فی روح المعانی نفسير سورة انبياء ويونس) او چه کله په دليل سره دا ثابت شی کافران سپوږمئ ته ختلې دی نو دا به هم متعين شی چه سپوږمئ د اسمان نه لاندې ده. فقط.

د ستورو او سپوږمئ د اسمان نه لاندې کيدوباندې په دويم ځل تپوس

سوال: السلام عليکم! عرض دادې چه مونږ په خيريت سره نه يو په جوابی خط کښې څمونږ د زړه خبره نه وه مونږ نور څه وئيل تاسو بل څه ليکلی دی، تردې چه تاسو ددې خبرې تصديق کړې دې چه امريکايان سپوږمئ ته ختلی دی ځکه چه سپوږمئ لاندې ده، تاسو چه کوم حديث شريف ليکلې دې هغه اوس منسوخ دې د کومې خبرې چه ثبوت نشې ورکولې نو غلط جواب ورکول هم نه دې پکار. ځکه چه د قران کريم د ډيرو ايتونونه دا بيان شوې دې چه سپوږمئ په اسمان کښې ده او تا څه بل شان جواب راکړې دې صبا له به امريکې والا اووائی چه مونږ عرش معلی ته لاړلو يا اسمان ته او ختلو نو بيا به هم تاسو دا ليکئ چه صحيح ده ختلې شی، تاسو مهرباني او کړئ دا رسالې خلقو ته مه ليږئ ځکه چه دا رسالې زمونږ ستاسو په شان خلق ليکی او منی ئې، او قران او حديث د الله تعالی او پيغمبر عليه السلام فرمانونه دی که تاسو ته څه معلومه نه وی نو دا حديث شريف په بخاری شريف کښې اوګورئ، چه سپوږمئ لو نمر د الله تعالی نښې دی، په دوی کښې څوک هم

﴿۱﴾(پاره: ۱٦ سورة کهف رکوع: ۲ آيت: ۸٦) ﴿۲﴾(پاره: ۸ سورة اعراف آيت: ۲۰ رکوع: ۱۲)

څه دخل نشي کولې ددې نه علاوه په تفسیرابن کثیر، حقانی عزیزی او ابوسعود ټولو کښې دا خبره په وضاحت سره بیان کړې شوې ده، چه څوک هم د الله تعالی په نظام کښې خلل نه شي اچولې، دغه شان جواب ورکوه، الله تعالی دروغژنه واتې وحفظناها من کل شیطان رجیم. براتې مهربانی صحیح جواب اولیکئ؟

المستفتی شیخ سلطان حسن کلائه مرچنټ پاره چنار ۱۷ جمادی الثانی ۱۳۸۹ هجری

الجواب د قران مجید او احادیثو نه دا حقیقت ثابت دې چه کافران اسمان ته نه شي داخلیدلې لاتفتح لهم ابواب السماء(۱) (وهکذا في حدیث رواه احمد) نو چه کله کافران اسمان ته داخلیدلې نشي نو عرش معلی ته چرته هم نشي ختلې، او تراسمان پورې ختل نه د مسلمانانو سره مخصوص دی او نه د کافرانو دپاره ممنوع دی، (ومن ادعی فعلیه البیان) او بیشکه چه شیطانان د اسمان دخبرو اوریدلو نه ممنوع دی او اسمانونه دهغوی نه محفوظ ساتلې شوې دی دانه چه د لاس لګولو او ختلو نه منع کړې شوې دی،

کما لا یخفیٰ علی من تفکر في القرآن . قال الله تعالیٰ لا یسمعون الی الملأ الإعلے و یقذفون من کل جانب (۲) وقال وانالمسنا السماء فوجدنا ها ملئت حرسا شدیداً و شهبا وانا کنا نقعد منها مقاعدللسمع فمن یستمع الآن یجد له شهابًا رصداً. (۳) فقط

سپوږمۍ پورې د انسان رسیدل ممکن دی

سوال: امریکه دعوی کوی چه د هغوی اپالوراکټ او د روس، کاسموس راکټ په سپوږمۍ باندې کوز شوې دی او ددې میاشتې په اولنۍ هفته کښې به ریډیو پاکستان بیا بیا نشرکولو چه د اپالو ۱۲، د راوړلې شوو کاڼړو نمائش په پاکستان کښې هم شوې، نو ایا په سپوږمۍ باندې کوزیدل د انسان د وس خبره ده؟ که داخبره د انسان د وس خبره نه وی او خلاف شریعت وی نو امریکه او روس او نور ملکونه چه دا دعوی کوی نو پاکستان ئې تردید ولې نه کوی چه دا اسلامی ملک هم دې او لوئ لوئ علماء کرام ددې خلاف اوازولې نه اوچتوی، نو اوس مونږ به خپله خبره باندې کلک شو یاد امریکې خبره اومنو، دا رنګې سپوږمۍ په اسمان کښې ده او که د اسمان نه

(۱) (پاره: ۸ سورة اعراف آیت: ۴۰ رکوع: ۱۲)
(۲) (پاره: ۲۳ سورة صافات آیت: ۸)
(۳) (پاره: ۲۹ سورة جن رکوع: ۱۱ آیت ۹،۸)

لاندې ده؟ مونږ ته تفصیلی معلومات راولیږئ.

المستفتی: کرامت الله امازئ چرورړی چمله سوات...١٩٧٩ء

الجواب: د قران او حدیث نه دا خبره معلومه ده، چه سپوږمئ په اسمان کښې مظروفه ده او دا معلومه نه ده چه سپوږمئ په اسمان کښې مرکوزه ده، لان کلمة،،فی،، معناها الظرفیة لاالرکزیة، لهذا ممکن ده چه د اسمان په جسم کښې وی (کما قال به حکماء الیونان) او ممکن ده چه په فضا کښې وی، او د صحابه کرام ﷺ په اثارو کښې اختلاف موجود دې. (کما لایخفی علی من راجع الی روح المعانی) لهذا دې مسئله کښې سختی نه ده پکار. بیشکه د قران مجید نه دا خبره معلومه ده چه د کافرانو روحونه په اسمان کښې نشی داخلیدلې برابره خبره ده چه سره د جسمونو وی او که بغیر د جسمونو نه وی. قال الله تعالی لاتفتح لهم ابواب السماء (١) نو که سپوږمئ د اسمان نه لاندې په فضا کښې وی نو هغې ته د کافرانو ختل څه لرې خبره نه ده لکه څنګه چه د پیریانو شیطانانو اسمان ته ختل ممکن او واقع دی او په ظاهره خو داسې معلومیږی چه ستوری سپوږمئ بلکه نمر هم د اسمان نه لاندې په فضا کښې دې. د زیات معلومات دپاره د اکتوبر ١٩٧٩ء میاشتې رساله (الحق) اوګورئ.

د نمر او سپوږمئ په اسمانونو کښې کیدل د حکمائې یونان نظریه ده

سوال: السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته! ستاسو حضراتو یوه رساله څمونږ علاقې ته راغی چه هغې کښې لیکلې شوې وو چه سپوږمئ په اسمان کښې نه ده او په قران مجید کښې هم د سپوږمئ په اسمان کښې د کیدلو ثبوت نشته، بلکه د اسمانونو نه لاندې ده څما تعلیم چونکه کم دې مګر صرف یو قران مجید او تفسیرابن کثیر سپاره ٢٥ اردو مونږ سره ده په هغې کښې دی چه اووه اسمانونه په دنیا کښې موجود دی (پ: ٢٩ ع: ٩ ص ٤٣) نه معلومیږی چه سپوږمئ په اسمان کښې موجود ده برائې مهربانی مکمله مسئله اولیکئ او راولیږئ چه څما او د قوم صحیح تسلی اوشی؟

المستفتی: تراب ګل کوټ ملاکنډ ایجنسی...١٩٧٩ء ٢٩١٩١

الجواب: په قران وحدیث کښې دا تشریح نشته چه سپوږمئ او ستوری په اسمان کښې مرکوز دی او نه دا تصریح شته چه سپوږمئ په اولنی اسمان

﴿١﴾ (پاره: ٨ سورة الاعراف رکوع: ١٢ آیت: ٤٠)

کښې ده او نمر په څلورم اسمان کښې دې په حقيقت کښې دا عقيده د يونان د حکماؤ ده چه علماؤ د نصوصو سره د عدم تعارض په وجه باندې په کتابونو کښې نقل کړې ده، او بيشکه د قران او حديث نه دا ثابته ده چه ستورى سپوږمئ په اسمان کښې مظروف دى نو ممکن ده چه مرکوز هم وى او ممکن ده غير مرکوز وى خو صرف په سرسرى نظر باندې اکتفا او کړې شوه کما فى تغرب فى عين حمئة (۱) او ممکن ده چه د اسمانونو د کره کيدو په وجه باندې د ظرفيت اطلاق شوې وى ځکه چه په دې تقدير سره زمکه هم په اسمان کښې ده او ستورى سپوږمئ هم او د صحابه کرامو ﷺ نه اثار متعارض دى، لهذا ددې د اسمان نه لاندې کيدل او په فضا کښې معلق کيدل هم ممکن دى او د کافرانو هلته تلل ممکن دى ځکه چه کافرانو دپاره اسمان ته داخليدل ممنوع دى او باقى تر اسمان پورې تلل نه د مسلمانانو دپاره مخصوص دى او نه د کافرانو دپاره ممنوع دى فقط

د ستورو او سپوږمئ په اسمان کښې کيدلو او نه کيدلو په باره کښې د سلف صالحينو اختلاف

سوال: علمائې دين او د شرع متين مفتيان څه فرمائى دې مسئلې کښې چه زيد وائى نمر او سپوږمئ د اسمان د پاسه يا دې سره پيوست نه دى بلکه د اسمان نه ډير لاندې په خلاء او فضاء کښې دى دغه شان نورې ټولې سيارې هم د اسمان نه لاندې دى. لکه روح المعانى د ايت (کل فى فلک يسبحون) لاندې ليکلې دى. (قال اکثر المفسرين هو موج مکفوف تحت السماء يجرى فيه الشمس والقمر قال الضحاک هو ليس بجسم لان هو مدار وهل النجوم (روح المعانى ص ۴۰ جلد ۱۷) او بل سړې عمر دې هغه وائى چه نمر او سپوږمئ د اسمان دپاسه دى الله تعالى هم دا فرمائيلې دى چه (اى کل فى خلاء اوفضاء يسبحون) يعنې ټول نمر سپوږمئ او ستورى په خلاء او فضا کښې ګرزى، بلکه فرمائيلې ئې دى (کل فى فلک يسبحون) او حضرت عبدالله بن عباس ﷺ فرمائى. (الفلک السماء) او دجلالين شريف په حاشيه صفحه ۲۷۰) تفسير قادرى صفحه ۵۲۵ کښې دى چه د سپوږمئ ککورې په اسمان کښې دې او ددې رڼړا په ټولو اسمانونو کښې خوريږى. لکه چه په زمکه باندې خوريږى او دسپوږمئ او نمر تفسير په ۲۸ سيپاره کښې دى د هر برج حصه په دائره کښې تاويږى او هره ورځ ددې منزل په اندازه باندې قطع کوى

(۱) (پاره: ۱۶ سورة کهف رکوع: ۲ آيت: ۸۶)

او په ټول اسمان کښې دديې رڼړا پریوځی الخ... او تفسیر جلالین ص ۱۲۸ کښې د (هوالذی جعل الشمس ضیاء والقمر نوراً وقدر منازل ثمانیة وعشرین منزلاً فی ثمان وعشرین منزل لیلة وفی کل شهر ستر لیلتین ان کان شهر ثلاثین یوماً ولیلة ان کان تسعة وعشرین یوماً) (جلالین ص ۱۶۱) او برجونه په اسمانونو کښې دی لکه ایت شریف دې (تبارک الذی جعل فی السماء بروجا اثنی عشر الحمل والثور الخ (جلالین ص ۳۰۵) ډیر برکت والا دې هغه ذات چه چاپه اسمان کښې برجونه پیدا کړل، وجعل فیها سراجا وقمرامنیراً او په دې اسمان کښې ئې نمر او سپوږمئ پیدا کړل نو معلومه شوه په نمر او سپوږمي لاندې دی بلکه پخپله الله تعالی د اسمانونو ذکر کړې دې چه نمر او سپوږمئ په اسمانونو کښې دی، الم ترکیف خلق سبع سموات طباقا وجعل فیهن نورا وجعل الشمس سراجا. آیا ته نه ګورې څنګه پیدا کړل الله تعالی اووه اسمانونه د یوبل د پاسه او جوړه ئې کړه ددې په مینځ کښې سپوږمئ رڼړا والا او نمر رڼړا والا، نو معلومه شوه چه سپوږمئ نمر او ستوری په اسمانونو کښې ګرځی. انه فیه ذلك الكوكب وكل كوكب يجرى فى السماء الذى قدرفيه وفى الذى اختلف العلماء فيه فقال بعضهم الفلك ليس بجسم وهواستدارة هذا النجوم، وقال الكثيرون الفلك اجسام تدار النجوم عليها وهذا اقوب الى ظاهرالقرآن. (جلالین حاشیه ص ۲۷۰) او حضرت شاه عبدالعزیز محدث دهلوی لیکی (د اسمان حقیقت څه دې)؟ (جواب) د اسمان اووه طبقې دی جدا جدا. په یو اسمان کښې شباب دویم کښې عطارد تراخرې پورې (فتاوی عزیزی ص ۷۷ جلد ۱) نو اوس په دوی کښې د چا خبره صحیح ده؟

المستفتی: سفیق احمد کسوال ضلع ساهیوال... ۲۷ شوال ۱۳۸۹ هجری

الجواب: په قران او حدیث کښې په صراحت سره نه ده فوقیت ذکر شته او نه لاندیوالی او نه ده رکوزیت، او د سلف صالحینو اثار په دې کښې مختلف دی لهذا په کومو څیزونو کښې کافران داخل شی هغه به د اسمان نه لاندې وی، او کومو څیزونو کښې چه داخل شوې نه وی نو په هغې کښې ټول احتمالات موجود دی. فقط.

د اسمان او فلکیاتو په باره کښې د یونان د فلاسفرانو نظریات او شریعت

سوال: (۱) ایا اسمان کلک دې؟ (۲) د اسمان تعریف څه دې؟ (۳) ناری طبقه د سپوږمئ نه لاندې ده که اوچته؟ (۴) په قران مجید کښې دی چه انسان به په

زمکه باندې مړ کیږی که هغه په سپوږمۍ باندې مړ شو نو بیا به ئې څه تاویل وی؟ (۵) اوو ه اسمانونه څنګه جوړ دی؟ (۶) سپوږمۍ د اسمانی دنیا نه لاندې ده که دپاسه؟ (۷) د (کل فی فلک یسبحون) څه تفصیل دې؟ (۸) بعضې خلق وائی چه اسمان د زمکې نه برنې حصې ته وائی په دې باره کښې د قران څه نظریه ده؟

المستفتی: نامعلوم......

الجواب: (۱) (۲) اسمان یو کلک جسم دې په هغې کښې دروازې هم دی او رنګدار هم دې د دلیلونو نه سور رنګ والا معلومیږی. (۳) ناری طبقه د یونانی فلاسفرانو په نزد باندې د سپوږمۍ نه لاندې ده او د ایمانی فلاسفرانو په نزد باندې دا څه مد دقه څیز نه دې ممکن ده چه دا طبقه موجود وی او دا هم ممکنه ده چه نه وی. ځکه چه په وحی کښې دې طرفته څه تعرض نه دې شوې. (۴) دا مضمون په قران مجید کښې نشته او دا مضمون په کښې شته چه انسان به زمکې ته واپس کولې شی او دا چه ستاسو د پاره په زمکه کښې استوګنه ده. لیکن په دې سره سپوږمۍ ته نه ختل نه لازمیږی. ځکه چه دا خو په غالب باندې محمول دی او یا به دا اووئیلې شی چه په سپوږمۍ وغیره کښې مړه خلق به د حشرنه مخکښې زمکې ته واپس کولې شی. او یا به دا اووئیلې شی چه د انسان د ژوند ضروریات او د بقا سامان صرف په زمکه کښې دې (۵) یو بل نه ډیر لرې دی یو ځائ نه دی ظاهری طور سره ئې شکل (کروی) معلومیږی. (۶) په وحی کښې تصریح نشته لهذا ممکن ده چه په جسم کښې وی او ممکن ده چه په فضا کښې وی. او دا د اکثرو قول دې لیکن اوس دا په یقینی طور سره معلومه شوه چه کافران سپوږمۍ ته ختلې دی نو دا فیصله به کولې شی چه سپوږمۍ په فضا کښې ده جسم کښې نه ده. (۷) حضرت تهانوی او مولانا عثمانی او په روح المعانی کښې تصریح شته چه د فلک نه مراد (مدار) دې اسمان نه دې یعنې هریو په خپل خپل مدار کښې چکرونه وهی. (۸) سماء اسمان ته هم وئیلې شی، او هر بره څیز ته هم سماء وئیل صحیح دی، فقط.

د ستورو او سپوږمۍ په باره کښې د سائنسی تحقیقاتو شرعی حیثیت

سوال: (۱) ایا دا خبره صحیح ده چه انسان سپوږمۍ باندې کوز شوې دې او ځان سره ئې څه نمونې هم راوړې دی؟ (۲) سپوږمۍ د اسمان نه لاندې ده که د پاسه؟ که اوچته وی نو په کوم اسمان کښې ده؟ (۳) سپوږمۍ د زمکې نه وړه ده که لویه؟ او څومره لویه یا وړه ده؟ (۴) ایا د سپوږمۍ جسم کمیږی یا

زیاتیږی او که نه؟ (۵) ایا سپوږمئ د نمر نه رڼا حاصلوی او که پخپله باندې په کښې رڼا ده؟ (۶) ایا د نمر په شان ډوبیږی او که نه؟ (۷) سپوږمئ د زمکې نه څومره لرې ده؟ (۸) که د دوی دعوی غلطه وی نو ددې د ناممکن کیدو سبب د قران او حدیث په رڼا کښې څه دې؟ (۹) مولانا شمس الحق ﷺ دې باره کښې څه رائې لری؟ (۱۰) خلق وائی چه درویشان خلق سپوږمئ ته په پنځه سوه کاله کښې رسیدلې شی، ایا دا صحیح ده؟ (۱۱) علمائې کرام دې باره کښې چپ دی؟ (۱۲) ځما خیال دادې چه انسان په سپوږمئ باندې کوزیدلې شی ځکه چه الله تعالی فرمائی لیس للا نسان الا ماسعی) یعنې انسان ته به څه نه ملاویږی.

لیکن د کوم څیز چه هغه کوشش کوی که دا خیال غلط وی نو اګاه کړئ؟

المستفتی: صدیق الرحمٰن خوبی...... ۱۹۶۹ء

الجواب: (۱) په ظاهره سره درست ده (۲) د اکثر مفسرینو په نزد باندې د اسمان نه لاندې ده. (۳،۴) په قران او حدیث کښې ددې څه تذکره نشته لهذا په دې غیر ضروری کارونو کښې د سائنسدانانو تصدیق کول څه ګناه نه ده. (۵) ظاهراً دا د نمر نه رڼا حاصلوی. (۶) ځمونږ په نظر سره ډوبیږی او حقیقت څه بل څه دې. (۷)(۸) په قران او حدیث کښې ددې ذکر نشته په داسې غیرضروری خبرو کښې د سائنس والا منل ګناه نه ده. (۹) د مولانا شمس الحق صاحب او ځمونږ یوه رائې ده. (۱۰) غلطه خبره ده. (۱۱) کیدې شی تا نه د (الحق) رسالې مطالعه کړې وی او نه دې د مولانا عبدالحق صاحب خطبه اوریدلې وی. (۱۲) د تعلق مع الله په حاصلولو کښې ددې څه د خل نشته دا جغرافیائی او طبعی مسئله ده لهذا ددینه وحی ساکت (چپ) ده او ستا خیال صحیح دې لیکن دایاتونو نه استدلال غلط دې د زیات تفصیل دپاره د اګست او ستمبر ۱۹۶۹ء د شمارې (الحق) رساله اوګوره.

د اسمان وجود او د ستورو متحرک او ساکن کیدل

سوال: علمائې کرام دې مسئلو باره کښې څه فرمائی: (۱) اسمان موجود دې او که نه؟ (۲) دیوبل دپاسه دی که نه؟ (۳) حرکت کوی که نه؟ (۴) ستوری متحرک دی که نه؟ (۵) د اسمان دپاسه دی که لاندې؟ (۶) امریکې والا

سپوږمۍ باندې کوز شوي دي که نه؟ (۷) د شریعت په رڼا کښې د امریکې یا روس والو سپوږمۍ یا اسمان ته رسیدل کیدې شي او که نه؟ د شریعت او حکمت او حقیقت په رڼا کښې جواب راکړئ د دواړو جهانونو ثوابونه حاصل کړئ؟

المستفتي : محمد اسرار ساکن ګړهي

الجواب: (۱) یقیناً موجود دي (۲) دیوبل دپاسه دي خو پیوست نه دي. (۳) په وحی کښې ددې ذکر نشته. (۴) بعضې متحرک دي او بعضې ساکن دي. (۵) د اکثر مفسرینو په نزد لاندې دي. (۶) کیدې شي. (۷) کافران په اسمان کښې نه شي داخلیدلې او داسمان نه لاندې ځیزونو ته رسیدلې شي دا ممنوع نه دي او نه دچا پورې مخصوص دي، فقط. د زیات وضاحت دپاره د اګست او ستمبر ۱۹۶۹ ء د شمارې (الحق) رساله مطالعه کړئ.

په سپوږمۍ باندې د کوزیدلو دعوی تسلیمولو کښې څه حرج نشته

سوال: نن صبا په ریډیو او اخبارونو کښې دا یوه عام خبره ده چه د امریکې خلابازان په سپوږمۍ باندې کوز شوي دي، تاسو صاحبان مهرباني اوکړئ فتوی ورکړئ چه سپوږمۍ ته تلل منع دي که نه؟ دا رنګې د امریکې خلابازان سپوږمۍ ته رشتیا ختلې دي او که نه؟

المستفتي : نامعلوم ......

الجواب: (الف) مختصرا عرض دې چه د قران او حدیث نه دومره معلومه ده چه کافران په اسمان کښې نشي داخلیدې باقي د اسمان نه لاندې چه څومره ځیزونه دي سپوږمۍ وي که نمر وي هغې ته ختلې شي، او په قران او حدیث کښې دا تصریح نشته چه سپوږمۍ د اسمان په جسم کښې ده، او اکثر مفسرین وائي چه د اسمان نه لاندې ده. (کما فی روح المعاني) لهذا که ثابت شول چه کافران سپوږمۍ ته ختلې دي نو مونږ به په دې نتیجې ته اورسیږو چه د اسمان نه لاندې ده. او یوناني حکماء غلط شوي دي.

(ب) د امریکې په دعوی تسلیمولو کښې هیڅ حرج نشته ځکه چه د دعوې نه علاوه په الاتو سره ئې مشاهده هم وي، او روس ئې تکذیب هم نه دې کړې د عام

سروس د تواتر نه مخکښې د کافرانو په اخبارونو باندې یقین کول نه دی پکار.

د اووه زمکو طبقات

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د زمکې کوم اووه طبقات دی نو دا د اسمانونو په شان د یو بل دپاسه دی یا صرف یوه سطحه په 'ووه حصو کښې تقسیم ده؟

المستفتی: محمد عارف اسماعیله مردان.......... ۱۹۷۷ء ۱۹۱۸۱

الجواب: په دې کښې څو احتمالات دی (۱) د اسمانونو په شان (۲) اووه مستقلې دی بغیر د یو ځائ کیدونه. (۳) اووه اقلیمه ده. (۱) لیکن دویم او دریم قول د (غضب والا حدیث) نه مخالف دې البته د دویم قول تطبیق ممکن دې په خلاف د دریم. وهو الموفق.

---

(۱) قال العلامه آلوسی والمثلیة تصدق بالاشتراک فی بعض الاوصاف فقال الجمهور هی هاهنا فی کونها سبعاً وکونها طباقا بعضها فوق بعض وبین کل ارض وارض مسافة کما بین السماء والارض ....وقال الضحاک هی فی کونها سبعا بعضها فوق بعض لافی کونها کذلک مع وجود مسافة بین ارض وارض. واختاره بعضهم زاعماً ان المرادبها تیک السبع طبقة التراب الصرفة الجاورة للمرکز، والطبقه، الطنیة والطبقة المعدنیه ....وقیل من القائم السبعة وهی مخلفة الحرارة والبرودة والليل والنهار .الخ (روح المعانی ص ۲۱۱، ۲۱۲ جلد ۱۵ سورة الطلاق پاره: ۲۸)

باب الکرامات

قال اللہ تعالیٰ

اَلَآ اِنَّ اَوْلِيَآءَ اللّٰهِ
لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝۶۲
اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَكَانُوْا يَتَّقُوْنَ ۝۶۳
لَهُمُ الْبُشْرٰى فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
وَفِى الْاٰخِرَةِ

(الاية)

باب الکـــرامـــات

د کرامت تعریف او د شهداؤ برزخی ژوند

سوال: د کرامت تعریف څه دي؟ دا رنګې :ولاتقولوا لمن یقتل فی سبیل الله اموات (الایة) مطلب او تشریح څه ده؟

المستفتی :غلام رحمانی یوسف خیل مهمند ایجنسی ۲۰ محرم ۱۳۹۶ هجری

الجواب: کرامت هغه خلاف عادت کارته وائی چه د یو کامل تابع شریعت سړی نه ظاهرشی ﴿۱﴾ برابر خبره ده که هغه ژوندي وی او که مړوی، او د قبرونو زیارت سنت دي.﴿۲﴾ او توسل بالصالحین جائز دي ﴿۳﴾ د دي ایت صفا مطلب دادي چه کوم سړي د اعلاء کلمة الله په سلسله کښي اووژلي شی نو هغه د عام مړو په شان یو مړي مه ګڼړئ ځکه چه هغه ته روحانی راحت، د بدن حفاظت او برزخی ژوند ورکړي شوي دي. ﴿۴﴾ وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال الملا علی القاری الکرامة خارق للعادة الا انها غر مقرونة بالتحدی وهی کرامة للولی وعلامة لصدق النبی فان کرامة التابع کرامة المتبوع والولی هوالعارف بالله وصفاته بقدر مایمکن له، المواظب علی الطاعات المجتنب عن السیئات المعرض عن الا نهماک فی اللذات و الشهوات و الغفلات واللهوات .(شرح فقه الاکبر للقاری ص ۷۹ الکرامات للاولیاء حق)
وقال ابن عابدین و کرامات الاولیاء حق فتظهر الکرامة علی طریق نقض العادة للولی من قطع المسافة البعیدة فی المدة القلیلة وظهور الطعام و الشراب و اللباس عند الحاجة و المشی علی الماء والهواء وکلام الجماد و العجماء واندفاع المتوجه من البلاء و کفایة المهم من الاعداء وغیر ذلک .
(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۶۸۳ جلد۲ مطلب فی ثبوت کرامات الاولیاء و الاستخدامات)
﴿۲﴾ قال الحصکفی وبزیارة القبور وللنساء لحدیث کنت نهیتکم عن زیارة القبور الا فزوروها الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ص۶۶۵ جلد۱ مطلب فی زیارة القبور)

﴿۳﴾ قال ابن عابدین وقد قال تعالیٰ وابتغوا الیه الوسیلة وقد عد من اداب الدعاء التوسل علی ما فی الحصن وجاء فی روایة اللهم انی اسالک بحق السائلین علیک وبحق ممشای الیک فانی لم اخرج اشرا ولا بطرا الحدیث.(رد المحتار هامش الدر المختار ص ۲۸۱ جلد۵ فصل فی البیع کتاب الخطر والاباحة)
﴿۴﴾ قال العلامه آلوسی "ولکن لا تشعرون "ای لا تحسون ولا تدرکون ما حالهم بالمشاعر لانها من احوال البرزخ التی لا یطلع علیها ولا طریق للعلم بها الا بالوحی واختلف فی هذه الحیاة فذهب کثیر من السلف الیٰ انها حقیقیة بالروح و الجسد ولکنا لا ندرکها فی هذه النشأة واستدلوا بسیاق قوله تعالیٰ عند ربهم یرزقون وبان الحیاة الروحانیة التی

(بقیه حاشیه په راروانه صفحه)

د اولیائې کرامو د مرګ نه مخکښې او روستو نفع او نقصان رسول

سوال: اولیائې کرام ژوندی دی که مړه، څه نفع او نقصان رسولې شی یا نه، وضاحت اوکړئ؟

المستفتی :اهالیان اسبنړ دیرستیټ...........۵شوال ۱۳۹۵ھ

الجواب: اولیاء الله که ژوندی وی او که مړه وی ما فوق الاسباب نفع او نقصان نه شی رسولې. البته د اولیاء الله کرامت حق دې د مرګ نه مخکښې ژوند کښې هم او د مرګ نه پس هم ﴿۱﴾

د اولیائې کرامو دخوب نه علاوه په نورو ذریعوسره معلومات حاصلول

سوال: ایا اولیائې کراموته د خوب نه علاوه په نورو ذریعو سره معلومات حاصلیږی او که نه؟ او که حاصلیږی نو اولیکئ؟

المستفتی :مولوی حیات الله اشکرکوټ جنوبی وزیرستان ۷ربیع الثانی ۱۳۸۹ھ

(بقیه حاشیه) لیست بالجسدلیست من خواصهم فلا یکون لهم امتیاز بذلک علی من عداهم وذهب البعض الیٰ انها روحانیة وکونهم یرزقون لا ینا فی ذلک فقد روی عن الحسن ان الشهداء احیاء عند الله تعالیٰ تعرض ارزاقهم علی ارواحهم فیصل الیهم الروح والفرح کما تعرض النار علی ارواح آل فرعون غدوٌ وعشیا فیصل الیهم الوجع فوصول هذالروح الی الروح هو الرزق والامتیاز لیس بمجرد الحیاة بل مع ما ینضم الیها من اختصا صهم بمزید القرب من الله عز شانه ومزید البهجة والکرامة الخ.
(تفسیر روح المعانی ص۳۰ جلد ۲ سورة البقرة آیت :۱۵۴)

﴿۱﴾ قال الحافظ ابن کثیر الکرامة لولی من هذه الامة وهی معدودة من المعجزات لان کل مایثبت لولی فهو معجزة لنبیه ....عن ابی سبرة النخعی قال اقبل رجل من الیمن فلما کان ببعض الطریق نفق حماره فقام فتوضأ ثم صلی رکعتین ثم قال اللهم انی جئت من الدفینة مجاهداً فی سبیلک وابتغاء مرضاتک وانا اشهد انک تحی الموتی وتبعث من فی القبور لا تجعل علی الیوم منه اطلب الیک الیوم ان تبعث حماری ،فقام الحمار ینفض اذنیه الخ وایضاً فی باب کلام الاموات وعجائبهم عن ربعی بن خراش العبسی قال مرض اخی الربیع بن خراش فمرضته ثم مات فذهبنا نجهزه فلما جئنا رفع الثوب عن وجهه ثم قال السلام علیکم قلنا وعلیک السلام قدمت ،قال بلی ولکن لقیت بعد کم ربی ولقینی بروح وریحان ورب غیر غضبان ثم کسانی ثیابا من سندس اخضر وان سألته ان یاذن لی ان ابشر کم فاذن لی وان الامر کما ترون فسددوا وقاربوا وبشروا ولا تنفروا فلما قالها کانت کحصاة وقعت فی ماء ثم اورد باسانید کثیره فی هذا الباب .(البدایه والنهایه ص ۱۹۱،۱۹۷ جلد ۶ کرامة لولی من هذه الامة)

الجواب: د كشف، خوب او الهام، ټولو طريقو سره په اوليائي كرامو باندې حقائق ښكاره كيږي. (۱)

د مرګ نه پس كرامت او د اولياؤ تصرف

سوال: ايا د مرګ نه پس د اولياؤ اختيار ثابت دې؟ بينوا وتوجروا

المستفتى: تسليم هيډ كوارټر شبقدر مهمند ايجنسى ۳ جمادى الثانيه ۱۳۹۷ھ

الجواب: د قران احاديثو او اثارونه ثابت دى چه كرامت بعد الممات (۲) او توسل بالصالحين ثابت دې (۳) د ټولو ديوبنديانو اكابرو دا مسلک دې البته د غير الله نه غائبانه انداز كښې حاجتونه غوښتل يا دهغوى د غيبى طاقت عقيده لرل يا حاجتونه دپاره د هغوى د مقرركيدلو قول كول يا د هغوى د دعا دقبليدلو نه خلاف نه كيدلو قول كول دا ټول شركيات دى، وهو الموفق.

---

(۱) قال الملا على قارى وبالجملة فالعلم بالغيب امر تفرد به سبحانه ولا سبيل للعباد اليه الا باعلام منه والهام بطريق المعجزة اوالكرامة اوالارشاد الى الاستدلال بالامارات فيما يمكن فيه ذلک، الخ (شرح فقه الاكبر لملا على قارى ص ۱۵۱ حكم تصديق الكاهن بما يخبر به من الغيب)

(۲) عن عائشة قالت لما مات النجاشى كنا نتحدث انه لا يزال يرى على قبره نور رواه ابوداؤد. (مشكواة المصابيح ص ۵۴۵ جلد۲ باب الكرامات)

عن اسماعيل بن طلحة بن عبيد الله عن ابيه قال اردت مالى بالغابة فادركنى الليل فاويت الى قبر عبد الله بن عمرو بن حرام فسمعت قرأة من القبر ما سمعت احسن منها .الخ (كتاب الروح لابن القيم الجوزيه ص ۱۳۴ اين مستقر الارواح الخ)

(۳) قال الشيخ المفتى اعظم محمد فريد دامت بركاتهم التوسل بالصالحين وهو قد يكون باعمالهم ودعائهم كما روى البخارى عن مصعب بن سعد مرفوعا هل تنصرون وترزقون الا بضعفاء كم وكما روى صاحب شرح السنة فى شرح السنة ان النبى ﷺ كان يستفتح بصعا ليک المهاجرين وقد يكون بشركتهم كما فى قوله تعالىٰ وما كان الله ليعذبهم وانت فيهم وما كان معذبهم وهم يستغفرون (الانفال) —— وقد يكون بمحبة المتوسل الصالحين وقد يكون بمحبة الله اياهم و قد يكون بجاههم عند الله يوتوسل العوام بالصالحين يرجع غالبا الى هذه الاقسام الثلاثة وبالجمله ان التوسل بالذوات الفاضلة لا يراد به التوسل بالذوات الفاضله من حيث انها ذوات لعدم تفاوت الصالحين من غير الصالحين فى الذات لكون كلهم من قبيل الحيوان الناطق والانسان ولو تفكرت لعلمت انه قد يجتمع من اقسام التوسل بالصالحين قسمان بل اكثر فى مادة واحدة. (رسالة التوسل فى آخر منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۳۲۵ جلد ۳)

د کراماتو او معجزاتو په باره کښې د بهار شريعت نومې کتاب په تحقيق باندې نظر

سوال: په (بهارشريعت) کتاب صفحه ۶۳ کښې ئې د ولايت په بيان ليکلی دی چه مړې ژوندې کول، پيدائشی ړوند ته شفا ورکول، د مشرق نه مغرب پورې تول زمکه په يوقدم کښې ختمول، غرض ټول خلاف عادت کارونه د اولياء نه ممکن دی، سوا د هغې معجزې نه چه د نورو خلقو نه د هغې ممانعت ثابت دې، لکه د قران مجيد په شان څه سورت جوړول يا په دنيا کښې د بيدارئ په حالت کښې ديدار الهی کول يا په حقيقی کلام سره مشرف کيدل ددې خبرو چه څوک د خپل خان دپاره يا د ولی دپاره دعوی اوکړی هغه کافر دې ددې عبارت په باره کښې خپل نکته نظر بيان کړئ؟ بينوا وتوجروا

الجواب: ددې ويونکی اولنې کلام حق دې البته په اخر کښې د کفر فتوی على الاطلاق ناحقه ده.

ولعل هذا القائل اخذ هذا من ردالمحتار ص ۵۵۲ جلد ۳ ﴿۱﴾ والحاصل انه لا خلاف عندنا فی ثبوت الكرامة وان الخلاف فی ما كان من جنس المعجزات الكبار والمعتمد الجواز مطلقا ولا فيما ثبت بالدليل عدم امكانه كالا تيان بسورة وتمام الكلام على ذالک فی حاشية ردالمحتار. وهوالموفق

کرامت بعدالوفات او تبرک په اثارو د صالحينو او دم تعويذ

سوال: (۱) بعضې خلق د کرامت بعد الوفات قائل دی وائی چه ای پيربابا څمونږدا کار اوکړې، څمونږ دا اپريشن اوکړې ددې څه حکم دې؟ (۲) بعضې خلق تعويذونه په غاړه کښې اچوی هر وخت ئې خان سره ږدی بعضې خلق په تعويذ کښې ليکی ياجبرييل يا ميکائيل، يا بدوح وغيره، ددې څه حکم دې؟
المستفتی: مولوی الله داد ګلستان ضلع پشين بلوچستان ۱۱ محرم ۱۴۱۰ھ

﴿۱﴾ قال ابن عابدين وقد ذكر علماؤنا ان ماهو من المعجزات الكبار كاحياء الموتى وقلب العصا حية وانشقاق القمر واشباع الجمع من الطعام وخروج الماء من بين الاصابع لا يمكن اجراؤه كرامة للولى وطى المسافة منه لقوله عليه الصلاة والسلام زويت لى الارض فلوجاز لغيره لم يبق فائدة للتخصيص لكن فی كلام القاضی ابی زيد ما يدل على انه ليس بكفر ....وان امام الحرمين قال المرضى عندنا تجويز جمله خوارق العادات فی معرض الكرامات ثم قال نعم قد يرد فی بعض المعجزات نص قاطع على ان احداً لايأتی بمثله اصلا كالقرآن الخ (رد المحتار هامش الدر المختار ص۳۳۷ جلد ۳ قبيل باب البغاة مطلب فی كرامات الاولياء)

الجواب: (۱) کرامت بعد الوفات حق دي ﴿۱﴾ او تبرک باثار الصالحین هم حق دي﴿۲﴾ لیکن د عوامو خودساخته کرامات قابل غور بلکه ناقابل التفات دی (۲) په تعویذ، دم او معالجه کښې دا ضروری ده چه د قران او حدیث سره معارض نه وی لحدیث اعرضوا علی رقاکم الحدیث ﴿۳﴾ او دا ضروری نه ده چه د قران او حدیث نه ثابت وی، وهو الموفق.

د کرامت په طور د ستنې په سوری باندې اوښ اوباسل ناممکن نه دی

سوال: صرف دا جواب نقل شوې او سوال نشته دې.

المستفتی: غلام سرور سنګاپور.... ۱۹۸۳ء ۱۰۰۸۱

الجواب: محترم المقام غلام سرور قادری! السلام علیکم: په کرامت سره د مړو ژوندی کول ممکن بلکه واقع دی البته ددې لیکلې شوې واقعې ثبوت په صحیح سند سره نه دې شوې لهذا ددې خاص واقعې نه منل نقصانی نه دی دا رنګې د کرامت په طریقې سره د ستنې په سوری کښې اوښ اوباسل نا ممکن نه دی ﴿۴﴾ وهو الموفق.

د قبر خاوره په ننکو لګول او په کرامت سره د مړو ژوندی کیدل

سوال: (۱) علمائې دین څه فرمائی چه په مزارونو او زیارتونو باندې چه کومه

﴿۱﴾عن عائشة قالت لما مات النجاشی کنا نتحدث انه لا یزال یریٰ علی قبره نور ،رواه ابو داؤد.
(مشکواة المصابیح ص ۵۴۵ جلد ۲ باب الکرامات)

﴿۲﴾عن عثمان بن عبد الله بن موهب قال ارسلنی اهلی الی ام سلمة بقدح من ماء و کان اذا اصاب الانسان عین او شئ بعث الیها مخضبه فاخرجت من شعر رسول الله ﷺ وکانت تمسکه فی جلجل من فضة فخضخضة له فشرب منه قال فاطلعت فی الجلجل فرأیت شعرات حمراء رواه البخاری.
(مشکواة المصابیح ص ۳۹۱ جلد ۲ باب الطب و الرقیٰ)

﴿۳﴾عن عوف بن مالک الا شجعی قال کنا نرقی فی الجاهلیة فقلنا یا رسول الله کیف تری فی ذلک فقال اعرضوا علی رقاکم لا بأس بالرقیٰ مالم یکن فیه شرک. رواه مسلم
(مشکواة المصابیح ص ۳۸۸ جلد ۲ کتاب الطب والرقیٰ)

﴿۴﴾ عدم ایلاج الجمل فی سم الخیاط من العادة العامة فایلاجه غیر ممکن للعامه و اما بالکرامة فممکن وجائز لان الکرامة فهی نقض العادة قال العلامه ملا علی قاری الکرامة خارق للعادة کما فی شرح فقه الاکبر وقال ابن عابدین و کرامات الاولیاء حق فتظهر الکرامة علی نقض العادة للولی الخ.
(فلیراجع الی رد المحتار ص ۶۸۴ جلد ۲)(از مرتب)

مالګه پرته وی چه خلق ئې د تبرک په طور وړی او د قبر نه خاوره اوچتوی او په زخمی ځایونو او ننګو باندې ئې لګوی ایا دا جائز دی یا نه؟ (۲) بعضې خلق دا وائی چه پیران پیر شیخ عبدالقادر جیلانی رحمه الله د دولسو کالو ډوبه شوې کشتئ سره د هغې د خلقو د دریاب نه راویستلې وه اوکوم خلق چه ډوب شوې وو هغه ژوندې راوتلې وو، ایا دا صحیح ده؟

المستفتی: عبدالوهاب زړه میانه نوشهره...... ۱۹۷۲ء

الجواب: (۱) تبرک اګر چه ثابت دې لیکن د عوامو خودساخته تبرک منل د علماؤ د شان نه لرې دی (۲) په کرامت سره د مړو ژوندی کیدل اګر چه ممکن بلکه واقع دی (۱) لیکن بې سنده خبره منل د اصولو او تعامل نه خلاف ده.

د پیران پیر کرامت او د عوامو غلو کول

سوال: ځما یا داشت سره داخبره شوې ده اوکیږی چه پیران پیر عبدالقادر جیلانی رحمه الله د یوولسو کالو ډوبه کشتئ سره د جنج نه د دریاب نه راویستلې وه چه د هغه کرامت وو ځکه دهغه په نوم یوولسمه کوؤ لیکن اوس بعضې خلق وائی چه دا کشتئ نه وه بلکه هغه یوولس کاله ددین سخت محنت او خدمت کړې وو نو ددې وجې نه داخبره مشهوره شویده. په دې کښې کومه خبره صحیح ده اوکومه غلطه ده؟

المستفتی: عبدالمقدس جلبئ صوابی مردان.... ۱۹۷۳ء ۱۰۱۴۱

الجواب: داخبره دې واضحه وی چه د کرامت په طورسره د مړو ژوندی کول ممکن بلکه واقع دی (۲) کما فصله فی ترجمان السنة فلیراجع الیــه. لیکن دا مخصوص حادثه په صحیح سند سره نه ده ثابت، دارنګې ددې ثبوت د نذر لغیرالله د جواز دپاره مستلزم نه دې، وهوالموفق.

---

(۱) عن ابی سبرة النخعی قال اقبل رجل من الیمن فلما کان ببعض الطریق نفق حماره فقام فتوضأ ثم صلی رکعتین ثم قال اللهم انی جئت من الدفینة مجاهدا فی سبیلک وابتغاء مرضاتک وانا اشهد انک تحی الموتی وتبعث من فی القبور لا تجعل علی الیوم منه اطلب الیک الیوم ان تبعث حماری فقام الحمار ینفض اذنیه الخ. (البدایة والنهایه لابن کثیر ص ۱۹۱ جلد ۶ کرامة لولی من هذه الامة)

(۲) قال ابن عابدین ان امام الحرمین قال المرضی عندنا تجویز جملة خوارق العادات فی معرض الکرامات ثم قال نعم یرد فی بعض المعجزات نص قاطع علی ان احد الا یأتی بمثله اصلا کالقرآن .... ونقض العادة علی سبیل الکرامة لاهل الولایة جائز عند اهل السنة.

(رد المحتار هامش الدر المختار ص۳۳۷ جلد۳ مطلب فی کرامات الاولیاء قبیل باب البغاة)

د کراماتو منکر معتزلی دي او د ما ثبت بالقران منکر کافر دي.

سوال: کرامٰت الاولیاء ثابت دی یا نه؟ ددې د منکر څه حکم دې؟ شرعی حکم واضح کړئ.

المستفتی: ماسترامین الحق سرائې نورنګ بنوں......۱۳شعبان ۱۴۰۲ھ

الجواب: کرامات د اولیاؤ حق دی په ژوند کښې او د مرګ نه پس هم. اوددې نه انکار کونکې معتزلی دې ﴿۱﴾ الااذا انکرماثبت بنص القران فهو کافر. وهوالموفق.

د اولیاؤ کرامات او ددینه د منکر شرعی حکم

سوال: د کرامات الاولیاء متعلق د شریعت څه حکم دې؟ او ددې نه د منکر څه حکم دې؟ او ددی نه دمنکرخلاف تحریک چلول څنګه دی؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: مولوی لطف الرحمن سرائې نورنګ بنوں ۲۳ رمضان ۱۴۰۲ ھ

الجواب: کرامات د اولیاء الله حق دی په ژوند کښې هم او دمرګ نه پس هم، د قران اوحدیث اوعلم کلام نه دغه عموم ثابت دې ددینه انکار کونکې بدعتی دې ﴿۲﴾ مونځ ورپسې کول مکروه تحریمی دی ﴿۳﴾ په ده باندې باقاعده رد کول د علمائې حق فرض اوذمه داری ده لکه څنګه چه غیرالله ته اواز کونکې مشرک کس باندې ردکول د علمائې حق فریضه ده، وهوالموفق.

د مرګ نه پس کرامات، روح، حیات، او علیین ته د روح تلل وغیره

سوال: د اولیاؤ کرامات او د انبیائې کرام علیهم السلام معجزات په ژوند اود مرګ

﴿۱﴾قال العلامه ملاعلی قاری والکرامات للاولیاء حق ای ثابت بالکتاب والسنة ولا عبرة لمخالفة المعتزلة واهل البدعة فی انکار الکرامة......وخالفهم المعتزله حیث لم یشاهدوا فیما بینهم هذه المنزلة.
(شرح فقه الاکبر لملاعلی قاری ص۷۹ المعجزات للانبیاء والکرامات للاولیاء حق)

﴿۲﴾الکرامات للاولیاء حق ای ثابت بالکتاب والسنة ولا عبرة بمخالفة المعتزله واهل البدعة فی انکار الکرامة.
(شرح فقه الاکبر لملاعلی قاری ص۷۹ المعجزات للانبیاء والکرامات للاولیاء حق)

﴿۳﴾قال العلامه طحطاوی وکره امامة العبد ......والاعمی...... والاعرابی ......و الفاسق ......والمبتدع بارتکابه ما احدث علی خلاف الحق المتلقی عن رسول الله ﷺ الخ.
(حاشیة الطحطاوی علی مراقی الفلاح ص۱۶۵ جلد۱ فصل فی بیان الاحق بالامامة)

نه پس دواړو کښې حق دی یا صرف په ژوند کښې دی او د مرګ نه پس په مړو کښې د قران او حدیث په رڼړا سره څه ژوند او پوهه موجود وی که نه وی؟ په انسان کښې اصل څیز روح وی او روح د مرګ نه پس علیین یا سجین ته ځی نو بیا د منکر نکیر د سوال جواب او د ژوند وغیره به څه کیږی؟ جواب راکړئ.

المستفتی: حضرت خان پشاور.... ۱۰ رمضان ۱۴۰۵ھ

الجواب: کوم څیز چه د قران او حدیث نه باقاعده ثابت وی او هغه د ممکناتو نه وی او د هغې په موجودلو سره محال ذاتی نه لازمیږی نو دغه کار به بغیر تاویل نه منلې کیږی نو ددې قاعدې په بنیاد سره معجزات او کرامات بعد الممات ﴿۱﴾ او سوال جواب وغیره په امورحق کښې د عدم مشاهدې او عدم وجود فرق نه کول او په روح او حیات کښې فرق نه کول غلط فهمی ده ﴿۲﴾ وهو الموفق.

د کرامت بعدالوفات ثبوت

سوال: کرامات بعد الوفات د اولیاؤ دپاره په کوم دلیل سره ثابت دی؟ او په کوم شکل کښې شوې دی؟

المستفتی: الحاج نیازولی خان حسن خیل
شمالی وزیرستان ۲ رمضان المبارک ۱۴۰۵ھ

الجواب: کرامت بعد الوفات حق دې. یدل علیه حدیث روية النور على قبر النجاشی ﴿۳﴾ والكتابة على باب الكفل وحديث بليغ الارض وغيرذلک، وهوالموفق.

﴿۱﴾ قال العلامه ملا على قارى الايات اى خوارق العادات المسماة بالمعجزات للانبياء عليهم الصلاة والسلام والكرامات للاولياء حق اى ثابت بالكتاب والسنة ولا عبرة بمخالفة المعتزلة واهل البدعة فى انكار الكرامة. (شرح فقه الاكبر للقارى ص ۷۹ المعجزات والكرامات حق)

﴿۲﴾ قال الحافظ ابن القيم ومما ينبغى ان يعلم ان ما ذكرنا من شان الروح يختلف بحسب حال الارواح من القوة والضعف و الكبر والصغر ...... وانت ترى احكام الارواح فى الدنيا كيف تتفاوت اعظم تفاوت بحسب تفاوت الارواح و كيفياتها وقواها وابطائها فللروح المطلقة من اسر البدن وعلائقه وعوائقه من التصرف و القوة والنفاذ والهمة وسرعة الصعود الى الله والتعلق بالله ......فيكف اذا تجردت وفارقته واجتمعت فيها قواها ......فهذه لها بعد مفارقة البدن شان اخر وفعل اخر...... وكان بمنزلة شعاع الشمس الذى هو ساقط بالارض فاصلة متصل بالشمس ......وكما ان السراج لو فرق بينه وبين الفتيلة الاترى ان مركب النار فى الفتيلة وضوءها وشعاعها يملأ البيت فكذالک الروح (الى اخره)
(كتاب الروح لابن القيم ص ۱۳۶ فصل فى ان شان الروح يختلف بحسب حال الارواح)

﴿۳﴾ عن عائشة قالت لما مات النجاشى كنا نتحدث انه لا يزال يرى على قبره نور. ابو داؤد.
(مشكواة المصابيح ص ۵۴۵ جلد ۲ باب الكرامات)

کتاب السیاسة

قال الله تعالى

وَالَّذِيْنَ جَاهَدُوْا فِيْنَا
لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ؕ
وَاِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٦٩﴾ ع

(الاية)

کتاب السیاسة

د سیاست اصلی معنی او مطلب

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د سیاست معنی څه ده؟ او د نن صبا سیاستدانان د سیاست نه څه معنی اخلی؟

المستفتی: مولانا عجب خان صدر اتحاد قبائل دره ادم خیل ۷۲ء۱۰۱\۲۵۱

الجواب: سیاست په لغت کښې (پاس داشتن ملک وحکم دادن بررعیت) ته وائی (شمس اللغات ص ۴۱۴) یعنې تدبر اوحکومت. او په دې کښې څه خاص اصطلاح نشته البته د موجوده خلقو په اصطلاح کښې سیاست وائی خپل ځان نیک نام کول اوخپل ځان اوچتول. مقابل بدنامه کول او غورځول اګرچه په دروغو او دهوکو سره وی اواګر که مقابل په حقه وی، وهوالموفق

د سیاست او اقتدار د اصولو کامیابه طریقه

سوال: کوم خلق چه وائی چه شریعت بل د اسلام او عوامو خلاف سازش دې دا رنګې د ۱۹۷۳ء د آئین په موجودګئ کښې د شریعت بل هیڅ ضرورت نشته، حالانکه د ۱۹۷۳ء په ائین کښې په سلګونو دفعات د اسلامی قانون خلاف دی. لهذا ددغې بعضې علماؤ دا وئیل صحیح دی که نه؟ او د دوی دپاره څه سزاده چه بغیر دڅه وجې نه شور جوړوی؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: حافظ حزب الله ولد امان الله خان ټانک ډی ائی خان ۱۹۸۸ء۱۰۱۴۱\۱

الجواب: څه پخپله د سیاست نه ناواقفه یم خو کامیاب سیاست دادې کوم چه مجاهدین او مهاجرین په افغانستان کښې کوی صرف شور چه جنګ په کښې نه وی داسې سیاست سره د اقتدار حاصلول ناممکن دی البته ددې سره د اهل اقتدار د حملونه د حفاظت یوه لویه فائده کیږی اوداهم د شیخ الهند او مفتی محمود ﷺ د سیاست ثمره ده د بل سیاست نه. وهوالموفق

په موجوده غیر شرعی قانونو کښې فیصلې، وکالت او مقدمات وغیره کول

سوال: دپاکستان د سرکاری قانون اکثره حصه تعزیرات هند دی چه د انګریزانو پخوانې قانون دې چه غیر اسلامی دې دغه شان نورهم قوانین دی چه د شریعت سره متصادم دی ددې قوانینو علم څو وکیلانو یعنې قانون دانوته وی چه د عام خلقو نه پیسې اخلی اوپه عدالتونو کښې د مقدماتو پیروی کوی او قانون خوغیر اسلامی دې لیکن د یوم ملک داوسیدونکو دپاره دیونه یو قانون موجودګی ضروری ده، نو په دې صورت کښې چه د شریعت قانون نشته، په دې کافرانه قانون کښې د مقدماتو پیروی کول فیصلې کول او عدالتونوته تلل جائز دی که نه؟ بینوا وتوجروا.

المستفتی: محمد عالم کیدام بحرین سوات....۲۲محرم ۱۴۰۱ هـ

الجواب: په موجوده قوانینو کښې چه کوم قوانین د شریعت د قوانینو سره متصادم وی نو په هغې باندې فیصله کول او دهغې مطابق د مقدماتو پیروی کول او دهغې معاوضې اخستل ټول په ټوله غیر اسلامی کارونه دی، البته په دغې قوانینو سره جائز حقونه خپلول اود ظالم نه خلاصې موندل ممنوع نه دی، لکه چه حضرت یوسف علیه السلام خپل رور د نورو رونړو د متوقع ظلم نه د بچ کولو دپاره (دین الملک) او مروجه قانون پکار راوستلو (۱) یعنې د مروج قانون په ګرفت کښې د راتللو نه د بچ کیدلو دپاره ئې تدبیر استعمال کړې وو لیکن جج یا وکیل مجبور نه وی، د رزق ګټلو ډیرې ذریعې دی نو غالبه داده چه د ګناه نه د دوی بچ کیدل مشکل دی وهو الموفق.

د ووټ شرعی حیثیت

سوال: محترمی ومکرمی حضرت الاستاذ المحترم مفتی اعظم محمد فرید صاحب دامت برکاتهم العالیه! په یوڅو میاشتو کښې پاکستان کښې الیکشن کیدوو والادې چه په هغې کښې ټولې سیاسی پارټئ حصه اخلی په هغوی کښې یوه پارټی داسې ده چه د هغوی مقصد د شریعت قانون نافذ کول

(۱) قال الله تعالیٰ ما کان لیاخذ اخاه فی دین الملک ..الآیة (پاره: ۱۳ سورة یوسف رکوع: ۳ آیت: ۷۶)

او د قران او سنت نافذ کول نو ددوی په مقابله کښې بلې سیکولر پارټئ ته ووټ ورکول څنګه دی او د ووټ ورکولو نه پس به ددې سړی د عبادتونو څه کیږی مهربانی اوکړئ زمونږ راهنمائی اوکړئ؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: خاکپائې بزرګان دیوبند احمد نواز کوئټه

جنوبی بهکرمیاں والی.....۸ذی قعده ۱۳۸۹ھ

الجواب: (۱) چالره ووټ ورکول په هغه باندې د اعتماد اظهار کول دی.

(۲) اوحکومت یا عوامو ته دهغه د اهلیت سفارش کول دی.

(۳) اوحکومت یا عوامو ته دهغه د اهلیت مشوره ورکول دی نوچه کوم سړې داسې پارټئ ته ووټ ورکړی چه هغه شرعی قانون نه غواړی نو دا سړې غدار، خیانت ګر اوخراب سفارشی دې.

قال الله تعالیٰ من یشفع شفاعة حسنة یکن له نصیب منها و من یشفع شفاعة سیئة یکن له کفل منها ﴿۱﴾ و قال علیه الصلاة و السلام المستشار مؤتمن﴿۲﴾ و قال رسول الله ﷺ الدین النصیحة ثلثا قلنا لمن قال لله و لکتابه و لرسوله ولائمة المسلمین و عامتهم رواه مسلم﴿۳﴾. فقط

د فاسق امارت

سوال: علمائې دین دې مسئلو باره کښې څه فرمائی!

(۱) کوم سړې چه دوه ځلې په دروغه قسم خوړلې وی او دهوکه ئې ورکړې وی نو داسې کس د یو جماعت امیر یا نائب امیر جوړول څومره پورې صحیح دی؟ (۲) کوم سړې چه سمګلر وی، غل، بازاری او د سمګلنګ کاروبار کوی نو داسې سړې امیر مقررول څنګه دی؟

المستفتی: محمد اکرم مین بازار مینګوره سوات.....۱۲ جون ۱۹۷۰ء

الجواب: واضحه دې وی چه داسړې د فسق په وجه باندې د (امارت) لائق نه دې خو په دې شرط چه قوم ترې نه په فسق اوفجور کښې زیات نه وی ګڼې نو (اندهون میں کانا راجه) په رندو کښې یوې سترګې والا بادشاه وی، او په دې شرط چه دا سړې د قوم په نسبت مضبوطې رائې اوښه تدبیر والا نه وی ګڼې داڅه داسې امامت نه دې چه دده امارت به د امامت په شان مکروه شی.

﴿۱﴾(پاره:۵ سورة النساء رکوع: ۸ آیت: ۸۵)
﴿۲﴾(جامع الترمذی ص ۱۰۵ جلد ۲ ابواب الاداب باب ما جاء ان المستشار مؤتمن)
﴿۳﴾(صحیح المسلم ص ۵۳ جلد ۱ کتاب الایمان باب بیان الدین النصیحة)

(۲) او سمگلنگ یو سیاسی گناه ده اسلامی گناه نه ده چه کله (خیانت او بې وعدگۍ نه خالي وي وهو الموفق.

د شریعت په نوم عالم دین امیر منتخب کول

سوال: علمایئ دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه که یو قوم په اتفاقی طریقې سره یو عالم دین د شریعت په نوم باندې امیر مقرر کړی نو دا به شرعی امیر وی که نه؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: محمد سردار وزیرستانی متعلم دار العلوم حقانیه ۲۹\ذی قعده ۱۴۰۲ھ

الجواب: دا سړې شرعی امیر دې دده جائز حکم منل ضروری دې البته دا سړې حدود او قصاص نشی جاری کولې او دده نه مخالفت کولو والا ته باغی هم نشی وئیلې کیدې. لعدم تحقق شرائط الامامت الکبری فافهم (۱) وهو الموفق

په موجود عام انتخاباتو کښې د حصې اخستلو شرعی حیثیت

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په اسلام کښې د عام انتخاباتو څه حیثیت دې او ایا په دې کښې حصه اخستل جائزدی که نه؟ بینوا وتوجروا.

المستفتی: عبد الصبور افغانی متعلم دار العلوم حقانیه اکوړه خټک..۱۹۸۹ء\۸\۳

الجـــواب: پـه خیـر القـرون کـښې بـه خـاص خـاص او هوښـیارو خلقـو ووټ استعمالولو هریو سړې نه او په موجوده زمانـه اعجاب کل ذی رائ برایه (۲) عام رواج دې او ددې مخ نیوې ناممکن دې لهذا د ماکان له ان یاخـــذاخاه فی دین الملک....(الایة) (۳) ایت په رڼړا کښې د اسلامی اقتدار حاصلول په دې حیلې سره ممنوع نه دی. وهو الموفق.

په افغانستان کښې د کمیونسټانو د اقتدار لاندې خلقوحکم

سوال: سوال لیکلې نشته او د تفصیلی جواب نقل موجود دې؟ ۱۹۸۹ء|۸|۱۵

الجواب: مدعیان اسلام که در افغانستان سکونت پذیر اند، بر سه گونه اند

(۱) قال العلامه حصکفی فالکبری استحقاق تصرف عام علی الانام وتحقیقة فی علم الکلام ونصبه اهم الواجبات..... ویشترط کونه مسلماً حراً ذکراً عاقلاً بالغاً قادراً .الخ

(۲) (مشکواة المصابیح ص۴۳۷ ج ۲ باب الامر بالمعروف الفصل الثانی)

(۳) (پاره: ۱۳ سورة یوسف رکوع: ۳ آیت: ۷۶)

(۱) اول ان کسان اند که کمیونزم واشتراکیت راموجب ترقی واسلام راموجب تنزل مے دانند .واین فرقه بلاشک وشبه کافراست وامامت واقتداء بایشان باطل است،

(۲) دوم ان کسان اند که کمیونزم واشتراکیت راباطل مے دانند ولیکن ازوجه خوف وتجبر موافقت کمیونستهان مے کنند واین فرقه مسلمان است وامامت واقتداء ایشان درست است البته برایشان هجرت کردن ضروری است.

(۳) فرقه سوم انکه صرف ازوجه مفاددنیوی درین جماعت خبیثه داخل شده باشند ورنه اعتقاد اواعتقادارتدادنه باشد این کسان بلاشک وشبه فساق وفجار اند . وهوالموفق.

د افغانستان د مجاهدینو اتحاد ضروری دې

سوال: ایا د افغانستان د مجاهدینو یووالې فرض دې که نه؟ چه اوس د فرقه واریت ښکارشوی دی اوایا د هندوستان، پاکستان او مسلمانانو ملکونو په علماؤ باندې د افغانستان مجاهدینو د یووالی خدمت فرض دې یا نه؟ د جواب احسان اوکړئ.

المستفتی : محمد حارث علاقه جندول ضلع دیر.... ۲۳\۳۱\۱۹۸۲ء

الجواب: دا اتحاد ډیر زیات ضروری دې لیکن عملی طریقې سره دا اتحاد د وخت حکومت کولې شی نورڅوک ئې نشی کولې، د نورو خلقو په اقدام سره به یو بل جماعت هم په وجود کښې راشی. وهوالموفق،

مغربی طرز انتخابات او اسلامی طریقه انتخابات

سوال: سوال لیکلې نشته خود جواب تفصیلی نقل شتد دې!

الجواب: الحمد لله وکفی وسلام علی عباده الذین اصطفی اما بعد! پس واضح باد که انتخابات عامه که مروج غرب وامریکه اند خلاف تعامل خیرالقرون وقرون ماضیه اند ، نزد برمقاصد ومصالح امامت سازگارنه اند . وهوواضح، البته دربلادیکه حصول اقتدار وامامت بغیر ازین رویه مغربی حاصل نه مے شود مباح وجائز باشد لعدم ورود النهی عنه لان الله تعالی حسن کید یوسف علیه السلام لاخذاخیه کما قال تعالی کذالک کدنا لیوسف ماکان لیاخذ اخاه فی دین

الملک ای فی قانونه وطاعته. الحمد لله که علماء افغانستان مهاجرین ومجاهدین اعزهم الله تعالی برعدم مطالبه این انتخابات عامه متفق اند، اختلاف صرف درطریقه انتخاب شوری دارند. بعض این انتخاب شوری رابانتخاب عامه جائز مے گویند لعدم ورود النهی عنه لان عمر رضی الله عنه جعل امرالامارة شوری بین الاشخاص البتة وکان عمر قائما مقام الرعیة والامة، وبعض دیگراین راناجائز قرار مے دهند لکونه مخالفا عن التعامل، ولان العوام ینتخبون من لایکون اهلا لها ومن یعطیهم المال الکثیر ویعنیهم فی الامور الدنیویه فشاور عمرفانه کان ممن یعتمد علیه الامة وکان اهل الشوری منه اهلالها ولائقالها.

پس مناسب نزد فقیر این ست که ازانکه اساس هجرت وجهاد نهاده اند وهرقسم قربانی کرده اندوحق اقتدار حاصل کرده انداین شوری رامنتخب کنند یعنې ازهرصوبه ومنطقه، تاکه حق قربانی ایشان ضائع نه شود البته تکالیف غیر مهاجرین مناسب است البته برائې ازمنه ائنده یقین اوصاف اهلیت شوری ضروری باشد.

تنبیه: مراد از مهاجرین ومجاهدین اهل حل وعقدازایشان اند.

د بهوک هړتال حکم اود سینیټ شریعت بل

سوال: (۱) علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د بهوک هړتال څه حکم دې جائز دې که ناجائز دې؟ که په دې وجه باندې سړې مړشو نو جنت ته به ځی که دوزخ ته؟ (۲) سینیټ چه نن صبا کوم شریعت بل منظور کړېدې داخو یوڅو کاله مخکښې غیرائینی اسمبلئ تیار کړې وو نو ددې څه حیثیت دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: عزیزالرحمٰن جنرل سټورنرياب کوهاټ.... ۱۹۹۰ء ۴/۱۹۱

الجواب: (۱) بهوک هړتال یو سیاسی چال دې او مباح دې لیکن په لوږې سره خودکشی کول گناه کبیره ده او حرام دی.

(۲) ددې بل متعلق ټول علمائې کرام یوځائ شوې وو لیکن په نورو ذرائعو سره د حکومت والو منافقت ښکاره شو. وهوالموفق.

د کافرانونه د امداد اخستلو حکم

سوال: د دین او شریعت علمائې کرام دې مسئله کښې، څه فرمائی چه بعضې

خلق د افغان کیمونسټ حکومت نه وسله او پیسې اخلي او په خلقو کښې ئې تقسیموي نو ایا په دې سره سړې کافر کیږي یا نه؟ یعنې د کافرانو نه دداسې امداد اخستلو څه حکم دې؟ بینواوتوجروا

المستفتی: محمد شریف گیاخیل بنوں.... ۱۰ شوال ۱۴۰۸ ھ

الجواب: امداد خواستن ازکافر (مثلاروس وامریکه) جائز لیکن اگر این امداد باعث وسبب ترک جهاد یا کمزور شدن جهاد باشد حرام است نه که کفراست ونه شعار کفر، وهوالموفق

سیاست او مذهب

سوال: علمائې دین دې مسئلې کښې څه فرمائی چه یو سړې سیاست فضول گنړی اووائی چه سیاست د مذهب حصه نه ده دا علماؤ د دولت او اقتدار د حاصلولو یو ذریعه جوړه کړې ده نو دداسې سړی داخبره ترکومې پورې صحیح ده؟ بینواوتوجروا

المستفتی: حافظ صدیق الرحمن لنډ پوره بنوں ۱۰ ربیع الثانی ۱۴۰۹ ھ

الجواب: په عربی کښې سیاست حکومت اوتدبیر ته وئیلې شی او انبیاء علیهم السلام ټول په ټوله تدبیر کونکی وو ﴿۱﴾ او د حضرت موسی علیه السلام د زمانې نه په کښې حکومت هم راغلې، نو سیاست ته فضول وئیلو والا په غلطئ باندې دې، البته که ددې سړی مراد داموجوده بې دینه سیاست وی نو د علماؤ نه علاوه د نورو خلقو سیاست صرف د اقتدار دپاره دې او د علماؤ سیاست د اقتدار دپاره د دین دحفاظت دې، وهوالموفق.

د ووټ اخستل خرڅول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د ووټ اخستل خرڅول جائز دی که نه؟ بینواتوجروا.

المستفتی: بادشاه میرشیر گړهضلع مردان...۱۵ ربیع الثانی ۱۴۰۹ ھ

الجواب: ووټ د شفاعت او شهادت نوم دې او په دې کښې په یو باندې هم پیسې اخستل جائز نه دی، وهوالموفق.

﴿۱﴾ عن ابی هریره رضی الله عنه عن النبی صلی الله علیه وسلم قال کانت بنواسرائیل تسوسهم الانبیاء کلما هلک نبی خلفه نبی (صحیح البخاری ص ۴۹۱ ج ۱ کتاب الانبیاء باب ماذکر عن بنی اسرائیل)

د (دهری حکومت) سره د خپلو اغراضو د پاره د تعلقاتو حکم

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه (دهری حکومت) سره تعلق ساتل او د هغوی نه تنخواه اخستل څنګه دی او حال دا چه داخلق خپل وطن ته راشی نو وائی چه مونږ د خپل غرض دپاره تلې وو او د هغوی نه مو وسلې اخستلې، نو دادسې روئې ساتلو څه حکم دې؟ لکه چه نن صبا په افغانستان کښې داسې کيږی؟ بينوا وتوجروا

المستفتی: مولاسید جمعدار سلارزو... ۱۴۰۱ھ ۲۹۱۴۱

الجواب: په دې روې سره دا مسلمان فاسق او بې عزته کيږی او د دهريانو په نظر کښې ضمير فروش او اسلام فروش ښکاری او د مسلمانانو په نزد باندې مداهن ګرځی. وهو الموفق.

د موجوده عوامی طرز انتخابات شرعی حیثیت

سوال: علمائي دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه:

(۱) په میراث کښې دوخوريانې د يوبرابر ګرځولې شوې دی او په ګواهئ کښې دوه زنانه د يوسړی برابر ګرځولې شوې دی ددې صريح او قطعی حکم باوجود زنانه ته په ووټ ورکولو کښې د سړی برابر حق ورکول ايا دا د قرانی حکم نفی نه ده؟

(۲) د داسې دستور ساز اسمبلئ، انتخابات چه د هغې د انتخاباتو طريقه د قرانی نصوصو خلاف وی نو ايا دا د (اسلامی اسمبلئ) وئيلو حقداره ده؟ او ايا د دې مرتب کړې شوې دستور به د مسلمانانو دپاره قابل عمل وی؟

(۳) د پاکستان اکثر سياسی جماعتونو دپاره سره د جمیعت علمائي اسلام وغيره د داسې دستور ساز اسمبلئ په انتخاباتو کښې حصه اخستل د شريعت په رنړا کښې جائز دی که نه؟

(۴) داچه کوم غير اسلامی انتخابات دی مسلمانانو دپاره ددې انتخاباتو بائيکاټ واجب يا مستحب نه دې؟ بينوا توجروا

المستفتی: حکيم شرين ګل ساول ډهير مردان... ۱۵ ربيع الثانی ۱۳۹۰ھ

الجواب: ويثبت عقد الامامة باحد الامرين باستخلاف الخليفة اياه واما بيعة من تعتبر بيعته من اهل الحل والعقد ولايشترط بيعة جميعهم الخ (المسامرة والمسايرة ص ۳۲۶)

ددې عبارت نه معلومه شوه چه بادشاه او امیر په مشورې او اکثرې رائې سره هم مقررولې شی، اودا هم معلومه شوه چه مشوره او رائې ورکول د هر چا حق نه دې بلکه د اهل حل وعقد حق دې ځکه چه په دوی باندې د باقی خلقو اعتماد وی لیکن چه کله د خلقو اعتماد نامعلومه وی نو مجبوراً به عوامو طرف ته رجوع کیږی ځکه چه په اهل حل وعقد باندې اکتفاء دعوامی اعتماد په وجه باندې وو، نودا ووټ ورکول په حقیقت کښې د شفاعت او اعتماد اظهار دې چه په هغې کښې د مذکر او مؤنث هیڅ فرق نشته. ﴿۱﴾ لهذا د انتخاباتو دا طریقه قابل اعتراض نه ده خو نااهل او بې دینو ته ووټ ورکول او په هغه باندې اعتماد کول قابل د اعتراض دی او د شریعت سره متصادم دی. فقط.

په دستور ساز اسمبلئ کښې د قطعی محرماتو په باره کښې رائې شماری کول

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه ددین اسلام په واضح، قطعی، منصوصی او حتمی قرانی محرماتو کښې به په قانون ساز ادارو او اسمبلو کښې تعداد ته کتلې شی او که نه؟ لکه د سود په شان قطعی اوخدائی فیصلې په باره کښې د اسمبلئ د ممبرانو رائې شماری په شریعت مصطفوی کښې څه حیثیت لری؟ ددې تجویز پیش کولو والا او د دوی د ملګرو په شریعت کښې څه حکم دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: محمد عبدالله عفی عنه لاهور..... ۱۹۷۳ء

الجواب: داسې تجویز پیش کول بغیر د مصلحت نه ناجائز دې البته د منافق او غیر منافق د امتیاز دپاره یا قانونی طور سره بندیدلو دپاره که داسې مصلحتونه وی نو جائز دې، وهو الموفق.

اسلامی ښارونه د روس یا امریکې اسټیټ جوړول ظلم عظیم دې

سوال: علمائې کرام دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه:

﴿۱﴾ دحضرت عثمان رضی الله عنه دانتخاب دپاره چه د عوامو دپاره کومه رائے اخستے شوے وه د مورخ ابن کثیر په الفاظو کی: حتی خلص الی النساء المخدرات فی حجابهن و حتیٰ سأل الولدان فی المکاتب و حتی سأل من یرد من الرکبان والاعراب الی المدینة فی مدة ثلاثة ایام بلیالیها (البدایة والنهایة ص۱۷۶ ج۷ خلافت عثمان رضی الله عنه)

(امیرکرویک) شمالی وزیرستان د پښتونستان د جوړولو دعوی کوی په دافغانستان کښې هم د سرخ پوش پښتونستان نعره لګوی، نو پښتونستان غوښتل او ازاد قبائل د حکومت پاکستان نه جدا کولو دعوی د امیرکرویک) دپاره د شریعت په رڼا کښې جائز دی که نه؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: مولوی ګل منیر خیسور شریف شمالی وزیرستان ۱۵ جنوری ۱۹۸۴ء

الجواب: د پښتونستان نعره په ظاهره یوه سیاسی نعره ده نه مطلوب شرعی ده او نه ممنوع شرعی ده، البته اسلامی ښارونه د روس او روس نواز قومونو استیټ جوړول ظلم عظیم دي لکه څنګه دا د امریکې او امریکه نواز خلقو استیټ جوړول ظلم عظیم دي.

ښځو ته ووټ ورکول

سوال: محترم المقام زید مجدکم! د سلام مسنون او نیک دعاګانو نه پس ستاسو خدمت کښې دا عرض دي چه په شریعت کښې ښځو ته ووټ ورکول څنګه دی ددي واقعې نه قطع نظر چه د صوبائی اسمبلئ ممبرانو ښځې ته ووټونه ورکړی دی، نو ایا ښځې ته ووټ ورکول جائز دی که نه؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: مولوی علی اکبر صاحب مدرسه عربیه انوار العلوم

میراخیل ضلع بنوں ۲۰ محرم ۱۳۹۲ھ

الجواب: محترم المقام السلام علیکم! نه پس دي واضحه وی چه د ووټ مقصد د اعتماد اظهار او د اهلیت سفارش کول دی لهذا په شریعت مقدسه کښې چه زنانه د کومو ذمه دارو ادا کولو حقداره ده نو په هغې کښې ښځې ته ووټ ورکول جائز دی، او د کومو ذمه داریانو چه حقداره نه ده (لکه امامت کبری، صغری، خطابت وغیره) نو په هغې کښې ورته ووټ ورکول حرام دی، قال الله تعالی ومن یشفع شفاعة سیئة یکن کفل منها (۱) وقال الله تعالی ان الله یامرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها (۲) فقط.

د اسلامی ائین نه نافذ کونکو سره د جهاد حکم

سوال: علمائې دین او د شرع متین مفتیان کرام دي مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د ۲۵ کالونه مسلسل د پاکستان لیډران د اسلامی ائین د نافذ

(۱) (پاره: ۵ سورة النساء رکوع: ۸ آیت: ۸۵) (۲) (پاره: ۵ سورة النساء رکوع: ۵ آیت: ۵۸)

کولو وعده کوی لیکن تراوسه پورې یې هم دا وعده پوره نه کړه. اوس راروان کال مارچ کښې چه به کوم ائین نافذ کیږی دهغې متعلق هم وعده کوی چه اسلامی ائین به نافذ کوو. که خدائې مه کړه دې ځل هم ائین جوړ نه شو نو دې لیډرانو سره د اسلامی اصولو مطابق جهاد کول جائز دی که نه؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: مولوی ملک عجب خان صدر اتحاد قبائل دره ادم خیل ۲۵/۱۰/۱۹۷۲

الجواب: حقیقت دادې چه اکثریت اسلامی نظام نه غواړی لکه چه دانتخاباتو نه معلومه شوه او په اسمبلئ کښې هم ظاهریږی، که دې ځل دې اسمبلئ والو اسلامی نظام قائم نه کړو نو دې منافقانو سره به د طاقت مطابق جهاد فرض وی او د طریق کار تعین اوس نشی کیدلې فقط

سیاست شرعیه د اسلام حصه ده

سوال: یو بریلوی مولانا صاحب په تقریر کښې اوویل چه دیوبندیانو د مرزائیت خلاف کوم تحریک چلولې وو دهغې د اسلامی مذهب سره هیڅ تعلق نه وو، بلکه دا یو سیاسی تحریک وو، ایا دا صحیح ده؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: مولوی غلام یحی پنډی گهیپ. ۲۲ جولائی ۱۹۷۵ء

الجواب: په سیاست او اسلام کښې هیڅ ټکراؤ نشته، سیاست شرعیه د اسلام حصه ده (۱) فقط.

خدائی قوانین ترقیامته پورې د امن، ترقئ، اوخوشحالئ کفیل دی

سوال: یو مقتدر سړې چه (پرده) یو شرعی حکم دې ددې تشبیه د قید او جیل سره ورکوی او عملاً خلاف کوی په یوه موقع باندې ئې زنانونه د پردې لرې کولو حکم اوکړو او هغه بې پردې کیناستلې، دا سړې د ملک د سرو سپینو مالک دې که هغه او غواړی نو د پردې حفاظت هم کولې شی، ائنده دا خطره هم ده چه هغه په خپلې جراتمندانه بداعمالئ سره چرته قران کریم منسوخ اونه ګرځوی دداسې سړی په باره کښې شرعی حکم څه دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: سعد الدین کان الله له..... ۱۴ ربیع الاول ۱۳۹۲ هـ

(۱) عن ابی هریرة عن النبی ﷺ قال کانت بنوا سرائیل تسوسهم الانبیاء کلما هلک نبی خلفه نبی وانه لا نبی بعدی وسیکون خلفاء فیکثرون قالوا فما تأمرنا یا رسول الله قال فوابیعة الاول فالاول اعطوهم حقهم فان الله سائلهم عما استرعاهم.
(صحیح البخاری ص ۴۹۱ جلد ۱ کتاب الانبیاء باب ماذکر عن بنی اسرائیل)

الجواب: الله تعالی حکیم مطلق چه کوم قوانین او احکامات د خاتم النبیین ﷺ په ذریعې سره رالیږلې دی نو دهغې لازم بین دادې چه دا قوانین او احکام به ترقیامته پورې د امن، ترقئ او خوشحالئ کفیل وی، نو د خارجی اثر د وجې نه د ترقئ په لاره کښې رکاوټ کنټرول او ختمول د الله تعالی په حکمت او علم باندې بې اعتمادی ده بلکه الحاد او زندیق توب دې، وهوالموفق.

د بې دینه او کافرانو سره سیاسی اتحاد کول

سوال: علمائې دین دهغه سړی باره کښې څه فرمائی چه څوک د سوشلسټانو یا کیمونسټانو یادیو داسې تحریک او جماعت سره منسلک وی چه هغه سراسر یا ضمنی طور د اسلام د اصولو خلاف وی او د قطعی احکامو منکر وی نو دې قسم خلقو سره د اتحاد کولو څه حکم دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: عبدالکریم اکوړه خټک..۱۹۸۵ء۱۱۱۱۲

الجواب: کمیونزم او سوشلزم کافرانه نظامونه دی د دوی د تحسین او تائید کول د کافرانو کارونه دی، البته د اسلام د مفادو په خاطر دیو کافر سره اتحاد ممنوع نه دې ﴿۱﴾ وهوالموفق.

د حکومت د زکوة په سسټم کښې د جمیعت علمائې اسلام د پالیسئ تائید

سوال: په یو اجلاس کښې دا قرارداد منظور شو چه موجوده د زکوٰة طریقه کار د خالص سود یو شکل دې لهذا مدارس عربیه له د دینه انکار کول پکار دی لیکن تراوسه پورې مدرسې دا زکاتونه اخلی او تاسو حضراتو وئیلې دی چه دا زکوة اخستل صحیح دی نو په اجلاس کښې چه ستاسو په حوالې سره دا خبره شویده څومره پورې صحیح ده په دلائیلو سره ئې وضاحت او کړئ؟ بینوا وتوجروا.

المستفتی: محمد داؤد خان افغانی چارسده...۱۹۸۴ء۱۴۱۲۱

الجواب: د زکوة په موجوده طریقه کار کښې دوه خبرې قابل اعتراض دی،

اول: دا د سودی پیسو نه اخستل او په سود سره اخستل.

دویم: دا د کالج په طالب علمانو او د فوجیانو په بچو باندې خرچ کول او د

﴿۱﴾ قال العلامه ابن عابدین قوله و قد استعان علیه الصلاة والسلام .... انه علیه الصلاة والسلام استعان فی غزوة خیبر بیهود من بنی قینقاع و فی غزوة حنین بصفوان بن امیه و هو مشرک .الخ (رد المحتار ص۲۵۷ ج۳ مطلب فی الاستعانة بمشرک فصل فی کیفیة القسمة)

هغوی پورې مخصوص کول.
ددينه علاوه په کښې قابل اعتراض څه خبرې ظاهراً نه معلوميږي.
نوټ: که د جميعت علمائې اسلام په نزد باندې ددې اخستل د مصلحت خلاف وی نو ځما د هغوی سره هيڅ مخالفت نشته. وهوالموفق.

د مرزايانو اتحادی جماعت ته ووټ ورکول

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د يو جماعت مرزايانو سره (قاديانانو) اتحاد وی هغوی له ووټ ورکول يا په هغې کښې شامليدل يا د هغوی تشهير کول جائز دې که ناجائز؟ بينوا وتوجروا
المستفتی: سيد محمد صغير شاه مينابازار کيمل پورشهراټک ۱۹۷۰ء۱۰۱۹ء۲۰

الجواب: که ددې جماعت سره د مرزايانو اتحاد د اسلامی نظام د حاصلولو دپاره وی نو ووټ ورکول ورته جائز دی اوکه دا اتحاد په دې ارادې سره نه وی نو ووټ ورکول ورته حرام دی برابره خبره ده چه مرزايان معاون اوتابع وی يا د جماعت سره برابر وی، وهوالموفق.

د ختم نبوت په مسئله کښې د ,,خدمت" د الفاظو صحيح مطلب

سوال: جناب مفتی صاحب دارالعلوم حقانيه اکوړه خټک پيښور السلام عليکم! د پاکستان په مذهبی جماعتونو کښې د يو جماعت مولانا دا دعوی کړې وه (په ليکلوسره) چه په دې اخری زمانه کښې د ختم نبوت مسئلې کوم خدمت څمونږ جماعت کړې دې ددې مثال په تيرو ديارلسو پيړو کښې ملاويدل ګران دی ايا په دې عبارت سره خوبه د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه او دهغه نه روستو خلقو توهين نه وی شوې، هغوی خو د مرتدينو سره جنګونه کړی دی او جهنم ته ئې داخل کړی دی، بيا د هغوی نه روستو خلقو هم مرتدين د جهنم اور ته داخل کړی دی، ليکن نن صبا علماؤ خو نه چرته مرتد جهنم ته داخل کړو اونه ئې جنګ کړې دې او نبی صلى الله عليه وسلم فرمائی خيرالقرون قرنی ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم الخ؟ بينوا وتوجروا
المستفتی: محمد يعقوب بورې والا شهر ملتان ريل بازار... ۱۹۷۹ء۵۰۱۵ء

الجواب: كيدې شي ددې مولانا مراد علمى خدمت اوپه ژبې سره دليل بازى او مناظره وى چه په مخكنو پيړو كښې د ضرورت د نيشتوالى په وجه باندې نه وى شوې. اويا به دده مراد دا وى چه څمونږ جماعت بغير د حكومت او اهل اقتدار د امداد نه كوم خدمت كړې دې آلخ لهذا دا الفاظ د مؤاخذې قابل نه دى (لظهوره مراده) فقط.

د ښځې اقتدار او حكمراني

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره كښې څه فرمائى چه زنانه په حكومت او اقتدار كښې د كوم حد پورې داخليدلې شى، شرعى حكم ئې واضح كړئ؟ ډيره مهربانى به وى.

المستفتى: محمد ارشاد اينډ برادرز پشاور شهر...۲ شعبان ۱۴۰۵ هـ

الجواب: زنانه په زوره باندې حكمران كيدلې شى ﴿۱﴾ ليكن بغير د طاقت نه حكمرانه جوړول ناجائز دى او د بى بركتئ باعث دى ﴿۲﴾ وهوالموفق.

د مصلحت په وخت كښې مودوديانو سره اتحاد جائز دې

سوال: دجميعت علمائې اسلام د مودوديانو سره د اتحاد څه حكم دې؟ بينواوتوجروا

المستفتى :محمدزرين ټل كوهاټ......۲۷ذى الحجه ۱۴۰۲ هـ

﴿۱﴾ قال ابن عابدين اذا تغلب آخرعلى المتغلب وقعد مكانه انعزل الاول و صار الثانى اماما ....فقد علم انه يصير اماما بثلاثة امور لكن الثالث فى الامام المتغلب و ان لم تكن فيه شروط الامامة و قديكون بالتغلب مع المبايعة و هو الواقع فى سلاطين الزمان نصرهم الرحمن.
(ردالمحتار هامش الدر المختار ص ۳۳۹ ج ۳ مطلب الامام يصير اماما بالمبايعة او بالاستخلاف باب البغاة)

﴿۲﴾ عن ابى بكرة رضى الله تعالىٰ عنه قال لقد نفعنى الله بكلمة .... لن يفلح قوم و لوامرهم امرأة
(صحيح البخارى ص ٦٣٧ ج۲ كتاب المغازى كتاب النبى الىٰ كسرىٰ و قيصر)
وقال العلامة عبدالعزيز الفرهارى (والنساء ناقصات عقل و دين .... وايضا هى مامورة بالتستر و ترك الخروج الىٰ مجامع الرجال و ايضا قد اجمع الامة علىٰ عدم نصبها حتى فى الامامة الصغرىٰ
(النبراس شرح شرح العقائد ص ۳۲۱ و يشترط ان يكون الامام من اهل الولاية)

الجواب: چه هر کله د مصلحت په وخت کښې د هندوانو سره اتحاد جائز دې ﴿١﴾ نو د بدنام مسلمانانو سره به څنګه ناجائزه وی. فقط

د اليکشن يعنی د انتخاباتو حکم

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه اليکشن (انتخابات) د شريعت په رنړا کښې جائز دې که نه؟ بينوا وتوجروا

المستفتی: ماسټر روز مين خان واړئی ضلع دير... ٢٥ صفر ١٣٩٧ھ

الجواب: اليکشن د (اظهار رائې) نوم دې او دخپل نمائنده انتخاب دې اسلام ددې اجازت ورکوی ﴿٢﴾ او په دې وخت کښې دملک ښه ښه مشران په دې کښې حصه اخلی کوم مولوی صاحب چه ددې مخالفت کوی هغه غلط وائی.

ازاد اميدوارته د ووټ ورکولو فتوی ورکول د سياست نه بې خبری ده

سوال: يو مولوی صاحب د ٧ مارچ انتخابات کښې د قومی اتحاد اميد وار ته د ووټ ورکولو فتوی ورکړه او په لسم مارچ باندې انتخاباتو دپاره ئې دخپل کلی د ازاد اميدوار په حق کښې فتوی ورکړه چه د ګاونډی حق زيات دې نو داسې مولوی صاحب پسې مونځ جائز دې يا نه؟ بينوا وتوجروا.

المستفتی: الطاف حسين عبدالمجيد اينډ کمپنی ګندم منډی راولپنډی ١٩٧٠ء

﴿١﴾ قال الحصکفی و مفاده جواز الاستعانة بالکافر عند الحاجة و قد استعان عليه الصلاة و السلام باليهود علی اليهود و رضخ لهم . قال ابن عابدين انه عليه الصلاة والسلام استعان فی غزوة خيبر بيهود من بنی قينقاع و فی غزوة حنين بصفوان ابن اميه و هو مشرک. (الدر المختار مع رد المحتار ص٢٥٧ ج٣ مطلب فی الاستعانة بمشرک)

﴿٢﴾ دحضرت عثمان رضی الله عنه دانتخاب دپاره چه کومه رائې اخستې شوې وه هغه عوامی رائې وه او کله چه اليکشن د اغيارو په لاسونو کښې وی او نتائج د عوامی رائې مطابق نه وی بلکه د پورته نه راځی نو بيا دا اليکشن هم نه دې بلکه سليکشن دې دې ته انتخابات وئيل غلط وی لهذا په آزاد انتخاباتو کښې عوامی رائې د شريعت په رو سره جائز ده:
کما يدل عليه کلام ابن کثير حتی خلص الی النساء المخدرات فی حجابهن و حتی سال الولدان فی المکاتب و حتی سال من يرد من الرکبان والاعراب الی المدينة فی مدة ثلاثة ايام و بلياليها (البداية والنهاية ص١٤٦ ج٧ خلافت عثمان رضی الله عنه)(مرتب)

الجواب: په دې تضاد باندې خو په مونځ باندې څه اثرنه پریوځی لیکن دا مولوی صاحب د سیاست نه بالکل ناواقفه دې، وهوالموفق.

شاهراه ریشم د تحریک نظام مصطفی دپاره د اکابرو د هدایت مطابق بندول پکار دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه چین ته تللو والا لار (شاهراه رشیم) د بهټو صاحب د مخالفت او د تحریک نظام مصطفی د حاصلولو دپاره بندول جائز دی که نه؟بینوا وتوجروا

المستفتی: عالمګیر پټن کوهستان...... ١٩٧٧ء

الجواب: د سوشلزم د مغلوب کولو دپاره او د اسلامی نظام راوړلو دپاره چه کوم اقدام هم اوشی جائز دې البته مصلحت په دې کښې دې چه د اکابرو د هدایاتو مطابق تحریک او چلولې شی. (دې پاره چه ګډوډی د تحریک دناکامیاب کیدلو سبب جوړنشی) وهوالموفق.

د ښځو په جلوس کښې وتل

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه په جلوسونو کښې د ښځو وتل جائز دی که نه؟ یعنې په شریعت کښې د ښځو د جلوس څه حکم دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: عبدالله مرکزی جامع مسجد اسلام اباد.

الجواب: فقهائې کرامو لیکلی دی چه کله جهاد (فرض کفایه) وی نو ښځه به د خاوند د اجازت نه بغیر نه ځی اوچه کله (فرض عین) وی نوبغیر اجازت نه تللې شی نودغه شان به مظاهرو له وتل هم وی البته بې پردګی هر وخت ممنوع ده.

د شرعی حقوقو خیال ساتلو سره سره د ښځو د جلسې جلوسونو حکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه ایا د ښځو جلسې جلوسونه جائز دی یا نه؟ چه د پردې خیال ساتل په کښې وی؟ بینوا وتوجروا.

المستفتی: نامعلوم.... ٢٦جمادی الاول ١٩٩٧ھ

الجواب: بې پردګی حرامه ده د شرعی حقوقو خیال ساتلو سره سره ﴿۱﴾ د اسلامی قوانینو د نافذ کولو دپاره دا کوششونه او د ښځو ګډون چغې سورې وهل جائز دی. وهوالموفق.

د اسلامی نظام دپاره جلسې جلوسونه کول جهاد دی بغاوت نه دی

سوال: نن صبا چه د قومی اتحاد خلق کومې جلسې جلوسونه کوی او د بادشاه وخت نه بغاوت کوی نود داسې فسادیانو او باغیانو خلقو شرعی سزا څه ده؟ د جواب احسان اوکړئ.

المستفتی : میاں کریم الدین کاکاخیل سرډهیری مردان..... ۱۹۷۷ء ۳۱۸۱

الجواب: غیر مسلح قوم چه کله جلسې اوجلوسونه کوی نو دوی ته باغیان وئیل ددین نه ناواقفیت ده، ﴿۲﴾ او حال داچه دا خلق د سوشلزم د کمزورې کولو او اسلامی نظام د راوړلو دپاره جهاد او کوششونو کولو والا وی.

نوټ : شرعی باغی مباح الدم وی. کذا فی جمیع کتب الفقه، وهوالموفق.

په موجوده سیاست کښې د اسلامی نظام دپاره کوشش کول

سوال: موجود سیاست یقینی جهاد دې که نه؟ بینوا وتوجروا

المستفتی : سمیع الرحمٰن مردان ګمبت

الجواب: د اسلامی نظام د قائمولو دپاره کوشش کول یقینی جهاد دې والطریقة المروجة وسیلة له کما ان یوسف علیه السلام توسل بدین الملک.﴿۳﴾ فافهم.

﴿۱﴾ یجوز لهن الخروج اذا کان باذن الزوج تفلات مجتنبات عن لباس الزینة والعطر واختلاط الرجال فما دامت النساء راعت هذه الشرائط فلا ضیر فیه .(منهاج السنن شرح جامع السنن ص ۱۶۹ ج۵) باب ماجاء فی خروج النساء فی الحروب)

﴿۲﴾ قال ابن عابدین ان المسلمین اذا اجتمعوا علی امام و صارو آمنین به فخرج علیه طائفة من المؤمنین فان فعلوا ذالک لظلم ظلمهم به فهم لیسوا من اهل البغی و علیه ان یترک الظلم و ینصفهم و لا ینبغی للناس ان یعینوا الامام علیهم لان فیه اعانة علی الظلم

(رد المحتار هامش الدر المختار ص ۳۳۸ ج۳ باب البغاة)

﴿۳﴾ قال الله تعالیٰ ما کان لیأخذ آخاه فی دین الملک..... الآیة (پ: ۱۳ سورة یوسف ع: ۳ آیت: ۷۶)

د علماؤ د پاره اسلامی نظام راوړل د اقتدار او کرسئ نه بغیر ناممکن دي

سوال: که په الیکشن کښې په مقابله کښې علمائي کرام مثلاً مفتی محمود صاحب وغیره امیدوار شی نو که یو سړي دي علماؤ ته ووټ ورنکړی نو شرعاً به مجرم وی که نه؟ او بعضې خلق وائی چه علمائي کرام په انتخاباتو کښې صرف د کرسئ حاصلولو د پاره حصه اخلی د نظام مصطفی د پاره انتخابات نه کوی، او کومو خلقو چه تیرشوو انتخاباتو کښې د پیپلزپارټئ (ppp) او سوشلزم حمایت کړي د هغوی شرعی حکم څه دي؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: حافظ عبدالخالق ډی ائی خان... ١٩٧٧ء ١٩١٩١

الجواب: خبرشه چه په هر مسلمان باندې ضروری دی چه د اسلامی نظام راوړو حمایت او تعاون اوکړی، او د غیر اسلامی نظامونو لکه سوشلزم، کمیونزم، کیپټلزم. او فاشزم وغیره مقابله اوکړی نو چه کوم سړي ددې نه مخالف وی هغه به منافق وی او بعضې صورتونو کښې کافر کیږی مثلاً چه دا غیر اسلامی نظامونه د ترقئ باعث اومنی او اسلامی نظام د تنزل باعث وګڼړی. او دا خبره دې هم په ډاګه وی چه په دې زمانه کښې بغیر د اقتدار او کرسئ نه یو نظام راوړل ناممکن دی، نو په هرمسلمان باندې ضروری دی چه علماؤ کرامو سره په کرسئ او اقتدار حاصلولو کښې پوره امداد اوکړی. او د علمائي کرامو نه دا امید کیدې شی چه هغوی اسلامی نظام رائج کړی د نورو پارټیانو نه دا امید ساتل غلط دی او د تجربې نه خلاف دی، وهوالموفق

دجمیعت علمائي اسلام حمایت اود جماعتی فیصلې مطابق ووټ استعمالول

سوال: په دې زمانه کښې هره پارټی د اسلام نعره وهی، نو مونږ له په کومه پارټئ کښې شمولیت او حمایت کول پکار دی چه الله او رسول ﷺ څمونږ نه راضی شی. دا رنګې پیپلزپارټی د اسلام سره د سوشلزم نعره هم وهی، نو ایا سوشلزم اسلامی نظام دې، او په داسې جماعت کښې ورتلل او د هغوی حمایت کول څنګه دی او دوی ته ووټ ورکول څنګه دی؟ چه کله مذهبی څوک امیدوار نه وی؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: سیدمحمد بلوچستانی... ٦ شعبان ١٣٩۴ ھ

الجواب: په موجوده زمانه کښې د جمیعت علمائي اسلام حمایت کول ضروری دی دهغوی نه د اسلامی نظام توقع کیدلې شی. نورې پارټئ دخپل غرض

دپاره د اسلام نوم اخلی، نوچه کوم ځائ کښې د جمیعت نمائنده نه وی هلته د جمیعت د جماعتی فیصلې مطابق ووټ استعمالول پکار دی، فقط.

د علماؤ د پاره اتحاد ډیر اهم او ضروری دې

سوال: بخدمت جناب محترمی ومکرمی شیخ الحدیث صاحب دامت برکاتهم، السلام علیکم! د خیریت نه پس عرض دادې چه موجوده سیاسی کشمکش عام طور سره او د علمائې دیوبند کشمکش خاص طور سره ځمونږ د پاره یو لوئ مصیبت جوړ شوې دې ځکه چه نه خو په مدرسو کښې طالبان سبقونه وائی اونه په ارام سره یوه مدرسه کښې اوسیږی. اوخاص کر په علمائې دیوبند کښې د جمیعت علمائې اسلام هزاروی گروپ اوتهانوی گروپ اختلاف د طالبانو د پاره یو غټ مصیبت جوړ شوې دې ځکه چه کوم ځائ کښې د هزاروی گروپ مدرسه ده هلته د تهانوی گروپ سره تعلق والا طالبان نه ایساریږی، اوپه کوم ځائ کښې چه د تهانوی گروپ مدرسه ده هلته د هزاروی گروپ سره تعلق ساتلو والا طالبان په سکون کښې نه دی الخ؟ بینوا وتوجروا.

المستفتی :منجانب : محمد تاج اشرف العلوم گوجرانواله ١٩٧٠ء ١٤١٩١

الجواب: محترم المقام د وعلیکم السلام نه پس خبره داده چه د علمائې کرامو د پاره اتحاد ډیر اهم او ضروری دې او خاص طور په هغه وخت کښې چه دنیاداري پارټیانې د اتحاد د پاره او د اختلاف ختمیؤلو د پاره محنت کوی نو علمائې کرامو د پاره به د اتحاد نه مخ اړول سر'سر وبال وی ځمونږ د طرفنه هیڅ انکار نشته لیکن صرف ځمونږ په کوشش سره دا اتحاد ناممکن دې. فقط.

د جمیعت علمائې اسلام د سواد اعظم نه مخالفت کول غلطی ده

سوال: محترم جناب مفتی صاحب نن صبا د جمیعت په نوم سره یو گروپ جمیعت علمائې اسلام دې او دویم گروپ د (مرکزی جمیعت) په نوم سره کار کوی. او د یوبل مخالف دی، نو په دوی کښې کوم یو گروپ په غلطئ دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی : عبدالله کانگړه چارسده... ٢٢ ربیع الاول ١٣٩٠ هـ

الجواب: د مرکزی جمیعت افراد لږ دی او د سواداعظم نه مخالفت کولو په وجه باندې په غلطئ دی، دوی د پاره ضروری ده چه په دې نازک وخت کښې د دې خپلې رویې نه واپس شی جمیعت علمائې اسلام یو منظم کارکن، سرفروش او دهرې فتنې اوزندقې مقابلې کولو والا جماعت دې او دهغوی

اراده ده چه په يو جماعت کښې هم مدغم نه شو بيشک نور جماعتونه د
دوی سره د دوی په منشور باندې يو ځای کيدلې شی فقط.

د جميعت علمائې اسلام سره تعاون او الحاق ضروری دی

سوال: د سلام او ادابونه پس عرض دادې چه نن صباد بې دينه پارټيانو په مقابله کښې دوه مذهبی پارټيانې دی جميعت علمائې اسلام او جماعت اسلامی، ليکن دا دوه پارټئ هم په يو بل باندې د کفر فتوی لګوی مثلا اوس اوس خمونږ په علاقه کښې د جماعت اسلامی علماؤ د جماعت اسلامی نه علاوه په ټولو باندې د کفر فتوی اولګوله ستاسو صاحبانو په خدمت عاليه کښې عرض دې د قران او حديث په رڼرا کښې اوليکئ چه مونږ په کومه پارټئ کښې شريک شو چه خالص د اسلام د سربلندئ دپاره کوشش کوی او مکمل اسلامی نظام او شريعت محمدی نافذ کول غواړی او په کومه پارټئ چه تاسو اعتراض کوئ په هغې باندې د قران او حديث مطابق فتوی ورکړئ مونږ به ستاسو د فتوی رارسيدلو پورې يوې پارټئ سره هم الحاق نه کوؤ؟ بينوا وتوجروا.

المستفتی محمدرسول کمبړلعل قلعه علاقه ميدان ضلع دير ١٠ ربيع الثانی ١٣٩٠ هـ

الجواب: د جميعت العلماء په نزد باندې مودودی جماعت کافر نه دې خو په مودودی او د هغه په تابعدارو افرادو باندې د کفر خطره موجوده ده، او دجماعت اسلامی په نزد باندې سوشلزم کفر دې ليکن د جميعت علمائې اسلام په نزد باندې هم سوشلزم خلاف اسلام دلـه ده، لهـذا جميعت العلماء نه سوشلستان او کميونستان وئيل او د دوی کفر ثابتول غلط دی. په دې کښې شک نشته چه جميعت العلماء د مکمل اسلامی نظام په نافذ کولو کښې محنت کوی او دا خلق بدنام نه دی په خلاف د جماعت اسلامی چه هغوی حدود جاری کول نه غواړی د هغوی په منشور کښې د حدود هيڅ تذکره نشته. دارنګې هغوی ټول لاهوری ګروپونه او اکثر قاديانيان په اکثريت کښې د شاملولو وئيلې دی، او دا خلق بدنام هم دی، لهذا په هرديندار مسلمان باندې ضروری دی چه د جميعت العلماء سره الحاق اوکړی او د هغوی سره تعاون اوکړی. فقط

جميعت علماء اسلام له ووټ ورکول پکار دی

سوال: نن صبا ووټ کومې پارټئ له ورکول پکار دی؟ بينوا وتوجروا

المستفتی: فضل احد غلام احد بازار بټ خيله ملاکنډ ايجنسی ٢ جون ١٩٧٠ء

الجواب: د جمیعت علماء اسلام، جماعت اسلامی او مرکزی جمیعت نه علاوه ټول جماعتونه د اسلامی قانون د نافذ کولو مطالبه نه کوی، نو ددې فرق نه بچ کیدل ډیر زیات ضروری دی او په دې دریواړو کښې جماعت اسلامی بدنام دې دا خلق ټیټه‌ی اسلام او ماډرن اسلام غواړی چه په هغې کښې حدود هم نه وی او د مرزایانو په کښې هم گنجائش وی، لهذا د دوی نه هم پرهیز ضروری دې. او مرکزی جمیعت والا ډیر کم دی او د هغوی کار کول د سواد اعظم نه په ځان له طریقې سره داهم غلطی ده، لهذا هغوی ته ووټ ورکولو سره مقصد نه حاصلیږی، نو بس تا دپاره ضروری ده چه جمیعت علمائې اسلام ته ووټ ورکړې دا اهل حق دی او د هرباطل مقابلې دپاره هر وخت تیار دی د دوی نه ډیره توقع او امید کیدلې شی. فقط.

جمیعت العلماء د هرې فتنې مقابلې کولو والا جماعت دې

سوال: مفتیان شرع څه فرمائی چه د علماء دوه گروپه دی د مودودی صاحب جماعت او جمیعت علمائې اسلام، ددې دواړو ډلو متعلق په دوابه او کانگړه علاقه ډیر اختلاف دې لهذا مونږ ته اطلاع راکړئ چه په دې دواړو ډلو کښې کوم یو بهتره ده. دا رنگې په کانگړه کلی کښې د جمیعت العلماء یوه جلسه شوې وه، په هغې کښې مولانا گل بادشاه صاحب امیر صوبه سرحد او نورو علماؤ په تقریر کښې تردې پورې اووئیل چه مودودیانو پسې مونځ نه کیږی نو حقیقت حال نه مونږ خبردار کړئ؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: روح الله موضع کانگړه چارسده.... یکم جون ۱۹۷۰ ء

الجواب: مودودی هم په اسلام کښې ترمیم او تجدید کړې بلکه د یهودیانو په شان د معنوی تحریف په جرم کښې مبتلا دې او په خپل منشور کښې ئې د حدودو جاری کولو څه تذکره نه ده کړې او اکثر بلکه ټول مرزایان ئې په اقلیت کښې د داخلیدلو نه بچ کړی دی او تجدید ملک چه د سوشلزم بنیادی طریقه ده هغه ئې جائز کړې لهٰذا ټولو مسلمانانو دپاره ضروری دی چه دې جماعت سره تعاون نه کوی ددې ماډرن او ټیټه‌ی اسلام د نافذ کولو په بدله کښې د مکمل اسلامی نظام د نافذ کولو دپاره کوشش ضروری دې او جمیعت علمائې اسلام یو منظم، کارکن، سرفروش اود هرې فتنې او زندقې مقابلې کولو والا جماعت دې او د دوی اراده ده چه په چا کښې به نه مدغم کیږی او بیشکه نور جماعتونه د دوی سره الحاق کولې شی، خو د دوی په منشور، لهذا تاسو خلق د دوی سره بغیر شک شبهې نه شاملیدلې شئ او په جهاد کښې حصه اخستلې شئ. فقط

د جمیعت العلماء او جماعت اسلامی د اسلام دعویٰ

سوال: محترمی ومکرمی صاحب عرض دادې چه د ضلع دیر په پاکستان کښې دمدغم کیدو سره په دې ملک کښې مختلفې پارټیانې په وجود کښې راغلی دی د هرې پارټي مقررین د قران او حدیث په رڼا کښې د خپلې مدعی په ثابتولو باندې د لیلونه ورکوی او په دې ریاست کښې مخکښې څه پارټی نه وه اوس مونږ حیران او پریشان حال یو چه په کومه پارټئ کښې شرکت اوکړو؟ چه د اسلام د ترقئ او عروج باعث اوګرځی نو مونږ د جمیعت علماء اسلام سره موافقت اوکړو که د جماعت اسلامی سره؟ د اسلام په دعوی کښې څوک صحیح دی؟ بینوا وتوجرا

المستفتی: سلطان ادریس باغدوشخیل تالاش ریاست دیر... ۱۳۸۹ھ

الجواب: جمیعت علمائې اسلام د شرعی قانون په نافذ کولو کښې کوشش کوی لهذا د دوی سره الحاق ضروری دې او نورې پارټیانې خو یا د اسلام نوم د دهوکې دپاره اخلی او یا د دهوکې دپاره نه وی خو په هغوی باندې خطره ده چه هسې نه ماډرن اسلام ئې مراد وی لکه جماعت اسلامی لهذا د دوی سره الحاق نه کول ضروری دی. فقط.

د جماعت اسلامی د غیراسلامی خیالاتو نه بچ کیدل پکار دی

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه جماعت اسلامی ته اسلامی جماعت وئیل صحیح دی که نه؟ ځکه چه اکثر اکابرینو او لویو لویو علماؤ ددوی په خیالاتو او بعضې غلط نظریاتو باندې نیوکه کړې ده؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: مولوی فضل الرحمٰن کوټهه صوابی مردان... ۱۹۶۹، ۱۰، ۸

الجواب: دمسلم لیګ،نظام اسلامی پارټی او جماعت اسلامی د غیراسلامی خیالاتو نه بچ کیدل ضروری دی نوم چه هرڅنګه وی په نومونو اعتراض کول بې مقصده کار دې

په جماعت اسلامی او جمیعت العلماء کښې فرق

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه دې وخت کښې په پاکستان کښې دوه جماعتونه په منظم طریقې سره د اسلامی نظام دعوت

کونکی دی، یو جمیعت العلماء او دویم جماعت اسلامی، د دوی دواړو خپل مینځ کښې سخت اختلاف دې نو دې دواړو کښې د کوم جماعت سره اشتراک او تعاون پکار دې او د کوم جماعت عقیدې او نظریات د اسلام او سلف صحالحینو د تعبیراتو مطابق دی؟ د جواب مهربانی اوکړئ.

المستفتی : نامعلوم

الجواب: په دې دواړو جماعتونو کښې د جمیعت علمائې اسلام عقیدې او نظریات د اسلامی او سلف صالحینو د تعبیر کړې شوې دین موافق دی، نود جمیعت العلماء سره تعاون او شریکیدل ضروری دی ترڅو چه د خود غرضه خلقو اله کار نه وی او جماعت اسلامی بدنام دی د دوی اسلام ماډرن اسلام دې فقط.

په مودودی جماعت، تبلیغی جماعت او جمیعت العلماء کښې په کوم جماعت کښې کار کول پکار دی

سوال: محترمی مکرمی صاحب حضرت مفتی محمد فرید صاحب دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک، د مولانا مودودی جماعت اسلامی، تبلیغی جماعت او جمیعت العلماء په باره کښې ستاسو حضراتو رائې څه ده، په کوم جماعت کښې کار کول د ثواب کار دې، بعضې خلق جماعت اسلامی د، ادخلوا فی السلم کافةً، مصداق ګرځوی، ځمونږ راهنمائی اوکړئ؟

المستفتی :مولوی محمد افضل خان شاه پورکانا سوات ۱۹۷۹ء/۹/۲۹

الجواب: د مودودی صاحب او دهغه (د تفرداتو) په هم خیاله خلقو باندې د کفر سخته خطره ده، ځکه چه د هغوی په نزد باندې قادیانیان (لاهوریان) کافران نه دی او حال دادې چه دا خلق د معجزاتو نه منکر دی، او د حضرت عیسیٰ علیه السلام د پلار په کیدلو قائل دی (چه یوسف نجار دې) او تبلیغی جماعت نیک او بااثره جماعت دې، په دوی کښې بعضې کسان (چه هغه معلمینو او متعلمینو ته د درسونو په وخت دعوت ورکوی یا بال بچ والا محتاج د ځان سره په بوتللو مجبور کوی) په غلطئ دی، په جمیعت العلماء کښې کار کول د ثواب کار دې (دا د علماء سواد اعظم دې) اګر چه جماعت اسلامی صرف منظم او مالدار تنظیم دې .

ورهما از جهان شود معدوم پس نیا بد بزیر سایهء بوم.........وهوالموفق

موجوده وخت کښې اهل حق جمیعت علمائې اسلام ته ووټ ورکول جهاد دی

سوال: ووټ ورکول جائز دی که نه؟ او د ووټ حقداره کومه پارټی ده؟ جواب

راکړئ مهربانی به وی.. المستفتی : شاه نواز ضلع دیر... ۱۹۷۶۔۱۰۔۳۱۔۱۷

الجواب: د حق اوباطل د مقابلې په وخت کښې اهل حق ته ووټ ورکول جهاد دې په موجوده وخت کښې اهل حق جمیعت علماء اسلام دې او کوم ځآئ کښې چه د جمیعت العلماء امیدوارنه وی نوهلته د جماعتی فیصلې مطابق عمل کول پکار دی، وهوالموفق.

جمیعت علمائې اسلام د اعتماد، الحاق او تعاون قابل جماعت دې

سوال: نن صبا پاکستان کښې د مختلفو نظریاتو والا پارټیانې دی مونږ خلق په کښې د حق جماعت تمیز نه شو کولې تاسو فکر والا او علم والا خلق ئې نو ستاسو په نزد باندې قابل اعتماد او قابل الحاق کومه پارټی ده چه مونږ په کښې شامل شو؟ بینواوتوجروا۔

المستفتی: رحمٰن الدین ضلع دیرملاکنډ ډویژن

الجواب: جمیعت علمائې اسلام د اکابرین علمائې دیوبند یو نمائنده مذهبی او سیاسی جماعت دې چه د هغوی منشور قران او سنت، د مملکت نظام جوړول دی او د دوی ماضی او تاریخی تسلسل هم بدنام نه دې نو جمیعت علمائې اسلام چه د علماؤ سواد اعظم دې دې کښې شاملیدل، الحاق او تعاون کول پکار دی. فقط

د جمیعت علمائې اسلام مقصد او نصب العین

سوال: کوم سړې چه جمیعت علمائې اسلام ته د قومی اسمبلئ ووټ ورنکړی نو دهغه سړی څه حکم دې؟ او نورو پارټیانو ته د ووټ ورکولو یا نه ورکولو څه حکم دې؟ بینواوتوجروا

المستفتی: رحیم الله اضاخیل بالانوشهره ۱۹۸۸ء۱۱۱۱۳

الجواب: د جمیعت علمائې اسلام نه علاوه د نورو پارټیانو نصب العین د اسلام سره متضاددې نو د هغوی نصب العین حق منل او د جمیعت علمائې اسلام نظام او نصب العین غلط او د تنزل باعث ګنړل ښکاره کفردې، او دې نورو پارټوته ووټ ورکول ددین سره د شمنی ده اوچه کله د جمیعت علمائې اسلام امیدوار مقرر نه وی نو چاته ووټ مه ورکوئ، بهر حال جمیعت علمائې اسلام مکمل اسلامی نظام راوړل غواړی او په جماعت اسلامی باندې خطره ده چه هغوی چرته تیدی اسلام رانه ولی او مسلم لیګ صرف د اسلام نوم قدرې باقی ساتل غواړی، او نیشنل پارټی او پیپلزپارټی د اسلام نوم هم ختمول غواړی. فقط۔

پیپلزپارټی، مسلم لیګ نیشنل وغیره سره اتحادکول اوهغوی ته ووټ ورکول

سوال: په پاکستان کښې مختلف سیاسی پارټیانې دی مثلاً پیپلزپارټی، مسلم لیګ او نیشنل پارټۍ وغیره د یو مذهبی پارټۍ دوی کښې یوې سره اتحاد کول څنګه دی؟ او دوی ته ووټ ورکول څنګه دی؟ جواب راکړئ.

المستفتی: سید رحیم الله باچا اضاخیل بالانوشهره ۱۳ رمضان ۱۴۰۵ هـ

الجواب: پیپلز پارټۍ نیشنل پارټۍ اومسلم لیګ ته ووټ ورکول ناجائز دی دا ټول د کافرانه نظام حفاظت کونکی دی دا د چین روس او امریکې په اشارو باندې چلیږی خو چه کله د اسلام د مفادو دپاره عیسایانو سره اتحاد جائز دې لکه چه حدیث شریف کښې راغلی دی (۱) نو دانشور علماؤ (حضرت مدنی رحمه الله مفتی محمود رحمه الله د اسلام د مفادو دپاره داسې اتحاد جائز ګرځولې دې خو دومره ده چه په هغوی کښې ادغام (بالکل ورننوتل) بیاهم ناجائز دی چونکه د پیپلزپارټۍ، نیشنل پارټۍ او مسلم لیګ نصب العین او منشور د اسلام سره متضاد دې دا خلق د سوشلزم، کمیونزم (کپیټلزم) او سیکولر ازم حمایت کونکی دی چه د اسلام مخالف دی نو دوی ته ووټ ورکول حرام دی او د اسلام سره دشمنی ده البته د اسلام د مفادو دپاره ورسره اتحاد جائز دې دانشور علماؤ مثلاً حضرت مدنی، حضرت عثمانی او مفتی محمود رحمه الله دوی سره اتحاد کړې دې او د ادغام نه ئې ځان ساتلې دې او موجوده زمانه کښې د تجربې نه ثابته ده چه دا پارټیانې اهل حق ته دهوکې ورکوی او خاص طورسره د مسلم لیګ دهوکه خو اظهر من الشمس (د نمرنه هم زیاته ښکاره ده) لهذا د (لایلدغ المومن من جحر واحد مرتین) حدیث په وجې سره د اتحاد نه ځانله والی کښې سلامتیاده فقط.

د سوشلزم خلاف تحریک چلول د ثواب کار دې

سوال: نن صبا چه د سوشلزم او بهټو خلاف کوم تحریک روان دې او مفتی محمود ئې قیادت کوی نو ددې تحریک شرعاً څه حکم دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: مولوی عبدالحکیم جنډ امیان والی... ۱۹۷۷ء

---

(۱) عن ابن عمر رضی الله عنهما قال حاربت النضیر و قریضة فاجلی بنی النضیر و اقر قریظة و من علیهم حتی حاربت قریضة فقتل رجالهم و قسم نساء هم و اولادهم و اموالهم بین المسلین الا بعضهم لحقوا بالنبی صلی الله علیه وسلم الخ (صحیح البخاری ص ۵۷۴، ج ۲ کتاب المغازی باب حدیث بنی النضیر)

(۲) (صحیح البخاری ص ۹۰۵ ج ۲ کتاب الادب باب لایلدغ ال...

الجواب: سوشلزم د اسلامی نظام سره متضاد دې ددې خلاف تحریک چلول د ثواب باعث کار دې. وهوالموفق.

په اسلام کښې د سیاسی اومعاشی ژوند مکمل راهنمائی موجود ده

سوال: ایا په سیاسی معاملاتو کښې قران خاموش (چپ) دې؟ ایا ددې خبرو متعلق په اسلام کښې هدایات او احکام موجود دی؟ دا رنګې سوشلزم او جمهوریت چه هرسړی دپاره ډوډئ، جامې او کور مفت (بې پیسو) دی ایا په اسلام کښې ددې کارونو متعلق څه پرګرام نشته، دا رنګې داسیاسی حالاتو متعلق د سوشلزم نظریه اختیارول چه خپله عقیده دې صحیح وی نو ایا دې کښې څه قباحت شته؟ اسلام دې باره کښې څه فرمائی؟ بینوا بالدلیل توجروا عند الجلیل.

المستفتی: میاں محمد دین جامعه حنفیه ضلع لائل پور ۱۰ ذی قعده ۱۳۸۹ھ

الجواب: (۱) قران او حدیث د ژوند یو مکمل قانون دې د سیاسی معاملاتو باره کښې دده چپ کیدل د عقل او د واقعې نه خلاف دی په دې کښې د سیاسی معاملاتو اصول په شاهانه طریقې سره بیانُ او ذکر دی، که په دې کښې سیاست نه وی نو غیراسلامی سیاسی جماعتونو ته به ئې بدترین شکست نه ورکولو، (۲) په اسلام کښې بې کارتوب، فضول خرچی، حسد، حرام کاری، تعصب وغیره ممنوع دی د زکوة، عشر، تصدق، رحم، او همدردئ وغیره حکم په کښې ورکړې شوې دې، چه په هغې باندې عمل کولو سره غریبانان او مالدارانِ دواړه په اطمینان سره ژوند تیرولې شی،

(۳) دا عملاً ناممکن دی ځکه چه د جاګیردارونه اخستل هغه وخت جائز دی چه دا جاګیرونه د پخوانو خلقو نه په زور اخستلې شوې وی او انګریزانو (مثلاً) دې جاګیردارانو ته په انعام کښې ورکړې وی نودا وخت دا جائزدی چه ددغه جاګیدارونه دا جاګیرونه واخستلې شی او پخوانو کسانو اویا دهغوی وارثانو ته دې واپس کړې شی، اودانه دی جائز چه د ټولو جاګیردارونه جاګیرونه واخستلې شی او پردو خلقوباندې تقسیم کړې شی دا رنګې سرمایه دارد زکوة او عشر نه زیاتی مال جمع کولوباندې مجرم نه دې نو دا شرعاً نه دی جائز چه دهغوی د رضا نه بغیر د هغوی نه په زور باندې مالونه واخستلې شی او دغه شان د کارخانو د املاکو حکم هم دې (۱) فقط

(۱) عن ابی حرة الرقاشی عن عمه قال قال رسول الله ﷺ الا لا تظلموا الا لا یحل مال امرء الا بطیب نفس منه. رواه البیهقی فی شعب الایمان والدار قطنی فی المجتبیٰ.
(مشکواة المصابیح ص ۲۵۵ جلد۱ باب الغصب والعاریة)

د اسلام په اقتصادی نظام او سوشلزم کښې عملي مطابقت بالکل ممکن نه دې

سوال: محترم جناب مفتی صاحب مدظله العالی به معرفت حضرت مولانا عبدالحق صاحب رحمه الله نن صبا په ملک کښې د سوشلزم او د اسلامی سوشلزم نعره لګولې کیږی؟ (۱) ایا د اسلام خپل څه اقتصادی نظام نشته؟ (۲) ایا په اسلام او سوشلزم کښې مطابقت ممکن دې؟ ددې دوه سوالونو جوابونه رااولیګئ مهربانی به وی.

المستفتی: اکرام الله زید ګنج لائل پور.....۱۹۷۹ء۱۱\۲۶

الجواب: (۱) دا د زکوة وغیره نظام د اسلام مستقل اقتصادی نظام دې (۱)
(۲) په عملی طورسره ناممکن دې فقط.

اسلامی سوشلزم،اسلامی جمهوریت اوپاکستان صرف زړه راښکونکی الفاظ دی

سوال: علمائې دین څه فرمائی چه ایا په اسلام کښې د اسلامی سوشلزم څه ګنجائش شته دلته چه کوم خلق د سوشلزم نعرې لګوی هغوی ورته اسلامی سوشلزم وائی او دا خلق دالله تعالی د ذات، پیغمبرانو، فرښتو او قیامت منکر هم نه دی بلکه صرف دا وائی چه بعضې څیزونه په قومی ملکیت کښې اخستل دی، لوئ صنعتونه سرمائې او جاګیرونه خو څه کوې دا څیزونه په قومی ملکیت کښې اخستل ناجائز دی اوچه کله ورته اسلامی سوشلزم وائی نو بیا د ناجائز والی څه وجه ده وضاحت اوکړئ؟

المستفتی: امیرمقام شیرګړه مردان

الجواب: د اول نه په اسلامی سوشلزم،اسلامی جمهوریت اوپاکستان وغیره زړه

---

(۱) عشر، خراج جزیه، زکوة، صدقات، فی، خمس، ضرائب، کراء الارض، عشور، وقف، اموال فاضله وغیره دغسې ممنوع جواری، سټه، سود، ذخیره اندوزی وغیره دغسې مضاربت، شرکت، بیوع وغیره۔ مولانا حفظ الرحمن سیوهاروی فرمائی داسلام معاشی نظام یوداسې عامه فلسفه باندې قائم دې چه دهغې نوم اسلام دې چه دا عالمګیر دعوت او عام انقلاب طرف ته داعی دې، اوددنیا دانسانانو صرف معاشی صلاح اوکامیابی نه غواړی، بلکه روحانی، مذهبی، اخلاقی، سیاسی، معاشرتی، اومعاشی غرض هرقسم دینی اودنیوی کامیابی اوکامرانی اوهدایت غواړی، ـــ په دې وجه دا دژوند هرې شعبې دپاره د یوصالح اجتماعی نظام غوښتونکې دې اوهم ددې ژوند یوه شعبه صالح نظام معاش هم دې (اسلام کا اقتصادی نظام ص۲۶ حفظ الرحمن سیوهاروی)

راخکونکو الفاظو سره علماء اله کار جوړوی بیا روستو علماء بې کاره ثابتوی. دارنګې د ټولو سرمایه کارانو نه سرمایه اخستل او ټولو جاګیردارانو نه جاګیرونه اخستل په اسلام کښې ناجائز دی او په جائز اوناجائز کښې په ثبوت شرعی سره امتیاز کول ناممکن دی او دا دغرض والو خلقو نصب العین هم نه دې، دا څما رائې ده دې باره کښې تاسو نورو سیاسی علماؤ (جمیعت علمائې اسلام) طرفته هم رجوع اوکړئ، فقط.

د سوشلزم حمایت کونکوته د ووټ ورکولوحکم

سوال: علمائې دین دې مسئلې باره کښې څه فرمائی چه د سوشلزم دعوت ورکونکې پارټئ ته د ووټ ورکولو څه حکم دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: فیض الرحمن دره ایبټ اباد

الجواب: که چرې سوشلزم د ترقئ باعث ګڼړی او اسلام زوړ نظام تصور کوی نو دې سړی خپل ځآن د اسلام نه اوویستلو اوکه د ویرې قومیت او عصبیت په وجه باندې سوشلزم ته ووټ ورکوی نو منافق دې کافرنه دې، وهوالموفق

د سوشلزم خورولووالا سره د قتال مسئله

سوال: چه کله سوشلزم کفر دې نو ددې خورولووالا سره جنګ ولې ناجائز دې؟ بینواوتوجروا المستفتی: مولوی عبدالله لورالائی بلوچستان

الجواب: د هرجائز کار دپاره جداجدا وخت وی، داکابرود هدایاتو سره موافقت کولو کښې مصلحت دې وهوالموفق.

د سوشلزم والوسره د جنګ په مسئله باندې په دویم ځل سوال

سوال: ستاسود فتوی عبارت (چه د هر کار دپاره جداجدا وخت وی مصلحت د اکابرو په هدایاتو کښې دې) دادوضاحت محتاج دې؟

المستفتی: مولوی عبدالله مدرسه عربیه لورالائی بلوچستان

الجواب: ددې سوالاتو د تفصیلی جواباتونه مونږ د مصلحت په بنیاد باندې ممنوع او معذوریو فقط.

د مرزائی فرقې سره سیاسی اتحاد د سوشلزم او اهل حق علماؤ پېژندګلو

سوال: (۱) یو سړې د مرزایانو قادیانی ډلې ته کافر وائی لیکن لاهوری ډلې ته کافر نه وائې نو داسې خلقو سره د سیاسی اتحاد په باره کښې څه حکم دې؟

(۲) یو سړې د علمائې حق په نظر ضال او مضل دې د هغوی یو سیاسی تنظیم دې په ملک کښې د اسلام نافذ کولو دپاره هغوی سره د اتحاد کولو ضرورت راځی او دا ګمراه او ګمراه کونکې سړې د خپلې ګمراهئ نه رجوع هم نه کوی نو ایا د هغوی سره اتحاد جائز دې او که ناجائز؟

(۳) یو سړې دې دا ذکرشوې ګمراه نه دې اسلام د ژوند کامل او مکمل قانون ګنړی مګر په غلطئ سره د اسلامی سوشلزم اصطلاح د اسلامی مساواتو هم معنی ګرځوی نو د داسې سړی څه حکم دې؟

(۴) که په دې برنو (۲) یا (۳) کښې د یو سره اتحاد کول یا الحاق کول وی نو اهون البلیتین به کوم یو وی؟ بینواوتوجروا

المستفتی: محمد حمزه نعیم ایم اے پاکستان

قومی عجائب گهر محمد بن قاسم باغ کراچی نمبر ۱

الجواب: (۱) په دې سړې باندې د کفر سخته خطرده. داسې سیاسی اتحاد کول چه په هغې سره مرزایانو ته په اکثریت کښې د داخلیدلو بهانه موجود وی نودا الحاد او زندقه ده. (۲) ددې فرقې سره د علماؤ اتحاد او داسې فرقه باندې اعتماد کول د خداترسه علماؤ سره مناسب نه دی. (۳) اسلامی مساوات یو مبهم لفظ دې که ددې داسې تشریح اوکړې شی چه د اسلامی اصولو سره متصادم نه وی نو دا مساوات د اعتراض قابل نه دی ګنې نو د اعتراض قابل دی.

(۴) دلته د (اهون البلیتین) صورت نشته ځکه چه جمیعت علمائې اسلام اهل حق دی او د مکمل اسلامی نظام غوختونکی دی او دهغوی د چاسره هم اتحاد یا الحاق کول ځما په خیال کښې مضر نه دی او دوی سره ددې (علماؤ) په منشور بانډې اتحاد کول صحیح دی. فقط

اسلام ته سوشلزم نبی کریم ﷺ ته د سوشلزم علمبردار ویل

سوال: یو څو عبارتونه ستاسو خدمت کښې وړاندې کوم چه په هغې کښې د

نبی کریم ﷺ شخصيت او د هغوى راوړلي شوي دين مكمل سوشلزم گرځولي شوي دي اوبله داچه نبی کریم ﷺ د اسلام او سوشلزم تکمیل کړي دي او که حضرت عیسی علیه السلام د تجرد ژوند نه تیرولي نو دهغه ژوند به د موجوده اشتراکیت دپاره بنیادی اصول جوړ شوي وو. حج ئې هم د اسلامی سوشلزم مظاهره گرځولي، من وعن الفاظ لاندې دي.

(۱) افسوس دي چه مسلمانانو د انحضرت ﷺ ددې عظيمې کارنامې او دهغه د ډير زيات اوچت سوشلزم قدر اونکړو د عربو بزرگ ترين سوشلسټ د رنګ او ملت فرقونه ختم کړل.

(۲) خدائې تعالى رحمة للعالمين راوليږه هغه په خپلو اسلامی اصولو سره د عرب دنيا په ټولو معاشرو کښې يو حيران کونکې انقلاب پيدا کړو، که د عربو نوې او پرشکوه ژوند د سوشلزم په ذريعه سره وې نو د ټولې دنيا د اسلام په ذريعه او د سوشلزم او اسلام چه چا تکميل کړې دې دا هغه سچائی نتيجه وه. الخ ددې عبارت متعلق د شريعت څه حکم دې؟

نوټ: ستاسو صاحبانو د مخکښې نه هم فتوى موجوده ده چه دا د کميونسټانو انقلاب دې او د کميونسټانو حمايت کونکی هم د هغوى په حکم کښې دی.

المستفتی: عبدالحئ مندوخيل ناظم مدرسه رياض العلوم

ژوب بلوچستان ۲۷ اګست ۱۹۸۴ء

الجواب: که ددې سوشلسټانو په نزد رسول الله ﷺ بزرگ سوشلسټ دې او اسلام بلند ترين سوشلزم دې نو هغوى د اسلام او مسلمانانو مقابله ولې کوی او په کومو ملکونو کښې چه د اسلام دپاره کوششونه کيږی هلته د سوشلسټانو د رکاوټونو څه ضرورت دې؟ که سرې خور قوم محتاجو انسانانو ته اووائی چه ويريږئ مه! څمونږ خواته راځئ ستاسو د ټولو مسئلو او حاجتونو حل مونږ سره دې نو ايا دا به د تسليمولو قابل خبره وی.

نوټ: مونږ د مخکنئ فتوې حمايت او تائيد کوو. وهو الموفق

سوشلسټانوته د ووټ ورکولو او علماؤ ته د کنځلو کولو حکم

سوال: علمائې دين دې مسئلې باره کښې څه فرمائی (۱) چه يو سرى وائی اسلام

زمونږ دین دې، سوشلزم څمونږ معیشت دې او د طاقت سرچشمه عوام دی. (۲) یو سړې ښه په سوچ سره ددې عقیدې پارټۍ پیپلزپارټۍ ته ووټ ورکوی (۳) کوم خلق چه وائی مونږ اتحاد ته ووټ ورکړې دې ددې نه علاوه په مونږ باندې هیڅ ذمه داری نشته او د بائیکاټ په وخت کښې ئې بیا بائیکاټ اونکړو. (۴) هغه خلق چه سوشلزم ته ووټ ورکوی او علمائې کرامو ته کنځلې کوی د هغوی په باره کښې د شریعت څه حکم دې؟ (۵) هغه خلق چه په الیکشن کښې ئې یوې پارټۍ ته هم ووټ ورنکړو دهغوی په باره کښې د شریعت څه حکم دې؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: کس شاه ضلع دیر ۱۹۷۸ء ۱۱۸۰

الجواب: (۱) خبرشۍ چه سوشلزم د اسلام سره متصادم نظام دې نو چه کوم سړې سوشلزم د ترقۍ باعث ګنړی او اسلامی نظام د تنزل باعث او د زمانې سره ناموافق منی نو هغه مسلمان نه دې ددې سړی د الله تعالی په علم او حکمت باندې اعتماد نشته دې. (۲) کوم سړی که ددې مخکښنی اعتقاد مطابق ووټ ورکړې وی نو هغه مسلمان نه دې او کوم سړی که د طمع یا ویرې او یا د قومیت په بنیاد باندې ووټ ورکړې وی نو هغه منافق دې کافر نه دې، (۳) بائیکاټ نه کول د جهاد نه کولو په حکم کښې دی. (۴) یو عالم ته کنځل کول فسق دې او عام علماؤ ته کنځل کول کفر دې په حقیقت کښې دا سړې د علم او دین سپکوالې کوی. (۵) بې خبره سړې معذوره دې او باخبره به نیولې کیږی. وهوالموفق.

د حکومت سره د تعاوُن په باره کښې تپوس

سوال: د موجوده حکومت نظریه د اسلام په نفاذ کښې مخلصانه ده که غیرمخلصانه؟ مونږ د قبائلو خلق په فکر کښې یو چه تعاوُن ورسره او کړو که نه؟ بینوا وتوجروا

المستفتی: ملک عجب خان افریدی دره ادم خیل ۱۴۰۰/۱۷/۱۲۲ھ مطابق ۱۹۸۱ء

الجواب: ماته په دې کښې شک دې چه دا سړې مخلص نه دې یا بهادر نه دې فقط.

قال اللہ تعالیٰ

فَلَوْلَا نَفَرَ
مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ
مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ
لِّيَتَفَقَّهُوْا فِي الدِّيْنِ

(الاية)

مسائل شتی

مســـــائل شتـــی

په دې باب کښې مختلف النوع اهم مسئلې جمع کړې شوې دی چه د ضرورت په وخت کښې حضرت مفتی صاحب دامت برکاتهم لیکلې دی او بیا وخت په وخت به درې میاشتنۍ رساله (الفرید) کښې د دارالافتاء په عنوان سره شائع شوې دی. اګرچه د بعضو مسئلو به د تیرشوبابونو سره تعلق وی خواکثرغیرمتعلق الابواب مسئلې دی و ددې وجې نه (الفرید) جلد نمبر۱ شماره اول نه ترجلد نمبر۳ شماره څلورم پورې مسئلې مو رایوځائ کړې اود (مسائل شتٰی) په عنوان سره مود فتاوی سره شامل کړې (ازمرتب)

په سنتئ کښې د میلمستیا دعوت

سوال: په سنتی (ختنه) کښې دعوت کول جائز دې که ناجائز دې؟

الجواب: په سنتی کښې دعوت کول جائز دې لیکن معمول نه وو.

كما فى الهندية ص ٣٤٣ جلد ٥ لا ينبغى التخلف عن اجابة الدعوة العامة كدعوة العرس والختان و نحو هما و اذا اجاب فقد فعل ما عليه يدل عليه ما فى ادب المفرد قال سالم ختنى ابن عمر رضى الله عنه و نصيحا فذبح علينا كبشا فلقد را يتنا و اناالنجذل به على الصبيان ان ذبح عنا كبشا (رقم حديث: ١٢٤٦)

اوپه معمول نه کیدلو باندې د مسند احمد حدیث دلالت کونکې دې: وليمة الختان لم يكن يدعى لها.

د مړی مخ کتل جائز دی

سوال: د مړی مخ کتل جائز دی که ناجائز؟

الجواب: د مړی کتل جائز دی:

كما فى الهندية ص ١٣٥ جلد ٥ . لاباس بان يرفع ستر الميت ليرى وجهه . وان يكره ذالک بعد الدفن .وقد ورد فى الحديث ان النبى ﷺ رأى وجه عثمان بن مظعون و رأى ابو بكر رضى الله عنه وجه النبى ﷺ و قبله (رواه البخارى)

په دواړو لاسونو مصافحه کول بهتر دی

سوال: مصافحه په دواړو لاسونو سره ثابت ده که په یو لاس سره؟

الجواب: مصافحه په دواړو لاسونو بهترده:

کما فی الهندیة صفحه ۳٦۹ جلد۵ . وتجوز المصافحة والسنة فیها ان یضع یدیه علی یدیه من غیر حائل من ثوب وغیره. (کذا فی خزانة الفتاویٰ) و صافح حماد بن زید ابن المبارک بیدیه بخاری جلد ۲ ص ۹۲٦ .

د دعوت خوړلو نه پس دعا کول

سوال: د دعوت خوړلو نه پس دعا کول جائز دی که ناجائز؟

الجواب: جائز دی:

کما فی الهندیة ص ۳۴۳ جلد ۵ فان کان صائما اجاب و دعا وان لم یکن صائما اکل و دعا و فی سنن الدارمی جلد ۲ ص ۲۱ فلما طعموا دعا ﷺ لهم فقال اللهم اغفر لهم وارحمهم و بارک لهم فی رزقهم .

د روژې په حالت کښې د قئ کولو مسئله

سوال: که د روژې په حالت کښې په ډکه خله قئ راشی نو روژه ماتیږی که نه؟ اوکه په قصد سره اوکړی نو روژه ماتیږی که نه؟

الجواب: پخپله باندې قئ راتلل د روژې ماتونکې نه دی اګر که په ډکه خله باندې وی، اوپه زور سره قئ راوستل روژه ماتوی خو چه په ډکه خله وی:

قال رسول الله ﷺ من ذرعه القی و هو صائم فلیس علیه القضاء . ومن استقاء عمدا فلیقض . رواه الترمذی و ابو داؤد و ابن ماجه و فی الدر المختار علی رد المحتار جلد ۲ ص ۴۱۴ طبع الحلبی و ان ذرعه القی و خرج ولم یعد لا یفطر مطلقا ملا اولا وان استقاء عامدا ای متذکراً الصومه ان کان ملا الفم مفسدا بالاجماع .

...

د جنازې د مونځ نه پس دعا کول

سوال: د جنازې د مونځ نه پس دعا کل ممنوع دی که مشروع دی؟

الجواب: په صفونو کښې په ولاړه باندې دعا کول ممنوع دی او د صفونو ماتولونه پس دعاکول مشروع دی اکثرفقهاؤ او مفسرینو دلیل نه دې ذکرکړې صرف لايدعوا قائما او لايقوم بالدعاء ئې وئیلې دی، اوچا په کښې د جنازې په تکرار (دوباره کیدلو) سره تعبیر کړې او بعضو زیادت علی الجنازه ، علت گرځولې او دا منکرات په هغه وخت کښې لازمیږی چه دعا د ولاړې په حالت کښې اوکړئ شی اوچه کله د صفونو ماتولونه پس وی یا په ناسته سره وی نو هیڅ منکر نه لا زمیږی، البته په حدیث کښې ددې نه منع نه ده راغلې نو دا صرف جائز دی سنت نه دې.

د واده کولو نه پس ولیمه کول سنت ده او مخکښې ترې نه مباح ده

سوال: که د واده نه مخکښې ولیمه اوکړې شی نو دا جائز دی که ناجائز؟

الجواب: د واده نه پس ولیمه کول سنت هم ده او عبادت هم ده او د واده نه مخکښې نه س ، او نه عبادت دې بلکه مباح او جائز دې صرف د دعوت قبلول په کښې دی لفوات الوقت.ونظیره ذبح الاضاحی قبل صلاة العید کما فی البخاری باب الاکل یوم النحر.ص ۱۳۱ فذبحت شاتی وتغدیت قبل ان آتی الصلاة قال شانک شاة لحم. یعنې دا عبادت پاتې نه شو صرف غوښه ده.

د قربانئ د څرمنو قیمت په جماتونو باندې خرچ کول

سوال: د قربانئ د څرمنو قیمت په جماتونو باندې لګول جائز دی که ناجائز؟

الجواب: د هندی مشائخو په نزد ناجائز دی.

کما فی الهندیة ص ۳۰۱ جلد۵ . ولایبیعه بالدراهم لینفق الدراهم علی نفسه و عیاله . لو باعها بالدراهم یتصدق بها لانه قربة کالتصدق کذا فی التبین قالوا و التصدق هو التملیک

او د افغانستانی مشائخو په نزد صرف جائز قدرې دی.

و هو المختار بدلیل التعلیل الزیلعی لانه قربة ای التصدق بالدراهم کالتصدق بالجلود .

یعنې مقصود ثواب حاصلول دی هغه په قیمت ورکولو کښې موجود دې لکه چه څنګه په څرمن ورکولو کښې موجود دې قرب په تملیک او اباحت ټولو کښې موجود دې ونظیره جلود الهدایا والضحایا فیها الاباحة العامة دون التملیک سلفاوخلفا.

جائز کلماتو والا تعویذونه د حدیث نه ثابت دی

سوال: د سردردی او بدنظرئ نه د حفاظت تعویذونه جائز دی که ناجائز؟

الجواب: په جائز کلماتو سره لیکلې شوې تعویذونه جائز دی د سلفواو خلفو د وخت نه لیکلې کیږی، دحضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما نه تعویذ لیکل ثابت دی کما فی ابی داؤد باب کیف الرقی کان عبدالله بن عمر یعلمهن من عقل من بنیه ومن لم یعقل کتبه فاعلقه علیه او شاه ولی الله صاحب اوشاه عبدالعزیزصاحب او شاه انورشاه صاحب وغیرهم په خپلو کتابونو کښې شائع کړې دی او په حدیث کښې چه کوم (ان الرقی والتمائم والتولة شرک) راغلې دی نو د (تمائم) نه مراد مشکئے دی (قالوارید بها الخزرات اللتی تعلق النساء فی اعناق الاولاد علی ظن انها توثرة وتدفع العین او په ناجائز کلماتوسره لیکلې شوې تعویذونه د (خزرات) په حکم کښې دی ځکه چه د (رقی) نه مراد ناجائز (رقی) دی.

بغیر د خطبې نه هم نکاح صحیح ده

سوال: بغیر د خطبې نه نکاح صحیح ده که نه؟ بنیواوتوجروا

الجواب: په نکاح کښې خطبه وئیل سنت دی واجب نه ده. لماروی ابوداؤد خطبت الی النبی ﷺ امامة بنت عبدالمطلب فانکحنی من غیران یتشهد ابوداؤد ص ۲۹۶ جلد ۱ ورواه البخاری فی تاریخه الکبیر

په نکاح کښې به خطبه مخکښې لوستلې کیږی

سوال: خطبه به مخکښې لوستلې کیږی یا روستو؟

الجواب: مخکښې به لوستلې کیږي. لماروی الدارمی ثم یتکلم لحاجته وفی شرح التنویر و یندب اعلانه وتقدیم خطبة فی اول النکاح.

په نکاح کښې يوځل ايجاب او قبول کافی دي

سوال: د نکاح په وخت کښې به ایجاب او قبول درې ځلې وئیلې کیږي اوکه یوځل کافی دی؟

الجواب: درې ځلې وئیل څه منصوصی نه دی بلکه موهم دی چه کله یوځل د ایجاب او قبول نه پس څه عارض راشی نو عوام وائی چه نکاح پخه نه ده، ځکه چه په یو یا دوه سره طلاق نه مضبوط کیږي.

د مهر مقررول او د ايجاب او قبول تلازم

سوال: په بعضې ښارونو کښې صرف مهر مقرر کولې شی او مجلس د (ایجاب) او قبول نه خالی وی ایا دا صحیح کیدیشی؟

الجواب: چه کله هلک طرف والا او د جینئ طرف والا د ګواهانو په موجودګئ کښې داسې اووائی چه دا جینئ د فلانکی هلک دپاره په یو لاکھ روپې باندې اوکړه. نونکاح صحیح ده. کما فی الهندیة ص ۲۷۱ جلد۱ فینعقد بلفظ الهبة وکذا بلفظ الجعل علی الصحیح کذا فی العینی.

په تراويح کښې په ختم قران باندې د حافظ پسې اخستل

سوال: حافظ ته په تراویح کښې دختم قران نه پس چه کوم رقم ورکولې شی ددې اخستل جائز دی که نه؟

الجواب: پیسې اخستل ورکول جائز دی ځکه که یو حافظ د رمضان نه علاوه ورځو کښې په جمات کښې ختم قران اوکړی نوهغه د څه قسمه رقم مستحق نه شمارلې کیږي دارنګې که په فرضو کښې ختم قران اوکړی نو هم مستحق نه ګرځی بلکه چه کله په تراویح کښې امام جوړشی او د ټول قران ختم اوکړی نو مستحق شمارلې کیږي نومعلومه داشوه چه دارقم د مخصوص امامت معاوضه ده چه کله د قراءت رکن ټول قران وی مثلا یو سړې صرف د جمعې د ورځې امام جوړشی چه د فجر مونځ کښې به سورة الم سجده او سورت دهر وائی او دجمعې په مونځ کښې به سورت اعلی او سورت غاشیه وائی. ولاحرج فیه.

په مقبره کښې د دعا په وخت کښې لاس اوچتول

سوال: په مقبره کښې د دعا په وخت کښې لاس اوچتول جائز دی که نه؟

الجواب: په مقبره کښې د دعا کولو په وخت کښې لاس اوچتول جائز دی. لحديث مسلم جاء النبي ﷺ البقيع فقام فاطال القيام ثم رفع يديه ثلاث مرات ثم انحرف ص ۳۱۲ جلد ۱ نو لاس اوچتول جائز دی البته که د غیر الله د طلب کولو شک وی نو بیا به لاس نشی اوچتؤلي.

د سنتو نه پس دعا ته بدعت وئیل غباوت یا غوایت دي

سوال: بعضې خلق د سنتو نه پس دعا ته بدعت وائی، ایا دا صحیح دی؟

الجواب: د احنافو په نزد باندې دعا د سنتو نه پس افضل ده:

قال صاحب البحر لاكن عندنا السنة مقدمة على الدعاء الذى هو عقب الفراغ ص ۳۰۴ جلد ۱. قال صاحب الخلاصة بعد الفريضة الاشتغال بالسنة اولى من الاشتغال بالدعا ص ۹۵ جلد ۱. وفى الاشباه و النظائر ص ۱۲۷ الاشتغال بالسنة عقيب الفرض افضل من الدعا و فى البزازية على هامش الهندية ص ۳۸۰ والاشتغال باداء السنة اولىٰ من الدعا و فى شرح شرعة الاسلام و يغتنم الدعا بعد المكتوبة قبل السنة على ما روى البقالى من ان الا فضل ان يشتغل بالدعاء ثم بالسنة و بعد السنن والا وراد على ما روى عن غيره و هو المشهور المعمول به فى زماننا .

نو د سنتو نه پس دعا کولوته بدعت وئیل غباوت یا غوایت دي.

د مسافر سړی په مقیم پسې اقتداء کښې د رکعاتونو د نیت مسئله

سوال: مسافر به په څلور رکعته والا مونځ کښې مقیم پسې د څو رکعتونو نیت کوی؟

الجواب: د برجندی په نزد به د مطلق فرض نیت تړی د رکعتونو تعین به په کښې نه کوی او د (جامع الرموز) په نزد به د دوه رکعتونو نیت کوی او خمونږ شیخ علامه غورغشتوی رحمه الله به فرمائیل چه د څلور رکعتونو نیت به

کوی ځکه چه د امامت نیت د تکبیر تحریمه نه مخکښې صحیح دې. لانه بشرف ان یکون اماما نو د ځلورو نیت هم صحیح دې.

د سفر په دوران کښې د سنتو کولو یا نه کولو مسئله

سوال: د سفر په حالت کښې به سنت کوې که نه؟

الجواب: غوره قول دادې چه د ویرې په وخت کښې سنت پریږدی او د امن اوقرار په وخت کښې ئې کوی، والمختاران لایاتی بهافی حال الخوف ویاتی بها حالة القرار والامن هکذا فی الوجیز للکردی هندیه ص ۱۳۹ جلد۱)

د فجر سنت به د نمر راختلو نه روستو ادا کولې شی

سوال: که د سحر د مونځ سنت پاتې شی نو دفرض ادا کولو نه پس به کولی شی او که د طلوع شمس نه پس؟

الجواب: د فرضو نه پس ئې ادا کول منع دی او د طلوع شمس نه پس ادا کول امام محمد رحمه الله غوره کړې دی ځکه چه په روایاتو کښې د سحر او مازیګر نه پس مونځ ممنوع دې او د کوم حدیث نه چه د فرض نه پس قضاء ثابت کولې شی هغه منقطع دې محمد بن ابراهیم د قیس بن عمر نه او ریدل نه دی کړې او دا حدیث په (محلی) کښې روایت شوې دې ددې په سند کښې حسن بن ذکوان دې چه د ضعیف کیدلو نه علاوه قدریه فرقې والا هم دې. اوکوم حدیث چه (ابن منده) وغیره متصل ذکر کړې نو حافظ رحمه الله فرمائی چه غریب وتفرد به اسد موصولا.

د جمعې د مونځ نه مخکښې ځلور رکعته سنت د حدیث نه ثابت دی

سوال: بعضې علمائې کرام فرمائی چه د جمعې د مونځ نه مخکښې سنت نشته او پیغمبر علیه السلام او صحابه کرام رضی الله عنهم دا سنت نه دی کړې، ایا دا صحیح خبره ده؟

الجواب: نبی علیه السلام به د زوال نه پس ځلور رکعته کول (ترمذی) حضور صلی الله علیه وسلم به د جمعې د مونځ نه مخکښې او روستو ځلور ځلور رکعتونه کول (طبرانی فی معجم الوسط مصنف عبدالرزاق وروی الترمذی عن عبدالله بن مسعود موقوفا) او د بعضې علماؤ دلیل د هغوی په علم باندې موقوف دې.

د استدلال قابل ثابت احادیث دی صرف د بخاری شریف حدیثونه نه دی

سوال: اهل حدیث وائي چه زمونږ حدیثونه د بخاری شریف دی چه اصح الکتب دي او ستاسو دلائل د (ابن ابی شیبه) وغیره دی چه په ضعیفو او هرقسم حدیثونو باندې مشتمل دی؟ بنیوا وتوجروا

الجواب: امام بخاری رحمه الله د ډیرې لوئ درجې محدث دې او صحیح بخاری اصح الکتب دې امام بخاری صاحب د خیر القرون نه بهر دې د تبع تابعینو شاګرد دې او صحیح بخاری ته (اصح) وئیل چرته په شر القرون کښې څوک امام دې نه صحابی دې اونه تابعی دې نودا کلام په چا باندې حجت او دلیل نه دې، دا رنګې دلیل خو هغه احادیث دی چه ثابت وی دا نه چه صرف د بخاری حدیث به دلیل وی او بیا کله چه د بخاری په احادیثو کښې تعارض هم وی مثلا (جلسه استراحت) په صفحه ۱۱۳ کښې مسنون کیدل راغلی او په کتاب الایمان والنذور صفحه ۹۸۲ کښې عدم د جلسه استراحت روایت شوې. حیث قال ثم ارفع حتی تستوی قائما اولنې حدیث د رسول الله ﷺ فعل دې او دویم د تعلیم په ځائ کښې ذکر شوې دې او مقام د تعلیم راجح او غوره وی نو په دې کښې خو راجح او مرجوح موجود دی، او قران مجید اصح الکتب دې په هغې ناسخ او منسوخ شته دې نو که یو حدیث د سند په لحاظ سره (اصح) وی او دهغه معارض (اصح سندا) نه وی او ناسخ وی مثلا د (رفع الیدین) او د قرات خلف الامام احادیث شو نو په دې کښې څه استبعاد دې.

په سرتور سره مونځ کول مکروه او خلاف سنت دی

سوال: په سرتور سر مونځ کول جائز دې یا ناجائز؟

الجواب: د احرام نه بغیر د سړی دپاره په سرتور سر مونځ کول مکروه او خلاف سنت دی برابره خبره که د ناراستئ په وجه وی یا د وینځتو د ښائست دپاره وی یا د بې پرواهئ په وجه وی چه دا څه فرض او واجب خو نه ده یا د خیرنواو شلیدلو ټوپو د وجې نه وی کما فی شرح التنویر وصلاته حاسرا رأسه

للتكاسل.لکه چه په خیرنو او شلیدلو جامو کښې مونځ مکروه تنزیهی دې کما فی شرح التنویر صلاته فی ثیاب بذلة ومهنة ای بما یلبسه فی بیته ولایذهب به الی الاکابر والظاهران الکراهیة تنــزیهــیة. لکه چه دنورو ښو جامو په نه موجودګئ کښې په لغړ بدن (بغیرجامو) مونځ نه کوی، نود نورو ښه ټوپو په نه موجودګئ کښې به په سرتورسر هم مونځ نه کوی.

د ډرائیور خپلې سورلئ بغیر د قصد نه هلاک کول قتل سببی دې

سوال:که د ډرائیور نه د خپلو سورلو نه علاوه نور څوک هلاک شول نو په دې کښې دیت اوکفاره شته که نه؟

الجواب: دا قتل (جارمجرائې خطاء) دې لهذا په دې کښې دیت اوکفاره دواړه واجب دی.

د دوه ګاډو ایکسډنټ د دواړو طرف نه قتل سببی دې

سوال:چه کله یو ډرائیور د بل ډرائیور سره ایکسډنټ اوکړی نو ددې هلاک شوو خلقو به څه حکم وی؟

الجواب: دا د جانبینو نه قتلِ سببی دې دې کښې دیت واجب دې اوکفاره نشته.

د تعزیت د پاره تلل او درې ورځو پورې کیناستل

سوال: تعزیت جائز دې که ناجائز دې؟

الجواب: جائز دې د (ابن ماجه او ترمذی د حدیث په وجه او درې ورځو پورې کیناستل جائز دی لیکن بهتر نه دی.

مړې په قبر کښې مخ په قبله دفن کول

سوال:مړې داسې دفن کول چه سرئې شمال (قطب) طرف ته وی او ښپې ئې جنوب (سویل) طرفته وی او سینه ئې قبلې طرفته وی په دې څه دلیل دې؟

الجواب: په دې د امت تعامل دلیل دې، روی المحدثون عن ابن مسعود موقوفا ماراٰی المؤمنون حسنا فهو عندالله حسن. جعله الامام محمد مرفوعا فی بلاغاته او د اهل حدیثو دپاره پرې هیڅ دلیل نشته.

په جمات کښې د مړی اعلان

سوال: په جمات کښې د چا د مرګ اعلان کول ممنوع دې که مشروع دی؟

الجواب: په جمات کښې دا اعلان جائز دې پیغمبر علیه السلام د نجاشی د مرګ اعلان په جمات کښې کړې وو. خرج به العینی فی شرح البخاری ص ۲۲ جلد٤ او د واقدی نه په صفحه ۲۵ باندې روایت شوې دې ان علیه السلام علی المنبرواخبر عن موت امراء موتة.

د مطلقه مغلظه غیر مدخول بها بغیر د حلالې نه په دویم حل د نکاح مسئله

سوال: چه کله غیر مدخول بها زنانه ته درې طلاقه په یو لفظ سره ورکړې شی نو ایا په دې کښې حلاله ضروری ده؟

الجواب: دا زنانه بغیر د حلالې نه په نکاح کیدلې شی

کما فی معین الحکام ص ۳۲۹ و فی المشکلات من طلق امرته الغیر المدخول بها ثلاثا فله ان یتزوج بها بلا تحلیل و اما قوله تعالیٰ فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجاً غیره فی حق المدخول بها .انتهیٰ

قلت المذکور سابقا طلاق المدخول بها لان الامساک والرجوع یکون فی المدخول بها بخلاف الغیر المدخول بها لعدم صحة الامساک والرجوع فیها .

د ابن الهمام وغیره په دې مسئله کښې کلام شته.

د حائضې، نابالغ او نوې مسلمان عجیبه مسئله

سوال: کومه حائضه چه د څلورو منزلو په نیت سره روانه شوه لیکن اولنی دوه منزلونه ئې د حیض په حالت کښې پوره کړل اوس هم هغه مسافره نه ده او چه اوس اولامبی (غسل اوکړی) نوپوره څلور رکعتونه به کوی اوچه کله نابالغه

مسافر د دوه منزله سفر کولو نه پس بالغ شی هغه به هم اتمام (پوره مونځ) کوی، اوچه کله کافر د دوه منزله سفر کولو نه پس مسلمان شی نو هغه به قصر کوی. د دوی په مینځ کښې د فرق څه وجه ده؟

الجواب: د حائضې نه مونځ ساقط دې نو ګویا چه دا مسافره نه ده، اود کوم وخت نه چه د ادا کولو اهل شوه دهغې وخت نه به اعتبار کیږی، او نابالغ چه د کوم وخت نه بالغ شو د هغې وخت نه مکلف شو، په خلاف د کافر باندې چه د هغه نیت معتبر دې.فليراجع الى شرح التنوير والدررقبيل باب الجمعة.

د (ض) لهجه به د (ظاء) سره مشابه وی که د (دال) سره

سوال: (ض) به (ظواد) وئیلې کیږی که (دواد)؟

الجواب: ددې حرف په مخرج او صفاتو کښې هیڅ اختلاف نشته البته په اواز او لهجه کښې ئې اختلاف دې بعضې قاریان ئې (ظواد) وائی چه دا حرف (ظاء) ته ډیر نزدې دې. صرف په مخرج او استطالت کښې فرق دې لیکن امام سیرافی (ظاء) او بین الضادوالظاء ته (ضاد) ضعیفه وائی:

كما فى الرضى شرح الشافيه صفحه٣٧٨ قوله الضاد ضعيفة قال السيرافى انها فى لغت قوم ليس فى لغتهم ضاد فاذا احتاجوا الى التكلم بها فى العربية اعتاصت عليهم فربما اخرجوها ظا اخراجهم اياها من طرف اللسان و اطراف الثنايا و ربما تكلفوا اخراجها من مخرج الضاد فلم ينأت لهم فخرجت بين الضاد و الظاء.

نو ددې حرف لهجه نه (ظاء) ده اونه مابين الظاء والضاد ده.

اصلی اواز ددینه علاوه دې د مصریانو علماؤ او عربی باندچیانو لهجه صحیح ده چه نه (ظاء) ده اونه مشابه بالظاء، ده البته ددې د (ظاء) سره صرف په استطالت کښې فرق دې لیکن په دې سره په اواز کښې مشابهت نه لازمیږی لکه چه په (طاء) او دال کښې صرف په اطباق کښې فرق دې كما فى منح الفكريه شرح مقدمة الجزريه صفحه ۲۹ قال الرمانى وغيره لولاالاطباق لصارت الطاء دالا لانه ليس بينهما فرق الاالاطباق. ددې نه دا نه لازمیږی چه دال به د طاء سره مشابه فى الصوت وی.

په انګلینډ کښې په سود سره په کرایه باندې کور اخستل یا خرڅول

سوال: په انګلینډ کښې کله کور په بیعه اخستلې کیږي او کله په کرایه اخستلې کیږي نو د مسلمان نه اصل قیمت سره د سود نه وصولولې شي ایا دا جائز دي؟

الجواب: دا جائز دي. ولا بین حربي ومسلم مستامن ولو بعقد فاسد او قمار. شرح التنویر صفحه ۱۸۶.

په جهاد او دهشت ګردئ کښې فرق

سوال: ایا د هشت ګردي او جهاد یو څیز دې؟ بنیوا وتوجروا

الجواب: جهاد یو مقدس عبادت دې چه د فساد د ختمولو دپاره شرعي طور سره فرض کړې شوې دې خو امریکه او دهغې د فکر خلق جهاد، مدارس او طالبانو د بدنامولو دپاره دا غلط نوم ذکر کوي لیکن د هغوي ناکامي د هغوي د خپلې دهشت ګردئ نه معلومه ده.

د تعزیت په وخت کښې په دعا کښې لاس اوچتول

سوال: ایا د تعزیت په وخت کښې لاس اوچتول مباح دي یا مکروه؟

الجواب: د پېښتنو په ښارونو کښې د تعزیت په وخت کښې لاسونه اوچتولې شي دا یو مباح کار دې مکروه نه دې ځکه چه د پیغمبر عليه السلام نه د یو کار متعلق منع نه وي راغلې نو هغه بدعت او مکروه نه وي صرف دومره ده چه هغه محبوب هم نه وي:

كما في الاحياء ص ۳۳۱ اذا لم يرد فيه نهى فلا ينبغي ان يسمىٰ بدعة ومكروها ولكنه ترك الاحب وقال الشافعي رحمه الله ماخالف الكتاب والسنة والاثر والاجماع فهو ضلالة. وما احدث من الخير مما لايخالف شيئاً من ذلك فليس بمذموم.

د حلالو حرامول قسم دې

سوال: د حلال څیز حرامول قسم دې که نه؟ په دې کښې کفاره واجب ده یا نه؟

الجواب: د حلال څیز حرامول دا قسم دې او کفاره په کښې واجب ده.

تحريم الحلال يمين كذا فى الخلاصة فمن حرم على نفسه شيئا مما يملكه لم يصر محرماً ثم اذا فعل مما حرمه قليلا او كثيرا حنث ووجبت الكفارة كذا فى الهداية .

په زور سره د طلاق واقع كيدل

که دشمن په چا باندې په زور سره طلاق ورکړی نودا به منظور وی که نامنظور؟

الجواب: د احنافو په نزد باندې دا طلاق منظور دې (۱) لکه څنګه چه په توقوسره سبب ارادةً موجودیږی او مسبب په ترتب باندې راضی نه وی دغه شان په اکراه سره هم سبب ارادة موجودیږی او د مسبب په ترتب باندې راضی نه وی. کما فی الحدیث ثلاثة. جدهن جد وهزلهن جد، النکاح والطــلاق والرجعة. نو طلاق به واقع کیږی (۲) دا رنګې امام عقیل د صفوان بن عمران الطائی رضی الله عنه نه اخراج کړې دې چه پیغمبر علیه السلام د زوج مکره طلاق نافذ کړو چا باندې چه خاوند اکراه کړې وه. (۳) دارنګې عبدالرزاق د حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنه نه اخراج کړې چه هغه طلاق د مکره نافذ کړې دې. (۴) دارنګې په دې کښې د خاوند د قتل کیدلو نه بچاؤ دې که دشمن ته دامعلومه وی چه طلاق نه نافذ کیږی نو هغه به دا خاوند قتل کړی ځکه چه د ښځې ازادی صرف په دې کښې ده اوپه کوم حدیث کښې چه راغلی دی لاطلاق ولااعتاق فی اغلاق نو مراد ترې نه غضب دې اکراه نه ده کما فی ابی داؤد او محتمل دې صریح نه دې.

د ونو د جرړونه پیداشوې ونې به د کرلو والا وی

سوال: د ونو پریکولونه پس چه دهغې د جرړونه نورې ونې پیداشی هغه به د چاوی؟

الجواب: دا ونې به د کرلو والا وی کمافی الهندیه ص ٤٧٤ جلد۲ ولوقطعهــا فنبتت من عروقها اشجار فهی للغارس كذا فی فتح القدير

جمات او مدرسه د مال مالکان دی خو زکوة پرې نشته

سوال: چه کله جمات یا مدرسې ته مالونه ورکړئ شی هغه مالکان ګرځی که نه؟ او په دې مالونو کښې زکوة واجب دې که نه؟

الجواب: ناظم او مهتمم ته ورکولو سره جمات او مدرسه مالکان ګرځی.

کما فی الهندیه ص ۴۶۰ جلد ۲ . ولو قال وهبت داری للمسجد واعطیتها له صح . و یکون تملیکا فیشترط التسلیم کما لوقال وقفت هذه المأة للمسجد یصح بطریق التملیک اذا سلمه للقیم کذا فی الفتاویٰ العتابیة

او په دې کښې شرط نه دې موجود لهذا په دې کښې زکوة واجب نه دې کما فی شرح التنویر وشرط افتراضها عقل وبلوغ واسلام وحریة والعلم به.

درې طلاقه ورکولو په لاعلمئ کښې به پیدا شوې بچې ثابت النسب وی

سوال: که څوک خپلې ښځې ته درې طلاقه ورکړی او د ښځې خاوند په لاعلمئ کښې بغیر د حلالې نه ماشوم پیدا شی نو دا ماشوم به ثابت النسب وی یا نه؟

الجواب: دا ماشوم به ثابت النسب وی،

کما فی الهندیة ص ۵۴۰ جلد ۱ و لو طلقها ثلاثا ثم تزوجها قبل ان تنکح زوجا غیره فجاء ت منه بولد و لا یعلمان بفساد النکاح فالنسب ثابت و ان کانا یعلمان بفساد النکاح یثبت النسب ایضا عند ابی حنیفة رحمه الله کذا فی التتارخانیه.

د طلاق رجعی د عدت په دوران کښې چه خاوند وفات شی نو عدت د وفات به شروع کوی

سوال: خاوند ښځې ته طلاق رجعی ورکړو او یو ورځ کم درې حیضه تیریدلونه پس خاوند مړشو نو دا ښځه به د وفات عدت شروع کوی که د طلاق عدت به پوره کوی؟

الجواب: دا ښځه به اوس د وفات عدت شروع کړی، فی الهندیه رجل طلق امرئته طلاقا رجعیا فاعتدت بثلاث حیض الایوماً فمات الزوج یلزمها اربعة اشهروعشر کذا فی غایة البیان.

په اسفار د فجر کښې د رمضان استثناء نشته

سوال: په بعضې ښارونو کښې د رمضان په میاشت کښې د سحرمونځ د اسفار نه مخکښې په اولنی وخت کښې ادا کوی، ایا دا بهتردی؟

الجواب: دامام ابو حنیفه رحمه الله په نزد د مزدلفې نه علاوه په هره زمانه کښې اسفار بهتردې فقهائې کرامو د رمضان استثناء نه ده کړې.

و ماروٰه البخاری ان الفضل بین السحور و قیام الصلاة قدر خمسین او ستین آیة و ایضا روی ان بین الفراغ من السحور و بین الدخول فی الصلاة قدر ان یقرء الرجل خمسین آیة فهو اشارة الی تعجیل اقامة الصلاة علی ان الآیة فی الحدیث المذکور تحتمل الطویلة والقصیرة و تحتمل القراءة بالترتیل و بالاسراع.

ژوندې څناوریا قیمت صدقه کولوسره د قربانئ نه ذمه نه فارغیږی

سوال: که یو سړې د قربانئ په ورځ ژوندې څناوریاد هغې قیمت صدقه کړی په دې سره ئې ذمه فارغیږی یا نه؟

الجواب: په دې سره ئې ذمه نه فارغیږی.

کما فی البدائع ص ٦٦ جلد ٥ و منها ان لا یقوم غیرها مقامها حتی لو تصدق بعین الشاة او قیمتها فی الوقت لا یجزیه عن الاضحیة لان الوجوب تعلق بالاراقة.

که د پیو والا غواه میخه د نصاب قیمت ته رسیږی نوقربانی واجب ده

سوال: د یو سړی سره یوه غوا یا یوه میخه ده او عواملو کښې نه ده مثلاد پیو دپاره ده او دهغې قیمت نصاب ته رسیږی یعنې دوه پنځوس نیمې تولې چاندی یا ۲۳۰۰ روپو ته رسی نوپه ده باندې قربانی واجب ده که نه؟

الجواب: په ده قربانی واجب ده داسړې د نصاب خاوند دې کمافی الهندیة جلد٥ ص ۲۹۳ والزراع بثورین والة الفدان لیس بغنی وببقرة واحدة غنی.

د (فلانکی کورتللو) سره معلق طلاق د مرګ نه پس معلق نه پاتې کیږی

سوال: خاوند ښځې ته اووئیل که ته د فلانکی کورته لاړلې نو طلاقه به ئې اوس دا ښځه د فلانکی د مرګ نه پس کورته لاړه نو ایا طلاق به واقع کیږی؟

الجواب: په ښځه باندې طلاق نه واقع کیږی که په دې فلانکی باندې ئې دین مستغرق وی اوکه نه وی.

کما فی البزازیه علی هامش الهندیه (ص ۳۲۱ ج۴) ان دخلت دار فلان فانت کذا فمات فدخلت الدار ان لم یکن علی دین مستغرق لا یحنث لانتقال ملکه. وان کان فا لفتوی علی انه لا یحنث ایضا.

مردارې غوښې ته به پیشو راوستلې کیږی بالعکس به نه وی

سوال: د مردار ځناور غوښه به پیشو دپاره کورته راوړلې کیږی یا پیشو وغیره به د مردارې خواته بوتلې کیږی؟

الجواب: پیشو به ددې مرادرې خواته راوستلې کیږی بالعکس به نه کیږی.

کما فی البزازیه علی هامش الهندیه (ص ۸۲ ج ۴) ولایحمل الجیفة الی الهرة ویحمل الهرة الی الجیفة.

اجیر په اجاره باندې مالک ته مستاجر نه شی ورکولې

سوال: ایا اجیر په اجاره سره مالک ته مستاجر ورکولې شی؟

الجواب: اجیر دا خیز مالک ته په اجاره نه شی ورکولې برابرخبره ده چه ثالث متوسط وی یا نه.

کما فی الهندیه (ص ۴۶۵ ج ۴) ان المستاجر لو اجره من المواجر لا یصح تخلل الثالث اولا. وبه عامة المشائخ. وهو الصحیح و علیه الفتوی کذافی الوجیز للکردی.

په فصل باندې د افت په صورت کښې د اجرت مسئله

سوال: که د زراعت نه پس افت راشی نو د مستاجر نه به بدل اجاره ساقطیږی که نه؟

الجواب: د تیرشوې اجرت به ثابت وی او د مابقی اجرت به ساقط وی.

کما فی الهند یه اذا استاجر ارضا للزراعة فا صطلمه آفة کان علیه اجرما مضی وسقط عنه اجر مابقی لمدته بعد الا صطلاح.

اوږد ایت نیم په یو رکعت او باقی نیم په بل رکعت کښې وئیل

سوال: په یو رکعت کښې چه نیم ایت اووئیلې شی او باقی نیم په بل رکعت کښې نو ایا دا مونځ به صحیح وی؟

الجواب: دا مونځ به صحیح وی.........

کما فی الدر المختار ص ۳۹۷ جلد ا ولو قرء آیة طویلة فی الرکعتین فالا صح الصحة اتفاقا لانه یزید علی ثلاث آیا ت قصار قاله الحلبی.

د قصیده : بدءالامالی) د یو شعر مطلب

سوال: د قصیده (بدء الامالی) ددې شعر څه مطلب دې؟

ورب العرش فوق العرش لاکن .... بلا وصد التمکن واتصالی

الجواب: دا د جمهورعلماؤ مذهب دې د الله تعالی د ذات او صفاتو متعلق به همیشه دپاره دوه ایتونو ذهن کښې حاضر ساتې، (الله الصمد) الله تعالی بې نیاز دې هیڅ قسم احتیاج نه لری، (لیس کمثله شئ) دهغه په شان هیڅ څیز هم نشته، نو په عرش باندې الله تعالی ته فوقیت د نصوصو په بناء حاصل دې اوهم د امام ابوحنیفه امام مالک او امام شافعی او امام احمد (رحمهم الله تعالی) قول دې. او هم دا د امام مزنی، امام ابوحاتم، امام ذهبی، امام سراج الدین حنفی، امام ابن الهمام او امام عبدالعزیزوغیره نه روایت شوې دی اوپه کوم حدیث کښې چه راغلی دی کان الله ولم یکن شئ.هغه په ظاهر باندې محمول دی اوپه کومو نصوصو کښې چه علی العرش استوی.ثابت دی نو استوا معلومه ده مجهوله نه ده او د هغې کیفیت نامعلوم دې خو د متشابهاتو نه دې.ای استواءمنزه عن التمکن والاستقرار.وانه فوق العرش ومع ذالک هوقریب من کل موجود وهواقرب من حبل الورید ولا یماثل قربا قرب لاجسام اوپه کوم حدیث کښې چه نزول السماء.راغلی دی نودیو توجیه په بناء باندې داتجلی ده اوکوم ځائ کښې چه داراغلی.وهومعکم این ماکنتم نوددې نه مرادخویامعیت علماً و قدرةً وعوناً اویاترینه مرادمعیت ذاتی دې. کمایلیق به تعالیٰ لامن حیث التمکن والمماسته والمحاذاة.ویشیرالیها کلام اهلاالفن.

د دیوال سره ګولئ ټکراؤ شی او

څوک قتل شی نودا قتل خطاء دې

سوال: که یو سړې بل سړې په ګولئ باندې اوولی، لیکن ګولئ په دیوال وغیره باندې اولګی اوبیاواپس شی او هغه دویم سړې قتل کړی، نو په دې کښې قصاص واجب دې که نه؟

الجواب: دا قتل خطاءدې نو په دې وجه باندې دیکښې قصاص واجب نه دې. کما فی الهندیه ص ۳ جلد ٦. رجل رمی انساناًبسهم فاخطاء فاصاب السهم حائطا ثم عادالسهم فاصاب ذالک الانسان وقتله قال هذاخطاء.

د غټې ښځې په جماع سره مړه کیدلو باندې ضمان نشته

سوال: یو سړې د غټې ښځې سره جماع اوکړې او په دې جماع سره هغه مړه شی نو آیا په دیکښې ضمان شته؟

الجواب: په دیکښې هیڅ ضمان نشته کما فی الهندیه ص ۲۸ جلد ٦ رجل جامع امراته ومثلها یجامع فماتت من ذالک فلاشئ علیه.

د احنافو په نزد د سنتونه پس دعا افضل ده

سوال په بعضي ښارونوکښې خلق دفرضونه پس دعا کوی دسنتونه پس نه.اودلویو لویو علماؤ اومفتیانو حوالي پیش کوی نوافضل دسنتونه پس ده که دفرضو نه پس؟

الجواب: داحنافوپه نزد باندې دسنتونه پس افضل ده.

کما فی البحر ص ۳۰۴ جلد ۱ .لکن عند نا السنة مقدمة علی الدعاء الذی عقب هو الفراغ و کما فی الخلاصة الفتاویٰ ص ۹۵ جلد ۱ بعد الفریضة الاشتغال بالسنة اولیٰ من الاشتغال بالدعاء و کما فی الاشباه و النظائر ص ۱۲۷ .الاشتغال فی السنة عقیب الفرض افضل من الدعاء . و کما فی البزازیه علی هامش الهندیة ص ۳۸۰ جلد ٦ . والاشتغال بعد

الفرض باداء السنة اولىٰ من الدعاء وكما فى شرح شرعة الاسلام و يغتنم الدعاء بعد المكتوبة قبل السنة على ما روى البقالى . من ان الافضل ان يشتغل بالدعاء ثم بالسنة و بعد السنن والاوراد على ما روى عن غيره وهو المشهور المعمول به فى زماننا .

(١)کوم علماءچه دسنتونه پس دعانه کوی نوهغوی داحنافودثابت قول نه بغیر دوجهې نه اعراض کوی (٢)عوام په هغوی باندې اعتمادکوی چه دوی مونږته دامام اعظم ابوحنیفه رحمة الله علیه قول ښائی خوحال دادې چه هغوی دشوافعو او اهل حدیثوقول ذکرکوی (٣) اوپه حدیث کښې چه دبرمکتوبات دبرالمکتوبة راغلی دی دعوامودادهن جوړوی چه ددې نه پس متصل مراددې حال داچه دسنتو نه پس دعاهم دبر مکتوبات ده -مقدم علی المکتوبات نه ده (۴) اوکوم احادیث چه مخالفین ذکرکوی هغه ټول څمونږپه نزد باندې بغیرتاویل نه معمول دی.

د لا تشدوا الرحال الا ثلاثة مساجد (الحديث) وضاحت

سوال: په حدیث شریف کښې راغلی لاتشدواالرحال الاثلاثة مساجد اوابن تیمیه وغیره ددې نه استنباط کوی چه دپیغبر علیه السلام دزیارت دپاره دوفات نه پس سفرناجائزدې ددې وضاحت اوکړئ؟

الجواب: که داحدیث په ظاهرباندې محمول شی دریوجماتونونه علاوه نوروځایونوته سفرکول جائزنه وی نودپیغبر علیه السلام په ژوند کښې دملاقات دپاره به تبوک ته هم سفرکول ناجائزوی.

یو دوه درې ته په ماطلاقه ئې. ددې جملې حکم

سوال: که خاوندښځې ته اووائی چه یودوه درې ته په ماطلاقه ئې،نوعوام دادتغلیظ دپاره استعمالوی آیا دا اراده صحیح ده؟

الجواب: دتغلیظ په اراده سره دااستعمال غلط دې په دې سره طلاق رجعی واقع کیږی ځکه چه یودوه درې دیوخیزشمارل وی انشاء نه وی اوکه دائې مرادوی چه یوطلاقه دوه طلاقه درې طلاقه نودابه دطلاق شمارل شی لیکن

په دې کښې حکم نشته یعنی بې اونه بې اوکه راتلونکې جمله بې مرادوی چه ته به په ماطلاقه بې، داخیال وی نوددې جملې سره ئې هډو ربط اوتعلق نشته نه دمفعول مطلق کیدلوا ونه دتمیز کیدلو۔ دادخپل فاسد خیالونو شمار دې، فلیراجع الی محاورة السلمانین.

د ضاد . تفصیلي مسئله

سوال: ضاد ،دظاء،سره مشابه دې که د ،دال،سره؟

الجواب: ضاد ،ظاء،دآل،داجداجدا حروف دی اود هریومخرج جداجدا دې.

قال فی الشافیه و للضاد اول احدی حافتیة و ما یلیها من الاضراس و للظاء طرف اللسان و طرف الثنایا و للدال طرف اللسان و اصول الثنایا العلیا انتهی مختصرا مع تقدیم و تا خیر فی العبارة . و هکذا فی کتب التجوید

دارنګې دصفاتوپه اعتبارسره هم داحروف جداجدا دې اګرچه ضاد او ظاء حروف داستطالت په صفت کښې جداجدا دې.اوضاد اودال تقریباً په اوو صفاتو کښې جداجدا دې (کما لایخفي علی من راجع الی کتب التجوید)

دارنګې دعلماء فن نه منقول دې چه ضاد په اعتبار دصفاتو سره ظاء ته نزدې دې اوپه اعتباردمخرج دال ته نزدې دې اوداهم منقول دې څه په ضادکښې اطباق نه وی نودال ترې نه جوړیږی لکه چه په ضاد کښې که استطالت نه وی نو ظاء به شی. کما صرح به فی المفتاح الرحمانی فی علم القراءة لولا الاطباق فیها لکان الصاد سینا والظاء ذالا والضاددالا.انتهی ددینه ثابته شوه چه دضاد دال سره پوره قرب اونزدیکت دې چه صرف اطباق پکښې تمیز دې بلکې په اعتباردمخرج سره دضاد دال سره ډیر نزدیکت دې.

صرح به فی امداد الفتاویٰ ص ١٧٧ جلد ١ و فی شرح الشاطبی ان هذا الثلث (الضاد، والظاء، والدال) متشابهة فی السمع . و الضاد لا تفرق من الظاء الا باختلاف المخرج و زیادة الاستطالة فی الضاد ولو لاهما لکانت احدٰ هما الاخریٰ . مجموعة الفتاویٰ ص ٢٦٩ جلد ١ ـ

ددې تمهیدنه پس واضحه شوه چه ضاداګر چه ظاء اودال دواړه سره نزدې دې لیکن ددې په ادا کولو کښې دخلقوژبې مختلفې دی.

قال فی المنح الفکریة ص ۳۸ ولیس فی الحروف ما یفسر علی اللسان مثله و السنة الناس فیه مختلف فمنهم من یخرجه دالا مهملا او معجمة و منهم من یخرجه طاء مهملة کا لمصریین ومنهم من یشمه ذالا و منهم یشیر بها با لظاء المعجمة ۔

فقهاء اواکثرمجودین دظاءسره مشابهت ته مائل دی کما لایخفی علی من راجع الی باب زلة القاری والی کتب التجویداوبعضی امامان مشابه بالظاء ته قبیح اومستهجن وائی.

قال الرضی فی شرح الشافیه ص ۳۷۸والضاد الضعیفة.قال السیرافی انها فی لغة قوم لیس فی لغتهم ضاد فاذا احتاجوا الی التکلم بها فی العربیة اعتاصت علیه فربمااخرجوها ظاء لاخراجهم ایاها من طرف اللسان والطرف الثنایا و ربما تکلفوا اخراجها من مخرج الفساد فلم یتات لهم فخرجت بین الضاد و الظاء انتهی . و فی کتب اللغة ان هذا الحرف لم یو جد فی غیر العربیة .

......ددې اختلافوباوجودپه دې حرف کښې سختی کول نه دی پکار بلکه کوم سړې چه ددې حرف په ادا کولو کښې ددې دمخرج اوصفت خیال ساتی نوهر یوآوازچه اووځی غلط به ورته نه وئیلې کیږی، اومونځ ورپسې صحیح دې او داد محققینوعلماؤ رائې ده مولاناگنگوهی رحمة الله علیه فرمائی اصل حرف، ضاد دې دخپل مخرج نه ئې اداکول واجب دې اوکه بیاهم نه کیږی نود عذر په صورت کښې دډک دال، په آوازسره هم مونځ کیږی (فتاوی رشیدیه ص۲۷۲) اوفرمائی چه کوم سړې خالص دال یا ظاء په قصدسره وائی هغه پسې مونځ مه کوئ مگر چه کوم سړې ئې د ډک دال په آواز سره وائی هغه پسې مونځ کوئ

ص ۲۷۴ و فی فتاویٰ دارالعلوم دیو بند ص ۴۷ جلد ۱ . و آنچه از قراء وعلماء عرب و علماء حرمین شریفین مسموع میشود . ضاد را شبه صوت بالدال المهمله المعجمه مے خواند تغلیط آن همه علماء و قراء هم سهل نیست.

حضرت تهانوی رحمة الله علیه فرمائی دضاد په ځاې باندې دال وئیل هم غلط ظاء وئیل هم غلط دی په قصد وئیل گناه ده لیکن دعموم بلوی دوجې نه ددواړومونځونه نه فاسدیږی.دتجوید دماهرقاری نه مشق اوکړئ اودصحیح وئیلو کوشش کوئ که بیاهم غلط اوځی نومعذوری ده

(امدادالفتاوی ص ۱۸۰ جلد ۱) نوددې تصریحاتو په بناء باندې په دیکښې سختې کول ښه نه ښکاری ځکه چه حقیقت دادې چه دمشاق قاریانو آوازونه هم مختلف وی. فقط

دسجده سهوپه صورت کښې درودشریف اودعاء

سوال: دسجدسهوې په صورت کښې به درودشریف اودعاء په کومه قاعده کښې اداکولې شی؟

الجواب: احتیاط دادې چه په دواړوقعدو کښې دې اداکړې شی (یعنی دسجده سهوې نه مخکښې اوپس) کمافی شرح التنویروقیل فیهما احتیاط

په سجده سهوه کښې يوطرفته سلام گرځول

سوال: بعضې خلق وائی چه امام به يوطرفته سلام گرځوی اومنفرد به دواړوطرفونوته سلام گرځوی.

الجواب: صحیح داده چه صرف ښی طرفته به سلام گرځوی (کما فی الهندية ص ۱۶۵ جلد ۱) والصواب ان يسلم تسليمة واحدةوعليه الجمهور اليه اشارفی الاصل كذافى الكافى،ويسلم عن يمينه كذا في الزاهدى.

د ټولو واجباتو د ترک په صورت کښې به صرف دوه سجدې کوې

سوال: که څوک ډيرواجبات پريږدی نوپه هغه باندې به څومره سجدې واجب وی؟

الجواب: دټولوواجباتو پريښودلوسره به دوه سجدې واجب کيږی (كما فى رد المحتارحتى لوترك جميع واجبات الصلاةسهوا لايلزمه الاسجدتان،بحرص ۴۹۷ جلد ۱)

په ولاړه باندې التحيات ويلوسره سجده سهونه واجب کيږی

سوال: که څوک په ولاړه (دقيام په حالت کښې)التحيات اولولی نوپه هغه سجده سهوه واجب ده که نه؟

الجواب: په هغه سجده سهوه واجب نه ده که په اول رکعت کښې وی اوکه په دوئم رکعت کښې وی (هنديه ۱۲۷ جلد ۱)

دفاتحې نه پس التحیات وئیلوسره سجده سهوه واجب ده

سوال: که د سورت فاتحې نه مخکښې یاروستوځوک التحیات اووائی نوپه دیکښې سجده سهوه واجب ده که نه؟

الجواب: په مخکښې وئیلوکښې واجب نه ده اوروستووئېلوکښې واجب ده لتاخیر الواجب (هندیه ص ۱۲۷ جلد ۱)

د تشهد په ځائې فاتحه وئیلویادفاتحې نه پس تشهد وئیلوسره سجده سهوه واجب ده

سوال که دتشهد په ځائې فاتحه اولولی یادفاتحې نه پس تشهدهم اووائی نو سجده سهوه واجب ده که نه؟

الجواب: په دې دواړوصورتونوکښې سجده سهوه واجب ده هندیه ص ۱۲۷ جلد ۱.

د اولنی رکعت والاسورت نه مخکښې سورت په دویم رکعت کښې وئیلوسره سهوه نه واجب کیږي

سوال که په دویم رکعت کښې داولنی رکعت والا سورت نه مخکښې سورت اووائي نوپه دې سجده سهوه واجب ده که نه؟

الجواب: په دیکښې سجده سهوه واجب نه ده کذافی المحیط هندیه ص ۱۲٦ جلد ۱.

داختراو جمعې په مونځ کښې سجده سهوه

سوال داختراوجمعې په مونځ کښې به سجده سهوه کولې شی که نه؟

الجواب: په دیکښې په سهوې سره سجده سهوه پریخودل بهتردی ناجائزنه دی شامی ص ۵۰۵ جلد ۱

مسبوق د امام سره سلام اوگرځوی نوسهوه واجب ده یانه

سوال که مسبوق دامام سره سهواًسلام اوګرځوی نوپه دیکښې سجده سهوه واجب ده که نه؟

الجواب: که مسبوق دامام داولنی سلام سره یااولنی سلام سره پیوست سلام اوګرځوی نوپه هغه باندې سجده سهوواجب نه ده اوکه دامام د اولنی سلام نه پس اوګرځوی نو په په هغه باندې سجده سهو واجب ده (کبیری ص ۴۶۵)

که دظهار یاقتل په کفاره کښې رمضان راشي

سوال که دظهار یاقتل کفارې په مینځ کښې رمضان راشي نوآیادا کفاره به بیادسره اداکولې شی؟

الجواب: دابه بیاداول نه اداکولې شی ځکه چه دې کفاره کښې تتابع یعنی پرله پسی والې ضروری دې کما فی الهندیه ص ۵۱۲ جلد ۱ فکفارته صوم شهرین متتابعین لیس فیها شهر رمضان ولا یوم الفطر ولایوم النحر ولاایام التشریق کذا فی غایة البیان،

د متعدد قسمونوپه صورت کښې یوه کفاره

سوال: دقسمونومتعددکیدلوپه وخت کښې دکفاره یوکول جائزدی که نه؟

الجواب: دامام محمدرحمة الله علیه دیوقول په بناءباندې یوکول کافی دې کمافی ردالمحتارص ۷۱٤ جلد۳ وفی البغیة کفارات الایمان اذا اکثرت تداخلت ویخرج بالکفارة الواحدة عن عهدة الجمیع وقال شهابالائمة هذا قول محمد وقال صاحب الاصل هو المختار عندی.

دواده کړی سړی دښځې داجازت نه بغیر څلوریاڅلورمیاشتونه زیات سفرکول

سوال یوواده کړې سړې دعلم حاصلولویاعرفی تبلیغ دپاره څلورمیاشتې یاڅلورمیاشتونه زیات سفرکولې شی یانه؟

الجواب: دښځې درضااواجازت نه بغیر داسفرناجائزدې.

فی شرح التنویر ولا یبلغ مدة الایلاء الا برضاها .وفی ردالمحتار ص۲۰۳ ج۳ ویؤید ذالک قول عمرلما سمع فی اللیل امرء ةتقول . فسئل بنته حفصة کم تصبر المرءة عن الرجل فقا لت اربعة اشهر فامر امراء الاجناد ان لا یتخلف المتزوج عن اهله اکثر منها .

د موجوده تبلیغ درجه

سوالکه څوک اووائی چه داعرفی تبلیغ فرض دې دې دپاره ؛څه وخت مقررول نشته آیادا صحیح ده؟

الجواب: دټول دین تبلیغ شوې دې په دې کښې هیڅ کمې نه دې پاتې شوی حضرت مولانامحمد الیاس رحمة الله علیه په شرالقرون کښې یو اصلاحی پروګرام جوړ کړې ددې درجه دبدعت حسنه نه زیاته نه ده -دېته فرض وئیل دجاهل متاجهل رویه ده.

قنوت نازله اوامام طحاوی

سوالقنوت نازله وئیل جائزدی که ناجائز؟ حال داچې امام طحاوی په شرح معانی الآثار کښې فرمائی: فثبت لماذکرنا انه لاینبغی القنوت فی الفجر فی حال الحرب ولافی غیره وهذاقول ابی حنیفه وابی یوسف ومحمدرحمهم الله تعالیٰ؟

الجواب: کیدې شی امام طحاوی په نوروتصانیفو مختصروغیره کښې دقنوت نازله جوازذکرکړې وي اوکیدې شی امام طحاوی په محاربه کښې ددې نفی کړې وی اوپه شدت محاربه کښې ئې مشروع وئېلې وی اوهم داجواب صحیح دې.

په غاړه یا په مټ تعویذ زوړندول

سوالپه سټ یا لاس باندې تعویزاچول جائزدی یاناجائز بعضې خلق ورته ناجائز وائی؟

الجواب: په جائز کلماتو سره لیکلې شوې تعویذ جائزدې.

لما رواه ابو داؤد عن عمرو بن شعیب عن ابیه عن جده ان رسو ل الله ﷺ کا ن یعلمهم من الفزع کلمات اعوذ بکلمات الله التامة من غضبه و شر عباده ومن همزات الشیاطین وان یحضرون .و کا ن عبدالله بن عمریعلمهن من عقل من بنیه من لم یعقل کتبه فاعلقه علیه .

اوپه کوم حدیث کښې چه،ان الرقی والتمائم والتولة شرک،راغلې دتمائم نه مراد الخرزات التی تعلقهاالنساءفی اعناق الاولادعلی ظن انهاتوثروتدفع العین یعنی مشکښې اومرئ دې چه په هغې کښې دتبرک څه بوئی

قدرې هم نشته لکه چه درقی نه مراد اسماء الاصنام والشیاطین والا دې صحیح کلماتو والانه دی.

درمضان په فجرکښې تغلیس کول حنفی مذهب نه دې

سوال: په بعضې ښارونوکښې په رمضان کښې همیشه دفجرپه مونځ کښې تغلیس کولې شی ایاداداحنافودمذهب مطابق دی.

الجواب: دامام ابوحنیفه رحمة الله په نزد باندې دحدیث په بنیادباندې دحاجیانودپاره په مزدلفه کښې تغلیس بهتردې په نوروځایونوکښې نه کما فی شرح التنویروالمستحب الابتداء باسفاروالختم به الاالحاج بمزدلفه. اوبخاری شریف کښې چه کوم راغلی دی چه دپیشمنی (سحری) اومونځ اودریدلوپه مینځ کښې دپنځوسو یا شپیتو آیاتونو لوستلوپه اندازه فرق وو. اویاپه کور کښې دپیشمنی کولونه پس به ئې په تیزئ سره دسحر مونځ کولو. نودامحتمل دې چه دالوستل په ترتیل سره وویابغیردترتیل نه وو اودپیشمنی داکورلرې وویانزدې وونوپه داسې محتمل روایتونوسره مذهب پریخودل بې باکی ده.

په ختم القرآن فی التراویح کښې دحافظ قرآن پیسې اخستل دا اجرت علی الامامةدې اجرت علی التلاوت نه دې

سوال: حافظ قرآن چه په تراویح کښې په ختم القرآن باندې کومې پیسې اخلی داجائزدی که ناجائز؟

الجواب: فقهائې کرامو په تلاوت باندې اجرت اخستلوته ناجائزوئیلی دی لیکن ځمونږ په ښارونوکښې حافظان تلاوت هم کوی اوامامت هم کوی. نودهغوی پیسې صرف دتلاوت بدل ګرځول اودامامت نه چپ کیدل بې وجې دی اوکه صرف تلاوت مرادکړې شی نودتلاوت نه خویوتراویح هم خالی نه دی نوبیابه په مطلق تراویح باندې اجرت اخستل ناجائزوی. بهرحال دحافظ په دې پیسوباندې انکارکول هندی مسئله ده حنفی نه ده. اودا اجرت علی الامامت دې علی محض التلاوت نه دې

د جهاد اصغراو جهاد اکبر وضاحت

سوال: حدیث رجعنامن الجهادالاصغرالی الجهادالاکبر، حدیث مرفوع دې یاد یو راوی کلام دې؟

الجواب: ملاعلی قاری په موضوعات کبیر صفحه ۴۰ کښې فرمائي چه عسقلانی فرمائي چه دا په ژبوباندې مشهوردې خوداده ابراهیم بن عبله کلام دې کمافی الکنی للنسائی ذکرالحدیث فی الاحیاء ونسبه العراقی الی البیهقی من حدیث جابرقال السیوطی روی الخطیب فی تاریخه من حدیث جابر، اوپه دې حدیث کښې راغلی دی الجهادالاکبرقال جهادالقلب وفی روایه هومجاهدة العبد هواه. یعنی جهاداصغرد کفراوباطل سره مقابله ده اوجهاداکبردخواهشاتو سره مقابله ده.

د حدیث (سورالمومن شفاء) وضاحت

سوال: دسورالمومن شفاء، حدیث صحیح دې که نه؟

الجواب: ملاعلی قاری په المصنوع فی احادیث الموضوع ص ۱۴ کښې فرمائي قال العراقی هکذا اشتهر علی الالسنة ولا اصل له بهذا اللفظ.

په ذوی الارحام کښې مفتی بهٔ قول

سوال: دذوي الارحام متعلق په احناف علماءکښې ډیر اختلاف دې په دې کښې غوره کوم یو دې؟

الجواب: دامام محمدرحمة الله علیه قول اشهرالروایتین دې اوهغه مفتی به هم دې. کمافی السراجیه ص ۴۰ وقوله محمد رحمة الله اشهرالروایتین عن ابی حنیفه رحمةالله تعالی فی جمیع ذوی الارحام وعلیه الفتوی.

د بیت المال نه کیدلوپه صورت کښې دلاورث دمال حکم

سوال: چه دکوم سړی دوی الفروض عصبات. ذوی الارحام وارثان نه وی. اوبیت المال هم نه وی نودهغه میراث به چاته ورکولې شی؟

الجواب: چه کله بیت المال نه وی نو نورو رشته دارانو ته ورکول جائز دی (فلیراجع الی ردالمحتار ص۷۸۸ جلد۶)

که ما دا کار اوکړو څه به زنا کار او غل یم.

په دې الفاظو وئیلو کښې د قسم او کفارې مسئله

سوال: که چا دا الفاظ اووئیل چه که ما فلانکې کار اوکړو نو څه به زنا کار یم اوغل یم په دې کښې د قسم کفاره شته که نه؟

الجواب: په دې کښې کفاره نشته دې. کما فی الهندیه ص ۵۵ جلد۲ ولو قال ان فعلت فانازان اوسارق فلیس بحالف.

که ما دا کار اوکړو نوځه به یهودی یا نصرانی یم.

په دې الفاظو وئیلو کښې د قسم او کفارې مسئله

سوال: که چا دا الفاظ اووئیل، که ما دا فلانکې کار اوکړو نوځه به یهودی یا نصرانی یم په دې کښې کفاره شته که نه؟

الجواب: دا قسم دې په دې کښې کفاره واجب ده. کما فی الهندیه ص ٥٤ جلد ۲ ولوقال فهویهودی او نصرانی اونحو ذلک مما اعتقاده کفر فهویمین استحسانا کذا فی البدائع.

د حانث کیدلو نه مخکښې ورکړې شوې کفاره به نه واپس کیږی

سوال- که چا د حانث کیدلو نه مخکښې کفاره ورکړه نو دا به واپس کولې شی • یا نه؟

الجواب: دا به واپس کولې نه شی. کما فی الهندیه ص ٦٤جلد ۲ ان قدم الکفارة علی الحنث لم یجزنه ثم لایسترد من المسکین لو قوعه صدقة کذا فی الهدایة.

د سرکاری رؤیت هلال.. کمیټۍ شرعی حیثیت

سوال: څمونږ په ضلع کښې یو غیرسرکاری رؤیت هلال کمیټی مقرره ده نو ده بعضې وجوهاتو په بناء باندې د سرکاری رؤیت هلال کمیټۍ اعلان نه شو اوریدلې آیا دا جائز دی؟

الجواب: خبرشئ چه رؤیت هلال کمیټی یو انتظامی او ضروری کاروائی ده په قران او حدیث کښې نه مطلوب ده او نه ممنوع بلکه مباح ده د مسلم شریف او ترمذی شریف په حدیث کښې د حضرت معاویه ﷜ او د حضرت ابن عباس ﷜ نه تصریح ده. چه حضرت معاویه ﷜ د وخت بادشاه وو په شام کښې ئې د اختر کولو فیصله کړې وه او حضرت ابن عباس ﷜ په مدینه منوره کښې په قصد سره په دویمه ورځ باندې د اختر کولو فیصله کړې وه نو ددینه معلومه شوه چه په دې معامله کښې د بادشاه وخت سره موافقت ضروری نه دی خصوصاً په کوم وطن کښې چه اسلامی نظام نه وی او په کمیټئ کښې د وطن دټولو اطرافو خیال ساتل ضروری وی او ځمونږ په وطن کښې د سرحد لحاظ نشته، بې شمیره حاجیان او عادلان خلق میاشت اووینی او ګواهی ورکوی او کمیټی اعلان کوی چه میاشت په نظر رانغله او حال داچه په سرحد کښې ټول خلق میاشت وینی، نو د یوې علاقې رؤیت به په ټول وطن باندې حاوی کیږی دانه چه د پنجاب او سندهـ نه لیدل دې په ټول وطن باندې لاګوشی. اوپه کمپیوټر باندې بناء کول دحدیث انا امة امیة لا نکتب ولا نحسب په بنیاد باندې دعلم هیئت اوعلم حساب په باریکو باندې بناء کول غیرشرعی امردې اوانسانی ساخت دې.

په یو. دوه. درې طلاق.. کښې د پښتوخاص محاوره

سوال: په پښتنو کښې دا رواج دې چه کله څوک ښځې ته اووائی، ته طلاقه ئې یو، دوه، درې، نو دا مغلظه ګرځی، نو آیا دا رواج صحیح دې یا نه؟

الجواب: دا رواج صحیح نه دې، (۱) ځکه چه ددې نه مراد شماردې د طلاقو انشاء نه ده.(۲) دا رنګې دا د شمار الفاظ دی په دې کښې حکم شته یانه، نشته (۳) که په دې کښې حکم اومنلې شی چه ددې معنی یو طلاق دې دوه طلاقه دی درې طلاقه ده، نو د محاورې په بنیاد سره پکښې د ,,په، لفظ راوړل ضروری دی یعنې ته په یو طلاق طلاقه ئې، ته په دوه، ته په درې، او حال دادې چه ,,په،، لفظ نشته (۴) که دا سړې د دریو طلاقو نیت اوکړی او دا ,,یو،، دوه، درې، د هغه دنیت تفصیل وی نو په صریح کښې د دریو نیت غیر صحیح دې.

په عصبات کښې علاتی رور، په اعیانی وراره باندې مقدم دې

سوال: علاتی رور په اعیانی وراره باندې مقدم دې که نه؟
الجواب: علاتی رور په اعیانی وراره باندې مقدم دې. کما فی الهندیه ص ٤٥١ جلد ٦ فی العصبات ثم الاب ثم الجد اب الاب وا علا. ثم الاخ لاب وام ثم الاخ لاب. ثم ابن الاخ لاب وام.

په دوه مختلفو رمضانونوکښې په روژې ماتولو باندې د جدا جدا کفارې مسئله

سوال: که روژه دار په دوه رمضانونو کښې جماع اوکړی نو دې په کفاره تداخل کولې شی اوکه نه د هرې روژې دپاره به ځان ځان له کفاره ادا کوی؟
الجواب: د ظاهر الروایت مطابق مسئله داده چه د هر یو دپاره به ځان ځان له کفاره ورکوی. کما فی الهندیه ص ١٠١ جلد ٢ ولو جامع فی رمضانین ولم یکفر الاول فعلیه لکل جماع کفارة فی ظاهرالروایة.

که خپلوان نه وی نو پردې خلق هم د ښځې لاش دفن کولې شی

سوال: که د ښځې خپلوان نه وی نو پردی خلق ئې دفن کولې شی که نه؟
الجواب: پردی خلق ئې دفن کولې شی. کما فی البدائع ص ٣٢٠ جلد ١ ولو لم یکن فیهم ذورحم فلاباس للاجانب وضعها فی قبرها.

د باغ او میوه جاتو متعلق مسائل

مسئله (١) که یو مالک د باغ نه په عشر کښې میوې واخلی نو دا اسان کار دې چه عاشر (د زکوة ذمه وار کس) دا زکوة په خپل ترک کښې یا د کرائې په ترک کښې د باغبان په ترک کښې داحسان په طور یوسی، او مالک د زکوة نه علاوه په میوه جاتو کښې مختار دې چه چرته منډئ ته ئې یوسی، خو بهرحال دا کرایه وغیره به ددې مالک په ذمې باندې وی.
مسئله (٢) که د باغ مالک ټولې میوې نزدې یا لرې منډئ ته یوړلې نو خرچې به ټولې دده په ذمه باندې وی.او د ټول قیمت نه به عشرورکوی، اګرکه د مقامی عشر په حساب سره څو چنده وی.
مسئله (٣) که څوک ټولې میوې واخلی نو کرایه به په خریداروی اوکه د باغ مالک ته به د مقامی نرخ په حساب سره د زکوة قیمت ادا کوی،

د ریالونو او روپو په مینځ کښې د بیع ناآشنا مسئله

سوال که د یو سړی سره زر ریالونه وی او هغه د سوداګر خواته لاړ شی او دا اووائی چه د هزار په مقابله کښې په پاکستان کښې ځما ځوی ته شپاړس زره روپئ ورکړه، دا جائز دی که ناجائز؟

الجواب: په دې معامله کښې ظاهری طور سره سوداګر مشتری (اخستونکې) هم دې او بائع (خرخونکې) هم دې، چه دا ناجائز دی، لیکن ددې مؤکل په امر سره د یو رائې په بناء باندې دا معامله جائز ده.

کما فی البزازیة علی هامش الهندیة ص ٣٧٥ جلد ٥ وان امره الموکل ان یبیعه من نفسه او اولاده الصغار او ممن لایقبل له شهادة فباع منهم جازوهو قول الطحاوی.

دا رنګې عربی او پاکستانی نوټونه هم بدل دی کتغائر الثوب الهروی والمروی.چه په دې کښې تفاضل او نساء، دواړه جائز دی.

کتغائر الثوب الهروی والمروی چه په دے کی تفضال اونسأ دواڑه جائزدی: قلت نظیر هذه الوکالة کارسال الرقم بالبرید .

په دعا بعد السنت کښې اختلاف په غوره والی کښې دې په بدعت او سنت کیدوکښې نه دې

سوال: په کوم مونځ کښې چه د فرضونه پس سنت وی نو هندوستانی علماء د سنتو نه مخکښې دعا کوی او سلیمانی علماء د سنتونه پس دعا کوی، کوم یو قول غوره دې؟

الجواب: پیغمبر علیه السلام نه د سنتو نه مخکښې دعا کړې اونه روستو، دادپیغبر علیه السلام فعل دې او د پیغمبر علیه السلام په قول کښې (دبرالمکتوبات) لفظ راغلې دې او د (دبر) په معنی کښې اختلاف دې، هندوستانی علماء ترې نه روستو متصل مراد کوی او ځمونږ سلیمانی علماء مثلاً ابن الهمام، ابن عابدین، ابن نجیم صاحب د خلاصة الفتاوې صاحب د بزازیه وغیره ټول د (دبر) نه مابعد مراد کوی که متصل وی اوکه منفصل وی، او د فقهی دلائلو په وجې سره سلیمانی علماء دې دویم قول ته ترجیح ورکوی او دا اختلاف په اولویت کښې دې په بدعت او سنت کیدلو کښې نه دې. (تمت جلد اول)

وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَىٰ أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ

جامعہ دارالعلوم حقانیہ اکوڑہ خٹک کے نصف صدی کے فتاویٰ کا مجموعہ

فارسی

فتاویٰ حقانیہ

افادات
شیخ الحدیث مولانا عبدالحق و دیگر مفتیانِ کرام
جامعہ دارالعلوم حقانیہ

نگرانی و اہتمام
مولانا سمیع الحق مہتمم و استاذ حدیث
جامعہ دارالعلوم حقانیہ

ترتیب
مفتی مختار اللہ حقانی

مکتبہ رشیدیہ

جی ٹی روڈ اکوڑہ خٹک ضلع نوشہرہ 0344-9084693

بسم الله الرحمن الرحيم
المزمل
خپرندویه اداره